

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

HERODO.

TI HALICARNASSEI

HISTORIAE LIBRI IX.

Interprete Laurentio Valla.

EIVSDEM HERO-

DOTI LIBELLVS DE

uita Homeri, Interprete Con-
rado Heresbachio.

VTRIVSQUE TRANS-

LATIONEM EMENDA-

uit Sebastianus Castalio.

Bibliothecae

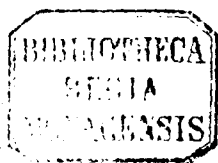
Schefftlariensis

Cum gratia & priuilegio Cæsareæ Maiest.

BASILEAE.

1573.

SEBASTIA-

NVS CASTALIO

DE HERODOTI

editione hæc dicit

Aurentij Valle trans-
lationem, librariorū
culpa uitiatā, repur-
gavit ante nos Con-
radus Heresbachius,
ut ipsemet scribit: præ-
tereā nouē circiter fo-

lia, quę deerant, primo libro adiecit, à se
in Latinum ex Græco translata. Ipse Ho-
meri uitam transtulit. Ego rogatu Hen-
rici Petri totū opus recognoui: nec solū
librariorum errata (quę fuere plurima)
correxī, uerū etiam in ipsa translatione
innumeros locos, & maximē diffi-
ciles quosq; (quando in his maximē la-
bi solent interpretes) ad mentem autho-
ris ex Græco castigauī: nonnullos
etiam ipse totos conuertī.

HERODOTI VITA

E SVIDA.

Herodotus historicus ex Halicarnasso claris ortus parentibus, nempe patre Lyxo, matre Dryone, fratrem etiam habebat Theodorum. Relegatus in Samum à Lygdame Halicarnasseorum tyranno, ibi & Ionicam linguam didicit, scripsitque ea lingua libros historiarum nouem, exorsus à Cyro, & Candaule Lydorum rege. Postea reuersus Halicarnassum, ubi exorsum se popularibus suis uidisset, ultrò Thurium concessit Italiae oppidum, iam tum Atheniense coloniam, ubi reliquum uitae finisuit. sepultus in foro, ut aliqui memorant. Sunt qui tradant eundem in Pella obisse. Claruit anno ab Vrbe condita trecentesimo, ut scribit Plinius libro duodecimo. Idem tradit Thurijs historiarum libros condidisse, quas Musarum nominibus inscripserit. Ipse alibi scribit Homerum, & Hesiodum, quadringentis non amplius annis ante se claruisse. Scripsit & Homeri uitam, & testatur idem Suidas *ἐν τῷ ὀμνῳ*.

OMNI.

OMNIBVS NOBILITATIS, VIRTVTVMQVE ORNAMENTIS CVMVLATISS.

uiro, D. Ioanni Gograuiio, principis

Cliuensis consiliario, Conradus

Heresbachius S.

Erodotus Halicarn. præter nouem historiarum libros, quos Musarum nominibus inscripsit, compendium quoque reliquit, quo Homeri uitam complexus est, id quod Suidas eiusdem poetæ uitam succinctè, suoq; more perstringens testatur. Nempe ὅτι ὁ Ἡρόδοτος ἀπὸ τοῦ ὁμήρου ἀπὸ τοῦ ἑκαστοῦ τῶν βίον ὁμήρου, μάλιστα δὲ τοῦ δὲ ἀρμόδιον τερον. Hunc libellum cum nuper latinum à me factum Herodoto apprimendum curassem, uisum est quantulum idcunque est tuis uirtutibus consecrare, cum alijs plerisque causis adductus, tum quòd tu pro exactissimo tuo iudicio, proq; auita atque innata integritate nō nisi castissimos autores diligas ἢ ἀλλὰ

EPISTOLA.

Ἡρόδοτος: Homero omnis uirtutis, erudi-
 tionisq; parenti (ut Iustini uerbis in
 Pandectis prefantis utar) tantū tribuas,
 adeoq; eius poëte ingenio delecteris,
 ut identidē laxandī animi causa, Home-
 ri carmina ad testudinē decantare cō-
 sueueris: maximē uerò, quo dicamentū
 aliquod atq; *μνημόσυνον* extaret neces-
 situdinis nostrē iā olīm inter parentes no-
 stros coalitē: sed quā nos iā inde ā pue-
 ritia domi atq; peregrē linguarū, melio-
 rūq; studiorū cōmilitio firmatam, etiam
 num in eandē Principis nostri aulā ascī-
 ti religiosē fouemus. Nā uti nihil tū in
 omnibus obeundis negocijs, tū in aulis
 maximē principū suauius, magisq; ne-
 cessariū, quā fidus, & syncerus amicus:
 ita nulli sunt fermē amici, uel constan-
 tiores, magisq; fidi, minusq; fucati, quā
 studiorū similitudinē copulati. Bene ua-
 le, & hanc nostrā qualem cūq; opellam
 boni cōsule, meq; quod facis mutulter
 amare perge. Ex Hamboech,
 Nonis Nouemb.

M. D. XXVI.

HERO.

HERODO.

TI HALICARNASSEI

DE GENERE, VITAQVE

Homeri libellus, à Conrado He-

resbachio latinitate

donatus.

Erodotus Halicarnasseus, de genere, uita, atque adeò ætate Homeri studens quàm uerissima referre, hæc tradidit: Cum uerusta illa Aeolicorum urbs

Cuma primum conderetur, eodem cum aliis *Cuma.* permultæ, omnisque generis conueniæ confluxerunt, tum è Magnesia illuc plerique commigrarunt: inter quos fuit Melanopus *Melanopus.* Ithagene Crithonis filio genitus, homo fortis. *Crithela.* tunc non perinde amplæ, attamen expeditæ. Hic Homyretis Cumanæ filiam duxit uxorem, procreatque è legitimo toro feminam prolem, cui nomen indidit Crithelidi. Moxque ipse Melanopus unâ cum uxore uita functus est, commissâ interim filiâ Cleonactis Argiui tutelæ, quo familiarissimè uti consueuerat. Porro tempore interiecto, accidit fortè, ut puella ista è furcibus concubitu prægnans deprehenderetur.

tur: id quod paulisper suppressum, dum Cleonax rescivisset, vehementer rei indignitate commotus, Critheida seorsum ad se accersitam, acerbe obiurgavit, commemorans commissi apud populares suos infamiam. Postremo, huiusmodi quidpiam quò illam excuteret, comminiscitur: Cumani iam tum in Hermei sinus recessu ædificantes, ubi Smyrnam urbem extruxissent; Theseus autem volens uxoris suæ memoriam relinquere, ab uxoris nomine Smyrnam appellavit: quippe id uxori nomen erat. Theseus autem è primarijs Thesalorum fuit, qui Cumam ædificabant, ab Eumelo Admeti filio ortus, vitæ facultatibus apprime instructus. Hoc loco Cleonax per occasionem Critheida obtrusit Ismenix Bœotio, ex his, qui coloniam illuc duxerant, in primis sibi amico. Progressu deinde temporis, Critheis cum alijs mulieribus ad festum quoddam egressa, iuxta fluvium Melitem, ut quæ partui iam vicina esset, Homerum peperit, non cœcum, *Melesigenes.* sed uidentem, nominatque eundem Melesigenem, à fluvio videlicet, ad quem editus esset. Etiam num apud Ismeniam se Critheis continebat: à quo postea digressa, manuaría industria se, filiumque alebat, aliunde alia sumens opera: unde filium quoque quantum

tum potuit, honestis disciplinis erudiuit. Erat autem eo tempore Smyrnæ quidam, nomine Phemius, qui suuentuti illic literas, musicenque tradebat. Hic cum citra uxorem uiueret, Critheidem conduxit, quæ lanam illi exerceret, quam à discipulis mercedem acceperat. Illa uero industria multa atque elegantia freta, Phemio cœpit impense placere, adeo, ut tandem Phemius eam uerbis ad coniugium sollicitaret, referens cum alia quibus ei fidem facere confidebat, tum præcipue, quod Melesigenem in filium esset adoptaturus, liberaliterque simul aliturus, instituturusque. Siquidem hunc cernebat iam miram quandam; & ingenij, & indolis spem de se polliceri. Persuasi igitur Critheis, Phemio assentitur. Melesigenes cum naturæ bonitate præstans, tum cura accedente, institutioneque, continuo omnes sui ordinis adolescentes facile præuertit: atque non ita multo post eruditionis auctibus crescens, nihilo ipso Phemio in disciplinis factus inferior. Et cum Phemius uita functus, uniuersa ei legasset, paulo post, Critheis quoque fato concedit. Melesigenes itaque ludo præfectus, sui que iam iuris effectus, in magna fuit hominum admiratione, non apud suos modo, uerum apud externos etiam, qui peregre frequentes illuc

mercatus gratia conuenerant. Erat enim Smyrna emporium celebre, unde frumenta, quæ eodem è uicinis agris abundè conuecta, à peregrinis coëmebantur. Externi autem, cum ab opere cessarent, Melesigeni libenter uacabant. Commodum inter hos *Mentes* fuit nauicularius, qui è finibus Leueadis soluens, nauem meritoriam in eius usum comparauerat, qua frumenta Smyrna deueheret, uir (quantum illa ferebant tempora) & eruditus, & multarum rerum usu exercitus. Hic Melesigeni persuasit, ut relicto ludo secum nauigaret, accepturus, & mercedem, & quæ ad profectiorem essent necessaria. Ad hæc Melesigenes quandiu iuuenis esset, urbes, regionesque spectaret, operæ precium fortè ducebat sibi, qui conscribendæ poëseos iam argumentum in animo concepisset, qua nimirum occasione potissimum eum arbitròr plectum. Proinde relicto ludo cum *Mente* nauigabat Melesigenes: quodquecunque locorum appulit, studiosè uniuersa rimatus, contemplabatur si quid esset localicuius peculiare, ac uernaculum, memoratuque dignum, adeo, ut appareat commentarios eum profectiõis suæ descripsisse, eorumque, quæ quoque loco lustrando didicerit. Porro cum ex Hispania, Thusciamque delati

*Commentarij
profectionis
Homeri.*

DE VITA HOMERI.

delati in Ithacam deueherentur, contigit
 Melesigenem oculis iam ante parum ua-
 lentem, extremè laborare: ita, ut Mentem
 negotiorum gratia in Leucadem traiectu-
 rus, eum apud Mentorem, Alcimi filium
 Ithacensem reliquerit, hominem sibi ue-
 hementer amicum: multis precibus adi-
 gens eundem, quo Melesigenis curam
 haberet tantisper, dum è Leucade reuer-
 teretur ipse. Mentor uerò ægrotantem Me- Mentor.
 lesigenem sedulò curauit, uir nimirum facul-
 tatibus pollens: quique ob egregiam æqui-
 tatem, hospitalitatēq; inter cæteros Ithacen-
 ses maximè prædicaretur. Atque hic acci-
 dit, ut de Vlyssè multa Melesigenes percon-
 tando cognosceret. Narrantq; ipsi Ithacen-
 ses, tum uisum eum amisisse ibidem. Atqui
 ego affirmare non dubitem, tum eum con-
 ualuisse, ac postea apud Colophonem pror-
 sus cæcum factum, id quod ipsi quoque Co- Homericæ
citas.
 lophonij mecum fatentur. At uerò Men-
 tes è Leucade Ithacam reuersus, Melesige-
 nem recepit, cum quo iam inde diu ultrò
 citroque nauigauit, donec Colophonem
 appulso euenit, ut in ueterem morbum reci-
 derit: quem ubi effugere non daretur, uisu
 putatur priuatus. Et Colophone iam cæcus
 Smyrnam reuersus, ad poemata conscriben-
 da

da animum conuertit. Tempore deinde interiecto, cum Smyrnæ uictu, necessarijque destitueretur, constituit Cumam proficisci. Hermique campum transiens, ad eum **Nouus murus** locum peruenit, qui appellatur **Nouus murus**, Cumanorum coloniam. Quî locus post Cumam habitabatur annis octo. Hic memoratur primum Melesigenes pro coriarij officina consistens, carmina hæc pronun-
ciasse:

αἰδῶμαι ξένων περὶ κρήνην, ὅδε δόμοιο,
οἱ πόλιν ἀπὸ νῆρ' κυρτὴν ἐπὶ ὄπισθα κέλυ
ταῖς, Σαρδάνης πόλιν ἑκάστην ὑψιόμοιο.
ἀμβρόσιον πίνοντες ὕδαρ' θάναττα μοῖο
ἔρμε' ἀνέειπ', ὅρ' ἀθάνατ' ἐνέειπε θεῶν.

Sardana. Sardana, cuius hic commemorat, mons est ad Hermum fluuium, Nouumque murum

Tychius. situs. Coriario nomen erat Tychio, cui continuo auditis uersibus uisum est hominem recipiendum, commiseratione nimirum motus, cum uideret oculis tam miserè mul-
tatum, iussit præsentibus secum frui. Melesigenes ingressus sutrinam, confidentibus

Amphiarai illic poësim suam ostendit: Amphiarai in expeditionem, atque hymnos in de-

Hymni deo-
rum. os a se scriptos. Et cum inter fabulandum crebras sententias in medium, multamque eruditionem afferret, in magna habitus est ab auscultantibus admiratione. Atque iam
tum

DE VITA HOMERÏ.

tum apud Nouum murum agens, è poësi uſ-
ctus subsidia habebat. Ostenditur ad nostra
usque tempora ibidem locus, ubi Melesige-
nes sedens, carmina sua exhibuerit. Qui lo-
cus in magna illic habetur ueneratiōe ab in-
colis, memoraturq; populus arbor ab Ho-
meri aduentu in eodem loco enata. Porro
egestate postea adactus, cum uix alimēta ha-
beret, statuit in animo Cumam ad feliciorē
successum reuerti. Iturusq; hæc pronuncia-
uit carmina:

*ἄνψ κ' πόδες με φέροιεν ἰς αἰδοίων πόλιν ἀνδρῶν.
τῶν γὰρ καὶ θυμὸς πρόφρων, καὶ μᾶτις ἀρίστη.*

Proficiscens igitur Cumam è Nouo mur-
ro, per Larissam iter fecit, utpote compen-
diosissimum. Vbi, ut Cumani narrant, fla-
gitante socero, epigramma hoc scripsit Mi-
dæ Phrygum regi Gordij filio, id quod e-
tiam nunc in Gordij cippo inscriptum uisi-
tur:

*Χαλκῇ παρθένῳ εἰμὴ· μίδης δ' ἐπὶ σκάτῃ καίμαι,
ἰς τ' ἄν ὕδωρ τε ῥέοι, καὶ δένδρεα μακρὰ τεύχουσι,
ἡελίος τ' ἀνιῶν λάμπει, λαμπρὰ τε σελήνη,
αὐτὴ τῆδε μένος καὶ πολυκύντω ἱπὶ τύμβῳ
ἄγγελίῳ παρῖσι μίδης ὅτι τῆδε τίθηται.*

Reuersus autem Cumam, in senum passim
conuenticulis carmina sua, quæ fecerat,
ostendit, colloquijque suauitate auscultan-
tes in sui admirationem faciliè protraxit.

Intelli-

Intelligens igitur Cumanos poësim suam recipere, pergit eosdem consuetudine sua oblectare, ac postremò, huiusmodi conditionem proponere, ut si publicè eum alere uellent, urbem Cumanorum celeberrimam se redditurum. Qui præsentes hæc audierant, institutū probabant: addentes se quoque adiuturos, si petitionem suam ad senatum referret, ut uotis suis fieret satis. Melesigenes his uerbis erectus, collecto senatu in curiam processit: rogatoq; eo cuius muneris erat, ut in senatum duceretur: ille nihil recusans, ubi opportunum uidebatur, hominem deduxit. Hic consistens Melesigenes, eadem uerba habuit in senatu, quæ paulò antè in conuenticulis de alimentis præstandis proposuerat. Vbi dixisset, egressus pro curia sedebat. Interim dum senatores agitant, quid nam par esset homini respondere, uisumque esset tum ei, qui deduxerat, tum alijs omnibus quotquot in conuenticulis Melesigenem audierant, petitionem admitteendam: unus tantum ē senatoribus refertur Melesigenis postulatōis calculo suo repugnasse, interq; alia multa, hæc quoq; commemorasse: Si semel *ὀμύρας*, hoc est, cæcos, alendos suscipiant, futurum ut continuè turbam habeant, & multam inutilem. Atque

que hic primum Homeri nomen Melesigenem inditum, à cœcitatibus, uidelicet, calamitate. Nam Cumanis cœcos *ὀφθαλμοκλάτους* appellant. Iamque inde, qui prius Melesigenes, nomen obtinuit Homeri. Breuiter hæc sententia euicit, perque prætorem fuit approbata, qua contendebatur non alendum Homerum. Hæc cum illi nunciata esset, uehementer commotus, his uersibus calamitatem suam deplorabat:

οἶμ' ἄισα δῶκε πατέρ' ἵδ' ὀφθαλμοκλάτους
 ὀφθαλμοκλάτους ἐπὶ γένεσσι μητρὸς ἀτάλαντος,
 ἢ ποτ' ἐπύργωσαν βυλὴ διὸς αἰγίοχοιο
 λαοὶ φρίκωντο μάργων ἐπιβύτορες ἱππων,
 ὀπλοῖτοισι μάστιγι πυρὸς κρινόντες ἄρνη,
 αἰολίδα σμήνην ἀλγίστανα ποσειδάωναϊον
 ἢν τι δὲ ἀγλαὸν αἶσαν ὕδαρ ἱεροῖο μίλιτο;
 ἔνθεν ἀπορνύμεναι ποῦραι διὸς ἀγλαὰ τέκνα
 ἠδελίτην κληῖσαι διαμυχθόνα, καὶ πόλιν ἀνδρῶν.
 οἷός τ' ἔπαυεν ἄστυρ ἱερὴν ὅπα φημι αἰολίην.
 ἀφραδίην τῶν μὲν τι παθῶν τις φράσσειται αὐθιγῇ
 ὅς σφιν ὄναδίοισιν ἐμὸν δεικέσαστο πότμον.
 κῆρ δ' ἐγὼ τὴν μοι θεὸς ὤπασε γεινομένῳ περ
 τήσομαι ἀνδράωντα φέρων τίλποτι θυμῷ.
 ὁ δέ τί μοι φίλα γὰρ μέναι ἱερῆς ἐν ἀγχαῖς,
 κῆρ δ' ὀφθαλμοκλάτους. μέγας δὲ μοι θυμὸς ἐπέγχε
 δῆμον ἐς ἀλλοδαπὸν ἵναι, ὀλίγον περ ἰόντα.

Cuma abiens ad Phocæam contendit, imprecans interim Cumanis neminem unquam

quam fore clarum poëtam, qui tam stupidos celebraret. In Phoea autem eodem modo sibi uictum parauit, in conuenticulis, uidelicet, passim carmina sua ostentans.

Thestorides. Erat autem eo tempore in Phoea Thestorides quidam, qui pueros illic literas docebat, homo fidei parum probatae. hic subodorata poësi, huiusmodi uerbis Homerum adoriebatur: Paratum se inquit, & ministrare ei, & uictum suppeditare, si carmina, quae meditatus esset, describere pateretur, & alia subinde faciens, ad se deferret. Homerus iam ministerij alicuius, atque adeo necessariorum indigens, recipiendam hanc conditionem putauit. commoratusq; apud Thestoridem, minorem illam fecit Iliadem, cuius **Homeri.** initium est:

Ἰλίου δαίδω, καὶ Ἀργείων ἐν πύλῳ.

Ἦς περὶ πολλὰ πάθον ἄνακτοί τε γὰρ ἄνθρωποι.

Phocaidem quoq; quam uocant, Phocenses apud se conditam ab Homero asserunt. Iam uerò Thestorides, ubi Phocaidem atque alia pleraque ab Homero communicata descripsisset, constituit e Phoea discedere, Homeriq; poësim pro sua uendicare. Vnde factum, ut cum Homeri non perinde curam haberet, ille ad Thestoridem huiusmodi sit usus disticho:

Θεστίδης θυήσοι ἀγνίστην πολλὰν περ

ἔδωκεν

DE VITA HOMERI.

Ἰδὲν ἀφρακτότερον πέλεται νόον ἀνθρώποισι.

Et Thestorides quidem relicta Phoecea in Chium concessit, ubi erecto ludo, carmina illa pro suis euulgans, egregiam simul & laudem sibi parauit, & fructum haudquaquam uulgarem. Porro Homerus suo eodemque more uiuere pergebat apud Phocenses, nimirum ē poësi uictum, ubique habens. Tempore deinde non ita multo post, uiri aliquotē Chio eruditi, audientes eadem carmina, quæ iam sæpius in Chio à Thestoride pro suis recitari audierant, indicabant Chio hæc ipsa à quodam ludi magistro pro suis cum magno fructu ostentari. Homerus intelligens continuò Thestoridem esse, magno studio properabat in Chium transmittere. Et cum portum adijssset, neque offendisset nauem, qua trañceret, essent autem, qui pro lignis deuehendis in Erythræam soluere pararent, bellè conuenire uidebatur, si per Erythræam iter faceret. Accedens igitur nautas, flagitauit, ut comitem se nauigationis reciperent, multis blandisque usus uerbis, quibus quod posceret, persuaderet. Nautæ admittentes hominis preces, iusserunt nauem eum conscendere. Quo impetrato, Homerus confidens in nauī, his uersibus nautis bene

b pre-

precatur:

κλῆθι ποσειδάων μεγαλοδινὲς ἐννοσίγαιε.
ἐνρυχόρῃ μεδίωρ, ἡ δὲ θανθὴ ἐλευῶνθ.
δὸς δ' ἄρουρ καλὸν, καὶ ἀπήμενα νότον ἰδέσθαι
ἑαύταις, ἱνὸς πομποὶ ἡ δ' ἀρχοὶ ἴασι.
δὸς δ' εἰς ὑπέραια ὑψικρέμενιο μίνανθ,
αἰολίον μ' ἐλθόντα βροτῶν ὥσιωρ γικυρῆσαι.
φῶτά τε τιτακίμην, ὅς ἐμόν τοδὺν ὑπεροπέσας
ὠδύσσατο ζῆνα ξένιον, ξενίην τε πρᾶπίζην

Erythraea. Vbi uerò secundo uento Erythream appu-
lissent, Homerus in nauí id temporis stabu-
labatur. Postero die nautas rogauit, ut aliquē
præberent, qui ad urbem eum perduceret. Il-
li obsecuti, ducem itineris unum ē suis per-
miserunt. Cumq; iam pergendo ad Erythreā
appropinquasset,prehendissetq; urbem
asperam, atque montosam, in hæc prorupit
carmina :

πότνια γῆ πάνδωρε, λóταρα μιλίθρονθ ὄλβη,
ὡς ἄρα δὴ τοῖς μὲν φωτῶν εὐοχθθ ἐνέχθης.
τοῖσι δὲ δύσβωλθ καὶ τρηχῆ εἰς ἐχελώνη.

Ingressus deinde Erythraeorum urbem, per-
contatur de nauí. Et cum fortè quidam oc-
currisset salutaturus, qui eum in Phoea uis-
disset, ab hoc contendit, ut secum dispiceret,
sicubi nauis appareret, qua in Chium trans-
mitteret. Atque ubi in portu, naualibusq;
nullum reperiretur traiectionis nauigium,
ille

DE VITA HOMERI.

Ille Homerum ad eum locum ducit, ubi piscatoriæ nauiculæ stationem habebant. Et fortè fortuna incidit in quosdam, qui in Chium erant traiecturi. Hos adiens precatur, ut Homerum transportarent. Verùm illi nullis precibus permoti, non recepto Homero soluerunt. Homerus autem hæc cecinît carmina :

ταῦτα ποτὶ πόροι-φυγῇ ἰναλίημοι ἄνδρες,

πλωχάσιρ αἰθέρισι βίον ἀνθρώπων ἔχοντες,

αἰεὶ δὲ ξένισι θεὸς οἶβας ἰψίμεδοντες.

Διὶ γὰρ μέτοπισ ξένισι θεός, ὅτε ἀλίτηται.

At uerò in altum iam prouectis contigit, ut aduerso uento rapti, eodem unde solue-
rant, recurrerent, ubi etiam dum Homerum
in littoris crepidine confidentem offende-
runt. Qui cognito nauis recurſu, hunc in
modum eos alloquitur: Vos, ò peregrini,
uentus inuasit aduersus. Verùm nunc ad-
huc me accipite, & secundo uento nauiga-
bitis. Piscatores autem pœnitentia ducti,
quòd prius hominem non receperant, com-
pellato eodem, iubent conscendere (si uelit)
nauem. Recepto Homero, rursus uela faci-
unt. Cumquē exacto itinere littus appu-
lissent, piscatores ad sua quisquē opera digres-
si, Homerum in littore ex nocte relinquunt.
Vbi diluxit, itineri se accingens, oberransquē,

b a ad

Pinus locus. ad eum locum peruenis, qui appellatur Pinus: illicq; quiescenti noctu pinæ fructus incidit, quem aliqui *τροβίλον*, alij *κῶνον*, appellant, Homerus uerò hos cecinit uersus:

*ἀλλὰ τίς σου πύκνῃ ἀμείνονα καρπὸν ἴησιν
ἰδὼς ἐν κορυφῇσι πολυπύχου ἡριμοίσεως,
ἐνθάδε σίδηρος ἄργος ἐπιχθονίοισι βροτοῖσι
ἵσται ἐν τ' ἄρ' ἡμι κελβόνιοι ἄνδρες ἴχῃσι.*

Cebrenia. Eo enim tempore Cumani Cebrenia ad Idam montem ædificare parabant, ubi ferum tum effodiebatur. Cæterum, illinc abiens Homerus, uocem caprarum, quæ ibidem fortè pascebantur, secutus, in canes incidit pastorales: qui cum ferocius eum adorirentur, uociferabarur. Quod audiens

Glaucus. Glaucus, id enim erat caprario nomen, ac currit festinanter, compellatosque canes ab Homero excussit. Atque ubi diu multumque admiratus fuisset, quod nimirum cæcus existens eo locorum peruenerit, tandem accedens rogabat, quisnam esset, & cuius rei indigens, quibusque modis ad inhabitata illa, uastaque loca diuerterit. Homerus omnem suam calamitatem commemorans, ad commiserationem Glaucum pertraxit. Siquidem homo erat (ut apparet) cordatus. Excipiens igitur Homerum ad suum deduxit tugurium, incensoq; igne cœnam instru-

instruxit: quæ apposita iussit cœnare secum hospitem. At uerò cum canes à cibo abstinentes non cessarent suo more cœnitantem adlatrare, Homerus Glaucum his uersibus alloquitur.

γλαῦκε τί πωρ ἐπιὼν τοδ' ἔπος τὸ ἐνὶ φρεσὶ θύσω.

πρῶτον μὲρ νῦν δ᾽ ἄπνοι' ἢ αὐλαίησι θύρῃσι

δύναι ὅς γάρ ᾤμεινον, ὃ γάρ κ' αἰ πρῶτον ἄνυσαι,

ἀνδρὸς ἐπερχομένου, καὶ ἵερκεα θυρὸς ἰόντος.

Hæc audiens Glaucus, lætatus est admonitione illa, habuitque in magna hominem admiratione. Post cœnam mutuis colloquijs oblectabantur. Nam Homerus ubi errores suos, urbesque quas adijisset, enarrasset, Glaucus hæc audiens præ admiratione stupebat. Eratque iam tum cubandi tempus, & quieti se dederunt. Postero die Glaucus cogitauit ad herum suum proficisci, animo hæc de Homero indicandi.

Proinde commissis socio capris pascendis, Homerum intra tecta reliquit, promittens se quam festinantissimè iturum. Degressus ad Bolissum (id erat uicino huic loco no-

Bolissus.

men) heroque suo adito, narrauit de Homero, quemadmodum res habebat, quod nimirum pro miraculo hominis aduentum duceret, demum rogat quid facere conueniat. Herus parum delectatus hoc nuncio,

b 3

cœpit

cœpit cum Glaucō expostulare, qui quoslibet citra delectum erroneos, mutilosque reciperet, aleretque: tamen præcepit, ut hospitum ad se perduceret. Glaucus uero ad Homerum reuersus, ea narrauit, iussitque se, qui se in urbem: fore enim hæc ei ad felicem fortunæ successum. Quibus non graua-

*Homerus
apud Chiū*

tim assentiens Homerus, caprarium sequitur. Hic Chius, Glauci herus, ubi in colloquium cum Homero uenisset, reperissetque hominem esse cordatum, multaque rerum peritia instructum, cœpit suadere ei, ut apud se commoraretur, liberorumque, quos habebat, adolescentes formandorum curam susciperet. Ille accepta conditione, pueros sibi concreditos erudiuit. Interim Cer-

*Cecropes
Batrachomyoma-
chia,
Epicichli-
des.*

copas, Batrachomyomachiam, Epicichlidas, & alia omnia, quæcunque iuuenilia, ludicraque huius poetæ extant, apud Chium illum condidit in Bolisso. Hincque cœpit per urbem inclarescere. Iam uero Thestorides, ut primum intellexit, Homerum adesse, nauigans è Chio fugam capessit. Deinde progressu temporis Homerus impetrata ab hero Chij uisendi copia, urbem adiit, ludumque illic instituit, & pueros carmina docebat. Id cum magna felicitate Chij facere uideretur, multos sibi admiratores conciliauit.

eilauit. Hinc igitur uictum parans tolerabit. *Homeri*
 lem, uxorem duxit, è qua duas suscepit filias: *uxor* *et*
 quarum una decessit innupta, alteram uiro *filia*.

Chio elocauit. Enim uero hic poësi manum
 admolitus, gratiam habuit bene merētibus.

Et primum quidem Mentori Ithacēsi in O.
 dyſſea, ut qui laborantem ex oculis sustinuerit in Ithaca: cuius beneficij gratia eundem
Mentor.
 ampliter poësi suæ inferciens, Vlyſſis fingit
 socium, cuius fidēi Vlyſſes Troiam nauigās,
 domum, familiamq; concrediderit, tāquam
 Ithacensium præstantissimo, atque æquissi-
 mo. Alijs etiam plerisq; locis eundem laudi-
 bus uehit. Si quidem Mineruam, quoties cū
 aliquo humana specie congregi fingit, Men-
 tori identidem tradit assimilatam deam. Ad
 hæc Phemio præceptorī, simul, & eruditio- *Phemius.*
 nis, & nutritionis gratiam in Odyſſea retu-
 lit, in hæc uerba:

ἄνδρ' ἂν ἐν χερσὶν κίθαριν περιεαλλέ' ἴθι κτε
 φημίψ ὅς τε πολλὸν ἐκκίνυτο πάντας αἰείδων. *Odyſſea i.*

Et rursum:

αὐτὰρ ὅ φορμίσων ἀνέβη λείτο καλὸν αἰείδων.

Meminit & nauicularij, in cuius comitatu ul-
 trò citroq; nauigans, urbes, locaq; plurima
 collustraui. Huic nomen erat Mentæ. cuius *Mentes.*
 commemorat his uersibus:

μέντης ἀγχιόλοιρ' ἀκίφρον' εὐχομαι εἶναι *Ibidem.*

ὅς, ἀτὰρ Τυχίῳσι φιληρίτμοισιν ἀνάσσει.

Tychius. Habuit etiam Tychio coriario gratiam, nimirum qui uenientem ad sutrinam apud Nouum murum hospitio exceperit. Hunc Iliadi inferfit his uersibus:

Iliad. 7. αἶψα δ' ἐγγύθεν ἦλθι φίρων σάκος ἥγχι πύργου,
χάλκεον, ἐπ' αἰθέρα, δ' οἱ Τυχίος καμειτέρων,
στυτοτόμων δ' ἄριστος ὅλη ἐνιοῖν ἰατρῶν.

A poësi uerò hac inclarescens Homerus, non per Ioniam solum celebrabatur, sed in ipsam usque Græciam multus de eodem sermo per ferebatur. Et cum iam eruditionis existimatione augescentem multi uiserent, inciderunt fortè qui suaderent, ut in Græciam se transferret. Quod consilium admittens, impense cupiebat adornato itinere illuc demigrare. Commòdumquæ intelligens Argos multis egregijsquæ elogijs celebratum, Athenas non item, proinde hanc poësi suæ effingens, in maiori Iliade, nempe nauium catalogo, Erechtheum his uersibus magnificè laudibus uehit:

Iliad. 2. δῆμον ἱερχέθης μεγαλήτορος, ὅν ποτ' Ἀθήνη
βρέψε Διὸς θυγάτηρ, τίς δὲ ζείδωρος ἀρῶρα.

Mnestheus. Mnesthea etiam prætorem Atheniensium, tradit in exercitu tam pedestri, quàm equestri ordinando peritissimum, idquæ his carminibus:

DE VITA HOMERI

τῶν αὐτῶν ἡγεμόνιεν φέρει πικρὸν μινιδιόν.
τῷ δ' ἔπειτα τίς ὁμοίῳ ἐπὶ χθονὶ γίνετ' ἀνὴρ
ποσμήσαι ἵππους τε, καὶ ἀνέρας ἀσπίδιώτας.

Ibidem

Aiacem uero Telamonium ipsosq; Salaminios, Atheniensibus in nauium nomenclatura adnumerauit, sic scribens:

*Salaminij.
Ajax.*

Ἰάας δ' ἐν σαλαμίνι ἄγερ' ἀσπιδόεσσα νῆας
φῆσι δ' ἄγωρ' ἐν ἀθηναίων ἵσαντο φάλαγγες.

Iliados 2.

Postremo in Odyssæa Mineruam, postquam cum Vlyssæ in colloquium uenerit, ad Atheniensem urbem, quam præcipuè colebat, concessisse fingit:

ἵκετο δ' ἐς μακράθωνα, καὶ ἑυρυχόρου πόλιν.
δῦναι δ' ἐπὶ χθονὶ πύκνινον δόμον,

Odyssæa 7.

Hæc ubi hunc in modum meditatus composuisset, animo in Græciam trañciendi, profectus Samum appulit, contigitque fortè, ut eodem tempore Samij Aparuria festum agerent. Hic Samius quidam agnito Homero, utpote quem iam antè in Chio uidisset, sodales suos aggressus, indicauit tanti hominis aduentum. Illi audita multa hominis prædicatione, iubebant adducicium. Conuenit igitur Homerum Samius, & quandoquidem, inquit, hospes Aparuriorum festum agit ciuitas, inuitant te, tribules ad idem festum concelebrandum. Homerus affuturum se dicit, & comitatur

Aparuria.

b s inuitan-

Curotrophus. inuitantem. Porro cum iam illuc, quod uocatus erat, pergeret, in mulieres impexit, quæ in trivio Curotropho sacra facerent. Sacrificia ex occurrentis aspectu indignata, exclamavit: Vir, inquit, facessas a sacris. Homerus dictum illud in animo uoluens, rogabat, quisnam esset, qui loqueretur, & cui deo sacrificaret? Dux eius indicauit mulierem esse, quæ Curotropho sacrificaret. Quod audiens Homerus, huiusmodi carmina illius sacris accinebat:

πλοῖοι μοι ὄχομένω παροξέοι, δὸς δὲ γυναῖκα.
τῇ δὲ νέωρ μὲν ἀνέναδαι φιλότιμα καὶ ἐννέμ.
ἥ δ' ἐπιτεπείδω πολλοὺς ἄφροισι γέρονσι,
ὃν ὅρ μὲν ἀπαμβλύνῃαι, θυμὸς δὲ μοι νοιῶ

Phœcia. Vbi uero ad sodalium collegium accessisset Homerus, iamque in limine ædium consisteret, in quibus conuiuium instructum erat: alii narrant, iam tum ardente igne poetam cecinisse: alij postea accensum, quam carmina ista canere inciperet:

ἀνδρὸς μὲν γίγαντες, παῖδες, πύργοι δὲ πόλεις,
ἵπποι δ' ἐν πεδίῳ νόσμος, νῆες δὲ θαλάσσης.
χρῆματ' αὖξαι οἶνον, αἳ τὰρ γεραροὶ βροτοῖς
ἔμμενοι ἀν' ἀγορῇ νόσμος τ' ἄλλοις ἰοράδαι,
αἰθομένη δὲ πυρὸς γεραρώτερος οἶνος ἰδίῳ.

Ingressus autem, reclinatusque, cum cæteris epulis fruebatur, in magno honore, admiranda-

inspirationeque ab accumbentibus habitus,
 ibidemque ea nocte cubile sibi paravit. Po-
 stero die conspicati cum figuli, qui ad us-
 am in figlina laterunculos, tegulasque co-
 quebant, cum intellexissent, hominem esse
 eruditum, compellatum iusserunt canere,
 pollicentes, cum tegulas, tum alia,
 qualia eacunque essent, quæ haberent, se
 illi duros. Homerus hæc illis cecinisse
 carmina, quæ uocantur Caminus, id est, Caminus
 fornax: Caminus
Homeri,

εἰ μὲρ δῶσι τέ μιν ἄνδρες, αἰέσω ὡς κερὰ μῆτες.
 Διὸρ ἄγ' ἀθναῖν, καὶ ὑπέρειχε χεῖρα καμίνῳ.
 εἰ δὲ μελανθῆεν κότυλοι, καὶ πάντ' αἶμα ἴρα
 φρεσὶ θῆναι τε καλῶς, καὶ τιμῆς ὥτορ ἀρέσθαι.
 πολλὰ μὲν ἰν' ἀγορῇ πωλεύμενα, πολλὰ δ' ἀγῶνι,
 πολλὰ δὲ κερδύνει. ἡμῖν δὲ δὴ ὥς σφι τοῦσαι.
 ἤρ' δ' ἐπ' ἀναιδείῃ τριφθέντις ψεύδην ἀρεθδεῖ,
 συγκαλέω δ' ἥπει' αἰ καμίνῳ δολκτῆρας (ἡσθ),
 σύντριβ' ὁμῶς μάραγόν τε, καὶ ἄσβεστον, ἡ δὲ γ' ἄβα,
 ὡς μόδα μορβ' ὅς τῃ δὲ τέχνη κινὰ πολλὰ πορίσσει.
 πείθει πυραῖθυσσιν καὶ δάματ' αἶ, σὺν δὲ καμίνῳ
 πᾶσα πυκνὸν κερὰ μῆτων μέγα κωκυσσάντων,
 ὡς γνάθῳ ὑπὲρ βρύκει, βρύκοι δὲ καμίνῳ,
 πάντ' ἐν τοῖς αὐτῆς κερὰ μῆτις λεπτὰ ποιοῦσα.
 Διὸρ καὶ ἡλέν θυγάτηρ πολυφάρμακε κίρνη.
 ἄγρια φάρμακα βάλλει, καὶ αὐτὴ δ' αὐτῆς τε καὶ ἔργα.
 Διὸρ δὲ καὶ χεῖρων ἀγίτω πολίας κεντῶντας,

οἷδ' ἡρακλείης χάρας φύγον, οἷτ' ἀπόλοντο,
 τύητοι μὲν τὰ δειῖρα κακῆς, τύητοι δὲ κάμιον.
 αὐτοὶ δ' οἰμώζοντες ὀρώατο ἔργα πονηρά.
 γηθήσω δ' ὀρώων αὐτῶν καποδαίμονα τέγνην.
 ὅς δ' ἐχ' ὑπερνύψασι περὶ τὰυτα πᾶρ τὸ πρόσσωπον
 φριχθεῖν, ὥς πάντες ἐπίσταντ' αἰσιμαρίαν.

At uerò in Samo hybernans Calendarum
 festo, potentiorum ædes ostiatim adiens,
 strenam accipiebat. Canebat autem ea car-
 mina, quæ Eresione, hoc est, ramalia, uocan-
 tur: ducente eum, comitanteque undecun-
 que frequentî puerorum indigenarum cho-
 ro:

Δῶμα προσεῖραπόμειδ' ἀνδρὸς μέγα δυναμένοιο,
 ὅς μέγα μὲν δύναιται, μέγα δὲ βρέμει δλβι· αἰεὶ.
 αὐτὰρ ἀνακλίνειδαι θύρας, πλὴτ' ἔσσι
 πολλὸς, σὺν πλῆτι δὲ καὶ ὑφ' ἑσέσσην τιθυλῆα
 εἰρήνην· ἀγαθὴν, ὅσα δὲ ἄγγια μετὰ μὲρ εἰν.
 κυρβαῖν δ' αἰεὶ κατὰ καρδίαν ἔρποι μάζα.
 τὲ πασι δὲ γυνὴ κατὰ διφράδα βάσειαι ὕμνῳ.
 ἡμίονοι δ' ἄξυσσι κραταίποδες ἐς τόδε δῶμα.
 αὐτὰ δ' ὑφαῖνοι ἰσθὺν ἐπ' ἡλένηρω βιβαιῦα.
 νεῦμαί σοι νεῦμαι ἐνιαύσι, ὥστε χελιδὼν
 ὄσση κ' ἐν προθύροις, καὶ εἰ μὲν τοι δώσῃς, εἰ δὲ μὴ
 ὕχ' ἐσθύξομεν, ἔν γὰρ συνοικησόντ' ἐνθάδ' ἤλθομεν.

Atque hæc carmina postea in Samo diu à
 pueris decantabantur, quoties ad Apollî-
 nis festum collecti conueniebant. Ineunte
 deinde

DE VITA HOMERI.

deinde tere, moliebatur Homerus è Samo Athenas proficisci: subuectusque unà cum popularibus quibusdam ad lum appulit, ubi stationem non ad urbem, sed in litore habebant. Hic contigit Homerum grauius ægrotare. Egressus igitur è naui in crepidine littoris iacebat ægrotus. Atque ubi diutius illic ob nauigandi difficultatem in portu remorarentur, subinde plerique ex urbe Homero uacabant, eumque audientes reuerenter obseruabant. Iam uerò nautis, cæterisque aliquot, qui ex urbe conuenerant, illic apud Homerum confidentibus, fortè piscatorum ministri eodem appulerunt: qui è nauicula egressi, hæc uerba habuerunt: Agite uerò peregrini, audite nos, nunquid *Piscatorum* eorum, quæ proponemus, explicabitis? Ibi è *ænigma.* præsentibus quidam iubebat eos proloqui. Illi, nos inquirunt, quæcunque cepimus, reliquimus: quæ uerò non cepimus, nobiscum portamus. Et cum nemo id ænigmatis interpretari posset, piscatores explicabant: significantes nimirum se, cum piscium nihil capere possent, desidentes in sicco pediculus uenatos: Et horum quotquot cepissent, abiēcisse: quos non inuenissent, domum retulisse. Quæ audiens Homerus, hæc dixit carmina:

volsap

τοῖω γὰρ πατέρω ἐξ αἵμα] © ἐκγεγά]ε,
ἔτι βαθυκλήρω, ἔτ' ἄσπε]α μῦλα νεμόν]ωρ.

Atqui ex ægritudine hac extremum diem clausit Homerus in Io, non autem (ut arbitrantur aliqui) ænigmati perplexitate connectus, sed morbo. Extinctus uero in Io Homerus, à comitibus suis, atque ciuibus, qui ex urbe in colloquium cum eodem uenerant, in littore ibidem honorificè sepelitur. Cuius sepulchro multò post tempore Ienses, ubi poësis eius iam publicata ab omnibus celebraretur, huiusmodi inciderunt elegiacum:

ἐνθάδε τῶν ἱερῶν κεφαλῇ κα] ἄ γαῖα καλὴ π]ε
ἀνδρῶν ἡρώων κοσμήτορα θεῶν ὄμνηρον.

Homerus Porro quod Æolicus fuerit Homerus, &
Æolicus. non Ionicus, neque Doricus, partim è iam dictis perspicuum esse poterit, partim etiam his coniecturis deprehenditur. Siquidem poëtam tantum, qui hominum peculiare mores in suam poësim transferre studuerit, par est, aut laudatissimos excogitasse, aut patrios commemorare. Iam uero carmina eius expendentes, indidem pronuntiabitur. Nam cum sacrificij ritum huiusmodi quendam referat, aut ipse eundem tanquam probatissimum excogitauit, aut quod cum patrijs institutis conueniret. Sic enim

DE VITA HOMERI.

enim inquit:

*αὔρουσαν μὲν πρῶτα, καὶ ἰσφαξαν, καὶ ἔλιπον,
μηδὲς τ' ἐξέταμον, κατὰ τε κνίσσῃ ἰαλύνοντες,
δίπλυνχα ποιεῖσάν τις, ἐπ' αὐτῶν δὲ ὠμοβέτησαν.*

In his uersibus de Ilibus nulla mentio, quibus in sacrificijs tamen utebātur cæteri, præterquam unam Aeolicam gentem, quæ Iliā non concremabat. Indicat præterea his quoque uersibus, quidd Aeolicus cum esset, suæ gentis ritibus usus sit:

*καὶ ἐπὶ στήθεσσι γέρον, ἐπὶ δ' αἰθοπαεῖνον
καὶ βένεοι δὲ παρ' αὐτὸν ἔχον πεμπάβολα χερεῖν.*

Aeoles enim soli intestina quinque ueribus defixa torrebant, reliqui Græci tribus. Etenim *πέμπε* dicunt Aeoles, pro *πέντε*. Atque hæc sanè de genere, uita, interituq; Homeri, à nobis relata sint. Cæterum, ætatem Homeri, si quis diligenter, recteque ratiocinetur, ex hisce facile deprehendet. Nempe ab expeditione Græcorum, quam Agamemnon, & Menelaus in Ilium habuerunt, annis centum post, atque triginta, Lesbos oppidatim habitari cœpit, cum antea nullam prorsus haberet urbem. Post Lesbum habitatam annis uiginti, Cuma Aeolica, & Phricotis, appellata, condita est. Porro à Cuma annis duodeuiginti, in Smyrnam Cumani colonias transtulerunt, quo tempore

Aeolum nos.

Homeri ætas.

HER. LIB. DE VITA HOM.

tèmpore natus fuit Homerus. Ab Homero
uero nato anni sunt sexcenti, uiginti duo, ad
Xerxis usq; in Græciam traiectum, qui uide-
licet iuncto Hellesponto pontibus cum ex-
ercitu ex Asia in Europam penetrauit. Ex
his igitur facile fuerit calculo colligere tem-
pus ei, qui prætorum Atheniensium ratio-
nem habuerit. Nam à Troiano bello
claruit Homerus annis centum
sexaginta octo.

VITAE HOMERI PER HERODO-

*tum tradita finis, interprete Conrado
Heresbachio.*

INDEX

RERV M ET VERBO

RVM MEMORABILIVM,

in Herodotum locupletissimus

I N D E X.

- Baris fabula* l. 4 f. 270
abae oppidū li. 8 f. 48
abolēdamonarchia l. 3 f. 221
absinthij li. 6 f. 199
abydus capta l. 5 f. 384
aces amnis l. 3 f. 236
acephali l. 4 f. 328
achea Ceres l. 5 f. 358
aceratus propheta lib. 8
 fol. 550
achemenis consilium li. 7
 fol. 535
acinaeis Martis simulachrū
 l. 4 f. 279
achilleus cursus lib. 4
 f. 277. 284
accipitres quatuordecim,
vultures quatuor uellicae
 lib. 3 f. 220
acerephia oppidū l. 8 f. 589
adimantus l. 8 f. 539
adimanti dictum l. 8 f. 557
admonitio Crasi l. 3 f. 300
adyrmachidarum mores li.
 4 f. 320
adraftus sese transfodit li.
 1 f. 19
adratus Atym occidit ib.
adraftus Atym in custodia
suscipit l. 1 f. 18
adraftus Gordij filius lib.
 1 f. 16
adria l. 5 f. 336
aduersus culices remedium
 l. 2 f. 146
aer plumis oppletus lib. 4
 f. 268
aeci fanum lib. 3
 f. 350
aeaces Samius lib. 6
 f. 372
aedificatio Argus lib. 4
 f. 323
aeoles l. 1 f. 11
aeoles ad Cyrum legatos
mittunt de deditione lib. 1
 f. 67
aeoles a Craso subacti
 lib. 1

- l.1 f.4
æolica urbes l.1 f.71
æolū legati à Spartanis auxilia petunt l.1 f.72
ærei iuri l.2 f.170
æschrionia tribus l.3 f.195
africa l.4 f.271
africa arboribus nuda l.4 f.322
afri pastores l.4 f.326
agarista proci l.6 f.436
agathithyrus l.4 f.261
agathyrforū mores l.4 f.296
agrianæ l.5 f.339
agrianes fluuius l.4 f.291
ægeti uxor l.6 f.410
ægina l.5 f.366
ægis unde appelletur l.4 f.327
ægicores l.5 f.360
æginetæ ab Atheniensibus superantur l.6 f.423
æginetarū mulierū chori l.5 f.368
æginetarū odia in Atheniensibus l.5 f.367
æginetarū strenuitas l.8 f.571
æginetarū in Atheniensibus odiorū principiū l.5 f.370
ægyptius quidam uocalissimus l.4 f.309
ægyptij ulciscuntur Phanem l.3 f.187
ægyptij dii l.2 f.118
ægyptij cadauera saluunt l.3 f.191
ægyptij cadauera non cremant l.3 f.190
ægyptij pisces l.2 f.139
ægyptij duodecim reges creant l.2 f.166
ægyptij quid primum inuenerint l.2 f.103
ægyptij primi annum comperere l.2 f.102
ægyptiorū mores l.2 f.116. 117
ægyptiorū bis mille truncantur l.3 f.189
ægyptiorū lex de feris l.2 f.129
ægyptiorū uictus l.2 f.133
ægyptiorū ceremoniæ l.2 f.117
ægyptiorū rex Flamas l.1 f.36
ægyptiorū festum Bacchi l.2 f.123
ægyptiorū facilis uictus l.2 f.138

ægyptio

I N D E X

ægyptiorum sacrorum ritus l.5 f.118
ægyptiorum à Persis defectio l.7 f.444
ægyptiorum medici l.2 f.135
uestitus ib. funera l.2 f.135.136
opinio de animæ immortalitate l.2 f.155
genera septem l.2 f.175
rex Apries l.4 f.317
ægyptijs pisces sacri l.2 f.132
ægyptijs sacer crocodilus l.2 f.131
ægyptijs cur dura capita l.3 f.187
ægypti rex Psammetichus l.2 f.101
ægypti regina Nitocris l.2 f.142
ægypti rex Rampsinus l.2 f.151
ægypti rex Chephrenes l.2 f.157
ægypti rex Sesostris l.2 f.143
ægypti rex Cheops l.2 f.155
ægypti rex Anysis cæcus l.2 f.162
ægypti rex Psammis l.2 f.173

ægypti rex Asychis l.2 f.161
ægypti rex Necus l.2 f.172
ægypti rex Menes l.2 f.141
ægypti rex Apries l.2 f.174
ægypti rex Meris l.2 f.142
ægypti rex Micerinus l.2 f.158
ægypti rex Sethon lib.2 f.163
ægypti rex Amasis lib.2 f.177
ægypti natura l.2 f.103.104.105
ægypti pyramidis constructio l.2 f.156
ætates deorum lib.2 f.265
ætionis filius cur Cypselus dictus l.5 f.374
æthiopie rex Sabacus l.2 f.162
æthiopia l.3 f.235
æthiopis responsum ad Cabysem l.3 f.192
æthiopes longæui l.3 f.191
æthiopum uictus li.3 f.193
c 2 æthiopia

- æthiopum uita longissima* lib. 2 fol. 147
l. 3 f. 193
ahenū Exampai l. 4 f. 287
ahenum Samiorū l. 4 f. 314
aiax Telamonius l. 8 f. 559
alazer l. 4 f. 219
album littus l. 7 f. 459
alba columnæ l. 5 f. 384
alcaus poeta l. 5 f. 376
alcaus Herculis filius li. 1
f. 4
alcmæonis filius Megacles
l. 1 f. 215
alcmæonida an scutū Per-
sis prodiderint l. 6 f. 434
alcmæonidarum generis cla-
ritas l. 6 f. 435
alati serpentes l. 3 f. 233
aleæ Mineræ templum l. 9
f. 628
aleæ quando & à quibus in-
uenta l. 1 f. 46
alexander Priami filius He-
lenam rapit l. 1 f. 2
alexander ad Athenienses
l. 9 f. 617
alexander ad Proteum du-
ctus l. 2 f. 148
alexander Macedo aureus
l. 8 f. 584
alexander Helenam rapit
lib. 2 fol. 147
alexandri adhortatio l. 8
f. 592
aliarchus l. 4 f. 317
alixones l. 4 f. 276
altercatio Atheniensium &
Theagetarum de loci di-
gnitate l. 9 f. 607
amasis donaria l. 2 f. 182
Amasis institutum l. 2 f. 178
amasis opera l. 2 f. 179
amasis Aegypti rex l. 2
f. 177
amasis cum uxore rem ha-
bere nequit l. 2 f. 181
amasis pugna cum Aprie
l. 2 f. 176
amasis ad Polycratem lite-
ra l. 3 f. 202
amasis cadaver contumelia
affectum l. 3 f. 190
amasis solertia l. 2 f. 172
amasis in Apriem rebellat
l. 2 f. 174
amasis Græcorum studio-
sus l. 2 f. 180
amasis commenum l. 4
f. 331
amasis mors l. 3 f. 187
amazones l. 4 f. 197
amazonum cum Sauroma-
tis

- de coniunctio* l. 4 f. 299
anaxonum sedes ib.
amestris crudelitas in Masi-
stæ uxorem l. 9 f. 647
amantes Athenienses reddu-
tur l. 5 f. 368
amentium est, raptis foemi-
nis ulciscendis operam da-
re l. 1 f. 2
amestris Xerxis uxor l. 9
f. 645
amicus solers preciosissimū
omnium possessionum l. 5
f. 343
amici Cræsi Lacedæmonij
l. 1 f. 4
amici deploratio l. 3
f. 189
amicitia inter Agathyrsos
communis l. 4 f. 296
aminoclis fortuna l. 7
f. 519
amores Xerxis l. 9 f. 465
ammonius cur Iupiter di-
ctus l. 2 f. 120
ammonij Iouis templum in
censum l. 3 f. 194
amnis Halys l. 1 f. 3
amnis Hermus l. 1 f. 37
amnis Phasis l. 1 f. 2
amphyctiones l. 5 f. 358
amphyctionum sedilia l. 7
f. 522
amphion l. 5 f. 571
amphiarai oraculum l. 8
f. 589
amynas l. 5 f. 340
anacharsis l. 4 f. 284
☉ l. 4 f. 274
anacharsis sedes l. 4 f. 285
anchimolius l. 5 f. 359
anchimolij cædes ib.
anaxandrides l. 5 f. 349
anaxandridæ uxores l. 5
f. 350
androphagi l. 4 f. 264
androphagorum mores l. 4
f. 296
androcratis sanum l. 9
f. 606
animus in auribus hominum
l. 7 f. 464
anima immortalis l. 2
f. 155
anima relicto uno corpore
in aliud migrat l. 2
f. 155
annum primi reperere Ae-
gyptij l. 2 f. 103
appollinis fons l. 4 f. 316
aprijs mors l. 2 f. 177
ante Cræsi imperium Græ-

I N D E X.

- si fuere liberi l. 1 f. 4
 antichares l. 5 f. 350
 antipater Orgis filius l. 7
 f. 488
 anysis Aegypti rex cecus l.
 2 f. 162
 aper eximiae magnitudinis
 l. 1 f. 16
 apheta locus l. 7 f. 520
 apis à Cambyse uulneratur
 l. 3 f. 196
 apis apparitio l. 3 f. 195
 apis figura ibid.
 apries rex Aegyptiorum l. 2
 f. 174 & lib. 4 f. 317
 apris filia Nitetis l. 3 f. 183
 apollo Ismenius l. 5 f. 357
 apollinis simulacrum lib. 6
 f. 433
 apollinis oraculum lib. 4
 f. 315
 aphrodisias insula lib. 4
 f. 321
 ara uentorum l. 7 f. 514
 ara Aristei Proconnesij l.
 4 f. 263
 ara Dianæ l. 4 f. 290
 ara Iouis forensis l. 5
 f. 352
 arabes quo pacto dent fidē
 l. 3 f. 186
 arabicus sinus l. 2 f. 105
 arabica oues l. 3 f. 234
 aratores Scythæ libro 4
 f. 276
 araxes fluius libro 1
 f. 94
 arion Delphino insidet l. 1
 f. 10
 aryadicum argentum li.
 4 f. 320
 ariandes l. 4 f. 319
 arborea lana l. 3 f. 232
 arcem occupat Pisistratus l.
 1 f. 25
 arcesilaus eijcitur lib. 4
 f. 318
 arcesilaus Cyrenem recupe-
 rat l. 4 f. 319
 arcesilai regnum libro 4
 f. 317
 arcesilai mors l. 4 f. 319
 archilochus Parius poeta,
 carminis Iambici inuen-
 tor l. 1 f. 6
 archidemius l. 6 f. 414
 archidice meretrix libro 2
 f. 161
 arcus Herculis libro 4
 f. 260
 ardys patri succedit in re-
 gnum l. 1 f. 7
 ardyis

- ardyis gesta *ibid.*
 ardys Sygis filius *ibid.*
 arena aureacea quibus mo-
 dis diripiatur l. 3 f. 231
 arenis obruti milites lib. 3
 f. 195
 argadeus l. 5 f. 360
 argathonius rex l. 1 f. 77
 argentum, & as Scythæ in
 usu non habent lib. 4
 f. 282
 argentum Aryandicum li.
 4 f. 320
 argis l. 4 f. 269
 argi lucus l. 6 f. 418
 argippai l. 4 f. 266
 argiui Xerxi subdi malunt,
 quam Lacedæmonijs esse
 inferiores l. 7 f. 501
 argiui musici l. 3 f. 243
 argiui tondent capita l. 1
 fol. 39
 argiuorum cum Spartiatis
 contentio de agro lib. 1
 fol. 38
 argiuorum cum Persis afi-
 nitas l. 7 f. 502
 argiuorum oraculum l. 7
 fol. 500
 argos l. 1 f. 1
 argos omniū ciuitatū Græ-
- ciæ clarissima *ibid.*
 argos à seruis occupatur l. 6
 f. 418
 argon Sardium rex lib. 1
 folio 4
 argus ædificatio l. 4 f. 323
 arma illata Smirnae lib. 1
 fol. 7
 arma inferuntur Mileto l. 1
 fol. 7
 arion decantat carmen Or-
 thium l. 1 f. 10
 arion in custodia tenetur l. 2
 folio 11
 arion Corinthum pergit l. 1
 folio 10
 arionis donarium in Tena-
 ro l. 1 f. 11
 aristagoras l. 5 f. 377
 aristagoras sapiens lapsus l.
 5 f. 354
 aristolaidi filius Lycurgus
 l. 1 f. 25
 ariston rex l. 6 f. 409
 aristeus coruus l. 4 f. 263
 aristeus uersificator l. 4
 f. 262
 aristeo de mira narratio *ib.*
 aristodiceus Heraclides l. 1
 fol. 75
 aristodici astus *ibid.*

arimaspi unde dicti lib. 4
 f. 267
 arimaspi l. 3 f. 235
 arimaspei uersus l. 4 f. 293
 aristagora mors l. 5 f. 387
 aristidis facinus l. 8 f. 572
 arizanti l. 1 f. 49
 arx Atheniensis occupatur
 l. 5 f. 363
 artabanus regio ornatu in-
 duitur l. 7 f. 454
 artabani grauis sententia
 l. 7 f. 450
 artabani somnium lib. 7
 f. 456
 artabazus Pharnacis l. 8
 f. 585
 artabazi fuga l. 9 f. 636
 artabazi de incundo praelio
 sententia l. 9 f. 615
 artabazi mors l. 8 f. 586
 artaphernes l. 5 f. 376
 artaphernes Sardium pra-
 tor l. 5 f. 364
 artaphernes Ionibus uecti-
 gal imposuit l. 6 f. 403
 artaphernes l. 7 f. 475
 artaynta Darij uxor l. 9
 f. 645
 artayctes suspensus l. 9
 f. 650.

artemisia pugna gloriosa
 l. 8 f. 569
 artembares l. 9 f. 650
 artemisia consilium lib. 8
 f. 561. 575
 artemisia capiendae premi-
 um l. 8 f. 572
 artiscus amnis l. 4 f. 291
 artymbius l. 5 f. 382
 artymbij cades l. 5 f. 383
 artymbij equus l. 5 f. 383
 arte recuperat tyrannidem
 Pisistratus l. 1 f. 26
 asia unde dicta l. 4
 f. 273
 asia ib.
 asia potiuntur Scythae l. 1
 f. 50
 asopus l. 5 f. 366
 asopi filia ib.
 asychis Aegypti rex l. 2
 f. 161
 asychis pyramis l. 2
 f. 161
 asychis lex de mutuo acci-
 piendo ib.
 assyria rex Senacharibus
 l. 2 f. 163
 aschij liquoris genus l. 4
 f. 266
 assyria natura l. 1 f. 90
 assyrio-

assyriorum ornatu lib. 7
 fol. 473
 asbylla lib. 4. fol. 322
 astyages à Cyro uictus ca-
 pitur lib. 1 fol. 62
 astyages regno amotus lib. 1
 fol. 63
 astyages Cræso quo modo
 affinis li. 1 f. 33
 astyages lib. 1 fol. 51
 astyages Cyaxaris filius li. 1
 fol. 20
 astyages Harpago ipsius fi-
 lii carnē apponit li. 1 f. 58
 astyages magos de Cyro à
 sulis ibid.
 astyages Cyrum Persidem
 mittit lib. 1 fol. 59
 astyages quot annos regna-
 uerit lib. 1 fol. 63
 astyages Cyrum agnoscit li.
 1 fol. 56
 astyages crudelitatem ulcisci
 conatur Harpagus lib. 1
 fol. 60
 astyagis somnium de filia li.
 1 fol. 51. 52
 astus Aristodici li. 1 f. 75
 astus Rampsinici li. 2 f. 152
 astu opprimit Cyrus Massa-
 getas lib. 1 f. 98

astutia Thraſybuli li. 1 f. 9
 athenagoras li. 9 f. 636
 atlas mons li. 4 f. 326
 atlantes li. 4 f. 328
 atlantes unde appellati li. 4
 f. 326
 atossam sanat Democedes
 li. 3 f. 244
 atossa consilium apud Na-
 rium è suggestione Demo-
 cedes ibid.
 athos mons li. 7 f. 458
 athenis pulsi Pisistrada li. 3
 f. 360
 athenis ponitur Xerxis li. 8
 fol. 559
 athenis eiectus Clisſthenes li.
 5 f. 363 eiectus Ono-
 macritus li. 7 f. 446
 athenis eiecti piaculares li. 5
 f. 463
 athenarum incendium li. 9
 f. 601 arx incensa li. 8
 f. 556
 athenarum tyranni li. 5 f. 558
 athenas proficiscitur Mar-
 domius li. 9. f. 596
 atheniensis magistratus li. 6
 f. 430
 atheniensis arx occupatur
 li. 5 f. 363

- atheniensis tyrānus Pisistratus l. 1 f. 25
 atheniensis nunciū responsio ad Gelonem l. 7 f. 506
 atheniēsis clypeus l. 6 f. 432
 atheniensis custos serpens l. 8 f. 552
 atheniensis exercitus ordo l. 6 f. 431
 athenienses amentes li. 5 f. 364
 athenienses Aegimetas superrant l. 6 f. 423
 athenienses Græciæ liberatores l. 7 f. 496
 athenienses numquam solum uertere l. 7 f. 507
 athenienses tyrannis liberati l. 5 f. 360
 atheniēsiū origo l. 1 f. 24
 atheniensium naues ad Aristagoram l. 5 f. 378
 atheniensium legatio ad Lacedæmonios l. 9 f. 598
 atheniensium rex Codrus l. 5 f. 365
 atheniensium, & Tegeatarum de loci dignitate altercatio l. 9 f. 607
 atheniensium præstantia l. 5 f. 366
 atheniensium responsum l. 8 f. 594
 atheniensium Imperio potitur Pisistratus l. 1 f. 25
 atheniensium uxores raptae l. 6 f. 441
 atheniensium uictoria l. 9 f. 626
 atheniensium legislator Solon l. 1 f. 12
 atheniensium in Marathonē uictoria l. 9 f. 608
 atheniensium uirtus in propugnanda arce l. 8 f. 555
 atys l. 1 f. 16
 atys datur Adraсто in custodiam l. 1 f. 18
 atys aprum aggredi cupit l. 1 f. 17
 atys ducit uxore l. 1 f. 16
 atym occidit Adrastus l. 1 f. 19
 atys sepultura ibid.
 atys mors ibid.
 aureæ compedes l. 3 f. 243
 aurum sacrum l. 4 f. 259
 author hanc historiam cur scripserit l. 1 f. 1
 authoris historiae ratio l. 1 fol. 13
 auctores dissensionum inter Græcos

- Græcos, & Barbaros exti- babylonicū talētū l.3 f.226*
tère Phœnices l.1 f.1
auses l.4 f.323
auses aratores l.4 f.238
auxesia simulacrū l.5 f.367
auxilium Lacedæmoniorū
post bellum l.6 f.434
aziristus locus l.4 f.316

B

Babylon secundò capta l.3
f.255
babylonis opes l.1 f.89
babylonis descriptio l.1 f.83
babylonem obsidet Darius
l.3 f.252
babylone potitur Cyrus l.1
fol. 89
babylonij proceres patibulis
affixi l.3 f.255
babylonij rebellantes muli-
eres strangulant l.3 f.251
babyloniprum lex de scorta-
tione l.1 f.93
babyloniorum uestimenta l.
1 f.91
babyloniorum lex de agro-
tis l.1 f.29
babyloniorum tyrannus La-
bynetus l.1 f.36
babyloniorum lex coniuga-
lis l.1 f.92

- babylonia rex Labynitus l.*
1 f.88
bacidis oraculum l.8 f.545
565 & l.9 f.616
bacchi festum l.2 f.123
bacchantium uox l.8 f.560
bacchanalis Dionysij sacra
l.4 f.286
bacchanandi consuetudo
ibid.
badra l.4 f.320
bagæus l.3 f.241
bagæi industria ibid.
barba sacrificiè ominosa l.8
f.576
barbara lingua usi Pelasgi
l.1 f.24
barbari & Græci cur distia
deant l.1 f.2
barbarorum uociferatio l.
9 f.623
barca uicus l.4 f.333
barca oppidum l.4 f.317
barcæ expugnatio l.4 f.332
barcam Persæ obsident l.4
fol.331
barciorum fœdus libro 4o
foliò 332
branchidicum oraculum l.
1 f.74.

battus	L.4 f.313	bogis laudes	ibid.
battus claudus	L.4 f.317	bosphorus Cimmerius	L.4
batto nomen unde institutu		fol.262	
L.4 f.315		bosphorus	L.4 f.289
beatus quis	L.1 f.15	borysthenes	L.4 f.276
baccus panem dicitur Phry-		borysthenitarum emporiū	L.
ga	L.2 f.102	4 f.263	
beli templum	L.1 f.84	bubastis templum	L.2 f.162
beli Iouis pulvinar	libro 3	bubaris	L.5 f.342
f.255		bubulci filius pro Cyro ex-	
bellum infert Cræsus Ephe-		ponitur	L.1 f.55
sus	L.1 f.11	budi	L.1 f.49
bellum quinquennale inter		budimorū mores	L.4 f.296
Lydos, & Medos	L.1 f.34	busæ	L.1 f.49
bellum infert Cyrus Massa-			
getis	L.1 f.95	C	
besii	L.7 f.486	Cabales	L.4 f.321
bias Prienaus	L.1 f.11	cadauera cur non cremen-	
bias Ionibus consilium dat		tur	L.3 f.190
L.1 f.79		cadauer Amasis affectū con-	
bibli quid Ionibus	L.5 f.357	tumelia	ibid.
bito cur beatus	L.1 f.13	cadauera ubi non cremen-	
bitonis & Cleobis matrem		tur	ibid.
in templum uehunt	li.1	cadmus	L.5 f.357
fol.14		cadmi iustitia	L.7 f.508
bitonis genus	L.1 f.13	caduceatorem mittit Halis-	
bitonis mors	L.1 f.14	attes Miletum	L.1 f.9
bithyni	L.1 f.12	cadmea litera	L.5 f.357
bizantium	L.4 f.290	caedes Cimonis	libro
bogis insigne factum	li.7	6 f.427	
fol.485		caldeorum sacrificia	lib.1
		fol.85	

I N D E X.

charileus	l.3 f.249	l.3 f.198
chalybes	l.1 f.12	cambyfes parricida lib.3
calamitosus homo	libro 1	fol.197
fol.14		cambyfes Apum uulnerat l.
callias	l.5 f.352	3 f.196
calliæ filiæ	l.6 f.434	cambyfes dominus lib.9
callimachi cades	l.6 f.432	fol.226
callipidæ	l.4 f.264	cambyfes à feipfo uulnera-
caluiciei causa	l.3 f.188	tus l.3 f.213
calui à natali	l.4 f.265	cambyfes sororem ducit in
clades Maratonis	libro 6	uxorem l.3 f.199
fol.432		cambyfis mors libro 3
claritas generis Alcmaoni-		fol.214
darum	l.6 f.435	cambyfis filius lib.1
classica pugna	l.1 f.78	fol.20
elassis Xerxiana	libro 7	cambyfis fatelles Darius l.3
fol.516		fol.247
classis Græcorum aduersus		cambyfis in Aegyptum ex-
Xerxem	l.8 f.538	peditionis causa lib.3
classis Græcorum summa l.		fol.183
8 f.567		cambyfis expeditiones lib.3
clauus Cypri	l.5 f.382	fol.191
clazomenæ iniaduntur l.1		cambyfis dona ad regem
fol.7		Aethiopum libro 3
cambyfes Cyro succedit l.2		fol.192
fol.101		cambyfis ad Persas oratio
cambyfes legum cōtempior		l.3 f.213
l.3 f.201		cambyfis crudelitas lib.3
cambyfes uimolentus lib.3		fol.199
f.199		cambyfis temeritas lib.3
cambyfes sororem occidit		fol.194

camby-

- tambyſis ſomnium l.3
 f.197
 caruſi forma l.3 f.231
 campus Thriaſius libro 8
 -f.559
 campus Criſæus l.8 f.549
 candaules Sygi uxorem ſuā
 nudam oſtendit l.1 f.4
 candaules in lecto occiditur
 l.1 f.6
 candaules Lydorum rex l.1
 f.4
 candaulis mortem ulciſci co
 nantur Lydi l.1 f.6
 candaule occiſo Gyges re
 gno potitur ibid.
 caput Oneſili ſupra portas
 ſuſpēditur l.5 f.384
 caput tondent Argiui l.1
 f.39
 caput ſine futura libro 9
 f.634
 capita cur Perſis fragilia l.3
 f.187
 capita quercus l.9 f.614
 capita cur dura Aegyptijs l.
 3 f.187
 capitur Miltiades libro 6
 f.400
 capitur Smyrna libro 1
 f.7
 capitur Caryſtus libro 6
 f.425
 capitur ui Colophon lib. 1
 fol.7
 capitur Eretria libro 6
 f.426
 captus Alexander libro 2
 f.148
 captus Cræſus ad Cyrū du
 citur l.1 f.40
 capripedes l.4 f.266
 carmen Orthium l.1 f.10
 carne humana uescuntur In
 di l.3 f.230
 cares fugati l.5 f.385
 caria capta l.6 f.396
 caria ueſtis l.5 f.370
 cares l.1 f.12 & l.1 f.80
 & l.6 f.395
 carnia feſta libro 7
 f.524
 crater in oſtio Ponti li.4
 f.287
 craſtia Minerua libro 5
 f.35
 carum cum Perſis prælium
 l.5 f.385
 caryſtus capta lib. 6
 f.425
 caſambus libro 6
 f.415

<i>caſſia collectio</i>	l. 3 f. 233	f. 432	
<i>caſpium mare</i>	l. 1 f. 94	<i>caedes Mardonij</i>	libro 9
<i>catalogus Ionicarum nauium</i>		f. 625	
l. 6 f. 390		<i>caedes Chiorum</i>	l. 6 f. 393
<i>caſtratio iuuenum</i>	li. 6	<i>caedes Artybij</i>	l. 5 f. 383
f. 399		<i>caedes Minois</i>	l. 7 f. 502
<i>cauſa expeditionis Camby-</i>		<i>caedis Polycratis occaſio</i>	l. 3
<i>ſis in aegyp.</i>	l. 3 f. 183	f. 238	
<i>cauſa caluicie</i>	libro 3	<i>calorum cornaculum</i>	l. 4
f. 188		f. 270	
<i>cauſa euerſionis Sami</i>	li. 3	<i>chemmis oppidum</i>	li. 2
f. 247		f. 137	
<i>cauſa diſſenſionum inter</i>		<i>chemmitani ludis Græca</i>	
<i>Græcos, & Barbaros</i>	li. 1	<i>nicis utuntur</i>	libro 2
folio 1		f. 137	
<i>celta</i>	l. 4 f. 275	<i>cheops Aegypti rex</i>	lib. 2
<i>cæcitas Epixeli</i>	li. 6	f. 155	
f. 433		<i>cheops filiam proſtituit</i>	l. 2
<i>cacus ſanatus lotio ſæminæ</i>		f. 157	
l. 2 f. 147		<i>chephrenes Aegypti rex ibi-</i>	
<i>caedes Malijſij</i>	l. 9 f. 605	<i>dem.</i>	
<i>caedes Perſarum in conuiuio</i>		<i>cleander uates</i>	libro 6
l. 5 f. 341		f. 419	
<i>caedes magorum</i>	libro 3	<i>cleobis genus</i>	l. 1 f. 13
f. 221		<i>cleobis, & Bito matrem in</i>	
<i>caedes Steſagora</i>	l. 6 f. 401	<i>templum uehunt</i>	l. 1 f. 14
<i>caedes Anacharſis</i>	libro 4	<i>cleobis cur beatus</i>	libro 1
f. 285		f. 13	
<i>caedes Anchimolij</i>	libro 5	<i>cleobis mors</i>	l. 1 f. 14
f. 359		<i>cleombrotus</i>	l. 5 f. 350 &
<i>caedes Callimachi</i>	lib. 6	l. 8 f. 563	
		<i>cleome</i>	

eleombrotus	l. 8 f. 563	fol 613
eleombrotus	l. 5 f. 350	creatur Darius rex l. 3 f. 228
elementia Persarū erga deuictos	l. 3 f. 190	creta l. 1 f. 81
eleomenes rex Sparta	l. 3 f. 251	cremnij l. 4 f. 265
eleomenes arcem Athenienā sem occupat	l. 5 f. 363	cretenſium oraculum lib. 7 f. 510
eleomenes natus	l. 5 f. 350	chilodi aqua Xerxianis cōpū non ſuffecit libro 7 f. 491
eleomenes ſeipſum lamiat l. 6 f. 416		chilon Lacedaemonijs lib. 1 fol. 25
eleomenes lucum Argium incendit	l. 6 f. 417	chilonis conſilium ibid.
eleomenes rex	l. 6 f. 405	chy l. 1 f. 8
eleomenis ad Ariſtagoram reſponſio	l. 5 f. 354	chiorum conſtantia l. 6 fol. 393
eleomenis inſania	l. 6 f. 415	chiorum cades ibid.
eleomenis regnum	lib. 5 fol. 352	cilices unde l. 7 f. 479
eleomenis inſania unde	l. 6 f. 419	eliſthenes Athenas eiectus l. 5 f. 363
ceremoniæ Aegyptiorū	l. 2 f. 117	cimmerius Boſphorus li. 4 fol. 292
ceres Achea	l. 5 f. 358	cimmerij ex Aſia exiguntur l. 1 f. 7
cereris Amphiſtyonidis ſanum	l. 7 f. 522	cimmerij l. 4 f. 261
cereris initiatio	l. 2 f. 177	cimmerij muri libro 4 folio 262
cereris delubrum	l. 4 f. 277	cimmeriorum aduerſus Idam expeditio libro 1 folio 4
tertamen non pecuniarum, ſed uirtutis	l. 8 f. 547	cimōis cades libro 6 folio 427
tertamina Tiſamēti	lib. 9	

cinnamomi collectio l. 3
f. 234
cineas rex l. 5 f. 359
cinyps flumen l. 4 f. 322
cinypis fecunditas l. 4 f. 330
cnidij l. 1 f. 82
cippi Darij in Bosphoro e-
recti l. 4 f. 280
cippi inscriptio l. 4 f. 291
ciuitatum totius Græciæ Ar-
gos clarissima l. 1 f. 1
circulus rerum humanarū
l. 1 f. 96
criseus campus l. 8 f. 549
crius l. 6 f. 415
cyaneæ insula l. 4 f. 289
cyaxares l. 1 f. 733
cyaxares puerum pro ferina
carne mandit l. 1 f. 34
cyamæres Medorum rex l. 1
f. 50
cyaxaris filius Astyages l. 1
f. 20
Cymmerij in Asiam transe-
unt l. 1 f. 7
cynips l. 5 f. 350
cynocephali l. 4 f. 328
cyprij clauis l. 5 f. 382
cypri in seruitutem redigun-
tur l. 5 f. 384
cypriorum uarium genus

libro 7 folio 479
cypriorum oratio l. 1 f. 382
cyrenaica regionis fecundi-
tas l. 4 f. 333
cyrenæarum facinarū ob-
isidem superstitio l. 4
f. 326
cyrenensium distributio l. 4
f. 317
cyrenæi l. 4 f. 314
cynægirus l. 6 f. 432
cypselus unde appellatus l. 5
f. 374
cypselus tyrannide occupat
Corinthum l. 5 f. 374
cypseli filius. Periander l. 1 f. 9
cypselo succedit Periander
filius l. 5 f. 374
cyranis insula l. 4 f. 374
cyranis insula l. 4 f. 329
cyrus Cambysis filius l. 1
fol. 20 bubulcis imperat
l. 1 f. 55 Astyagen uictum
capit l. 1 f. 62 *Massagetar*
bello petit l. 1 f. 95 *Cræ-*
sum consulit de puniendis
Lydis l. 1 f. 73 *Persas ad*
defectionē pellicit l. 1 f. 61
ab Astyage agnoscitur l. 1
f. 56 Gyndem in multos ri-
uulos diuidit l. 1 f. 88
d cyrus

- cyrus in Labynitum ducit
 exercitum l. 1 f. 88 Baby-
 lone potitur l. 1 f. 89 Cræ-
 sum soluit l. 1 f. 42 astu
 Massagetæ opprimit l. 1
 f. 98 pater l. 3 f. 226 in-
 fans traditur Harpago e-
 necandus l. 1 f. 52
 cyri natiuitas l. 1 f. 52
 cyri cum Cræso prælium l. 1
 f. 35 37
 cyri responsum ad legatum
 Lacedæmoniorum l. 1 f. 72
 cyri sententia l. 9 f. 651
 cyri loco exponitur bubulci
 filius l. 1 f. 55
 cyri somnium l. 1 f. 97
 cyri mors l. 1 f. 99
 cyri mortui caput in utrem
 cruore plenum demittitur
 ibid.
 cyro succedit Cambyses l. 2
 f. 101
 cyro mandato mittit Tomy-
 ris l. 1 f. 96
 cyrum Astyages Persidem
 mittit l. 1 f. 59
 cythera insula l. 7 f. 534
 codrus Atheniensium rex l.
 3 f. 365
 coes l. 5 f. 293 337 348
 choaspe flumen l. 1 f. 88
 chæmices l. 6 f. 408
 chorus iuuentum pestilentia
 absumptus l. 6 f. 397
 chori Aeginetarium mulie-
 rum l. 5 f. 368
 coitus inpropatulo l. 3 f. 230
 coleus l. 4 f. 313
 colchis regio l. 1 f. 2
 colchorum rex petit de ra-
 pta pœnas ib. reposcit filia
 suam Medeam ib.
 colchorum origo l. 2 f. 143
 colonia Lydorum l. 1 f. 46
 colonia Thææorum l. 4
 f. 314
 collectio Casia l. 3 f. 233
 collectio Cinnamomi l. 3
 f. 234
 collis Gratiarum l. 4 f. 322
 collis salis l. 4 f. 325
 colophon uicincta l. 1 f. 7
 colon l. 6 f. 412
 colus cum fuso femina tra-
 ctanda l. 4 f. 318
 colloquium Xerxis et Arta-
 bani l. 7 f. 467
 columna alba l. 5 f. 384
 columna Herculeæ l. 4 f. 313
 commentum Amasis l. 4 f. 331
 commentum Themistoclis
 lib. 8

lib. 8 fol. 544. 464
 cōmentū Oebaris l. 3 f. 224
 comēdia Phrynichi l. 6
 f. 395
 concupiscere multa, malum
 est l. 7 f. 456
 conflictus anniuersarius uir
 ginum l. 4 f. 314
 coniurati ad Magos occide
 dos irrupunt l. 3 f. 220
 coniugalit lex Babyloniorū
 l. 1 f. 92
 concaua regionis l. 6 f. 397
 cōna Tyctā l. 9 f. 464
 cōnaculum Ceiorum l. 4
 f. 270
 consilium dat Thales Ioni-
 lus l. 1 f. 80
 consilium festiuum Scythæ
 cuiusdam l. 4 f. 258
 consilium dat Bias Ionibus
 l. 1 f. 79
 consilium septem Persarum
 de occidendo mago l. 3
 f. 217
 consilium Gobryæ de reuer
 sendo l. 4 f. 305
 consilium Lamponis l. 9
 f. 631
 consilium Achæmonis l. 7
 f. 531

consilium uxoris de occiden
 do marito l. 1 f. 6
 consilium Græcorum de cō
 spirando l. 7 f. 498
 consilium Chilonis l. 1 f. 25
 consilium Zopyri l. 3 f. 253
 consilium Crasi super man-
 dato Tomyris l. 1 f. 96
 consultatio Græcorū de in-
 sequendo Persa l. 8 f. 578
 cōsultationis usus l. 7 f. 451
 constantia Chiorum l. 6
 f. 393
 consuetudo batchandi l.
 4 f. 286
 constructio Ecbatanorum
 l. 1 f. 48
 conuiuia Persarum l. 9
 f. 340
 contadesdus flu. l. 4 f. 391
 copiarum Xerxianarū sum
 ma l. 7 f. 516
 coriacea nauigia l. 1
 f. 91
 coria humana lib. 4
 f. 280
 corinthia uestis l. 5 f. 369
 corinthy nautæ insidiantur
 Ariom l. 1 f. 20
 corinthy tyrannus Perian-
 der l. 1 f. 10

corinthie mulieres denuda-
te l.5 f.375

corinthum pergit Arion l.1
f.10

corobius purpurarius l.4
f.313

cornua quibus in locis cur
maturius proueniant aut
serius l.4 f.268

corruptio Themistoris l.8
f.539

corcyæorum ad Xerxem
pratio l.7 f.510

corysfluu. l.3. f.186

coryla l.6 f.408

crocodilus l.2 f.130.131

crocodilus sacer Aegyptijs
l.2 f.131

Cræsus à Cambyſis furore
ſeruatus l.3 f.200 captus
ad Cyrũ ducitur l.1 f.40

Spartam mittit nuncios
ad incundam ſocietatem
l.1 f.31 ſeiſcitatum mittit

oracula ad Perſas inuade
dos l.1 f.120 primus Græ
corum tributum exigit l.1

f.3 Ephesiis bellum inferi
l.1 f.11 à Cyro ſoluitur l.1
f.42 ſtrui impoſitus Solo
nem ter inclamat l.1 f.41

luget filium l.1 f.20 ex
pugnat Sardis l.1 f.39

mittit exprobratum Apol
linis fraudem oraculorũ

l.1 f.43 quos ſubegerit l.1
f.4 ſuccedit Haliatti in

regnum l.1 f.11 in ſua po
teſtatem quos redegerit l.
1 f.12

cræſi genus l.1 f.4. de filio
muto oraculum l.1 f.40

pecunie l.5 f.348 cũ Cy
ro prælium l.1 f.35.37 ſal
ſum ad Cambyſem dictũ

l.3 f.199 exercitum Tha
les Mileſius traiecit l.1 f.

35 conſilium Cyro datum
l.1 f.42 ſomnium l.1 f.16

donaria l.1 f.21.22 geſta
l.1 f.5 conſilium ſuper To
myris mandato l.1 f.96

ſacrificium l.1 f.21 filius
à patre ueniam petit aprũ

aggrediendi l.1 f.17 filij
l.1 f.16 cum Solone con
greſſus l.1 f.12 libera ad

monitio l.3 f.200 amici
Lacedæmonij l.1 f.4
cræſo Aſtyages quomodo
affinis l.1 f.33 redditum

oraculum l.1 f.20.21.23
cræſo

eræso obiectum portentum

l.1 f.36

eræsum qui seruant à Cam
byse trucidantur l.3 f.201

eræsum consulit Cyrus de
punienſis Lydis l.1 f.73

cubitus quid l.2 f.168

culicibus quomodo impona
tur l.2 f.140

cruci suffixus Sataspes l.4
f.272

cruci suffigitur Polycrates
l.3 f.240

crudelitas Pheretinae in Ban
caos l.4 f.332

crudelitas Amestris in Ma
ſistæ uxorem l.9 f.647

crudele factum Darij l.4
f.288

cuniculi deprehensio l.4
f.331

curſus Achilleus l.4 f.277

D

Damarati genitura lib.6
f.409

darnæ simulachrum l.5
f.367

darius rex creatur l.3
fol.225

darius Cambyses satellites l.3
f.247

darius pedem luxat l.3
f.242

darius Democedem accers
ſit l.3 f.242

darius Indagathyrso l.4
f.304

darius lorum innodat l.4
f.202

darius ad stylosontem l.3
f.248

darius in Scythia urbes con
didit l.4 f.302

darius Babylonem obsidet
l.3 f.252

darius inſtitor l.3 f.226

darius cippos in Boſphoro
erigit l.4 f.289

darius res omnes quaestui ha
bet l.3 f.216

darius Xerxis filius uxorem
ducit l.9 f.645

darius sagittam ad Iouem
excutit l.5 f.280

darius Macedonios ſubigit
l.6 f.403

darius regni res conſtituit
l.2 f.226

darij legati in puteum con
iecti l.7 f.493

darij propositum l. 3 f. 244
 darij celebre de Zopyro elo
 gium l. 3 f. 256
 darij in Scythas expeditio
 l. 4 f. 257
 darij oratio pro monarchia
 l. 3 f. 223
 darij simulachrum lib. 3
 f. 225
 darij liberi de imperio disce
 ptantes l. 7 f. 444
 darij crudele factum l. 4
 f. 288
 darij moneta l. 4 f. 320
 darij obitus l. 7 f. 445
 dario respōdet Indagathyr
 sus l. 4 f. 304
 dario tributa qui pendant
 l. 3 f. 226. 227
 datis l. 6 f. 424
 datis ad Delios oratio l. 6
 425
 dardanus urbs capta l. 3
 f. 384
 deditio Ephesiorum l. 1
 f. 11
 defectio Medorum ab Assy
 rijs l. 1 f. 47
 defectio Aegyptiorū a Per
 sis l. 7 f. 444
 deficit à Cyro Pactyas

libro 1 folio 73
 deflagrat Mineruæ templū
 l. 1 f. 8
 deioces Medus tyrannidem
 ui affectat l. 1 f. 47
 deioces iudex incorruptus
 l. 1 f. 49
 deioces in regem eligitur l. 1
 f. 48
 deiocis Persarum regis insti
 tuta l. 1 f. 49
 deiphonus uates l. 9 f. 639
 delphicum oraculum l. 1
 f. 6. 20. 21. 22
 delphos mittit Gyges dona
 ria l. 1 f. 7
 delphis posita sella Mida l. 1
 fol. 7
 delta locus l. 2 f. 106. 107
 delos tremuit l. 6 f. 425
 delphica miracula l. 8 f. 551
 delphino uehitur Arion l. 1
 f. 10
 delphorum indigenæ hero
 es l. 1 f. 551
 delia puella sacra l. 4
 f. 269
 deliberant Iones de pōte Da
 rij deferendo l. 4 f. 308
 delubrum Laij l. 4 f. 308
 delubrum Oedipode l. 4 f. 312
 dema-

demaratus l.6 f.405
 demaratus quid significet l.

6 f.411

demaratus rex Spartiatarū
 l.5 f.364

demaratus regno deponitur
 l.6 f.412

demarati elogiū l.6 f.414

demarati pugillares l.7
 f.536

democedes captiuus l.3
 f.242

democedes à Dario accersitur
 ib.

democedes in Græciam cū
 exploratoribus ablegatur
 l.3 f.245

democedes Atossam fanat
 l.3 f.244

democedes splendidis mune-
 ribus donatus l.3 f.243

democedis in medicina pro-
 fectus ib.

deorum acres uindictæ l.4
 f.333

deorum natura l.2 f.125.
 126.127.128

deorum atates l.2 f.165

deorū origo l.2 f.125.126.
 127.128

deorum uindicta l.8 f.577

depassio mutua militum l.3
 f.195

descriptio Babylonis l.1
 f.816

deucalion rex l.1 f.24

dianæ ara l.4 f.290

dianæ regie sacra l.4
 f.269

dieneis præstātia l.7 f.531

dignitas formæ in Xerxe l.
 7 f.518

dij Aegypti l.2 f.118.119

dionysii Bacchanalis sacra
 l.4 f.286 Phocensis ora-
 tio l.6 f.391

diuersitatis in sententijs dis-
 cendis utilitas l.7 f.450

diuinādi modus l.4 f.280

disputatio de Nili natura l.
 2 f.109.110.111

diffensionū causæ inter Græ-
 cos & Barbaros l.1 f.1

dictū mirū puellæ li.5 f.355

drymon urbs incenditur l.8
 f.549

dobetæ l.5 f.339

dolomcorum oraculum l.6
 f.399

dolus Orætis l.3 f.239

domus ex sale libro 4
 f.326

d 4 dona-

danarium Ariom̃is in Tena
 ro l. 1 f. 11
 donaria Amasis l. 2 f. 181
 182
 donaria Cræsi l. 1 f. 21. 22
 44
 donaria mittit Gyges Del-
 phos l. 1 f. 7
 dona Cambyſis ad regem
 Aethiopum l. 3 f. 192
 doricus l. 5 f. 350
 dores l. 1 f. 12. 24
 dores à Cræſo ſubacti l. 1
 fol. 4
 doris anaxādr̃ides l. 7 f. 505
 dorienses l. 1 f. 69
 doric̃i mors l. 5 f. 352
 doricū uestimentū l. 5 f. 369
 doridis podion l. 8 f. 549
 doriensium principum ori-
 go l. 6 f. 407
 dorus Hellenis filius l. 1
 f. 24

E

Ecbatanorum constructio
 l. 1 f. 48
 elbo insula l. 2 f. 163
 eccl̃ipsis ſolis l. 7 f. 417
 electio regis l. 3 f. 224
 eleusina l. 1 f. 13

elegium Megabyzi l. 4
 f. 310
 elorus fluuius l. 7 f. 504
 epigramma Megiſtiæ l. 7
 f. 532
 epiceli prodigioſa cecitas
 l. 6 f. 433
 ephesum templum l. 2
 f. 167
 ephesi ſeſe dedunt l. 1 f. 11
 ephesis infert bellum Cræ-
 ſus ib.
 ephori l. 5 f. 349
 equus Artybĩj l. 5 f. 383
 equus fluuiialis l. 2 f. 132
 equa leporem enixa l. 7
 f. 471
 equæ Theſſaliæ l. 7 f. 522
 equi ſylueſtres candidi l. 4
 f. 276
 equeſtrium Perſarum copia
 rum numerus l. 7 f. 478
 erasinus flu. l. 6 f. 416
 eretria l. 1 f. 27
 eretria capta l. 6 f. 426
 eridanus l. 3 f. 235
 erythræi l. 1 f. 8
 etoarchus l. 4 f. 314
 euphorbus proditor lib. 6
 f. 326
 euridane l. 6 f. 414
 euripus

euripus l. 5 f. 365
 euristhenes l. 6 f. 406
 euristhai genus l. 5 f. 349
 europa l. 4 f. 271. 273
 europa unde appellata li 4
 f. 273
 europa regis Tyri filia rapi-
 tur l. 1 f. 2
 europæ extrema l. 3 f. 235
 europæ elogium l. 7 f. 446
 euryanactes l. 9 f. 600
 eueni9 excacatur l. 9 f. 638
 euenius uates l. 9 f. 639
 euhesperides l. 4 f. 321
 euhesperitæ l. 4 f. 330
 euclithon l. 4 f. 318
 euerriculatio l. 6 f. 398
 eumuchi in precio habiti l. 8
 f. 576
 euphrates flumen l. 1 f. 84
 ☉ l. 5 f. 355
 exampæus locus l. 4 f. 287
 exampæi ahenum ibid.
 exemplum ultionis l. 3 f.
 189. ☉ l. 4 f. 442
 exemplum temeritatis l. 3
 f. 194 uindictæ iudicis
 corrupti l. 5 f. 243
 exemplū iustitiæ l. 7 f. 508
 exercitus ordo l. 7 f. 464
 exercitus Græcorum ordo

l. 9 f. 609
 exercitu donari apud Persas
 eximium l. 9 f. 646
 exercitia Phœnicum l. 1
 f. 1
 eximie magnitudinis apert l.
 1 f. 16
 expeditio Cimmeriorum ad
 uersus Ioniam l. 1 f. 4
 expeditio Pſyllorum aduer-
 sus austrum l. 4 f. 322
 expeditio Spartanorum in
 Samum l. 3 f. 205
 expeditiones Cambysis l. 3
 f. 191
 expiandi modus apud Ly-
 dos l. 1 f. 16
 euxinum mare l. 1 f. 3

F

Fabula Abaris l. 4
 f. 270
 facinus Intaphernis l. 3
 f. 236
 facinora Lemnia l. 6
 f. 442
 facultates Pythij l. 7
 f. 460
 falsus Smerdes l. 3 f. 211
 falx Vulcani l. 8 f. 573
 flamma è Iunonis simulacro
 l. 6 f. 318

fames mira Xerxianos cruciat l.8 f.582
fames mira l.9 f.649
famuli regum Scytharum l.4 f.282
fanum Androcratis l.9 f.606
fanum Veneris depeculati sunt Scythæ l.1 f.51
fanum Acaci l.5 f.370
frater marito præfertur l.3 f.237
fatum fugere etiam Deo impossibile l.1 f.43
factio Gygiæ l.1 f.6
felis l.2 f.130
fecunditas Cyrenæicæ regionis l.4 f.331 *Ciny-
pis* l.4 f.330 *leporis* l.3 f.233
foedus fraudulentum l.4 f.332
foedus Barcæorum ibid.
foederis ineundi modus apud Scythas l.4 f.281
felicitas humana l.1 f.3
foemina semiuipera l.4 f.260
foemina lotio cæcus sanatus l.2 f.147
festum Bacchi l.2 f.123

festæ Carniæ l.7 f.524
fidem Arabes quo pacto det l.3 f.186
fiducia Xerxis l.7 f.499
figura Apis l.3 f.195
filius Cypseli Periander l.1 f.9
Gygis Ardys l.1 f.7
Aristolaidi Lycurgus l.1 f.25
Alcmaeonis Megacles ibid. *Psammeniti obtruncatur* l.1 f.189
Pythij dissecatur l.7 f.464
Hellenis Dorus l.1 f.24
Herculis filius l.1 f.4
Cyaxaris Astyages l.1 f.20
Priami rapit Helenam l.1 f.2
Cambysis Cyrus l.1 f.20
Cræsi petit à patre ueniam aprum aggrediendi l.1 f.19
Gordij Adrastus l.1 f.16
filij Cræsi ibid. *Cræsi mors* l.1 f.19
Herculis l.4 f.260
Darij de imperio disceptant l.7 f.444
filium luget Cræsus l.1 f.20
filia Zopyri l.4 f.272
filia Cheopis prostituta l.2 f.157

- filia Aprijs Nitetis* l.3
f.183 Rampsiniti pro-
stituta l.2 f.154
filia Asopi l.5 f.366 *Mi-*
cerini sepultura l.2 f.158
Callie l.6 f.434 *Ly-*
dorum meretricantur l.1
f.45 Polycratis somniū
l.3 f.230
simbricæ mulierum Ginda-
narum l.4 f.322
frigoris miræ uis l.4 f.267
fons Apollinis l.4 f.316
fons Gargaphius l.9 f.619
fons Thestis l.4 f.317
fontis mirum l.3 f.193
fontes Nili l.4 f.277
fontes Teari l.4 f.290
fontes Nili l.2 f.112. ☉
 114
formæ in Xerxe dignitas l.
 7 f.518
formica Indicæ l.3 f.230
fortitudo Sophanis l.9 f.
 630
fortuna Polycratis l.3 f.202
fortunatus quis l.1 f.15
fuga Pacliyæ l.1 f.74
fuga Ionum l.5 f.379
fuga Artabazi l.9 f.636
fugere fatum deo etiā im-
possibile l.4 f.43
funera Aegyptiorum l.2
f.135.136
funera regum Lacedæmo-
niorum l.6 f.409
fluuius Corijs l.3 f.186
fluuius Tyres l.4 f.288
fluuius Hermus l.1 f.37
fluuius Phasis l.1 f.2
fluuius Halys l.1 f.333
fluuius Euphrates l.1 f.84
fluuius Erasinus l.6
f.416
flumen Cyndes l.1 f.88
flumen Tearus l.4 f.290
flumen Ister l.2 f.115
flumen Elorus l.7 f.504
flumen Cinyps l.4 f.322
flumen Euphrates l.5 f.358
flumen Araxes l.1 f.94
flumen Strymon l.5 f.338
flumina Scythiæ l.4 f.274
fluuialis equus l.2 f.132
frugalitas Lacedæmoniorū
l.9 f.633
 G
Garamantes l.4 f.322
 ☉ 325
gargaphius fons l.9 f.619
gratiarum collis l.4 f.322
grauida Io abducta l.1 f.3
 græca

- græca medicamenta l.3
 f.242
 græca gens dexterior Bara
 bara l.1 f.26
 græca oracula l.1 f.20
 græcanicis ludis utuntur
 Chemnitiani l.2 f.137
 græciæ restituitur Ionia l.9
 f.643
 græciæ liberatores Atheni-
 enses l.7 f.496
 græciæ laudes l.7 f.482
 græci, & Barbari cur dissi-
 deant l.1 f.1
 græci Medeam rapiunt l.1
 f.2
 græci in Asiam profisciscun-
 tur l.1 f.3
 græci Xerxem uincunt l.7
 f.508
 græci priores in Asiam, quâ
 Barbari in Europam co-
 pias duxere l.1 f.2
 græci repetunt Helenâ ibid.
 græci in Asia tributum red-
 dunt l.1 f.11
 græci uniuersi liberi ante
 Cræsi imperium fuere l.1
 f.4
 græci secunda iniuria auto-
 res l.1 f.2
 græci imperium euerunt l.
 1 f.3
 gela oppidum l.7 f.503
 gelonus l.4 f.261
 gelonis responsio l.7 f.505
 gelonis magna imperandi li-
 bido l.7 f.506
 gelonorum mores l.4 f.297
 gemma ad Polycratem re-
 fertur in pisce l.3 f.203
 gemmam abiicit in mare Po-
 lycrates ibid.
 genealogia Leonidis l.7 f.
 523 Leutyichidis l.8 f.588
 genera septem Aegyptiorum
 l.2 f.175
 genitura Indorum atra l.3
 f.230
 gentes quæ circumcidantur
 l.2 f.144
 gētes quot in Media l.1 f.49
 genus Cræsi l.1 f.3 & f.4
 Eurysthai l.5 f.349 Bi-
 tonis l.1 f.13 Cleobis ibid.
 geometriæ origo l.2 f.146
 gephyrai l.5 f.257
 geryonis uacca l.4 f.259
 gerris Persica l.9 f.624
 græcorum studiosus Amasis
 l.2 f.180
 græcorum solertia l.8 f.542
 græcos

- græcorum præda è Persarū
 clade l. 9 f. 632 exercitus
 ordol. 9 f. 609 cum Per
 sis naualis pugna l. 8 f.
 542 uictoria ibid. uir
 tus l. 7 f. 531 ad Plataas
 exercitus summa l. 9 f.
 610 consultatio de infe
 quendo Persa l. 8 f. 578
 Persarū opperientium enu
 meratio l. 7 f. 522 de con
 spirando consilium l. 7 f.
 498 mores l. 7 f. 535
 classis summa l. 8 f. 567
 legati ad Gelonem l. 7
 f. 505 sepulchra l. 9
 f. 635 classis aduersus
 Xerxem l. 8 f. 538
 gesta Croxi l. 1 f. 3
 gesta Phraortis l. 1 f. 50
 gesta Ardyis l. 1 f. 7
 getæ l. 4 f. 291. & l. 4 f.
 300
 gigamæ l. 4 f. 321
 gindanes l. 4 f. 322
 gindanorum mulierum fim
 briæ ibid.
 grinus Theræ rex l. 4 f. 312
 gigæa l. 5 f. 342
 gygiana facilio l. 1 f. 6
 gygæus latus l. 1 f. 45
 gygis filius Ardys l. 1 f. 7
 gyges donaria mittit Del
 phos ibid.
 gyges Candaulem obtrun
 cat quiescentem l. 1 f. 6
 gyges occiso Candaule re
 gno potitur ibid.
 gyges Candaulis satelles l. 1
 f. 4 Candauli acceptus
 ibid.
 gyges Dascoli filius ibid.
 gygi ostendit uxorem nu
 dam Candaules rex ibid.
 gyndes flumen l. 1 f. 88
 gyndem in multos riuulos di
 uidit Cyrus ibid.
 gobryæ consilium de reuer
 tendo l. 4 f. 305
 gordij filius Adrastus l. 1
 f. 16
 H
 Halicarnassus à sacris remo
 uetur l. 1 f. 69
 hamasis l. 1 f. 12
 hamasis Aegyptiorum rex
 l. 1 f. 36
 harpagus Phocæam obsi
 det l. 1 f. 77
 sufficitur Mazari mortuo
 l. 1 f. 76
 Medus l. 1 f. 37
 har-

- harpagus Cyrum accipit e-
 necandum l.1 f.52 in-
 clusas lepori literas mittit
 ad Cyrum l.1 f.60 in
 Astyagem uindictam mo-
 litur ibid.
 harpago ipsius filij carne ap-
 ponit Astyages l.1 f.58
 halys flumen l.1 f.3. & l.7
 f.459
 haliattes l.1 f.7
 haliattes agrotat l.1 f.8
 haliattes Lydiae rex l.1 f.3
 sciscitatur oraculū l.1 f.8
 ex morbo cōualet l.1 f.9
 mittit Miletum caducea-
 torem ibid. moritur l.
 1 f.11
 haliattis gesta l.1 f.8
 haliattis industria ibid.
 haliattis sepulchrū l.1 f.45
 haliatti succedit in regnum
 Cræsus l.1 f.11
 hebrus flumen l.4 f.291
 hecataeus l.5 f.348
 hecataei sermones l.6 f.
 441
 hegesistratus l.9 f.636
 hegesistrati interitus l.9
 f.614
 hegesipyla l.6 f.402
 helena rapta l.1 f.2. &
 l.2 f.147
 helena rapetitur l.1 f.2
 helena templum in Aegypto
 l.2 f.147
 helena templum l.1 f.410
 heliopolitani Aegyptiorum
 solertissimi l.2 f.102
 helus l.5 f.351
 helles sepulchrū l.7 f.471
 hellenis filij Dorus l.1 f.24
 hellespontus ibid.
 hellesponto compedes Xer-
 zes inijcit l.7 f.462
 hellespontij uiri dictum l.7
 f.470
 hellespontias uentus l.7
 f.518
 heraclides Aristodicius l.1
 f.75
 heraclidae l.1 f.4
 heneti l.5 f.336
 heri Scytharum l.4 f.304
 heraclides l.5 f.389
 hermus amnis l.1 f.37
 herodotus historiam hanc
 cur scripserit l.1 f.1
 herodoti historiae ratio l.2
 f.13
 heroicum conditorium l.6
 f.413

herculea columna l.4 f.313
 hercules l.2 f.120.121
 hercules ab Iasone relictus
 l.7 f.520
 herculis filius Alceus l.1 f.4
 herculus filij l.4 f.260
 herculis arcus ibid.
 herculis uestigiū l.4 f.288
 hermippus l.6 f.388
 hermus l.5 f.379
 hipparchus l.5 f.356
 hipparchi insomnium ibid.
 hippias a Lacedæmonijs ac-
 cersitur l.5 f.371
 hippiae responsum l.5 f.375
 somnium l.6 f.428
 hippiae reditus ibid.
 hippocrates l.5 f.360 Ge-
 le tyrannus l.6 f.396
 hippocratis filius Pisistra-
 tus l.1 f.25
 hirius mons l.1 f.37
 histiaus l.5 f.342
 histiaus ablegatus l.5 f.381
 captus l.6 f.398 Darij
 hostis l.6 f.388 ad Scy-
 thas l.4 f.308 in uincu-
 la coniectus l.6 f.388
 histiaei callida oratio l.5
 f.381 literæ produntur l.
 6 f.388

histiaei sententia de pone
 Darij non deferendo l.4
 f.308
 histiaei otis ora l.7 f.513
 histiaei urbs capitur l.8
 f.546
 hybla urbs l.7 f.504
 hydari regem adorare no-
 lunt l.7 f.494
 hymæ obitus l.5 f.386
 hyperborei l.4 f.262
 hyperboreorum sacra l.4
 f.268
 hysies occupant Oenoen
 Boeotij l.5 f.364
 homo calamitosus l.1
 f.14
 hoples l.5 f.360
 humana felicitas l.1
 f.3
 humana coria l.4
 f.280
 humanarum rerum circulus
 l.1 f.96
 I
 Iason l.4 f.323
 iatragoras l.
 5 f.348
 ibis l.2 f.133
 incendium Athenarum l.9
 f.601
 incen

incenditur Minervæ templū
l. 1 f. 8
ichthyophagi l. 3 f. 191
indagathyrus Dario l. 4
f. 304
indagathyrus l. 4 f. 301
indi à Dario subacti li. 4
f. 273
indi humana carne uestun-
tur l. 3 f. 230
indorum mores l. 3 f. 229
india situs ibid.
industria Halyattis l. 1 f. 8
industria Bagæi l. 3 f. 241
ignavio muliere l. 9 f. 644
ignis deus l. 3 f. 190
ignis belua ibid.
ilium l. 2 f. 150 151
iliensis ager l. 5 f. 376
immolatio suis l. 2 f. 122
imperium recuperant Medi
l. 1 f. 51
imperium Priami Græci e-
uertunt l. 1 f. 3
imperium amittit Pisistra-
tus l. 1 f. 26
imperio Atheniensium po-
nitur Pisistratus l. 1 f. 25
iphigenia apud Tauros co-
latur l. 4 f. 295
iones à Scythiis homines l.

gnavissimi iudicantur l.
4 f. 309
ionum legati à Spartanis pe-
tunt auxilia l. 1 f. 72
inachi filia, Io l. 1 f. 1
incommoda tyrannidis l. 5
f. 372
inimicitia Aeginetarum in
Athenienses l. 5 f. 367
initiatio Cereris l. 2 f. 177
irasa locus l. 4 f. 316
is urbs l. 1 f. 84
issedonum mores l. 4 f.
266
ismenius Apdlo l. 5 f. 357
ister semper par l. 4 f. 275
ister fluvijs l. 2 f. 115
isthmus l. 6 f. 400
insidia nautarum aduersus
Arionem l. 1 f. 16
insomnium Hipparchi li. 5
f. 356
insomniorum ludibria l. 7
f. 455
institutum Amasis l. 2 f. 178
instituta Deiocis Persarum
l. 1 f. 49
insula Aphrodisias l. 4
f. 321
insula Cyranis l. 4 f. 329
insula Oebre l. 9 f. 620
insula

- insula Elbo* l. 2 f. 163
insula Naxos l. 5 f. 345
insula Phala l. 4 f. 323
insula Leros l. 5 f. 386
insula Cyanea l. 4 f. 289
insula Oenuse l. 1 f. 77
ianus opp. l. 4 f. 313
intaphernis uxor l. 3 f. 237
intaphernis facinus l. 3 f. 236
intemperantia Scytharum l. 6 f. 419
intemperantia meri ib.
intercalationis ratio apud Græcos Aegyptiosq. l. 2 f. 103
inter Græcos & Barbaros dissensionum cause quæ l. 1 f. 1
interitus Hegesistrati l. 9 f. 614
inuentores uariarum rerum Aegyptij l. 2 f. 103
inycum oppid. l. 6 f. 396
io qua ratione abducta iuxta sententiam Phœnicum l. 1 f. 3 grauidam se comperit ibid. uoluntari cum Phœnicibus nauigat ib. parentes ueretur ib. rapitur l. 1 f. 2 cum nauclero rem habuit l. 1 f. 3 uehitur in Aegyptum l. 2 f. 2 filia Inachi l. 1 f. 1
ionia regio l. 1 f. 4
ionia rursus Græciæ restituta l. 9 f. 643
ionia rebellionis occasio l. 5 f. 344
ionia translatio l. 9 f. 644
ionia situs l. 1 f. 68
iones l. 1 f. 12 à Cræso subactil. l. 1 f. 4 ad Cyrum legatos mittunt de deditione l. 1 f. 67 laborum insuetil. 6 f. 392 terijō in seruitutem redacti l. 6 f. 399
ionum appellatio l. 7 f. 480
ionum praestantia l. 8 f. 578
ionum deliberatio de ponte Darij deserendo l. 4 f. 308
ionum fuga l. 5 f. 379
ionicarum induium numerus l. 6 f. 290
ionibus consulit Thales l. 1 f. 08 ab Artapherne ueligit imposuit l. 6 f. 403 consulit Bias l. 1 f. 79
iouis Ammonij simulacrum l. 4 f. 324
iouis forensis ara l. 5 f. 352

e iouis

I N D E X.

Iouis Ammonij templum in
cēsum l. 3 f. 194 *Beli pul*
uinar l. 3 f. 255 templum
l. 1 f. 84
iudex incorruptus Deioeces
l. 1 f. 49
iudicis corrupti uindictæ e-
xemplum l. 5 f. 243
iuonis templum l. 9 f. 620
iuncea uela l. 2 f. 140
iupiter Thebanus l. 1 f. 85
iupiter cur dictus Ammoni-
us l. 2 f. 120
iūs successionis l. 7 f. 445
iururandum Scytharum l.
4 f. 281
iururandum per aquam Stry-
gis l. 6 f. 415
iustitia Cadmi l. 7 f. 508
iuuenes castrati l. 6 f. 399

L

Labda l. 5 f. 372
labdæ filius primum enixus
ridet l. 5 f. 373
lada l. 6 f. 390
labyritus rex Babylonie l. 1
f. 88
labyneius Babyloniorum ty-
rannus l. 1 f. 36

labyrinthus l. 2 f. 167
lacedæmonius Chilon l. 1
f. 25
lacedæmonij l. 1 f. 28 in Ara-
giuos prædentes, impetū
faciunt l. 6 f. 417 amici
Cræsi l. 1 f. 4 multo auro
à Cræse donati l. 2 f. 32
in Tegeatas consulunt o-
racula l. 1 f. 30 accersunt
Hippiam l. 5 f. 371 Samiō
obsident l. 3 f. 209
lacedæmoniorum post bel-
lum auxilium l. 6 f. 434
uirtus l. 7 f. 482
lacedæmoniorum lex l. 6
f. 428 regum funera l. 6
f. 409
lacedæmoniorum fragali-
tas l. 9 f. 633
lacedæmoniorum mos in su-
mendis noctu supplicijs l.
4 f. 311
lactis emulgendi modus ad
pud Scythas l. 4 f. 258
lacus Strymphalius l. 6
f. 416
lucus Gygaus l. 1 f. 45
laij delubrum l. 4 f. 312
lampito l. 6 f. 414
lamponis consiliū l. 9 f. 631
lana

lana arborea l. 3 f. 232
 lancearum coronæ l. 7
 f. 465
 languentium cura apud Ba-
 bylonios l. 1 f. 92
 laos l. 6 f. 395
 lapidum aceruus à Dario
 congestus l. 4 f. 297
 laonia oraculum in Aegy-
 pto l. 2 f. 171
 latragoras l. 5 f. 328
 laxij l. 4 f. 205
 legatio Atheniensium ad
 Lacedamonios l. 9 f. 598
 legati non niolandi l. 7
 f. 494
 legati Ionum & Aeolum à
 Spartanis auxilia petunt
 l. 1 f. 72
 legati Darij in puteum con-
 iecti l. 7 f. 493
 legislator Atheniensium So-
 lon l. 1 f. 12
 legislator Lycurgus l. 1 f. 28
 legum uis l. 3 f. 201
 legum contemptor Camby-
 ses ib.
 leo lapideus l. 7 f. 531
 leonum natura l. 7 f. 496
 leonidis genealogia l. 7
 f. 523

leonidis mors l. 7 f. 531
 leonides truncatus, in cruce
 tollitur l. 7 f. 536
 leonides Spartiatarum rex
 l. 7 f. 523
 leonides l. 5 f. 350
 leonida cadis uindicta l. 8
 f. 581
 lemma facinora l. 6 f. 442
 lemnos capta l. 6 f. 443
 leporis fecunditas l. 3 f. 233
 leros insula l. 5 f. 386
 leucon l. 4 f. 317
 leutyichides Demaratio in re-
 gno succedit l. 6 f. 418
 leutyichidis inimicitie cum
 Demaratio quare l. 6 f. 418
 leutyichidis oratio de depo-
 sito reddendo l. 6 f. 420
 leutyichidis mors l. 6 f. 415
 leutyichidis genealogia l. 8
 f. 588
 leutyichidis stratagema l. 9
 f. 640
 lex Argiuorum de non alien-
 da coma l. 2 f. 39
 lex Persarum de feris l. 2
 f. 129
 lex Lacedamoniorum l. 6
 f. 428

- lex Babyloniorum de scor-
 ratione l. 1 f. 93 de agros
 tis l. 1 f. 92 coniugalis ib.
 lex domina l. 7 f. 464 à
 mulieribus Caricis lata l.
 2 f. 70 Asyehis de mutuo
 accipiendo l. 2 f. 161
 libatio Xerxis l. 7 f. 470
 libertas omnium maximè tuen-
 da l. 7 f. 494
 liberator Neptunus l. 7
 f. 519
 liberi Darij de Imperio di-
 sceptant l. 7 f. 444
 liberi Oebazi l. 4 f. 288
 libya unde dicta l. 4 f. 273
 ligneus murus l. 9 f. 626
 lignea mœnia l. 4 f. 302
 lingua Barbara usi Pelasgi
 l. 1 f. 24
 linus l. 2 f. 134
 literæ Themistoclis ad Iones
 lapidib. incisæ l. 8 f. 545
 literæ impressæ capiti l. 5
 f. 347 capiti impressæ l.
 6 f. 347 Cadmæ l. 5 f. 357
 Amasis ad Polycratem l.
 3 f. 202 apud Græcos ex
 Phœnicibus l. 5 f. 357
 literarum mira occultatio
 l. 7 f. 537 per sagittâ trās-
 missio l. 8 f. 586
 literas lepori inclusas mittit
 Harpagus ad Cyrum l. 1
 f. 60
 lycidas lapidatus l. 9 f. 597
 lycurgus Aristolaidi filius l.
 1 f. 25 legislator l. 1 f. 28
 lydi ulcisci conantur Can-
 daulis mortem l. 1 f. 6
 lydi l. 1 f. 12
 lydorum rex Candaules l. 1
 f. 4 filia omnes meretri-
 cantur l. 1 f. 45 mores &
 colonia l. 1 f. 46
 lydos inter Medosq. bellum
 quinquennale l. 1 f. 34
 lydiæ populus, antè Mæon
 uocatus l. 1 f. 4
 lydiæ rex Haliattes l. 1 f. 3
 lygdamus l. 1 f. 27
 locus Delta l. 2 f. 106. 107
 locus Azirisus l. 4 f. 316
 locus Irasa ib.
 longæui Aethiopes l. 3 f. 191
 lotio scæminæ sanatus cæcus
 l. 2 f. 177
 lucinæ tributum l. 4 f. 269
 lucus platanorum Iouis mi-
 litaris templum l. 5 f. 385
 lucus Argi l. 6 f. 418
 ludibria insomniorum l. 7
 f. 455 ludis

ludis Græcanicis uiuntur
Chemmitani l.2 f.137
luger Cræsus filium l.20
lapi ex hominib. l.4 f.296
luna Persarū præses l.7
f.463
lustratio regij cadaueris l.4
f.282

luxus Persarū l.9 f.633

M

Maca l.4 f.322
Macedonij à Dario subacti
l.6 f.403

magi l.1 f.49

magorum cades l.3 f.221

magos consulit Astyages de
Cyro l.1 f.58

magna cum periculis susci-
puntur l.7 f.468

magistratus Atheniensis l.6
f.430

mandrocles l.4 f.289

mandroclis monumentum
l.4 f.290

mantilia Scytharum l.4
f.280

manus regum longæ l.8
f.592

mardonius l.6 f.403

mardonius Athenas profici-
scitur l.9 f.596

mardonius à præfectura se-
motus l.6 f.424 uulne-
ratus l.6 f.403

mardonij postulata l.8
f.592 in Lacedæmonios
obiurgatiol.9 f.618 de
ingundo prælio sententiâ
l.9 f.615 sententiâ l.7 f.
448 cades l.9 f.625 se-
pultura l.9 f.634

mardus l.1 f.39

marathon l.1 f.27

maratonis clades l.6 f.432

mariandini l.1 f.12

mare Euxinum l.1 f.3

mare rubrum l.1 f.1

mare Sardonium l.1 f.78

mare Caspium l.1 f.94

marito præfertur frater l.3
f.237

martis simulachrum Acina
cis l.1 f.279

mascanis elogium l.7
f.484

massagetae l.1 f.94

massagetae senes immolant
l.1 f.100

massagetarum mores l.1
f.99.100

massagetarum mos sacri-
candi l.1 f.100

I N D E X.

massagetæ Cyrus astu op-
 primit l.1 f.98
massagetæ bello petit Cy-
 rus l.1 f.95
masisti l.9 f.604
masistij cades l.9 f.405
masisti iubet Xerxes uxorem
 repudiet l.9 f.646
maxyes l.5 f.337
maxyes l.4 f.328
maxares l.1 f.74
maxares moritur l.1 f.76
mazari mortuo sufficitur
 Harpagus ibid.
mecestes l.5 f.361
medi regibus sese subiiciunt
 l.1 f.48
medi imperium recuperant
 l.1 f.51
medorū ornatus l.7 f.473
medorum rex Cyaxares l.1
 f.50
medorū ab Assyrijs defectio
 l.1 f.47
medos inter Lydosq. bellū
 quinquennale l.1 f.34
medea rapitur l.1 f.2
medea à patre reposcitur l.
 1 f.2
medea raptus ibid.
medicamenta Græca l.3
 f.242

medici Aegyptiorum l.2
 f.135
medici clari l.3 f.243
medimnus l.6 f.408
mæandrius Sami procura-
 tor l.3 f.248
megabyzus l.5 f.342
megabyzus in Pæones exer-
 citum ducit l.5 f.338
megabyzus Perinthios supe-
 rat l.5 f.335
megabyxi oratio pro oligar-
 chia l.3 f.222
megabyxi elogiū l.4 f.310
megacles l.1 f.26
megacles Alcmaeonis filius
 l.1 f.23
megacles Alcmaeonis filius,
 gener Clisthenis factus l.
 6 f.438
megacreontis elegans dictū
 l.7 f.488
megistiæ epigramma l.7
 f.552
megistiæ extispicia l.7
 f.528
melampus l.9 f.618
melanchani l.4 f.265
melanchanorum mores l.4
 f.296
melanchius l.5 f.377
 meo

- melissa* Periandri uxor l.5
 f.375
menalippus Astaci filius l.5
 f.361
menes Aegypti rex l.2 f.141
mensa Solis l.3 f.191
mermnadae l.1 f.4
mermnadae obtinent tyrannidem l.1 f.7
meretrix Rhodopis l.2
 f.160
meretrix Archidice l.2
 f.161
meri intemperantia l.6
 f.419
metallum salis l.4 f.326
metiochus l.6 f.402
midæ sella Delphis posita l.1 f.7
miletus capta l.6 f.394
milesii fugati l.5 f.385
milesiorum tyrannus Thra-sibulus l.1 f.9
milesios quomodo corrigat Parj l.5 f.344
mileto arma illata l.1 f.7
milites imperatoris uirtute meliores l.7 f.483
milites arenis obruti l.3
 f.195
militem mutua depastio ib.
- milo* Crotoniates luctator l.3 f.246
milniades l.4 f.400 accusatur l.6 f.440 capitur ib. ob Cræsum solutus l.6 f.401
multiadis sententia de ponte Darij deferendo l.4 f.308
 obitus l.6 f.440.401
minerua Crastia l.5 f.351
mineruæ templum l.1 f.8
mineruæ templum restauratur l.1 f.9
minerua protemplaris l.8 f.551
mineruæ templū deflagrat l.1 f.8
minois cades l.7 f.510
minijæ l.4 f.310
minijæ uxorū commentio liberati l.4 f.311
miracula solis l.2 f.164
miracula Delphis facta l.8 f.551
mirum dictum puellæ l.5 f.355
mitradatis filius pro Cyro exponitur l.1 f.55
mitradates bubulcus l.1 f.53
mycales pugna l.9 f.642

- mycale promontorium* l. 1
 f. 71
myrcinus l. 5 f. 337
mycerinus Aegypti rex l. 2
 f. 158
mycerini filiae sepultura ib.
mycerini pyramis l. 2 f. 160
myrtinus l. 5 f. 342
myrsilus l. 1 f. 4
myrsilus Sardinum tyrannus
 l. 1 f. 4
myrsi l. 1 f. 12. & l. 7 f. 476
medorum rex Phraortes l. 1
 f. 49
modus uenandi l. 4 f. 265
modus expiandi apud Ly-
 dos l. 1 f. 16
molles uiri ex regionib. mol-
 libus l. 9 f. 651
monarchia abolenda l. 3
 f. 221
mons Atlas l. 4 f. 326
mons Parthenius l. 6 f. 427
mons Hirus l. 1 f. 37
mons Aihos l. 7 f. 458
mons Pangaus l. 5 f. 339 &
 l. 7 f. 487
monumentum Mandroclis
 l. 4 f. 290
monumentum Rhodopis l.
 2 f. 160
mania lignea l. 4 f. 302
maris Aegypti rex l. 2
 f. 142
maris stagnum l. 2 f. 168
morbo infestantur Scythae
 ob sacrilegium l. 1 f. 51
mora compendia l. 7 f. 451
mors Aristagorae l. 5 f. 387
 Leonidis l. 7 f. 531 *Arce-*
 filai l. 4 f. 319 *optatissi-*
 imum perfugium arummo
 se uita l. 7 f. 466 *Arta-*
 bazi l. 8 f. 586 *Cambysis*
 l. 3 f. 217 *Amasis* l. 3
 f. 187 *Psammeniti* l. 3
 f. 190 *Doriei* l. 5 f. 352
 Scylis l. 4 f. 287 *Cyri* l. 1
 f. 99 *Atys* l. 1 f. 19 *Darij*
 l. 7 f. 445 *Aprys* l. 2 f.
 177 *Plymeae* l. 5 f. 386
 Onesili l. 5 f. 383 *Bitonis*
 l. 1 f. 14 *Cleobis* ib. *Cimo-*
 nis l. 6 f. 427
mos Scytharum in hostes l.
 4 f. 279 *sacrificandi a-*
 pud Massagetarum l. 1 f. 100
mores Scytharum l. 4 f.
 274 *Adyrmachidarum*
 l. 4 f. 320 *Nasamonu* l. 4
 f. 321 *Græcoru* l. 7 f. 535
 Iffedorum l. 4 f. 266
mores Aegyptiorum lib. 2
 fol.

f. 116. 117
 mores Thracum l. 5 f. 335
 Taurorum l. 4 f. 295 Id.
 dorum l. 3 f. 229 Lydorū
 l. 1 f. 46
 mola mulum peperit l. 7
 f. 471
 mula partus l. 3 f. 252
 mula uulnerantur à Pisistrā
 to l. 1 f. 25
 mulier ex turpissima specio-
 sissima. l. 6 f. 410
 muliere ignauior l. 9 f. 44
 mulieres Corinthia denuda-
 te l. 5 f. 375
 mulieres stuprando extinctae
 l. 8 f. 549
 mulos apud Heliienses non
 gigni l. 4 f. 268
 munera Scytharum ad Da-
 rium auis, mus, rana, sa-
 gitta l. 4 f. 302
 munerum Scytharum inter-
 pretatio l. 4 f. 305
 mures Aegyptiorum seruāt
 l. 2 f. 164
 muriū tria genera l. 4 f. 329
 muri Persarum expugnatio
 l. 9 f. 627
 muri loricati l. 7 f. 496
 murichides l. 9 f. 597

murus ligneus Persarum l.
 9 f. 626
 musci Argiui l. 3 f. 242
 musai sortes l. 7 f. 438
 mutilat sese Zopyrus l. 3
 f. 253

N

Nomades l. 4 f. 324
 narratio mira de Aristeo l.
 4 f. 262
 narratio de Arione l. 1 f. 10
 nasamonū mores l. 4 f. 322
 natiuitas Cyri l. 1 f. 52
 natura Assyriae l. 1 f. 90
 deorū l. 2 f. 125. 126. 127.
 128 Aegyptij l. 2 f. 103.
 104. 105
 natura salernia l. 3 f. 232
 nauclerus cū Io rem habuit
 l. 1 f. 3
 nautarum insidia cōtra A-
 rionem l. 1 f. 10
 naualis Graecorum cū Per-
 sis pugna l. 8 f. 542
 nauigia coriacea l. 1 f. 91
 nauigatio Nili l. 2 f. 141
 naues spinaceae l. 2 f. 140
 quinīs drachmis additae
 l. 6 f. 422 Atheniensium
 l. 5 f. 378 Xerxis submer-
 sa l. 7 f. 519

- noas* Græcarum summa ad f.86.87
Salaminem l.8 f.554
noas l.4 f.273
navium Ionicarum numerus l.6 f.390
nodis innodatorum Darius l.4 f.293
nauigationibus longinquis l.4 f.264 & l.7 f.477
Phœnices incumbunt l.1 f.1
nomades l.4 f.264 & l.7 f.477
nomacris oppidū l.6 f.415
naxus l.5 f.345
nudum uirum conspici pro-
naxus insula l.5 f.345
bro est apud Barbaros l.1 f.5
naxi obsidio l.5 f.347
numerus copiarum Xerxis l.7 f.472
necus Aegypti rex l.2 f.172
neleus Codri filius l.9 f.640
nuru sua positur Xerxes l.9 f.465
neptunus liberator l.7 f.519
neptuni templum apud Pontideatas l.8 f.587
neuri l.4 f.264
neurorum mores l.4 f.296
nex Aprys l.2 f.177
nicodromus l.6 f.422
niger sinus l.6 f.402
nili fontes l.2 f.112.114.
 & l.4 f.277
nili de natura disputatio l.2 f.109.110.111
nili nauigatio l.2 f.141
niteris Apris filia l.3 f.183
nitocris l.1 f.86
nitocris Aegypti regina l.2 f.142
nitocris reginae gesta l.1

- Oaxus* l.4 f.314
obitus Hymæa l.5 f.386
obitus Miltiadis l.6 f.440
Scylis l.4 f.287
obiurgat Mardonius Lacedæmonios l.9 f.618
obsidio Babylonis l.3 f.252
obsidio Naxi l.5 f.347
obsidetur Sestus l.9 f.648
obtruncat Gyges Candaulum in lecto quiescentem l.1 f.6
occasio cædis Polycratis l.3 f.238
octamasades Scytharū rex l.4 f.287

occidit

I N D E X.

- occidit Adrastus Atym* l.1
 f.19
occiditur in lecto Candau-
les l.1 f.6
oculos in pectoribus gestan-
tes l.4 f.328
occupat arcem Pisistratus l.
 1 f.25
odia Aeginetorum in Athe-
nenses l.5 f.367
odomanti l.5 f.339
œbaris cōmentū l.3 f.224
œbares ibid.
œdipede delubrum l.4 f.312
œnoe Beotij occupatur l.5
 f.364
œnusa insula l.1 f.77
oilycus unde appellatus l.4
 f.312
œobaxus l.4 f.288
œobaxi liberi ibid.
œroe insula l.9 f.620
œrimi l.1 f.12
œssa salsura refilijt l.9
 f.650
olea in arce Atheniensium
 l.8 f.556
olen Lycius l.4 f.270
oliatus l.5 f.348
olorus rex l.6 f.402
olympicū pmiū l.8 f.547
olynthus expugnatur l.8
 f.586
ones Arabicae l.3 f.234
onesili dolus l.5 f.380 caput
 l.5 f.384 mors l.5 f.383
onochonus fluvius defecit
Xerxi l.7 f.321
onomacritus Athenis cie-
etus l.7 f.446
opera Samiorum memora-
bilis l.3 f.211
opera Amasis l.2 f.179
opes Siphniorum l.3 f.210
opes Babylonis l.1 f.89
oppidum Gela l.7 f.503
oppidum Barca l.4 f.317
 Platea l.4 f.316 Chema
 mis l.2 f.137 Itanus l.4
 f.313 Phocia l.1 f.37
Acrephia l.8 f.589 Abæ
 l.8 f.548
opis l.4 f.269
opinio Aegyptiorum de im-
mortalitate animæ l.2
 f.155
orbis partitio l.4 f.270
ornatus Assyriorum l.7
 f.473
ornatus Persarū l.7 f.472
ornatus Medorum l.7
 f.473

oraculū Thebanis redditū l.
 5 f. 366 Branchidicū l. 1
 f. 74 de Cræsi filio muta
 l. 1 f. 40 Delphicū l. 1 f. 20
 21. 22 Pythiæ l. 1 f. 20
 Pisistrato redditū l. 1 f. 27
 redditū Bacchiadis l. 5 f.
 372 Spartiatarum l. 7 f.
 529 Cypselo redditū l. 5
 f. 374 Apollinis l. 4 f.
 315 Siphnijs editū l. 3 f.
 210 sciscitat Halyattes l.
 1 f. 8 Cretensiū l. 7 f. 510
 promiscuum l. 6 f. 394
 Actioni redditū l. 5 f. 372
 Amphiarai l. 8 f. 589 La
 tona l. 2 f. 171 Argimorū
 l. 7 f. 500 Doloncorum l.
 6 f. 399 Bacides l. 8 f.
 545. 565
 oracula sciscitatur Cræsus
 ad inuadendos Persas l. 1
 f. 20 Græca ibid.
 oratio Xerxis de bello Græ
 cis inferenda l. 7 f. 447
 Dionysij Phocensis l. 6
 f. 391 Leutychedis de dea
 posito reddendo l. 6 f.
 420 Cypriorū l. 5 f. 382
 Daris ad Delios l. 6 f.
 425 Otanis de abolenda

monarchia l. 3 f. 221 Cor
 cyraorum ad Xerxem l.
 7 f. 510 Megabyxi pro
 oligarchia l. 3 f. 222 Da
 rii pro monarchia l. 3
 f. 223 Cambysis ad Per
 sas l. 3 f. 213 Sosiselis l. 5 f.
 372 Xerxis ad Persas l. 7
 f. 469
 ordo exercitus Græcorum
 l. 9 f. 609
 ordo exercitus Atheniensis
 l. 6 f. 431
 ordo exercitus Pausaniæ l. 9
 f. 618
 ordo copiarum Persæ ad
 Plataeam l. 6 f. 610
 orsellis ossa Spartam porta
 ta l. 1 f. 30
 orgia l. 5 f. 358
 origo tyrannidis Perdiccæ
 l. 8 f. 590 deorum l. 2 f.
 125. 126. 127. 128
 origo Scytharum l. 4 f. 258
 origo Atheniensium l. 1
 f. 24
 origo Geometriæ l. 2 f.
 146
 origo Colchorum l. 2 f.
 143
 oracles Polykratidis mortem
 laus

lute	l.3 f.241	phanem ulciscuntur Aegy.	
orætes cruci suffigit Poly-		ptij	l.3 f.187
cratem	l.3 f.240	phasis amnis	l.1 f.2
orætis dolus	l.3 f.239	phraortes Medorum rex	l.1
orætis cades	l.3 f.242	f.49	
orætis satellitium	l.3 f.241	phraortis gesta	l.1 f.49.50
orut	l.2 f.165	platanus aureo monili	l.7
orthium carmen	l.1 f.10	f.461	
otanes	l.5 f.243	platanus aurea	l.7 f.460
otanes Darij præceptorum		platea oppidum	l.4 f.316
oblitus	l.3 f.250	platearum pugna	l.9
otanis oratio de abolenda		f.642	
monarchia	l.3 f.221	plateenses	l.6 f.429
otanis sententia	l.6 f.403	pamphylis	l.1 f.12
ossa Orestis Spartam por-		pangæus mons	l.5 f.339
tata	l.1 f.30	⊙ l.7 f.487	
ossa quinque cubitorum	l.9	panionium locus	l.1 f.71
f.634		panos templum	l.6 f.428
osyris	l.2 f.155	pantaleon	l.1 f.45
ostentum	l.9 f.650	paphlagonis	l.1 f.12
ostenta Xerxi oblata	l.7	papraces pisces	l.5 f.339
f.471		parasanga	l.6 f.402
P		parentes ueretur Io	l.
Paclolus	l.5 f.379	1 f.3	
pacltyas Persis traditur	l.1	paretaceni	l.1 f.49
f.76		parij Milesios corrigunt	l.5
pacltyas à Cyro deficit	l.1	f.344	
f.73		parricida Cambyfes	l.3
pacltyæ fuga	l.1 f.74	f.197	
phala insula	l.4 f.323	parthenius mons	l.6
phanes	l.3 f.184.185	f.427	

parit

parit mula l.3 f.252
 partitio orbis l.4 f.270
 prafias l.5 f.338.339
 prada Græcorum & Persarū
 clade l.9 f.632
 prælum Cræfi cum Cyro l.
 1 f.37
 prælum Carum cum Persis
 l.5 f.385
 præmium capiendæ Artemi-
 siæ l.8 f.571
 præstantia Athenienfium l.
 5 f.366 Ionū l.8 f.570
 prætor Sardiū Artapher-
 nes l.5 f.564
 paffus quid l.2 f.168
 pſammetichus amicum deplo-
 rat non filium l.3 f.189
 pſammetichus rex l.3 f.187
 pſammetichus deponitur l.3
 f.188
 pſammetichus pueros duos
 curat nutriendos à mutis
 l.2 f.101
 pſammetichus l.2 f.169
 pſammetichus Aegypti rex
 l.2 f.101. & l.1 f.51
 pſammeniti filius obtrunca-
 tur l.3 f.189
 pſammeniti mors l.3 f.190
 pſammi Aegypti rex l.2

f.173
 patizithes magus in Camby-
 ſem rebellat l.3 f.211
 paufanias l.5 f.346
 paufaniae uictoria l.9 f.625
 reſponſum ad Lamponē
 l.9 f.632 exercitus ordo
 l.9 f.618
 pecunia corruptus Themī-
 ſtocles l.8 f.539
 pecunia Cræfi l.5 f.348
 pedafenfes l.6 f.395
 pedafij l.1 f.82
 paan carmen l.5 f.334
 pæones ibid. & 377
 pæoplæ l.5 f.338
 pæſus capta l.5 f.384
 pheretima in Barcaos cru-
 delitas l.4 f.332
 phero ſuccedit Sefoſtri l.2
 f.146
 pelafgi l.2 f.124 barbara
 lingua uſi l.1 f.24 ſuos
 rum filiorum matres tru-
 cidant ibid. ſuos pueros
 necant l.6 f.442
 rapiunt Athenienfium u-
 xores l.6 f.442
 peleon l.5 f.360
 pallis Sileni Marſya l.7
 f.459

phe-

phrestorus Thracum deus l.

9 f. 649

peloponnesi gentes septem l.

8 f. 563

penio

l. 5 f. 338

percala

l. 6 f. 411

percores capta

l. 5 f. 384

perdica

l. 5 f. 342

perdicæ tyrannidis origo l.

8 f. 590

pergit Corinthum Arion l.

1 f. 10

periander Cypseli filius l. 9

f. 10 Corinthi tyrannus

l. 1 f. 10 Thrasybulum

consulit l. 5 f. 374 filiū

reuocare desiderat l. 3 f.

208 cum defuncta con-

cubuit l. 5 f. 375 pueros

mittit castratum l. 3 f. 205

periandri in Corcyraeos in-

imicitiarum causa l. 3 f.

206 in filium inimicitiae

l. 3 f. 207:208 tyrannis

l. 5 f. 375

perinetades

l. 5 f. 350

perinthij

l. 5 f. 334

perinthij expugnatio l. 5 f.

335

persæ uestimenta scindunt

l. 3 f. 214

persæ septem Magos occi-

dunt

l. 3 f. 220

persæ criniti

l. 6 f. 394

persæ septem consultant de

occidendo mago l. 3 f. 217

persæ cadauera non cremāt

l. 3 f. 190

persæ ad Plateam copiarū

ordo

l. 9 f. 610

persæ Barcam obsident l. 4

f. 331

persarum uiuendi spacium

l. 3 f. 193 uictus ibid.

regi quicquid libet licet l.

3 f. 197 rex Parixites

magus l. 3 f. 215 bellica

arma l. 5 f. 377 nomen

unde l. 7 f. 473 eque-

strium copiarum nume-

rus l. 7 f. 478 cum La-

cedæmonijs congressio l.

7 f. 526

persarum lex l. 7 f. 444

persarum ornatus l. 7 f.

472 ligneus murus l. 9

f. 626

persarum cædes in conuiuio

l. 5 f. 341

persarum petulantia l. 5

f. 340

persarum conuiuia ibid.

p. r.

persarum cuniculi deprehen-
 duntur l. 4 f. 331 luxus
 l. 9 f. 633 ritus l. 1 f. 63.
 64. 65. 66 erga deui-
 ctos clementia l. 3 f. 190
 persis cur capita fragilia l. 3
 f. 187 traditur Pactyas
 l. 1 f. 76
 persas pellicit Cyrus ad de-
 fectionem l. 1 f. 61
 perseus Assyrius l. 6 f. 407
 persica gerris l. 9 f. 624
 persidae reges unde oriundi
 l. 1 f. 61
 prexaspes sese de turri præ-
 cipitat l. 3 f. 219
 prexaspes magnum ad popu-
 lum indicat ibid.
 pes l. 2 f. 168
 pestilentia absumptus iuue-
 nam chorus l. 6 f. 397
 pestilentia Xerxis copias ex-
 cipit l. 8 f. 582
 petulātia Persarū l. 5 f. 340
 pteria l. 1 f. 35
 piaculares Athenis eiecti l. 5
 f. 363
 pierum muri l. 7 f. 486
 pigres l. 5 f. 337
 phiala in baltheis Scytharū
 l. 4 f. 261

phidippides l. 6 f. 427
 philagrus proditor l. 6 f. 426
 phthiotis l. 1 f. 24
 physa l. 1 f. 26 pro Miner-
 ua habetur ibid.
 physæ longitudo ibid.
 phryges l. 1 f. 12
 phrygæ panem Beccus uo-
 cant l. 1 f. 102
 phrymichi comedia l. 6 f. 395
 pila quando, & à quibus in-
 uenta l. 1 f. 46
 pini natura l. 6 f. 41
 piromis l. 2 f. 165
 priami filius rapit Helenā l.
 1 f. 2 imperium euertunt
 Græci l. 1 f. 3
 primigenius ex lege succedit
 regno l. 6 f. 406
 principatus quō ad Cræsi ge-
 nus peruenerit l. 1 f. 4
 principum Doriensium ori-
 go l. 6 f. 407
 pryenæ expugnantur l. 1 f. 7
 pisces Tilonis l. 5 f. 339
 pisces sacri Aegyptijs l. 2
 f. 132
 pisces Napraces l. 5 f. 339
 pisces equis pabulo sunt ibi-
 dem.
 pisces Aegyptij ibid.
 piscium

I N D E X.

- piscium mira copia* l.5
f.339
Pisistratus arte recuperat ty-
rannidem l.1 f.26 *arcem*
occupat l.1 f.25 *tertium*
potitur tyrannide l.1 f.28
ducit uxorem Megacリス fi-
liam l.1 f.26 *Atheniensib.*
imperat l.6 f.400 *Athe-*
nienſium imperio potitur
l.1 f.25 se parq; mularum
uulnerat ib. *iterum tyran-*
nide deiectus, iterum affe-
ctat l.1 f.27 *tyrannus A-*
thenienſis l.1 f.25
Pisistrati affectio tyrannidis
ibid.
Pisistrati satellitium ib.
Pisistrato redditum oraculū
l.1 f.27
Pisistratida Athenis pulsi l.
5 f.360
psylli l.4 f.322
psylli arenis obruti ib.
psyllorum aduersus Austrū
expeditio ib.
pittacus Mitylenæus l.1
f.11
pix Pieria l.4 f.329
pyramis Afychis l.2 f.161
pyramidis Micerini magni-
tudo l.2 f.160
pythagoras princeps l.5
f.352.386
pythia reddit oraculum l.1
fol.6
pythia Aristonice l.7
f.496
pythiæ oraculum ad Athe-
nienſes ib.
pythiæ capciosum oraculū
Lacedæmonijs l.1 f.29
pythiæ oraculum l.1 f.20.
28.30
pythij filius diffecatur l.7
f.464
pythij qui l.6 f.408
pythij facultates l.7 f.460
pixodora sentētia l.5 f.389
podion Doridis l.8 f.349
pogon portus l.8 f.552
phocæa obsessa l.1 f.77
phocenses ad Theſſalas l.8
f.548
phoria opp. l.1 f.37
phœnicum exercitia l.1 f.1
phœnix l.2 f.132
phœnices & Græci indige-
genæ l.4 f.330
phœnices autores sunt dis-
sensionum inter Græcos
& Barbaros l.1 f.1
f *Phœnices*

- phœnicet quam regionem
 incolant l.1 f.1
 phœnices mercatores ibid.
 phœnices longinquis nau-
 gationib. incumbunt ibid.
 ad Africam cognoscendā
 missi l.4 f.271
 phœnices rapiunt fœminas
 Græcas l.1 f.2
 polemarchus l.6 f.430
 polybus l.5 f.361
 polycrates gemmam abiicit
 in mare l.3 f.203 gemmā
 abiectam recipit in pisce
 ibid. cruci suffixus l.3 f.
 240
 polycratis fortuna l.3 f.
 202 cædis occasio l.3 f.
 238 ultio l.3 f.240 si-
 lia somnium l.3 f.239
 mortem laus Oroetes l.3
 f.241
 phronima l.4 f.314
 poena falsorum uaticinorū
 l.4 f.281
 poena de raptu Helena peti-
 tur l.1 f.2
 poeni Aegyptijs se dedunt l.
 4 f.316
 poeni atq. Aethiopes indige-
 na l.4 f.130
 pœnorum uariae nationes l.
 4 f.320
 pontus Euxinus l.4 f.274
 ponti amplitudo l.4 f.289
 ponticum arboris genus l.4
 f.266
 populus Lydiae antea Mæon
 uocatus l.1 f.4
 probro est apud Barbaros
 nudum uirum conspici l.1
 f.5
 proci Agaristæ l.6 f.436
 proditores Euphorb. & Phi-
 largus l.6 f.426
 prodigia l.2 f.135
 profugium uasrum Zopyri
 ad Babylonem l.3 f.254
 proteus l.2 f.147
 protei de Alexandro senten-
 tia l.2 f.148.149
 protemplaris Minerua l.8 f.
 551
 prouentus Thraforum l.6 f.
 404
 porta Semiramidis l.3 f.253
 portentū de futuro Pisistra-
 to l.1 f.25 Cræso obiectū
 l.1 f.36
 potentia Babylonis l.1 f.89
 potitur imperio Atheniensii-
 um Pisistratus l.1 f.25
 potitur

habetur Babylonē Cyrus l. 1
f. 89

pueri castrandi Sardis mī-
tuntur à Periandro l. 3 f.
205

pueros duos nutriendos cu-
rat à mutis Psammetichus
l. 2 f. 101

pugna Artemisæ gloriosa l.
8 f. 569 naualis Græco-
rum cum Persis l. 8 f. 542
classica l. 1 f. 78 Platea-
rum l. 9 f. 642 Amasis cū
Aprie l. 2 f. 176 Mycales
l. 9 f. 642

pugnæ initium ad Salaminē
l. 8 f. 568

plumis oppletus aer l. 4 f.
268

prudentiū est, pro nulla ha-
bere raptarum scēminarū
pulchritudinem l. 2 f. 2

puella mirū dictū l. 5 f. 355

puella sacra Delia l. 4 f.
269

pluvia apud Aegyptios por-
tentosa l. 3 f. 187

Quatuor uultures à quatuor
ordecim accipitribus uel-
licantur l. 3 f. 220

quiescens Candaules à Gy-
ge obtruncatur l. 1 f. 6
quinquennale bellū inter Ly-
dos, & Medos l. 1 f. 34

R

Rampsinitus ad inferos de-
scendit l. 2 f. 154 filiā pro-
stituit ibid. Aegypti rex
l. 2 f. 151

rampsinitus astus l. 2 f. 152
rapit Helenam Alexander
l. 2 f. 147

rapitur Europa regis Tyrī
filia l. 1 f. 2 10 ibid.
raptæ uxores Atheniensium
l. 6 f. 441

raptus mulierū Græcarum
l. 1 f. 2 Medæ ibid. Hete-
nae ibid.

ratio eius sit abducta Io l. 1 f.
5 qua magus deprehensus
est non esse Cyri filius l. 3
f. 214. 215. 216

ratio historiae Herodoti l. 1
f. 2. 3

rebellionis Ionie occasio l. 5
f. 344

recuperat arte tyrannidem
Pisistratus l. 1 f. 26
recuperans Imperium Me-
di l. 1 f. 51

- redemptio apud Lacedaemo
 nios l. 6 f. 417
 rex Argathonius l. 1 f. 77
 Aegypti Cheops l. 2 f. 155
 Psammetichus l. 1 f. 51. &
 l. 2 f. 101 Mæris l. 2 f. 142
 rex eligitur .3 f. 224
 rex Aegypti Psammis l. 2
 f. 173 Apries l. 2 f. 174
 rex Persarum Patizites Ma
 gus l. 3 f. 215
 rex Aegypti Apsychis l. 2 f.
 161 Menes l. 2 f. 141 Mi
 cerinus l. 2 f. 158 Sethon
 l. 2 f. 163 Rampsinus l. 2
 f. 151 Sesostris l. 2 f. 143
 Necus l. 2 f. 172 Anisis
 cæcus l. 2 f. 162
 rex Medorum Pharortes l. 1
 f. 49
 rex Aethiopiæ Sabacus l. 2
 f. 162
 rex Assyriæ Senacheribus l.
 2 f. 163
 rex Scytharū Scyles l. 4 f.
 285
 rex Spartiatarum Demara
 tus l. 5 f. 346
 rex Psammenitus l. 3 f. 187
 rex Telis l. 5 f. 351
 rex Atheniensium Codrus
 libro 5 folio 365
 rex Sparta Cleomenes l. 3
 f. 251
 rex Scytharum Octamasas
 des l. 4 f. 287
 rex Aegyptiorum Hamasis
 l. 1 f. 36
 rex Aegypti Cephrenes l. 2
 f. 157
 rex Ariston l. 6 f. 409
 rex Scyathes l. 6 f. 395
 rex Spartiatarum Leonides
 l. 7 f. 532
 rex Cineas l. 5 f. 359
 rex Lydorum Candaules l.
 1 f. 4
 rex Colchorū reposcit filiā
 suam Medeā l. 1 f. 2
 rex Colchorum petit de ra
 ptu pœnas ib.
 rex Spartiatarum Cleome
 nes l. 6 f. 405
 rex Babylonie Labymitus
 l. 1 f. 88
 regi Persarum licet quic
 quid libet l. 3 f. 197
 reges duodecim creant Ae
 gyptij l. 2 f. 166
 reges Persidæ unde oriundi
 l. 1 f. 61
 regum sepulchra l. 4 f. 282
 regum

regum Lacedæmoniorum
 funera l. 6 f. 409
 regū manus longæ l. 8 f. 592
 regum Spartanorum iura
 l. 6 f. 407
 regibus se subijciunt Medi l.
 f. 48
 regie Diana sacra l. 4
 f. 296
 regij cadaueris lustratio l. 4
 f. 282
 regio Ionia l. 1 f. 4
 regio Colchis l. 1 f. 2
 regionis Aegypti natura l. 2
 f. 103. 104. 105
 regionis Assyriae natura l. 1
 f. 90
 regionem quā incolant Phœ
 nices l. 1 f. 1
 regionibus ex mollibus, uiri
 existunt molles l. 9 f. 651
 regina Tomyris l. 1 f. 95
 regina Aegypti Nitocris l. 2
 f. 142
 reginae Tomyris ad Cyrum
 mandatum l. 1 f. 96
 regnum Arcesilai l. 3 f. 317
 regnū Cleomenis l. 5 f. 352
 regni res constituit Darius
 l. 3 f. 226
 regno amotus Astyages l. 1
 f. 63

rhodopis meretrix l. 2 f. 160
 monumentum ib.
 remedium aduersus culices
 l. 2 f. 140
 remedia contra famem l. 1
 f. 46
 repetitur Helena l. 1 f. 2
 reposeit filiam Colchorum
 rex l. 1 f. 2
 res diuinitus futura, signis
 declarantur l. 9 f. 641
 rerum humanarum circu-
 lus l. 1 f. 96
 responsum Cyri ad legatū
 Lacedæmoniorū l. 1 f. 72
 Aethiopis ad Cambysen
 l. 3 f. 192 Pausaniae ad Lā
 ponem l. 9 f. 632
 restauratur Mineruae tem-
 plum l. 1 f. 9
 restibus instructa pugna l. 7
 f. 477
 ritus sacrorum Aegyptiorū
 l. 2 f. 118 Persarū l. 1 f. 63
 64. 65. 66
 rosae sexagenum foliorum
 l. 7 f. 591
 rubrum mare l. 1 f. 1
 6
 Sabacus Aethiopiae rex l. 2
 f. 162
 f 3 sacra

I N D E X.

sacra Dianæ regiae l. 4. f. 269

sacra Hyperboreorum l. 4. f. 268

sacra Dionysij Bacchanalis l. 4. f. 286

sacrificium Cræsi l. 1. f. 21

sacrificia Chaldaeorum l. 1. f. 85

sacri serpentes l. 2. f. 132

sacrificandi mos apud Masagetas l. 1. f. 100

sacrilegi Scythæ morbo infestantur l. 1. f. 51

scamandri aqua exercitui Xerxis non suffecit l. 7. f. 465

sadyattes l. 1. f. 7

sagitta ad Iouem excussa l. 5. f. 380

salamis profugium Atheniensium l. 8. f. 558

salis collis l. 4. f. 325

salamin l. 4. f. 318

salsuræ offa resibjē l. 9. f. 650

samus Sylofonti traditur l. 3. f. 251

sami euersionis causa l. 3. f. 247

samum obsident Lacedæ-

monij l. 3. f. 209

samij Siphnios uincunt l. 3. f. 210

samiorum ahenum l. 4. f. 314

samiorum opera memorabilia l. 3. f. 211

samothraces muri l. 7. f. 485

sanacheribus Assyriæ rex l. 2. f. 163

sanatus cæcus famina lotio l. 2. f. 147

sapientes non esse potentes, acerbum est l. 9. f. 603

spargapises Tomyris filius à Cyro capitur l. 1. f. 98

spargapises sibi mortem infert *ibid.*

sparta rex Cleomenes l. 3. f. 351

spartā portata Orestis offa l. 1. f. 30

spartanorum regum iura l. 6. f. 407

spartanorum senatus l. 6. f. 408

spartanorum in Samum expeditio l. 3. f. 205

spartiatarum rex Leonides l. 7. f. 205

sparte

spartiatarū cades ad Ther-
mopylas l. 7 f. 530 *ora-*
culum l. 7 f. 529 *rex De-*
maratus l. 5 f. 364 *cum*
Argiuis contentio de agro
l. 1 f. 38 *rex Cleomenes* l.
6 f. 405
sardis expugnat Cræsus l. 1
f. 39
sardis cremata l. 5 f. 279
sardis capta l. 5 f. 378
sardium prætor Ariapher-
nes l. 5 f. 364 *tyrannus*
Myrsilus l. 1 f. 4 *rex Ar-*
gon *ibid.*
sardonium mare l. 1 f. 78
sataspes cruci affixus l. 4
f. 272
satellitium Oratis l. 3 f. 241
satrapeia l. 3 f. 226
stadium quid l. 2 f. 168
stagnum Mærios *ibid.*
statua Vulcani l. 3 f. 201
statua Sethonis l. 2 f. 164
statua Sesostris l. 2 f. 146
statura Phye l. 1 f. 26
sauromata l. 4 f. 265
sauromatarū cum Amaxo-
nibus commixtio l. 4
f. 299
stratagema Leutychidis l.

9 folio 640
secūda iniuria autores Gra-
ci l. 1 f. 2
scaus l. 5 f. 358
sedes Amazonum l. 4
f. 299
sella Mida Delphis posita
l. 1 f. 7
semiramis l. 1 f. 86
semiramidis porta l. 3 f. 253
smertes falsus l. 3 f. 211
smertis occiditur l. 3 f. 197
senatus Spartanorum l. 6
f. 408
senes immolant Massageta
l. 1 f. 100
sententia Cyri l. 9 f. 651
sententia Otanis l. 6 f. 403
sententia Mardonij l. 7 f.
448
sentētia Mardonij de ineun-
do pralio l. 9 f. 615
sententia Protei de Alexan-
dro l. 2 f. 148. 149
sententiae plures vincunt me-
liores l. 8 f. 562
sententias rogat Xerxes de
classica ineunda pugna l.
8 f. 561
sepia locus l. 6 f. 416
sepulchrū Helles l. 7 f. 475
f. 4 *senula*

sepulchrum Halyattis l.1
 f.45
 sepultura Mardonij l.9 f.
 634
 sepultura filia Micerinij l.2
 f.258
 sepultura Atys l.1 f.19
 sepultura Thracum l.5
 f.336
 serpens Atheniensis custos l.
 8 f.552
 serpentes sacri l.2 f.132
 serpentes alati l.3 f.233
 serui Scytharum quare ocu-
 lis orbentur l.4 f.257
 sesostri Aegypti rex l.2
 f.143 trophæa l.2 f.144
 245 statua l.2 f.146
 sesostri succedit Phero ib.
 sestus obsidetur l.9 f.648
 sethon Aegypti rex l.2
 f.163
 sethonis statua l.2 f.164
 strattes Chius l.8 f.588
 stesagora cades l.6 f.401
 stesileus l.6 f.432
 strenuitas Aeginetarum l.
 8 f.571
 sacrorum ritus Aegyptiorū
 l.2 f.118
 scidros l.6 f.395
 sciadris Mineruæ templum

l.8 f.572
 scriba regij Persarum l.3
 f.241
 scyathes rex l.6 f.395
 scylacis supplicium l.9
 f.346
 scyles institutus à Gracis l.
 4. f.285 (f.253)
 scyles Scytharum rex l.4
 scylis mors l.4 f.287
 scyllias ad Gracos transit l.
 8 f.541
 scyllias urinator l.8 f.540
 scytonis uia l.8 f.563
 scythæ l.4 f.261
 scythæ hostes in confines pel-
 licium l.4 f.303 ad Ha-
 liattem fugiunt l.1 f.34
 puerum mactatum pro fe-
 rina carne Cyaxari offe-
 runt ib. Persas habent lu-
 dibrio l.4 f.305 quomo-
 do fœdus inedit l.4 f.281
 agricolatores l.4 f.277
 argentum & æs in usu nō
 habent l.4 f.282 Asia po-
 titi l.1 f.50 depeculantur
 Veneris iēplū l.1 f.51 mor-
 bo infestantur ob sacrile-
 giū ib. Iones hominū igna-
 uissimos iudicāt l.4 f.309
 scythæ

Scythæ festiūm consiliū
l.4.f.258

Scythæ deficiunt à Scyle l.4.
f.287

Scytharum origo l.4.f.258
cum confinibus delibera-
tiol.4.f.300 mores l.4.

f.274 rex Octamasa-
des l.4.f.287 munerum

interpretatio l.4.f.305

munera ad Dariūm, auis,
mus, rana sagittæ ibid.

mos in hostes l.4.f.279

rex Scyles l.4.f.285 in-

temperantia l.6.f.419

iurandum l.4.f.281

heri l.4.f.304 serui

quare oculis orbeantur l.4.

f.257 mantilia l.4.f.

280

Scythia uetus l.4.f.294

Scythia flumina l.4.f.274

Scythiſſato l.6.f.419

ſigna uentura calamitatis l.

6.f.397

ſignis declarantur res quæ

diuinitus ſunt l.9.f.641

ſigynæ populi l.5.f.336

ſileni Marſia pellis l.7.f.

459

ſimonides poëta l.5.f.379

ſimulacrum Martis Aſina-
tis l.4.f.279

ſimulacrum Auxetiæ l.5.f.
367

ſimulacrum Damie ibid.

ſimulacrum cum matre De-
marati l.6.f.113

ſimulacrum Apollinis l.6.f.
433

ſimulacra ex oleis l.5.f.367

ſmyrna capitur l.1.f.7

ſmyrnæ arma illata ibid.

ſinopes urbs l.1.f.35

ſinus Arabicus l.2.f.105

ſiphniſ d Samiſ uicſi l.3.f.
210

ſiphniorum opes ibid.

ſpicarum detruncatio l.5

f.374

ſpinacea naues l.2.f.140

ſiſamnes l.5.f.243

ſitalces l.4.f.287

ſitus Ioniæ l.1.f.68

ſtymphalius lacus l.6.f.

416

ſtymon flumen l.5.f.338

ſybaris l.6.f.395

ſybarita l.5.f.351

ſyloſon Dario largitur ami-

culum l.3.f.247

ſyloſontis amiculum, pro-
f s uerb.

I N D E X.

- uerb. l. 3 f. 247
 sylofonti traditur Samus l. 3
 f. 251
 syropæones l. 5 f. 338
 schola tectum in pueros col
 lapsum l. 6 f. 397
 scopasis l. 4 f. 301
 scortationis ratio apud Ba-
 bylonias l. 1 f. 93
 sol obscuratus l. 9 f. 600
 sol pro mercede l. 8 f. 591
 sol Græcorum deus l. 7 f.
 463
 solis eclipsis ibid.
 solis mensa l. 3 f. 191
 solis miracula l. 2 f. 164
 soli urbs l. 5 f. 384
 solem execrantes l. 4 f. 326
 solertia naturæ l. 3 f. 232
 solertia Amasis l. 2 f. 177
 solon Atheniensium legisla-
 tor l. 1 f. 12
 solonis cum Cræso congres-
 sus ibid.
 solonem inclamat Cræsus id
 strui imposuit l. 1 f. 41
 somnium Artabani l. 7
 f. 456
 somnium Cræsi l. 1 f. 16
 Xerxis l. 7 f. 453. 454.
 456 Cyri l. 1 f. 97 filie
 Polycratis l. 3 f. 239 Cam-
 bysis l. 3 f. 197 Astyagis
 de filia l. 1 f. 51. 52 Hip-
 pia l. 6 f. 428
 sophanis præclarum faci-
 nus l. 9 f. 630 fortitudo
 ibid.
 soficlis oratio l. 5 f. 372
 sostrates l. 4 f. 214
 storax l. 3 f. 232
 successionis ius l. 7 f. 445
 suis immolatio l. 2 f. 122
 sue abstinentes l. 4 f. 326
 sues apud Scythas l. 4 f.
 279
 summa exercitus Græcorum
 ad Plataas l. 9 f. 610
 summa copiarum Xerxis l.
 7 f. 516
 sunium l. 6 f. 432
 suspensus Artayctes l. 9
 f. 650
 struchates l. 1 f. 49
 futura carens caput l. 9
 f. 634
 T
 Tabellionum Persarum cur-
 sus, & modus l. 8 f. 573
 thales Milesius uates l. 1 f. 35
 thales Milesius Cræsi exer-
 citum traiecit ibid.
 thales

I N D E X.

thales Ionibus consiliū dat
l. 1 f. 80

thalithylijira l. 7 f. 493

thalithylij templum ibid.

thasus l. 6 f. 397

thasij subacti l. 6 f. 403

thasiorum prouentus l. 6 f.

404

thracia tellus l. 4 f. 294

thraces l. 1 f. 12

thraces aduersus tonitrua sa-

gittas excutunt l. 4 f.

292

thracum mores l. 5 f. 335

thracum sepultura l. 5

f. 336

thracum uestimenta cana-

bacea l. 4 f. 284

thracum deus Plestorius l. 9

f. 649

thracum armatura l. 7 f.

475

thracia rex Olorus l. 6

f. 402

thrasicleus l. 9 f. 636

thrasymbulus Milesiorum ty-

ranus l. 1 f. 9

thrasymbulus Mileti tyrannus

l. 5 f. 374

thrasymbulus spicas detrum-

sas

ibid.

thrasymbuli astutia l. 1 f. 9

thrasymbulum consulis Peri-

ander l. 5 f. 374

talentum Babylonicum l. 3

f. 226

tartessus l. 4 f. 313

translatio Ionia l. 9 f.

644

taurica gens l. 4 f. 294

taurorum mores l. 4 f. 295

taxacis l. 4 f. 301

tearus flumen l. 4 f. 290

teari fontes ibid.

lectum scholae in pueros co-

lapsedum l. 6 f. 397

tenaros l. 1 f. 10

tegeata l. 9 f. 599

tegeatarum. & Atheniensium

de loci dignitate alter

catio l. 9 f. 607

theasides l. 6 f. 419

thebanis redditum oraculū

l. 5 f. 366

thebani manus protendunt

l. 7 f. 533

thebanis regia stigmata in-

uruntur l. 7

f. 534

thebanus Iupiter l. 1

f. 85

theba l. 5 f. 366

them-

- themiscyra* l.4 f.289
themison l.4 f.314
themistocles pecunia corru-
ptus l.8 f.539 *prudensif-*
simus habitus l.8 f.585
themistoclis consilium l.7
 f.498
themistoclis nafricies l.8 f.
 579 *commentum* l.8 f.
 544-564 *cum Aristide*
colloquium l.8 f.566 *cō-*
silium l.8 f.557 *litera ad*
Iones lapidibus incisæ l.8
 f.545 *cū Aristide simul-*
tas l.8 f.566
theodorus Sanctus l.1 f.22
thera insula l.4 f.312
therapne l.6 f.410
thermopylarum callis l.7 f.
 527
theræorum colonia l.4 f.
 314
thessaliæ equæ l.7 f.521
thessali ad Phocenses l.8 f.
 548
thespia urbs uastata l.8 f.
 554
thetis fons l.4 f.317
teij l.1 f.79
telesarchus l.3 f.249
telli mors l.1 f.13
tellus Atheniensis cur bea-
tus *ibid.*
tellus dea l.4 f.28
telys rex l.5 f.352
tempestas triduana l.7 f.
 519
temerarius Cambyfes l.3 f.
 194
templum Sciradis Mineruæ
 l.8 f.572 *Iouis Beli* l.1
 f.84 *Alex Mineruæ* l.9
 f.628 *Panos* l.6 f.428
Neptuni apud Potidea-
tas l.8 f.587 *Cereris Am-*
phiçtyonidis l.7 f.522
Helena l.2 f.147. & l.6
 f.410 *Vulcani* l.3 f.201
Mineruæ l.1 f.8 *Miner-*
uæ restauratur l.1 f.9 *Mi-*
neruæ deflagrat l.1 f.8
Iouis Ammoni incensum
 l.3 f.194 *Bubastis* l.2 f.
 162 *Veneris Scythæ de-*
peculantur l.1 f.51 *Iuno-*
nis l.9 f.620 *Ephesium*
 l.2 f.167 *Androcratis*
 l.9 f.606
timolus mons l.5 f.379
tencri l.7 f.476
terra & aqua munera l.4
 f.304

teffera quando, & à quibus
inueniæ l.1 f.46

tigranis dictam l.8 f.547

thymiamatis genus l.4 f.

284

thriafius campus l.8 f.559

thyffageta l.4 f.302

tilones pifces l.5 f.339

timo facerdotifla l.6 f.439

timon illuftris l.7 f.496

timesitheus l.5 f.363

triballia planicies l.4 f.

275

tribus Aefchriomia l.3 f.

195

tributum reddunt Græci in
Afia l.1 f.11

tributum Dario qui pendat
l.3 f.226.227

tributum quomodo Perfæ-
rum rex reponat l.3 f.228

tributum à quo primum ex-
actum l.1 f.4

tributū Lucinæ l.4 f.269

trierarchorum nomina la-
pidibus infcripta l.6 f.

393

tifamemi certamina l.9 f.

613

tydeus l.5 f.361

tyrannide Periandri l.5

f.375

tyrannus Babyloniorū La-

bynetus l.1 f.36

tyrannus Milefiorū Thra-

fybulus l.1 f.9

tyrannus Sardium Myrfilus

l.1 f.4

tyrannus Corinthi Perian-

der l.1 f.30

tyrannus Athenienfis Pifi-

stratus l.1 f.25

tyrannidem amittit Pifi-
stratus l.1 f.26

tyrannidem affectat ui De-

ioces l.1 f.47

tyrannidem recuperat arte

Pifi-
ftratus l.1 f.26

tyrannidem affectat Pifi-

stratus l.1 f.25

tyrannidem obtinent Mer-

nadae l.1 f.7

tyranni incommoda l.5

f.372

tyres fluius l.4 f.288

tyrus l.1 f.2

tyfta cœna l.9 f.646

thonis præfectus l.2 f.148

troglodyta ferpentibus ue-

fcuntur l.4 f.325

tomiris regina l.1 f.95

tomiris regina ad Cyrum

mans

- mandatum l. 1 f. 96
 torax Larissens l. 9 f. 623
 itrophæa Sesostris l. 2 f.
 144. 145
 turris Babylonia l. 1 f. 85
 V
 Vaccinum non gustantes l.
 4 f. 326
 uates Thales Milesius l. 1
 f. 34
 uaticinatores cum salignis
 uirgis diuinantes l. 4 f.
 280
 uaticinorum falsorum po-
 na l. 4 f. 281
 uela iuncea l. 2 f. 140
 ulionis exemplum l. 3 f. 189
 ☉ l. 6 f. 442
 uenandi modus l. 4 f. 265
 uenus celestis l. 4 f. 278
 ueneris fanum depeculan-
 tur Scythæ l. 1 f. 51
 ueniam petit Cræsi filius a-
 prum aggediendi l. 1 f. 17
 uentus Hellepontius l. 7
 f. 518
 uentorum ara l. 7 f. 514
 unguentum Kiti l. 2 f. 139
 140
 urbs Dardanus capta l. 5 f.
 384
 urbs Hybla l. 7 f. 504
 urbs Soli l. 5 f. 384
 urbs Is l. 1 f. 84
 urbes Acolica l. 1 f. 71
 urbes à Dario in Stythia cū
 dita l. 4 f. 302
 uersus Arimaspei l. 4 f. 263
 uesta l. 4 f. 178
 uestigia Hercules l. 4 f. 288
 uestis Caria l. 5 f. 270 Co.
 rinthia l. 5 f. 369
 uestimentum Doricum ibid.
 uestimenta Babyloniorum
 l. 1 f. 91
 uestimenta Thracum cana-
 bacea l. 4 f. 284
 uestitus Aegyptiorum l. 2 f.
 f. 135
 uictoria Atheniensium l. 9
 f. 626
 uictoria Atheniensium in Ma-
 tathone l. 9 f. 608
 uictoria Pausania l. 9 f. 625
 uictus Aegyptiorum l. 2 f.
 133. 134
 uictus facilis Aegyptiorum
 l. 2 f. 138
 uiccapta Colophon l. 1 f. 7
 uindicta deorum acres l. 4
 f. 333
 uinum epalmulis l. 1 f. 91
 uipe-

uipera coitus l.3 f.233
 uipera partus ibid.
 uirginum anniuersarius con-
 flictus l.4 f.324
 uirum nudum cōspici apud
 Barbaros probro est l.1 f.5
 uiri molles ex regionib. mol-
 libus l.9 f.651 pro mulie-
 ribus exornati l.5 f.341
 uiri arei l.2 f.170
 uis legum l.3 f.201
 uisu priuatus Euenius l.9 f.
 633
 uitis anrea l.7 f.460
 uilitas diuersitatis in senten-
 tijs dicendis l.7 f.450
 uiuos defodere Persicum l.
 7 f.487
 uociferatio Barbarorum l.
 9 f.623
 uocalissimus quidā Aegy-
 ptius l.4 f.309 (f.3
 uoluntaria abducitur Io l.1
 uulcani templum l.3 f.201
 uulcani statua ibid.
 uxor Intaphernis l.3 f.237
 uxor Pisistrati Megacelis fi-
 lia l.1 f.26
 uxoris consilium de occiden-
 do marito l.1 f.5
 uxorem suam nudam ostēdit

Candaules Gygi l.1 f.4
 uxorem ducit Atys l.1 f.16
 uxores Atheniensium raptæ l.
 6 f.441 Anaxandridæ
 l.5 f.350 maritos repeten-
 tes unū ab exercitu reducē
 interficiunt l.5 f.369
 uxorum maculatio ad mariti
 funus l.5 f.335

X

Xanthij l.1 f.83 (645
 xenagoras Praxilai l.9 f.
 xerxes ad Artemisiam l.8 f.
 575 sententias rogat de
 classica ineunda pugna l.
 8 f.561 declaratur rex l.
 7 f.445 Masisti iubet u-
 xorē repudiet l.9 f.646
 nuru sua potitur l.9 f.
 645 uiso exercitu illa-
 chrymat l.7 f.466 inie-
 cit Hellesponto compedes
 l.7 f.462
 xerxis copiae l.7 f.457 ma-
 gnanimitas l.7 f.494
 uisio l.7 f.457 somniū l.
 7 f.458.454.456 duo
 hostilissima l.7 f.467
 exercitui Scamadri aqua
 non suffecit l.7 f.465
 xerxis copiarum numerus
 lib.

I N D E X.

l.7 f.472
 xerxis fiducia l.7 f.499
 xerxis stratagema l.7 f.
 500
 xerxis ridiculum l.8 f.546
 genealogia l.7 f.452
 naues submersæ l.7 f.519
 iuuenile responsum l.7 f.
 452 & Demarati collo-
 quium l.7 f.482 festiuū
 stratagema l.7 f.489
 amores l.9 f.845 copias
 pestilentia excipit l.8 f.
 582 de reditu uariè nar-
 ratur l.1 f.583 & Aria-
 bani colloquium l.7 f.
 467 liberi l.8 f.576
 oratio de bello Græcis in-
 ferendo l.7 f.447 ad
 Persas oratio l.7 f.469
 imperatores l.7 f.477
 xerxis libatio l.7 f.470
 xerxi subdi malunt Argiui,

quam Lacedæmonijs esse
 inferiores l.7 f.501
 xerxi oblata ostenta l.7 f.
 471

xerxem instituti pœnitet l.7
 f.453
 xerxiana classis l.7 f.516
 xerxianarum copiarū sum-
 ma ibid.
 xerxianos mira fames cru-
 ciat l.8 f.582

Z

Zamolxis l.4 f.292
 zancelæi l.6 f.399
 zexidemus l.6 f.414
 xopyrus ipse se mutilat l.3
 f.253
 xopyri consilium l.3 f.253
 xopyri elogium l.3 f.256
 xopyri uaftrum ad Babylo-
 nem profugium l.3 f.254
 xopyri filia l.4 f.272
 xygantes l.4 f.329.

F I N I S.

HERODOTI

HALICARNASSEI

HISTORIAE PA.

rentis Lib. I.

Qui inscribitur CLIO.

HERODOTI Halicarnassei hi-
storiae explicatio hac est, ut neque
ea, quae gesta sunt, ex rebus huma-
nis obliterentur ex aeuo, neque in-
gentia & admiranda opera, uel à
Graecis edita, uel à Barbaris, glo-
ria fraudentur, cum alia, tum ue-

Dissensio
num cau-
sa, inter
Graecos
& Barba-
ros.

re qua de re inter se belligerauerunt. Persarum eximij me-
morant dissensionum autores exiisse Phoenices, qui à ma-
ri quod Rubrum uocatur, in hoc nostrum proficiscentes &
hanc incolentes regionem quam nunc quoque incolunt, lon-
ginquis continuo nauigationibus incuberunt: faciendisque
Aegyptiarum, & Assyriarum mercium uicturis, in alias
plagas praecipueque Argos traiecerunt. Argos etenim ea tem-
pestate omnibus ciuitatibus regionis, quae nunc Graecia nomina-
tur, antecellebat. Hinc appulso Phoenices mercimonia ex-
posuisse, & quinto sextoque quam appulissent die, cum eis, fere
diueditis, feminas ad mare uenisse cum alias multas, tum ue-
ro regis filiam, cui nomen esset idem, quod Graeci tradunt
Io, filiam Inachi. Dumque haec feminae puppi nauis assisten-
tes ea mercarentur, quae cuiusque quiditas maxime ferebat,

A in eas

HEROD. HALICARN.

in eas Phœnices sese adhortatos impetum fecisse, & ipsarum plerisque aufugientibus, Io cum alijs aliquot raptam fuisse, eisq; in nauem impositis, Phœnices in Aegyptum uela fecisse. Hunc itaque in modum Io in Aegyptum abiisse memorant Persæ, non quemadmodum Græci: & hoc iniurarum principium extitisse. Post Hæc Græcorum quosdam, quorû nomina non tradunt nec tenent: Tyrum apulsos, filiâ regis rapuisse Europam. Fuerunt autê hi Cretes, illisq; par pari repensum. Verum post ea Græcos secundæ iniuriæ autores extitisse: longa uelî naue in oram Colchidis, & ad Phasim fluuiû, cum cætera transissent, quorû gratia uenerant, asportarunt illinc filiâ regis Medeâ. Ad quam reposcendam, pœnasq; de raptu petendas, cum rex Colchorum caduteatorem misisset, Græcos respondisse, ut illi de rapta Io Argiua pœnas sibi nō dedissent, ita ne se quidê illis daturos. Secunda dehinc ætate ferunt Alexândro Priami filio, cû ista audisset, cupidinem ince sisse uxoris sibi per rapinam & Græcia comparandâ: certum habenti, omnino se pœnas nō pensurum, quas nec illi pependissent. Ita cû is Helenâ rapuisset, uisum esse Græcis primû missis illuc nûtijs & Helenâ repetere, & pœnas de raptu petere. Illos uerò tergiuerantes mentionem fecisse de raptu Medeæ: & qui nec pœnas dedissent, nec rapinam reposcentibus reddidissent, quomodo uellent ipsi sibi pœnas dari. Hactenus inter eos mutuis rapinis actum. Eorum autem quæ deinceps extiterûnt, Græcos præcipuè autores extitisse, qui priores in Asiam, quàm ipsi in Europam, copias ducere incepissent. Se quidê sentire, iniuriorum uirorum factû esse, rapere fœminas: amentiu uerò, raptis ulciscendis operam dare: prudentiu autê, pro nulla habere raptarû pulchritudinē. quippe quæ nisi noluisent, haud dubiè rapta non fuissent, Eoq; suarum fœ-

minarum ex Asia raptarum Persæ negant ullam se habuisse rationem. Græcos autem Lacedæmonia mulieris gratia, ingentem comparasse classem, deinde in Asiam profectos, imperium Priami eueritisse. Atque ex eo tempore semper existimasse sibi hostes esse Græcos. Siquidem Asiam, & quæ illam incolunt, barbaras gentes putant Persæ sibi necessitudine coniunctas: Europam uero & Græcos à se esse disiunctos. Hunc in modum Persæ rem gestam esse memorant, & ob Ilij excidium sibi discordiæ cum Græcis extitisse principium comperiunt: cum quibus non consentiunt de Io Phœnices, quam negant se in Aegyptum adduxisse raptu usos, sed eam apud Argos cum nauclero ipsorum nauis habuisse rem: & cum se grauidam esse comperisset, uerita parentes, sic uoluntariam cum Phœnicibus nauigasse, ne detegeretur. Et hæc quidem Persæ Phœnicesque referunt. Ego uero, utrum sic gesta sunt necne, non pluribus persequar. Ceterum quem ipse noui primum incepisse inferre Græcis iniuriam, hunc indicabo, longius oratione pergens, tam paruas urbes ciuitatesque commemorando, quam magnas. Nam quæ olim magnæ erant, earum permultæ factæ sunt paruæ: rursus quæ mea memoria magnæ fuerunt, prius fuerant paruæ. Legitur cum sciam humanam felicitatem nequaquam in eodem tenore perstare, utriusque fortunæ mentionem habebo.

ROËSVS genere quidē fuit Lydus, patre autē Halysate, earū uerō nationū tyrannus, quæ intra Halym amnem sunt, qui à me Cræsidie Syros ac Paphlagonēs interfluens, Cræsi 86

contra uentum aquilonem in mare, quod uocant Euxinum, euoluitur. Hic Cræsus è barbaris duntaxat, quos cognitos habemus, primus Græcorum alios ad tributum pen-

4 HEROD. HALICARN.

Ad Cræ-
si genus
quonam
pactop-
er uenerit
principa-
tus.

Candaules
Gygi uxo-
rem suā
nudā o-
stendit.

dendum adegit, alios sibi amicos conciliauit. Subegit qui-
dem Iones, Aeoles, & qui sunt in Asia Dores. Amicos autē
sibi fecit Lacedæmonios, cum ante eius imperium uniuersa
si Græci liberi fuissent. Nā Cimmericorum aduersus Ionidā
expeditio, uetustior illa quidem Cræso exitiit: non tamen
urbes expugnauit, sed per incursiones prædos abegit: Cæ-
terum principatus cum fuisset Heraclidarū, ad genus Cræ-
si, qui uocabantur Mermnadæ. sic peruenit: Candaules is,
quē Græci Myrsilum nominant, Sardium fuit tyrannus, ab
Alcæo Herculis filio oriundus. Siquidem Heraclidarū pri-
mus Sardis rex exitiit. Argon. nouissimus Candaules Myrsi
filius, cum ante Argonē, qui in ea regione regnauerant. fuis-
sent oriundi à Lydo Atys filio, à quo totus is populus cogno-
minatus est Lydus cū Meon antea uocaretur. Ab his succe-
dentes Heraclidæ, imperium ex oraculo adepti sunt, Iarda-
na ancilla & Hercule geniti; idq; per quingentos & quinque
annos, duas & uiginti uiro-
rum aetates tenuerunt, filius pa-
tri deinceps succedens usq; ad Candaule Myrsi. Hic igitur
Candaules uxorem adamabat, eamq; præ amore arbitra-
tur omnium facinrarum esse pulcherrimam. Hoc ita esse
sibi persuadens apud Gygem Dascyli filium ex satellitibus
suis (erat enim is maxime acceptus, & quo ministro in re-
bus magis arduis utebatur) speciem uxoris suprā modū ex-
tollebat. Ad quem nō multo interiecto tempore (necesse nā
que erat ei malè euenire) inquit his uerbis: Gyges, neq; enim
uideris mihi fidē habere referenti de coniugis specie, quod
magis incredulæ sunt hominibus aures quā oculi, fac illā
conspicias nudā. Hic autem uehementer exclamans: Quem
nam, inquit, here sermonem profers haud quaquam sa-
num, qui me inspicere iubes herā meā nudā? Mulier exu-
ta tunica, & uerecundiam pariter exiit. Olim iam homini-
bus sunt

bus sunt honesta excogitata, unde discere debemus: ex quibus hoc unum est, Quæ sua sint quenque inspicere debere. Ego uerò tibi fidem habeo, illam esse fornicarum omnium speciosissimam, teq; oro. ne me ores illicita. Atq; hæc dicendo Gyges repugnabat: per timescens, ne quid sibi ex ea re mali contingeret. Cui uicissim ille his uerbis: Fidens, inquit, esto Gyges, caue timeas, aut me tanquam hoc te sermone tentantem. aut uxorem meam, ne quid tibi ex ea detrimenti creetur. Principio enim, sic ego machinabor, ut illa ne deprehendere quidem possit, se abs te fuisse inspectam. Te namque secundū fores domus, in qua cubamus, cū apertæ fuerint sistam. Vbi ego fuero ingressus, aderit & uxor mea in cubiculum: iuxta cuius introitum sella posita est, super quā uestes illa (ut quanque exuet) reponet, sese per multum otium spectandum præbens: quæ cum à sella cubitum perget ostendens inuicem terga, curæ tibi sit illinc ne te per fores abeuntem conspiciat. Gyges ubi effugere non potuit, fuit paratus: quem Candaules posteaquam hora cubandi uisa est adesse, in cubiculum duxit, statimq; post & uxor affuit, quam introeuntem, ac uestimenta deponentem Gyges intuitus, ubi aduersa fuit illa cubitum uadens, ipse è loco prorepens foras abiit, & inter exeundum à muliere conspectus est. Hæc, ut didicit à uiro quod actum esset, neque præ pudore exclamauit, neque uisa est percepisse, habens in animo Candaulem ulcisci. Apud Lydos enim, & ferè apud cæteros quoque barbaros, magno probro est, etiā uirum cōspici nudum. Ita tūc nihil aperiens mulier, silentiū tenuit. Mox ubi dies illuxit, quos domesticorū maximè sibi fideles intellegebat esse cū præparasset, Gygem accersit. Hic eam nihil suspicans scire eorum quæ acta erāt, accersitus uenit: quippe qui ante solitus esset ad reginam concedere, quoties

ab ea uocaretur. Vt uenit, ad eum his uerbis mulier inquit. Nunc duabus tibi presentibus uis Gyges, offero electionē in utram malis diuertere: Aut enim me pariter ac regnum Lydorum, ubi Candaulem interfeceris, aut teipsum continuo occumbere sic oportet: ne in omnibus, Candaule obsequendo, posthac scias, quæ te scire non decet: sed aut illū, qui ista consuluit, interire opus est: aut te qui nudam me es cōspicatus, & illicita fecisti. Ad hæc uerba Gyges parumper obstupescens, mox obsecrare illam, nec se ad talē necessitatē adigeret alterutrum eligendi. Vbi non persuadet, sed utiq; propositam sibi necessitatē cernit, aut interimendi herū, aut per alios pereundi, elegit ut ipse superesset: atq; ita percontans illam, inquit: Quandoquidem me adigis inuitū ad herum meum occidendum, age audiam quo pacto illum adoriemur. Excipiens illa: Ecce eo, inquit, loco adoriendus erit, unde ille me nudā ostendit: in sopitum impetus dabitur. Posteaquā insidias instruxerunt, & nox aduenit, Gyges nihil cunctatus est (quippe cui nulla deuitandi facultas esset, sed necesse aut perire, aut Cādaulem perimere) mulierem in thalamū sequitur, quē illa dato pugione subter easdem fores occulit. Vnde postmodum iste procedens, quiescentem Candaulem obrūcat, uxoreq; eius & regno potitus est. Cuius rei meminit & Archilochus Parius, qui per idem tempus fuit, in iambo trimetro. Obtinuit autem regnū Gyges atq; possedit ex Delphico oraculo. Nam cū Lydi indigno animo ferrēt Candaulis casum, atq; in armis essent, cōuenit inter hos ac factionem Gygianā, ut si oraculū respondisset hunc esse regem Lydorū, ipse regnaret: sin minus, principatum Heraclidis restitueret. Accepto pro se oraculo Gyges ita regnauit. Hoc tantum Pythia locuta est, Heraclidarum ultionem in atnepotem Gygis esse uenturam. Quod car-

Gyges oc-
ciso Can-
daule re-
rem in
thalamū
sequitur,
quē illa
dato pugione
subter eas-
dem fores
occulit.

men neq;

men neq̃ Lydi, neq̃ ipſorum reges ullius momenti fecerunt prius, quàm exitu comprobatum eſt. Hunc in modum obtinere tyrannidem Mermnadæ, ſublatis Heraclidis. Gyges tyrannide occupata, Delphos donaria miſit non pauca, ubi quæ ex argento donata uiſuntur, eorum pleraq̃ iſtius ſunt. Et præter argentū immenſam uim auri dedicauit: poſuitq̃ cū alia, tum uerò (quod præcipua mentione dignum eſt) pateras aureas, numero ſex, pondo triginta talentorū, quæ in Corinthiorū theſauro collocata ſunt. Licet is theſaurus (ſi uera loqui uolumus) non Corinthi populi ſit, ſed Cypſeli Etionis filij. Ita Gyges Barbarorum, quos ipſi nouimus, primus, munera apud Delphos poſuit, ſecundum Midam Gordij filium, Phrygiæ regem. Nam & Midas obtulit regi ^{Midas ſed} am ſellam, in qua ſedens ira ſolitus dicere erat, rem ſpecta ^{la Delphi} culo dignam. Quod tribunal eodem quo Gyges obtulit lo- ^{poſita.} co, uocitatur à Delphis Gygadas, eius uidelicet, qui obtulit, cognomine. Is poſtquā imperio potitus eſt, arma intulit Mileto, & Smyrnæ, urbemq̃ Colophonem ui cepit. Nec aliud ullum præclarum facinus ab eo geſtum eſt, cū duodequadraginta annos regnauerit. Hūc nos his duntaxat de eo cōmemoratis, miſſum faciamus, Ardyis eius filij faſturi mentionē, qui poſt Gygem regnauit. Hic Prieneas expugnaui, Miletum oppugnaui: quo Sardium tyrannidem obtinente, Cimmerij à Scythis Nomadib. eiecti, è ſedib. ſuis in Aſiā trāſierūt, Sardisq̃ præter arcem ceperūt. Ardys cū undequinquaginta regnaſſet annos, ſucceſſit Sadyattes, regnauit an ^{Sadyat-} nis duodecim. Sadyatti ſucceſſit Halyattes, qui cum Cya ^{tes, Haly} xare Deiocis pronepote bellaui, et Medis: Cimmerioſq̃ ^{attes.} egit ex Aſia, Smyrnæ etiam à Colophone conditam cepit, & Claxomenas inuaſit: unde nō, quemadmodū optabat, diſceſſit, uehementer euentu fruſtratus. Alia quoq̃ opera, cū in

imperio fuit, dignissima memoratu edidit quæ hæc sunt:
 Bellum gessit cum Milesiis à patre traditum. Nā Miletū ag-
 gressus obsedit in hunc modū. Dum fruges in regione erāt
 adultæ, tunc exercitum immittebat procedens in expeditione
 nō ad cantū fistularū fidiumq; ac tibie tā muliebris quā
 uirilis. Cum in agrum Milesium peruenerat non adificia,
 quæ in agris erant, diruere non incendere, non fores effrin-
 gere: sed incolumes esse passim sinere: arboribus modō, fru-
 ctibusq; regionis peruasatis, rursus se recipiebat. Nam Mi-
 lesii mare obtinebant, ut opus non esset hostili illic conside-
 re. Aedificia autem idcirco Lydus non excidebat, ut & Mi-
 lesii habētes unde procederent, humum sererent, colorēq;.
 Et cū hoc illi fecissent, ipse cū exercitu ingressus, haberet
 aliquid quod popularetur. Hæc faciens undecim oppugna-
 uit annis, per quos duo ingentia uulnera accepere Milesii:
 Vnum in Limeneio (quod est ipsorum regionis) pugna cō-
 missa: alterum in campo Mæandri. Horum undecim anno-
 rum sex adhuc apud Lydos regnabat Sadyattes Ardyis fi-
 lius, qui cum exercitu terram Milesiam tunc inuaserat, & i-
 dem bellū cōflauerat. Quinq; reliquis eius filius Halyattes,
 bellum quod à patre receperat (ut à me superius cōmemora-
 tum est) intentius, administrauit: in quo bello Milesios nulli
 ex Ionijs subleuauerunt, præter Chios qui soli fuēre auxilio
 reddentes uicē, quod antea Milesii Chii bello, quod cum
 Erythræis gerebant, auxilia tulissent. Duodecimo autem
 anno incensus ab exercitu segetib. hoc rei fieri contigit. Se-
 getes ut erant incensæ, ualido uigente uento, celerrimè per-
 uaserunt Mineruæ templū cognomine Assesia, quo incēdio
 templū deflagrauit. Neq; ullius momenti ea res protinus ha-
 bita est: sed cum post exercitus reditū Sardis Halyattes de-
 cubuisset, et diutius egrotaret, Delphos misit ad Deū de sua
 ualeudine

valetudine sciscitatum, siue alieno, siue suopte consilio ad
 mittendum inductus. Nuntij cum Delphos peruenissent se
 reddituram responsum Pythia negat prius, quam templū
 Minervæ repararint, quod in terra Milesiorum apud Assef-
 sum concremasset. Ita actum esse, ego apud Delphos ac-
 cepti. Milesij his illa addunt: Periandrum Cypseli filium,
 cum audisset oraculum Halyatti redditum, misisse nuntiū
 ad Thrasymbulum, tunc Milesiorum tyrannum (cuius in pri-
 mis erat familiaris) admonitum, ut aliquid prospiciendo si-
 bi consuleret in præsens. Et Milesij quidem ita gestū memo-
 rant. Halyattes autem, ubi hæc ipsi nuntiata sunt, confestim
 caduceatores Miletum mittit ad ineundas cum Thrasymbu-
 lo & Milesijs pacificationes tantisper, dum templum edificare-
 tur. Dum caduceator Miletum uenit, Thrasymbulus (ut qui
 omnem sermonem planè persenserat, noratq; quidnam Ha-
 lyattes factururus esset) huiusmodi rē machinatur: Quod
 frumenti in urbe erat, uel suum ipsius, uel priuatorum, id o-
 mne in forū congerit: præcipitq; Milesijs, ut cum ipse signū
 dedisset, cuncti potarent, & inter se comessationibus uteren-
 tur. Hæc Thrasymbulus ea gratia fecit, præcepitq; ut caduce-
 ator Sardius cernens ingentem frumenti aceruū effusum,
 & homines oblectationibus uacantes, renuntiaret Hallyat-
 ti: quod & cōtiguit. Nam ut illa conspexit caduceator, Thra-
 symbuloq; Lydi mandata exposuit, reuersus est Sardis. Et ut
 ego audio, ob nihil aliud inter eos pacificatū est. Sperās ea-
 nim Halyattes uehementem penuriā rei frumentariæ Mile-
 ti esse, & populū ad extremum usq; malorum deuenisse, re-
 uerso illinc caduceatore, audiebat contraria, atq; ipse fue-
 rat opinatus. Posthæc inter eos ita cōuentū est, ut mutuò ho-
 spites essent, ac socij: proq; uno, duo delubra apud Assesum
 ædificauit, Halyattes ipse ex morbo cōualuit. Et q̄ ad bellū

Thrasymbu-
 lū statua.

Periander.

De Arione narra-
tio.

quidem Halyattis cum Milesijs atq; Thrasymbulo pertinent,
ita habuere. Periander autē Cypseli filius fuit, is, qui Thra-
sybulo indicauit oraculum, Corinthi tyrannus, cui maxi-
mum miraculum fuisse oblatum populares sui pradicant,
& his Lesbij assentiuntur: Arionem Methymnaeum delphi-
no insidentem ad Tænaron fuisse euectum, qui erat ci-tha-
raedorum sui seculi nulli secundus: quiq; primus hominum,
quos nouimus, & fecit, & nominauit, & docuit Corinthi di-
thyrambū. Hunc Arionem ferunt, cum permultum tēporis
triuisset apud Periandrum, concupisse in Italiā Siciliamq;
nauigare: rursus parta ingēti pecunia, uoluisse Corinthum
reueriti: & cum profecturus ē Tarēto esset, quia nullis ma-
gis, quā Corinthijs fideret, nauigium uirorum Corinthio-
rum conduxisse. Cum altum tenerent, illos Arioni insidia-
tos, ut, eo deturbato, pecunia potirentur. Hoc illum intelli-
gentem, oblata eis pecunia, mortē tantum fuisse deprecātū.
Non persuadenti nauitas iussisse, aut sibi manus inferret,
ut sepulturam in terra nanscisceretur: aut ilico in mare de-
siliret: Arionem ad hanc difficultatem redactum, obsecras-
se, ut quandoquidem ipsis ita placitum esset, cernerent se o-
mni suo ornatu coopertum stantemq; super foros, audirent
cantatē: & cum decantasset, sibi se manus illaturum: atq;
istos permittentes (inuaserat enim libido eos audiendi prae-
stantissimum inter homines modulatorem) ē puppe in medi-
am nauem concessisse. Illum induto sibi omni ornatu, de-
sumpta ci-thara stantem super foros, inchoasse carmē: quod
dicitur Orthium: eoq; decantato, sese ut erat ornatus in ma-
re iecisse. Et hos quidē cursum tenuisse in Corinthum: illis
uero aiunt à delphino exceptum, in Tænaron fuisse trāsue-
ctum. Et cum ē delphino descendisset, Corinthum eodē ha-
bitu petrexisse, & ubi peruenit, negociū omne enatrasse, et

Periandrum

Periandrum (quia non crederet) tenuisse hominē in custodia, ne quò prodiret: ceterum curauisse ut nauas haberet. Eos accitos, ubi affuerunt, percentatum si quid de *Arione* memorarent: & referentibus, illum sospitem circa *Italiam* agere, fortunatumq; *Tarenti* se reliquisse, *Arionem* apparuisse eodem quo desilisset habitu: istos terrefactos, nihil amplius habuisse, quod conuicti inficiarentur. Hæc *Corinthij* ac *Lesbij* aiunt. Extatq; in *Tanaro* ingens *Arionis* ex ære donarium, super *Delphinū* sedens homo. Porro *Halyattes* *Lydus* composito cum *Milesijs* bello, postea cum septē & quinquaginta regnasset annos, uita excessit: qui secundus ex hac domo, cum è morbo conualuisset, apud *Delphos* dedicauit grandem ex argento pateram: itemq; alteram ex ferro paruulam, compactilē, spectatione dignā, inter omnia quæ sunt *Delphis* donaria. Opus *Glauci Chij*, qui solus omnium compactiōnem ferri excogitauit. Defuncto *Halyatti*, successit in regno *Cræsus*, annos natus quinque & triginta, qui primus *Græcorum* *Ephesijs* bellum intulit. Vnde *Ephesij* ab eo obfessi, urbem *Dianæ* donauerunt, fune ex aede *Dianæ* ad murum alligato. Est autem inter ueterem urbem, quæ nunc obsidebatur, & templū, septē stadiorum interualum. His primis *Cræsus* arma intulit: deinde carptim singulis *Ionum* *Aeolorumq;* alias in alios causas prætendens, ut in quosq; maximas reperire poterat, in quosdam etiam friuola causatus. Postea uerò quā *Græcos* in *Asia* subegit, ad tributum pendendū, tunc constituit ædificatis nauibus aggredi insulanos. Ad quas compingēdas cum omnia in expedito essent, dicunt alij *Biantem Prienæum*, alij *Pittacū Mitylenæum*, cum se *Sardis* contulisset, interrogatum à *Cræso*, num quid apud *Græciam* noui esset: respondisse, quòd illum à compingenda classe inhibuit: inquit enim, *Insulani*, rex, de-

rex, decem millia equorum coëmerunt, habentes in animo aduersus Sardos, atq; te, exire in expeditionē. Et Cræsum uerba loquiritum dixisse: Utinam dent dii hanc insulanis mentem in filios Lydorum ueniendi cum equis. Atque hinc excipientem dixisse. Videris mihi, rex, cupidè optasse, ut insulanos in continente adipiscaris equitantes, haud absurda spero. Verum quid aliud insulanos optare censes, quam simul ac audierint constituisse te aduersus se classem ædificare, ut uellī Lydos in mari intercipient: teq; pro his Græcis, quos tu in continente tibi adiecisti? Hac ratione delectatum admodum Cræsum, atq; inducūm (est enim uisus ille per quā scite dixisse, ut ab ædificanda classe desisteret, atq; ita cum Ionibus, qui insulas incolerent, hospitium contraxisse. Interiecto tempore subactis fermè omnibus qui intra Halym colūt præter Cilices ac Lycios, ceteros omnes Cræsus in suam potestatem redegit, qui hi sunt: Lydi, Phryges, Mysi, Mariandini, Chalybes, Paphlagones, Thraces, Oetymīq; & Bithyni, Cares, Iones, Dores, Aeoles, Pamphyli. His subactis & potentia Lydorum per Cræsum aucta, contulerunt se Sardis opibus florentem tum ceteri omnes à Græcia sophistæ, qui ea tempestate erant, pro se quisque proficiscentes, tum uerò Solon uir Atheniensis: qui cum leges iubentibus Atheniensibus tulisset, decem annos per causam contemplandi nauigando peregrinatus est, ut ne quam legum quas cōdiderat, abrogare cogeretur. Nā hoc Athenienses ipsi facere nequibant, maximo iureiurando adacti ad eas per decem annos seruandas, quas ipsis Solon cōdidisset. Harū itaq; legū, ac contemplandi gratia Solon peregrè profectus, in Aegyptum ad Hamasim se contulit, & Sardis ad Cræsum. Eò cum peruenisset, hospitaliter in regiam à Cræso exceptus est, tertioq; aut quarto quā uenerat die.

Solonis
cum Cræ-
so cōgrega-
tus.

iussu

iussu Cræsi ministri circunduxerunt hominem circa thesauros: omniaq; quæ illic inerant magna, atque beata, ostendunt. Contemplatum eum cuncta, & ut sibi opportunum erat intuitum, talibus percontatus est Cræsus: Hospes Atheniensis, quia multus ad nos rumor de te emanauit ob tuam sapientiam, tuamq; discursationem, qui philosophando permulta uidendi gratia es peregrinatus, mihi nunc cupido incesit sciscitandi te, cequem uidisti omnium beatissimū? Sperans uidelicet se inter homines beatissimum esse, ita sciscitabatur. Solō nihil admodum assentatus, sed ut res erat respondens: Ego uerō, inquit, rex uidi beatissimū Tello Atheniensem. Quod dictum admiratus Cræsus, instat interrogare: Qua de re Tello iudicas esse beatissimum? Tello Atheniensis Quod, inquit, Tello in repub. bene instituta filij erant honesti & boni, eorumq; singulis liberi, hiq; omnes supersites: & cum hoc uitæ, quantum in nobis situm est, bene traduxisset, obitus splendidissimus obtigit. Siquidem prælio quod Athenienses cum finitimis gessere apud Eleusinam, hic cum auxilio uenisset, hostemq; in fugam uertisset, pulcherrimam oppetiit mortem. Quem Athenienses quo loco occubuerat, in eo loco publicè humauerunt, magnificeq; honorarunt. Multa de Tello ac beata Solone referente, excitatus Cræsus, interrogat, Quemnam secundum ab illo uidisset, putans haud dubiè secundas se partes esse laturū: Cleobis & Biton Cleobis, inquit ille, & Bitonem: quippe his & genus Arigiū erat, & uictus suppeditabat: ad hæc corpori robur tantū ut & in certaminib. ambo pariter uictores extiterint, & de his ista memorètur. Cum dies festus Iunonis apud Argiuos esset, oportereiq; omnino matrē horum ad templū ferri boibus iūctis, hiq; boues ex agro eis ad horā præsto non essent: tunc iuuenes exclusi tempore, iugum subeuntes plaustrum pertraxerunt

pertraxerunt quo mater uehebatur, & quinque ac quadraginta per stadia trahentes, ad templum peruenerunt. Quibus, cum hæc fecissent, & ab omni cœtu conspecti fuissent, optimus obigit uitæ exitus: per quæ Deus iudicauit, satius homini esse mori, quam uiuere. Nam cum circumstantes Argij laudibus tollerent, uiri quidem consilium filiorum, foeminae uerò eorum matrem, quòd tales filios haberet: mater gaudio perfusa cū liberorum facto, tū famā, ante simulacrum stans precata est deam, ut Cleobi & Bitoni filiis suis daret id, quod optimum esset homini cōtingere. Post hanc precationem, ubi sacrificarunt, epulatiq; sunt, quiescentes in ipso delubro, non sunt amplius excitati, sed hoc uitæ exitu perfuncti. Quorum effigies, tanquam uirorum qui optimi extitissent, Argij factas, apud Delphos collocarunt. Et his quidem Solon secundas beatitudinis partes tribuebat. Cræsus autem conturbatus, inquit: Hospes Atheniensis, adeone tibi quasi nulla contemnitur nostra felicitas, ut ne priuatis quidem uiris nos æquiparandos ducas? Cui ille: Me Cræse gnarum omne numen inuidium esse et turbulentum, de rebus humanis interrogas. In diurno enim tempore multa uidentur, quæ nemo uelit uidere: & tolerantur multa, quæ nolit quispiam tolerare. Proponamus enim homini terminum uitæ ad septuaginta annos, qui anni constant ex uiginti quinque millibus ac ducentis diebus, mense intercalari non posito. Quod si uelis reliquum annorum ob hunc mensem prolixius fieri, ut horæ ad id quod deest accedentes congruant, menses quidē intercalares supra annos septuaginta fient triginta quinque, dies autē ex his mensib. mille quingenti. Horū dierū omnium, quæ sunt ad septuaginta annorum numero uiginti sex millia ducenti quinquaginta, nullus prorsus quale aliud refferat. Ita igitur Cræse omnino calamitosus est homo.

homo. Verū tu mihi uideris & diuitijs ualde pollere, & per multorū hominū esse rex, sed quod me interrogasti nondum te appello, prius quā bene uita defunctū te audiero. Neq̃ enim beator est, qui magnis opib. præditus est, eo qui diurnum uictum habet: nisi eidem omnibus bonis prædito, fortuna concesserit, bene uita defungi. Etenim complures homines sunt perquā locupletes, minimè tamen beati: complures item mediocria habentes patrimonia, fortunati. Quorum is qui diuitijs affluit, sed non beatus est, duabus tantummodo rebus antecellit fortunatum: at hic illum pluribus. Ille ad cupiditates implendas, & ad magnos casus ferendos potentior est: hic etsi illo inferior est in his duobus, quæ bene illi à fortuna denegantur, tamen excellit, quod illorum inexpertus est, quod prospera fruitur ualitudine: quod malorum expers, quod bonorum liberorum parens, quod formosus est. Qui si præter hæc diem quoq̃ suū rectè obierit, is est (quem quæris) dignus qui uocetur beatus, prius tamen quā ad obitum peruenerit. Nequaquā beatus appellādus, sed fortunatus: quæ omnia cōsequi quandiu sis homo, impossibile est. Sicut nec una regio cuncta sibi ipsi supeditat: sed aliud habens, alio indiget: quæ tamē habet plurima ea est optima. Quemadmodum & hominis corpus uinum aliquod non est consummatum, quia aliud habet, alio uacat. Quisquis autem horum plurima perpetuò habuerit, dehinc placido animo è uita excesserit, hic apud me nomine hoc uelut rex donari meretur. Omnis rei oportet inspicere exitum, quo sit euasura: quoniā multos Deus, quibus fortunas suppeditauerat, radicitus euerit. Hæc Solon, neq̃ asseruādo Cræso, neq̃ ullius eum momenti faciendo locutus, dimittitur. Sanèq̃ est uisus esse indoctus, qui bonis p̃sentib. prætermisit, iuberet omniū rerum inspicere exitum. Post
abitu

Cræsi so-
nium.
De mor-
te filij.

abitum Solonis ingens deorum indignatio Cræsum exce-
pit, id quod credibile est ei ideo accidisse, quoniam seipsum
omnium hominum beatissimū arbitratus fuisset. Ei statim
quiescenti somnium oblatum est, ueritatem indicans malo-
rum, quæ circa filium erant euentura. Erant autem Cræsi
liberi duo: quorum alter qui mutus, inutilis erat: aliter inter
æquales omni iure longe primus, nomine Atys. Hunc Atym
Cræso significat somnium, fore ut ferrea cuspis traiectum
interimeret. Experrectus, & secum rem uersans, somnio ter-
ritus, ducit filio uxore, solito præesse copijs Lydorum: post
hac ad tale munus nunquam dimittit. Iacula & hastas, o-
mniaq; huiuscemodi, quib. homines in bello utuntur, è por-
ticibus amota in thalamos infert, ne quid suspensum in fili-
um decideret. Cū autem nuptias filij in manibus haberet,
aduenit Sardis quidam calamitosus manibusq; non puris,
natione Phryx, regio ex genere. Hunc, cū ad ades Cræsi
uenisset, ex rictu domestico, ut sibi expiari liceret, orasset,
Cræsus expiauit. Modus expiandi propemodum is est a-
pud Lydos, qui apud Græcos. Vbi legitima peregit, Cræ-
sus percontatus est, unde ille, quisnam foret, inquit: Ho-
mo quis tu? & unde è Phrygia profectus, domesticus mihi
factus es? & quem uirum, aut quam foeminam interemisti?
Ad quem ille respondit: Gordij Mida prognati sum filius,
nomine Adrastus: quia fratrem meū ipsius imprudens intere-
mi, adsum eiectus à patre, & omnibus rebus exutus. Cræsus
inuicē ad eū his uerbis inquit: Ex uiris nobis amicis oriun-
dus es, et ad amicos uenisti, hic in nostris adibus tu manens,
nullius rei indigebis. Istā porro calamitatem quā leuissi-
mē ferendo, plurimum lucrifacies. Atq; ille quidem apud
Cræsum domicilium habuit. Verū per hoc idem tēpus a-
pud Olympū Mysiæ, aper eximiæ magnitudinis extitit, q ex
hoc mon-

hoc mōte progressus, Mysorum opera peruastabat: quemq̃
 sæpenumerò Mysi aggressi, nihil admodū mali ei fecerant,
 sed ab eo acceperant. Ad extremum missis ad Cræsum nun-
 tijs, ita dixere: Exitit rex, apud nos maxima res aper, qui
 aggressia corrumpit opera. quem studiosissimè sectātes, in-
 terimere tamen non ualemus. Nunc itaq̃ te obsecramus, ut
 nobiscum filiū tuū, ac delectos iuuenes, canesq̃ mittas, quò
 belluam à regione tollamus. Hæc illis precantibus Cræsus
 somnia memoria repetens, ita respondit: Filij quidē mīci no-
 lite amplius facere mentionē: neq̃ enim eum uobis dimittā:
 Nam est nouus maritus, & nuptiæ sunt ei nunc curæ. Lydo-
 rum tamen delectos & uenatores omnes cum canibus unā
 mittam, mandaboq̃ eunibus, ut promptissimè uobiscū bel-
 luam de regione summoueāt. Hæc Cræsus respondit, Cuius
 uerbis cum continenti non essent Mysij, interuenit Cræsi fi-
 lius, auditisq̃ quæ Mysij precarentur, & Cræso negante cū
 illis missurum se filiū, hæc inquit ad eum adolescens: Pater,
 quæ nobis antè hæc aliquando honestissima ac magnificen-
 tissima erant, uel in bella, uel in uenationes eundo specimen
 sui dare, horū utroq̃ nunc exclusum me tenes, nulla in me
 animaduersa, neq̃ ignauia, neq̃ socordia, quibūsnā me ocu-
 lis conspici oportet eundē in forū, atq̃ illinc redeuntē, qualis
 ciuibz, qualis uxori recens nuptæ uidebor? cui illa uiro ui-
 debitur nuptæ? Proinde me tu, aut sinas uenatum ire, aut
 oratione persuadeas potiora ista esse, quæ facis. Cui respon-
 des Cræsus: Fili, inquit, neq̃ quòd ignauū, neq̃ quòd aliud
 quippiā iniucundum mihi animaduenterim in te, hæc facio:
 sed uisum quod in somnis mihi oblatū est: dixit te breuis æ-
 ui futurū, quippe ferrea periturū cuspide. Cuius uisi gratia
 & has maturavi nuptias, nec ad hoc negotiū dimitto, obser-
 uans si quo pacto queam te, dum uiuo, à clade subtrahere,

Cræsi fi-
 lius à pa-
 tre ueni-
 am petit
 aprū ag-
 gredien-
 di.

Filius enim unicus es. Nanq̃ alterũ auditu captum, pro nullo mihi existimo. Ad quẽ uicissim adolescens: Pater, inquit, tibi equidẽ ignosco agenti mei custodiam, qui talem uideris uisionẽ: uerũ tu illum non probẽ percipis: quam, quoniam te latet, æquum est me tibi interpretari. Ais tibi somnium ostendisse, me ferrea perituum cuspide. At uerò, quænam manus sunt, quæuẽ cuspis ferrea, quã tu pertimescas? Nam si dẽtes dixisset, aut aliquo huius simili perituum me, deberes facere, quæ facis: nunc autem dixit, cuspide. Quare cùm non sit nobis pugna cum uiris, ire me sinas. Et Cræsus: euincis me, inquit, fili ista loquens de somno intelligendo. Quapropter ut abs te uictus, tibi indulgeo, ueniamq̃ doudi ad uenationẽ. Hæc locutus Cræsus, Adrastum Phrygem accersit: eiq̃ ubi adfuit, talia inquit: Ego te Adraсте calamitosum (non ingrato tibi hæc exprobro) expiaui, & receptum domi habeo, omnem suppeditans sumptum. Nunc ergo de me, qui prior de te bene meritus sum, debes inuicem bene mereri. Custodem te opus est esse filij mei, uenatum proficiscentis, ne qui inter uiam occulti grassatores in uestram perniciem prodeant. Ad hæc, tua interest eò te uadere unde splendor ex operibus extitit, quod tibi paternum est, & præterea quia robur adest Cui Adrastus: Ego, inquit, rex in istud certamen alioqui non pergerem: quem tali calamitate affectum, nefas est ad æquales se conferre fortunatos, aut uelle inter eos adesse, à qua re & frequẽter meipsum cõtinui. Nunc quoniam tibi hoc in animo est, cui gratificari debeo, & gratiam referre pro beneficijs, istud exequi paratus sum: filiumq̃ tuũ, quem me custodire iubes, expecta incolumen rediturũ per custodẽ. Posteaq̃ his uerbis Adrastus Cræso respõdit, mox re apparata, uiris delectis, iuuenibusq̃ & canibus, disceditur. Qui ubi ad montẽ Olympum perue-

uere,

nere, belluam indagant, inuentam circumfusi iaculis incessunt. Ibi hospes is, qui à cæde fuerat expiatus, & uocabatur Adrastus, uibrato in aprum iaculo, non in illum, sed frustrato ictu in filium Cræsi incidit. Ille cuspide ictus uocem somni implcuit. Quod factum quidam ad Cræso nuntiandum cucurrit, perueniensq; Sardis pugnam illi & filij necem indicauit. Cræsus morte quidem filij perturbatus, nonnihil tamen ægrius ferebat, quod is eum necauerat, quem expiasset à cæde. Et cum pergrauiter cladem suam lamentaretur. Io- uem expiatorem inuocare, testificans quæ ab hospite passus esset. Inuocare etiam hospitalem, & familiarem hunc eundem nominans Deum. Hospitalem quidem uocans, quod in domum excepisset hospitem, percussorem filij sui ignarus se pascere: Familiarem uero quod quem pro illius custode mississet, eum compererit hostilissimum. Secundum hæc, Lydi affuerunt, qui mortuum afferebant, post ipsum interfector sequebatur. Stans autem hic ante cadauer, sese Cræso tradebat, manus protendens, iubensq; ut se super cadauer mactaret, referendo tum priorem calamitatem suam, tum quoniam suum etiam expiatorem interemisset, sibi uiuendum amplius non esse. Hæc Cræsus audiens, etsi in tanto domestico luctu positus, tamen Adrastum miseratus est, ad eumq; inquit. Habeo abs te hospes omnem satisfactionem, quoniam te ipsum morte condemnas. Neq; uero tu huius mihi cladis autor es, nisi quatenus id fecisti imprudens, sed deorum qui spiam, qui iam mihi uentura significauit. Et Cræsus filium pro sua dignitate sepeliuit. Adrastus autem Gordij filius, Midæ nepos, is, qui tum fratris, tum expiatoris interfector extiterat, ubi silentium fuit ad sepulchrum, ignoscenibus ei hominibus, ob quæ ipse grauissimè afflictiabatur, sese superbustum transfodit. Cræsus filio orbatus, ingenti in

Fili Cræsi
à morte.

Cræsus
sciscita-
tū mit-
tit ora-
cula ad
Persas
inuaden-
dos.

luctu duos annos egit. Quem luctum postea finiuit Asty-
gis Cyaxaris filij dominatione à Cyro Cambysis filio subla-
ta, & rebus Persarum augeſcentibus: atq; in ſolicitudinem
uenit, ſi qua ratione poſſet potētiam Perſicam prius, quàm
magna efficeretur, occupare. Sub hâc ſtatim cogitationem
tentare ſtatuit uaticinia, quæq; apud Græcos, quæq; in Afri-
ca eſſent, alijs aliò dimiſiſ, quibusdam Delphos, quibusdâ
Dodanam, nonnullis ad Amphiaræum, ac Trophoniũ. Fue-
runt qui ierunt ad Branchidas oræ Mileſiæ. Atq; hæc ſunt
Græca, ad quæ conſulenda Cræſus miſit, oracula. In Afri-
ca uerò ad Ammonem alios reſponſa petituſos dimiſit. O-
mnes autem, exploratunt oracula quid ſentirent, ut ſi con-
ſentanea in uero deprehenderentur, ſecundo loco de ſuis tē-
tatum mitteret, nūquid in Perſas expeditionem moliretur.
Mittens itaq; ad oracula tentanda Lydos, hæc dedit man-
data, ut qua die proſciſcicerentur ex Sardibus, ab ea reli-
quum tempus ſupputantes quotidie oraculis uterentur. ſci-
ſcitantes, quidnam faceret Lydorum rex Cræſus, Halyat-
tis filius. Et quod ſingula oracula reſpondiſſent, id omne cō-
ſcriptum ad ſe referrent. Quid cætera reſponderint oracula,
à nemine cōmemoratur. At apud Delphos ſimul atq; in-
greſſi ſunt Lydi domũ, conſulturi deũ, & ſciſcitaturi quod
ſibi eſſet iniunctum. Pythia hexametro tenore hæc inquit:

Pythiæ
oraculũ.

Notũ ego quis numerus ſat uli meſuraq; ponti:
Mutum percipio ſantis nihil audio uocem.
Venit ad hos ſenſus nidor teſtitudinis acris.
Quam ſimul agnina coquitur cum carne lebetes,
Qui ſupereſt ſtratus, ſtratum cui deſuper eſt æs: Vel,
Noui ego arenarum numerũ ſpatiumq; profundi. Vel,
Noui ego arenati numerum, modios & aquai. Vel,
Aequoris eſt ſpatium, numerus mihi notus arenæ.

His ora-

His oraculis, quæ Pythia reddidit conscriptis. Lydi digressi, Sardis rediēre. Cumq̃ alij, quos circumferebat Cræsus affuissent, tunc singula aperiens, quod scriptū esset inspexit: quorū quidem nullum probavit. Vbi autem illud Delphicum audiuit, protinus adoravit, atq̃ admisit, existimans solam esse apud Delphos uaticinationē: quippe quæ compererat, quod ipse fecisset. Etenim postea quā ad petenda oracula nuntios dimiserat, obseruato ex omnibus diebus præcipuo, tale quiddam est machinatus, commentando quæ ad deprehendendū, & ad differendum ardua forent. Testudinem pariter & agnum concisos in aheno coxit, operculo ahenco imposito. Atq̃ ita è Delphis Cræso respōsum est. Ex Amphiarai uaticinio quidnam responsum sit Lydis, cum in sacro illo ritē sacrificassent, non queo dicere: nā de eo nil fertur aliud, quā quod & hoc Cræsus uerax esse uaticinium existimauit. Post hæc ingentibus hostijs Deū, qui est apud Delphos, exorandum statuit. Immolauit enim pecora, quæ fas est immolari, numero tria millia. Fulcra & aurea argenteaq̃, ad hoc phialas aureas, & amictus purpureos, ac tunicas ingenti pyra extructa concremauit, sperās aliquāto magis his rebus propitiari Deū. Iussis etiā Lydis omnibus, sua ipsorū qcquid tale haberet quisq̃, immolaret. Quo ut ex sacrificio cū immensa uis auri defluxisset, ex ea dimidia tos lateres deformauit, longiores (ut inscripsit) sex palmorū breuiore trium, crassitudine palmari, numero centum decem & septem: quorum quatuor erant auri excocti, singulū pondo duorū & dimidi talenti; ceteri uerò albidī, pondo binum talentorū. Fecit Leonis quoq̃ effigiē, ex auro excocto, decem talentorum pondo, qui leo dum templum Delphicū deflagrauit, à semilaterib. decidit, super illos enim erat collocatus, & nunc in Corinthiorū thesauro repositus est,

Cræsi sacrificiū
& donaria.

pondo sex talentorum atq; dimidiū, eliquatis tribus talentis ac dimidio. Hæc Cræsus ubi perfecit, Delphos misit. Cumq; eis hæc alia, duas grandi forma pateras, auream argenteamq; quarum aurea intrantibus templum ad dexteram posita erant, argentea ad sinistram. Quæ ipsæ cum templum incensum est, amotæ fuerunt. aureaq; in Clamezoniorū thesauro posita, pondo talentorum octo & dimidiū, præterea minarum duodecim argentea ad suggrundam annuli templi sexcentarum amphorarum capax: in quam miscebatur uinum à Delphis Theophania festo. Opus, ut Delphi aiunt, Theodori Samij, ut & ego arbitror. Non enim mihi uidetur opus temerè factum. Misit præterea dola argentea quatuor, quæ in Corinthiorum thesauro stant. Donauit item aquiminaria duo aureum argenteumq; quorum in aureo superscriptum est, donarium esse Lacedæmoniorum: non rectè superscriptum quoniam, & hoc Cræsi est. Sed quidam Delphorum gratificari Lacedæmonijs uolens, inscripsi cuius nomen ego cognitum habens, non tamen promam. Verum puer, per cuius manus fluit aqua, Lacedæmoniorum est. sed eorum neutrum aquiminare. Alia quoq; cum his per multa Cræsus dona misit non insignia. Item fusilia ex argenteo orbi orbiculata: nec non mulieris simulacrum tricubitale, quod Delphi narrant esse effigiem pistricis Cræsi. Super hoc donauit uxoris suæ monilia à collo pendentia, ac zonas, quæ Delphos Cræsus trāsmisit. Amphiarao insuper, cuius & uirtutē audisset & cladē, donauit clypeum ex auro, telum totaq; ex auro solido cuspidē, & xystū cū suis iaculis aureū: quæ ambo ad meā usq; memoriam apud Thebas reposta fuerunt in Ismenij Apollinis templo. Hæc dona Lydis, qui qui portaturi ad oracula erāt, Cræsus iniunxit, ut interrogarēt, nūquid aduersus Persas Cræsus sumeret expeditionē

¶ *¶* num aliquorū hominum auxilia ascisceret. Lydi ubi eò, quò dimittebantur peruenerunt, donarijs oblati, oracula consultarunt, inquirentes: Cræsus Lydorum aliarumq̃ nationum rex, ista in hominibus sola esse uaticinia sentiens, idcirco digna dona dat, uosq̃ percontatur, nunquid aduersus Persas proficisci debeat in expeditionem, ¶ num quem socialem asciscere exercitum. Atq̃ hi quidem hæc interrogauerunt. Oraculorum autem in idem concurrebant sententiæ, prædicentes Cræso, fore ut si arma Persis inferret, magnum imperium euerteret. Consulebant tamen, ut potētissimos quosq̃ Græcorum ad comparandos sibi socios exquireret. His responsis relatis, atq̃ auditis, Cræsus ita elatus animo est, ut omnino conciperet spem se euersurum esse imperium Cyri: ac rursus mitteret Delphos ad Pythiam dona in singulos uiros, quos illic multos esse audiebat, binos auri stateres. Ob quæ munera Delphi uicissim Cræso Lydisq̃ donauerunt primas in consulendo oraculo partes, primumq̃ in sedendo locum atq̃ immunitatem, ¶ ius perpetuum cuique eorum uolenti adscribi in numerum Delphorum. Donis Cræsus profecutus Delphos, teritiò uaticinium poposcit, quòd uidelicet illud uerax sibi esse comperisset. Poposcit autem, nunquid diuturnum foret imperium sibi. Cui Pythia in hæc uerba respondit.

Regis apud Medos mulo iam sede potito,

Tunc ad scruposum fugere Hermum strenue Lyde,

Nec perstare, nec ignauum te esse pudendum.

His ex uersibus, cū allati essent, multo magis quàm ex cæteris uoluptatē Cræsus accepit, sperās fore ut nunq̃ apud Medos miles pro uiro regnaret, ¶ proinde nec ipse, nec posteri sui principatu abrogaretur. Posthæc putauit sibi curādū, ut potētissimos Græcorū sibi conciliaret. Idq̃ uestigando, compe-

Delphi-
cum ora-
culum
Cræso
redditū.

Atheniē
sum ori
go.

rit Lacedæmonios atq; Athenienses eos esse, quòd alteri in Dorico genere, alteri in Ionico antecederēt. Nam de his ita antea iudicabatur, cū ab initio altera gens foret Pelagica, altera Hellenica, hoc est, Græca: quarum hæc nunquam solum mutauit, illa assidue multumq; est peruagata. Etenim sub Deucalione rege oram Phthiotidem incoluit, sub Doro Hellenis filio tractum, qui ad Oßsam & Olympū iacet, nomine Istiaotim, unde à Cadmaïs eiecta, coluit in Pindo locū, quē uocant Macednum. Rursus in Dryopidem cōmigravit, atq; ita in Pelopōnesum uenit, Doricāq; cognominata est. Qua lingua Pelasgi sint usi affirmare non possum, sed cōiectura signorum licet dicere eandem, qua nunc Pelasgi utuntur, qui supra Tyrrhenos urbem Crestonem incolunt, quodam tempore finitimi eorū, qui nunc Dories uocantur, tunc incolentes regionē, quæ nunc Thessalia nominatur, & Placiam, & Scylacen, cum Pelasgi habitarent ad Hellepontum, qui contermini Atheniensīū erant: aliaq; omnia Pelasgica oppida nomen immutarūt. Quib. signis cōiectates oportet dicere, Pelasgos barbara lingua fuisse usos: & si tota gens Pelasgica talis erat, gentē Atticā utpote Pelasgicam, cum in Hellenes, id est, Græcos trāsijt, linguā simul istorum perdidicisse. Et enim neq; Crestoniatarum loquela, cum ullo finitimorum populorum cōsentit, & Placianorum ne secum quidem ipsa. Per quod declarant quā linguæ formam obtinebant, cū in hæc loca transierunt, eandē se nūc retinere. At natio Hellenica, id est, Græca, ex quo exiit eadē lingua semper est usa, ut mihi uidetur: quæ cū esset imbecillis, quòd ex Pelasgica fuit abscissa, & ab exiguo initio profecta, mox in multas gentes aucta est, tū aliā uū, tū p̄cipuē barbararū frequētia; se ad illā cōferēte. Quæ causa mihi uidetur fuisse, cur gens Pelasgica, quòd Græca esset.

esset, nequaquam magnos profectus fecerit. Ex his igitur gentibus Atticam Cræsus audiebat obtineri, oppressamque esse à Pisistrato, Hippocratis filio. Hic enim ea tempestate tyrannus Athenis erat. Cuius patri cum priuatus spectaret Olympia, ingens contigit portentum. Nam cum hostiam immolasset: athena (ut imposta erant) plena carne, & aqua, absque igne efferbuerunt, ita ut aqua redundaret. Quod portentum conspicatus Chilon Lacedæmonius, qui forte aderat, suavit ei primum, ne uxorem fecundam duceret domum, secundo loco si uxorem haberet, eiceret: & si quidem ex illa filium susculisset, abdicaret. Huius consilio non persuasus Hippocrates, hunc postea Pisistratum filium susculit, qui in seditione littoralium, quibus præerat Megacles, Alcmaeonis filius, et campestrium, quibus præerat Lycurgus, Aristolaidi filius, tertiam seditionem excitauit, tyrannidem affectans, contrafectisque seditionis, per causam tutandi montanos, huiusmodi rem machinatur: se ipsum ac par mularum cum uulnerasset, agitauit illas in forum, tanquam elapsus ex hostibus, quem rus proficiscentem illi prorsus interimere uoluissent, Orare populum, ut aliquid custodiæ circa se habere permitteret, cum prius specimen sui in expeditione declarauerit, qua contra Megareas præfuerat, capta Nisæa, aliisque præclaris operibus editis. Populus Atheniensis ita deceptus, dedit ei quosdam ex ciuibus delectos pro satellitibus, non qui hastas, sed clauas ferrent, Pisistratum sectantes. Cum quibus ille impetu facto arcem occupauit, & inde Atheniensium imperio potitus est: nullas neque dignitates, quæ erant, perturbans, neque consuetudines transferens, sed constitutis adhærescens, urbem bene atque commodè exornauit. Eum tandem non multo post tempore milites Megaculis, & Lycurgi, qui idem senserant, eiecerunt. Hunc in modum Pisistratus pri-

Portentū
de futuro
Pisistrato.

Pisistrati
et affecta
uio tyrannidis.

Mega-
cles. Pi-
sistratus
arte re-
cuperat
tyranni-
dem.

num Athenas, tyrannidemq; nondum ualde stabilitā am-
sit: cuius electores rursus inter se seditiones redintegrarunt:
qua seditione Megacles agitatus Pisistratū misso caducea-
tore inuitat, nunquid uelit filiam capere uxorem. Accipien-
te conditionē Pisistrato, inititur consilium de illo restituē-
do, res ut ego interpretor longē stultissima. Quoniam inde
à priscis temporibus responsum erat Græcam gentem dex-
teriore esse, quā barbaram, & magis à stolidā stulticia
alienam: etsi Athenienses inter Græcos feruntur sapientia
principes, ex quibus fuerunt isli, qui talia sunt machinati:
Erat in tribu Pæanica mulier nomine Phya, tribus digitis
minus statura quatuor cubitorum, alioqui formosa. Hanc
mulierem omni armatura cum instruxissent, in currumq; su-
stulissent, compositam in eum habitum, quo uenustissima
uidenda esset, in urbem agunt. prænitiis præconibus emissis
rijs, qui cum in urbem uenissent, hæc mandata exequeren-
tur, ut dicerent: Athenienses, bona mente excipite Pisistra-
tum, quem Minerva ipsa præcipuo inter homines honore
prosecuta in suam reducit arcem. Et hi quidem passim ua-
dentes talia prædicabant, statimq; rumor emanauit in tri-
bus, Minervā reducere Pisistratū. Qui in urbe erant, creden-
tes mulierē ipsam deā, forminae supplicauerunt, pariter &
Pisistratum acceperunt. Hunc in modū, quem dicimus, recu-
perata tyrannide Pisistratus, ex pactione, quam inierat cum
Megacle, illius filiam duxit uxorem. Verum cū & filij essent
ei adolescentes, & qui oriundi forent ex Alcmaeone, diceren-
tur obnoxij esse crimini piaculari nolens ex nouo coniugio
liberos tollere, haud legitimè coibat cum uxore. Quā rē cū
illa primum occultasset, postea ad matrem retulit, enuncia-
ret id, nec ne. Mater uiro indicauit. Id iste iniquo animo
ferens, se à Pisistrato contumelia affici (ut erat iratus) mi-

litæ

lites homini infensos reddidit. Quæ fieri Pisistratus contra se animaduertens, regione prorsus abscessit, & ubi Eretriâ peruenit, unâ cum filijs deliberat. Et cum sententia Hippia præualuisset de tyrannide rursus recuperanda, aliquot ciuitates excitauerunt, quæ ipsis nonnihil beneuolæ erant. Et cum aliæ complures pecuniæ multum contulerunt, tum uerbis Thebani plurimum. Post hæc non ita multo interiecto tempore, omnia ad reditum eis in expedito fuerunt. Nam & ex Peloponneso Argiui aderant mercede conducti, & Naxius quidam nomine Lygdamus, qui ultro adueniens, plurimum studij exhibuit, allatis & pecunijs copijs. Profecti ex Eretria, anno undecimo uertente redierunt, & primum in Attica Marathonem occupauerunt. Ad quos interea ibi castra habentes, cum seditiosi ex urbe se conferebant, tum abij ex tribubus confluebant, quibus erat tyrannis, quàm libertas iucundior, atque ita congregabantur. Dum Pisistratus pecuniam cogit, & Marathonem tenet, Athenienses qui intra urbem degebant, rem nullius momenti fecerunt. Ac ubi acceperunt eum ex Marathone urbem uersus mouere, ita demum ad se defendendos obuiam tendunt. Et dum isti cum omnibus copijs infesti in illos, & illi circa Pisistratum à Marathone digressi contra urbem irent, & in eundem locum conuenissent, perrexerunt ad Minervæ Allenidis fanum, alitri se cusque arma posuerunt. Hic diuina pompa fungens Amphilytus Acarnan, uir ariolus, Pisistratum cui assisitebat adiit, atque hæc hexametro carmine uaticinatus est inquit.

Est nummus proiectus, item sunt retia tenta,

Nocte meant thynni claro sub sydere luna.

Hoc ille oraculum diuino afflatus spiritu reddidit:
Quod oraculum Pisistratus coniectans, & se accipere affirmans, in Athenienses urbe egressos copias ducit.

At illi

Oraculum
Pisistrato
reddidit.

At illi tunc ad prandium se conuerterāt, & secundū prandium partim ad talos, partim ad somnū. In hos impetu dato, hi qui cum Pisistrato erāt, in fugam uertunt. Quibus fugientibus solertissimum consilium Pisistratus excogitauit, ut Athenienses nec amplius congregarentur, & dissiparentur. Pueros iussos conscendere equos pramittit, qui assequēdo fugientes mandata Pisistrati dicerent, iuberentq; eos bono animo esse, & ad sua quenq; abire. Ita audientibus dicto Atheniensibus, Pisistratus tertio potitus Athenis tyrannidē stabiluit tum auxiliariorum copijs, tum pecuniarum prouentibus, partim indidem partim à flumine Strymone comparatis. Filios quoq; eorum Atheniensium qui perstiterant, nec è uestigio fugam fecerant, pro obsidib; sumptos in Daxum transtulit. Hanc enim insulam bello subegerat, Lygdamoq; permiserat. cum ante hæc etiam Delū insulam ex oraculis expiasset. Expiavit autem sic: Quatenus prospectus à templo ferebatur, eatenus ex omni loco mortuos effodit, & in alium eiusdem insulæ locum transtulit. Igitur Pisistratus tyrannide potitus est Atheniensium, alijs in prælio cæsis, alijs unā cum Alcmaeoninis domo profugis. Hunc ita Atheniensibus imperantem ea tempestate Cræsus audiebat. Lacedæmonios quoq; magnis è cladibus ereptos, & iam Tegeatibus bello superiores esse. Quippe sub Leonte & Hegesicle, in Sparta regnātib; cum cætera bella prosperè gessissent, in Tegeati tamen succubuerunt. Nam iam inde ante istos ferè ex omnibus Græcis pessimè morati fuerant, tam circa se, quàm circa hospites, nullo consuetudinis, conuersationisq; commercio, quæ instituta in melius mutauere, Lycurgo inter Spartiatis probato uiro, Delphos ad oraculum profecto. Cui statim atrium ingresso Pythia hæc inquit:

Ad meq; uenisti præpinguia templa Lycurge,

Grate

Pisistratus tertium potitus tyrannidē,

De Lacedæmonijs.

Lycurgus legislator

Grate Ioui. & cunctis qui teſta tuentur olympi.

Ambigo uaticiner ſis utrum uirne deũſne.

Sed multo magis eſſe deum te ſpero Lyncurę.

Nõnulli præter hæc aiũt Pythiã ei diſſeruiſſe inſtituta quæ nũc à Sparciatis ſeruãtur. Ipsi tamen Lacedæmoniũ uolunt Lyncurgũ, cũ eſſet tutor & idẽ patrius Leoboti Spartiatarũ regis, è Creta hæc attuliſſet. Siquidẽ cũ primũ tutor factus eſt, omnia iura immutauit: deditq; operã, ne quis ea præteriret. Deinde quæ ad bellũ pertinerẽt, iuſiurandũ, conuẽtus, comẽſſationes, ſuper hæc inſtituit tribunos plebis, ephoros, ac ſenatores. Ita illi ad rectũ uitæ genus trãſlati ſunt à Lyncurgo: quẽ uiua defunctũ, delubro ædificato egregie colunt. Ex quo cũ bonitate ſoli, tũ nõ exigua hominũ copia diſcurrerunt ſtatim, ac bene rem geſſerunt. Nec amplius contenti otio frui, cũ ſe Arcadibus præſtantioreſ eſſe arbitrarentur, de omni illorum terra occupanda oraculum Delphicum conſuluerunt. Quibus Pythia reſpondit:

Me petis Arcadiam, multis petis, haud tibi tradam.

Multi apud Arcadiam ueſcentes glandẽ uiri ſunt.

Qui te reiicient tibi ego haud inuidero quicquam.

Saltandam Tegeam planta plaudente daturus,

Vicq; queas campum metiri fune ſeracem.

Hæc reſpoſa ubi accẽpere Lacedæmoniũ, à cæteris Arcadibus abſtinẽtes, bellũ intulere Tegeatib. ſerẽtes ſecũ cõpedes, uidelicet captioſo freti oraculo, tanq; eſſẽt ipſi redacturi Tegeatas in captiuitatẽ. Verũ cõgreſſi prælio ac fugati, q̃cumq; eorũ uiui ſunt capti, eiſdẽ quas ipſi attulerũt cõpedib. indutiſ, cãpum Tegeatẽ metiti fune coluerũt. Cõpedes quib. uincti fuerant, ad noſtrã uſq; memoriã incolumes fuẽre, circa templum Mineruæ Alcæ, apud Tegeam ſuſpenſæ. Atq; ſuperiore quidẽ bello Lacedæmoniũ aduerſus Tegeatas offi-

Pythiæ
captio-
ſum ora-
culũ La-
cedæmo-
niã.

duẽ ſem-

Lacedæmoniū in Tegeas consulūt oracula
 duc, semper male pugnaverant: Crasi tamen ætate, & Anaxandridæ Aristonisq; regum suorum, longè superiores contra eosdem extiterunt, hunc in modum tales effecti: Cū semper in bello à Tegeatibus repellerentur, missis Delphos consultioribus, oraculum sunt sciscitanti, quemnam deorum placarent, ut Tegeatum uictores existerent. His Pythia respondit, id fore, si ossa Orestis, filij Agamænonis referrent. Cuius urnam cum nequirent inuenire, rursus ad deum mittūt, de loco sciscitatum, in quo situs Orestes esset. Hæc nuntijs interrogantibus ita Pythia inquit:

*Est pars Arcadiæ Tegeæ in regione patenti.
 Hic duo flant uenti ui peruehemente coacti.
 Forma hostis formæ, & plagæ superaddita plagæ.
 Hic Agamennonides terra omniparente tenetur,
 Quo tu sublato Tegeæ superabere uictor.*

Vbi hæc audierunt, nihilo tamē minus inuentione frustabantur, & si omnia disquirentes, donec Liches unus Spartiatarum, eorum qui benemeriti uocantur, comperit. Sunt autem benemeriti, ex ciuib. semper militia equestri perfundis, quini quotannis, qui quo anno ex equitibus Spartiatis exeunt, ne torpescant, alij aliò mittuntur. Ex his Lichmes cum esset, rem apud Tegeam adinuenit, fortuna pariter atq; solertia usus. Nam cum Tegeates à Lacedæmonijs hoc anno commercio mutuo adeundi essent, & iste in ærariam officinam uenisset, intuebatur ferrum dum producebatur. Quo in spectaculo admirabundū animaduertens faber ferrarius, intermisso opere. Quanto magis Lacon, inq; hospes admirarere, si idē quod ego, tu noffes, q̄ tantopere admiraris ferrariū opificium? In hac enim corte puteū facere cum uellem, incidi in sepulcrum septem cubitorū: & quia incredulus

Orestis
 ossa Spar
 tam por
 tata.

dulus eram omnino fuisse maiores, quàm nunc sunt homines, aperui uidiq; mortuum aequali atq; sepulchrum lógitudine: quam ubi mensus sum, iterum obrui. Hac illo referente quæ uiderat, Liches considerans, cōiecit hunc ex oraculo esse Orestem, hac uidelicet coniectura: Duos quidem quos cernebat excussoris folles, totidem comperit esse uentosos. Incudem uerò & malleum formam formæ hostem: ferrum uerò quod procuderetur, plagā superinditam plagæ, hac ratione coniectabat, quòd in plagam hominis ferrum inuentum est. Hac itaq; secum agitans, Spartam regressus, rem omnem Lacedæmonijs refert. Illi ex compositio hominem ceu criminis conuictum, exilio damnant. Qui in Tegeā profectus, & calamitatem suam referens fabro conducit ab eo, nolenti uendere, cortem. Ibiq; aliquandiu habitans, ubi rē cognouit, effosso sepulcro ossa collegit eaq; portans Spartam redijt. Ex eo tempore Lacedæmonij quoties cum Tegeatibus congressi sunt, superiores exitère, Adò ut multū iam Peloponnesi eis parèret. Hac itaq; omnia Cræsus audiens, misit nuntios Spartam cum muneribus, ad rogādam belli societatem, iussos dicere quæ oporteret. Li postquā per uenerunt: Nos aiunt, Cræsus misit Lydorum aliarumq; gentium rex ita inquit: Lacedæmonij, quoniam deus oraculum reddit, ut Græcam mihi societatem adsciscerem, et uos inter Græcos antecellere audio, statui uos mihi in societatem ex oraculo prouocandos, ad incundam mecū quam cupio amicitiam atq; societatem, citra dolum fraudemq;. Cræsus hæc per legatos nuntiauit. Quorū aduentu Lacedæmonij qui & ipsi oraculū audierant, gauisi fædus cū eis hospitij societatisq; inierunt. Et enim iā antea intercedebāt nonnulla Cræsi in Lacedæmonios beneficia. Nā cum illi misissent Sardis ad aurum cōmendum, quo u'turi erant in id simulacrum,

Cræsus
Spartā
nuntios
mitte ad
incundā
societatem.

mulacrum, quod nunc positum est apud Laconicā in Thor-
 nace Apollinis, eo auro sunt à Cræso donati. Qua de re La-
 cedæmonij, quodq; se amicos ille delegisset societatem ad-
 miserunt: & hoc denūciāti se se paratos exhibuerūt. Quod
 ubi fecerunt, pateram. aheneam labiorum tenus frequenti-
 bus animalibus calatam, triginta amphorarum capacem,
 dono afferebant, uolentes Cræsum remunerari: sed eā Sar-
 dis non pertulerunt, propter alterutram harum (quæ ferun-
 tur) causarum. Lacedæmonij quidem aiunt hanc pateram,
 cum ferebatur Sardis, cum Samum appulsi essent, à Samijs
 fuisse interceptam. Qui cognita re, nauibus istos longis ag-
 gressi fuere. Ipsi uerò Samij aiūt Lacedæmonios, qui pate-
 ram portabant, serò uenientes, cum audissent Cræsum ca-
 ptum esse cum Sardib; illam in Samo uendidisse, tiris priua-
 tis, qui eam Iunonis templo dedicauere, & illos qui uendi-
 dissent, Spartam reuersos forsitā dixisse à Samijs sibi fuisse
 ereptam. De patera ita res se habet. Cræsus elusus oraculo,
 aduersus Cappadociam exercitus comparabat, spe & Cyrū
 & potentiam Persicā euertendi. Cui in hac apparanda ex-
 peditione occupato, Lydus quidam nomine Sādanis, & an-
 te hac pro circumspēcto habitus, & ob hanc quam dixit sen-
 tentiam plus nominis apud Lydos consecutus, hunc in mo-
 dum Cræso consuluit. Aduersus tales uiros expeditionem
 parat rex, qui coreacea subligacula, qui è corio reliquam
 uestem ferunt, qui non quibus uolunt cibis uescuntur, sed
 quos habent, utpote regionem asperam incolentes. Ad hæc
 potu non uini utuntur, sed aquæ: non ficos ad comedēdum,
 nec aliud quicquam boni habentes: quibus cū nihil sit quod
 eripies, si uiceris, sin uictus fueris, animaduerte quot bona
 amittes. Vbi gustauerint illi nostra bona, circumsistent nos,
 nec abigi poterunt. Equidem dijs habeo gratiam, qui non
 induxerunt

induxerunt in animum Persis, ut Lydos inuaderet. Hæc locutus, non tamen Cræsum persuasit. Etenim Persis antequam Lydos subigerunt, nihil erat neque lautum, neque oppidarium. Porro Cappadoces à Græcis Syri nominantur, & erant hi Syri, antequam Persæ imperitarent, diuisionis Medorum, tunc autem Cyro parebant. Siquidem imperium Medorum ac Lydum disternimabāt fluuius Halys, qui ex Armeno monte profluens, primum Cilicas, de hinc Matienos, qui sunt ad dexteram, & Phrygas, qui sunt ad læuam: tum boreū uersus tendens, Syros, Cappadoces, Paphlagonēsque interfluit. Cappadoces à dextera, Paphlagonēs à sinistra perstringens. Ita flumen Halys, cuncta ferè superiora Asia à mari, quod Cypro obnoxium est, ad Euxinum usque Pontum dirimit, dorsum omnis regionis longitudine quinque dierum itineris uiri expediri. Aduersus Cappadociam Cræsus cum exercitu proficiscebatur, cupidus cum hanc partem soli succundi suo adijcendi, tum uel magis fiducia oraculorum Cyrum ulciscendi, propter Astyagem Cyaxaris filium, Medorum regem, affinem suum, quem Cyrus Cambysis filius prælio uictum ceperat. Erat autem Cræso Astyages hunc in modum affinis: Apud Scythas pecuarios cum esset seditio, caterua quadam eorum secessit in terram Medicam, qua tempestate Medorum tyrannus erat Cyaxares, Phraortis filius, Deiocis nepos: qui Scythas hos tanquam supplices initio benignè alloquebatur, ac plurimi faciebat, adeo ut pueros eis traderet inbuendos, tum lingua Scythica, tum artificio arcus utendi. Interiecto deinde tempore, cum Scythæ uenatum assidue irent, & semper afferrent, nonnunquam tamen contingebat ut nihil caperent. Quos ita reuertentes manibus inanibus, Cyaxares (erat enim, cum ingenti tenebatur ira peracerbus) probris insectabatur. Id illi ut se indignum à Cyaxari, pati

Halys fluuius.

Cræso
Astyages
quo
modo
affinis.

non ferentes, consilio habito decreuerunt aliquem eorum
 puerorum quos docerent, trucidare instructumq; (ut feras
 instruere consueuerant) Cyaxari offerre quasi ferinam. Idq;
 cum obtulissent, quàm celerrimè se ad Halyattem Sadiattis
 filium Sardis conferre, quod & factum est. Nam & Cyaxá
 res & qui aderant conuiuæ: ex his carnibus gustauerunt, &
 Scythæ perpetrato hoc, Halyatti se supplices præbuerunt:
 quos postea reposcenti Cyaxari, quòd Halyattes reddere
 abnuerat, bellū inter Lydos Medosq; quinquennale confla
 tum est. Quo in bello aliquoties Medi uictores extiterunt, &
 nocturnum quoddam prælium gesserunt. Sexto anno signis
 collatis, cum æquo Marte certarent stante acie contigit, ut
 repète dies nox efficeretur. Quam immutationē huius diei
 futuram Thales Milesius Ionibus prædixerat, hunc annum
 præfiniens quo immutatio facta est. Lydi ac Medi ubi diem
 noctescere uiderunt, à pugnando destiterunt eoq; propen
 sius ad pacem inter se constituendam festinarunt, autoribus
 conuentionis Syennesi Cilice, & Labynetio Babylonio, qui
 ut iusiurandum intercederet, & reconciliatio affinitate fie
 ret, properarunt, decernentes ab Halyatte Arienam filiam
 Astyagi Cyaxaris filio nuptum dandam, quoniam sine ue
 hementi necessitate conuentiones stabiles iniri non queunt.
 Ineunt autem hæ gentes fœdera cum cætera ritu Græco
 rum, tum feriendo brachia qua illa humeris connectun
 tur, ac mutuam sanguinem delingendo. Hunc igitur Astya
 gem auum suum maternum, Cyrus bello uictum tenebat,
 ob eam quam in sequentibus indicabo causam. Quo nomi
 ne Cræsus ei infensus, num inferret Persis bellum, ad ora
 cula miserat. Et cum responsum rediisset haud syncerum,
 secum facere interpretans, in expeditionem profectus ad
 aduersus Persarum partem. Atque ubi ad Halym flumen
 peruenit,

peruenit, tunc (ut ego quidem sentio) pontibus qui nunc sunt, copias transduxit: ut autem Græci discitanti, Thales Milesius traductor extitit. Nam cum incertus animi Cræsus foret, qua parte fluminis trañceret exercitum (nullos enim eorum fuisse ea tempestate pontes) fertur Thales qui in his castris aderat, fecisse ut fluuius, qui ad læuam exercitus fluebat, flueret etiam ad dexteram. Fecisse autem hunc in modum. Fossam peraltam exorsus supra castra, ut erant metata, à tergo amplecteretur. In quam cum traduxisset ex pristino aluco fluuium, iterum cum ubi exercitus traiectus esset, in suum alueum refundere. Itaque cum celerrimè fluuius deductus esset, utrinque uado medialis effectus est. Quidam aiunt ueterem omnino exaruisse alueum: cui rei equidem non accedo. Quo enim modo qui rursus redierunt, illum transierunt? Cræsus exercitu traiecto uenit in Cappadocia, locum qui dicitur Pterria, omnium eius regionis tutissimum, iuxta urbem Sinopem, ferè ad pontum Euxinum sitam. Hic statim habens, prædia Syrorum uastat, & urbem Pteriorum expugnat, diripitque. Cæpit quoque cunctas circà urbes, Syros nihil commeritos exterminans. Hinc Cyrus copactio suo exercitu, sumptisq; omnibus qui in medio incolebant, obuiam pergit: missis tamen antequam exercitum educeret, caduceatoribus ad Iones tentandas, ut se à Cræso deficerent. Illis abnuentibus, profectus castra contra Cræsum posuit, ibidemque in regione Pterria pro se uterque alterum laceffere. Commissaque acri pugna, & multis utrinque cadentibus, ad extremum noctis interuentu dirimuntur neutri uictores. Atque hunc in modum duo exercitus dimicauerunt. Cræsus à suo exercitu incusatus quòd cum Cyri multis maioribus copiis conflisisset,

Thales
Milesius
Cræsi ex
ercitum
trañcit.

Cræsi cū
Cyro præ
lium.

postero die cum Cyrus ipsum supersederet iniudare, regres-
 sus est Sardis, habens in animo euocari Aegyptios ex fœde-
 re: quorum cum rege Hamasi ante, quam cum Lacedæmo-
 nijs societatem inijerat: accersere etiam Babylonios, cū qui-
 bus & ipse fœdus percussisset. Erat autem Babyloniorum
 tyrannus ex tempestate Labynetus. Denunciare item Læ-
 dæmonijs, ut ad certam diem præsto essent. Hisq; & suis co-
 pijs coactis, ubi per hyemem quieuisset, initio statim ueris tē-
 dere aduersus Persas. Hæc destmans Cræsus, abijt Sardis, di-
 misitq; caduceatores ad socios, edicens uti ad quintū men-
 sem Sardis conuenirent. Exercitū uerò qui aderat ex militi-
 bus cōductis, qui cum Persis dimicaret, missum fecit ac dis-
 sipauit: minimè credens inquam fore, ut Cyrus, qui sic æquo
 Marte pugnasset, Sardis copias promoueret. Hæc Cræso ra-
 tiocinante, omnia suburbia colubris impleta sunt. Quos ut
 existerant, equi inter ambulandum cum ad pascua irent,
 comedebant. Id Cræso cernenti (ut erat) uisum est esse por-
 tentum, ideoq; mittendum ad coniectores Telmisses. Qui
 missi sunt ad consulēdos Telmissas, ubi acceperē respōsum,
 diceretq; quid sibi uellet significaretq; portentum, non cō-
 tigit ut Cræso renunciarent. Nam prius quàm retro Sardis
 reueherentur, Cræsus est captus. Telmisses ita cognouerant
 exercitum externum Cræso illuc affuturum, qui cū afforet,
 indigenas subigeret, quod dicerent colubrum terræ filium
 esse: equum, hostem & aduenam. Hæc Telmisses Cræso sunt
 interpretati, sed iam capto: nondum tamen gnari eorū quæ
 circa Sardis ac Cræsum erant. Cyrus certior factus, Cræ-
 sum qui statim post prælium apud Pteriam gestum absces-
 serat, constituisse dispergere copias, consilio habito compo-
 niebat operæ precium esse, quàm maturrimè posset, promo-
 uere exercitum Sardis, ut hostem prius, quàm ille con-
 traheret

Porten-
 tū Cræ-
 so obie-
 ctum.

traheret iterum Lydorum copias, occuparet. Hoc ubi probauit, executus est: prope eoque ducto in Lydiam exercitu, ipse nuncius Cræso aduenit. Vnde Cræsus in magnam sollicitudinem adductus, quod præter opinionem, præterque expectationem suam se res haberent, tamen Lydos in prælium pro ducit. Lydorum gente in Asia nulla fuit ea tempestate nec fortior, nec magis strenua. Ex equisque pugnabat equitandi sanè perita, hastas per longas gestans. Campus in quo concursum est, ante urbem Sardensem iacet, magnus & editus: quem cum alij amnes interfluunt, tum omnium maximus Hermus palude interruptus, qui è monte Hiro matris Dindymenæ lapsus, infunditur mari iuxta Phociam oppidum. Hic ubi uidit Lydos ad pugnandum instructos, Cyrus eorum equitatum reformidans constituit admonitu Harpagi uiri Medi, ita faciendum: Coactis omnibus qui ipsius exercitum sequebantur, camelis uel frumentum uel uasa portantibus, sarcinas detraxit, uiros imposuit equestri stola indutos, quibus ornatis præcepit ut præirent cæteras copias aduersus Cræsi equitatum, peditatus ut hos subsequeretur. Post hunc collocat omnem equitatum. Postquam omnes constituit, imperat eis ne cui cæterorum Lydorum parcerent: sed quemcumque occideret obsistentem, præter ipsum Cræsum, ne si captus quidem repugnaret. Hac imperans, camelos contra equitatum instruit hac ratione, quod camelum equus reformidat adeo quidem, ut nec speciem eius intueri, nec odorem sentire sustineat. Id ideo cõmentus est, ut equitatum Cræsi, quo ille se præualiturum confidebat inutile redderet. Simulacque in pugnam itum est, equi olfactis protinus conspectisque camelis, retrò se auertunt, unde spes Cræsi interijt. Verum non protinus Lydi ob id exterriti sunt, sed cognita re, ab equis desiliunt, ac pedites cum Persis confligunt. Multis tamen

Cræsi al
terum
cum Cy
ro præ-
lium.

Argiuo-
ram cū
Spartia-
tis con-
tentio de
agro.

aliquandiu utrinque castris, tandem uertuntur in fugam. Muros ingressi, à Persis obsidebantur. Quam obliuionem in longius processuram ratus Cræsus, alios nuncios è muris mittit ad socios. Nam qui antea dimissi erant, hi conuentum Sardis ad quintum mensem indixerant. Ad hos dimittebat oratum, quam celerrima auxilia mittere sibi, utique iam obfesso. Et cum ad alios socios misit, tum uerò ad Lacedæmones. Per id tempus & ipsis Spartiatis inciderat cum Argiuis contentio, de agro qui dicitur Thyrea. Quem locum etsi terra Argolica partem, tamē Lacedæmonij intercisum tenebant. Etenim Argiuorum est, quicquid regionis Maleæ tenus ad occasum uergit in continente: & insula tum alia, tum uerò Cythera. Cum ergo Argiui suo territorio interciso auxilium ferrent, ibi ab utrisque in colloquium uentum est, ut treceni utrinque dimicaret: & utri superiores extitissent, eorum regio foret: atque ambo exercitus in suam uterque terram discederent, nec permanerent dum dimicaretur, ea scilicet causa, ne si adessent, parti succumbenti auxilium sui ferrent. His cōuentis in diuersa digrediuntur. Ex utrisque delecti uiri qui relictī sunt conflixerunt: atque illis quidem ut æquo Marte pugnantibus, ex sexcentis tres omnino reliqui fuerunt, & id noctis interuentu, ex Argiuis duo, Alcenor & Chromius, qui tanquā uictores Argos cursu contenderunt: ex Lacedæmoniis unus Othryades, qui spoliatis Argiuorum cadaueribus, eorum arma ad suorum castra detulit, & se in suo ordine tenuit. Postero die utrique re audita affuerunt, sibi que uictoriam uindicabant. Argiui quidem, quod suorum plures superfuissent, dicentes: Lacedæmonij uero quod eorum qui supererant illi fugissent, suus perstitisset, & hostium casus spoliasset. Ex contentione tandem concurrentes pugnant, ac postquam permulsi utrinque ceciderunt,

Lacedæmo-

Lacedæmoniꝝ uincunt. Quo ex tēpore Argiui tonsis capiti-
 bus, cum antea criniti essent necessario legē condiderunt, se
 deuouentes ne prius comā alerent, nēue mulieres aurum fer-
 rent, quā Thyreas recuperassent. His ē diuerso legē tulere
 Lacedæmoniꝝ, in posterū comati essent, cum antehac non
 fuisset. Othryadem, qui unus ex trecentis delectus reliquus
 fuisset, auiti pudore Spartā reuertēdi ob socios interfectos,
 illic apud Thyreas mortem sibi consciuisse. Cum hac esset
 apud Spartiatis rerū cōditio, aduenit caduceator precatū
 Cræso obfesso auxilia. Illi caduceatore audito statuerunt
 Cræso statim succurrendū Quib. iam se apparantibus, ac
 nauib paratis, alius affertur nuncius. murū Lydorum expu-
 gnatum, Cræsumq; uiuū esse captū, Sic Lacedæmoniꝝ ma-
 gno se affectos detrimento rati, supersederūt. Sardis autem
 hunc in modum sunt expugnata. Quartodecimo q̄ obsideri
 cœptæ sunt die, Cyrus missis passim equitib per suas copias
 edicit, se dona daturum ei qui primus muros conscendisset.
 Posteaq; id conato exercitu res non processit, ibi quiescenti-
 bus ceteris, Mardus quidā cui nomē erat Hyrcædes: id ag-
 gredi est ausus, à parte arcis, ubi nullus ad excubandū erat
 collocatus, quia illinc ne quādo urbs caperetur haud suspe-
 ctam erat, utpote loco prærupto atq; inexpugnabili: quaq;
 parte solū ne Leonē quidē Meles primus Sardius rex circū-
 tulerat, ex pellice sua genitū: qui Leo quacumq; parte muro-
 rū circumlatus esset, ex ea parte Sardis inexpugnabiles fore
 Telmisses iudicauerant. Eum Meles per ceterā partē muro-
 rū circumduxit, quacumq; poterat arx oppugnari, per hanc
 partē, tanquam inoppugnabili atq; præcisam, circumducere
 prætermisit, quæ ad Imolum fluiuium uergit. Ab hac igitur
 parte Hyrcædes ipse Mardus conspicatus quendam Ly-
 dum pridie descendisse ad recipiendam gulcam illuc deuo-
 lutam,

Sardis
expugnat
Cræsus.

Mardus,

lutam, aduertit animum atq; considerauit dehinc ipse con-
scendit, & post eum alij Persæ subinde atq; alij frequentes;
Ita urbs Sardis capta est, atque omnis direpta. Circa ipsunt
autem Cræsum hoc contigit. Erat ei filius, cuius superius
habui mentionem, habilis ad cetera sed mutus. In cuius ui-
tium emendandum Cræsus pro uiribus omnia fecerat, cum

Oraculū alia excogitando, tum uerò Delphos mittendo ad oracu-
de Cræ- lum sciscitandum, atq; ei Pythia talibus respondit.

si filio

mutō.

ni . . .

Lyde genus rex multorum ualde in scie Cræse,
Nec cura gnati exoptatam audisse loquentis
Intta ædes uocem sine qua potior tibi longe,
Ille die quoniam primum infelice loquetur.

Capitis mœnib; quidā Perses in Cræsum sibi ignotū ut oeci-
surus uaddebat. Quem inuadentē se Cræsus cū uideret, tamē
presenti clade affectus deuotare negligebat: nihil putās dis-
ferre, an percussus oppeteret moriē, an non. Id ubi filius eius
mutus aspexit, timens patri, erupit in uocē, inquit: Homo,
ne perimas Cræsum. Atq; hoc ille primum effatus, postmo-
dū per omne uitæ tempus uocalis extitit Persæ & Sardibus
potiti sunt, & Cræso uiuo, cum regnasset annos quatuorde-
cim, totidemq; dies fuisset obsessus, amisso magno imperio,
ut ei fuerat responsum. Eū captū Persæ ad Cyrum perdu-
xerunt, quē ille uinctū cōpedibus, super ingentem quam stru-
xerat, lignorū struem imponit, circaq; eū bis septem Lydorū
filios, siue habens in animo primitias has alicui deo offerre,
siue uolens uotum persoluere, siue cupidus sciendi num quis
dæmonum liberaret Cræsum, quem religiosum esse audie-
rat, quo minus pyræ impositus uiuus concremaretur. Hæc
quidē Cyrum fecisse aiunt. Cræso autem super pyram stan-
ti, etsi in tanta calamitate posito, tamen uenisse in mentem
Solonis, quod ab eo sibi nutu dei fuisset dictum, ex uiuen-
tibus

Cræsus

captus.

ad Cyrū

ducitur.

ut . . .

Cræsus
strui im-
positas
Solonem
recla-
mat.

ibus beatum esse neminem. Quod dictum ubi subiit Cræ-
so, ferunt eū ex uehementi defectione animi uictū ingem-
scētem ter Solonem nominasse. & Cyrum cum audisset ius-
sisse interpretes eū percontari, quemnam inuocaret. Illosq̃
accedentes fuisse percontatos & hunc interrogatum silen-
tium egisse. Deinde cū loqui cogeretur, dixisse: Illum nomi-
nauī, qui ut omnes tyrannos alloqueretur, ego quā ingem-
tem pecuniam, præoptarem. Eum non planè loquentem, rur-
sus interrogat quodnam esset quod dixisset. Efflagitanti-
bus atq̃ instantibus interrogatione, inquit quemadmodum
Solon, qui esset Atheniensis ad ipsum à principio uenisset, et
intuitus omnes eius opes corā pro nihilo duxisset. Adeo
quā de ipso dixerat, ea omnia euenisse: neq̃ hæc magis de se
ipso, quā de omni hominum genere. & de his præsertim, qui
sibiipsis beati uiderentur. Hæc Cræso referente, iā pyra in-
censa ardere extrema cœpisse, & Cyrū auditis per interpre-
tem quæ Cræsus dixisset, pœnituisse: cum se quoq̃ hominem
esse cognosceret, qui aliū hominem, qui se inferior non fuisset
opibus, uiuū rogo traderet. Præterea ueritatem ob id pœ-
nam, ac reputantem, nihil esse, rebus humanis stabile iussis-
se ignē celerrime extinguī iam incensum, Cræsumq̃ deponi
& quæ circa eum erant. Verū eos qui ignem iam cona-
bantur extinguere, non eualuisse. Ibi Cræsum cognita per
Lydos Cyri pœnitentia, cū cerneret unumquemq̃ extin-
guendo, deubluendoq̃ igni incumbentem, nihil tamen pro-
fici, exclamādo inuocasse Apollinem, ut ipsi adesset, si quod
ab eo donum illi gratum fuisset oblatum, ipsumq̃ præsentē
malo liberaret. Ita cū lachrymis Cræso deū inuocante, nūm-
bos repenti, cū serenū ac tranquillū esset, confractos esse,
imbresque erupisse, ac uehementissima aqua pluuisse, & ro-
gum extinxisse. Ita Cyrum cognito deorū cultorem ac be-

Cyrus
Cræsum
soluit.

num uirum esse Cræsum, è pyra deposuisse, atq; hunc in mo-
dum interrogasse: Cræse, quisnam tibi hominum persuasit,
ut cum exercitu inuaderes terram meam, ex amico sis fa-
ctus hostis? Cui Cræsus: Ego, inquit, rex istud feci tuo pro-
spero, meo infausto fato, Græcorum deo auctore qui me ad
bellum tibi inferendum impulit. Neque enim quispiam ita
amens est, ut bellum quàm pacem præopret. Nam in pace
filij patres, in bello patres filios sepeliunt. Sed ut ista fierent,
demoni cordi fuit. Hæc Cræsus locutus est, quem Cyrus sq-
lutum iuxta se collocauit, ac multa sanè obseruantia habe-
bat: intuensq; eum admirabatur tam ipse, quàm omnis cir-
cà cætus. Ille cogitabuntus silentium tenebat. Mox conuer-
sus, ac cernens Persas Lydorum diripientes urbem: Vtrum
debeo, inquit, rex tibi loqui quod sentio, an tacere hoc tem-
pore? Cyrus uerò eum quæcunque liberet, audacter prolo-
qui iussit: Tunc ille Cyrum percontatur: quidnam, in-
quit, tanta frequentia properet agere? Cui Cyrus: Tuam,
inquit, urbem diripere, tuasq; opes absumere. Atqui Cræsus
excipit: Neque urbem meam diripis, neque meas opes. Nihil
enim mihi iam cum istis rebus est, sed tua ferunt, aguntque.
His uerbis iniecta cura, Cyrus Cræsum semotis arbitris in-
terrogat, quidnam in his quæ fierent, sibi constituendū cen-
seret? Ad quem Cræsus: quoniam me dii seruum tibi tradi-
derunt, iure debeo, si quid amplius animaduertero, id tibi
indicare. Persæ, ait, natura proterua sunt, & ydem inopes.
Quos si diripientes tu ac potientes magnis opib; negligis, id
tibi ex hos credibile est euenturū: ut quisque istorum plus
rimis opibus potiatur, ita maximè in te rebellaturum esse
expectandum est. Nunc igitur, si tibi placent hæc quæ
ego dico, ita facito: Siste ad singulas portas aliquot ex
suis satellitibus custodes, qui uetent exportari opes, ut

cræsum

earum decima Ioui necessario reddantur. Ita neque tu os-
dium illorum contrahes, ui opes eripiendo: ipsi agnosce-
tes se iusta agere, non inuiti facient. Hæc audiens Cyrus,
maiorē in modum gauisus est tali admonitu, eaq̃ uehemen-
ter approbavit: & iustis satellitib. id exequi quod Cræsus
ipsi subiecisset, his uerbis cum affatus est: Cræse, quando-
quidem & facta & dicta tua egregia uiri regis sunt, pete
quid muneris à me uelis in præsentiarum tibi dari. Ad quē
Cræsus: Here, inquit. sine me gratum esse erga deum Græ-
corum, quem ego maxime omnium ueneratus sum, ut mis-
sis ad eum his uinculis perconter, nunquid ei fas sit bene de
seipso merentes dācipere. Et Cyro interroganti quidnam id
esset quod incusaret, alius repetens omnem suum aperuit
animum, redātaq̃ sibi oracula, & præcipue donaria sua,
quibus rebus fretus suscepisset aduersus Persas expeditio-
nem. Hæc commemorando redijt rursus ad petendam ueni-
am. id deo exprobrandi. Ad quem ridens Cyrus: Et hoc, in-
quit, Cræse à me impetrabis, & quicquid aliud, atq̃ id quo
ties tibi opus erit. Vbi hæc audiuit Cræsus, Delphos misit
quosdam Lydorum, iussos cum ad limen templi uincula de-
posuissent. sciscitari deum, nunquid eum puderet ob oracu-
la, quibus induxisset ad bellum Persis inferendum, tan-
quam Cyri potentiam euersurum: unde tales primitiæ offer-
rentur, compedes scilicet ostendendo: sciscitari cum hæc,
tum nunquid Græcis dijs foret fas esse ingratis. Lydis illis
profectis, & hæc mandata executis, Pythia fertur ita re-
spondisse: Sortem fato destinatam defugere, deo quoque
est impossibile. Cræsus quintæ retro ætatis crimen luit, hoc
est abauī qui cum esset satelles Heraclidarū, mulieris dolo
inductus, dominum interemit: illiusq̃ dignitate potius est,
nihil ad ipsum pertinente. Verū Apollo cum studuerit ut
hæc Sc

Cræsus
miserat
probra-
tum A.
Pollini
fraude.

hæc Sardium clades circa liberos Cræsi, non circa Cræsum
 contingeret, tamen transferre fata non potuit, sed quatenus
 illa pertranserunt, antixus est, atq; ei gratiam retulit, utpote
 dilata Sardium expugnatione tres annos. Et hoc Cræsus
 discat, tribus annis, quam fata destinarant, serius se fuisse
 captum. Secundo loco quòd ipsa ardenti opem tulit. Nam
 quod ad oraculū pertinet, haud rectè Cræsus incusat: quo-
 niam Apollo prædixit, eum esse magnum imperium, si bel-
 lum Persis inferret, euersurum: de qua re ipsum consultare
 uolentem, decuerat mittere sciscitatum, utrum ipsius Apol-
 lo diceret imperium, an Cyri. Sed cum dictum nec conside-
 rauerit nec interrogauerit, sibi ipsi acceptum referat. Quod
 autem ultimo responso ait Apollinem dixisse de mulo, ne
 hoc quidem discussit. Nam mulus hic, Cyrus erat: quippe
 qui duabus ex gentibus ortus est, generosiore matre quam
 patre. Nam illa quidem Meda erat, Astyagis Medorū regis
 filia: hic autē Persis & Medis subiectus: & licet omnium in-
 finitus, tamen dominam suam in matrimoniū duxit. Hæc Dy-
 dis Pythiæ respondit, quæ illi Sardis reuersi, Cræso nuncia-
 runt. Quibus auditis Cræsus suam ipsius agnouit culpam
 esse, non dei. De Cræsi imperio, & prima Ionia subactiōe
 ita res habent.

Porro Cræsi nō hæc solū quæ iā diximus, sed alia quoq;
 permulta donaria in Græcia extant. Siquidē apud Thebas
 Dæoticas tripus aureus, quē illic Apollini nuncupauit Isme-
 nio. Apud Ephesum quoq; bucula aurea, atq; colūna ple-
 raq;. Quin etiā in pro tēplis apud Delphos clypeus uisitur
 aureus & ingens, atq; hæc etiā nū ad nostrā usq; tēpora su-
 persunt, nonnulla tamē interciderūt. Ac uerò quæ apud Brā-
 chidas Milesiorū à Cræso dedicata, pōdere (quantū intelli-
 go) æquali fuerant his, q̄ in Delphis extant. Ceterū ea quæ
 ad Del-

ad Delphos simul & Amphiarai misit templum. hæc sibi ueluti peculiararia, paternarumq; facultatū primitias diuis consecrauit. Quandoquidem cætera donaria è facultatibus erant aduersarij, qui Cræso priusquam regno inaugurarentur, repugnans, Pantaleontis partibus impensè studebat, hunc in regni potestatem prouehere conatus. Pantaleon enim & ipse Halyattis filius, erat Cræsi frater, at non germanus matres enim habebant diuersas. Nam Cræsus matre fuit Caira Halyattis uxore: Pantaleon ex Iade fuit susceptus. Ac uerò ubi tradito à patre imperio Cræsus possetur, hominem illum qui antè sic pertinaciter sibi resistisset, occurrentem forte in fullonis officinam pertractum intemerem. Bona autem eiusdem iam antè diuis destinata, diuersis modis ià illuc suspondit. Atq; de donarijs intantum dictū sit. Porro Lydiā quod scribatur, nihil sanè mirandum habet, ut aliæ regiones, præter auri ramenta è Tmoloprovenientis. Vnū tamen nobis exhibet multo maximū, præterq; tam Aegyptiorum, quàm Babyloniorum opera in primis Halyattis admirandum. Est Halyattis Cræsi parentis ibidem sepulchrum, cuius basis è grandioribus est lapidibus, reliqua sepulchri pars aggressio terræ. Quod sepulcrū construxisse feruntur homines emptiij atq; operarij, & unā cum his adiuuantes ancillæ. Ad nostrā usq; ætatē tumuli summitas quinque terminis distinguitur, quibus literæ insculptæ indicant, quod quinq; hic laborauerint. Apparetq; ancillarum opus esse maximū. Lydorum enim filia omnes meretricatæ atq; hoc nimirum quæstu tantisper dotē colligunt, dum nobiles ipsas se elocent. Sepulcri huius ambitus stadiorum est sex, & duorum iugerum: latitudo iugerum tredecim. Confinis est eidem sepulcro lacus ingens, quē Lydi referunt esse perennem. Vocatur autem Gygaus, atq; hoc quidem sic habet.

Lydi

Lydorū
mores &
colonia.

Lydi legibus propemodum utuntur Græcorū similibus, nisi quod Lydi filias suas patiuntur prostituī. Hi primi eorum dūtaxat quos nouimus, nummum aureum argenteumq; ad utendum percusserunt, & primi caupones institutoresq; extiterunt. Aiunt & ipsi se ludos inuenisse, qui etiamnum apud Græcos cum illis communes sunt, simul autē hæc inuenisse, & in Thyrreniam, hoc est, Thusciam colonos deduxisse id quod hunc in modum accidisse referunt: Tempore Atydis, Manis regis filij, annonæ difficultas per uniuersam Lydiam ualde grassabatur, adeo ut Lydi qui tum miserè degebant, non cessantes remedia huic malo quærere, alius aliud exco gitauerint: inuentumq; tunc ab iisdē aleæ tesserarumq; ludum, & pilæ caterorumq; ludorum omnium genera præterquam talorū. Horū enim inuentionem sibi non uendicāt Lydi. Porro ad famem discutiendā, altera quidem dierum in totū lusiis occupabantur, ne uidelicet ciborum quærendorum sollicitudine distorquerentur: altera uerò à lusiis abstinentes, pascabantur. Atq; hoc modo uixerunt annis dodeuiginti. Vbi autē malum istud magis atq; magis ingrueret, factum est ut rex Lydos bifariā diuideret: & hos quidē in sedibus suis permitteret, illos uerò aliquò ablegaret colonos. Ac uerò his qui in sedib. suis permanerent, rex ipse pergeret imperare: illis autē qui deducendæ coloniæ destinati, erant, filiū suū perficeret, cui nomē Tyrrheno. Hi ē Lyda excedentes, primum diuenterunt Smyrnā. Hic mox fabricatis nauigijs, nimirū quib. ea quæ nauigationi accōmoda uidebantur, imponent: ad uicīū sedesq; querendas oram soluisse, donec uarias nationes pertranscuntes, ad Vmbros peruissent. Vbi ciuitatibus constructis, hætenus habitauerunt. Atque pro Lydis, propter regij filij, qui eos deduxit, nomē claturam, nomen quoque commutatum, nominatōsque Tyrrhenos,

*Tyrthenos. Et Lydi quidem à Persis in seruitutem redacti. Hinc iam nobis exequetur oratio, cū Cyrum qui Cræsi cuer-
tit imperium, quisnam fuerit, tum Persas qui Asiam subege-
runt. Igitur quemadmodū quidam memorant Persarum,
non qui res Cyri illustrare, sed prout illa se habent, referre
student: ita ego conscribam, gnarus trifarias alias esse de
Cyro narrandi uias. Assyrijs annis quingentis uiginti supe-
riorem Asiam obtinentibus primi Medi ab ipsis deficere coe-
perunt: qui ubi cum Assyrijs forte pro libertate contende-
rent, strenuos se uirōs declararunt, excussoq; seruitutis iu-
go in libertatem sese asseruerunt. Post quos & aliæ natio-
nes idem fecerunt, quod iam successerat Medis. Caterum
ubi iam per continentem in uniuersum proprijs uterentur le-
gibus, hac demum occasione rursus tyrannidi sunt subiecti.
Fuit apud Medos uir sapiens, cui nomen erat Deioces filius
Phraortis, qui cum ad tyrannidē aspiraret, huiusmodi quæ-
dam excogitauit. Cum Medi per uicos pāssim habitarent, is
Deioces cum antē apud suos probatus, tum magis studiosi-
usq; æquitatem affectabat uenditabatq;, quod uideret a-
pud Medos uniuersos magnā quandam licentiam, sat sciēs
quod æquitati iniquitas esset inuisa. Medi uerò qui eundem
habitabant uicum, intuentes hominis mores, iudicem ipsum
controuersiarum sibi constituunt. Hic ut qui principatū am-
biret, rectum se, æquumq; exhibuit. Quæ cum faceret, lau-
dem apud populares suos obtinuit haudquaquam exiguam
adeò ut hac intelligentes qui apud ceteros pagos habita-
bant, nempe quod Deioces solus esset qui incorruptē iudica-
ret, leti undecunq; affluerunt, & quotquot prius iniquis sen-
tentijs fuerant superati, ad Deiocem & ipsi lites finiendas
transferrent: postremo nulli alij prouinciam permittērent.
Ac uerò ubi numerus accurrentiū cresceret, qui cognouis-
sent*

Medos
ab Assy-
rijs defe-
ctio.

Deioces
Medus
tyranni-
dem ui
affectat.

sent sententias iuste terminari, Deiocesq; animaduertente
 uniuersa in se unum incumbere, neq; amplius illic confide-
 re, ubi prius ius dicere consueuerat, uolebat: neq; omnino ius
 dicare amplius. Siquidem non è re sua esse inquit, si totoe
 dies rebus suis domi neglectis, dirimendis litibus operam im-
 penderet. Cum igitur rapinae sceleraq; passim per uicos mul-
 to etiam impunitius quam prius patrarentur, factum est ut
 Medi habito concilio, inciperent de communi rerum statu
 tractare. Et quantum mihi uidetur, Deiocis amici ex com-
 posito in hanc sententiam loquebantur: Nequaquam hisce
 modis utendo, hanc nostram regionem poterimus diu habi-
 tare. Agite igitur, constituamus nobis ipsi regem, ut uideli-
 cet ditio nostra bonis legibus administretur: & nos ad sua
 quisque opera diuertentes, nusquam impunitate scelerato-
 rum uiuemus. Quæ cum sic referrentur, persuasi Medi regi-
 bus sese subiiciunt. Continuo consultatum est, quemnam re-
 gem crearent. Deioces adeò ab omnibus commendatus pro-
 ductusq; in medium, ut omnium suffragio rex comprobare-
 tur. Ille uerò iussit ædificia sibi erigi imperio digna stipato-
 resq; ad custodiam corporis sui adiungi. Huic Medi hæc
 præstiterunt eiq; ædificia ingentia, probeq; munita extruxe-
 runt, permiseruntq; satellites ex uniuersis Medis quos uellet,
 sibi deligeret. Deioces uerò cum imperio potiretur, Medos
 compulsi unum oppidum condere, atq; hoc uno communi-
 to exornatoq; aliorum non ita magnam curam habere. Ob-
 sequentibus quoq; hac in re Medis, mœnia construit ampla
 simul & ualida ea, quæ nunc Ecbatana appellantur, in qui-
 bus murus unus alteri ueluti confinis erat. Sic nimirum con-
 stitutis mœnibus, ut ambitus singuli alteris gradatim essent
 sublimiores, solisque primis prominerent. Adiuuabat hoc
 loci ipsius commoditas, ut qui collis instar esset, eleuatus.

Acces-

Ecbata-
 norum
 constru-
 ctio.

Accessit etiam maius quiddam data opera factum. Siquis-
dem ambitus isti numero erant septē contingui, in quorum
postremo regia erat & thesauri. Hæc mœnia cum ampli-
sima sint magnitudine prorsus illum Atheniensem æquant
ambitu. Atq; singulæ quidem pinnae suis atq; hunc in modū
distinctis fulgent colorib. Nempe primi ambitus pinnae co-
lore sunt albi canti, secūdi nigro, terij purpureo, quarti cæ-
sio, quinti sandaracino. Postremi uerò duo, alter argentæ-
tas, alter inauratas habebat pinnas, atq; hisce munimentis
Deioces se suamq; sepiebat regiā, ac reliquum populū iussit
seorsum circumquaq; habitare. Cæterum uniuersis ad hūc
ornatum cōstructis, primus Deioces cauit ne quis ad regem
ingredi permitteretur, sed per internuncios cūcta transige-
rentur, adeo ut nec conspici regem à quoquam fas esset. Ad
hæc, ne ridere, nec exquere, propterea quod omnibus factū
deformia essent, coram licere. Hæc ideo faciunt apud re-
gē, ne uidelicet eum cernentes, æquales & unā cum eo edu-
cati indoleant atq; insidientur, quin aliud potius uideatur
ipsis coram non contuentib. Vbi uerò Deioces iā adornas-
set constabilissēq; tyrannidem, in exercenda iustitia seue-
rus erat & incorruptus. Etenim disceptantib. intro ad se ac-
cessit, lites terminabat, eosdēq; rursus dimittebat: atque
hæc circa causas factitabat. Quantum autem ad alia atti-
net, si quem audiret iniuriū, hunc ad se ascitum indicta pro
delicti modo pœna multabat, in quē usum exploratores au-
scultatoresq; destinauit per uniuersam regionem, cui p̄erat.
Deioces autē solā Medicā subegit nationē, eiq; soli impera-
uit. Cuius nationes tot numero gentes sunt, Busæ, Paretace-
ni, Struchates, Arizāi, Budi, Magi. Tot sunt in Media gen-
tes. Deioce defuncto q̄ annos tres & quinquaginta regnauit
filius eius Phraortes suscepit imperiū. Qy: soli imperio Me-

Deiocius
Perfarū
regis in
sutura.

Phraor-
tes Me-
dorum.

Cyaxa-
res Me-
dorum
rex.

dorum non contentus, bellum ante omneis intulit Persis, eosq; primus in potestatem Medorum redegit. Quibus nationibus potitus, ualida utraq; mox Asiā subegit, aliam deinceps atq; aliam inuadendo gentē, donec ad Assyrios oppugnandos peruenit, ad eos Assyrios, qui Ninum incolebant, quondam omnium principes, sed tunc à socijs per defectionem desertos, alioqui per se bene habentes. Aduersus hos expeditione sumpta Phraortes, secundo ac uicesimo quā re-
 gno potitus est anno, cū pleraq; exercitus parte periit. Post obitum eius Cyaxares filius, Deioces nepos successit, qui dicitur multo quā maiores sui fuisse præstantior, & primus Asiæ populos in prouincias distinxisse, primusq; in suū quosque ordinem distribuisse, hastatos, sagittarios, equites, cum prius omnia promiscua fuissent, atq; implicita. Hic & cum Lydis prælium fecit, quod prælium cum fieret, dies nox esse etia, & omnem trans Halym flumen Asiā sibi subiecit. Colle Elis omnib. quibus imperauit, castra mouit ad urbem Ninū, simul & patrem uliurus, & urbem ipsam euersurus. Commōdum hunc obsidentem Ninum adoritur Scytharum numerosus exercitus. cui Madyes præfuit Scytharum rex, filius Protothæ. Hi inquam transgressi in Asiam, cū Cimmericos ex Europa pepulissent, persequentib. deinde illis, fugam capessunt, atq; sic in Medicam penetrauerunt. Est enim à lacu Maxotide ad Phasim usq; atq; Colchos, expedito uiatori iter triginta dierū. E Colchis uerò non ita longus progressus in Medicam. Sed una duntaxat natio media est Saspire, quos ubi transieris, cōtinuo occurrit Medica. At Scythæ sanè hæc non eruperunt, sed per aliā uia longè superiorem deflecentes. ad dextram Caucasum montem reliquerunt. Hic Medi cū Scythis congressi, prælioq; fusi, Asiæ imperiū amiserunt. Porro Scythæ uniuersa Asia potiti, hinc rectā in Aegyptū contendunt.

Scythæ
Asiā po-
titi,

contendunt. Fortè iam Syriam Palaſtinam ingreſſus Pſam-
mitichus occurrit Aegypti rex, & muneribus precibuſq; cõ-
tendens, effecit ne ulterius progredereſſentur. Scythæ ubi re-
trocedentes in urbe eſſent Paleſtinæ Aſcalone, bonâq; par-
te Scytharum nullam iniuriam, inferente pauci aliquot re-
licti Veneris Vraniæ fanum depeculati ſunt, inter cætera
(quantũ equidem ſcio) huius deæ fana vetuſtiſſimum. Siqui-
dem quæ in Cypro eſt eiſdem deæ ædes, ex hac nata eſt: id
quod ipſi etiã referunt Cyprij. Quinetiam illud apud Cy-
theros delubrum ex hoc Syriæ à Phœnicibus erectum pro-
diur, Ac uerò dea ipſa templi ſpoliatoribus, eorumq; proli-
bus morbum immiſit theliã, ut ſimul & ipſi fatetur Scythæ,
ſe uidelicet illo morbo ob id laborare, & uidere licet apud
Scythas hunc morbum curantes, quos Enareas appellant
Scythæ. Poſtquam uerò uiginti octo annis Aſiæ imperium
Scythæ obtinuerunt, omniãq; iam penè ex negligentia, li-
gentiãq; depopulata eſſent (nam præter tributum exactio-
neſq; extorquebant diripiebantq; à quibuſlibet quacumque
poſſidebant) tandem horum potiorem partem Cyaxares
atque Medi hoſpitio acceptam inebriatãque intereme-
runt. Et ſic quidem Medi recuperarunt imperium, rece-
ptis ijs quibus prius potiebantur, & Ninum expugnaue-
runt. Ut autem ceperint, in alijs ſcriptis indicabo, Aſſyriõſ-
que excepta Babilonia parte ſubegerunt. Poſt hæc Cy-
xares cum quadraginta annis una cum Scythiſ imperaſ-
ſet, uita functus eſt. Huius regnum ſuſcepit Aſtyages filius.
Hic filiam ſuſtulit, appellauit que eam Mandanen. Quæ ui-
ſa eſt ei per quietem tantum urinae facere, ut omnem ipſius
urbem oppleret, atque uniuerſam Aſiam inundaret. Quod
ſomnium quum magis ſomniorum interpretibus expo-
ſuiſſet, conterritus eſt, ſingula quæque ab illis edoctrus,

Scythæ
morbo la-
ſtantur
ob ſacræ
legum,

Medi im-
periũ re-
cuperat,

Aſtyages

Cyri na
tuitas.

Ideoq; uisum hoc reformidans. Mandanen iam uiro matu-
ram, nulli Medorum qui ea dignus esset, tradendam statuit,
sed Persæ cuidam nomine Cambysi, quem compertum ha-
bebat familia quidem bona ortum: caterum ingenio seda-
to, gerentemq; se multo infra Mediocris Medi alicuius cōdi-
tionem. Eodem quo Cambysi collocauerat filiam anno, ui-
sionem aliteram uidit. Videbatur ei ex genitalib. filia uitæ
enasci, quæ omnem occuparet Asiam. Quod uisum cū retu-
lisset ad interpretes somniorum, filiam iam prægnantem &
partui uicinam, ex Persis accersit, eiq; cum uenisset, custo-
diam apponit, uolens quod illa edidisset, interimere. Etenim
magi somniorum interpretes, uisionem illam portendere di-
cebant Astyagi, prolem filia pro ipso regnaturam. Hac igi-
tur obseruans Astyages ubi genitus est Cyrus, adscito Har-
pago familiari suo, & inter Medos fidissimo, atq; omnium
rerum suarum procuratori, hæc inquit: Harpage, negotiū
quod tibi iniungo caue prætermittas aut ullo modo exequi
supersedeas: nèue committas ut alios præponendo, postea tibi
bippsi perniciem crees. Capito quem Mandane peperit pue-
rum, in domumq; tuam ferto, atq; occidito: postmodū quo-
quo modo uoles, ipse sepelito. Cui respondit ille: Neq; aliā
unquam rex huic uiro rem iniunxisti ingratam, & in poste-
rum dabimus operam, ne quid in te delinquamus. Quod si
tibi cordi est hoc ita fieri, mea interest id industriè exequi.
Hæc cum respondisset Harpagus, eiq; puer traditus esset,
ornatus ad necem, contulit se domum stens, adiensq; uxo-
rem, refert omnem habitum secum ab Astyage sermonem.
Ad quem uxor: Quid igitur, inquit, facere tibi in animo este
Ego uerò, respondet uir, quanq̃ Astyages mandauit, etiam
si desipiet, eiusque insaniet quam nunc insanit, non tamen
eius uoluntati parebo, neque ad hanc necem obsequar: idq;
multis

multis de causis, tum quod puer ipsi mihi cognatus est, tum quòd Astyages grandis natu est, & uirili prole orbus: quo defuncto, si tyrannis ad eius peruentura est filiam, cuius nunc filium per me interimit, quid aliud restat hinc mihi quàm periculum maximum? Enimuerò tutelæ meæ causa expedit hunc puerum interire, sed per aliquem ipsius Astyagis, non per aliquem meorum. Hæc locutus, euestigio numerum mittit ad bubulcum Astyagis, quem norat pascuorum maxime idoneorum, & montium feris frequentissimorum esse gnarissimum, cui nomen erat Mitrادات, cuius contubernalis & eadem conserua erat, nomine Cyno Græca lingua, id est, canis. Medica, Spaco. (nam canem Medi spaco appellant) ubi bouum pascua ille habebat, montiumq; radices erant ad uentum boream Achatanorum, & ad pontum Euxinum. Hoc enim tractu ad Sapiros uergente Media, sanè montosa est & edita, ac nemoribus frequens, reliqua uerò tota admodum plana. Hic itaque accersitus properè sum uenisset, inquit ad eum Harpagus: Iubet te Astyages hunc capere infantem, quem in desertissimo montium exponas, ut celerrimè pereat, & hæc ut tibi dicere, mihi iniunxit. Et nisi hunc interemeris, ullòque pacto seruaueris, pessimo exitio te occubiturum. Cui expositioni infantis inspector ego præpositus sum. Hæc ubi audiuit bubulcus, sumpto infante rediit, qua uenerat ad bouile suum. Ei dum in urbem abiit, uxor sua, quæ erat prægnans per totam diem parturiens, è uoluntate dei enixa est filium. Absente marito utrique mutua tenebantur sollicitudine: hic quidem uxori parturienti metuens, illa uicissim marito timens propterea quòd præter consuetudinem ab hero accersitus esset. Vbi reuersus affuit cum uxor utpote ex improviso cernens, prior interrogauit, quid ita exactè ipsum Harpagus accersisset.

fisset. Cui ille: *Vxor, inquit, profectus ego in urbem, & uid-*
& audiui, quod nec uisum oportuit, nec agi circa dominos
nostros. Harpagi domus omni luctu tenebatur. In quā ego
perterrefactus simul atq; introij, uideo infantulum palpitā-
tem uagientemque, auro ac distincta ueste ornatum. Eum
Harpagus, ubi me uidit, iussit celerrimè sumere atq; aspor-
tare in effertissimum montem ubi exponam, dicens Astya-
gem esse qui hac mihi iniungeret, magnopere minatus, nisi
ea perpetrassem. Ego acceptum puerum attuli, ratus alicu-
ius illum domesticorum esse, non autem illius generis. Ad-
mirabar tamen, quòd uiderem auro uestibus que ornatum:
præterea quòd planctus exercebatur in Harpagi domo. At-
qui iter uiam ex omni oratione famuli, qui me extra urbem
deduxit, mihi que infantem tradidit percepi eum Manda-
nes Astyagis natæ & Cambysis Cyro genati esse filium, &
ab Astyage iussum interfici, atque is hic est. Hac loquens
bubulcus, puerum detexit atque ostendit: quem illa intuita
procerum ac speciosum, genua uiri cum lachrymis ample-
ctitur, obsecrat ne qua ratione puerum exponat. Hic nega-
re aliter ista fieri posse: superuenturos enim ab Harpago
speculatores ad rem explorandam seque nisi id exequatur,
miserrimè periturū. Mulier ubi uiro non persuadet, Quan-
doquidem, inquit, te nequeo inducere, quod secundum est
facito, si modo necessitas prorsus est, aspici puerum dum
exponitur, quoniam ego quoque peperì. Peperi autem mor-
uum. Ferto hunc, & istum ex Astyagis filia tanquam ex
nobis genitum alamus. Ita neque tu iniurius in dominos
esse deprehenderis, neque nobis malè consuluerimus. Nam
& hic qui obiit, regale sepulchrum nanciscetur, & iste
qui superest, animam non amittet. Sanè quàm commodè uis-
a est bubulco mulier loqui ex præseni conditione, atque
itaq;

ita continuo esse faciendum. Igitur quem necaturus attulerat, eum uxori tradidit: suum autem qui mortuus erat, sumens, collocavit in eo vase, in quo alterum portauerat. Omnisq; alterius pueri cultu ornatum baiulans, in vastissimo montium exposuit. Ideoq; post pueri expositionem, relicto quodam pecuariorum pro se illic uicario, in urbem se contulit. & ad domū Harpagi: aitq; sese paratum illi ostendere pueri cadaver. Harpagus missis suorum satellitum fidelissimis, rem per eos inspexit, ac bubulci filium sepeliuit. Et hic quidem infans humatus est. Alterum uero qui postea ^{Cyrus} Cyrus appellatus est, mulier sibi sumptum educauit, imposito ^{bubulcis} imperat. illi nomine bubulci, alio scilicet quàm Cyro. Qui postea quam decennis exitit, huiusmodi rem quæ illi contigit, palam fecit. Ludebat in hoc pago, ubi bouilia illa erant, & ludebat cum equalibus in uia, quem inter ludendum ceteri pueri cum pro rege sibi elegissent, cognominatū bubulci filium, ipse eos munijis distinguebat: ut alij domorū structores essent, alij satellites, alius ut oculus regis, alius mandatorum renunciator, suū singulis honorē munusq; assignans. Horum puerorum quidam collusor Artembaris filius erat, uiri inter Medos spectati, quē Cyrus, quod imperata non fecisset, iussit ab alijs pueris cōprehendi, & cum illi paruissent, multis uerberib. affecit. Quæ puer tanq; se indigna passus, iniquissimo animo ferēs ubi primum dimissus est, in urbem ad patrem perrexit, & quæ à Cyro percussisset complorauit, nō tamen Cyrū nominans (nondum enim eius hoc erat nomē) sed filiū bubulci Astyagis. Artembares, ui erat ira percitus, ad Astyagē ducens filiū secū, contendit: & rem intolerandā passū esse inquit. eiusq; humeros ostendens: Siccine indignē, ait, accipimur rex à filio bubulci serui tui? Audiens hæc, atq; cernens Astyages, uolens ulcisci puerum, Artem

baris honoris gratia, iussit accersi bubulcum & filium. Quum ambo affuissent, intuens in Cyrum Astyages: Tu ne, inquit, hoc tale patre genitus, ausus es huius filium, uiri apud me primarij, tam indignis concidere uerberibus? Cui ille: Istud, inquit, here huic ego iure feci. Pueri enim pagani, quorum hic unus erat, me regem suum lugentes constituerant: quippe qui uidebar eis ad hoc maxime esse idoneus. At iste cum ceteri pueri iussis obtemperarent, audiens dicto esse nolebat, ac me nihili faciebat, propter quod pœnas dedit. Quod si ego propterea ullo malo sum dignus, hic tibi præsto sum. Hac loquente puero, subiit Astyagi agnitio eius, uisq; est figura oris inferre ac præsentare ipsum, & gestus esse liberalior, & tempus expositionis cum pueri ætate congruere. Hic percussus Astyages, aliquandiu sine uoce mansit, uixq; tandem ad se reuersus uolens à se Artembarem dimittere, ut bubulcum submotis arbitris rimaretur: Ego, inquit, Artembares efficiam, ut filius quoq; tuus ob hoc nil conqueri possit. Dimisso Artembare, & eius iussu per famulos Cyro introducto, bubulcum (qui solus erat relictus) percontatur unde puerum acceperisset, quisq; ei tradidisset. Ille ex ipso genitum respondere, & genitricem eius apud se esse. Astyages dicere, non bene sibi illum consuluisse, qui cuperet ad ingentes deuenire necessitates. Simulq; hæc dicens, satellitibus significauit ut caperent ipsum. Hic autem cum ad necessitates adduceretur, re uti erat promittit: ab initioq; exorsus uera referendo, deuenit ad preces, petendamq; sibi ueniã, iubens ut eã haberet bubulco ueritate elocuto. Astyages pauciora iam uerba fecit. Ceterum cui ualde succedebat: Harpagum uocet satellitibus iubet. Quæ ubi affuit, percontatur Astyages: Harpage, qua nece interemisti quæ tibi tradidi puerum & filia mea genitum? Harpagus (in uidi pastorem interesse) noluit tergiuer-

Asty-
ges Cy-
rū agno-
scit.

tergiuersari mendacio ne argumentis cōuinceretur, sed ita respondit: Ego posteaquam infantem accepi rex, cogitauī quo pacto ex animi tui sententia facerem: & tamen cum apud te innoxius extitissem, ne forem aut filia tua, aut tibi ipsi carnifex, ita statui agendum: Accersito huic bubulco infantem tradidi, inquitens te esse qui iuberet illum interfici: in quo dicendo mentitus nō sum. Tū enim ita praecepisti. Atq; huic dum puerum trado ex tuo praecepto, iussi exponeret in deserto monte, perstaretq; in eo obseruando tantisper dum expirasset, comminatus isti extrema quaeq; nisi haec effecta reddidisset. Vbi hic fecit imperata, & infans obiit, missis eunuchorum fidiisimis rem cognoui. & per eosdem mortuum sepeliui. Ita res habet rex, atq; hac morte defunctus est puer. Et Harpagus quidem directam habuit orationem. Astyages autē dissimulata qua illi insensus erat causa, ob id quod contigerat, primum rem ei enarrat, quemadmodum ipse à bubulco audisset: deinde ea narrata, eo deuenit loquēdo, quod puer uiueret, & bene haberet, quia sic actum esset. Nam ex hoc, inquit, quod gestum erat circa puerum, ego ualde animo fui, & à filia mea insimulatus haud leuiter tuli. Igitur in bonū conuersa fortuna, mitto filium tuū ad puerum hunc qui recens ueni. Præterea destino pro liberatione eius dijs immolare, quibus hic honor debetur, tu mihi adesto ad cœnam. Harpagus cum hac audisset, adorato rege, ac sibi maiorem in modum gratulatus, quod peccatum suum commodè cefsisset, & ultra bonam fortunam ad conuiuium uocaretur, domum abiit. Quam ingressus, prosperanter filiū qui ipsi unicus erat, tredecim fermè natū annos, mittit ad domum Astyagis, iubens exequi quacumq; ille imperaret. Ipse gestiens, quid sibi successisset, uxori exponit. Eius filiū ubi aduenit, Astyages maclat, concisumq; mēbra

Asty-
ges Har-
pago i-
pūus si-
lū carnē
apponit.

tim & partim assum, partim elixum ubi esculentum effecit,
paratū habuit. Dehinc sub horam cœnæ, postquā affuerunt
cūm cæteri conuiuæ, tum uerò Harpagus: conuiuis quidem
alijs atque ipsi Astyagi mensæ appositæ sunt ouilla refertæ
carne. Harpago autē carne filij sui, præter caput atq; extre-
ma manuum pedumq; cætera omnia. Nā ea in canistro oper-
ta, separatim reposita erant. Eum postquam satis depastum
illo cibo putauit Astyages, interrogat numquid sit illis oble-
ctatus epulis? Se uerò sanè oblectatum dicenti Harpago hī
quibus negotium erat datum, afferunt caput filij cum extre-
mis manuum pedumq; uelatum, assistentesq; iubent delege-
re, ac sumere quod uellet ex eis. Harpagus obtemperās, ubi
detexit, cernit reliquias filij. Non tamen eo spectaculo con-
sternatus est, sed apud seipsum fuit. Et perconti Astyagi, nū-
quid agnosceret cuius feræ carne pastus esset, se agnoscere
respondit, sibiq; quicquid rex ageret, placere. Hoc reddito
responso, receptisq; reliquijs carniū, domum abiit, eas ut
ego opinor illinc collectas humaturus. Hac ultione Astya-
ges Harpagū persecutus est. Idē de Cyro deliberās, eosdem
ex magis accersiuit, qui fuerant ipsius somniū interpretati.
Postquam uenerunt, sciscitatur eos, quid censeāt de uisione
sibi agendum. Illi necessariò fore inquiunt, ut puer si super-
stes esset, nec hæctenus perisset, regnaret. Atqui puer & ui-
uit & incolumis est. Astyages excipit: & cū ipsum ruri agen-
tem pueri eius pagi regē delegissent, quæ faciunt, qui reuera
sunt reges, ea omnia hic fecit. Nam satellitib; iamitoribus, in-
ternuncijs, ac cæteris munijs institutis, imperiū exercuit, quæ
nobis quonā uidentur spectare? Si superest puer, magi respō-
dent, atq; regnauit nulla ex prouidentia: confidito ob id, ac
bonum habeto animum, iam nō eum regnaturum iterum.
Nam quedam uaticinationes nostræ in exigua reciderunt.

Asty-
ges ma-
gos de
Cyro cō-
sulit.

Quelut insomnia in imbecillum quiddam tandem redactæ
 sunt. Ego inquit Astyages respondens, isti uestra, magi as-
 sentior sententiæ, me somno esse defunctum. puero iam rege
 nominato, nihilq; mihi amplius eum esse reformidandum.
 Vos tamē probè considerantes quanam futura sint, & mea
 domui & uobis tutissima consulite. Ad hæc magi, Nostra
 etiam rex, inquirunt, magni interest, tuū stare principatum:
 qui si immutetur, & ad hunc puerum, qui Persa est, trāseat,
 nos quoq; qui Medi sumus, in seruitutem redigemur Persis,
 & extranei nullius erimus precij. Te uerò regnāte, cuius po-
 pulares sumus, cum ex parte imperamus, tum magnos apud
 te honores obtinemus. Quo magis per nos & tibi & regno
 prospiciendum est, & nunc si quid cerneremus quod timen-
 dum esset tibi aperiremus. Verū cum in rem friuolā nunc
 euaserit somnium, & ipsi confidimus, & te itidem confidere
 iubemus, & hunc alegare puerum ab oculis tuis in Persis
 dem, ad parentes: His auditis, Astyages gaudisus est: accitoq;
 Cyro hæc inquit: Fili, cum ego propter quandam haud sa-
 nam somni uisionem in te fuisset iniurius, tuo tamen ipsius
 fato superstes es. Nunc itaq; lætus ad Persas ito cū his, quos
 ad te ducendum mittā. Eo perueniens parentes tuos offensa-
 des: patrē non qualis Mitradates bubulcus, & matrem non
 qualis uxor eius. Hæc locutus Astyages Cyrū dimittit, quē
 ad domum Cambysis reuersus acceperunt sui parentes, &
 audita re uehementer amplexi sunt, ut quem statim mortem
 obisse crediderant. Sciscitabantur quonam modo superstes
 esset. Hic se uerò ait eos antea non nouisse, & ob id maxime
 errasse: inter uiā tamen omne suū infortuniū audisse, credi-
 disse enim se bubulci Astyagis esse filiū. Verū in illo itinere
 omne rē gestā ab his qui ipsum deduxerant, accepisse. Com-
 memorabat autē se ab uxore bubulci fuisse educatū, semper

Astyages
 Cyrum
 Persis
 dimittit.

et laudib' prosequens, ita ut in omni eius sermone esset Cyno. Quod nomē accipientes eius parentes, ut diuinitus uideretur Persis filius ipsorū fuisse seruatus diuulgarūt à cane Cyrū, eū esset expositor, fuisse educatū. Vnde hæc fabula emanauit.

Harpagus in Astyagē uindictā molitur.

Cyrus ubi in uirilem adoleuit aetatem, & inter aequales uirilissimus euasit, & idem dilectissimus constituit Harpagus ad eum dona mittere, Astyagis ulciscendi cupidus. Nā per sese qui priuatus esset, non uidebat futuram de Astyage uindictam, sed Cyrum, cuius casus similis casibus ipsius extitisset, quum eum uideret educari, sibi socium comparabat.

Astyages in elusas lepori litteras mittit ad Cyrum.

Ceterum ante hoc alia ab eo comparantur. Cum esset acerbus Astyages in Medos, Harpagus singulis quibusq; eorum se insinuans primoribus, persuadet oportere, Astyagum à regno summoueri, Cyro delecto. His transactis Harpagus ac paratis ita demum uolens Cyro apud Persas agenti, suam aperire sententiam, cum aliter non posset, utpote itineribus custoditis, huiusmodi rem comminiscitur. Exenterato solet ter lepore ut nihil omnino rescinderetur, indidit libellum, in quoq; libuit conscripserat, resutoq; uentre, lepore una cū retibus tradidit uenatori cuidam suorum domesticorum fidissimo, præcipiensq; suo ore cum daret leporem, Cyro diceret ut ipse suis manibus aperiret, idq; sine arbitris faceret, hominem dimisit in Persidem. Hæc executo nuncio, Cyrus acceptum leporem apernit, inuentumque libellum qui in eo inerat, legit, in hæc uerba. Fili Cambysis, quem dii respiciunt (nam aliter nunquam in tantum fortunæ peruenisses) ulciscere nunc Astyagem tuæ necis autorem. Quoniam ex huius tu quidem studio perieras, deorum tamen beneficio & meo superstes es. Quæ omnia quemadmodum circa te gesta sunt, opinor te olim iam rescuuisse: & item, qualia ego ab Astyage passus sum, quod te non occidissim,

dissem, sed bubulco tradidisssem. Nunc si mihi auscultare
 vis, omni tu (cui Astyages imperat) regioni imperabis. Per-
 sas ad rebellandum cum persuaseris, ducito aduersus Me-
 dos, ad uotum tibi re successura, siue ego dux ab Astyage
 ad tibi occurrendū creatus fuero, siue alius quispiam Medo-
 rū illustris. Horū enim primī quiq; ab illo, ad se deficientes,
 Astyagem conabuntur euertere. Ita tanquam comēta tibi
 sint hic in expedito ista exequere sine mora. Cyrus his audi-
 vis, considerabat quonam solertissimo modo Persas induce-
 ret ad rebellandum. Cogitando tandem comperit hunc esse
 appositum, ut ita faceret: Scripto libello de his quæ uole-
 bat, consilium Persarum coēgit. Deinde resignato libello
 atq; lecto, ducem se inquit Persarum ab Astyage esse desi-
 gnatum & nunc Persæ, ait, edico uobis, ut præsta mihi suis
 cum singulis falcibus. Hoc Cyrus Persis præcepit, quorum
 complura sunt genera, eorum quædam Cyrus contraxit &
 a Medis ad deficientem induxit, sub quibus alia omnia. Ea
 autem hæc sunt: Arteata, Persæ; Pasargadae, Meraphij,
 Marj. Sed horum Pasargadae præstantissimi, in quibus &
 Achæmenidarum cognatio est, unde reges Persidæ sunt ori-
 undi. Alij Persæ hi sunt: Pæthelæi, Derusiei, Germani: atq;
 hi omnes aratores. Alij uerò pecuarij, Dai, Mardi, Dropici,
 Sagartij. Vbi cuncti affèrunt, habentes quod eis erat præce-
 ptum, ibi Cyrus iubet locum quendam dumosum (erat Per-
 side is locus circiter decem & octo aut uiginti stadiorum)
 totum detergant intra diem. Quo labore perfunctus Per-
 sis, iterum præcipit in posterum diem ut lauti adsint. Inte-
 rim coactos in unum caprarum, ouium, boum greges patris
 sui mactat, atq; instruit, tanquam Persarum exercitum ac-
 cepturus ulmo epulisq; quàm lautissimis. Postero die con-
 uenerunt Persæ, & ille iubet eos discumbere in prato, atq;
 epulari:

Cyrus
 Persas
 ad defe-
 ctionem
 pellicia,

epulari. Deinde cœnatos interrogat, utrum pridianā an præsente
 sentem conditionem præoptarent? Illis respondentibus, mul-
 tum esse inter hæc duo discriminis: pridianam enim omnia
 mala habuisse, præsentem uerò omnia bona habere, excepit
 Cyrus. & omnem rem denudauit inquit: Viri Persæ, ita
 res uestre habent, uolentib. uobis mihi obtemperare, & hæc
 & alia infinita commoda aderunt sine ullo seruitutis labo-
 re: nolentibus uerò, innumerabiles quales hesternæ aruma-
 næ. Nunc itaq; obtemperando mihi, efficiamini liberi: quæ
 bona ipse diuina quadam sorte genitus uideor in manus ue-
 stras esse allaturus, quos non arbitror inferiores esse Medis
 cum in alijs, ut uerò in bellicis rebus. Quæ cum ita sint, re-
 bellate quamprimum ab Astyage, Persæ, ut quī iam pridem
 dedignarentur parere Medis, nacti præsidem, libenter se in
 libertatem uindicarunt. Hæc molientem Cyrum Astyages
 cū accepisset, misso nuncio accersit. Iste nūcium iubet re-
 nunciare, se prius illuc uenturum, quàm Astyages ipse uelit.
 His auditis Astyages Medos cunctos armat, hisq; aduersa
 nūmine Harpagum præfecit, oblitus eorum quæ illi fecisse
 set. Comparato exercitu, ubi Medorum copię cum Persicis
 prælium conseruerunt, quicumq; eorum sermonis Harpagi
 erant expertes præliabantur: qui uerò participes, ad Persas
 transibant. Pleriq; de industria ignauiter agebant fugamq;
 faciebant. Dilapso turpiter Medico exercitu, Astyages ut
 primū rē cognouit, minitans Cyro, inquit: Ne sic quidem Cy-
 rus gaudebit. Hactenus locutus, ante omnia eos magos som-
 niorū interpretes q̄ suasisset ipsi Cyrū dimittendū patibulis
 affixit. Deinde reliquos Medorū qui in urbe erāt, adolescen-
 tes pariter & senes armat. Quib.eductis cū Persis confligē-
 fugatur, uiuusq; capitur, amissis quos eduxerat Medis. Bi ca-
 ptiuo assisistēs Harpagus, insultauit exprobrauitq; cū alia q̄
 homini

Astya-
 ges à Cy-
 ro uiuus
 capitur.

homini dolerent dicens, tū uerò percontando eum de cœna sua, in qua ille ipsum carnib. filij pauisset. Quoniam regnū eius ad seruitutem decidisset, eum intues Astyages uicissim interrogat, nūquid ipsius foret Cyri opus: Harpagus suum uerò esse dicere, idq; meritò quoniā ipse ad Cyrum scripsisset, & Astyages eū meritò improuidissimum atq; iniquissimum omnium hominum compellauit. Improuidissimū quīdem, quòd si facultas ei aderat, ut rex efficeretur, alteri tribuerit imperiū, si modò illa per ipsum gesta essent: iniquissimū uerò, quòd cœnæ causa Medos in seruitutem redegisset. Si enim oportebat omnino eum comparare alteri regnum, nec sibi habere, satius futurum fuisse Medorum alicui id bonum comparare q̃ Persarū. Nunc Medos, qui huius peccati affines non extitissent, ex dominis factos esse seruos: & Persas qui fuissent hacenus serui, nūc dominos effectos esse Medorum. Hunc in modū Astyages cū quinq; triginta regnasset annos, regno amotus est, ob cuius acerbitatē Medi subiecti fuere Persis centū ac duodetriginta annos, omni supra Halym fluuium Asiæ dominati, excepto tempore quo Scythæ regnauerunt. Idē sequentibus temporibus, cum horum paſtorū pœniteret, à Dario defecerunt, Sed pralio uicti iterū subacti sunt, Persæq; qui tunc cum Cyro aduersus Astyagē rebellauerunt, deinceps Asiæ imperitauerunt. Cyrus nullo alio malo afficiens Astyagem, penes se habuit quo ad uita excessit. Ita Cyrus genitus educatusq; regno potitus est. Et mox Cræsum iniuriæ illatorē subegit, quemadmodum d me superius commemoratum est. Quo subactio, ita omnem Asiā adeptus est. Ritus quib. utitur Persæ, tales esse cōperi: Persarū ritus. Neq; statuas, neq; tēpla, neq; aras extruere cōsuetudo est, quimò hoc facientib. insanīa tribuēre. Ob id, ut mea fert opinio, quod nō quemadmodū Græci, sentiūt deos ex hominib. esse

esse ortos. Moris habent, editissimis quibusq; conscensis mō-
 tibus, Ioui hostias immolare, omnem gyrum cœli Iouē ap-
 pellantes, Soli, Lunæq; sacrificant & telluri, igni aquæ atq;
 uentis, hisq; solis sacra faciunt iam inde ab initio. Vraniae
 quoq; sacrificant, sic nimirum ab Assyrijs Arabibusq; edo-
 cti. Assyrij Venerem Mylittam uocant, Arabes eandē Alie-
 tam appellant, Persæ Metrā. Sacrorum autem ritum circa
 hosce iam dictos deos huiusmodi quondā instituerunt. Per-
 sæ quippe sacrificaturi nec aras erigunt, neq; ignē incendūt
 prorsus, sed neq; libamentis utuntur, aut tibijs, infulsis, aut
 molis. Verū ut quisq; diuis hisce sacra facere statuit, in lo-
 cum mundum uictimam sistens deū illum implorat, myrto
 maximē cinctam gestans tiarā. Sacrificans autē, non pro se
 solo, priuatimq; uota nuncupat, sed communiter uniuersis
 Persis bene precatur, in primis quidem regi: quando inter
 Persas omnes idē quoq; comprehenditur. Vbi uerō iā in mi-
 nutas portiunculas membratimq; hostiam conscindit, carnī-
 bus elixis herbā substernit quā tenuissimā, maximē trifo-
 lium. Hæc collocatis impositisq; carnibus, magis astans
 theogoniā accinit, siquidem hanc illi dicunt incantationem
 efficacissimam: citraq; magum nullum illis sit legitimū sa-
 crificiū. Mox sacrificus sublatiis carnibus abutimur, in quē-
 cunq; usum illi fert animus. Ex omnibus diebus præcipuē
 colendum censent suum quicq; natalē, nimirum hoc die plus
 alijs æquum cēsant ciborum apponere. Et ditiores integros
 boues, camelos, equos, asinos, eosq; in fornace tostos isto die
 in mensam apponunt. Pauperes natalem minoribus pecori-
 bus honorant: cibus utuntur perpaucis, bellarijs multis, ne-
 que ijs admodum bonis. Hinc est quod Persæ dicant, Græ-
 cos pastos iam demum non esurire amplius. Nempe ipsis à
 cœna cibi apponuntur precij nullius, & si quid appona-
 tur,

tur, non cessant quin edant. Vinum largius illis apponitur. Eisdem nec uomere coram, nec urinam facere licet, quæ etiam nunc ita obseruantur. Poti, de rebus maximè serijs cõsulare consueuerunt. Nã si quando ipsis consultandum uidetur, tum postera die ieiunant, proponitq; is qui ædibus illis, in quibus fortè consultatur præst, & si placuerit atq; ieiunauerint, utuntur ipso: sin minus cõprobetur, abrogant: & de quibus ieiuni deliberauerint, de eisdem poti pronunciat. Si in uia inuicè sibi occurrant, facile cognoscet si pares sint: nam salutationis loco se mutuo osculantur. Quod si alter fuerit humilior paulò, genas osculatur duntaxat: sin autem alter fuerit multò inferior, prostratus adorat honoratiore. In primis illos obseruant reuerenter, qui proximè habitant. Secundas tribuunt his, qui à primis proximi, atq; sic deinceps progredientes, quo uiciniores, hoc arctiori necessitudine iunctos existimant. Sic nimirum omnium hominum longè optimos arbitrantur. Alios uerò quò remotiores disiti sunt, hoc à uirtute magis esse alienos: atq; illos demum secundum dictam proportionem pessimos esse colligentes, qui à Persis adsint quàm remotissimè. Sub Medis imperiũ obtinentibus, pleraq; nationes quoque imperitabant: sed quibus omnibus præerat Medi, iidem & affines, perinde atq; Persæ, colunt. Quæ gens imperij curam gerens, latè progressa fuit. Externorum Persæ maximè omnium hominum studiosi. Nam & Medicam uestem propria elegantiorẽ arbitrantur, gestant: & in pugnis thorace utuntur Aegyptico. Quin uoluptatibus etiam omnis generis quas semel senserint, frui student. A Græcis edocli, puerorum quoq; indulgent amorib, Puellas plures ducunt uxorum loco, atque præter has plerasque pellices alunt. Secundum bellicam fortitudinem potior ducitur numerosa sobolis procreatio. Et illi qui quàm

plurimos liberos ediderit, rex tanquam strenuum quippiam praeſtiterit, ſingulis annis munera mittit. Liberos eorum, à quinto anno incipientes uſq; ad uiceſimum, tribus duntaxat artibus inſtituunt, equitare, arcu ſagittas excutere, uera loqui. Ante quinquennium filius in conſpectum patris non uenit, ſed apud ſcæminas degit. Quod ea gratia ſic fit, ut ſi inter educationem decedat, nullam hac proliſ jaſtura patri afferat moleſtiam. Equidem hûc morem laudo, item illum, ne ob unâ tantum cauſam liceat uel ipſi regi occidere quæpiam, neq; alicui aliorum Perſarum atrocius aliquid in familiam exercere ob unum ſolum delictum: ſed expendere iubetur quiſq; ſi plura ac magna patrarit, atq; tum demum iuſta utatur indignatione. Suum aut patrem, aut matrem aiunt neminem unquam occidiſſe. Verùm quotquot horum fortè acciderunt, omni neceſſitate excuſſa hos tandem deprehenſos tradunt aut ſubditiſſimos aut ſpurios. Quippe uerè ſimile nequaquam uideri aiunt, ut hic qui uerus parens ſit, à proprio filio interimeretur. Quæcunq; apud eos fas non eſt facere, ea nec dicere. Turpiſſimum apud eos ducitur, mendari: ſecundo loco, res alienum debere, cùm ob alias multas cauſas, tum quòd neceſſum ſit eundem qui debet, mendacio quoq; obnoxiiu eſſe. Si quis è ciuilib. lepra aut uuligine inſectus ſit, huic in urbè accedere non conceditur, neq; cum alijs Perſis conſuetudinem habere. Dicunt enim hos morbos illis immiſſos, quòd in ſolem peccauerint. Externum uerò qui ab iſdem acceptus fuerit, è regione ſua exigunt, atq; ob eadẽ cauſam albas columbas in regionem illam afferunt. In flumen nec immeiunt, nec inſpuunt, nec manus abluant, nec denique ſimile quippiam faciunt, ſed flumina inter omnia religioſiſſimè colunt. Hoc quoque Perſis accidit peculiare, quod quanquam illos lateat, nobis minimè eſt obſcurum.

Nempe

Nempe quæcunq; apud illos nomina uel corpori, uel magnificentia sunt similia, ea omnia in eadem terminari litera, quam Dores San appellant. Iones Sigma. Etsi animaduertas ardetius, deprehendes nomina Persarum non quædam, sed omnia similiter elaudi. Equidem hæc probè sciens de Persis, possum indubitato affirmare. Atqui ista quæ de mortuis produntur, obscuriora, neq; perinde certò: quòd uidelicet defunctorum Persarum cadauera non prius humentur, quam ab alite aut cane trahantur. Magos tamē sat scio hæc facitūre, quando quidem apertè faciunt: mortuumq; cera inuolutum in terram condunt. Magi uerò cū ab alijs hominib, tum à sacerdotibus Aegyptijs differunt. Siquidem hi nullius animantis occisione se polluant, præter ea duntaxat quæ dijs immolant. Magi suis ipsorum manib, excepto homine atq; cane, quiduis occidunt: imò hoc palmarij loco ducunt, si formicas serpentesq;, & breuiter, reptilia atq; uolatilia plurima necauerint. Atq; de horum ritibus hunc in modum dictum sit, nos ad institutam narrationem recurrimus. Iones atq; Aeoles ubi audierant Lydos citra negotium à Persis uictos, legatos Sardis mittunt ad Cyrum ultro postulantes, ut ijsdem conditionibus eos admitteret, quibus Cræsi subiectos iudicionem accepisset. Verum Cyrus ad eorū postulata per huiusmodi similitudinem atq; apologum, respondit. Tibicen quidam ubi pisces in mari conspexisset, canere tibia incipiebat, ratus nimirum eos ad cantus suauitatem in terrā progressuros: at spe sua frustratus, misso in mare uerriculo, ingentem piscium uim complexus traxit. Et cum palpitantes cerneret in sicca, dixit ad pisces: Temperate, inquit, nunc mihi quæso à salationibus, quando non libuit me canente, saliendo progredi. Quæ uerba Cyrus Ionibus Aeolibusque ideo dixit, quòd Iones prius ipso Cyro per legatos ad am-

Iones &
Aeoles
ad Cyrum
legatos
mittunt
de dedi-
tione.

Ionis
Acus.

etiam inuitante flagitantesq; ut Crasso rebellarent constanter recusauerant: ac iam demum rebus non ex sententia succedentibus, parati essent Cyri imperata facere. Hac occasione ira commotus, dicto responso eos dimisit. Iones his auditis, ad suas quique uel reuertuntur, moeniaque communiant. Congregabantur autem in Panionio alij omnes, praeter Milesios. Quippe cum his solis foedus inierat Cyrus. ij scd conditionibus, quibus et Lydos receperat. Porro reliquis Ionibus communi sententia uidebantur legati in Spartam mittendi, qui simul et praesentem rerum statum nunciarent, et auxilium impetrarent. Iones uero illi, ad quos Panionium quoque pertinet, urbes habent cum coeli bonitate, tum montium commoditate optime sitas, quas nos nouerimus, adeo ut neque superior regio, neque inferior, neque ea denique quae orientem occidentemque spectat plaga, Ioniam hac in parte amulari possit. Siquidem haec uel frigore riget, uel premitur aquis, illa rursus calore ac situ squalent. Lingua utuntur non eadem. sed eius quatuor proprietates ducunt. Miletus prima apud ipsos ciuitas, ad meridiem uergens: post hanc Myus, et Priene: haec quia in Caria habitabantur, cum horum lingua conueniunt. Illae uero in Lydia, Ephesus Colophon. Lebedus. Teos, Elazomena, Phocaea, iam dictis sane ciuitatibus, quantum ad linguam attinet non respondent, inter se tamen eadem sonant lingua. Reliquae tres ciuitates Ionicae, quarum duae insulas habitant. Samum uidelicet, et Chium: tertia in continenti sita Erythrea. Ex his Chii et Erythrea eandem proprietatem sibi uendicant: Samii uero ab his discrepantes, propria quandam receperunt loquendi formam, atque hunc in modum quatuor omnino linguarum fiunt proprietates. Ac uero ex iisdem Ionibus Milesii erant, qui cum Cyro metus praetextu foedus pepigerunt. Insularibus

*sularibus nihil dum grauius fuit metuendum, quandiu Per
 sis Phœnices nondum fuerunt subiecti, & ipsi Persæ nau-
 gijs non uterentur. Porro hi non aliam ob causam ab Ioni-
 bus defecerunt, quàm quòd cùm imbecilles essent omnes alijs
 Græci, tum Iones oppido quàm infirmissimi, & nullius pro-
 pmodum momenti. Si quidem præter unas Athenas, nul-
 lam ferè Græcia insignem habebat urbem. Iam enim alijs Io-
 nes, atq; ipsi Athenienses, Ionum nomen refugerunt, non uo-
 lentes Iones appellari. Quinetiam nunc plerosq; ex illis ui-
 deas, quos nominis istius pudeat. Caterû duodecim istæ ciui-
 tates nomine ipso gloriabantur. Et ubi semel nomē sibi Pa-
 nionjs indidissent, fanum quoq; de suo nomine construxe-
 runt Panionum: id quod nullis alijs Ionû permittere in ani-
 mum sibi induxère, nec erant qui magnopere postularent
 eiusdem participes fieri, exceptis tantum Smyrnæis. Tale
 quippiam Dorienſibus accidit, qui Pentapolim incolunt, il-
 lam quæ antè Hexapolis uocabatur. Hi quoq; deprehendū-
 tur adeò neminem è sinitimis Dorienſibus ad Triopium sa-
 crum admittere uoluisse, ut etiam populares suos, sicubi sa-
 cri legē transgrederebantur, à ludorû communicatione exclu-
 derent. Nam in certamine Apollinis Triopij tripodes uictori-
 bus constituebantur ærei, & quos è sacro uictorib. nō lice-
 ret efferre, sed deo ipsi donare ibidē. At uir quidā Halicar-
 nasseus, nomine Agasicles, in eodē certamine uictoria poti-
 tus, ausus legem hanc uiolare, tripodemq; domum ferens si-
 bi asseruare. Propter quod commissum, quinq; hæ ciuitates,
 Lyndos, Lalyſſus, Camerus, Cos atq; Cnidus, sextam ciuita-
 tē Halicarnassum à sacrorû participatioe mouerunt, hac
 uidelicet pœna Halicarnasseos multantes. Atqui mihi sanè
 uidentur Iones duodecim fecisse ciuitates, nec uoluisse plu-
 res recipere, propterea quòd dū Peloponnesum habitarent,*

De Dorienſibus.

eorundem totidem fuerint partes, quemadmodum nunc quoque Achæorum, qui Ionas è sedibus suis exegerunt, duodecim sunt genera. Nempe prima secundum Sicyonem Pelenna iacet, deinde Aegira, & Aegæ, ad quam Crathis fluuius labitur, à quo Italicus ille uocatus est. Post Aegæ Buta est & Helice, quò ab Achæis bello fracti Iones confugerunt. Post hanc Aegion est & Rhyses & Partenses & Pharèses, atq; Olenus: præter hunc Pirus ingens fluuius fluit, postea Dyma & Tritæenses, qui soli mediterranea colunt. Hæ sunt duodecim Achæorum illæ portiones quæ tum quidem Ionam erant. Hæcq; causa fuisse uidetur, quapropter Ionibus duodecim ciuitates constituere placuerit. Verum quòd isti præcipuè magisq; alij sint Iones, aut præstantius quippiam gesserint, magna insania esset asseuerare, quando ex his Abantes sint, Euboia haudquaquam minima portio, qui tamen cum Ionum nomine nihil habent commune: & Minyia Orchomenijs admixti, Cadmæi, quoq; Dryopes, Phorcæses, Molossi, Arcades, Pelasgi, Dores, Epidaurij atque alia pleraq; nationes inter se cômiscebantur. Quorû alij ex Atheniensium Prytanee progressi, nobilissimos se Ionum existimauerunt. Hi coloniam ducentes, loco uxorû Caricas habebant mulieres, quarum iam antè parentes interemerat: propter quam eadem mulieres Caricæ legem tulerunt, quâ iureiurando inter se firmauerunt, tradideruntq; suis deinceps filiabus, quòd uidelicet cum maritis nunquam cibum sumerent, neque proprijs nominibus compellarent, propterea quòd eorum patres, maritos atque filios trucidauissent, & cum hæc patrassent, simul orbas ad concubitum uolenter rapuissent. Hæc Mileti fiebant. Reges creauerant partim Lycios, Glaucò Hippolochi filio oriundos, partim Cauconas Pylios à Codro Melanti filio ortos, partim utrosq;.

Nomen autem

autem Ionum inter ceteros maxime amplectebantur sintque iam ueri atque genuini Iones. Omnes tamen Ionum nomenclatura communicant, quotquot Athenis oriundi Apaturia festa concelebrant. Concelebrant autem omnes præter Ephesios et Colophonios, qui soli ex Ionibus ab Apaturijs arcentur, idque ob cædis patratae causam. Est autem Panionium locus Mycales sacer, ad septentrionem uergens, communiter ab uniuersis Ionibus Neptuno Heliconio dicatus. Mycale autem promontorium in continenti situm: quod quia Zephyro uento exposuit, ad Samum pertinet. Ad hunc montem collecti uniuersi Iones, sacrificium operantur quod Panionia uocant. Accidit hoc sanè non Ionum sacris duntaxat, uerum communiter omnibus Græcorum festiuitatibus, ut in eandem literam simant, perinde atque Persarum nomina. Et hæc quidem Ionica sunt ciuitates Aeolicæ ciuitates sunt, Cumæ, quæ et Piriconis uocatur, Larissæ, Nouus murus, Tenus, Cilla, Notium, Aegiroëssa. Pitana, Aegæa, Myrina Grynia, Atque hæc undecim Aeolicæ fuerunt priscae ciuitates. Vna autem Smyrna (Aeolica et ipsa ciuitas) ab Ionibus diruta fuit. Alioqui et hæc duodecim erant numero in continenti sitæ, quæ ditionem habebant Ionibus præstantiorem: quæ tamen ad illius cæli temperiem nequaquam accederent. Smyrnam uerò hac occasione amiserunt Aeoles, quod Colophonios per seditionem et sedibus submotos recepissent, qui postea Smyrnaeos obseruantes dum extra urbem Bacchi sacra celebrarent, oclusis portis urbem occuparunt. Succurrentibus autem Aeolibus uniuersis, sic inter eos transactum est, ut si Iones utensilia bonaque mobilia Smyrnaeis redderent, Aeoles Smyrna cederent. Hanc conditionem cum Smyrnaei acceperissent, distributæ sunt undecim hæc ciuitates, suos quæque constituens ciues. Hæc itaque continentis

Panionii
locus,

Mycale
promon-
torium.

Aeolicæ
urbes.

sunt ciuitates, exceptis ijs quæ Idam habitabant: nam illæ ad has non referuntur. Insulares uerò quinque ciuitates, Lesbium colebant, sextam enim in Lesbo Arisbam, Melhymnæiam sibi subiecerant tanquam sanguinitate iunctam. In Tenedo una habitabatur ciuitas, & altera quadam in centum appellatis insulis. Id uerò Lesbij Tenedijque perinde atque cæteris Ionib. insulas tenentibus, cum nihil grauius esset metuendū, reliquis ciuitatib. communiter placuit Iones sequi,

Ionū & quocumque illi duxissent. Porro ubi Ionum Acolumque legati
Acolum Spartā appulissent, id quod factū est propter antier, ex omni-
legati & bus delegerunt Phocensem quendam, cui nomen Pythermo,
Sparta- quī postulata proponeret. Hic purpurea ueste indutus, in
nis pe- Spartiatarum conuentum, qui ad famam legatorum colle-
tunt au- ctus fuerat, processit: hortatusque Lacedæmonios multis uer-
xilia. bis ad auxilium Ionibus ferendum. Illi, quanquam Ionum
legatos repulerint, tamen myoparonem ablegarunt, quan-
tum ego conijcio, hominibus instructum, qui rerum Cyri Io-
numque successum explorarent. Hi Phocem appulsi, Sardis
mittunt spectatissimum ipsorum nomine Lacrineni, qui Cy-
ro Lacedæmoniorum mandata perferret. Cyrus audiens
quæ Lacrines proferret, rogasse fertur circumstantes Græ-
cos, quinā homines essent Lacedæmonij, & quā multi nume-

Cyri re- ro. Mox ubi hoc cognouisset, ad Spartiatā dixisse: Equidem
sponsum non extimui unquam homines illos, quibus locus est media urbe
ad lega- uacuum, ad quē collecti mutuis ipsi sibi iuramentis impone-
tum La- rent. His (si modò superi me seruauerint incolumē) non Io-
cedæmo- nū, sed propria sua incōmoda erunt deplorāda. Hac in uni-
niorum, uersos Græcos uerba detorsit Cyrus: quia fora ampla habe-
rēt, in quib. negotiationib. uteretur illi, Persæ ipsi horū nul-
lo destineretur, neque illis ullū forū. Post hæc Sardis Tabalo
homini Persæ cōmisit. Cræsi aut cæterorumque Lydorū thesau-
rum,

rum *Pactya Lydo* tradit deferendū. Ipse uersus *Ecbatana* contendit, *Cræsum* unā secum ducens, *Ionū* interim non magna habita ratione, etiamsi primi adoriendi fuissent. Quandoquidē *Babylon* ei obstaculo esse uidebatur, & *Bactriana* quoq; natio, itē *Sacæ* atq; *Aegyptij*, in quos ipse expeditionē facere in animo habebat: in *Ionas* aut alium quempiā imperatorem mittere. Postquam *Cyrus* ē *Sardis Lydos* exegit, *Pactyas* à *Tabalo* atq; *Cyro* desciscit. Et quia *Lydorum* thesaurū habebat, conscensis nauib. auxiliarios mercede cōducit, maritimisq; omnib. persuadet, ut cōmunem secū expeditionem suscipiant. Quib. succedentib. *Sardis* castra admo- uuit, *Tabalumq;* in arce undiq; cōclusum obsēdit. *Cyrus* hæc ex itinere intelligens, *Cræsum* hūc in modum allocutus est: Quisnam, inquit, *Cræse* finis erit eorū, quæ nunc mihi accidunt, quādo nō cessant *Lydi*, ut uidentur tātis per & sibi, & mihi negotiū faceffere, dū eos prorsus delere aggrediar? Vi deor equidē perinde fecisse atq; is, qui occiso patre, filijs perpercit. Si quidē ego te capto, qui plusq; *Lydorum* parens es, ipsis *Lydis* urbem suā reddidi. Cū hanc suam sententiā *Cyrus* exposuisset, *Cræsus* excepit, ueritus nimirum ne *Sardis* funditus euerteret. Rex, inquit, *Cyre*, quanq; prudenter tu recteq; dixisti, moderaberis tamen furori, neq; patieris anti- quam hanc urbem ita excindi, quæ cū superiorum, tū eorum quæ nunc acciderunt, causa non sit: nam priorum ego autor fui, id quod meopte hoc capite pēdo: præsens factum *Pactyas* designauit, cui tu *Sardis* cōmiseras. Hic tibi pœnas det, *Lydis* aut ueniam dabis. Modò hæc impera, ne uidelicet aliquando uirib. auclī, uel defectionem meditari ausint, uel molesti esse possint. Interdices illis ne arma bellica possideant, iubebisq; ut supra tunicam pallium gestent, induti cothurnos. Ad hæc iisdem citharam cantusq; indulgebis,

Pactyas
à *Cyro*
desciscit.

Cyrus
Cræsum
consultit
de puniē-
dis *Ly-*
dis.

deniq; cauponari liberos instituere, & mox comperies, o rex uiros in mulieres degenerasse, nihilq; metuendum ne rebelles unquā à te desciscant. Hæc ideo Cræsus suggestit, ratus optabiliorem Lydis hanc esse conditionem, quā semel subactos populari, sat sciens, ni prætextum idoneum cōmisce retur, non persuasurum ut institutū detrectaret. Adde quod formidabat ne in posterum aliquando Lydi si imminentem calamitatē effugissent, rebellantes à Persis funditus extinguerentur. Cyrus hac Cræsi admonitione gauisus, remissaq; iracundia, respondit ei se pariturum. Accersitoq; continuo Mazare homine Medo, eadem illi præcipit, quæ Cræsus suggererat Lydis imperanda. Atq; præter hæc mandauit illos omnes sub corona uenundari, quotquot unā cū Lydis Sardis oppugnassent: Pactyam autem uiuum ad se perducī. Et hæc quidē ex itinere præcipiens, Lydos compulit ad Persarum mores recipiendos. Pactyas intelligens exercitum non procul abesse, conterritus confugit Cumam. Mazares uerò nihil cunctatus, Cyri exercitus partem, quam secum ducebat, Sardis promouit. Verū ubi Pactyam iam unā cū suis commilitonibus Sardis abiisse cognouerat, primum Lydos adegit Cyri mandatis obsecundare. Et iam inde Lydi omnem uitæ rationem commutarunt. Deinde Mazares nuncios Cumā misit, qui Pactyā reposcerent. Cumæi uerò consilio inito statuerunt ad deū apud Branchidas referendum, quid factō opus esset. Erat enim illi oraculū peruetustum, quo Aeoles Ionesq; communiter uti consueuerant. Oraculum hoc in Milesiorum agro est sitū ad Panormum lacum. Missis igitur ad Branchidas consultorib; rogabant quidnā faciēdo hac in re deo gratificarētur. Consulētib; respōsum est, Pactyā Persis esse permittendū. Quæ ubi relata audiuerunt Cumæi putauerunt oraculo acquiescendū, Pactyamq; reddendum.

Pactyæ
fuga.

Panchi-
dicū ora-
culum.

reddendum. Caterum cum huc bona pars propensa esset Aristodicus Heraclides, uir inter ceteros Cumæos clarus, seu oraculo parum fidens, siue ipsos consultore oraculi responsum non rectè perferre existimans, constâter obstabat, quo minus oraculo Cumæi obtemperarent. Vnde factum est, ut iterum de Pætya consulturi, alij mitterentur sacerdotes consultores, inter quos ipse quoq; Aristodicus erat. Hi cum ad Branchidas peruenissent, ex omnibus sciscitans Aristodicus oraculum, rogabat in hæc uerba. O rex, uenit ad nos supplex Pætyas Lydus, mortem fugiens uiolentam: Persæ eundem reposcentes, iubent Cumæos hominem dimittere. Nos Persarum potentiam formidantes, tamen supplicem tantisper reddere detrectauimus, dum intelligeremus ex te indubitato, quid facere nos conueniret. Hunc in modum sciscitanti Aristodico, idem rursus respondebatur quod priores retulerat, nemo, Pætyam Persis permittendum. Post hæc Aristodicus tale quippiam de industria aggreditur: Templum circumiens, passeret aliasq; auiculas, quæ fortè in templo istic nidulabantur, è nidis exemit. Quæ cum ille faceret, memorant uocem ex adyto auditam, quæ ad Aristodicum ferretur, atq; huiusmodi quædam sonaret: Hominum sceleratissime, quænam libido te incescit, ut auderes meos supplices diripere? Aristodicum nihil dubitasse ad hunc modum respondere: Et tu, inquit, rex huiusmodi auxilium fers supplicibus, quando Cumæos iubes Pætyam tradere Persis. Cui deus respondens: Equidem, inquit, iubeo, ut impij male pereatis, neque deinde oraculum hoc de reddendis uestris supplicibus lacestatis. Porro ubi responsum hoc postremo referrent Cumæi, neque uolentes Pætyam Persis tradere interimendum, neque eundem penes se detinendo Cyrum, ad urbis suæ expugnationem excitare, hominem

Aristodici astus ob nõ dedendum supplicis

minem ablegant in Mitylenam. Mitylenæi, cum Mazares subinde per nuncios Pactyam flagitaret, paciscuntur pro certa mercede mittendum: quod tamen nolim indubitato asseuerare, quandoquidem non fuit persoluta. Cum ai cognoscentes ea quæ circa Pactyâ à Mitylenæis gesta essent, misso ad Lesbû nauigio, Pactyam deportant in Chium. In didem nimirum ex Mineruæ tutelarîs deæ templo uiolenter raptus à Chijs redditur. Reddiderunt aut pro Atarnæi mercede, Atarneus autem locus est Mysiæ, Lesbo è regione situs. Et sic quidem in custodia Persæ habuerunt Pactyâ, ut Cyro cum primum liceret traderetur. Atq; multo iam inde tempore, Chiorû nullus Atarnæo neq; molis libauit hordea ceis deo cuiq;, neq; secundæ mensæ fructibus inde decerptis utuntur. Breuiter, omnia à sacrorû usu remouentur, quæ è prouincia illa proueniunt. Postquâ uerò Pactyas iam Chijs traditus fuit, Mazares mox in illos castra promouit q; undâ eum Pactya Tabalum oppugnassent: & partim Prienenses subegit, partim Mæandri campû incurfauit, frumentationê militibus faciens, Magnesiâ etiam pari modo. Postremò Mazares morbo correptus, uita defungitur. In defuncti locum successit Harpagus, & ipse Medus: nimirum quem Medorum tyrannus Astyages indignis epulis excepit, quiq; Cyru in regni potestatem inuexit. Hic inquam à Cyro institutus dux, simul atq; in Ioniam uenit, urbes ductis aggeribus cepit. Nam ubi mœnia ciuesq; undiq; exercitu clausisset, aggere ad murum obiecto citra negotium expugnauit: atque sic Phocæa prima Ionum ciuitate potitur. Phocenses primò Græcorû longis nauib. usi feruntur. Adriam simul & Tyrreniâ, Iberiâ atq; Tartessam occupauerunt. Nauigijs autê utebantur non rostratis, sed penticonteris, hoc est, lembis quinquagenum remorum. Hi cum primum Tartessum uenissent,

Pactyas
Persæ
traditus

Mazari
mortuo
succedit
Harpagus.

uenissent, grati admodū fuerunt regi, cui nomen erat Argathonio, quiq; iā octoginta annis Tartesiorū regno præsue-
 rat. Vixit autē annis centū uiginti. Atq; Phocenses Argatho-
 nio ista occasione redditi sunt amiciores: quōd uidelicet
 Phocenses iussit Ionia relicta in sua ditione sedes deligere
 ubicunq; illis liberet. Verū ubi hoc non persuasisset Pho-
 censibus, intelligeretq; interim Medū in eos exercitum du-
 cere, pecunias numerauit ad urbem muro circundandā, &
 quidem liberaliter numerauit. Siquidem ipsius muri ambi-
 tus non paucorum est stadiorū, totusq; ē maiusculis lapidi-
 bus, ijsq; affabrē concinnatis. Et murus quidem ille hoc pa-
 elo fuit constructus. Porro Harpagus exercitum promo-
 uens, urbē oppugnavit. cū postulassent prius, si uellens Pho-
 censes, sibi sat esse, unū duntaxat muri propugnaculū demo-
 liri, ubi habitationē extrueret, cætera illis se permissurum in-
 tacta. Phocenses seruitutē auersantes, responderunt diē unū,
 se ad consultandū sumpturos: interim dum cōsultaretur, ille
 exercitum ab urbe reduceret. Harpagus autē quanq; se scire
 diceret quid faciuri essent, tamē permissurū ut cōsultarent.
 Et enim simulatq; ille exercitū reduxit, Phocenses concinud
 liberos instruunt, quib. liberos unā cū uxorib. atq; supellectile
 uniuersa imponent: ad hæc statuas quoq; & donaria, nisi
 quæ uel ferrea, uel lapidea, aut deniq; picta essent, omnia na-
 uib. important, quib. & ipsi cōscensis soluerūt: traieceruntq;
 in Chium. Phocæā autē iam desertā hominib. occupauerunt
 Persæ. Phocenses autē postq; ipsis Chij insulas, quas Oenusas
 uocant, licitantibus addicere nollent, metuentes ne illuc em-
 porium transferretur, obq; hanc causam hæc eorum insula
 clausa fuit, concesserunt in Corsicam. Hic enim iam ante
 xx. annos ciuitatem ex uaticinio condiderunt, nomine Ala-
 liā. Interea Argathonius satis concesserat. Porro Corsicam
 traiecit

Argatho-
nius rex

Harpa-
gus Pho-
cæā obla-
det.

traiecfuri Phocenses prius diuerterunt Phocæa, præfidiaq̃
 illic Perfariū, quæ ab Harpago fortè custodiæ causa relicta
 fuerant, trucidarunt. Quibus patratīs, quotquot ex claffica
 fodalitate supererant, communi confilio sese mutuis execra
 tionibus dirisq̃ deuotionibus astringunt. Ad hæc grande
 saxum in mare demergūt, iuramentoq̃ confirmant, nō prius
 se de repetenda patria cogitatuŕos quā saxum uadis mis
 leuatum renarit. Commodum uerò profectiōem molienti
 bus, plus q̃ dimidiā eorum patrem desideriu cepit ingens pā
 terni soli, morumq̃ Phocensiu. Et pleriq̃ etiā uiolato iura
 mento remigrarunt in Phocæam. Alij uerò iureiurando fa
 tisfacientes soluentesq̃ ex Oenufis, Corficam rectā petunt.
 Quo cum appuliffent cōmuniter habitarunt unā cum alijs
 colonis annis quinq̃, sacraq̃ crexerūt. Caterū ubi iā uicia
 nos circumquaq̃ hostili more populārentur, cōmuni senten
 tia bellum in eos adornant Tyrrheni atq̃ Carthagnienſes,
 utriq̃ sexaginta nauibus inſtrūcti. Phocenses ex aduerſo ar
 mati sexaginta quoq̃ naues milite implenti, obuiāq̃ illis pro
 cēdunt in mare, quod appellatur Sardonium. Cōmiſſa claf
 ſica pugna, Phocensib. Cadmæa quædam contigit uictoria.
 Nā quadraginta illis naues perierunt, reliquæ uiginti contu
 ſis roſtris factæ inutiles. Regreſſi aut Alaliā, ſumptis liberis,
 uxoribusq̃, atq̃ reliquis facultatibus, quantum naues ferre
 poterant relicta Corſica demigrarunt in Rhegiū. Verū ē
 nauib. illis quæ perierant, quotquot homines in Carthagini
 enſiū Tyrrhenorumq̃ manus peruenērunt (capiti enim pluri
 mi) hi omnes protracti ē nauibus, lapidib. obruti ſunt. Deinceps
 uerò quæcunq̃ ex Agyllenſiū uel pecorib. uel iumentis,
 atq̃ hominib. locū illū acceſſerunt, ubi Phocenses lapidati
 fuerant, continuō morbida fiebant ſtupore atq̃ igne corri
 piebantur ſacro. Agyllenſes Delphos miſerunt, uolentes cō
 miſſum

missum illud expiare. Pythia hæc eos iussit facere, quæ etiã nunc ab Agyllæis obseruantur. Nã & iusta illis persoluunt magnificè & gymnicum celebrant certamen. Et Phocæses quidem huiusmodi fato usi sunt. Illi autè qui hinc progressi Rhegium confugerant, ciuitatè condiderunt in agro Oenotria, quæ nunc appellatur Hyela. Atq; Phocensium in Ioniam res sic habent. Simile quiddam accidit Teijs, quos simul atq; aggerum beneficio cepisset Harpagus, omnes conscensis nauibus traiecerunt in Thraciam, ibidemq; urbem condiderunt Abdera, cuius fundamenta prius fecit Temesius Claxomenius: sed nihil pro hac sua opera fructus reportans, à Thracibus explosus est, nunc tamen à Teijs apud Abderaheroum colitur honoribus. Hi igitur Ionum soli seruitutem non ferentes, patrium solũ reliquere. Verùm alijs Iones, præter Milesios, prælio superati tandem, accesserunt Harpago, sicut & illi qui defecerunt, uirosq; se sirenuos declararunt, pro suis quisq; fortiter pugnans. Superati autem & capti, in sua quisq; patria remanserunt, eaq; quæ imperabantur subierunt Milesijs, qui iam Cyro fœdere astricli quietè agebant, quemadmodum superius à me cõmemoratum est. Hũc itaq; in modum Ioniam secundo in seruitutè redacta. Porro ubi Ionibus ijs potitus esset Harpagus qui continentè habitabant, insularum horũ exemplo conterriti, ultro sese dederunt Cyro. Iam uerò Ionibus etiamsi malè affectis, nihilominus sese ad Panonium recipientib. audito Biantem Prienæũ saluberrimũ dedisse consiliũ, cui si obtemperassent, licuisset Græcorũ omniũ felicissimos uiuere. Siquidè ille suasu, ut cõmunis classe soluentes, Sardinia petcerent. Ibidem una quadam urbe omniũ Ionũ cõstructa, absq; seruitute liberi feliciterq; uiueret: nimirũ insula inter omnes maxima recuperata, alijs imperarent. Sin autem manerent in Ioniam, nullam sibi ap-

De Teijs.
narratio

Biantes Io-
nibus. con-
siliũ dat.

parere

Thales
Ionibus
consiliū
dat.

Da Cari
bus nar
ratio.

parere libertatis spem. Hæc Biantis sententia ipsis Ionibus periclitantibus prodita fuit. Sanū quoq; Thaletis illud consilium, iam ante subactam Ioniam datum: nempe qui iusserat Ionas unam quandam communē curiā habere, eamq; in Teio: propterea quod Teos in media esset Ionia. Alias autē urbes habitatas nihilominus huic parituras quā aliarum urbiū tribus, legibus parerent. Atq; hi quidem huiusmodi consilia dederunt. Harpagus subacta Ionia, in Caras exercitum traduxit, & Caumos atq; Lycips, unā ducentes Ionas atq; Aeoles. Nam Cares ab his oriundi, ex insulis progressi sunt in continentem. Olim enim Minoi paruerunt, appellabanturq; Leleges, & insulas habitabant, tributum autē nullum pendebant, quantum equidem possum superiora repetendo ē longissimo auditu coniectare. Eidem cum Minos flagitabat, naues ei implebant. Ille felici usus belli successu, multos agros populatus est. Caricæ gentis omniū quæ illis temporibus claruerunt ingeniosissimæ, memorantur tria inuenta: quippe galeis cristas imponere primi docuerunt Cares, clypeis signa adiungere, postremò lora quoq; scutorum excogitauerunt. antea namq; citra habenas gestabāt quotquot clypeis utebantur, & balthæis duntaxat coriaceis fulatos, collo sinistroq; humero sustinebant. Post Caras uerò tempore longo succedente,iores atq; Iones ex insulis egressi, in continenti sedes posuerunt. Hunc in modū Cretenses de Carib. referunt. Quanq; his non assentiuntur Cares, qui se Aborigines atq; indigenas esse memorant, eodemq; nomine usq; usos. Apud Mylassos Iouis Carij delubrum ostendit uetustissimū, quo cōmuniter Mysi quoq; atq; Lydi utūtur, ut quæ Carib. sint germani. Quippe tam Lydū quam Mysum Caris fratrem appellant, atq; ob id eodem uiri fano. Quotquot alterius sunt gentis, etiamsi Carum lingua utantur, non tamen

tamen sacro participant. Caunij, quantum mihi uidetur, indigenae sunt, etsi ipsi se à Creta oriundos affirmant. Linguam sanè aut ipsi ad Caricā accommodauerunt, aut Cares Caunicā edidicerunt, id quod ægrè dijudicari potest. Siquidem legib. utuntur cum ab alijs gentibus, tum à Carum moribus multum diuersis. Nam apud illos laudatissimum habetur, iuuentutem frequenter amoris gratia ad cōpotationes conuenire, tam uiros quàm mulieres, atq; pueros. Sacra principio sibi constituerunt externa, quorum postea pertasi, cum patrjs duntaxat uideretur utendū dijs, Caunij omnis ætatis sumptis armis, sacerdotem ad Calyndicos usq; montes persequuti sunt, fustib. cadentes exclamantesq; externos se exigere deos. Et huiusmodi moribus illi utebantur. Lycij è Creta ab initio originem traxerunt. Cretā enim primum uniuersam barbari colebāt: deinde contendenti. pro imperio Europæ filijs Sarpedone atq; Minoë, Minos superior factus expulit Sarpedonem, eiusq; gregales. Hi propulsati, Asiæ ditionem occupauerunt Milyada. Et quā nunc Lycij colunt, olim erat Milyas, et Milyæ iam tunc appellabantur Solymi. His igitur imperitabat Sarpedon. Mox Termilæ appellati, quo nomine etiā uicini eos appellabant tantisper, dum Lycus Pandionis filius à fratre Aegæo Athenis pulsus, ad Sarpedonem in Termilas abisset, factumq; esset, ut temporis progressu ad Lyci nomen Lycij uocarentur. Legibus utuntur partim Cretensiu, partim Carum. Quāq; hoc unum præter ceteros homines pro lege habent peculiare, quod à matrib. nomina sibipsis induunt. Et si quis obuiū percontetur quisnam sit, quæue familia ortus, à matribus auisq; protinus genus suum repetet. Et si qua ingenua seruo nupserit, liberi qui ex his suscipiuntur, ingenui atque nobiles existimantur. Sin autem uir uel inter ciues primarius uxorem duxerit

De Creta narra-
tio.

meretrices.

De Cal.
dia.

externam aut pallacam, suscepti ex his liberi putantur non ingenui. Igitur illius tempestatis Cares nullum præclarum factum relinquentes, ab Harpago subacti sunt. Nec Cares tantum uerum & uniuersi Græci quotquot illam regionem tenebant. Tenebant enim cum alijs, tum Lacedæmoniorum coloni Cnidij, quorum regio declinat ad pontum, appellatur Triopium. Nā cum initium Byblesiæ ex peninsula incipiat, sinuq; Cnidij propemodum circumflui, eam partem, quæ boreā spectat, Ceraunius claudit sinus, australe uerò Symasnum Rhodiumq; mare. Reliquum frontem hoc est, isthmum qui perquam exiguus est, nempe quinque stadiorū, Cnidij tentauerunt perfodere: uolentes interea, dum Harpagus Ioniam euerteret, suā ditionem in insule formā redigere. Erant hie isthmus quem perfodere statuerant, ea parte qua continentem spectat, Cnidia. Id iam multa manu conantibus, diuinitus arbitror aliquid repugnasse, quod nimirum omnes qui manum admouerēt, læderet, cum alias corporis partes, tum præcipuè oculos infestante petra. Cnidij missis numcijs Delphos, rogant quidnam esset, quòd tantopere conatibus eorum aduersaretur. Pythia, ut ipsi referunt Cnidij, senario uersis respondit in hanc sententiam:

Isthmum neq; aggerate, neque fodite.

Iupiter namq; ipse, si placuisset, fecisset

Insulam. Cum respondiisset hunc in modum Pythia, Cnidij à perfodiendo Isthmo destiterunt, sequentiq; cū exercitu Harpago, ultrò sese non commissso prælio dederunt. Pedasij. Pedasij, qui mediterraneam supra Halicarnassum colunt, alijq; uicini maximā diligentiam adhibere feruntur, ut eorū sacerdos Palladi sacram barbā habeat, id quod ter illis accidisse putatur: hi soli in Caria populi Harpago diu reluctati, nullum negotij exhibuerūt, montē extruendo, cui nomen Lyda.

Lyda. Tandem tamen & ipsi expugnati. Caterum ubi in Xanthium campum exercitum produxisset Harpagus, Lycij contra progressi, pauciq; cum multis confligentes, strenue sese gesserunt. Superati autem praelio fugatiq; in urbem sese recipiunt, uxores, liberos, atq; pecunias una cum totis familijs in arcem cogunt admotoq; igne, arcem una cum cæteris rebus incendunt. Quæ ubi fecissent, ipsi regressi iureiurando se mutuo adstringunt, & cum hostibus iterum congruunt. fortiterq; pugnando omnes oppetierunt.

Ex Lycijs autè qui Xanthij dicuntur esse, hi omnes præter octoginta quosdam Isthæorum sunt conuenæ. Qui octoginta cum emigrarunt, atq; ita superstites remanserunt. Atq; Xanthum hunc in modum obtinuit Harpagus, pari modo Caunum. Nam Caunij Lycios magna ex parte imitati sunt. Igitur inferiorem Asiam Harpagus subegit: superiorem ipsè Cyrus deuicit, omnem gentem euertens, nullamq; relinquens. Ego illorum gestorum pleraq; prætermittam, & ea duntaxat prodam, quæ illi quàm plurimū laboris exhibuerunt, & memoria digna sunt. Igitur Cyrus ubi continentem uniuersam suæ ditionis fecisset, Assyrijs bellū intulit. Assyriæ cum aliæ multæ magnæ urbes, tū uerò celeberrimi nominis ac ualidissima Babylon illic ubi euersa ab istis Nimi regio extiterat, ea urbs in ingenti planicie sita est, forma quadrata, magnitudine quòquò uersus centenū uicenū stadiorum, in summa quadringentorū & octoginta in circuitu quatuor laterū urbis. Tāta est Babylonis urbis magnitudo, quæ ita exornata est, ut alia nulla earum quas not nouimus. Iā primū fossa ambit alta atq; lata, aquæ plena. Deinde murus, quinquaginta cubitorum regionum crassitudine, ducentorum celsitudine. Est autem regius cubitus quàm mediocris tribus digitis maior. Operæ præcium est me præter

Xanthij.

Babylonis descriptio.

hæc differere quemadmodū humus ē fossa sit egesta, & murus effectus. Vt quidq; terræ in deprimenda fossa efferebātur ex eo lateres ducebant, quorū cū magnam vim extraxerant, eos in fornacibus coquebant. Postea cæno utentes, asphalto feruenti per tricesimū quemq; laterum ordinem summities arundinū instipatas conglutinabant: & primum labra fossæ, deinde ipsum murum ad eundem modū, super quem circa oras extruxerunt dietas singulares, alteras alteris obuersas inter quas tantum intercapedinis relinquebatur, ut quadriga interagi posset. Eius per ambitum centum portæ stabant, aræ omnes cum cardinib. iidem postibusq;. A Babylonē octo dierū itinere abest alta urbs, nomine Is, ubi fluuius est haud magnus eiusdem nominis, qui se deuoluit in flumen Euphratem. Hic itaq; fluuius Is una cū aqua permultos reddit asphalti bituminis grumos, quæ asphaltus ad murū Babylonis comportabatur. Hunc in modū Babylon exstructa est. Eius duæ sunt plagæ, quas interfuit fluuius nomine Euphrates, qui magnus & altus, & celer, ex Armenijs in rubrum mare decurrit. In hunc uterq; murus lacertos ex porrigit, eiusq; incuruæ utrinq; ripæ costilib. laterib. pro maceria prætexuntur. Ipsa urbs plena domib. est ternarū quaternarūq; contignationū secta in uias rectas cū alias, tū uerò transversas, q̄ ad flumen pertingunt. Ad quarum singulas pro numero uicorum portulæ factæ sunt in maceria, quæ flumen sepiebat, & ipsæ aræ, & ad flumen idē ferentes. Et hic quidem murus lorica est. Alter uerò interior non multo, q̄ hic debilior, sed exilior. In utraq; urbis media platea est murus erectus, quorū hic regiā cōprehendit ambitu prægrandi atq; ualido: in altero Iouis Beli templū æreis portis, id quod mea etiam nunc ætate extat, duorum undecunque stadiorum amplitudine, figura quadrata. In sacri me-

dio

As urbs.

dio turris solida, crassitudine simul & altitudine stadij, cui
 alia rursus superimposita turris. & huic deinde alia, ad octa-
 uam usq. His extrinsecus scala sunt in circuitu adhibitæ,
 per quas ad singulas conscenditur turres. In medijs gradib.
 ductus, sella q; in hoc facta, in quibus ascendentes liceat se-
 dere ac conquiescere. In postrema turri sacellum est aliud,
 in quo lectus est splendide stratus, & apposita in mensa au-
 rea. Statua in hoc sacello nulla est, neq; hic noctu cubat ho-
 minum aliquis, præter mulierem unam ex indigenis, quam
 ex omnib. deus delegerit, uti narrant Chaldaei huius dei sa-
 cerdotes. Narrant enim illi, tametsi mihi parū credibilia re-
 ferre uidentur, deū uidelicet ipsum templū ingredientem, in
 hoc cubili conquiescere, sicut & Thebis Aegyptiacis ad eū-
 dem modū in Thebani Iouis fano, si modo Aegyptijs fides
 habenda est, mulier quoq; cubare creditur: quæ mulieres cū
 uiris non putantur habere consuetudinē. Idem fit apud Pa-
 tara Lyciæ urbem, quādo oraculum celebratur. Neq; enim
 id fit perpetuū: ubi id futurum est, uates noctu in templum
 concluditur. Porro in Babylone præter hæc commemora-
 ta, aliud est sacellum inferius, quod Iouis magnā habet sta-
 tuam, eamq; auream, pone mensam, & ipsam auream, simul
 & sustentaculum cum sella, omniaq; aurea, adeo ut Chaldaei
 octingentorum talentorū auri opus existiment. Extra tem-
 plum altare est, & ipsum aureum, & præter hoc aliud alta-
 re ingens, in quo solennes hostiæ immolantur, quandoquidē
 aureum illud non licet hostiarum sanguine polluere, præ-
 terq; lactentium. Insuper in hoc maiusculo altari Chaldaei
 quotannis centū millia talentorum thuris adolent, quando
 huic suo deo sacra faciunt. Eratq; in hoc templo etiamnum
 illo tempore statua duodecim cubitorum ē solido auro:
 quanquam ego hanc non uidi: sed ea refero quæ à Chaldaeis

Semira-
mis.

Nitocris

N.

referuntur. Hanc statuā Darius Histaspis filius insidiosè ca-
ptans, nō ausus tamen fuit diripere, sed q̄ postea Xerxes Dar-
iꝝ filius abstulit, sacrifico qui uetabat statuam loco dimoue-
ri) interempto. Atq; illud templum hoc pacto fuit ornatum.
sunt & multa priuata donaria. Huius Babylonis multi aliꝝ
reges extitēre, uerū in exponendis rebus Assyrijs mētionem
faciā, qui & muros ornauerunt & templa: & inter eos duæ
feminae. Harū prior, quæ quinq; ætatibus ante posteriorem
regnavit, uocata est Semiramis. Hæc per planiciem aggeres
extruxit spectaculo dignos, cum ante hac flumen eā omnem
restagnare solitus esset. Posterior regina Nitocris nomine
exiuit superiore solertior. Cuius cū alia monumenta extite-
runt, quæ ego cōmemoraba, tū uerò hoc, quod animadu-
rens imperiū Medorum ingens ac pacatū, subactasq; ab his
multas urbes, & inter has Ninū, permuniuit se omnibus quā
potuit maximè. Ante omnia fluuium Euphratem, qui
primum mediam ipsorū urbem interfluens, reclusus erat, tor-
tuosum reddidit, fossis superius depressis, adeo ut quendam
Assyria pagum, nomine Arderica, ter influat, & qui nunc è
mari per Euphratem Babylonem uersus subuehūtur, ter ad
hunc eundem pagū applicent, idq; triduo. & hunc quidem
talem reddidit. Aggerem uerò ex utroq; fluminis labro ag-
gestis uisu mirandū: tantæ est & magnitudinis & sublimita-
tis. Multo supra Babylonem aliquantulū seorsum à flumi-
ne, & fodit paludis eluuiē, profunditate quidem ad aquam
semper ducta: latitudine uerò eius quoquo uersus trecento-
rum uiginti stadiorū. Hæc fossitia humus ad fluminis ripas
aggesta est, quem locū ubi depressit, crepedinē ambitus eius
lapidib; induxit. Hæc duo, ut flumen flexuosum & lacuna
tota fossa esset, ideo fecit, ut fluuius per multos anfractus re-
cens, sedatior mearet, & nauigationes in Babylonē essent
mortuose,

expetuisse, & ex ipsis nauigationibus longus ambitus lacuna exciperetur. Ad hæc quæcumq; erat regio ad inuadendū opportuna, & cōpediaria ex Medis nia, hæc intersepit, ne Medi cōmercio Assyriorū ipsius negotia cognoscerent. Et hæc quidē ex profundo circūiecit. Cæterū ex eis talem fecit cōmunionem: Cū sit urbs in duas dirēpta regiones, fluuiio mediū tenēte quoties aliquis ex altera in alterā regionē trāsire uolebat sub regib. superiorib. is necesse habebat nauigio trāsire: quod erat (ut reor) sanē molestū. Fluic rei prospexit: sigdē ubi effodit effluuiū lacus, aliud opere eodē monumentū suū reliquit. Saxa prægrādia præcidit, q̄ ubi in expedito fuerint, & locus depressus, in locū ipsum quē depresserat, omnē fluminis cursum auertit. Cū hic locus effossus impleretur, in terea pristino alueo arefacto, oras fluminis intra urbē ac descēsus, qui ex portulis ad flumē ferūt, extruxit coctus laterib. eadē ratione qua muri extructi sunt. Extruxit itē circa mediā fœmē urbē pōtem ex ijs quos effoderat lapidib. ferro eor ac plūbo deuinciens. Hūc publicijs quadratis, per quem Babylonē trāsirent, interdū cōmittebat, easdē noctu tollebat: hac uidelicet causa, ne pernoctē trāsēuntes mutua furtā exercerent. Vbi lacuna repleta est flumine, & opus pōtis exornatū, tūc fluuiū Euphratē è stagno in pristinū reuocauit aluenū: atq; ita lacus quē foderat, uisus est utiliter factus, & pōs in usum ciuiū extructus. Eadem regina hunc machinata est dolū: Supra portas urbis celeberrimas, in loco edito atq; cōspicuo, sepulcrū sibi extruxit, atq; his literis inscripsit. Si cui regū Babylonis post me futurorū fuerit pecunia penuria, aperto sepulcro sumat quantūcumq; libuerit pecuniæ, dūtaxat indigēs, aliogñ ne aperiat. Nō. n. bonū fuerit. Hoc sepulcrū tādū fuit immotum, dū regnum peruenit ad Dariū. Is indignum esse ratus, se neq; uti quippiā his portis (ideo an-

Cyrus in
Labyni
tum Ba-
byloniz
regē du-
cit exer-
citum.

Cyrus
Gyndem
fluuium
in mul-
tos ri-
uos diui-
dit,

tem non utebatur, quòd supra caput ipsius transeuntes mor-
tuus situs esset) neq̃ sumere pecunias repositas, & eas ipsum
prouocantes, reſerauit monumentū in quo non quidem pe-
cunias inuenit, ſed literas ita dicentes: Nisi pecunia eſſes in-
explebilis, & turpis lucri cupidus, haud aperuiſſes urnas de-
functorū. Talis exiit iſſe hæc regina memoratur. Aduerſus
cuius filiū Labynitū, patris nomen, & Aſſyriæ imperiū ha-
bentē. Cyrus exercitū duxit. Ducit aut̃ rex magnus exercitū
probè domi cōparata re frumentaria, atq; pecuaria. Porta-
tur item aqua ex flumine Choaspe, Suſa præterfluente, quo
uno ex omnib. fluminib. rex potat, Cuius Coaspiſ aquā de-
coctā, & in argentea uasq; diffuſam, ferentes permulta caro-
ruca quatuor rotarū, multis trahentibus, aſſiduè comitan-
tur, quocunq; ille proficiſcitur. Cyrus Babylonem tendens,
ubi uenit ad Gyndē amnem (qui in Mantienis ortus monti-
bus, per Dardaneos in Tygrim alterū amnem fluit, q̃ Opim
urbē præterlabens, rubro infunditur mari) conabatur hunc
fluuiū Gyndē trajcere, cū non poſſet niſi nauib. trajci. Int̃
rim ei quidā è ſacris equis candidis petulanter ingreſſus flu-
uium, tranſire conabatur. Hunc fluuius uorticibus contor-
quens, obruendo abripuit. Cyrus per quā ægre ferens hāc
fluminis iniuriam, illi cōminatus eſt, ſe ſic redditurum eum
tenuem, ut poſthac facilè uel à mulieribus tranſiri poſſet, ne
genua quidem tingentib. Hæc minatus, expeditione in Ba-
bylonē intermiſſa, copias ſuas biſariā diuiſit. Dehinc alueos
ad funiculum designauit centenos & octogenos, utrinq; ad
Gyndis labra omnino cōuerſos, quos diſtribuiſ copijs effo-
di iuſſit. Et opus quidem ut quod à tāta multitudine fieret,
perficiebatur tamen eo faciendo eā aſtatè triuerunt. Cyrus
ubi Gyndem mulſtauit in trecentos & ſexaginta riuos didu-
ctū, & alterum uer illuxerat, ita porro ire Babylonem per-
git,

24. Babylonij cum producto exercitu prastolantib. Qui ubi propius urbem ille promouit, cum eo conflixerunt, prælioq; fugati, in oppidū se receperunt. Ii tamen quia Cyrum iā pridem animaduicerant inquietū esse, uiderantq; omnes pariter gentes aggredientem, cōportauerant multorum sanē annorū cōmeatus. Idēq; tunc obsidionē nullius mōenti faciebant. Et Cyrus cū iā in longo tempore nihil admodum res proficerent, inops cōsiliij erat. Tandē siue alius ei anxio suggessit, siue ipsi in mentē uenit quid in rem esset, sic statuit faciendū: Instruētis uniuersis copijs partim quā fluuius urbē ingreditur, partim à tergo quā egreditur præcipit, ut dū cernerent alueū posse transiri, illac urbē inuaderent. Ita instruētis atq; admonitis suis, cum inutiliori exercitus parte abiit ad stagnū: Eō ubi peruenit, q̄ Babyloniorū regina fecerat apud flumen, & apud stagnū, quod erat palus, eadem ipse fecit. Nā reuocato flumine, alueū eius pristinum uado transibilem reddidit. Id tale ubi actū est, Persæ qui ad hoc ipsum instruētī erant, per alueū unde fluuius Euphrates ab secesserat, mediorū ferē femorū tenuis gnauius Babylonem introierunt. Quos Babylonij si factū Cyri prius aut audis-
sent, aut sensissent, haud dubiē, contēpto eorū ingressus pessimo exitio effecissent. Nam obseratis omnib. quæ ad flumen ferūt portulis, cōscensisq; septis ipsi pro ripis stātes illos progressos ueluti in cauea exceperunt. Nūc ex inopinato eis Persæ astiterūt: & cū capti essent q̄ media urbis incolebant Babylonij, propter eius tamē magnitudinem nō sentiebatur (ut fertur) ab his qui circa extrema habitabāt. Sed fortē quoniam nūc dies festus eis esset, exercēdis choreis atq; oblectationib. opera dabatur, donec planē rem animaduenterunt. Atq; ita primum capta est Babylon. Cuius urbis quāta sit potentia, Babylon. cum ex alijs multis pandam, tūc uerō ex hoc, quod cū regi nis opem

Cyrus Ba
bylon
potitur.

magno omnis plaga, cui imperat, sit distributa in ipsius atq[ue] exercitus eius alimentū, p[ro]pter tributa ex duodecim quib[us] annus cōstat, mensib[us]. quatuor regio Babylonia octo reliq[ue] eū omnis Asia alit. Ita huius regionis potētia tertiā Asia paritē æquarat. & eius principatus quē satrapiā Persæ uocant, omnium prouinciarū lōgē est optimus, adeo ut Tritechnæ Artabaxi filio, q[ui] pro rege tributū hoc exigebat, singulis dieb[us]. singula argēti plenæ artabæ penderētur. Est aut[em] artaba mēsa Persica, capacior q[uam] Atticus medimnus trib[us]. chœnīcib[us]. Atticis. Ad hæc erāt ei peculiare eq[ue], p[ro]pter bello destinatos, admissarij octīngēti. cū equarū quib[us] admittebātur sexdecim millib[us]. nā singuli ad uicenas admittūtur. Præterea canū Indicorū tāta alebatur multitudo, ut adp[ro]bēda eis cibaria, quatuor in eadē planicie magni uici attributi ēssent, aliorū tributōrū immunes. Atq[ue] hæc p[ro]sidis Babyloniæ peculiaria erāt.

**Assyria
natura.** In Assyriorū terra parū pluit. quod in ea frumētī germinat, id demū est, quod ex flumine irrigatur. Irrigatur aut[em] seges, & frumentū prouenit, nō quēadmodū in Aegypto, flumine sua spēte in rura ascēdēte, sed manib[us] atq[ue] scrobib[us] irrigatū. etenim Babylonica regio oīs, quēadmodū Aegyptiaca, distinguitur, quarū maxima nauib[us]. trāsiri potest, ad solē hybernū uergēs, ex Euphrate exient in Tigrim alterū flumē, iuxta quod urbs Ninus sita erat. Hæc regio oīum quas nos uidimus, lōgē optima est. dūtātaxat ferēdo frumento. Nā in arborib[us] ferendis, ficu, uite, oleo, nequaquā de principatu cōtendit. Cereris aut[em] fructū procreādo adeo ferax est ut nunquā nō ferēducenta reddat: & ubi p[ro]stās bonitate se uincit, etiā ad trice na, quaternū ferē digitorū latitudine triticeis atq[ue] hordeis folijs. milij uerō ac sesami proceritate instar arborū etsi mihi cōpertā tamen memorare supersedeo probē sciens, his q[ui] nunquā Babyloniā regionē adierūt, q[ui] de frugiferis dicta sunt, q[uod]q[ue] incredibilia uisum iri. Oleo neutiq[ue] utūtur, nisi quod ex

sesamis

amis faciūt . Sūt eis passim p̄ oēm regionē palma sua sp̄tē
 n̄ d̄ scētes, pleraq; fructifera: ex quib. & cibos & uinū & mel
 cōficiūt, curātes more ficorū. Harū, ut aliarū arborū, Græci
 m̄ asculas uocāt, quarū fructū his q̄ palmulas ferūt alligāt,
 ut illinc prodiēs culex, palmulas penetrās cogat maturesce-
 re, alioq; occasuras. Masculas. n̄ in fructu culices ferūt, quem
 admodū caprifici. Venio ad id, quod ex omnib. q̄ de ea regio-
 nē secūdū ipsā urbē. mihi pro summo miraculo est differen-
 dū. Nauigia illorū q̄ p̄ flumē cōmeāt Babylonē, oīa sūt orbī
 culata atq; coriacea, q̄ pecuarij. Armenij, qui supra Assyrios
 incolūt, ex castis salicib. faciūt instruitq; pellib. nudo illarū
 extrinsecus posito in modū soli: neq; puppe discreta, neq; pro-
 ra acuminata, sed in specię clypei magis orbiculata. tale na-
 uigiū stramētis stipatū, fluuiio deferēdū p̄ mittūt, cū alijs reb.
 tū uerō dolijs palmarū uino onustū, dirigētib. illud duob. cū
 tōtidē palis: quorū alter introrsū palā trahit, alter exterius
 pellit. Fiūt aut̄ nauigia hæc & magna admodū, et minora,
 quorū maxima q̄q; ferūt p̄odus gn̄q; milliū talētorū, singula
 singulos asinos uiuos intus habentia maiora etiā plures. In
 quos illi postq̄ nauigātes Babylonē puenerūt, onusq; distra-
 xerūt, lignaq; nauigij, atq; oīa stramēta adduxerūt, pelles cō-
 gerūt, & eos in Armeniā agitāt, aduerso. n̄. flumine nauiga-
 ri p̄ illius rapiditate nullo pacto pōt. Qua ex causa nō ex li-
 gnis sed ex pellib. nauigia fiūt. Eide ubi asinos agitādo in Ar-
 meniā redierūt, alia ad eūdē modū nauigia cōparāt te naues
 q̄ de eorū tales sunt. Amictu aut̄ tali utūtur: duab. amiciūtur

Babylō-
 niorū ue-
 stimenta

tunicis, una linea usq; ad pedes demissa, altera sup̄ hāc lanea
 postremo cādida et breui penula circūdātur. Calceos gerūt
 gētis more, soleis Thebanis si millimos. Capita habētes coma-
 ta mitris redimiūt, unguētis toto corpore delibuti. Anulū si-
 gnatoriū singuli gestāt, & sceptrū offabrē factū, cui sup̄stat
 aut malū, aut rosa, aut liliū, aut aquila, aut aliudq; p̄piā. nā abs-
 q; insigni gestare sceptrū, ipsis nefas ē. Atq; hic eorū corpori

Babyloni-
orum
lex con-
iugalit.

est cultus. Leges uero quæ constitutæ ab ipsis, hæ sunt: una quædem prudentissima, altera autem (quantum ego sentio) quæ Herodotus ex Illyrijs audito uti per singulos pagos. Semel quotannis ista sunt. Vbi uirgines effectæ sunt nubiles, eas congregant. & uniuersas unum in locum conducunt, quas circumstante uirorum frequentia, surgens præco sigillatim uedit, sed primum pulcherrimam omnium, secundum hanc (ut quæ plurimo uendatur auro) aliam euocat, quæ post illam est speciosissima. Venditur autem in contubernium, quarum pulcherrimas quasque Babyloni qui locupletes, & iidem cælibes sunt, mercantur, ut quisque licitando alterum superat. At ex plebe qui sunt cælibes, his non est opus pulchra forma, ideo pecunias ac turpiores accipiunt uirgines. Nam præco, ubi uirginum speciosissimarum peregit uenditionem, excitat deformissimam, si quis illorum mercari uolens existat, edicitque quisquis uelit quod minimo auri sumptu eam in matrimonium habere, donec illi qui minimo contentus est, femina addicitur. Ita aurum ex speciosis uirginibus conficitur, & per easdem cuicumque uolenti deformes ac debiles collocantur. Quarum nullam cuique emptori fas erat sine fideiussoribus abducere, sed datis fideiussoribus de contubernio uxoris ita demum licebat abducere: sed de hoc non conueniebat. lex lata erat ut aurum illi redhiberet. Quinetiam ex alio pago uenientibus licebat uxorem mercari, si uellent. Hæc apud eos honestissima lex erat, quæ tamen non perseverauit. Non uisimè aliud quiddam excogitauerunt, ne quis feminas iniuria afficiat, neue quis aliam in urbem abducatur. Nam postea quam expugnati male accepti sunt, remque domesticam absumpserunt, unusquisque plebeius ob uictus inopiã filias suas adigit ad quæstum corpore faciendum. Alteram item sapienter condiderunt legem, languentes efferendi in forum (neque enim medicis uiuuntur) ut de eorum languore consulant qui eos adducunt,

Babyloni-
orum lex
de agro
tis.

adeunt, si quis & ipse eundem passus est morbum, aut alium
 uidit patientem. Hæc uiri qui illos adeunt consulunt, hortan-
 turq; ad ea, q̄ ipsi faciendo effugerint similem morbum aut aliū
 nouerint effugisse. Nec fas est cuiq; languentes præterire si-
 lentio, nec ante quā explorauerit quonā laboret ille languo-
 re. Sepulcra eisdem in melle sunt, luctus funebri Aegypto
 persimilis. Quoties cum uxore miscetur uir Babylonius, ad-
 hibito thymiamati assidet, & ex aduerso mulier idem facit.
 Sub diluculum abluuntur ambo, nullum uas priusquam se
 abluerunt tacturi. Eadē & hæc Arabes faciunt. Vna iisdem
 Babylonij lex est, omnibus modis execranda: nempe omni-
 bus mulierib. indigenis cōmune est, semel in uita ad Veneris
 templū desidentib. cum externis uiris consuetudinem habe-
 re. Cæterum cū pleræq; sint diuitijs tumentes, quæ sui copiā
 facere recusent, hæc uehiculis cameratis subuectæ, pro tem-
 plo consistunt, relictæ interim à tergo magna famulitij tur-
 ba. Pleræq; etiā hunc in modū faciunt: Ad templū Veneris
 sedent, nodis corollisq; tempora reuinctæ, è quib. dum aliæ
 seorsum abeunt, aliæ egrediuntur. Nā diuerticula undecunq;
 sic funiculis distincta aditū præbent externis ad mulieres il-
 las, q̄ cuiq; libuerit deligendā. Porro cū semel illic consede-
 rint, non prius domū regrediuntur, q̄ hospitū aliquis pecuni-
 am mulieri in sinū iniecerit, & cū eadē à fano seorsum, ab-
 ducta rem habuerit. Hospitē aut illum qui pecuniā obtulit,
 dicere oportet: Tanti ego tibi deā Mylitam imploro. Myli-
 tā enim Assyrij Venerē appellant. Ac uerò pecuniam illam,
 quantulacunq; sit, nō est fas reijcere, siquidē in sacrū cōuertit-
 ur usum. Neq; mulieri etiā permittitur hospitē aliquē repu-
 diare, sed quicumq; it est, qui pecuniā obiecerit primū, hunc
 illa sequitur citra delictum. Postremò ubi iā congressa fue-
 rit cum externo mulier, dea expiata, domum reuertitur. Ac
 deinceps

Babylonia-
 norū lex
 de sacra-
 tione.

deinceps haud ita multo conduxeris. Iam quæ forma sua
 elegantiori, citius (ut par est) expediuntur: quæ uerò deformes,
 diutius coguntur desiderare pro templo, anteq̃ legi faciant sa-
 tis. Fitq̃ interdū, ut uno atq̃ altero anno, aut etiam triennio
 atque diutius expectare oporteat miseris. Alicubi nempe in
 Cypro, similis quædā lex est. Hæc sunt Babyloniorū institu-
 ta, quorum tres suos familia quæ nullo alio nisi piscib. uicti-
 tant. Quos captos ubi arefecerunt ad solem, hoc faciūt: In
 pilā deiciunt, ac pistillis pinsunt: deinde linteis conseruant,
 unde quisquis uult cōspergit, offamq̃ facit, q̃ in modū panis
 torreās. Cyro post hanc gentem ab eo subactā, incesit cupi-
 do Massagetarū in suā potestatem redigendi. Quæ gens fer-
 tur & magna esse & robusta, ad aurorā solisq̃ ortum sita,
 trans Araxem flumiū è regione Issedonorū. Sunt qui dicant,
 eā Scythiæ nationis, Araxes Istro maior, & idem minor esse
 memoratur: & in eo frequentes insulæ Lesbopares magni-
 tudine: & homines qui illas incolunt, æstate uesci radicibus
 quibuscunq̃, quas ipsi euellunt. Arborum aut̃ fructus quos
 maturos cōperiunt, in cibum reponere, quo per hyemem uti
 scantur. Apud eos etiā inueniri arbores talem fructū feren-
 tes, qui iactus in ignem ab his, qui ad se calefaciendum con-
 uenerunt, ioco circumsedentes incenso igne, sic ebrios reddit
 odore suo, ut uinū Græcos: & eo uehementius, quo plus eius
 fructus fuerit iniectū, quoad cōsurgatur ad tripudiandū, ac
 perueniatur ad cantū. Atq̃ hæc fertur eorū esse uiuendi cō-
 suetudo. Araxes porro fluius à Mantienis quidem, unde ex
 Gyndes (quem Cyrus in trecentos ac sexaginta diduxit ri-
 uos) fluit, sed per sexaginta ora prorumpens, quæ uno exce-
 pto in paludes eluuietq̃ euoluitur, ubi feruntur homines ha-
 bitare, qui crudis uictitent piscibus & pro uestibus utantur
 uitulorum marinorum pellib. Reliquum illud per apertum
 fluit in mare Caspium, quod mare per sese est, nec ullo cum

Massage-
tar.

Araxes
fluius.

Mare cas-
pium.

alio cōmifcetur. Nam & illud quod Græci omnes pernaui-
 gent, & id quod extra columnas uocatur Atlanticū & Ru-
 brum, idem est mare. Caspium uerò alterum, ac per feipsum
 est longitudinis quindecim dierū cursu nauis qua remis uta-
 tur, latitudinis ubi spaciosissimum est, octo dierum: qua ex
 parte ad uesperum uergit, Caucaſo prætentum monte, cum
 maxime ueſtitatis, tum ſummæ altitudinis, multas atq; in ſe
 omniſarias gentes habente, ac pleraſq; omnes agreſti mare
 ria ueſtitantes, ubi arborū frondes his q̄ ſunt apud nos ſimi-
 les feruntur eſſe, quibus cōuſis & aqua diluiſ, illi animalia
 ſibi per ueſtes inſcribere dicuntur, eaq; animalia nunq̄ elui,
 ſed perinde atq; ab initio eſſent intexta, ſi cum reliqua lana
 ueteraſcere. Horum quoq; hominum concubitus ſicuii peco-
 rum in propatulo eſſe. Et ad ueſperam quidem uergens hoc
 mare quod Caspium uocatur. Caucaſus cohibet: qua uerò
 parte uergit ad auroram orientemq; ſolem, planicies excipit
 proſpectu immenſæ magnitudinis. Quam ſpacioſam plani-
 ciem non ex minima parte Maſſageta poſſident, quibus bel-
 lum Cyrus inferre cupiebat multis ac magnis ſolicitatus in-
 citatusq; cauſis. Primum ſua genitura, quod uidebatur ma-
 ius quiddam homine eſſe. Secundo loco, felicitate qua ſue-
 rat uſus aduerſus hoſtes. Quamcunq; enim gentem Cyrus in-
 uaserat, ea gens nullo pacto potuerat euadere. Erat autem
 Maſſagetarum regina deſuncto uiro Tomyris, nomine: ad q̄
 in cōiugium petendā Cyrus miſit uerbo duntaxat, nolens eā
 habere uxorem. Animaduertens illa nō ſe in coniugium, ſed
 regnum Maſſagetarum peti, acceſſum Cyro interdicit. Po-
 ſtea Cyrus cū ſolus nō procederet, progreſſus uſq; ad Ara-
 zem, aperte inſeſto cum exercitu Maſſagetas tendit, flumen
 pontibus iungit, quib. copias traſiciat, factis ex nauibus, tur-
 res de ſuper adificans. Ad quem in hoc labore occupatum,
 Tomyris

Cyrus
 Maſſago
 cas bello
 petiit.

Tomy-
ris regi-
næ man-
datū ad
Cyrum.

Tomyris caduceatorem misit, qui diceret: Rex Medorum de sine incumbere, in quæ incumbis, nescius an ista quæ constituiisti, tibi conducibilia erunt. Omissa incepto, apud tuos ipsius regna, & nos sine finium quorum sumus principes esse. Verum tu admonitionibus his uti noles, & omnia males quàm otium. Quod si tantopere affectas laceffere Massagetæ, omitte quam sustines ærumnam, iungendo fluvium de nobis tridui itinere digressis, transiio in nostram regionem: aut si mauis nos excipere in uestra, tu hoc idem facito. Hæc ubi Cyrus audiuit, accitis Persarum primoribus coactisq; in mediū rem proponit, consulens, utrū sibi agendū constituerent. Illorū in idem conuenēre sententiæ, iubentium recipi in ipsorū regionem cū suo exercitu Tomyrim. Quā sententiā Cræsus Lydus cum adesset, improbat, in contrariū differens his uerbis: Equidem tibi rex etiam antea dixi, quando quidem Iupiter tibi me tradidit, quicquid animaduertero erari in tua domo, id omne me pro uiribus auersurum. Nam meæ ruinæ etsi ingrata, mihi tamen exitere disciplina. Si tibi esse uideris immortalis, & eiusmodi exercitui præesse, nihil est opus ut meam tibi dicam sententiā: sin uero te quodque agnoscis hominem, & alijs talib. præesse, illud in primis discito humanarū rerū circum esse: qui rotatus, semper eodem fortunatos esse non sinit. Ideoq; de hac, q̄ proposuisti re, secus ego atq; isti sentio. Si enim hostes in terrā nostram uolumus excipere, id tibi ex hoc periculum erit, ne fugatus omne omittas imperiū: quia haud dubiè uictores Massagetæ, non se retro fuga recipient, sed tuas prouincias adorientur. Victor aut tu non adeo multum uincis, q̄ multū si transgressus in terrā illorū, uictis Massagatis instabis fugientib. Hoc enim pro illo substituito consilium, ut uicto hoste rectā pergas ad subigendum Tomyridis regnum, & quidem sine duce.

Cræsi cō-
siliū su-
per To-
myris
mādato.

duce. Deforme est enim atq; intolerabile, Cyrum Cambyſis filium mulieri cedentem detrectare pugnam. Itaq; mihi placet, traiectis copijs procedere eouſq; , dum illi in occurſum prodeant: atq; dehinc ita faciendo, dare operam, ut illos ſuperemus. Namq; , ut ego audio, Maſſageta bonorū ſunt Perſicorum inſucti, & magnorū commodorū expertes. His ergo uiris propone in noſtris caſtris inſtructarū aſſatim epularum magna ui pecorū interfecta, cum magna etiam uī poculorum uini meri, atq; omnis cibariorū generis. Hoc ubi fecerimus, imbecilliſſimis quibuſq; militum ibi relictis, cum reliquis ad flumen nos recipiamus. Quib; tantis bonis illi cōſpectis (niſi me fallit opinio) ſe ad ea cōuertent, unde nobis ſupererit facultas magnas res perpetrandi. Atq; hæc quidē in diſcuſſionē uenere ſententiæ. Cyrus aut̃ priori rep̃diata, Cræſiq; probata ſentētia, indixit Tomyridi, ut recederet, utpote aduerſus illā traiecturo. Illa, quemadmodū à principio ſponderat, reſſa eſt. Cyrus in Cambyſis filij ſui (cui regnū tradebat) manus præbuit Cræſum, ac maiorem in modū ut hominē honore beneficijsq; proſequeretur, præcipit: ſi ſua aduerſus Maſſagetas tractio, non rectē cederet. Hæc ubi præcepit, eoſq; remiſit in Perſidē, ipſe cum copijs ſuis flumen traiecit. Trāſmiſſo Araxe, ubi nox aduenit, uidit per quietē talē uiſionem: Videbatur Cyrus in ſomnijs cernere maximū natu filiorum Hyſtaſpis, habentē in humeris alas, quarū altera Aſiā, altera Europā inumbraret. Erat Hyſtaſpi Achæmenidæ Arſamenis filio, ex liberis natu maximus Darius nūc ſer̃mē 20 annū ætatis agēs, in Perſide relictus quod nō maturus militiæ eſſet. Experrectus Cyrus, uī ſum ſuū intra ſe retractabat: quod cū ei magnimōmētī uideretur uocato Hyſtaſpi, remotis arbitris inquit: Filius tuus, Hyſtaſpes, mihi, atq; regno meo inſidiari deprehenſus eſt:

Cyri ſomnium.

hac unde proculdubio nouerim, per me noscas licet. Dñi mihi, quòd mei curam gerunt, quaecunq̃ euentura sunt ostendunt. Siquidem proxima nocte inter quietē liberorum tuorum naru maximū in humeris habentē alas: quarum altera Asiā, altera Europā inumbraret. Ex quo uiso nulla tergiversatio est, quin ab illo mihi tendantur insidia. Quapropter tu quā raptissimē in Persidem reuertere: facitoq̃ ut, cum ego subactis Massagetis, illuc rediero, filium tuū mihi sis ad causam dicendam. Et Cyrus quidem hæc locutus est, scilicet, quòd sibi insidiari Dariū suspicabatur. At deus ei portendebat, ipsum ibi mortem appetiturum, & eius regnum ad Dariū esse peruenturum. Respōdens illi Hystaspes: Absit (inquit rex, ut quispiam uir genere Perses, tibi moliat insidias. Qui si quis sit, is primo quoq̃ tempore morte mulctetur. Tu enim Persas ex seruis liberos, ex subditis aliorum hominum dominos effecisti. Quòd si qua tibi uisio filium meum indicat, rebus nouis contra te studentem, ego tibi eum exhibeo pro tuo arbitratu utendum. Hoc reddito sponso, Hystaspes traiecto Araxe, Persidem contendit. Cyro filium suum Dariū in custodia seruaturus. Cyrus autē Araxe traiecto progressus unius diei iter, quæ Cræsus admonuerat, exequitur, relictisq̃ illuc umbelli parte copiarum, mox cum expedita manu ad Araxem reuertitur. Hos itaq̃ relictos, ex Cyri exercitu aggressa tertia Messagetani exercitus pars, sese defensantes, interemit. Eadem conspecto epularum apparatu, post aduersariorum cadem, ad epulandū discūbit, refertaq̃ cibo, ac uino saporatur. Persæ superueniētes, horū multos occidunt, multoq̃ plures uiuos capiunt, cum alios, tum uerò ducem eorum, reginæ Tomyridis filiū, cui nomen erat Spargapises. Tomyris cognito exercitus, ac filij sui casu, misso ad Cyrum caduceatore, ita inquit: Inexplebilis

plēbilis cruore Cyre, ne spiritus tollas ex hoc quōd actum est, si fructu uiteo, quo ipsi distenti adeò desipitis, ut descende in corpus uino improba à uobis uerba fundantur: tali ueneno filium meū uicisti, dolo, non pralio superior. Quare meum admitte consilium bene tibi consulentis: ubi, reddito mihi filio, ex hac regione, ferens impunè, quōd tertiam Messagetarum partem profligasti. Quæ, nisi feceris, per solem iuro, Messagetarum dominum, fore, ut ego te (etsi insatiabilem cruore) tamen satiem. Hæc uerba ad se perlata, Cyrus pro nihilo habuit. Filius Tomyris Spargapises, ubi uino laxatus, didicit se in malo esse, exorauit à Cyro, ut uinculis solueretur. Statimq̃, cū solutus est, ac manuum compos effectus, seipsam interemit. atq̃ hic quidem talem obiit mortem. Tomyris autem, quando Cyrus ipsam non auscultaret, contractis suis copijs, ita confligit cum Cyro, ut hanc pugnam ex omnibus, quæ inter barbaros extiterunt, acerrimam censem exitisse: quamq̃ ita gestam fuisse accipio, primum utrosq̃ spatio inter se distantes, sagittas egisse: deinde sagittis absumptis, concurrentes, lanceis pugionibusq̃ fuisse confertos: ac diu pugnantes, præstitisse, neutris fugere uolentibus, ad extremum Massagetæ superiores exitisse: ibiq̃ cum permagnam exercitus Persici partem, cum uerò Cyrum ipsum occubuisse, cū unum de triginta omninò regnasset annos. Cuius cadauer inter casorum Persarum stragē Tomyris exquisitū, cū inuenisset, caput in utrem demisit, quem humano cruore cōpleuerat: mortuoq̃ insultans. inquit: Tu quidem meū uiuentis, & in pugna uictricis filium perdidisti dolo captū, at ego te (proui interminata sum) cruore saturabo. Hæc de Cyri uitæ exitu: de quo, cū multa referatur, is q̃ mihi maximè uerisimilis uidetur, à me cōmemoratus est.

Massagetæ, & amictum gerūt, & uictum habent Scythi-

Tomyris
filius ubi
mortem
infert.

Cyri exitus.

Massa-
getarū
mores.

co similem. Ex equis præliantur & pedibus. Vtroq; enim gere ualent: sagittarij item atq; hastati. Sangares, hoc est, pugiones, è more gestantes: in omnibus auro utentes & ære. Utuntur nāq; ære in omnibus, quæ ad hastas, ad pharetras, ad Sangares pertinent: auro autem in cunctis, quæ ad capitis, ad baltheorum, ad axillarum ornamentum spectant. Equorum itidem pectoribus æreos thoraces circumdant. Circa frenum, frænāq; & phaleras, aurum adhibent: ferro, atque argento nihil prorsus utentes. Quorum in regione, cū immensa sit auri, atq; æris copia ferri tamen atq; argenti nihil est. Moribus his utuntur. Nam quod Græci memorant, facere Scythas, id non Scythæ faciunt, sed Massageta. Siquidem uir Massageta, quoties libidine capitur mulieris, suspensa ad plaustrum pharetra, sine pudore concumbit. Terminus uitæ nullus eis propositus est: ubi quis admodum senuit, eum conuenientes proximi quiq; cognati immolant, & cum eo aliquot pecudes, quarum carnibus pro epulo, ubi de coxerunt, uescuntur, quod genus obitus apud eos beatissimū habetur. Languore extinctos non edunt, sed terra operiunt, loco damni putantes, quòd ad immolationem non uenerūt. Nihil omnino serunt, pecoribus uictitant, piscatuq; , qui eis abundè ex Araxe fluuio suppeditat, ac lacte quod potitant. Ex dijs unum Solem uenerantur, cui equos immolant. Hic autem est eis mos sacrificandi, ut deorum perniciosissimo è pecoribus omnibus perniciosissimum macilent.

HERO:

HERODO-

TI HALICARNASSEI

HISTORIARVM,

Liber II.

Qui inscribitur

E V T E R P B.

Pro uita functo, regnū suscepit Cambyſes, Cambyſes
ſes Cyro
ſuccedit.
eius filius, & Caſſandanae Pharnaſpo geni-
tae: quam ante uirum defunctam, Cyrus, &
ipſe ingenti luſu proſecutus eſt: & cæteris,
quibus imperabat, lugeri præcepit. His pa-

rentibus ortus Cambyſes, cum Iones & Aeoles, pro hæredi-
tarijs ſibi ſeruis exiſtimaret, aduerſus Aegyptios fecit expe-
ditionem, comparato, cum ex alijs, tum uerò è Græcis, qui-
bus dominabatur, exercitu. Aegyptij, prius quàm apud eos
regnaret Pſammetichus, omnium hominum ſe priores exi-
tiſſe arbitrabantur: uerùm Pſammeticho regnum adeptò,
cum inceſſiſſet cupido noſcendi, qui nam primi hominum ex-
itiſſent, ex eo tempore putauerunt Phrygas, quàm ſe prio-
res exitiſſe, ſe uerò quàm cæteros. Enimuerò Pſammetichus,
ubi ſciſcitando, qui nam primi hominum exitiſſent, nullū
exitum inuenire poſſet, huiusmodi rem machinatur: Pueros
duos ex humilibus parentibus recens natos, tradit paſtori,
inter pecora educandos, hunc in modum: Iuſſit neminem co-
ram eis uocem ullam edere, ſolitaria in caſa ambos ſibi ipſi
relinqui, eiſdē in tēpore capras admoſueri, ubi lacte expleti

Pſammeti-
chus Ae-
gypti rex
pueros du-
os curat
nutriēdos
à matre.

G 3 forent,

Hæc ideo faciebat, iubebatq; Psammetichus, quod cuperet ex pueris, ubi inarticulatè uagire desisterent, audire, si qua uox prima erumperet, prout & contigit. Nam ubi bimatus exactum est tempus, pastori qui hæc administrabat aperienti ianquam atq; intranti, ambo infantes porrectis manibus procidentes, beccus clamabant. Quod primò audiens pastor, obtulit. Cum uerò crebrius adeunti, & obseruanti, idè uerbum frequentaretur, ita demum re domino indicata, iussus ab eo pueros attulit exhibuitq;. Quos, cum & ipse Psammetichus audisset, percontabatur, quinam homines beccus quippiam appellarent? Hæc percontans, comperit, Phrygas sic panem appellantes. Tali negotio argumentati, Phrygas se priores extitisse, Aegyptij concesserunt. Quod ita actum esse, equidem ex sacerdotibus Vulcani, qui sunt Memphi, audiebam. Græci tamen alia multa & inepta memorant: Psammetichum pueros educandos curasse apud mulieres, quarum linguas præcidisset. Hactenus de puerorum educatione referebant. Alia quoq; apud Memphim audiui ex Vulcani sacerdotibus, cum quibus in colloquium ueni. Quinetiam harum ipsarum rerum gratia, & Thebas, & Heliopolim, id est, Solis urbem, me contuli, animo cognoscendi, nunquid consentanea forent, his, quæ Memphi dicerentur. Nam Heliopolitani feruntur Aegyptiorum esse solertissimi. Atq; ex ijs narrationibus, quæ ad rem diuinam pertinentia audiui, ea non libenter enunciauerim, nisi ipsorum tantummodò nomina, existimans omnes homines sentire de his. Quorum quicquid commemorabo, id oratione coactus, cōmemorabo. Quæ autem humanarum rerum sunt, hæc ita referebant inter se constare: Omnium hominū primos Aegyptios annū cōperisse, distinguētes eū in duodecim temporum menses. Idq; comperisse ex astris; eo scientius (ut mihi uidea

videtur) hoc agentes quā Græci, quōd Græci quidem tertio quoq; anno intercalare mēsem introducūt tēporis gratia: Aegypti uerō 13. dieb quibus 12. mēses taxant, adijciūt huic numero quotannis quimos dies Vnde eis ratio circuli tēporis cōstat eōdē redeuntis. Aegyptios quoq; primos 12. deorū cognomina censuisse, & ab illis Græcos fuisse mutuatos. Item primos dijs, & aras, & simulachra & delubra statuisse: quin etiam animalia in saxis sculpsisse quarum rerū pleraq; ita affecta opere demonstrabant. Præterea primum mortaliū regnasse Menem, ac sub eo omnē Aegyptū præter Thebaicā plagā palustrē fuisse: ex eaq; nihil eorū, quæ supra stagnum Myrios extāt extitisse: in quod stagnū à mari per flumen 7. dieb. nauigatur Atq; de regione bene mihi dicere uidebantur. Manifestū est ei, qui, si antea nō audierit, tamē inspexerit, modō sit solertia præditus, Aegyptū, in quā Græci nauigāt, accessionē esse terræ, ac fluminis donū: quimetia lo ea supra stagnū hoc, ad 3 usq; diēū nauigationē, de qua nihil amplius cōmemorabant. Est autē & aliud tale. Nā Aegyptiaca regionis huiuscemodi natura est. Iam primū cū Aegyptū uersum in alto cursum tenes, procul ab ea adhuc diurnæ nauigationis spatium, patieris sensum eceni, etiā in aqua 11. alta passus: quæ res declarat eatenus esse humi aggestū. Ipsius autē Aegypti longitudo secundū mare est 60 schœnorum, id est, funiculorum: quemadmodum nos Aegyptum distinguimus à sinu Plinchinete, id est, lateritio, usq; ad stagnū Selbonidis, ad quod mons Cassius usq; pertingit. Itaq; ab hac parte sexaginta schœni sunt. Etenim, qui modicum terræ possident, metiuntur illa passibus: qui minus inopes terræ sunt metiuntur stadijs: qui multum possident, parasangis: qui plurimū sanè, schœnis. Constant autem parasangæ 13. schœni sexagenis stadijs. Ita erit Aegyptus secundū mare stas

Aegypti
natura.

diorum trium millium sexcentorū. Hinc ad Heliopolim mediterranea uersus Aegyptus spaciofa est. suprema omnis, & aquarū inops, simul ac limosa. A mari ad Heliopolim eundo per superiora eiusdem penē spacij iter est, cuius ab Athenis illud, quod ab ara duodecim deorū fert Pisan, & ad delubrum Iouis Olympij: quæ itinera, si quis computet, inueniet aut parum quiddā differre, quo minus paria sint: aut nō amplius 15. stadijs. Nam uia, quæ ex Athenis Pisam fert, 15 stadia defunt, quo minus sit mille & quingentorum stadiorum. At ea, quæ a mari ad Heliopolim ducit, hunc stadiorū numerum complet. Ab Heliopoli per superiora eundo Aegyptus angusta est. Nam qua parte mons Arabiae exporrigitur, ab Aquilone ferens ad meridiem, atq; ad austrum, semper per superiora pertingit ad mare, quod rubrum uocatur, ubi insunt lapidicinae ad pyramides, qui sunt apud Mēphim excisæ: ab hac quidē parte desinens mōs, declinat in quæ dictum est. Qua uerō parte productior seipso est, duorum ego audiebā mensiū itineris esse ab aurora, ad hesperū: & eius extrema, quæ ad aurorā uergunt, feracia thuris esse. Atque hic quidē mons talis est. Quo autē latere Africā Aegyptus spectat, alius mōs saxeus extēditur (in quo pyramides sunt) sabulo obsitus eodē modo, quo Arabici montis tractus, qui ad meridiē fert. Itaq; quod ab Heliopoli est. nō ita multorū spaciōrū est, quod modō Aegypti sit, sed 4. duntaxat dierū nauigatione. Aegyptus angusta est inter eos, quos dico montes, quod intercapedinis campestris est terra, stadiorum ferme (ut mihi uidetur) qua parte arctissima est, non amplius ducentorum, è monte Arabico ad eum, qui dicitur Punicus. Illinc rursus Aegyptus laxa est, atque ita situs regionis natura comparatus est. Ab Heliopoli autem ad Thebas, 9. diebus nauigatur, spacio 4860 stadiorum, hoc est,

est, unius & octoginta schœnorû: quæ Aegyptia stadia collecta secundû quidẽ mare sunt, prout à me superius indicatû est, tria millia sexcẽta: quãtû uerò à mari ad Thebas mediterraneû sit, indicabo, Sunt enim sex millia ac cẽtû uiginti stadia: à Thebis aut̃ ad urbẽ, nomine Elephantinã, octingẽta uiginti. Huius igitur regionis, quæ à me dicta est, pleraq; pars, ut & sacerdotes aiebãt, & mihi ipsi esse uidebatur, acquisititia Aegyptijs est. Siquidem quod inter prædictos mōtes, supra Memphim urbem positos, mediû est, uidetur mihi sinus maris aliquando fuisse, quemadmodû ea, quæ sunt circa Ilum, & Teuthraniam, & Ephesum, & Meandri planiciem ut hæc parua magnis cõparentur. Quoniã nullû eorû fluminû, quæ has regiones oblimauerunt, dignû est cõparari uni ex septem ostijs Nili, magnitudine. Sunt & alijs fluuijs, nequaquã ad magnitudinẽ Nili, qui magna opera ediderûnt, quorû nomina possem referre: cum alijs, tum uerò Achelous, qui per Acarnaniã fluens in Echinadû, insularum mare, id eas media ex parte fecit continentẽ. Est aut̃ Arabicæ regio, Sinus Arabicus, nõ procul ab Aegypto, sinus maris, productus ex eo quod rubrû uocatur, lōgus ita, atq; arctus, ut differendo ostendã. Prolixitas quidẽ, m̃choando nauigationẽ ex Inacho in amplû æquor, cõsumit quatuor dies remigationis: latitudo uerò, ubi sinus amplissimus est, dimidiatû diẽ nauigationis: in quo suu quotidie reciprocatio aquarû, & uadosum æstuariû est. Aliû huiusmodi arbitror sinû in Aegypto exstitisse: quorum alter mare ad aquilonem habet, Aethiopiam uersus: alter Arabicum: de quo differere pergam, ferens ex austro in Syriã, qui penè inter se suos recessus terminãt, exiguo quodã terræ interuallo dirẽpti. Quòd si in hũc Arabicû sinû Nilus uelit alueû suû conuertere, quid eû prohibebit assiduẽ fluentem, quin intra uiginti millia annorum illum oblimet? Ego

enim credo intra decem millia annorū, qui ante me natus transierunt, sicubi siccanea facta sunt, nimirum, & sinū siccaneum fieri posse, etiam multò (quam hic est) maiorem, à tanto flumine, atq; ita operoso. Itaq; quæ de Aegypto à referentibus audiuit, ea & ipse ita habere existimo. Quippe cū uideam, & Aegyptum esse exporrectam à terra contigua, et conchylia existere in montibus, ac salsuginem exudare, quæ etiam pyramides corrūpat: & montē hunc, qui in Aegypto imminet Memphi, arenas solas habentem. Præterea regionē hanc nulli alteri cōterminæ, aut Arabiæ, aut Africæ, aut Syriæ assimilē esse. Etenim Arabiæ maritima, ubi Syri incolūt, pulla humus est, et fragilis, utpote limus ex alluuiombus ab Aethiopia, flumine deuectus. Nā Punicā humum scimus magis puniceā esse, et magis subarenaceam: Arabicam uerò atq; Syriacā argillosiorē, ac suppetrosam. Quinetiā ut magnū huius terræ documentum aiebant sacerdotes, sub rege Myri fluxiū, quoties octo cubitis dū minimū influebat, irrigasse Aegyptū, quæ supra Memphim est, necdū ab obitu Myris nōgenti sunt anni, ad tēpus, quo hæc ego à sacerdotibus audiebā. At nunc, nisi ad sedecim, aut ad quindecim saltem cubitos ascendat fluuius, regionē nō transcēdit. Quæ regio, si proportionē in altū surgat, et tantundē ad incrementū tēdat, uidētur mihi Aegyptiū, utiq; hi, qui infra paludē incolūt cū alia loca, tūm uerò eū qui uocatur Delta, idem passuri, omni futuro tēpore eā regionē Nilo non restagnante. quod aiebāt ipsi passuros aliquando Græcos. Nā cū audirent omnē Græcorū terram pluuiā perfundi, nō fluminibus, ut suam, dicebant fore, ut decepti aliquando magna spe, male esurirent. Qui sermo hoc dicere uult, Græcos si nolūt eis Deus pluere siccitate extinctum iri: ut quibus nihil sit aliud æquū, nisi tantum quod ex Ioue subministretur. Atq; hæc,

quo

quæ ab Aegyptijs in Græcos dicuntur, rectè habent. Age
nunc uicissim dicam, quomodo res apud ipsos Aegyptios ha-
beant. Si (ut superius dicebam) quæ infra Memphim est re-
gio (hæc enim est, quæ augetur) uelit in aliâ augetur pro-
portione præteriti temporis, quid aliud Aegyptios, qui illie
incolunt, quàm esuritorios? si neq̃ gustare ea, quæ ab Ioue
sunt, neq̃ à flumine restagnari queant rura ipsorû. Isti nâq̃
ex omnibus hominibus, atq̃ ex omnibus Aegyptijs, maximè
illaboratû percipiunt fructû, neq̃ proscindendis aratro sul-
cis, neq̃ subigendo solo, neq̃ aliud quicquâ exercendo eorû,
quæ in aruis colendis cæteri mortales laborant: sed postquâ
fluius sua sponte superueniens irrigauit rura, & rursus ir-
rigata deseruit, tunc in suû quisq̃ rus iacto semine sues im-
mittit, conculcatoq̃ suis semine messes deinde expectat:
atq̃ ubi suis semen uersauerit, ita demum frumentû per-
cipit. Quod si uelimus de Aegypto Ionum uisentijs (quî
solum Delta esse Aegyptum aiunt, à Persei specula appel-
latum, dicentes, illâ secundum mare ad Pelusiaca usq̃ Ta-
richea quadraginta schœnorû esse: à mari autè mediterræ-
nea uersus, pertingere ad Cercasorum urbem, iuxta quam
scinditur Nilus in Pelusium fluens, & in Canobum: cætera
uerò Aegypti (partim esse Africæ, partim Arabiæ) ostende-
mus, hæc ratione utêtes, nullâ Aegypti primitus fuisse regio-
nē. Nâ Delta eis (ut ipsi dicunt, & mihi uidetur) defluxa hu-
mus est, ac nuper, ut sic dicam, extitit. Itaq̃ si nulla eis terra
erat, quid curiosi sunt, putantes se primos homines extitisse?
qui ne in puerorû quidē experimētû (qui primâ linguâ pro-
derent) ire debebant? quos ego opinor, neq̃ cum loca, quem
Delta Iones uocant, pariter extitisse: sed semper fuisse, ex
quo genus humanum extitit, progressuq̃ terræ multos ex
eis reliquos fuisse, multos aliundè sub ingressos. Ideoque
olim

olim Thebæ Aegyptus uocabatur, cuius ambitus est stadionum sex millium, ac centum uiginti. Itaq; si nos de eis rectè sentimus, Iones non rectè sentiunt de Aegypto. Sin rectè Iones sentiunt, ostendo, neq; Græcos, neq; Iones scienter computare: qui cum aiunt, tria membra totam esse terram, Europam, Asiam, Africam, quartum membrum annumerant Delta Aegypti, si non sit, neq; Asia, neq; Africa. Nā secundum hanc rationem nō est Nilus, qui Asiā ab Africa determinat. Quirēū diuortia faciat circa acumen Deltae, quod in medio est, id Asiæ, & Africae esset. De quo nos Ionū sententiā missam facientes ita sentimus: Aegyptū quidē eā omnem esse, quæ ab Aegyptijs incolitur: quemadmodū Ciliciam eā, quæ à Cilicibus, & Assyriā, quæ ab Assyrijs. Sed Asiæ, & Africae, scimus recta ratione, nullum esse terminum, nisi terminos Aegyptiorum. Si uerò, quod Grecis persuasum est, sequemur sentiemus omnem Aegyptum, quæ à Catadupis, & Elephantina urbe incipit, bifariam diuidi, & utrūq; cognomen obtinere. Aliā enim eius partem esse Africa, aliā Asiæ.

Nilus. Quippe Nilus à Catadupis incipiens, mediā interfluens Aegyptum, irrumpit mari, uno quidem usq; ad Cercaforū urbē alueo, deinceps tripartito: quorū alueorū unus ad auroram, quod Pelusium ostiū, alter ad uesperam tendit, quod Canobicū ostium nominatur. Tertius, quo rectā Nilus meat, talis est: Delatus per superiora, in acutū Deltae proficiscitur, dehinc mediū Delta scindēs, in mare euadit, non minimā huic alueo portionem aquæ præbens, nec minimè celebrem, quod Sebennyticum ostium appellatur. A Sebennytico item dua alia diuiduntur ostia, in mare ferentia, quibus hæc sunt imposita nomina, unī Saiticum, alteri Mendesium. Nam quæ Bolbitinum, & Bucolicum nominantur, non sunt natia ostia, sed defossa. Huic meæ opinioni, tantam esse Aegyptū, quanta

quanta ratione démonstravi, testimoniū etiā dat oraculum, quod ab Hammone est redditum, quod ego posterius, quam ita in animum induxeram, circa Aegyptum audiui. Nā qui sunt ex urbe Marea, & Apia, incolentes Aegypti fines Africam uersus, quod sibi Pœni, nō Aegyptij uiderentur, quodq; perosi sacrorum caeremonias, nollent bobus sceminis prohiberi, miserunt ad Hammōnem, negantes quicquam cū Aegyptijs sibi esse cōmune. Habitare enim se extra Delta, nullūq; sibi cum illis linguæ esse cōmerciū, ac uelle sibi fas esse omnia gustare. Hac eos Deus facere non permisit, inquiens, Aegyptum eā esse, quam Nilus supergressus irrigaret: quicq; intra urbem Elephantinā incolentes, ex hoc flumine potarent, eos esse Aegyptios. Hac illis ita responsa sunt. Porro Nilus, ubi inflatus est, non modò Delta inundat, uerumetiā plagam, quæ dicitur Africanā esse, aliquoties, & Arabicā: idq; utroq; uersus, duorum dierum itinere, & amplius eo uel minus. De cuius fluminis natura, neq; ā sacerdotibus quippiam, neq; ab alio ullo percipere potui: cum promptissimo forem animo ad hæc ab illis audienda, cur Nilus aquis inflatus deueniret, inchoans intumescere ab æstiuo solstitio, ad centum usq; dies, & propè totidem diebus retrocederet, relinquens fluent: ita per omnem hyemem tenuis esse perseveret ad solstitium rursus æstiuū. De his nihil omnino potui percipere ab Aegyptijs sciscitando, num aliquam uim Nilus haberet, natura diuersam cæteris fluuijs. Hac ego noscendi cupidus, eos interrogabam, & cur solus omnium amniū, nullas ex se auras remitteret. De qua tamen aqua quidam Græcorum, insignes cum uellēt effici sapientia, trifariam differunt. Quarum opinionū duas ne mentione quidem dignas existimo, nisi catenus ut illas tantū significem. Earū una ait, uentos Etesias esse in causa, ut Nilus infletur, prohibentes cum

De Nil
natura di-
sputatio.

cum effluere in mare. Atqui nonnunquā Etesiae nondū spirauerunt, cū Nilus id agit. Ad hāc, si Etesiae causa forent, oporteret alia quoq; flumina, quaecūq; Etesis obnoxia sunt, idem quod Nilus, pati: & eo magis, quo tenuiora sunt, minores gurgites exhibentia. Sunt autē multa in Syria, multa in Africa flumina, quae nihil tale patiuntur, quale patitur Nilus. Altera opinio est incredibilior quidem quā hāc, quae dicta est, dictū tamen admirabilior, quae ait illum, quod ab oceano fluat, istud efficere ipsum uerō oceanū, orbi terrarū circumfluentē. Tertia opinio, ut multò modestissima, ita tōgè falsissima est: quippe quae nec ipsa aliquid dicit, inquit, ē niuib; liquescentibus manare Nilū: qui cū ex Africa per medios Aethiopes fluens, in Aegyptum euadat, ex locis calidissimis ad frigidissima, qui possit ex niuib; fluere? De qua re multa sanē sunt, quae quis coniectare possit, non esse credibile, cū qui talis sit, manare de niuib;: primū ac maximū testimoniū perhibentib; uenit, qui ab ijs regionibus calidi spirant. Secundū ea plaga, quae sine imbris, & sine glacie perpetuò est: super niuē aut quae cecidit, necesse omninò est, intra quinq; dies pluere: ut si in his regionibus ningeret, etiā plueret. Tertiū hominibus, q ab astu solis nigri sunt, & miluis, atq; hirundibus, quae illic perennant: gruib; quoq; quae Scythicae plagae hyemē fugientes, ad hāc loca se cōferūt hybernātū. Si igitur, uel quantulumcunq; ningeret in ea plaga, per quā fluit, & ex qua incipit Nilus, profectò nihil tale esset, quemadmodū necessitas arguit. At is, qui de oceano loquitur, ad occultā fabulam referens caret argumento. Neq; enim ego ullū noui fluuiū, q esset oceanus, sed hoc nomen (opinor) Homerū, aut aliquem priscorū poetarū cū inuenisset, in poeticā intulisse. Quod si opiniones, quas proposui improbantem me, oportet de occultis ferre sententiam, dicam

dicam quare mihi uideatur impleri Nilus æstate. Hyberno
 tēpore sol abscedens à pristino cursu subter hyemale sydus,
 meat in superiora Africa: hoc quidē, ut breuissimè demon-
 stretur, totū dictū est. Etenim deū hunc, ut cuiq; terra pro-
 ximè accedit, ita eā maxima siti afficere credibile est, & sca-
 turigines indigenarū amniū arefacere. Vt aut pluribus uer-
 bis demonstretur ita habet: sol Africa superiora permeans,
 istud efficit. Nā cum omne ueris tempus sit serenum in his
 regionibus, & ipsæ regiones sint torridæ, quas sol transiens
 uentos frigidos facit, quemadmodum medio cælo means æ-
 state facere consuevit: ad se trahit aquam, attractamq; in su-
 perna abiicit loca. quā excipientes ueni, ac dissipantes li-
 quefaciunt, hi uidelicet, qui (ut credibile est) ab hac regione
 flant, auster, & africanus, multò omniū pluuiosissimi. Quan-
 quam mihi uidetur, non omnē sol humorē eius anni Nilo re-
 mittere, sed penes se ipsum reservare. Idem mitigata hyemē,
 rursus in mediū cæli regreditur, atq; illinc iā iridem ex cui-
 ctis fluminibus trahit humorē: quæ flumina mox multarū
 aquarū imbre cōmixto, terrā madefaciēte utiq; lacunosam,
 magna decurrūt. At æstate cū destituātur ab imbribus, & à
 sole attrahātur, exiliora sunt. Nilus aut, q imbribus caret,
 cū attrahitur à sole, meritò solus fluuiorū eo tempore fluit
 multò exilior, quàm solet p æstatē. Tūc enim peræquē attra-
 hitur atq; ceteræ aquæ, p hyemē uerò solus attrahitur. Ita
 solē censeo huius rei esse causam. Idē mea sentētia, autor est
 aërea siccitatis in ea regione, dū exæquat transitum suū. Ita
 semper Africa superiora æstas obtinet. Quòd si finii ac cæ-
 li situs immutaretur, ut ubi nūc aquilo situs, & hyems, ibi au-
 stri situs esset, & meridiei: & ubi auster, illic aquilo collo-
 catus esset: si hæc ita haberent, profectò sol amotus è medio
 cælo, sub hyemem, & aquilonem meatet supra Europam,
 quem-

quemadmodū nunc supra Africam : pertransiliēsque nobis omnem Europam faceret (opinor) eadem in Istro, quæ nunc facit in Nilo. De aura autem, quæ nulla è Nilo efflat, hoc mea fert opinio : Consentaneū esse, è locis ualde feruidis nihil respirare auræ, quæ ab aliquo frigido loco, flare gaudet.

De Nili
fontibus.

Verū hæc ita sint, quemadmodū & sunt, & ab initio fuere. Nili tamē fontes, nemo neque Aegyptiorū, neque Græcorū, neque Aſtorū, cum quibus in colloquiū ueni, se noſſe profeſſus eſt, præter ſcribā ſacrarū Mineruæ pecuniarū apud Aegyptiū, in urbe Sai, qui mihi iocari uidebatur, affirmans, ſe id proculdubio noſſe. Sic autē dicebat: geminos eſſe montes, cacumini-
bus in acutū tendentibus, inter Syenē poſitos urbē The-
baidis, & Elephantinā. Quorū uni nomen eſſet Crophī, al-
teri Mophī, & ex eo medio Nili fontes abyſſos, hoc eſt, im-
menſæ altitudinis, emanare. Cuius aquæ dimidiū, Aegyptiū
uerſus, & uentū aquilonē flucret, reliquū dimidiū Aethiopiā
uerſus, atque auſtrum. Quod autē abyſſi forent fontes, aiebat
Pſammetichum Aegypti regem periculū huius rei feciſſe: quod
funibus multorum milliū paſſuum connexis, & in fontes de-
miſſis, tamen ad fundū nō deueniſſet. Scriba hic, ſi modò ge-
ſta fuerāt, quæ dicebat, affirmādo faciebat, ut ego opinarer
uortices quosdam illic eſſe rapidos, ac refluxus, quemadmo-
dū præcipitantis è montibus aquæ, nequit funis ad exploran-
dum demiſſus peruenire in fundum. Aliud ab ullo audire nō
potui, niſi (cum ipſe inſpiciundi gratia ad Elephantinam
uſque urbem proſectus ſum) quiddam lōgiſſimæ narrationis,
quod ex fama illic iam inquiredo accepi: eum ab urbe Ele-
phantina ad ſuperiora eſſe locū accliuem, ubi neceſſe ſit na-
uigio utrinque alligato, tanquam boue pergere: & ſi funis
abrumpatur, abire nauigium, rapiente fluminis impetu.
Ab eſſe autem hunc locum ultra quatuor dierum nauig-
ationem:

gationem: esseq; ibi Nilum tortuosum, ueluti mæadrum, & 12. schœnorum, quibus hunc in modum nauigare oporteret & postea peruenire planum in locum, ubi sit insula Nilo circumflua, nomine Tachompso. Ab elephantina desuper iam Aethiopes incolere, & dimidium insulæ, nam alterum dimidium incolere Aegyptios. Insulam contineri ingenti stagno, accolentibus circum Aethiopibus pastorib. in quod è Nilo subuectus, peruenias in alueum, qui in stagnum diffunditur. Deinde egressus, itinere pedestri, quadraginta dierum peragas propter flumen. Nam in Nilo acutos scopulos exsistere, & saxa frequentia, per quæ nauigare non licet. Peragrato 40. dieb. eo loco, alterû rursus ingressus nauigium, 12. diebus subueheris, dum uenias in urbem magnam, nomine Meroën, quæ fertur aliarum urbium esse metropolis. Cuius incolæ solos deorum colunt Iouem & Liberum, eosq; magno perè uenerantur Ioui etiam constituerunt oraculum, cuius responsis quando iubentur, & quocunq; iubentur, eò sumunt expeditionem. Ab hac urbe intra tâtundem temporis, intra quantum ad ipsam ex Elephantina peruenitur nauigando, peruenies ad transfugas, quib. nomē est Asmach. quod uerbum idem pollet, quod sinistrae regiæ assidentes. Isti cùm esset Aegyptij bellatores, 208000. ad hōs Aethiopes trāsire, hac de causa. Sub rege Psammetycho fuerant in præsidij collocati, alij ad urbem Elephantinam, & ad Daphnas Pelusias aduersus Aethiopes, alij aduersus Arabes, & Syrtos, alij ad Meroën aduersus Pœnos Quibus in locis, quem admodû sub rege Psammetycho erant, ita in ea ætate Persarum præsidia excubabant. Nam & in Elephantina, & in Daphnis, Persæ excubias agunt. Cû igitur trientiuû in p̄sidio fuissent Aegyptij, neq; illinc ab aliquo dimitterentur, communi usi consilio, à Psammenicho ad Aethiopiam sibi tran-

seundum

secundum putauerunt. Quos, re audita, Psammetichus insectus, ubi est affectus, multis uerbis obsecrabat, uetabatque patrios deos, ac liberos, uxoresque deserere. Ibi quidam illorum fertur ostenso ueretro dixisse, ubicunque id esset, id sibi et uxores, et liberos fore. Hi posteaquam in Aethiopiam profecti sunt, sese Aethiopum regi tradiderunt: quos ille ita remuneratus est. Erant ei nonnulli Aethiopum aduersarii, quorum terram eripientes, istos iussit incolere. Aethiopes his colonis inter se collocatis, facti sunt mansuetiores, moribus Aegyptiacis imbuti. Ad quatuor igitur mensium partim nauigationem, partim iter, cognoscitur Nilus praeter id, quo fluit per Aegyptum. Tot enim menses in summa reperientur impendi ab his, qui ex Elephantina ad hos per fugas pergant. Fluit autem ab Hespero, et occasu, dehinc quid sit, nemo potest pro comperto narrare. Est enim deserta praefluore ea regio. Accepi tamen hoc ex quibusdam Cyrenais, qui se ad Ammonis oraculum isse commemorarent, collocutosque cum Etearcho Ammoniorum rege, et ex alijs sermonibus deuenisse in garrulatione de Nilo, cuius nemo nosceret fontes: Etearchumque narraisse aliquando Nasamonas quosdam ad se uenisse, quae gens sit Punica. Syrtim incolens, et oram quae uergit ad auroram, id est multum supra Syrtim eos cum uenissent, interrogarenturque nunquid amplius haberent quod referrent de Africae desertis, retulisse apud se fuisse uirorum praepotentium filios procaces: eos cum in uirilem aetatem adoleuissent, cum alia superuacua fuisset machinatum uero ex sese quinque sortitos ad inspicundas Africae solitudines, si quid amplius cernerent quam hi, qui longissima inspexissent. Oram enim maritimam Africae aquiloni obnoxiam Paeonos, et Paenorum permultas gentes ab Aegypto incipientes omnem obtinere usque ad promontorium Soluentem,

De quaestione
Nili
fontibus.

loëntem, quod Africam terminat, præter id demum, quod
 aut Græci obtineât, aut Phœnices supra maritimam oram,
 & eos, qui ad mare incolunt, feris ulteriora habitari. Ultes-
 riora feris arenosa esse, uehementerq; arida, ac prorsus uia-
 sta. Igitur eos iuuenes ab æqualibus dimissos, aqua atq; ci-
 barijs probè instructos, primū per loca hominibus habitata
 perrexisse, hanc per mensos in illam feris frequentem, perue-
 nisse. Ex ea per solitudines iter fecisse in uentum zephyrū,
 peragratōq; multo spatio, sabulosi loci pluribus sanè diebus
 aspexisse, demum arbores in planitie quadam enatas, ad
 easq; accessisse, ac fructum qui merat, decerpisse, eisq; inter
 decerpendum superuenisse quosdā infra mediocrem uirorā
 staturam pusillos, uoce quæ nec à Nasamonibus agnosce-
 retur, nec Nasamonum uocem ipsa cognosceret. Et ab his
 deprehensos, ductosq; per maximas paludes: atq; illos trans-
 gressos, peruenisse in urbem, in qua uniuersi forent æquali
 statura illis, qui adduxissent colore nigro. Eam urbem præ-
 terlabi grande flumen, ab hespero ad orientem solem fluēs,
 in quo apparerēt crocodili. Hactenus à me de sermone Am-
 monij Etearchi commemoratum sit: nisi quod is aiebat Na-
 samones, ut Cyrenæi referebant reuertisse, & eos homines,
 ad quos illi peruenissent, omnes esse fallaces. Flumen autē,
 quod præterfluebat, & Etearchus coniectabat Nilum esse
 & ratio sic dicebat. Ex Africa enim Nilus fuit eamq; medi-
 am secat: & (ut ego ex apertis ignota coniecto: pari tractu
 atq; Ister meat. Ister namq; fluens ex Celtis atq; urbe Pyrene Ister flu-
 profluens (Celtæ autem sunt extra cippos Herculis, Cy- uius.
 nejsis finitimi, omnium in Europa ad oecasum habitan-
 tum ultimi) mediam Europam scindit, totamq; uix per-
 mensus, quā Istriani Milesiorum coloni incolunt, ma-
 ri Euxino finitur: & Ister (fuit enim per terram habita-

tam) inter primos cognoscitur. De Nili uerò fontibus nemo
 habet quod referat: & meritò, utpote Africa per quã fluit,
 deserta. De eius fluxu, quã potuit longissimè repetendo nar-
 rari, dictum est. Euadit autem in Aegyptum. Porro Aegy-
 ptus montanæ Ciliciæ ferè opposita est. Hinc rectà ad Smo-
 pen in pòto Euxino sitam, 5 dierũ est uiro expedito: Sinope
 aut Istro mare irrumpēti, ex aduerso est sita. Ita Nilus totã
 pmeas Africã, uidetur mihi æquarandus Istro. Hactenus de
 Nilo dictũ sit. Venio ad plura de Aegypto referenda, quia
 plura quã alia omnis regio mirabilia habet & præter omnẽ
 regionẽ exhibet opera relatu maiora. Horũ gratia plura de
 ea cõmemorabuntur. Aegyptij quemadmodũ & cælo, quod
 apud eos, & flumine diuersa ab aliorũ natura, ita ipsi pla-
 raq; omnia à cæteris hominib. diuersa cõstituerunt & insti-
 tuta, & iura: apud quos fœminæ quidẽ negotiantur caupo-
 nanturq; & institoris operis uacant: uiri aut intra domos te-
 xunt. Alij uillũ sub tegminis de super tramāt, Aegyptij sub-
 ter. Onera uiri capitib. fœminæ humeris baiulant. Fœminæ
 stantes mingunt, uiri sedentes. Domi uentrem exonerant,
 exterius in uijis comedunt: reddentes rationem. quæ sunt tur-
 pia, sed necessaria, ea in occulto fieri debere: palam uerò, q̃
 non sunt turpia. Mulier neq; dei, neq; deæ ulla sacerdos est,
 sed uiri deorum omnium & dearum. Alendi parentes filijs,
 nulla nolentibus filiabus, & ut nolint, summa necessitas est.
 Deorum sacerdos alibi comati sunt, in Aegypto derasi. Ap-
 pud alios ritus est, statim in funere proximi capita de gla-
 brare: Aegyptij in funeribus sinunt capitis crimes augesce-
 re, barbam tamen tondent. Apud cæteros mortales uictus à
 ferarum secretus est consortio: Aegyptij cum feris uestuntur.
 Alij frumento, atq; hordeo uictitant: Aegyptijs uictita-
 re his, quæ ex his facta sunt, maximo probro est: sed cibus è
 farre

Aegyptio
 rum mo-
 res.

farre confectis, quod quidam siliginem appellant. Conspersionem pedibus, lutum manibus subigunt. Virilia, prout cōtigerunt, alij esse permittunt, præter eos qui eos didicerunt: Aegyptij circumcidunt. Viri binas uestes habent, fœmina singulas. Alij uelorum ansulas, & funes extrinsecus assuunt: Aegyptij intrinsecus. Græci literas scribunt, & calculis computant, à sinistro in dexteram manum ferentes: Aegyptij à dextro in sinistram: & hoc facientes, aiunt se in dextrum, Græcos facere in sinistram. Literis bifarijs utuntur, quarũ unas sacras uocant, populares alteras. In deos religione supra modum, supraq̃ omnes homines utuntur. Talibus etiam moribus utũtur: Atheneis in poculis potant, singulis ea diebus extergentes, non eorum aliquot, aliquot non itẽ, sed unũ uersi. Linea ferunt uestimenta semper recens abluta, huic rei præcipuè uacantes. Virilia circumcidunt munditiæ gratia, pluris facientes, se mundos esse, quàm decoros. Sacerdotes quoq̃ die totum corpus eradunt, ne quid eis inter deorũ cultum, aut pediculi, aut alterius sordis creetur. Iidem uestem tantummodò lineam, calceos papyraceos gestant. Aliã uestem, aut alios calceos inducere eis fas non est. Lauantur quotidie frigida interdium ter, noctu bis. Alias præterea ceremonias propè dixerim infinitas exercent. Quinetiã non exiguis afficiuntur commodis. Nam neq̃ è re domestica aliquid conferunt, neq̃ erogant, sed eorum singulis quotidie cibi sacri cocti præstò sunt, & carnis bubulæ, & anserinæ satis abundaq̃. Vnum quoq̃ uiteum datur. De piscibus gustare nefas est illis. Pabas Aegyptij in sua terra nec admodum ferunt, neq̃ natas, aut erudas, aut in aqua coctas edunt. Sacerdotes uerò ne aspicere quidem sustinẽt, arbitrâtes haud mundum illud legumen esse. Initiantur non sigillatim cuiq̃ deorum, sed gregatim; quorum unus est pontifex. Vbi

Aegyptio-
rum sacro-
rum ritus,

quis defunctus est filius eius subrogatur. Boues maris Epaphi esse censent, eaq; de re hunc in modum explorant: Si pilum in eo nigrum, uel unum uiderint, nequaquam mundum censent. Explorat autem haec sacerdotum aliquis ad id constitutus, linguam pecudis uel stantis resupinatae excedo, an munda sit his signis, quae ego alio referam in libro. Inspicit et caudae pilos, num habeat secundum naturam procreatos. Eam si fuerit his omnibus munda, notat alligato cornibus cannabo: deinde applicita terra sigillari annulo impressa, ita abducunt. Nam immolare non notatam poena morte sancta est. Et hunc quidem in modum pecus probatur. Sacrificandi autem is eis est ritus: Pecude, quae obsignata est, ad aram ubi immolatur, abducta pyram incendunt: deinde supra pecudum libato contra templum uino, ac deo inuocato: eam mactant: mactatae caput asportant in forum, si nundinae sunt, et Graeci negotiatores adsunt, atq; illis uendunt: qui si non adsunt, in flumen abijciunt. Execrantur autem capita in haec uerba: Si quid mali, aut ipsis immolantibus, aut uniuerse Aegypto futurum sit, id in caput hoc conuertatur. Eodem ritu circa capita pecudum immolandorum, et uini libamina, omnes pariter Aegypti ad omnia templa utuntur. Atq; ex hoc ritu nemo Aegyptiorum de capite illius animantis degustat. Est tamen sacrorum delectus, et alius apud alia templa adolendi modus ab eis institutus. Quem uero Deum maximum existiment, eiq; maximum festum agant iam dicam. Posteaquam ieiunauerunt pridie festi, atq; obdormierunt, uaccam immolant, eamq; corio exuunt, et toto aluo uacuant. Intestina intra uentrem adipemq; linquunt, crura truncant, et externos lumbos, armosq; ac ceruicem. His actis, reliquum uacca corpus stipant panibus puris, et melle, et uua passa, et ficis, et thure, et myrrha, atq; alijs odori-

De Aegy-
ptiorum
ritu.

odoribus. Vbi hæc infarserunt, adolent, multum uini oleiq̃
 infundentes, ieiuni tamen priusquam sacrificent. Dum sa-
 crificium ardet, omnes uerberantur. Posteaquàm uapulaue-
 rint, dapes ex sacrificij reliquijs proponuntur. Boues ma-
 res eisdemq̃ mūdōs, ac uitulos uniuersi Aegyptij immolāt.
 Fæminas eis immolare non licet, utpote Isidi consecratas.
 Nam Isidis simulachrum muliebre est, bubulis præditum
 cornibus, quemadmodum Io Græci describunt. Bouesq̃ fæ-
 minas omnes itidem Aegyptij uenerantur ex omnibus pecu-
 dibus longè plurimum: eoq̃ nemo Aegyptius, Aegyptiæue
 Græci uiri aut os suauiat, aut cultro. uerūne. uel olla, uel
 pura bouis carne Græca cultro incisa utitur. Boues. qui de
 mortui sunt, hunc in modum sepeliunt: Fæminas quidem
 in flumen abijciunt, mares autem in suburbanis singuli de-
 fodiunt, uno aut altero cornu extante, signi gratia. Vbi
 computruerunt, & statum tempus aduenit, præstō est ad sin-
 gulas urbes naui, ex insula nomine Prosopitide, quæ est in
 Delta, nouem schœnorum ambitus. In qua, cū aliæ sunt
 frequentes urbes, tum ea, unde profisciscuntur naues, ad ossa
 tollenda, nomine Aterbechis, ubi templum Veneris extru-
 ctum est. Ex hac urbe alij permulci uagantur in alias ur-
 bes. Vbi effoderunt ossa, asportant, eaq̃ in uno loco cuncti
 sepeliunt. Quem in modum boues, in eundem defuncta alia
 pecora sepeliunt. Ita enim apud eos circa hæc legibus com-
 paratum est. Nam neq̃ interimunt ea. Caterū, qui Iouis
 Thebani templum incolunt, aut Thebani ritus sunt, ij om-
 nes ab ouibus se abstinentes, capras immolant. Non enim
 eosdem deos per aquæ colunt uniuersi Aegyptij, præter Isi-
 dem, & Osirim quem Bacchum esse aiunt. Hos per aquæ u-
 niuersi colunt. Qui Mædetis tēplū obtinēt, siue Mædesij ritus
 sunt, hi capris abstinētes, immolāt oues. Itaq̃ Thebani & q̃

Iupiter
cur Am-
monius
dictus.

De Her-
cule.

cunq; propter illos ouibus parcunt, aiunt idē sibi conditam hanc legē, quōd Iupiter, cū ab Hercule cernere eum uolente, cerni noller, tandem exoratus, id cōmentus sit, ut amputato arietis capite, pelleq; uillosa, quam illi detraxerat, induta sibi, ita sese Herculi ostenderet: & ob id Aegyptios instituisse Iouis simulachrum facere arietina facie: & ab Aegyptijs Ammonios accepisse, qui sunt Aegyptiorū, atq; Aethiopum coloni, & linguam inter utrosq; usarpantes. Qui etiam mihi uidentur eadem re se Ammonios cognominasse, quod Aegyptij Iouē Ammonē appellant. Ob hanc rē Arietes non mactantur d Thebanis, sed eius sacrosancti sunt. Certo tantum die, quotannis in festo Iouis, unum demum arietem amputant, cuius pellem detractam, hunc in modum Iouis simulachro induunt: ad illudq; deinde aliud ducunt Herculis simulachrum. Hoc acto, cuncti, qui circa templum arietē uerberant, deinde sacra eundē urna sepeliunt. De Hercule hunc ego audiui sermonem, quōd sit unus ex 12. Nam de altero Hercule, quē Græci norunt, nulla in parte Aegypti quippiā potui audire, cuius nomē Aegyptij à Græcis acceperūt, sed Græci potius ab Aegyptijs: & hoc nomen filio imposuere Amphytrionis. Quod ita se habere, cum multa mihi indicia sunt, tum uerò aliud, quōd huius Herculis uterq; parens, Amphytrion & Alcmēna, fuerunt ab Aegypto oriundi. Ideoq; Aegyptij negant se, aut Neptuni, aut Tyn-
daridarum nomen nosse: neq; hos deos inter ceteros ad-
serunt. Quod si nomen dei ullius à Græcis mutuati essent, non minus, imò uel magis istorum mentionem habuissent, si etiam tunc nauiculariam exercebant, & ulli Græcorum nauicularij erant, ut credo, & mea fert opinio, quapropter istorum potius deorum, quàm Herculis nomen Aegyptij percepissent. Atqui uetustus quidam deus est
apud

apud Aegyptios Hercules, & (ut ipsi aiunt) decem & septem annorum millibus ad Amasum regem, ex quo Herculem ex octo dijs, qui duodecim facti sunt, unum esse arbitrantur. Quibus ego de rebus certior fieri cupiens, à quibus possem, in Tyrum, & Phœnicem nauigavi, quòd ibi templum Herculis esse audirem, quod & uidi opulenter exornatum cum alijs multis donarijs, tum uerò duobus cippis, altero ex auro excocto, altero ex lapide smaragdo maiorem in modum splendente p nocte. Cùmq; uenissem in colloquiũ cū dei sacerdotib. percōtabar, quantiũ temporis foret, ex quo id templũ fuisset extructũ, Cōperi, ne hos quidem cōgruere cū Gracis, quippe dicentes ab urbe cōdita fuisse dei templum pariter extructũ: esse qũt à Tyro cōdita annorũ duo millia, ac trecentos. Vidẽ p̄terea Tyri etiã aliud Herculis templũ cognomine Thasi. Quinetiã in Thasum profectus sum, ubi inueni templum à Phœnicib. conditũ, qui ad inuestigandũ Europã nauigantes, Thasum cōdiderunt: quod quinq; uirorũ ætatibus prius fuit, quàm Hercules Amphitrionis in Gracia existeret. Hæc quæ cōmemorantur, planè declarant Herculem uetustũ deũ esse. Eoq; uidentur hi rectissimè facere è Gracis, qui bifariã Herculi templa ædificanda, colendaq; censuerunt: uni qdem ut immortalis cognomine Olympia immolantes: alteri uerò ut heroi, parentantes. Alia quoq; multa inconsideratè Græci loquuntur, quorũ & hæc inepta fabula est, quã de Hercule ferunt, eũ cū in Aegyptum peruenisset, ab Aegyptijs redimitũ, tanquã Idui immolandũ, sub pompa fuisse educitũ, ac tantisper quietem tenuisse, dũ illi ante arã eum stitissent: ibi ad uim cōuersum, omnes interemisse. Quæ cum dicunt Græci, uidentur mihi se, & naturæ Aegyptiorum, & morũ ignaros prorsus ostendere. Quibus enim nullam pecudem fas est immolare, præter suæ, præterq; boues mares, & uitulos,

dummodò mundos, & auferet: ij, qua ratione immolarent homines? Aut quò Hercules, cū & unus esset, & adhuc (ut aiunt) homo, tot millia uirorum intermisset? Et hæc quidē quæ de his rebus diximus, sunt, & à dijs, & ab heroibus in bonā partem accepta. Capras, & hircos ea de causa hi quos

De Pane, diximus Aegyptiorū nō maciant, quod Pana inter octo deas Mendesium numerent, quos octo aiunt priores duodecim dijs exitisse. Panos simulacrum, & pictores pingunt, & statuarij scalpunt, quemadmodū Græci, caprina facie, hircinisq; cribus haudquaquā existimantes, eū esse talem, sed simile cæteris dijs. Qua tamen eū causa talem describant, nō est mihi relatu iucundū. Verū hi, cū capras, tūm uerò capros, hircosue omnes uenerantur. Et inter Mendesios caprarij præcipuo honore afficiuntur, et ex his unus maxime: qui cū decessit, ingens toti Mendesiæ plagæ luctus existit. Vocatur aut, & hircus, & Pan Aegyptiacæ Mendes. In hac regione cōtingit hoc mea memoria prodigium: Hircus cum muliere cōiit propalam, quod in ostentationē hominū puenit: Suem Aegyptij spurcam belluā arbitrantur: quam si quis uel trāseundo cōtigerit, abit lotū sese cū ipsis uestimentis ad flumen. Eoq; soli omnium subulci in Aegypto, etsi indigenæ, tamen nullum ingrediūtur in templū: nemoq; aut filiā cuipiā eorū nuptum dare uult, aut cuiuspiā eorū filiā in matrimoniū ducere. Ipsi inter se subulci dāt, accipiūtq; filias. Alijs dijs immolare sues ius Aegyptijs nō est, præterquam Lunæ tantum & Libero: nisi per tempus plenilunij, quo sues immolāt, ac suilla carne uescuntur. Ideoq; alijs diebus festis sues abhorrent, cum in hoc macient. Cuius rei ab Aegyptijs ratio redditur, sed eandem intellectam mihi magis decorū est non referre. Sacrificium autem de suis Lunæ hunc in modum fit. Immolata sue, extremam eius caudam, & uenem, & omenta simul cō-

ponunt.

**De suis
immola-
tione.**

Gavignit.

ponunt, & adipe qui circa aluum pecudis existat, ea operi-
unt, ac deinde igni admouent: reliqua carne plenilunij die
uescuntur, quo die sacra faciunt: alio die amplius gustant.
Qui sunt ex eis inopes propter tenuitatem facultatum, assi-
milatos quosdā sues coquunt, quos immolent Baccho, quoq;
in eius festo. Singuli in cœnā porcū pro foribus mactant, red-
duntq; subulco, qui illū tradidit. Quin & aliū diem festum
Baccho Aegyptij agūt sine porcis, ferē per omnia Græco fe-
sto similem. Sed loco phallorū, id est, ficulneorū ueretrorū &
collo pendentium, sunt ab eis excogitatæ statuæ cubitales ē
neruis cōpactæ, quas fœminæ circūferunt p pagos, mentula, Aegyptio
ram fectū
Bacchi.
quæ propemodū instar est reliqui corporis in uentre, & tibia
præeunte, quā fœminæ Bacchū canentes sequūtur. Cur autē
mentulā habeat iusto maiore statura, & unū corporis mem-
brū agitet, redditur ab eis ratio: ut iā Melampus Amythoe-
nis filius nō imperitus huius sacri, sed peritus fuisse uidea-
tur. Siquidē Melampus fuit, qui Græcis Dionysii, id est, Li-
beri patris uel Bacchi nomen, & sacrificiū, & pompā phallū
enarrauit, nō tamen omnē planē rationē cōplexus. Verū hi,
qui post hunc extiterunt sophistæ, rē in maius explicauerūt.
Itaq; phallum Dionysio missum, narrandi Melampus autor
extitit: à quo edocti Græci, faciunt ea, quæ faciunt. Equi-
dem Melampodem dico uirum fuisse sapientem, diuinatione
nemq; sibīpsi comparasse: eundemq; cum alia multa ab Ae-
gyptio accepta Græcis enarrasse, tum uerò nonnulla de Dio-
nysio tamen commutata. Neq; enim dixerim, quæ in Aegy-
pto sunt huic deo, congruere cum his, quæ in Græcia.
Nam consentanea sunt Græcis, non nuper introducta. Ne-
que tamen credam Aegyptios à Græcis fuisse mutuatos, aut
hoc, aut aliud quidpiam, sed Melampodem, quæ ad Dion-
ysium pertinent, audisse ex Cadmo, alijsq; Tyrijs, qui
cum

cum eo à Phœnice uenerunt in terram, quæ nunc Bœotia appellatur. Adeò deorum omnium nomina fermè ex Aegypto in Græciam peruenerunt. Idq; ego ex barbaris sciscitatus, ita rem habere comperio, ac reor ex Aegypto præcipuè uenisse: & ideo illic non esse usquam nomina, neq; Neptuni, neq; Castoris, quemadmodum à me superius dictum est, neq; Iulonis, neq; Vestæ, neq; Themios, neq; Gratiarum, neq; Nereidum, neq; aliorum deorum. Dico autem, quæ ipsi Aegyptij, qui se negant deorum agnoscere nomina. Qui dñi uidentur mihi à Pelasgis fuisse nominati, præter Neptunum, quem ab Africanis audierunt. Nam Neptuni nomen ab initio non usurpauerunt, nisi Afri, qui semper hunc deum in honore habent. Eum Aegyptij igitur putant esse, sed nullo honore prosequuntur. Hæc itaq; & alia præterea, quæ ego referam, Græci sunt ab Aegyptijs mutuati, sed non id, ut Mercurij statuas facerent, porrecto cum ueretro, uerum à Pelasgis: & primi ex omnibus Græcis Athenienses, & ab his demceps alij. Nam præstabant inter Græcos ea tempestate Athenienses, in quorum regione permixti Pelasgi habitant, ex quo caperunt pro Græcis haberi. Hæc quæ dico, quisquis Cabirotum sacra imitatur, quibus Thraces initiantur, nouit à Pelasgis esse sumpta. Nam Samothraciam quondam incoluerunt hi Pelasgi, qui cum Atheniensibus unam habitauerunt, à quibus Samothracæ ceremonias mutantur. Itaq; primi è Græcis Athenienses à Pelasgis edocti, statuas Mercurij erecta tenere uirilia, idem facitauerunt. De qua re Pelasgi sacrum quandam sermonem retulerunt, qui in Samothracibus mysterijs patefactus est. Idem antea in deorum inuocatione, tum omnia immolabant, quemadmodum ego apud Dodonam audiendo cognoui, tum nulli deorum aut cognomen, aut nomen imponebant, quippe quod alicunde

De Pelasgis.

nunquam audissent. Quos aut cognominauerunt, eos ob id
 cognominauerunt, quod omnes res, atq; omnes regiones illi
 tenerent redacta in ordinem. Multo deinde progressu tem-
 poris, aliorum deorum nomina audierunt ex Aegypto allata:
 post quos diu nomen Liberi acceperunt. Itemq; aliquantū
 post de illorum nominib. in Dodona oraculū petiuerunt. Nāq;
 hoc oraculū omnium, quæ apud Græcos sunt oraculorum uetu-
 stissimū esse existimatur, atq; adeo solum erat ea tempestate.
 Consulentiibus igitur Pelasgis apud Dodonā, nū omnia, quæ
 barbaris aduenissent, asciscere deberent, oraculū redditum
 est, ut illis uterentur. Atq; ita ex eo tempore sacrificauerunt,
 deorum nomina occupantes, & ea deinceps è Pelasgis Græci
 acceperunt. Vnde autem singuli deorum extiterint, an eūcti
 semper fuerint, aut qua specie, haud ita multo ante hoc tem-
 pus ignorabatur, ut ingenuè loquar. Nā Hesiodus, atq; Ho-
 merus, quos quadringentis non amplius annis ante me opi-
 nor extitisse, nō fuere, qui Græcis deorum prolem introduce-
 runt, eisq; & cognomina, & honores, & diuersa artificia, &
 figuras attribuerunt. Quibus & posteriores uidentur exti-
 tisse hi poëtae, qui fuisse priores feruntur. Et prima quidem
 illa Dodonæa sacerdotes meminerūt: posteriora aut ad He-
 siodū usq; ad Homerum, ego referā. At de oraculis, quæ in
 Græcia, & de illo quod in Africa est, talia Aegyptij cōme-
 morāt. Nā enarrabant sacerdotes Iouis Thebanis duas fæ-
 minas, quæ essent sacerdotes è Thebis, à Phœnicibus fuisse
 exactas: & harū unā in Africa fuisse uenundatā se audisse,
 alteram in Græcia: atq; has fæminas esse, quæ primæ apud
 dictas gentes oracula cōdidissent. Percontantiq; mihi unde
 id, quod commemorant, planè compertum haberent: re-
 sponderant, maiorem in modum se institiisse uestigare de
 his mulieribus, nec tamen unquam peruestigare potuisse,
 sed

De origi-
 ne & nata-
 ra deorū
 ceremoni-
 arum

sed postea hæc quæ dicebantur de eis audisse. Hæc igitur Thebis à sacerdotibus audiebam. Antistites autem Dodonæorum illas aiunt geminas ex Aegypto columbas aduoluisse, utranq; nigrâ, unâ quidē in Africam, alterâ ad ipsos: quæ fago insidens, humana uoce elocuta sit, eo loci Iouis oraculū cōdī debere, & se interpretes esse, quod ipsis annūciaretur diuinitus fieri, & ob id se ita fecisse. Eâ uerò, quæ ad Afros abiisset columbâ, iussisse Afris, ut Ammonis oraculū conderent, quod oraculū, & ipsum Iouis est. Ita referebant Dodonæorū sacerdotes, cū assensu caterorū Dodonæorum templo uicinorum: quarum antiquissimæ nomen erat Promeneæ, proximæ Timareta, minimæ natu Nicædra, de quibus ita mea fert opinio. Si re uera Phœnices ablegauerunt fœminas sacerdotes, & earū alterâ in Africa, alterâ in Græcia uendiderunt: hanc, quæ in Græcia illa quæ Pelasgia uocabatur, uenit, eam esse, quæ apud Thesprotos uenit: atque deinde ancillantem ibidem condidisse sub fago enata sanū Iouis, quemadmodū mos erat Thebis ministrare in Iouis templo. Hinc processit, ut hic memoria eius haberetur, atq; hinc oraculū institutū. Et posteaquā illa linguam Græcam percepit, dixisse aiunt sororem suam in Africa ab eisdem Phœnicibus (ut ipsa fuisset) uenundatam. Quod autem mulieres à Dodonæis columbæ uocatae sunt, ob id mihi uidetur factum, quia barbæræ essent, quod uidelicet simile quidam aëribus sonarent. Interiecto deinde tempore columbam humana uoce locutam aiunt, postquam more ipsorum mulier locuta est, tandiu uolucris modo sonare uisa, quamdiu barbærè loquebatur. Nam columba quodammodo humanam uocem sonat. Nigram autem columbam esse dicentes, Aegyptiam fœminam significant. Sunt itaq; similima inter se oracula, & illud apud Thebas Aegyptias, & hoc, apud

Dodonam. Estq; diuinandi in templis ratio ab Aegypto a-
scita, cum ipsi Aegyptij extiterunt principes conuentus, &
pompa & conciliabula faciendi, & ab eis Graeci extite-
runt. Cuius rei hoc apud me argumentum est, quod illa cōstet
priscis temporibus. Graecanica uero recens fuisse instituta,
nec semel quotannis conuentum agere Aegyptios: sed frea-
quenter, cum alibi, tum praecipue, ac studiosissime in urbe
Bibasti, in honorem Dianae. Secundo loco in urbe Busiri, in
honorem Isidis. In qua urbe maximum est templum Isidis,
ipsa in medio Delta Aegypti sita. Est autem Isis, quae Grae-
ca lingua dicitur *Διανή*, id est, Ceres. Tercio gradu in
urbe Sai, in honorem Mineruae. Quarto Heliopoli, in ho-
norem Solis. Quinto, in urbe Buti in honorem Latonae. Se-
xto in urbe Papremi, in honorem Martis. Ceterum, cum se
conferunt in urbem Bubasti, haec faciunt: Nauigant uiri pa-
riter & mulieres, magna in singulis nauibus utrorum mula-
titudo. Inter nauigandum assidue mulieres aliquot crepita-
cula tenentes plaudunt, uiri tibijs canunt. Ceteri, ceteraq;
modulantur, manusq; complodunt. Ita nauigando, ut ad
quamq; urbem perueniunt, talia agunt: appulsa ad terram
nauis, mulierum aliae ea quae dixi faciunt, aliae compellantes
eius urbis foeminas, ingerunt probra, aliae saltant, aliae sur-
gentes, tetrahunt illas. Talia ad singulas urbes flumen acco-
lentes agunt. Cū ad urbem Bubastum peruentum est, diem
festum celebrant magnis hostijs offerendis. Quo in festo
plus uini uinealis absumitur, quā in reliquo anni tēpore. Cō-
meant illuc (ut indigenae aiunt) uirorum, ac mulierum pra-
ter pueros ad septingenta millia. Atq; haec quidē in ea urbe
fiunt. At in urbe Busiri, ut diem festum Isidi agant, super-
ius à me dictum est. Verberantur enim post sacrificiū cun-
cti multa sanē hominum millia: quot autē uerberentur, nō est
mibi

mihi fas dicere. Sed ex omnibus præcipuè hoc faciunt Cares, qui Aegyptum incolunt: adeò quidem, ut gladijs quoq; frontes concidant, ex quo factò datur intelligi, eos hospites esse, nò Aegyptios. Ut uerò in Saim urbem sacrificatum conuenerunt, noctu sub dio uniuerſi circum mœnia frequentes lucernas accendunt, imbutas sale, & oleo plenas cū multo lychno, quod tota ardeat nocte. Cui festo nomen impositum est, Aecensio lucernarum. Ad hunc cōuentum quicunq; Aegyptiorum ierint, obseruantes sacrificij noctem, et ipsi lucernas accendunt, neq; id in Sai modò, sed etiā per uniuerſam Aegyptum. Qua uerò gratia nox hæc lumen, & honorem sortita sit, sacra quedam ratio cōmemoratur. Ad Heliopolim, & ad Butim, qui ueniunt, tantum sacrificasse contenti sunt. In Papremi uerò, quemadmodum in alia, & hostias, & sacra operantur, sed quoad sol circumfertur, pauculi sacerdotes circa simulacra exercentur: complures eorum tenentes ligneas clauas, stant pro foribus templi: alij è regione plus mille uirorum, qui uota exequuntur, cum singulis fustibus frequentes consistunt: qui pridie simulacrum lignum ex ligneo sacello deſurato, in alias sacras ades exportāt, paucis illis, qui ministerio simulacri delecti sunt, trahentibus plaustrum quatuor rotarum, quo uehitur sacellum cum simulacro, quod intus est. Hos ingredi prohibēt hi, qui in uestibulo stant. At hi, qui uota exequuntur, opitulantes Deo, percutiunt hos sese defensantes. Hic uehemens existit fustuaria pugna mutuo capita ferientium, multiq; ex uulneribus (ut ego opinor) pereunt, etsi Aegyptij quæquā mori negant. Aiunt autem indigenæ conuentum hunc idè institutum, quod id templum incolat mater Martis, & ad eam Martem iam adultum, ac uirilis ætatis uenisse gratia cōiundi cum matre, quem materni ministri, ut, qui cum à principio

non

non agnoscerent, ingredi ad matrem non sinerent. Hunc ex alia ciuitate adductis hominibus, illos malè mulctasse, & ad matrem esse introgressum. Et ob hanc rē ait solennem esse, matri die festo hanc rixam, & institutū, ne in templo cum fœminis coiretur, néue à Venere, nisi ablutis, templa adirentur. Hi sunt, qui primi cæremonijs uacauerunt: nam ceteri ferè mortales, præter Aegyptios, ac Græcos, coeunt in templis: & à Venere surgentes, non abluti introeunt templum, putantes hominem esse, ut cæteras animantes. Etenim uidere licet, & pecudes omnes, & uolucrum greges coire in deorum templis, atq; in fanis: quod si non esset Deo gratum, nō facturās illas fuisse allegant. Mihi autem ista facientes, non probatur. Aegyptij cū in alijs ad sacra pertinentib. tū uerò in his superstitione agūt. Ceterū Aegyptus, cū sit Africa finitima, nō tamē admodū feris est frequēs: q̄ uerò illic sunt, cædēs pro sacris habentur, partim māsuetæ, partim immāsuetæ. Qua aut causa pro sacris habentur, si dixero, ad res diuinas oratio mea descēderet, quas ego imprimis enarrare deuitō: quarumq; quicquid dixi, id necessitate coactus tamen delibando dixi. Lex uerò, quæ de ueris est, ita habet: Earum educandarum curam seorsum à cæteris Aegyptij, atq; Aegyptiæ suscipiunt. In quo honore filius patri succedit. His feris omnes, qui in urbibus sunt, uota persoluunt, quæ susceperūt illi Deo, cuius illa fera est, hunc in modum: derasis filiorum capitibus, aut in totum, aut ex media, aut tertia parte, appēdunt crines una in lance, & altera tantundē argenti: quæ pecunia, cū lancem traxerit, eam tradunt curatorem ferarum. Ille pro hoc amputatum piscem præbet feris escam. Talis cibus illis præbetur. Quorum, si quam quis necauerit, si uolens morte mulctatur: sin inuius plectitur ea multa, quā sacerdotes statuerint. Quisquis tamen ibim, aut accipitrem

Aegyptio
rum lex de
feris.

Felis.

necauerit, siue uolēs siue nolens, necessario morie afficitur. Sed cum multæ sint feræ quæ unâ cum hominibus uictitæ, multò tamen plures essent, nisi res hæc officeret felibus. Fedes postquam sunt enixæ, nō amplius adeunt masculos. Eas isti coeundi gratia indagantes, tamen potiri nequeunt. Ergo contra illas talia commiscuntur: Ereptos aut subreptos earum fetus occidunt non tamen occisos edunt. Illa filijs orbata, cupiditate aliorū (amātiſſima enim filiorū fera est) ita demū ad mares se conferunt. Felem incensa strue, diuina res occupat. Nam quoties ignē extinguere neglexerunt Aegyptij, custodias felium dispositi agunt. At illæ aut intruendo sese hominibus, aut transiliendo in ignem insiliunt. Hoc dum contingit, ingenti lactu afficiuntur Aegyptij. Qui buscunq; aut in domibus alio felis appetit mortem, earum domorum habitatores cuncti sola supercilia et adunt: totū aut corpus & caput, in quorum domibus sic moritur canis. Efferuntur feles mortuæ ad sacra tecta, ubi falsæ sepeliuntur in urbe Būbasti. Canes in sua quisq; urbe tumultant, sacris in loculis. Eodem quoq; canes modo, indagatores sepeliuntur. Nam mygalas, id est, mures araneos, & accipitres in urbem Butum asportant. Vrsos autem qui sacri sunt & ludos, non multò uulpibus grandiores, eo loci sepeliunt, ubi iacētes inueniunt. At crocodilo talis inest natura, ut 4. mensib maximè hybernis nihil omnino edat: & cū sit quæ drupes, tamē terrestre & aquatile est. Nam oua parit humi, excluditq; & plerunq; diei in sicco agit, sed totam noctem in flumine, quippe calidiore aqua quā nocturno sereno, & rosido. Ex omnib. quæ mortalia agnoscimus, hoc maximū existit ex minimo, siquidem oua gignit haud multò maiora anserinis, & pro portione oui fetus excluditur. Excretus, ad 10. & 7. & amplius cubitos peruenit. Oculos habet suis

Crocodilus.

lot,

los, dentes magnos pro portione corporis, & prominentes, atq; setatos, cui ex omnibus feris soli innata non est. Idem in ferio rem maxillam solū non mouet, sed superiore m inferio- ri admo uet. Ungues quoq; robustos habet, pelleraq; circa tergum impenetrabilem. Inter aquas cæcus, sub dio perspi- caci ssimus. Itaq; cū in aqua uitam degat, os fert in tro- rum hirūdini bus refertum. Cūq; cū cateræ feræ, ac uo- lueres fugiant, solus ipsi trochilus pacatus est. quod uide- tet ei est utilis. Etenim posteaquā crocodilus ex aqua in terram egressus est, ac deinde hiauit (semper enim ferē hoc ad zephyrum facere solet) tūc in eius os trochilus penetrās, deuorat sanguisugas. Qua utilitate delectatus crocodilus, nihil omnino crochilum ladi t. Quibusdam Aegyptiorum crocodili sacrosancti sunt, quibusdam non sunt, sed ueluti hostes exagitātur. Sacros admodū esse eos existimāt, qui cir- ca Thebas & Marios stagnum incolunt: quorū uiriq; unū ex omni b. crocodilis alunt ticurē, & edocēlū manu tractari, appendentes eius auribus uel gemmas, uel ex auro fusiles in aures & primoribus pedibus catenā innectētes: cibaria quo- que accommodata, ac sacra præbentes cōsestiantur tanquā pulcherrimē uiuentē. Vbi mortē obijt sale conditū sacris in urnis sepeliunt. At qui circa Elephantinam urbem incolāt, quod sacros esse non censeant, etiam comedunt. Neq; uerō crocodili uocantur, sed champsæ. Iones appellauēre croco- dilos, illi generi crocodilorum, quod apud eos in sepib. gig- titur, comparantes. Hos capiendi cū sint cōplura, & multi- plicia genera, unum tantū hoc, mihi quod maximē dignum relatu uideatur puto scribendum. Vbi tergum suillam hantō circundatum, ad alliciendum crocodilum, pertulit in mediū fluminis uenator, ipse ad ora fluminis porcellū, quē uiuū te- net, uerberat. Cuius uocē crocodilus audiēs secūdū illā ten-

dit, nactusq; tergum deuorat. Et posteaquā attractus est, ante omnia eius oculos uenator corno opplet. Hoc actō, cetera facile sanē obtinet, alioqui cum labore adepturus. Equi uerò fluuiales in plaga Papremitana sacri sunt, in cetera Aegypto non sacri, talem speciē naturamq; habentes: Quadupes bifidis pedibus, ungulis biferis, simo naso, equina iuba, eminentibus, & cancellatis dentib. fulgida cauda, equina uoce, magnitudine maximi tauri, tam crasso corio, ut ex arefacto fiant pila missilia. Gignuntur praterea in fluuiis aquatila quaedam, quae Aegyptij sacrata esse arbitrantur.

Pisces Aegyptij sacri.

Arbitrantur itē sacrum genus piscium, quod uocatur squamosum, atq; etiā anguillā. Hos pisces aiunt sacros esse. Ex uolucris uerò uulpanserēs. Est & alia uolucris sacra, nomine Phœnix, quā equidem nunquā uidi, nisi in pictura.

Phœnix.

mine Phœnix, quā equidem nunquā uidi, nisi in pictura. Etenim perrara ad eos cōmeat, 500 quoq; (ut aiūt Heliopoli) tantū anno, & tunc demū cū pater eius decessit. Is, si picturæ assimilis est, talis tantusq; est: Pennæ coloris partim rubidi, maxima ex parte cū habitu, tū magnitudine simillimus aquilæ. Eum aiunt (quod mihi non fit uerisimile) hoc excogitare: Ex Arabia proficiscentem in templum Solis, gestare patrem myrrhæ obuolutum, & in eo tēplo humare. Sic autē gestare: primū ex myrrhæ ouū cōponere, quantū ipse ferre possit: deinde ferendo illud experiri. Hoc expertū, ita demū ouum excenterare, atq; in illud patrem inferre: & qua parte ouum exinaniuit, patremq; intulit, eam partem alia myrrhæ inducere. Et cū tantundem ponderis imposito parente effectum sit, obstrueto rursus foramine, baiulare illud in templum Solis. Hæc facere hanc auem commemorant.

Sacri serpentes.

At circa Thebas sunt sacri serpentes, nihil omnino hominibus noxi pusillo corpore binis præditi cornib. è summo uertice enatis: quos defunctos in Iouis æde sepeliunt.

Huic

Mute onim Deo sacros illos prædicat. Est Arabia locus, ad Bratum urbem ferè positus, ad quem locum ego me contuli, quòd audirem uolucres esse serpentes. Eò, cū perueni, ossa serpentum aspexi, & spinas multitudine supra fidem ad enarrandum, quarum acerui erant magni, & his alij atque alij minores, ingēti numero. Est autē hic locus, ubi spinæ pro iectæ iacebant, huiuscemodi: Ex arctis montib. exporrigitur in uastam planitiem Aegyptiæ contiguam. Fertur ex Arabia serpentes alatos ineunte statim uere in Aegyptum uolare, sed eis ad ingressum planitiæ occurrentes aues ibides, non præmittere, atq; ipsos interimere: & ob id opus, ibidem magno in honore ab Aegyptijs haberi. Arabes autē consentientibus & ipsis Aegyptijs, idcirco se his auib. honorem exhibere. Eius auis species talis est: Nigra tota uehementer est, crurib. gruinis, rostro maxima ex parte adunco, eadem, qua grex magnitudine Et hæc quidem species est nigrarum, quæ cum serpentibus pugnant. At earum, quæ pedes humanis similes habent (nam bifariæ ibides sunt) gracile caput, ac totum collum: pennæ candidæ præter caput ceruicemq; & extrema alarum & natium: quæ omnia, quæ dixi, quæ sunt uehementer nigra, crura & facies alteri consentanea. Serpentis porro figura, qualis hydrarum, alas nō pennatas, sed glabras gerit, & alis uespertilionis ualdè similes. Hactenus de sacris feris dictum sit. Ipsorum autem Aegyptiorū, qui circa partem Aegypti frumentariam colunt, memoriam omnium hominum commentante, sunt ferè eorum (in quorum ego ueni experimentum) longè excellentissimi, ante omnia tali uitæ genere degentes. Singulis mensibus tri duo purgant se, uomendo, atq; intestina diluendo, gratia sanitatis conseruandæ, existimantes omnes languores hominibus creari ex cibis. Nam sunt alij Aegyptij omnium uirorum secundum Astros maximè sano corpore,

ibides.

Aegyptiorum uicibus.

æris (ut mihi uidetur) beneficio, q̄ nunq̄ immutatur, cuius
 mutationib. præcipuè existūt in hominib. morbi. Pane uesci-
 tur, quē ex farre conficiūt. quē collestē nominant. Vino uti-
 tur facto ex Hordeo. desūt enim in ea regione uites. Victitāe
 quoq̄ tūm piscibus partim crudis ad solem arefactis, partim
 falsugine conditis, tūm quibus, sed earum crudis, prius tamē
 sale conditis, epithurnicibus, anatibusq̄ atq̄ auiculis. Cete-
 ris autem uel uolueribus, uel piscibus, quæ ipsis in proximo
 sunt (præter illa quæ ab eis sunt recepta pro sacris) partim
 assis, partim elixis. Apud locupletes eorum cum multi con-
 uenerunt, & à cœnâ discessum est, circumfert aliquis in locu-
 lo mortuum è ligno factum, sed pictura, & opere uerum ma-
 ximè imitantem, longitudine cubitali omnino, aut bicubita-
 li, ostendensq̄ singulis conuiuarum, ait: In hunc intuens po-
 ta, & oblectare, talis post mortem futurus. Hæc illi apud cō-
 uiuiā faciunt, contentiq̄ moribus patrijs, nullum aliūm ascē-
 scunt. Quibus cum alia sint egregia constituta tūm uerò il-
 lud adhibēdum modulatorem, qui & in Phœnice, & in Cy-
 pro, & alibi, nomen pro differentia gentium habet. Idem ta-
 men congruit, cū eo, quem Græci decantant appellantes Li-
 nus. num, ut ego admirer, cum alia multa, quæ sunt apud Aegy-
 ptum, tūm uerò unde nomen Linj acceperint, quem semper
 quodammodo decantare cognoscuntur. Vocatur autē Li-
 nus Aegyptiacè Maneros: quem Aegyptij tradiderunt, cum
 filius unicus extitisset primi ipsorū regis, prematuraq̄ morte
 decessisset, his lamentis ab Aegyptijs fuisse decoratum, &
 cantilenam hanc eamq̄ solam ipsis institutam. Congruum
 præterea in hoc cum solis Græcorum Lacedæmonibus Ae-
 gyptij, quod minores maioribus natu obuī cedunt iūa, ac
 defleunt, aduenientibusq̄ è sedili assurgunt; quæ in re
 cum

eum nullis alijs Græcorum conueniunt. Inuisem compellan-
 di se nutuò in uijs adorant, genu tenus demissa manu. *Ve-*
 stibus amiciuntur lineis, circa crura fimbriatis, quas casili-
 ris appellant, super quas candida ferunt amicula, tanquam
 superiecta. Laneæ uestes, neq; in ædes sacras gestantur, neq;
 unà cum cadauere sepeliuntur: profanum enim est, quæ con-
 sentanea sunt his, quæ Orphica, & Bacchica appellantur,
 ab Aegypto, & à Pythagora ortu ducentib. Nā his ceremo-
 nijs participāte, laneis indutu uestib humari religiosum est.
 De quib. sacra redditur ratio. Alia insuper sunt ab Aegy-
 ptijs excogitata, quis mensis, diesue cuius deorum sit, & qua
 quis die genitus qualia sortiatur, & quam mortē obibit, &
 qualis existet. Quib. rebus, qui in poësi uersati sunt, usi fue-
 runt. Plura quinetiam ab eis prodigia comperta sunt, quam
 à cæteris omnibus hominibus. Nam cum prodigium extitit,
 scribunt id, obseruantes quomodo euenerit. Et si quando
 postmodum huius simile extiterit, exemplo prioris putant e-
 uenturum. Diuinitio apud eos ita est constituta, ut eius ar-
 tificium nulli mortalium uendicetur, sed certis dijs. Siquidē
 Herculis illie oraculum est, & Apollinis, & Minervæ, Dia-
 naq; ac Martis, & Iouis. Sed quod præcipuo honore colunt
 ex omnib. oraculis, Latonæ est, in urbe Buti. Verum hæc ua-
 ticinia non eodē modo sunt omnia instituta, sed differenter.
 Iam uerò medicina apud eos hūc in modum est distributa,
 ut singulorum morborum sint medici, non plurimum. Itaq;
 omnia referta sunt medicis. Alij enim sunt ocularij, curan-
 dis oculis constituti, alij capiti, alij dentibus, alij alui parti-
 bus, alij morbis oculiis. Lucius eorū dē, ac sepultura tales sunt:
 Quibuscunq; domesticis aliquis decessit homo alicuius mo-
 menti, ibi omnis muliebris sexus familia caput sibi & uultū
 oblinis luto. Deinde relicto domi, cadauere, ipsa per ur-

Aegyptio-
 rum uesti-
 tura.

De prod-
 gijs.

Aegyptio-
 rum medici.

Aegyptio-
 rum funera.

bem uagantes se plangunt, succincta, nudatis mamillis, & cum eis proxima quæq. Altera ex parte uiri, & ipsi expectorati se uerberant. His actis, ita demum ad condiendum portant. Sunt autem certi ad hoc ipsum constituti, qui hoc artificium faciunt: qui cum ad ipsos cadauer portatum est, ostendunt his, qui portauerunt, exemplaria mortuorum lignea pingendo assimilata. Et eorum unum accuratissima fabricatum esse aiunt, cuius ego nomen si nuncupauero, haud faciã sancte. Alterum illo inferius ac uilioris precij. Tertiũ uilissimi. Ea dicentes, sciscitantur ab his, ad quod exemplum uelint effingi mortuum suum. Isti conuento de pretio illinc abeunt. At hi, qui relinquuntur in adibus hunc in modum diligentissime condiunt corpus. Antea omnia incuruo ferro cerebrũ per nares educunt, ut quantã partem eduxerunt, ita locũ eius medicamentis explentes. Dehinc acutissimo lapide Aethiopico circa ilia cõscindũt, atq; illac omnem aluũ protrahunt: quã, ubi repurgarunt, ac uino Phœniceo expleuerunt, rursus odorib; contusis refarciũt: tum omenta cõplent contusa myrrha pura, & casia, & ceteris (excepto thure) odoribus, iterumq; consuunt. Vbi hæc fecere, saliant intrò abditum 70. dies. Nam diutius salire nõ licet. Exactis 70. dieb. cadauer, ubi abluerunt, sindone byssina incisis loris, totum inuoluunt, gummi illinentes: quo Aegyptij glutinis loco plerũq; utũtur. Eo deinde recepto, propinqui ligneam hominis effigiem faciunt, in qua mox inferunt mortuum, inclusumq; ita reponunt. Hic autem, qui mediocria uolunt, nimirum fugientes sumptum, ita comparat: Clysterem unguine, quod e cedro gignitur, cõplent. Deinde ex hac aluum mortui, ipsam neq; scindentes, neq; extrahentes, sed per secessum, prehensio uia posterioris hiatu, infarsum: & tot, quot dixi, diebus sale condiunt: quorum

dictum

dierum ultimo cedrinum unguem, quod prius ingesserat, ex aluo egerunt, quod tantam habet vim, ut una secum aluum atq; intestina tabefacta educat. Nitrum autem carnos tabefacit, mortuūq; tantum cutis, & ossa relinquuntur. Vbi ista fecere, ex quo sic tradidere mortuum, nihil amplius negotij suscipiunt. Tertia conditura hæc est, adornandi eorū mortuum: Qui tenuiori sunt fortuna, dilutionibus ventrem abstergunt, arefaciuntq; sale septuaginta per dies, deinde tradunt reportandum. Vxores tamen insignium uirorum, non statim uita defunctas tradunt condiendas, ac ne eas quidem feminas, quæ conspicuæ ualde & maioris momenti fuerint, sed triduo, atq; quattriduo defunctas: ea de causa facientes, ne cum foeminis salinarij concumbant. Deprehensum enim quendam aiunt, coeuntem cum recenti cadauere muliebri, delatumq; ab eiusdem artificij socio. Quisquis autem uel ipsorum Aegyptiorum, uel hospitem compertus sit mortuus, siue à crocodilo raptus, siue ab ipso flumine, necessariū prorsus est ei ciuitati, ad quam eiectus est, condire, & quàm honestissimo funere sepelire in sacris monumentis, quem ne cōtingere quidem fas est alteri, aut proximorū, aut amicorū, nisi ipsis Nili sacerdotibus, ceu maius quiddam quàm hominem mortuum tractantibus ad sepeliendum. Græcanicis institutis uti recusant, & (ut semel dicā) nullorū hominū aliorū institutis uti uolunt. Et hoc quidem ceteri Aegyptij obseruant. Est tamen Chemmis oppidū grande, Thebaica plaga, propè nouam urbem, quo in oppido est templum Persei, Danatæ filij, quadratum, ac palmeto circumdatum, ingenti sanè è saxis uestibulo, stantibus desuper duabus grandibus è lapide statuis. In hoc uestibulari ambitu est sacellum, & in eo simulacrum Persei. Quem Chemmitani memorant, sibi apparere frequenter è terra exeuntem, frequenter, in-

Chemmitani Græcanicis laudat.

tra templū. Eiusq; sandaliū quod gestabas, inuentū birubi-
 tali magnitudine : quòd postquam apparuerit, exuberare
 omne Aegyptū. Hæc quidem illi aiunt. Faciunt autem Per-
 seō Græcicet gymnicos ludos, p omne certadi genus, pro-
 positis præmijs, tum pecorum, tum palliorum, tum pellium.
 Percontantiq; mihi, cur eis solis soleret apparere Perseus, &
 cur in edendo gymnico certamine ab Aegyptijs discrepa-
 rent, diebant Perseum ex ipsorum ciuitate esse oriundum.
 Danaum enim, & Lynceum, qui essent Chemmitani, nauis-
 gasse in Græciam: à quibus originem gradatim ducendo, de-
 ueniebant ad Perseum. Hunc in Aegyptum profectum, quā
 & Græci dicūt gratia afferendi ex Africa caput Gorgonis,
 uenisse ad ipsos quoque, ac cognatos omnes agnouisse, quos
 postquam didicisset, & nomen Chemmis ex matris audisset,
 in Aegyptum uenisse, & gymnicum certamē celebrari ius-
 sisse. Hæc omnia opinantur Aegyptij, qui supra paludes in-
 colunt: qui uerò in paludibus, utuntur eisdem, quibus ceteri
 Aegyptij moribus, cum in alijs, tum in habēdis singulis uxo-
 ribus, quemadmodum Græci. Ceterum, ad uictus facilitate-
 tem alia sunt eis exegitata. Siquidē cū fluius plenus came-
 pos inundauit, in ipsa aqua exoritur ingens uis liliorū, quæ
 loton Aegyptij uocant. Ea ubi demessuerunt, ad solem exie-
 eant. Deinde quod mediū loti est, papaueri assimile, postquā
 coxerunt, ex eo faciunt panes assos. Est autē huius loti radix
 quoq; esculenta, etiam suauitate præstanti, orbiculata, mali
 magnitudine. Sunt & alia lilia uosis similia, & ipsa in flumi-
 ne nascentia: quorū fructus in alio calyce germinante è ter-
 ra, similimus specie est fauo uesparū. In eo esculenta quedā
 instar nuclei oliuæ coagmentata innascuntur, quæ et tenera
 comeduntur, & arefacta. Id uerò iuncū annū, ubi è paludib.
 excerpserunt, superiorem eius partē amputant, quā in aliud
 quiddam

Aegyptio
 rum faci-
 arēus.

quiddam conuertunt: quod relictum est inferius longitudi-
ne cubitali, id edunt pariter, ac uenumdant. Eo si qui admo-
dum suauis uti cupiunt, in luculento furno torrefactum ita
comedunt. Sunt præterea ex eis, qui solum piscibus uictitāt,
quos, ubi ceperunt, exenteratos ad solem desiccant, exiccan-
tisq; deinde nescuntur.

In fluminibus nō ferē gignūtur pisces gregales. Qui nu- De pte
tritiur in stagnis, hæc faciūt. Simul ac incepsit eis libido gi Aegypti
gnendi gregatim in mare enatāt, ducib. masculis geniturā
spargentib. q; femina cōsecrantes, recuruando se ex ea cōci-
piūt. Eadē ubi prāgnātes in mari sunt effectæ, remeant oēs
rursus ad sibi cōsuetā, nō amplius eorundē ductā, sed fæmi-
narū. Ducūt enim ille quēadmodū fecerāt mares, gregatim
oua fundētes instar milij parua, quæ mares adēutes deuorāt.
Sūt autē ea tanquā milij grana pisces, ex quorū reliquijs non
deuoratis, sed nutritis, pisces fiūt. Ex his piscibus q; capiūtur
dū in mare meāt, ki detritis capitū dexteris partib. qui uerō
retro meāt, sinistris, apparent: quōd ea de causa patiuntur,
quōd in mare dū tēdunt, à sinistra terrā legūt: rursus eadem
uia reuertētes, incursant atq; offensant cōtingendo terrā pla-
runq; ne itinere aberrēt propter aqua decursum. Nilo inci-
piēte augescere, in primis depressa terrarū, & lacuna fluuii p. l. y. d. r.
proximæ impleri incipiūt. Confestimq; redundāte à flumine
aqua, hæc plena fiunt, & cōtinuō cuncta pisciculis minutis
opplentur. Vnde quāt secundo loco uerissime sit eos gigni,
hoc mihi uideor causæ intelligere, quōd superiore anno, post
quā Nilus abscessit, pisces qui oua in cæno pepererant, una
cum postremis abeant aquis, circumactio rursus anno, ubi
aqua restagnauit, protinus ex his ouis gignuntur pisces.

Quod ad pisces attinet, ius habet. Viuntur Aegyptij, qui Vnguenti
KIKI
palustria accollunt, unguento ex fructu silicypriorum,
quod

quod appellant Aegyptij titi, hunc in modū cōficiētes. Sil-
 licypria hāc, quā apud Græcos ultrò nascuntur, ad oras flu-
 minū, stagnorūq; serunt, multum quidem fructum ferentia,
 sed graueolentem. Hunc ubi collegerunt, alij contusum ad
 ignem, alij in sartagine coquunt, & quod ex eo perfluit, ex-
 cipiūt pingue quiddā, et nihilominus ad lucernas tā idoneū,
 quā oleum, sed graueolentiam exhibens. Sunt autem aduer-
 sus magnā uim culicum hāc ab eis excogitata. Cū enim his
 qui supra paludes incolunt, munimento sint turres, quas dor-
 mituri ascendunt (nam culices uentus prohibet in altum uo-
 lare) alia sunt machinati, qui intra paludes habitāt: singuli
 sua obtinent retia, quibus per diem pisces capiāt, eisdem no-
 ctu utuntur cubili, in quo requiescunt. Circundatis illis, de-
 inde operti somnum capiunt: qui si in uestimento inuoluti,
 aut in sindone dormirent, eos per ipsa indumēta culices mor-
 derent, p retia uerò ne tantulū quidem mordere conantur.

*Aduersus
culicos re-
medium.*

*Naues spi-
nares.* Naues eorū onerariae sunt factae ē spino, cuius figura similia
 est loto Cyrenaeo, & cuius lacryma gummi est. Ex hac spino
 ligna cōcidunt, quae magnitudine bicubitali, tanquā lateri-
 tio opere cōponunt, hunc in modū cōpingentes. Ligno cubi-
 tali circumdensos, ac longos stipites appendunt: ubi hunc in
 modum cōpegerunt, desuper frequentia transtra extendunt.
 Cōmissuris nequaquā utuntur, sed introrsum cōpages iunco
 innectunt. Gubernaculū scitē faciunt, et hoc p nauem trāsit.
 Malo quoq; spinaceo, & uelis iunceis utuntur. Hāc nauigia
 cōtra flumen meare nō possunt, nisi luculentus ingruat uen-
 tus, uerū à terra protrahuntur. Secundū decursum hoc pa-
 flo feruntur: Est ianua ex myrica facta putaminibus arun-
 dinaceis strata, & lapis politus duorū ferè talentorū pondo.
 Huiusmodi ianuā fune alligatam, in anteriore parie nauis
 finunt deferri: lapidem uerò retrorsum alio fune. Ita ia-

hæc impetu aquæ insidente, protinus meat, & trahit barim: hoc enim his nauigijs est nomen. Lapis autem, dum retrorsum trahitur, fundo admotus dirigit nauim. Florum nauigiorum ingens apud illos est copia, quorum quedam ferunt multa millia talentorum pondus.

Quæ regionem supergressus est Nilus, solæ urbes apparerent, Nili nauigatione. eatenus extantes, ut insulis Aegæi maris ferè assimiles esse uideantur. Nā cetera Aegypti pelagus efficiuntur: ipsæq; urbes, quæ solæ extant, stationes nauium faciunt. Nec iam, cum hoc contingit, per alueum fluminis, sed per medium cæpi nauigatur. Ex Naucræte quidem Memphim uersus, non iam iuxta pyramides ipsas, sed iuxta acumen Deltae, & urbem Cercasorum: à mari autem, & Canobo Naucratem uersus per campum, ad Anthyllam urbem uenies. & ad urbem, quæ uocatur Archandri. Harum urbium Anthylla, quæ est insignis, datur peculiaris in calceamenta uxori semper eius, quæ in Aegypto regnat. Quod factum est, ex quo Aegyptus fuit ditionis Persarum. Altera uidetur mihi nomen habere ab Archandro Danaï genero Phihij Achai filio. Archandri enim urbs nominatur. Quod si alius quisquam Archander esset, nequaquam Aegyptum nomen foret. Hactenus quæ uidi, quæ noui, quæ interrogauimus, dicta sunt. Hic pergam differere de Aegypto, quæ audiebam, addens aliquid, quod ipse uiderim. Menem, qui primus apud Aegyptum regnauit, aiebant sacerdotes iunxisse portibus Nilum ad Memphim. Nā eum, Africam uersus, totum præterlabi morem Psammium: & supra Memphim centum circiter stadia meridiem uersus aggesta humo ad anfractum fluminis arefuisse pristinum alueum. Ita flumen facto sibi alueo, per medium montium fluere. Adhuc nunc quoque sub Persis iste anfractus Nili, tanquam coercitus fluat, magnis praesidijs custoditur quotannis, obseptus aggeribus. Quos si refringens flumen uelit

242 HEROD. HALICARN.

uelit ea parte redundare, omnis Memphis adibit periculum,
ne quis operiatur. Ab hoc Mene, qui primus exiit rex, id
unde fuit amnis effectum terrestre, ibiq; ab eodem urbem
hanc conditā, quæ nunc Memphis appellatur (est enim Mē-
phis in angustijs Aegypti sita) & exterius aquilonem uersus
& uesperum, ex flumine effossum esse stagnum (nam ab au-
rora ipse Nilus arceat) & ab eodem in ea urbe extructū hoc
templum Vulcani tum magnum, tum memoratu dignissi-
mum. Post hunc recensabant è libro sacerdotes nominatim
alios trecentos ac triginta reges. In quibus tot ætatibus ho-
minum, decem, & octo fuissent Aethiopes, & una mulier æ-
lienigena, ceteri indigenæ. Mulieri quæ regnauit, fuisse no-
men idem quod reginæ Babylonicæ Nitocrim: quam dice-
bant ultam fuisse fratrem, ab Aegyptijs, apud quos regna-
bat, interemptum & sic, ubi hunc interemerant, regnum ad
hanc detulissent. Ultam autem fratrem, dolo multis Aegy-
ptiorum absumptis Nam extruxisse eam permagnū ædifici-
um subterraneū, per causam quidem noui operis, animo aut
aliud agitantem: & conuocatis ad conuiuium multis, quos
præcipue nouerat fraternæ cædis autores fuisse, per occultū
quendam specum immisisse flumen discumbentibus. Hæc
demum de illa referebant, præterquā quod ubi hoc fecisset,
conspersisse eā multo cinere ædificium, quo impunita esset.
Aliorū aut regū nullū referebant clarum opus editum, nisi
unius: qui postremus horum exiit, Marii. Hunc enim ædi-
ficasse memoratu digna Vulcani uestibula, ad uentum aquil-
onē uergentia: & stagnū effodisse, cuius quot sint in ambitu
stadia, posterius aperiā et pyramides in ea extruxisse, de qua-
rum magnitudine simul cum ipsius lacu, mentionem faciā.
Hunc itaq; tantum operum edidisse, alios autem nihil prorsus.
Quos ego prætergressus, eius qui his successit, nomine
Sesostriis,

Nitocris
Aegypti
regina.

Mariæ A
gypti rex.

Sesostri
Aegypti
rex.

Sesostri mentionem habeo. Istum dicebāt sacerdotes, pri-
mū longis nauibus ex Arabico sinu profectum, rubri ma-
ris accolae in suam potestatem redegis-: progressumq̃ lon-
gius, uenisse in mare iam uadosum, & proinde non naviga-
bile. Illinc ubi retro se ad Aegyptum recepisset, secundū sa-
cerdotum commemorationem, coactio ingenti exercitu per-
continentem perrexisset: omnesq̃ gentes, ut in quanc̃ incide-
bat, subegisset. Et quasq̃ earum nanciscabatur feroces,
& uehementer studiosas libertatis, in earum regionibus cip-
pos statuebat, inscriptos literis sui nominis, & patriae & quae
referrent ipsum illos ui subegisset. Quarum uerō urbes nullā
praelio, nulloq̃ negotio cepisset, his cippos inscribebat: tūc
eisdem literas, quas scripserat eis gentibus, quae uiriles exi-
terant: & praeterea muliebria genitalia, planū facere uolēs,
illos haudquaquā uiriles extiuisse. Haec faciendo peregit cā-
tinentem, donec ex Asia in Europam transgressus, Scythia
subegit, & Thraces, ad quos usq̃, & non ulterius, mihi uide-
tur Aegyptius exercitus peruenisse, quoniam in istorū terra
tituli non ultrā positi monstrantur. Hinc digressus retrō ab-
iit, & posteaquam ad Phasim subsedit, quid deinceps, non
habeo quod dicam, an ipse rex Sesostris, diuiso suo exercitu,
aliquantulum copiarum reliquerit ad eam regionem inco-
lendā, an aliqui militum pertesi peregrinationis, circa flu-
uiū Phasim subsisterint. Nam Colchi uidentur Aegyptij
esse, quod ipse prius notum, quā ex alijs auditum refero.
Cuius rei cum mihi cupido incesuisset, ut utrosq̃ perconta-
rer, magis Colchi reminiscabantur Aegyptiorū, quā Aeg-
yptij Colchorum. Dicebant tamen Aegyptij, se opinari
Colchos ē Sesostris esse exercitu. Ipse ex hoc coniecturam
capiebam, quod atro colore sunt, & crispo capillo: ta-
metiā

Colchorū
origo.

Stare gen-
tes circun-
cidantur.

met si hos pro nihilo putari posset, cum & alij sint huiusce-
modi: sed quòd isti præcipuè. Præterea quòd soli omnium ho-
minum Colchij, & Aegyptij, & Aethiopes, ab initio statim
pudenda circuncidunt. Nam & Phœnices, & Syri, qui sunt
in Palestina, didicisse id ab Aegyptijs, & ipsi cōstentur. Sy-
ri uerò, qui fluuium Thermodontem, & Parthenium acco-
lunt, & horum contermini Macrones, à Colchis didicisse se
aiunt: Hi enim ex hominibus soli sunt, qui circunciduntur:
& in hoc facièdo, agnoscuntur Aegyptij esse. Tamen Ae-
gyptij atq; Aethiopes, non queo dicere, utri ab utris didice-
rint. Nam uidetur esse perantiquum. Sed quòd ex Aegypto,
qui illic commercium habuerunt, didicerint, magnum mihi
est hoc testimonium: quòd hi Phœnices, qui cum Græcia cō-
suetudinem habent, nō amplius circa uirilia imitantur Ae-
gyptios, sed eorū qui postea procreantur, uirilia non circun-
cidunt. Agedū & aliud de Colchis dicam, eos esse similes
Aegyptiorū. Hi soli atq; Aegyptij linū eadem ratione ope-
rantur: omnis utrorumq; uita pariter, & lingua cōsentanea
est. Linū aut Colchicū à Græcis Sardonicū appellatur, cum
illud quod ab Aegypto uenit, appellatur Aegyptiacum. Ti-
tulum, quos Sesostris rex Aegypti regionatim erexit, plæ-
tropha. riq; iā incolumes nō extant. Quosdam in Syria Palestina i-
pse uidi inscriptos, tum quos dixi literis, tam muliebribus ge-
nitalibus. Circa Ioniam quoq; duæ huius uiri figuræ uisuntur
in petris incisæ: una quidem, quæ ex Epheso in Phocæ-
am itur, altera uerò, quæ è Sardibus Smyrnam uersus. In
quarum utraq; insculptus est uir magnitudine quimū pal-
morum, dextra spiculum tenens, sinistra arcus, cæteram
quæ item armaturam, etenim Aegyptiacam, & Aethiopi-
eam gestat: & ex altero ad alterum humerum euntes sacræ
literæ, Aegyptiacè sunt incisæ in hæc uerba: HANC

EGO

EGO REGIONEM MEIS OBTINVI
 HYMERIS. Quis tamen aut cuias fuerit. ab hac parte
 non indicant, sed ab altera Eam quidam conspicati, Mem-
 nonis imaginem esse conieciunt, muliū à ueritate aberran-
 tes. Sesostrim Aegyptium sacerdotes hunc esse dicebant, re-
 deuntem, multosq; mortales earum gentiū ac regionū, quas
 subegerat, reportantē. Eundē posteaquā ad Daphnas Pelu-
 sias se receperat, fuisse à fratre, quem Aegypto praefecerat,
 unā cum liberis inuitatum: & cū ille domū exterius materia
 circumstipasset, struemq; incendisset, re hunc intellecta ex-
 templō cū uxore deliberasse (nam & uxore secum duxerat)
 & ea suadente, ut duos è sex liberis super ardentem pyram
 extendens pontē faceret, super quos ipsi transeuntes euade-
 rent, ita fecisse: & duob. filijs ita incensis, ceteros unā cū pa-
 tre fuisse seruatos. Sesostrim in Aegyptum reuersum, ultio-
 nem de fratre sumpsisse: quam uerò multitudinem è terris po-
 testatem redactis abduxerat, ea usum in hac fuisse. Siquidē
 isti fuerunt, qui sub hoc rege immensae magnitudinis lapides
 in templum Vulcani portatos pertraxerunt, quiq; ad diuor-
 tia aquarum, quae nunc in Aegypto sunt, cuncta effodienda
 sunt adacti, quia inuiti faciebant, ut Aegyptium prius equis
 & plaustreis agendis ubiq; idoneam, redderent non idoneā.
 Nam ab eodem tempore Aegyptus, quae omnis plana est, ta-
 men inequitabilis & plaustreis inhabilis exitit, propter mul-
 tiplices fossas uniuersa loca occupantes, quas ideò rex fo-
 diendas putauit, ut ciuitates quae non accolerent flumē, sed
 in medio Aegypti essent, refluxo flumine non laborarent pe-
 nuria aquae ad potandum, sed ea suppeditaretur è puteis.
 Hac de causa Aegyptus intercisā est & ab hoc rege, ut di-
 cebant, in oēs Aegyptios dispartita. soli quadrati & aqua por-
 tione uiritim per sortem data, atque hinc prouentus insti-

tuti, imposita certa pensione, quam illi quotannis soluerent. Quod si cuius portionē alluione flumen decursasset, is ad ens regē, rei quæ contigerat, certiorē faciebat, rexq; ad prædiū inspiciendum mittebat, qui metirentur, quanto deterius factū esset, ut ex residuo proportionē taxatū uectigal penderetur: atq; hinc geometria orta, uidetur in Græciam transcendisse. Nam polum & gnomonē, id est, normā, & 12. diē partes à Babylonijs Græci didicerunt. Solus hic Aegyptius rex imperio positus est: Aethiopia monumentum quoq; suū reliquit ante aedem Vulcani lapideas statuas, duas quidē tricenū, unam suam, alterā uxoris: quatuor aut uicēnū cubitorum, totidem filiorū. Huic statuae longo post tēpore, cū Darij Persæ statua anteponeretur, non tulit id sacerdos Vulcani, negans Darium tales res gessisse, quales gessisset Sesostris Aegyptius: quippe qui cū alias nationes non pauciores quā Darius, tum uerō Scythas subegisset: eoq; iniquum esse huius ante illius sisti donaria, qui rebus gestis non esse illum supergressus. Hæc locuto sacerdoti, tamē ignouisse Darium ferunt. Defuncto Sesoistre, regnum suscepisse Pheronem eius filiū, & hunc nullam sumpsisse expeditionem, sed ei contigisse, ut luminib; caperetur. Idq; hac de causa: Cum flumen eo tempore copiosissimum manaret, ita ut supra 10. & 8 cubitos rura transcenderet, uēto ingruente, qui fluctus eieret, ferunt hunc regem facinus admisisse, quod sumptum spiculum, in medios fluminis uortices contorserit, statimq; laborasse ex oculis, ac usum amisisse. decennioq; cæcū fuisse. Vndecimo autem anno ex urbe Buti ei oraculum aduenisse, iam exactum esse tempus calamitatis: uisumq; ei redituum, si oculos abluisset lotio mulieris, quæ ad suum solum uirum accessisset, aliorū uirorū experts. Et ante omnia urinā uxoris expertum, cum nihil amplius cerneret, ceterarū de-

inceps

Geometria origo.

Sesostris statuas.

Sesostris Pheronem succedit.

interps urinam expertum, tandem uidisse. Ibiq; omnes mulieres, quas fuisset expertus, præter eam cuius lotio lotus uisum recepiſſet, unam in urbē coëgiſſe, quæ *εὐτερίφρα*, id eſt, rubra gleba dicitur, & eas illis coactas cum ipſa urbe omnes concremaſſe: & eam cuius lotio lotus uisum recepiſſet, uxorem duxiſſe. Atq; ea clade liberatum cum alia in alijs tēplis donaria poſuiſſe, omnia memoratu digna, tum maxime memorabilia, ac ſpectaculo digna in templo Solis, gemina ſaxa, quos obelos uocant, à figura ueru centenūm cubitōrū longitudinis, octonūm latitudinis. Huic in regno ſucceſſiſſe aiebant uirum Memphitem, cuius nomen eſſet lingua Græcā *Προίθεος*. Cuius nunc Memphi uiſitur ſanum decorum ſanē, ac ualdē adornatum, ad australem partem tēpli *Ὑλκα* poſitum, circumquaq; Phœnicibus Tyrijs habitantibus: qui locus omnis caſtra Tyriorum appellatur. In hoc ſano Protei eſt ades quæ uocatur *Ὑνερ*is hoſpitæ: quam coniicio eſſe *Ἑλένης* Tyndari filiæ quia & apud Proteum fuiſſe diuerſatam audiui, & cognomine *Ὑνερ*is hoſpite appellatam. Nam quæcunq; ſunt alterius *Ὑνερ*is templa, neutiſquam hoſpitæ appellantur. Et ſanē percontanti mihi ſacerdotes de *Ἑλένα*, referebant ita tem eſſe geſtam: *Ἀλεξάνδρῳ* rapta è *Σπάρτα* *Ἑλένα*, cum renauigaret domum in mari *Ἀεγέο* uentis curſu excuſſum in *Ἀεγυπτιακῷ* pelagus: atq; illinc nōn remittentibus flatibus appulſum in *Ἀεγύπτῳ*, ad oſtium *Νιλί*, quod uocatur *Κανόβικον*. atq; ad *Τάρια* cheas. Erat in eo littore, quod nunc quoq; eſt *Ἡρкулίου* templum: ad quod ſi quis cuiuſcunq; hominis ſeruus confugiēt, capiat ſacras notas, ſeſe deo tradens, cum neſas eſt tangere. Quæ ſanctio ad meam uſque ætatem prorsus immutata perſeuerauit. Eam templi legem famuli *Ἀλεξάνδρου* audiſſent, ab eo profugerunt: aſſidentesq; deo ſup-

Lotio ſan-
m inx ſan-
tus cæcus.

Προίθεος

Ἑλένης
templum
in *Ἀεγύπ-
τω*.

plices, Alexandrum insimulabant, eum destructum uolētes remq; omnem exponebant, ut circa Helenam gesta erat, & illata Menelao iniuria. Insimulabant autem de his apud sacerdotes, & apud huius ostij Nili præfectū, nomine Thonim. His auditis, Thonis quā raptissimē Memphim ad Proteū mittit hæc nunciatum, his uerbis: Peregrinus quidam genere Teucer, qui rem nefariam in Græcia perpetravit: quippe seducta hospitii uxore, quā secum ducit cum multis admodum opibus, in tuam terram uentis appulsus est: Vtrum ne sinemus eū abire impunē, an ea, quæ attulit secū eripiemus? Ad hæc remisit Proteus, qui diceret: Virum istum, undecunque is sit, qui rem nefariam in hospitem suum perpetravit, comprehensum ad me deducite, ut quidnā dicturus sit sciā.

Alexander
ad Proteū
ductus.

Hoc ubi accepit Thonis, Alexandrū cōprehendit, nauēq; eius distinet: dehinc illum Helenamq; cum opib. atq; etiam seruos Memphim ducit. Quibus omnib. representatis, Proteus percontatus est Alexandrū, quis nam esset, & unde cum nauibus profectus. Alexander illi & genus suū commemorauit, & patriæ nomen, & unde nauigasset, & quò. Sed interrogante Proteo unde Helenā accepisset, titubantē in loquendo ac tergiuersantem coarguebant, hi qui fuerant supplices, exponentes omnia, quæ in scelere admittendo gesta essent. Tandem Proteus apud eos hanc sententiam tulit, inquis: Ego nisi nefas esse arbitrarer de peregrino aliquo supplicium pro Græco illo de te sumerē omnium hospitum deterrimē scelestissimum facinus admisisti, à tuo ipsius hospite, erepta uxore: neq; his contentus, cum ea abisti. Ac ne his quidem satis habens, compilata hospitii domo uenisti. Itaq; quoniam magni momenti esse duco, non necare hospitem, mulierem hanc atq; opes tibi, ut abducas, nō sinam, sed ego hæc Græco hospiti reseruabo, dum ille ipse constituerit uenire

uenire ad ista reportanda: tibi uerò ipsi, tuisq; conuictorib.
ut è mea terra in aliam transferretis præcipio, alioqui uos
pro hostibus persecuturus. Hunc Helenæ ad Protea aduen-
tum fuisse, sacerdotes referebant. Quam famam uidetur mi-
hi & Homerus accepisse, sed quia non perinde decora res
erat in carmine, alio loquendi modo est usus, in quem tran-
stulit, declarans se hunc famæ sermonem notum habuisse.
Id manifestum est, quòd in Iliade facit mentionem eiusdem
erroris Alexandri: nec usquam alibi retractat Alexandrum
ferentem Helenam, fuisse abductum, & alibi errabundum
Sidonem Phœnicia applicuisse. Meminit enim huius rei in
laudanda uirtute Diomedis, ita uersibus inquires:

Picturata inerant ibi pallia, opus mulierum
Sidonidum, pars ipse Paris formosas ab urbe
Sidonia duxit, sulcans freta lata carinis,
Cum retulit magnis Helenam natalibus ortam.

Meminit quoq; in Odyssæa his uersibus:

Hoc habuit Ioue nata probum præsensq; uenenum,
Quod Polydamna sibi Thonis donauerat uxor:
Aegypto, quæ terra ferax fert plurima mixtim,
Multa quidem proba, multa autem damnosa uenena.

Hæc quoq; alia ad Telemachum Menelaus inquit:

Hunc etiam Aegypto dii me tenere reuerti
Conantem, quibus haud tuleram solennia sacra.

In his carminib. fatetur Homerus se nosse errorem Alexan-
dri in Aegyptû. Est enim Syria Aegypto cõtermina, & Phœ-
nices (quorum Sidon est) in Syria incolunt. Itaq; cùm hi uer-
sus, tum uerò locus non minimum, imò maxime probant Cy-
prios uersus non Homeri, sed cuiuspiam alterius esse: in qui-
bus dicitur Alexander ex Sparta Helenam ducens, triduo
Ilium peruenisse, secundo uento usus, ac tranquillo mari, cû

De reb.
Hæcis.

id in Iliade dicat, illū cū Helenam duceret, errasse, Ped. Hæ-
merus & Cyprium carmen ualeto. Cæterū, nunquid Græcū
uana q̄ circa Iliū gesta memorarent, nec ne, percōtanti nuhū
sacerdotes ita respondebāt. se nouisse ab ipso Menelao, rap-
ta Helena magnas Græcorū copias, auxilio uenisse Mene-
lao in regionem Teucriam: quæ in terrā egressa, locoq̄ com-
munito, miserunt Iliū legatos, eūq̄ eis & ipsum Menelaum
isse. Hos, postquā ingressi sūt mœnia, tū Helenā opesq̄, quas
Alexander furto asportasset, repoposcisse. tū iniuriæ satisfac-
tionem. Teucros aut̄ tunc eadem narrasse, deinde & iuras
tos negasse. habere se Helenam, atq̄ opes, de quibus argue-
rentur, sed ea in Aegypto esse omnia: neq̄ se iūre reatum su-
stinere earum rerum, quas Proteus Aegyptius rex teneret:
Græcos cū se ab illis derideri arbitrantur, ita obsedisse
Ilium, donec expugnauerunt. Vrbe capta, cū Helena nō exi-
steret, & eandem orationem quā prius, audirent Græci: ita
denuum habita priorib. uerbis fide, ipsum Menelaū ad Pro-
teum mittunt. Hic ubi ad Aegyptum peruenit, & ad Mem-
phim nauigauit, exposita rei gesta ueritate, honorificenti-
simo hospitio exceptus. Helenamq̄ malorum immunem, re-
cepit, & insuper omnes pecunias suas. Et cū hac affecutus
esset Menelaus tamen iniurius in Aegyptios extitit. Nam cū
proficisci conaretur nec per uētos posset, idq̄ iam diu, rem
indignam excogitauit. Sumptis enim duob. pueris quorun-
dam indigenarum filij, erectisq̄ haruspicinam fecit. Quod
ubi eum fecisse rescitū est, inuisus & exagitatus fuga, deue-
nit in insulas Africæ obiacentes. Eō posteaquā se cōtulit,
nihil amplius quod referrent Aegyptij, habebant. Atq̄ horū
alia, quæ ex historijs nosse dicebant, alia apud ipsos gesta,
uel magis habere cōperta. Hac aiebāt Aegyptiorū sacerdo-
tes, Ego uerō ad ea, quæ de Helena cōtemorata sunt, et ipse
adijcio

adijcio hoc cōiecturæ: Si intra Iliū fuisset Helena, utiq; fuisset Græcis tradita, siue uolente Alexandro, siue inuito. Neq; enim ita desipiebat Priamus, aut alij eius propinqui, ut suis, ac liberorū corporib. atq; etiam urbe periclitari uellent, quo Alexander Helena contubernio potiretur. Quod si inter initia ita sensissent, non tamen id fecissent, posteaquā cum multi aliorū Troianorum, tum uerò Priami filiorum duo, tresue, aut plures perierant, cum Græcis preliantes, si quid referentibus credi uersificatoribus debet. Quæ, cum contingerent, ego crediderim Priamum, uel si ipse in contubernio habuisset, Achæis redditurum fuisse, cupiditate presentia mala deuotandi. Neq; uerò regnum ad Alexandrum erat perueniturum, ut iam sub eo res essent seniore Priamo, cum Hector & natus maior, & uirtute præsiantior quā ille, regnum esset defuncto Priamo suscepturus: quem haudquāquā conueniebat fratri iniuste agenti, indulgere, cum præsertim tanta mala propter eum, tum priuatim ipsi, tum cæteris Troianis omnibus euenirent. Sed nec poterant reddere Helenam, nec uerum dicentibus eis, Græci fidem habebant, deo (ut quod sentio dicam) disponente ut funditus euersi, planum facerent hominibus, magnarū iniuriarum magnas à dijs esse uisiones. Et hæc quidem, ut mihi uidentur, dicta sunt. Protei autem regnum dicebant suscepisse Rampsinum, qui memoriam sui reliquit uestibula ab occasu spectantia templum Vulcani, & è regione uestibulorum statuit duo simulachra quinū & uicenū cubitorum longitudinis: quorum, quod Aquilonem spectat, id æstatem: quod Austrum, id hyemem Aegyptij uocant, præposterè facientes. Huic regi ingentem etiam pecuniarum uim fuisse, quam nemo regum, qui deinceps scripti sunt, superare potuerit, ac ne proxime quidem accedere. Et cum in tuto

Rampsinus
Aegypti rex.

eam pecuniam collocare uellet, ædificiū extruxisse lapideū, cuius parietum unus in exteriorē ædium partem peringēbat: sed structorem insipientem hoc fuisse machinatum. Is unum ē lapidibus ita struxit, ut ē pariete facile tolli à duob. uiris, atq; adeò ab uno posset. Aedificio absoluto regem in eo pecuniam reposuisse. Interiecto tempore, structorem illū cū esset uita excessurus, uocasse ad se filios (nam duos huic fuisse) eisq; narraſſe, se illis prospicientem ut affluenter uitā degerent astutē ædificasse regis ærarium deniq; omnia illis exposuisse planē, mensurasq; ad lapidē admouendū docuisse ac tradidisse. quæ filij obseruantes, regij ærarij quæstores forēt. Patre uita functo, haud in longū filios rem distulisse. Noctu enim ad regiam accedentes, lapidem ædificij inuentum nullo negotio amouisse, multumq; pecuniæ expilasse. Cū autem rex fortē fuisset ædificiū ingressus, uideretq; uasa nummorum imminuta, obstupuisse: nec habuisse quem im-
 ſimularēt, cū & signa salua, & ædificium obseratum eſſet. Vbi iterum, ac tertio aperiēti minor aſidue pecunia appa-
 rebat, hoc fecisse, ne fures cum furto abirent. Laqueos fa-
 ciendos curasse: & eos circa uasa in quibus pecuniæ inerāt, collocasse. Fures, quemadmodum superiori tempore cum uenissent, & alter eorum penetrans, ad uas rectā perrexisset, eum fuisse laqueo retentum: & ubi agnouit, quo in malo eſſet protinus fratrem uocasse, & præſentis conditionis ſuæ certiore fecisse, iuisseq; ut quā celerrimē introgreſſus ſibi caput abſcinderet: ne ipſe conſpectus, agnitusq; quis eſſet, etiam illum perderet. Qui, cū uiſus eſſet probē dicere, fratrem ei obſequentem ita feciſſe: & adaptato lapide, domum abiſſe fratris caput aſportantem. Vbi dies illuxit, ingreſſum in ædificium regem expauisse, cernentem corpus furis in laqueo ſine capite, & ædificium incorruptum: nul-
 lumq;

lumq; neq; ingressum, neq; egressum habens. Ita abisse, atq; ita faciendum statuisse, ut furis cadauer è muro suspēderet: custodesq; illic apposuisse iussos, ut si quem plorantem, aut miserantem animaduertissent, eum ad se perducerent. Suspensio cadaueris, matrem indignè tulisse: allocutamq; filium qui supererat, impetrasse, ut quacūq; ratione machinari posset, corpus fratris resolveret, asportaretq;. Id si negligeret, minatam se regem esse adituram ad eum indicandum, quòd pecunias regias haberet. Aduersus hanc, cum filius multa uerba faceret, nec persuaderet, quòd illa rem grauitè accipiebat, eum talem rem fuisse commentum: Instratis asinis uo tres uino completos imposuisse: & postquam agendo asinos iuxta custodes fuit ante suspensum cadauer reuulsis ligaculis duos, tresue pedes resoluisse: & cum uinū proflueret, tūc caput cadentem uehementer uociferatum, tanquam nescientem ad utrum prius asinorum se conuerteret. Custodes cū multum uini profluere uiderent, concurrisse cum uasis in uiam: & id quod profluere lucrifaciētes comportare. Isto simulata iracundia omnibus maledicente, aliquantoq; post illis consolantibus, hunc finxisse se mitigatum, & ab irascendo desiisse. Tandem seduxisse è uia asinos, atq; instruxisse: & cum plura uerba inter eos fierent, & quidam faceto dicto hominem lacefferet, ut risum eliceret, donasse illis uinum ex utribus. Atq; eos illic, ut erant discumbentes potare constituisse, prehensantes hominem, ac iubentes, ut secum ad computandum maneret. Atque istum obsecutum remansisse. Et cum inter potandum comiter acciperetur, donasse insuper alterum utrem: ita se uino ingurgitantes custodes, admodum temulentos esse factos. somnoque oppressos, ibidem ubi potauerant, obdormisse. Istum ubi multum noctis erat, tūc corpus fratris dissoluisse, & cu-

Hodem malas dextras in cōtumeliam deraſiſſe, & aſinos im-
 poſito cadauere domum uerſus agitaſſe, executumq; impe-
 ria matris. Regem ubi ei renunciatum eſt, furem cadauer
 ſurripuiſſe, acerbè tuliſſe. Et cum uellet quoquo modo in-
 uenire, quis nam eſſet iſta machinatus, hoc feciſſe, quod a-
 pud me caret fide. Filiam ſuam domi proſtituiſſe, iuſſam o-
 mnes indifferenter excipere: ſed priuſquam coirent, adigere
 ad ſibi dicendum, quid nam in uita eſſet actum à ſe ſolertiſ-
 ſimum, ac ſceleſtiſſimum: & qui narraret, quæ circa furem
 acta eſſent, eum comprehenderet, neq; exire permetteret. Cū
 itaq; filia patris imperia faceret, furem quòd audiſſet, quā-
 obrem iſta fierent, cupientem euadere uerſutiam regis, hoc
 egſiſſe: Recentis mortui amputatam ex humero manum ſub
 pallio ferentem iſſe: atq; ingreſſum ad filiam regis, cum in-
 terrogatus eſſet, eadem quæ cæteri, enarraſſe, ſceleſtiſſimū
 facinus perpetraviſſe, quòd fratris in ætario regis laqueo ca-
 pti caput amputaſſet. Solertiſſimum autem, quòd cadauer
 fratris ſuſpenſum reſoluiſſet, cuſtodibus priuſ ebrjjs factis.
 Illam cum hæc audiſſet, manum in hunc coniecſſe, eiq; fue-
 rem in tenebris manum mortui porrexſſe. Quam mulier cū
 apprehendiſſet, manum ſe huius iſtius tenere rata, iſtum per
 fores ſe proripuiſſe, muliere deluſa. Poſtquam, & hæc renun-
 ciata ſunt regi, ſtuporem incuſſiſſe, tum aſtutiam, tum auda-
 ciam hominis. Ad extremum dimiſiſis per omnes urbes num-
 erjs, regem edixiſſe, non modo ueniam, ſed etiam magna mu-
 nera manere furem, ſi in conſpectum ipſius ueniret: ita ſua
 rem fide habita, ad eum ueniſſe: eiq; Rhampsinitum magna
 iuri admiratione ductum filiam ſuam collocaſſe, tanquam
 ex omnibus mortalibus plurima ſcienti. Nam Aegyptioꝝ
 quidem cæteris, hunc autem Aegyptijs antecellere. Poſt
 hæc agebant, regem hunc deſcendiſſe uiuum ſub terram,

Rampsini-
 tus ad in-
 feros de-
 ſcendiſſe.

quod ubi Græci opinantur sedes infernas esse: & ibi cum Cerere alea lusisse: & aliquando uictorem, aliquando uictum fuisse: & rursus iterum fuisse reuersum, munus ab ea obtinentem mantile aureum. Quod tempus à Rhampsiniti de seensu ad reditum, dicebant feriatum esse apud Aegyptios. Idque ego ad meam memoriâ scio obseruatum. Verum an ob id sic feriatum sint Aegyptij, asserere non possum, sed sacerdotes palliū quoddam quod intra unum diē detexuerunt, uni ex suis induere, & oculos mitra obducere: quem gestantem palliū ubi in uiam deduxerunt, qua fert ad Cereris templum, ipsos redire illo relicto. Hunc autem sacerdotem oculos uelatos habentem aiunt, à geminis lupis agi ad Cereris templum, quod ab urbe uiginti stadia abest: & rursus à templo in eundem locū à lupis reduci. Quæ ab Aegyptijs referuntur, cuicumque credibilia uidentur is eis utatur. Mihi autem in omni sermone constitutum est, ea scribere, quæ auditu cognoui. Inferorum principatum tenere Cererem, & Liberum, Aegyptij aiunt. Hi denique primi extiterunt, qui dicerent animam hominis esse immortalem, quæ de mortuo corpore subinde in aliud, atque aliud corpus, ut quodque gigneretur, immigraret. Atque ubi per omnia se circumtulisset, terrestria, marina, uolucra, rursus in aliquot generum hominis corpus introire. Atque hunc ab ea circuitum fieri intra annorum tria millia. Hanc rationem sunt à Græcis, qui usurpauerint tanquam suam ipsorum, alij prius, alij posterius. Quorum ego nomina sciens, non duco scribenda. Ad Rhampsinitum usque regem aiebant in Aegypto uiguisse sanè ius omne. Post hunc autem, qui in regno successit, Cheopem in omne flagitium fuisse prolapsum. Omnibus namque eum templis obseratis, ante omnia Aegyptijs ne sacrificarent interdixisse. Deinde iussisse, ut in ius ipsius operibus excercerentur. Atque, ut ex lapidici-

Animam immortalem esse & in alia corpora migrare opinantur Aegyptij.

Cheos Aegypti regem.

nis Arabici montis saxa exciperent, & illinc ad Nilum usq; protraherent. Alijs ut transmissso flumine, illa acciperent, & ad montem, qui dicitur Africus, traherent. Faciebāt autem opus circiter decem myriades, id est, centum millia hominū, ternis semper mensibus singulæ. In ea uia populus dum trahendis saxis atteritur, decenne tempus triuit, quod non multo minoris operis mihi uidetur, quā pyramidem extruxisse: cuius longitudo est quinque stadiorum, latitudo decē passuum, altitudo ubi maxima est, octo passuum, lapide polito, & animalibus insculpto. In hac decem annos fuisse cōsumptos, & in subterraneis ædibus in tumulo, supra quem pyramides stant, quas fecit sibi pro sepulcro, in insula intromissso perfoſſam Nilo. Verū in pyramide hac annos uiginti absumptos: cuius singulæ frontes (nam est formæ quadratæ) sunt octogenū iugerum, pari altitudine, saxis dolatis decentissimeq; coagmentatis, quorum nullum est minus triginta pedum. Est autem extructa hæc pyramis in speciem graduum, quas quidam schēlas, quidam arulas uocant. Postea quam eam principio talem fecerunt, attollebant reliquos lapides breuibus machinis è ligno factis, ex humo in primum ordinem gradatim leuantes. Vbi super hunc gradum lapis erat, super alteram machinam imponebatur, quæ in ipso primo gradu stabat. Ab hoc deinde in alterum ordinem trahabatur, super alteram machinam. Nam quot ordines graduum, totidem machinæ erant, siue eandem machinā, quæ una & facilis ad ferendum esset, transferebant ad singulos ordines, quoties saxum amoliebantur. Dictum sit à nobis de uero, quemadmodum refertur. Effecta sunt igitur ita prima quæq; ex pyramide, ut erat altissima: deinde gradatim sequentia, nouissimè uerò, quæ solo sunt iuncta, & infima. In ipsa pyramide literæ Aegyptiacè scriptæ, indicant quan-

tum

Pyrami-
dis Aegy-
ptiæ con-
structio.

tum sit erogatum in operarios pro apio, cepis, & alijs, quod
 interpret earum literarum (ut probè reminiscor) aiebat in
 summa mille, & sexcenta talenta pecuniæ esse. Quod si ita
 se habet, quantum in alia credibile est fuisse consumptum,
 uel in ferramenta, uel in cibos, uel in uestiarium operario-
 rum? Atq; per id quod dixi tempus opera extruebant. Alio
 item tempore (ut ego opinor) lapides excidebant, atq; por-
 tabant, & alio non exiguo subterraneam fossam effecerunt.
 Propter quod eò flagitiij deuenisse Cheopem, ut pecunia de-
 fectus, filiam suam in quodam ædificio prostituerit, impe-
 rans quantumcunq; faceret quæstum (non enim quantum
 dicebatur) eamq; cum patris iussa fecisse, tùm uerò priua-
 tim de relinquenda sui memoria cogitasse. Itaq; singulos ad
 se intrantes orasse, ut sibi ad opera singulos lapides dona-
 rent. Ex his lapidibus aiebant extructam fuisse pyrami-
 dem, quæ stat in medio trium in conspectu pyramidis ma-
 gnæ, cuius unumquodq; latus sesquijugerum est. Quinqua-
 ginta annos regnasse hunc Cheopem Aegyptij dicebāt, eoq;
 defuncto accepisse regnum fratrem Chephrenem: & hunc
 eodem instituto usum, cum in alijs, tùm uerò in facienda py-
 ramide, non tamen quæ ad magnitudinem fraternæ accede-
 ret. Eas nanq;, & nos fuimus dimensi. Nam subterranea
 non subsunt ædificia, neq; per fossam deriuatus in eam Ni-
 lus, quemadmodum in alteram influit, sed extructo anfra-
 ctu introrsum insulam circumluit, in qua situm esse ipsum
 Cheopem aiunt. Fulxisse tùm ex Aethiopico lapide uersico-
 lore primum domum, quadraginta pedibus depressiorem al-
 tera, sed habentem idem quod grande ædificium, magni-
 tudinis. Stant autem super eundem tumulum ambæ, cen-
 tum ferè pedum celsitudinis. Sed & quinquaginta annos
 regnasse Cephrenem aiebant. Ita centum, & sex anni sup-
 putan-

Cheops fi-
 liam pro-
 stituit.

Cephre-
 nes Aegy-
 pti rex.

Mycerinus Aegypti rex.

putantur, quib. & Aegyptij in omni calamitate uersati sunt, nec templa aperta, sed semper fuerunt occlusa. Hos reges Aegyptij prae odio ne nominare quidem uolunt, sed eorum pyramides uocant pastoris Philitionis, qui ea tempestate pecudes per haec loca pascebat. Post hunc regnasse in Aegypto dicebāt Mycerinum Cheopis filium, eumq. paterna per osum facta, & templa reuerasse, & populo ad ultimum calamitatis afflicto fecisse potestatem res agendi, & sacrificandi: quin etiam super omnes reges iustitiam exercuisse. Quo nomine ex uniuersis regibus hunc Aegyptij maxime praedicabant: tum ob alia, quae bene iudicabat, tum uerò quod cōquerenti de ipsius sententia, de suo donabat, ut indignationi hominis satis faceret. Cum esset in ciues ita clemens Mycerinus, atque ita studiosus, principium ei malorum contigisse obitum filiae, quae domi unica soboles erat. Qua clade supra modum dum doleret, uelletq. filiam excellentiori aliquo genere sepelire, quam ceteri, fecisse ligneam bouem uacuam, quam cum inaurasset, in ea filiam sepelisse defunctam. Neque humo bos haec condita est, sed ad meam usque memoriam in propatulo fuit in urbe Sai apud regiam, in conclaui quadam exornato posita. Cui singulis diebus omnifarj odores inferuntur: noctibus autem perpetuò incensa lucerna astat. In alio contiguo conclaui imagines stant concubinarum Mycerini: ut in urbe Sai sacerdotes aiebant. Stant enim colossi, id est, grādia simulacra, circiter uiginti ē ligno fabricati, nudi plerique: qui quarum sint mulierū, non possum dicere, praeterquam, quae narrantur. Sunt, qui de hac boue, & colossis haec referant: Mycerinum amore filiae suae captum, uim ei intulisse: deinde illam cum praemore se suspendisset, patrem in hac boue sepelisse: matrem autem manus ministrarum, quae filiam patri prodidissent,

pra-

præcidisse: & nunc earum hæc esse simulacra eius mali,
quod uiuæ passæ fuissent. Hæc (ut ego opinor) dicunt nu-
gatores, ut alia, ita, & de manibus colossorum, quippe quas
ipsi uidimus temporis diuturnitate delapsas, quæ ad meam
usque ætatem ad pedes eorum strata iacebantur. Bos quo-
que, cum cæterum corpus operta est Phœniceo pallio, tum
uero cœuicem, & caput crasso admodum auro. Cuius in-
ter media cornua circulus annexus inest, soli assimilatur.
Neq; stans est bos, sed in genua cubans, magnitudine quan-
ta est grandis uacca. Effertur autem è conclaui quotan-
nis. Et postquam Aegyptij uerberarunt deum quendam,
quem in tali negotio non puto mihi nominandum, tunc, &
bouem in lucem proferunt. Aiunt eam orasse patrem
Mycerinum, ut defuncta quotannis semel solem intueretur.
Huic regi, post calamitatem filie, secundo loco hæc
accidisse: Ex urbe Bui uenisse oraculum, fore, ut sex o-
mnino annos uiueret, septimo defuncturus. Id hunc ægre
ferentem, uicissim misisse ad oraculum contumeliosas que-
rimonas: quod, cum pater suus, & patruus, qui deorum im-
memores, templa clauserant, hominesq; perdidierant, tandiu
uixissent, ipse pie faciens, tam citò foret uita defuncturus.
Rursus ei uenisse dicuntur ex oraculo responsa, ea propter
ipsum propter uitam finiturum, quod non id faceret, quod
deberet. Oportere enim Aegyptum centum quinquaginta
annis affligi, idq; duos, qui ante eum fuissent, reges didicis-
se, ipsum uero nequaquam. Hæc ubi accepit Mycerinus, se
iam numinibus damnatum, lucernas fecisse permultas: qui-
bus cum noctesceret, accensis, potaret, ac se oblectaret: neq;
diu, neq; noctu intermittens, quin per paludes, perq; nemora
uagaretur, utq; audiretur iuuenilibus in rebus studiosissime
uersari. Hæc idcirco excogitauit, quod uellet oraculum cō-
uincere

**Mycerini
pyramis.**

**Rhodopi's
meretrix.**

vincere mendacij, ut duodecim pro sex fierent anni, diebus
facilis ex noctibus. Pyramidem, & hic reliquit longè mino-
rem paterna, uicenis pedibus ex omni parte (nam est qua-
drangularis) breuioremq; trium iugerum ad medium usq;
Aethiopico ex lapide. Hanc quidam Græcorum uolunt es-
se Rhodopis mulieris prostantis, non rectè sentientes: qui ne
nosse quidem uidentur, quæ nam fuerit Rhodopis, de qua
loquuntur. Neq; enim talem pyramidem illam sibi facere de-
stinasset, in qua talentorum infinita (ut sic dicam) millia cō-
sumpta sunt. Ad hæc non istius, sed Amasis regis temporibus
Rhodopis floruit. Multis enim post hos reges annis, qui
istas pyramides reliquerunt, Rhodopis exiit, genere Thra-
cia, ancilla Iadmonis Samij, ex urbe Vulcani, conserua Aes-
opi fabularum scriptoris (nam & hic Iadmonis fuit) post-
quam is huic mulieri non minimum cordi fuit. Siquidem
cum sæpenuerò Delphi ex oraculo pronunciarent, si quis
sumere pœnas uellet animæ Aesopi, alius nullus exiit, qui
sumere uellet, nisi Iadmonis ex filio nepos alius Iadmon. Ita
Aesopus Iadmonis fuit. Rhodopis autem in Aegyptum ab-
ijt, portata à Xantho Samio, profecta illuc ad quæstum fa-
ciendū. Magna pecunia fuit redempta à Charaxo uiro Mi-
tylenæo Scamandronymij filio, Sapphūs poëmatum condi-
tricis fratre. Hunc in modum Rhodopis libertatem nacta
est, & in Aegypto remansit: gratiosaq; uehementer effecta,
ingentes opes comparauit, quæ Rhodopen transcenderent,
non quæ ad talem pyramidem faciendam ascenderent. Ex-
quarum opum decima parte, cuicunque etiamnum uolenti
cognoscere licet, non magnam ab illa pecuniam fuisse re-
positam. Nam cum optaret memoriam sui in Græcia
relinquere, fecit opus quod ab alio excogitatum non esset,
neque donatum, idque donauit in templo Delphico mo-
numen.

numentia sui. Et decima enim suarum opum, tot è ferro uer-
na ad boues torrendos fecit, ad quod facienda sufficeret de-
cima ipsa, quã Delphos misit: quã nũc quoq; posita sunt è re-
gione tẽpli post arã, quã Chij donauerũt. Solent aut quodã-
modo in Naucrata meretrices fieri nobiles. Nã hac, de qua
mentio habetur, adeò nobilitata est fama ut nemo Graco-
rum non didicerit Rhodopis nomen. Alterius quoq;, quã po-
sterior fuit, nomine Archidice, fama per Graciã celebris
extitit, sed minus quã prioris: cuius amore Charaxus insani-
ens, Mithylenen redijt, ut meminit Sappho, conuicijs eum: in-
sectata. Et de Rhodope quidem hætenus. Post Mycerinum
aut Aegypti regem dicebant sacerdotes Asychin, cumq; se-
disse Vulcano porticum ad solem orientem, longè pulcher-
rimã, longeq; maximã. Habere enim ubiq; cum figuras in-
sculptas, tum aliam infinitã adificiorum speciem. Illud ue-
rò maximum ab hoc rege fuisse factum, ut cum uehemen-
ter laboraretur ex ære alieno, legẽ hanc Aegyptijs promula-
gauerit, ut ita demum quis pecuniam mutuò acciperet, si ca-
dauet patris pignori traderet. Itaq; ad hanc legem adiecif-
se, ut penes creditorem esset potestas omnis sepulchri debi-
toris: uq; hac irrogaretur mulcta pignus deponenti, cui si
dissoluere æs alienum recusaret, fas non esset sepeliri, aut in
paterno, aut ullo in alio spulchro: ac ne alium quidem ex
seipso progenitorum sepultura mandare. Hunc præterea
regem superiores antecellendi cupidum, reliquisse memoriã
sui pyramidem lateritiã, incisis lapide literis in hac uerba
NE ME CAETERIS PYRAMIDIBVS COMPARES
QVI TANTVM ILLIS PRÆCELLO, QVANTVM
IUPITER CAETERIS DIIS. NAM FVNDVM LA-
CVS CONTO VERBERANTES, QVOD LVTI
CONTO AD HAERESCEBAT, ID COLLIGEN

Archidice
meretrix.

Asychle
Aegypti
rex.

Pyramidis
Inscriptio.

L TES,

TES, ME COMPOSVERVNT, ET IN TALEM
MENSVRAM REDEGERVNT. Atq; id demū operis
hunc regem edidisse. Post hunc regnasse cæcum quendā ex

Anysis Be
gypti rex.
Sabacus
Aegyptiæ
rex.

urbe Anysi, nomine Anysim. Atq; eo regnante, excurrisse in
Aegyptū magna cum manu Aethiopum Sabacum regem:
Et cum cæcus hic fuga se in palustria proripuisset, illum re
gnasse in Aegypto 50. annos: idq; intra tempus hac edidisse.

Quoties Aegyptiorum quisquā aliquid deliquisset, nemē
nem uoluisse morte afficere: sed pro sui quæq; delicti magni
tudine, damnare ad agendam certam mensuram aggerum
ad urbem, unde quisq; incolentium erat. Atq; ita urbes sunt
etiam sublimiores effectæ. Nam primū humus aggesta fue
rat ab his qui sub rege Sesoistre riuos effoderant: iterum sub
rege Aethiope ualde sunt urbes factæ excelsæ, cum cætera,

Bubastis
templum.

quæ in Aegypto sunt, tum uerò, ut mihi uidetur, Bubastis
urbis, ubi præcipuè terra est exaggerata. In qua urbe templū
est Bubastis, quæ nostra lingua dicitur Diana, omnium ma
ximè memorabile. Quo etsi alia sunt tum grandiora, tum
sumptuosiora, nullum tamen est aspectu incundius. Id ita se
habet. Cætera præter accessum insula est: cuius ad ingres
sum usq; duo è Nilo fluente uicina currunt, nec confluunt,
hinc atq; illinc præterfluentia, centum utrunq; pedum lati
tudinis, arboribus inumbrata. Bius uestibulum decem pas
sibus sublime est, figura senū cubitorum adornatum. Id
templum in media urbe situm, undiq; circumcinctum oculis
subijcitur. Nam cum urbs sit aggestu terræ sublimis, templū
quemadmodum à principio conditum, nec loco motum, pro
speculo est. Illud maceria figuris exculpata ambit. In
terius delubrum, ingenti procerissimis arboribus manu con
stitit luto ambiente, in quo delubro statua est. Longitudo
templi quoquò uersus unius est stadij. Ab eius ingressu uia

per

per forum orientē uersus, quæ fert ad Mercurij tēplum, tria
 circiter stadia lōgitudinis, & 4 iugerū latitudinis, strata la-
 pide est, utrinq; arborib. manu cōstitit in cōlū euntibus. Atq;
 hunc quidē in modum tēplum habet. Verū se ita ad extremū
 liberatos Aethiope referebāt, quōd ille per quietē oblata sibi
 uisione, fugæ se mādauerit. Visus est sibi uidere quendā astdā
 tēm. qui suaderet ipsi, ut congregatos cunctos Aegypti sacer-
 dotes incideret medios. Hac eū uisione conspecta dixisse, uis-
 deri sibi deos demonstrare causam, ut piaculū in sacro com-
 misso, aliquid claudit aut à dijs, aut ab hominib. acciperet: se
 uerò nequa q̄ista facturū, sed abiturū. quoniā excessisset iā
 tēpus, quōd ipsi à dijs uaticinatū esset, quousq; foret in Ae-
 gypto regnaturus. Etenim cū in Aethiopia ageret, oraculis
 quib. utitur Aethiopes, respōderat deus, fore, ut is in Aegy-
 pto 50 regnaret annos. Id tēpū eū excessisset, & uiso in som-
 niū perturbatus esset Sabacus, ultro ex Aegypto concessit.
 Eò profecto ex Aegypto, rursus cæcū ē palustrib. egressum
 accepisse imperiū: ubi 50. annos habitāt, insulā cinere atq;
 humo exaggerauit. Nā, ut quisq; Aegyptiorum iussus, illuc
 ibat, portās frumentū, ei mādabat, ut eā Aethiope ad se do-
 no etiā cinerē ferret. Hanc insulā nemo ante Amyrtæū inu-
 stigare potuit, sed 70 & amplius annis superiorib. Amyr-
 tæo reges nequieunt eā inuenire, cui insula nomē est Elbo, Isafat. 10.
 10. omninō stadiorū magnitudinis. Post hunc regnasse sa-
 cerdotē Vulcani, nomine Sethō, cumq; bellatorib. Aegyptijs Setho Ae-
gypti rex.
 abusu fuisse, contēptui habentē tanquā sibi non opportu-
 nos, & eū alijs ignominijs affecisse, tū uerò agris exuisse, qui
 bus fuerāt à superiorib. regibus singuli donati duodenis. Ex
 quo factū est, ut cū postea Sanacharibus Arabum Assyrio-
 rum rex. cū magnis copijs inuasisset Aegyptum, noluerint ei
 opitulari. Tū sacerdotē consiliū inopē, in cenaculū se con-
 tulisse.

tulisse, ibiq; apud simulachrum complorasse, quanta pati pe-
 riclitaretur: eiq; inter lamentationem obrepisse somnum: &
 inter quietem uisum aflare deum exhortantem, nihil eum
 molesti passurum. si copijs Arabum obuiam iret: se enim au-
 xiliarios ei missurum. His in somnijs fretum sacerdotem,
 sumptis Aegyptiorum his, qui sequi uellent, castra in Pelu-
 sio posuisse. Hac enim Aegyptus inuaditur. Nec eum fuisse
 quempiam bellatorum secutum, sed institores, & operarios,
 & forenses homines. Eò cum peruenissent noctu, effusam i-
 pslis hostibus uim agrestium murium: qui illorum tum pha-
 retras tum arcus, tum scutorum habenas abederunt, ita ut
 postera die hostes armis exuti, fugam fecerint, multis amif-
 sis. Eoq; nunc iste rex in templo Vulcani lapideus stat, ma-
 nu murē tenens, atq; hæc per literas dicens: IN ME QVIS
 INTVENS, PLVS ESTO. Ad hunc usq; narrationis
 locum & Aegyptij, & sacerdotes referebant, demonstnan-
 tes à primo rege ad Vulcani sacerdotem hūc qui postremus
 regnauit. progenies hominum fuisse trecentas quadraginta
 unam, & totidem interea pōtiffices, totidemq; reges. Tercen-
 ta progenies idem quod decem millia annorum pollent. Nā
 tres uirorum progenies, centum anni sunt. Ex quibus una &
 quadraginta, quæ reliquæ sunt ultra trecentas, sunt anni mil-
 le trecenti quadraginta. Ita intra decem millia trecen-
 tosq; quadraginta annos, negabant illum deum forma hu-
 mana extitisse: ac ne in regibus quidem Aegypti, qui aut pri-
 us, aut posterius extiterint aliquid tale dicebāt fuisse: sed in-
 tra hoc tempus quater solem præter consuetudinem fuisse
 ortum. Bis quidem illinc exortum, ubi nunc occidit: bis au-
 tem, ubi nunc oritur illic occidisse: nec tamen sub hæc ali-
 quid in Aegypto esse immutatum, non ea, quæ è flumine i-
 pslis proueniunt, non ea, quæ circa morbos, aut quæ circa

mories

Miracula
solis.

mortes eueniunt. Atq; ante Hecataeum sermonū scriptorem apud Thebas originem generis sui recensentem, ac progenitores familiæ suæ repetentem, ad 16. deum sacerdotes Iouis tale quiddam fecerant, & mihi non recensenti originem familiæ meæ, introducto in quoddam græde cornacum, enumerando demonstrabant tot è ligno colossos quot dixi. Ibi namq; stabant pontifices sub imagine uitæ, qua quisq; uixerat. Enumerantes itaq; sacerdotes, ostendebant mihi unumquenq; eorum esse filiū proximè defuncti sacerdotis, imagines eorū singulas gradatim percensendo, donec omnes expo- Piromis.
suerunt. Atq; Hecataeo originem suā recēsentī, & ad 16. deū referenti, occurrebāt è diuerso progeniē recensentes, & in enumeratione nō admittētes, id quod ab illo diceretur hominē progenerari è deo. Occurrebāt aut̃ in repetēda progenie hunc in modū, quòd dicrent unicuiq; colossorū fuisse Piro-
min ex Piromi genitū, donec 345. commemorarēt: Piromin assiduē ex Piromi procreatum, non referentes ad deum illos, aut ad heros. Est aut̃ Piromis Græca lingua expositum De deorū
statibus.
καλὸς καὶ ἀγαθὸς. id est. honestus, & bonus. Eos itaq; quorū imagines erant, demonstrabant tales oēs extitisse, sed multū à dijs distantes. Priores tamen his uiris fuisse deos in Aegypto principes, unā cum hominib. habitantes: & eorum semper unum extitisse dominatorem: postremum illic regnasse Orū, Osiris filium, quē Græci Apollinem nominant. Hunc, Orus
postquā extinxit, Typhonē regnasse in Aegypto postremū. Osiris Græca lingua est Dionysius, id est, Liber. Atq; apud Osiris.
Græcos nouissimi deorum censentur Hercules, Dionysius & Pan. At apud Aegyptios Pan uetustissimus, est etiā ex octo dijs, qui primi dicuntur, Hercules ex his qui 12. Dionysius ex his qui tertij uocantur, ab illis 12. procreati. Ab Hercule aut̃ quantū annorū ad Amāsium regē esse ipsi Aegyptij dicant,

superius à me patefactū est. A' Pane uerò plus annorū esse dicitur minimum inter hos à Dionysio: quanquā ab hoc ad Amasim regē 15000. annorū supputantur. Et hac Aegyptij pro cōperts assueuerāt, seq̃ seire assidue supputādo, semperq̃ annos describēdo, Igitur à Dionysio quidē, qui ex Semele Cadmi genitus fertur, ad meā aetatem sunt anni fermē 6000, Ab Hercule uerò Alcmena filio. fermē 900. A' Pane autē Pelopes (ex hac enim ☿ Mercurio Pā genitus dicitur à Gracis) minus annorū est, quā à bello Troiana, 800. fere ad me anni. Vtrum horū probabilius sibi uidetur, eo quisque utatur licet: mihi autē de his recepta opinio probatur. Nam si ☿ isti ☿ Gracia cū celebres fuissent, tum sensissent, quemadmodū Hercules ex Amphitryone genitus, Dionysius ex Semele ☿ Penelope natus, dixisset aliquis ☿ hos alios habere illorum deorum nomina, qui prius geniti fuerant. Nunc Græci aiunt Dionysium statim editum ab Ioue, insutum in fœmore, portatumq̃ in Nyssam, quæ est super Aegyptum in Aethiopia. De Pane ne habent quidem quod dicant, ubinam à partu sit educatus: ex quo sit mihi manifestum, Græcos auduisse posterius horum, quā aliorum deorum nomina: ☿ ex eo tēpore illorum progenies recensuisse, quo primū eos audierant. Atq̃ hac quidem Aegyptij aiunt. Quæ uerò ceteri homines cum Aegyptijs consentientes memorant in hac regione fuisse gesta, hæc iam explicabo, aliquid etiam his, quæ ego uidi, conferentibus. Post Vlcari sacerdotem regem suum, Aegyptij libertatem adepti, 12. sibi reges (nullo etenim tēporis momento poterant sine rege uiuere) deligunt, in totidem partes omnem Aegyptum distinguenter. Isti iunctis inter se affinitatibus regnabant, pactiōnibus initis, ne mutuo auferre imperium conaretur, neue quis plus alio quippiam obtinere quateret, sed ut essent in-

ut se

Aegyptij
12. reges
creant.

ter se quàm amicissimi. Atq; ea de causa has passionēs ar-
 ctas accuratasq; inierunt, quòd eis inter initia simulatq; ty-
 rannides inuaserunt, responsum fuerat, qui in templo Vul-
 cam area phiala libasset, eum totius Aegypti regno potitu-
 rum. Vbi omnia sacra executi sunt, placitum est tīs aliquod
 relinquere sui commune monumentū: ex eoq; placito fece-
 runt labyrinthum, paulò suprā stagnum Mærior, maximè.
 urbem uersus, quæ dicitur crocodylorum: quem ego aspexi
 fama maiorem. Si quis enim ex Græcorum narratione mu-
 ros & operis speciem ratiocinetur, minus concipiet, quàm
 pro labore & sumptu huius labyrinthi. Tameñ & Ephesi
 templum est memoratu dignum, & in Samo, tamen pyrami-
 des erant ad narrandum maiores, quarum singula multis
 ac magnis operibus Græcis equiparanda sunt. Sed eas quo-
 que labyrinthus antecellit. Etenim duodecim eius au. a sunt
 tecto operta, portis oppositis alteriussecus: sex ad aquilonem
 contiguae, totidem ad austrum uergentes, eodem extrinse-
 cus muro præclusæ. Bifaria in eo sunt domicilia, una subter-
 ranea, altera superiora illis imposita, utraq; numero tria
 millia quingenta. Quorum ea quidem, quæ superiora sunt,
 ipsi uidimus, & quæ aspeximus, enarramus. Subterranea ue-
 rò auditu dicimus. Nam præpositi Aegyptiorum nolēbant
 ullo pacto illa monstrari, quòd dicerent illis sepulchra esse
 tum eorum regum, qui edificandi labyrinthi fuēre autores,
 tum sacrorum crocodylorum. Ita de inferioribus edificijs
 fando, cognita referimus. Superiora ipsi aspeximus huma-
 nis operibus maiora. Nā egressus per tecta, & regressus per
 aulas diuersissimi, infinitam admiratione afficiebāt. Ex au-
 la in cōclauia trāitur, ex cōclauib; in cubicula, è cubiculis in
 solaria alia, è cōclauib; in alias aulas. Morū omniū lacunar,
 quemadmodū parietes, lapideū est, sculptilib; passim figu-
 ris

Labyrinthus.

ris ornatum Singula aula maxima ex parte digesto lapide albo, columnarū ambitu redimita. Angulo quo finitur labyrinthus, adharet pyramis 40. passuū, in qua grandia sunt insculpta animalia, ad quā iter sub terra fit. Et cum talis sit labyrinthus tamen stagnū Mærios, ad quā labyrinthus adificatus est, plus præbet admirationis. Cuius in circuitu mensura trium milium, & 600. stadiorum est, schænorum 60. quanta uidelicet ipsius Aegypti ad mare mensura est. Lacet aut stagnum longo situ aquilonē uersus, austrumq: altitudinē ubi est profundissimum est, 50. passuum. Quod aut manu fatius sit, ac depressus, indicat, quod in eius fermē medio stant duæ pyramides, 50 passus ab aqua extantes, altero tanto ædificij aquis tecto. Super quarum utraq: lapideus est colossus in folio sedens: ita pyramides sunt centum passuum.

Stagnum
Mærios.

Stadium.

Passus.

Pes.

Cubitus.

Cētum autem iusti passus sunt: stadium unum sex iugerum. Passus inquam mensuræ sex pedum, siue quatuor cubitorū: pedes autem quatuor palmorum. Aqua stagni natiua non est, utpote solo illo admodum arido, sed è Nilo deriuata, 6. mensibus in stagnum fluens, totidem retrò in Nilum refluens Illisq: sex mensibus, quibus effluit, augens regium fiscū, talentis argenti singulis, in singulos dies, prouentu piscium: cum influit uiginti minis Hoc stagnum dicebant indigenæ euadere in Syrtim Africa, perforato sub terram meatu in mediterranea Hesperiam uersus, secundum montē Mæmphi imminentem Verūm, cum humum è lacu egestam nūsa quam uiderem (hoc enim mihi indagare curæ erat) perconabat proximos accolarum, ubi nam esset humus illinc defossa. Illi dicere fuisse deportatam, facile id mihi persuadentes: quippe qui simile quiddam factū esse apud Ninum urbē Assyriorum auditu cognoueram. Siquidem fures quidam magnam uim pecuniæ Sardanapali, qui Nini rex erat,

in thesauris subterraneis abstrusam, compilare cum consue-
 tuissent, à suis domibus fodere exorsi sunt, dimensi uiam sub
 terra ad regias aedes, eamq̃ humum, è cuniculis effossam, u-
 bi nox aderat, in flumen Tigrim (qui Nihû præterfluit) ex-
 portabant, donec id quod optabant perfecere. Eodem mo-
 do audiui in Aegypto, hanc alteram fuisse factam lacunam,
 præterquam quod non noctu hæc, sed interdum est facta. Aeg-
 yptios enim humum quã effodiebãt, in Nilû extulisse, quã
 ille acceptam dissiparet. Et hic quidẽ lacus ita fertur fuisse
 depressus. Duodecim autẽ reges, cum iuste degerent, ac statim
 tempore in templo Vulcani sacrificassent, et ultimo die festo
 libaturi essent, porrexerit eis pontifex aureas phialas, quibus
 libare consueuerant, aberrans numero, duodecim uidelicet
 uiris undecim phialas. Ibi Psammitichus, qui postremus eorũ Psammi-
 rum stabat, cum non haberet phialam, detractam sibi areã uichus.
 galeam tenuit, libauitq̃. Ferebant autẽ, & ceteri omnes re-
 ges, & tunc quoq̃ gestabant galeas. Nec dolo malo Psam-
 mitichus galeam tenuit. Ceteri tamen id consulto factũ esse
 à Psammiticho existimantes, & in memoriam redeuntes, o-
 raculum ipsis esse redditum, qui areã in phiala libasset, eum
 solum regem Aegypti futurum non censuerunt æquum esse
 Psammitichum morte mulctari, postquã rimando cõpererũt
 non illum fecisse industria, sed maxima potentia suã parte
 exutum in palustria relegandum: nec illinc egressus, ceteræ
 Aegypto se immisceret. Hunc Psammitichum, cum Sabacũ
 Aethiopem, qui patrem eius Necum interemerat, fugasset
 in Syriam, post abitum Aethiopis, ex insomniũ uisione redu-
 xerũt hi Aegyptiũ, q̃ sũt è tribu Saitana. Deinde cũ regnaret
 unã cũ undecim regibus contigit ei ut fugeret iterũ propter
 galeam in paludes. Igitur intelligens quã ignominiose tra-
 ctatus ab illis esset, statuit ultũ ire, qui ipsum persecuti sunt.

Sed ex oraculo Latona, quod in urbe Buti apud Aegypti aeracissimum est, ad quod ipse miserat, redditum est responsum, affuturam ultionem ei è mari uiris areis existentibus.

Quod responsum ei magnam incredulitatem effudit, uiros areos fore auxiliarios. Non longo tempore interiecto, Iones quosdam, & Cares prædandi gratia nauigantes, necessitas Herod. uel cōpulit applicare ad Aegyptum. Hi cū in terrā exissent ferro armati, Aegyptiorū quiddā nunciū fert Psammiticho ad paludes: & quia nunquā uiderat aliquos are armatos, ait e.

Iones, & Cares in Aegyptū appellantur. gressos è mari areos uiros, campestris populari. Ille agnoscebat oraculū esse perfectū, amicitia cū Ionibus, & Caribus facit: eosq; magnis pollicitationibus hortatur ad secū manendū. Vbi persuasit, ita demū unā cū his Aegyptijs, qui se-

tū sentiebāt, cumq; auxiliarijs, reges sustulit. Omni positus Aegypto, fecit in Memphi, tūm Vulcano uestibula ad uenitū austrū uergentia, tūm è regione uestibulorum aulam Api, in qua, cum apparuit, Apis educatur, undiq; columnis cinctā, ac figuris refertam: in qua aula loca stant columnarum colossi duodenū cubitorum. Apis autem Græca lingua Epephus est. His Ionibus, Caribusq; quibus fuerat usus adiutoribus, Psammitichus dedit ad habitādum posita alitmsæcus prædia Nilo medio dirempta, quibus nomen impositum est Castra. Et cū hac eis loca dedit, tūm uerò cætera, quæ fuerat pollicitus, representauit. Pueros quimetiam Aegyptios cōmisit lingua Græca imbuendos, à quibus linguam Græcā edoctis oriundi, qui nunc in Aegypto interpretes sunt. Incoluerūt aut Iones, & Cares diu hæc loca cōtra mare, aliquatulum supra urbē Bubasti, ad ostiū Nili (quod dicitur Pelusiacū) sita. Vnde postea Amasis rex Memphim eos transtulit, in sui tutelā aduersus Aegyptios. Post sedes ab istis in Aegypto collocatas, Græci cū illis ita cōmerciū habuerunt, &

Mafala B.
ethennis.

per res in Aegypto gestas à Psammiticho rege exorſi et quæ
 deinceps extiterunt, omnia ſine ambiguitate nota habemus.
 Hi enim primi Aegyptum, qui diuerſa lingua eſſent, inco-
 luerunt. Atq; unde demigrarunt illic, & ueſtigia naualium,
 & domorum rudera, ad meam uſq; ætatem oſtendebantur.
 Atq; hunc quidem in modum Psammitichus Aegypto poti-
 tus eſt. De oraculo autẽ, quod eſt in Aegypto, cum feci mul-
 ta uerba, cum faciam de re memoratu digna. Eſt enim ora-
 culum hoc in Aegypto templum Latonæ poſitum in magna
 urbe, cui nomen eſt (ut ſuperius à me dictum eſt) Buto, con-
 tra oſtium Nili, quod Sebenniticum appellatur, à ſuperiori
 parte maris flumen ſubeuntibus. In hac urbe templa ſunt
 Apollinis Dianæq;. Et in quo redduntur oracula Latonæ,
 grande illud, & porticum habens decem paſſibus ſublimen.
 Vbi quid mihi ex his quæ in aperto erant, maximo miracu-
 lo fuerit, referam: Eſt in hoc ſano Latonæ delubrum, ex uno
 factum lapide, cuius parietes æquali celiſtutine ad longitu-
 dinem quadragenum cubitorum: cuius lacunari pro teſto
 impoſitus eſt alius lapis, quatuor cubitorum per oras craſſi-
 tudinis. Itaq; eorum, quæ circa templum hoc ſunt in propa-
 tulo poſitorum, admirabiliſſimum apud me fuit id delubrum.
 Secundo loco inſula, quæ uocatur Echimis in lacu proſun-
 do, ac ſpacioſo ſita, præter templum quod in Buti eſt: quæ inſu-
 la ab Aegyptiis fertur innare. Ego tamẽ eã neq; innante ui-
 di, neq; ſe mouente: & hoc audire admiratus ſum, ſi uerum eſt,
 inſulam natare poſſe. In hac igitur templum Apollinis magnũ
 eſt, & ara triſaria extructa, & palmæ frequẽtes enata: aliæ
 quæ partim fructifera, partim ſteriles arbores. Cur autẽ ea in
 natas ſit, hæc Aegyptiis ratione reddũt, quod Latonæ, q̃ ex o-
 ſto numinib; quæ prima exiiterũt, unum eſt. cum in urbe Buti,
 ubi hoc eius oraculum eſt, habitaret, Apollinem ab Iſide ſibi

Latonæ
 raculũ in
 Aegypto

commendatum, occupauit in hac insula nondum innatanti-
 ac sospitem reddidit: quo tempore Typhon omnia indagans
 ut Osiris filium inueniret, aduenisset. Nā Apollinem, & Dia-
 nam aiunt Dionysii, & Isidis filios esse: Latronam uerò nu-
 tricem horum, ac liberatricem. Et Apollo quidē Aegyptia-
 cē Horus dicitur: Cerēs autē Isis, Diana uerò Bubastis. Atq;
 hinc solum nō aliundē Aeschylus Euphorionis filius rapuit,
 quod dico, ut solus omnium qui poētæ dicuntur, fecerit Dia-
 nam Cereris filiam. Ob hoc igitur insulam redditā esse na-
 tantem. Hæc illi sic aiunt. Psammitichus in Aegypto qua-
 tuor, & quinquaginta regnauit annos per quorum undetri-
 ginta magnam Syriæ urbem obsidens oppugnauit, donec
 expugnauit. Hæc est Azotos, quæ diutissimam inter omnes
 urbes duntaxat (quas nouimus) sustinuit obsidionem. Psam-
 mitichi filius, qui regnum Aegypti suscepit, exiit Necus,
 Idem fossam ad rubrum mare ferentē primus aggressus est,
 quā Darius Perses secundo loco deprehsit, longitudinis qui-
 dem quatuor dierū nauigationis: latitudinis, ut per eā duæ
 possent simul agi triremes. Aqua quæ in hanc è Nilo dedu-
 citur, paulo suprà Bubastis urbem, iuxta oppidum Arabiæ
 Patumon deducitur, euadens in mare rubrū. Initium fodiē-
 dis sumptū est à planitie Aegypti, Arabā uersus. Nā quæ su-
 pra planitiem sunt, cōtinens propè Memphim occupat mons,
 in quo lapidicinæ sunt. Itaq; ad huius montis ima, ducta est
 fossa uersus hesperum, & aurorā, longo tractu: et deinde p-
 ringens diuortio montis tenuis, quod diuortium ad meridiē,
 & uentum austrum fert in sinum Arabicum: quā breuissi-
 mus tractus, & maximè compendarius est è mari septentrio-
 nali ascensus ad australe, quod idem rubrum uocatur. à mō-
 te Cassio, qui Aegyptum, Syriamq; disternat. Hinc stadia
 mille sunt in Arabicum sinum. Ex hoc quidem breuissi-
 mum

Necus Ae-
 gypti rex.

mum est, uerum fossa multo longior, scilicet quanto est con-
 fragosior. In qua fodienda sub rege Neco centum uiginti mil-
 lia Aegyptiorum perierunt. Inq; eius medio opere Necus de-
 stitit, hoc interpellatus oraculo. eum id opus barbaro prae-
 mune. Aegyptij barbaros omnes uocant, qui non ipsorum lin-
 gua loquuntur. Super sedens itaq; a facienda fossa Necus, ad
 militum copias se conuertit: atq; ad eas, quae partim in ma-
 ri septentrionali, partim in sinu Arabico ad rubrum mare
 sunt aedificatae, quarum adhuc uestigia naua im ostendunt.
 Et classibus quidem Necus, dum opus fuit, est usus. Terrestris
 autem acie congressus cum Syris in Magdolo, uictoria poti-
 tus est, & post praelium, Cadyi magna Syriae urbe. In uesti-
 tu autem curiosus cum fuisset. Illum Apollini dicatum ad
 Branchidas Milesiorum misit. Hic perfectis decem, & septem
 Imperij sui annis decessit, tradito imperio Psammi filio suo.
 Eo apud Aegyptum regnante, nuncij Heliorum dimitteba- Psammis
 tur, iactantes a se in olympia iustissimum; ac maximum inter Aegypti
 mortales propositum esse certamen, rati ne Aegyptios quide cen.
 hominum sapientissimos aliquid ultra haec esse inuenturos. Isti
 ubi in Aegyptum peruenerunt, eaq; exposuerunt, quorum gra-
 tia uenerant rex conuocat ex Aegyptijs eos, qui sapientissimi
 haberentur. Qui cum conuenerant, et Helios audissent omnia
 comemorantes. quae par erat ab eis fieri in edendo certamine,
 & se uenisse dicentes sciscitatum, numquid possent Aegyptij repe-
 rire iustius. Habito inter se consilio interrogat Helios, numquid
 apud eos certaret ciues? & illis respondentibus sine discrimine,
 & suorum, & ceterorum Graecorum, cuicumq; uolenti certare fas
 esse illi inquirunt, illos cum tale certamen proponant, ab o-
 mni iure excedere. Nullo etenim pacto posse fieri, quin con-
 ciui pugnanti ciues fauerent, facientes iniuriam hospitii.
 Sed si uelient iustum proponere certamen, & si eius gratia
uenissent

uenissent in Aegyptum, iuberent hospitibus ponere certamē, nullo Heliorum certare permissio. Hæc Aegyptij Helij subiecerunt. Psammitis cum sex omnino regnasset annos in Aegypto, facta in Aethyopiâ expeditione, mox uita defun-

Apries
Aegypti
rex. Cuius regnum Apries filius accepit, qui secundum Psammitichū proauum suum fortunatissimus exitit omnium ad eam ætatem regum, quinque, & uiginti dominatus annos.

Quod intra tempus, & bellum Sidoni intulit, & cum Tyro pugna nauali dimicauit. Sed cum calamitas eum maneret, contigit ob eam causam, quam ego pluribus, dum res Punitas exequar, exponam, paucis contentus in præsentia. Cum aduersus Cyrenos Apries exercitu missio magnâ cladem accepisset, id ei imputantes Aegyptij rebellauerunt, opinati se ab illo in apertam perniciem fuisse dimissos: ut his interne-

sione deletis ipse cæteris Aegyptijs imperitaret securius. Hæc perquam grauius ferentes, tum ij, qui redierunt, tum eorum, qui interierant amici aperte desciuerunt. Id ubi rescituit Apries, mittit ad eos uerbis sedandos Amasum. Qui cum peruenisset, reprehendensq; dissuaderet, ne talia facerent, quædam Aegyptiorum ei à tergo stans, galeam circumdat: eamq; circumdata, inquit, se illam ob regnum imposuisse. Neq; hoc quod fiebat, eo inuito fiebat, ut ostendebat. Nam simulatq; ab his, qui desciuerant Aegyptijs, declaratus est rex, sese ap-

Amasis in
Aprie re-
bellat.

parabat, tanquam aduersus Apriem moturus. His cognitis, Apries mittit ad Amasim ex his, qui secum erant Aegyptijs, speciatum quendam hominem, nomine Patarbemen, iussu ad se uiuum Amasim perduceret. Hic ubi peruenit, Amasim ad se uocat. Amasis (sedebat autem in equo ad suos cohortandos insolenter) stolidè iubet uicissim hunc ad se adducere Apriem. Et cum Patarbemis eum rogaret, ut regem adiret, occitus respondit, se iam dudum dare operam, ut id ageret.

nee

Nec de seipso Apriem esse questurum, se enim illi præstò fu-
 turum, & alios adducturum. Patarbemis non ignarus pro-
 positi illius, tum ex oratione, tum ex apparatione quã uide-
 bat. statuit suæ diligentie esse quàm celerrimè regem rerum
 (quæ agerentur) facere certiore. Huic redeuntì, quòd A-
 masim nõ adduceret, nullo uerbo edito, Apriet ira percitus,
 præcidi aures iussit, nasumq;. Id intuentes cæteri Aegyptij,
 qui cum eo hæctenus censerant, uirum inter eos probatissi-
 mum, ita forde, indigneq; affectum, ne tantisper quidem dif-
 ferentes, ad cæteros transeunt, seseq; Amasi tradunt. His
 quoq; auditis Apries, armatis auxiliarijs (habebat autẽ au-
 xiliariorum circa se ex Ionibus, & Caribus triginta millia)
 in Aegyptios tendit. Erat ei regia in urbe Sai ingens, ac
 spectatu digna. Itaq; utriq; aduersus alteros Apriani, & A-
 masiani in Memphi urbe constiterunt, tentaturi pugnae di-
 scrimen. Sunt autem in Aegypto septem hominum genera,
 quorum alij sunt sacerdotes, alij qui pugnatorez appellatur,
 alij boni pastores, alij subulci, alij institores, alij interpretes,
 alij gubernatores nauales. Tot sunt Aegyptiorum genera, à
 suo quoq; artificio appellata: sed pugnatorez uocatur Cala-
 siritæ, & Hermotybies, qui harum regionum sunt. Nã in regio-
 nes distincta est omnis Aegyptus. Hermotybiorum quidem
 hæc sunt plagæ: Busiritana, Saitana, Chemmitana, Pape-
 mitana, insula Prosopitis, quæ uocatur Natho, ex dimidia
 parte. Ex his tractibus Hermotybies eum plurimi centum, ac
 sexaginta millia sunt, quorum nemo quippid opificij questua-
 rij didicit, sed omnes rei militari uacant. Calasitarum hæc aliæ
 plagæ sunt: Thebana, Bubastiana, Aphibitana, Tanitana,
 Medesia, Sebénitana: Athribitana, Pharbathitana, Thmuis-
 tana, Thnuphitana, Anysia, Myecphoritana. Hæc tribus in
 sulâ incolit ex aduerso Bubastis urbis. Hæc trib. Calasiriũm
 dum

Aegypelo
 rũ septem
 genera.

dum quoad possunt plurimi coguntur, ducenta quinquaginta milia uirorum sunt, quibus nec ipsis licet ulli artificio operam dare, sed solū rei militari, filio discente à patre. Hoc ab Aegyptijs ne mutuati sint Græci, non possum pro certo diiudicare, cum uideā, & apud Scythas, Persasq; & Lycos, deniq; apud omnes ferè barbaros haberi pro ignobilioribus ciuibus eos, qui artificia discunt, eorumq; liberos, generosiores autem eos, qui à manuarijs operibus abstineant, præsertim qui cessent ob bellum. Hoc itaq; cum ceteri Græci didicerunt, tum præcipuè Lacedæmonij. Corinthij quoq; mini mi faciūt opifices. His solis Aegyptiorū, præter sacerdotes, hoc eximij honoris habetur, ut singulorū duodecim agri sint egregij, atq; immunes, singuli agri centum cubitorum Aegyptiorum quoquò uersus. Aegyptius autē cubitus Samio par est. Hæc tamen uniuersorum peculiaria sunt, quibus per uices in orbē fruebantur, & nunquā ijdem. Calasiriū milleni & Hermothybiū, circa regemungebantur annuo satellitum munere. Istis præter prædia dabatur uiritim. hæc alia, panis tosti pondo quinæ minæ: carnis bubulae binæ, uini sextarii quaterni. Hæc assiduè satellitibus præbebantur. Vbi igitur è diuerso uenientes, Apries cū auxiliarijs, Amasis cū uniuersis Aegyptijs in urbē Memphim peruenere, cōgressi sunt. Et peregrini quidem egregiè pugnauerunt, tamen quòd erāt multò inferiores numero fugati sunt. Fertur Apries ea fuisset p̄suasione, ut nullus, neq; deorū, neq; hominum posset sibi adimere regnū, adeò uidebatur sibi illud stabilisse. Et tamē tūc egressus, prælio fugatus est, uiuusq; captus, & ad urbem Sami ductus ad ædes, quæ ipsius antea fuissent, tūc autē Amasis regia. Ibiq; quā diu in regia pascebatur, cū Amasis honestè asseruauit. Tandem incusantibus Aegyptijs, non iuste agere, qui suum, & ipsorum inimicissimum aleret, ita illis

Apriem

Amasis
pugna cō
Aprie.

Apris tradidit. Eum isti ubi strangulauere, paternis in monu-
 mentiis sepelierunt, quæ sunt in templo Mineruæ proxi-
 me coenaculum ad leuam manuum intrantis. Nam Saitani
 cunctos, qui tribules eorum fuere reges, intra templum sepe-
 lierunt. Etenim Amasis monumentum ex altera parte coe-
 naculi est, quam illud Apris, eiusque progenitorum. In eius-
 dem templi aula hoc quoque est ingens cubiculum lapideum,
 tum columnis excultum, palmarum arbores imitantibus, tum
 alio sumptu. Intra id cubiculum gemini postes stant, in quibus
 urna est. Sunt etiam sepulchra, cuius nomen si nuncu-
 pauero hac in re, haud sancte fecero. Apud Saitam in templo
 Mineruæ post totum delubrum, prope Mineruæ parietem,
 atque in fano stant ingētes obeli id est uerua lapidea, lacusque
 contiguus lapidea crepidine adornatus, et circumquaque
 probe elaboratus, magnitudine (ut mihi uideretur) quanta in
 Delo, qui dicitur trochoides. In hoc lacu imagines suorum
 quisque affectuum noctu faciunt, quæ uocant Aegyptij my-
 steria: de quibus, cum permulta ego nolim quo pacto se ha-
 beant, singula tamen absit ut proloquar. De Cereris quoque
 initiatione, quum Græci θερμοφύρα uocant, hoc est, legum
 lationes, absit ut eloquar, nisi quatenus sanctum est de illa
 dicere: Danaï filias exiisse quæ ritum hunc ex Aegypto at-
 tulerunt, eoque Pelasgicæ feminas imbuerunt. Sed deinde
 omni Peloponneso à Doribus eiecta sedibus suis ritus ini-
 tiandi abolitus est. à solis Arcadibus, qui à Peloponnesi-
 bus non eiekti sunt, sed relictī, conseruatus. Apris extincto, re-
 gnauit Amasis è tribus Saitana, et urbe cui nomē est Siuph.
 Eum inter initia Aegyptij contemnere, nec ullius sanè mo-
 menti ducere, ut qui plebeius fuisset nec insigni familia or-
 tus. Sed hos Amasis ad se solertia, non asperitate perduxit.
 Erant ei cum alia bona infinita, tum uero peluis aurea, in

Apris rex

Amasis Aegyp-
ti rex.

qua tã ipse quã oĩs cõuiua semp pedes abluebant: hãc ille cõ
fregit, ex eaq̃ dei statuã fecit, & in appositissimo urbis loco
statuit. Aegypti simulachrum adeuntes, magnoperẽ uenera
ri Id Amasis fieri è popularibus edoctus, conuocatis Aegy
ptijs, aperit ex illa pellui, in qua primo Aegyptij euomere,
immittereq̃, & in qua pedes ablueri consueissent, factũ esse
simulachrũ, quod tunc tantoperẽ uenerarentur. Itaq̃ se aie
bat perinde atq̃ peluim esse factũ: qui si ante hac fuisset plo
beius, in præsentiã tamen esset rex, eoq̃ iubere, ut si honor
haberetur atq̃ reuerentia. Hunc in modum ad se traduxit
Aegyptios, ita ut æquũ censeret, ei seruire. Idẽ hoc usus est
in rebus agẽdis instituto: Ab aurora usq̃ dũ refertũ est fo
rum, accuratẽ negotia, quæ offerebãtur agebat. Deinde po
tabat. & inter cõpotores iocabatur, morionẽ agens, ac scur
ram. Quibus reb. offensi amici, talibus eum uerbis castiga
bant: Rex, dicentes, non è dignitate tua degis. qui ad tantã
te dimittis nequitiam. Nam deberes augusto in solio sedens
augustẽ interdiu res administrare. Ita & Aegyptij cogno
scerent à magno sibi uiro præsideri, & tu melius audires.
Nunc haudquaquã facis: è regia dignitate. His ille respon
dit: Arcus ab his quorum sunt, cum est õpus intendi, eos se
semper intenti sunt, ruptũ iri, nec posse eis illos cum indige
ant uti: ita & hominis institutum, si assiduo laborare studio
nec ullã partẽ ad lusum sibi indu'gere uelit fore, ut pedeten
tim aut mente captus sit, aut mēbris. Quod ego intelligens
utriq̃ rei tẽpus impertio. Hæc Amasis amicis respondit. E
tenim fertur Amasis, cũ priuatus foret, fuisse potandi iocan
diq̃ cũ dicacitate studiosus: & uir neuiquã rerũ agendarũ
anxius. Et quoties eum potantẽ ac se oblectantẽ necessaria
defecissent, solitus circumeundo furari. Et cũ reposcere
tur ab his, qui diceret, cũ ipsoꝝ habere pecuniã ac negaret,
adduci

Amasis in
Ritutum.

adduci ad oraculū quodcumq; eo in loco erat, & frequēter ab oraculis cōiūctus frequēter absolutus. Et postquā assēctus est regnū, hæc egit: Quicumq; dii eum furti absoluerant, horum tēpla neq; curæ habuit, neq; ulla re ad stābilitamentū donauit, neq; adiens sacrificauit, tanquā nil mererentur, quòd redderēt falsa responsa. Qui autē eum pronūciauerant furē, hos tanquā uerē deos, nec mendacia reddentes oracula, maxime coluit. Præterea in Sai uestibulum Mineruæ fecit, opus admirandum, & longē superans cetera, tū sublimitate, tū magnitudine. Tanta est uastitas lapidum atq; substructionū. Quinetiā ingentes colossos & immanes androsphinxas ibidē posuit. Alia quoq; saxa prægrāda in apparatū cōportauit, ducta partim ē lapitidinis, quæ iuxta Mēphim sunt, partim utiq; quæ maioris molis erant, ex urbe Elephantina, quæ à Sai distat 20. dierum nauigatione. Adhæc quod non minimè, sed maxime omnium admiror, attulit adificium ex solido saxo ab urbe Elephantina: in quo asserendo, triennium consumpscrunt 2000. delectorum uirorū qui oēs erant gubernatores. Eius tēcli extrinsecus est 21. cubitorum lōgitudō, 14. latitudo, 8. sublimitas. Hæc est dimensio exterior tēcli ex uno lapide. Introrsum tamen 21. & amplius cubitorum est longitudo, 5. sublimitas. Domus hæc ad ingressum templi collocata est. Nam ob id aiunt in templum non fuisse pertractā, quod tēcto aduecto cum suspirasset eius uehendi architectus, utpote pertæsus, diutino tēpore operæ, ea de re stomachatus Amasis, nō pmi serit hominē ulterius trahere. Nōnulli autē quendā ex his, q; uēclib lapidē agebāt, ab illo fuisse oppressa, ideoq; lapidē nō introductū. Donauit pterea operib. ob magnitudinē ē spectāculo dignis cū alia tēpla insignia, tū in Mēphi tēplū Vulcani, colosso supmo ante illud posito lōgitudinis 75. pedū. Su

Amasis
opera

perq̃ idem pauimentum gemini colossi stant ex Aethiopicò lapide, uicenum pedū magnitudinis hinc & hinc magno illi assistētes. Cuius instar est alter in Sailapis, eodem habitu iacens. Illud etiā quod in Memphi, est tēplum ingens & spectatu dignissimū, aiunt Amasim edificasse. Sub Amasi rege dicitur Aegyptus fuisse maximè beata, in his, quæ uel regionē ex flumine, uel hominib. ex regione proueniūt: & urbes, quæ incolerētur tunc, fuisse numero illie 200000. Amasis quoq̃ is extitit, qui legē hanc apud Aegyptios condidit, ut singuli eorum quotānis apud prouinciarū præsides demonstrarent, unde uiuerent. Et qui, aut hoc nō faceret, aut nō demonstraret se legitimè uiuere, is morte afficeretur. Quā legē Solon ab Aegyptiis mutuatus, Atheniensib. tulit, quā illi, quod sit castissima, assidue usurpāt. Amasis, quoniā Græcorum erat studiosus, cū alia in quosdā Græcos officia contulit, tū his, qui in Aegyptum cōcederent, dedit facultatē Naucratē urbē incolendi. Qui uerò eorū nollent illic habitare, sed nauigando negotiari, fecit potestatē certis in locis aras & fanā extruendi. Adeo maximum eorū fanū atq̃ celeberrimū uocatur Græcū. Ciuitates aut̃ quæ cōmuniter extruxerūt. Sunt: Ionū quidē Chius, Teus, Phocæa, Clazomene: Dorum aut̃, Rhodus, Cnidus, Halicarnassus, Phaselis: Aeolorum uerò una Mitylene Harum ciuitatū hoc fanum est & ab his præfecti emporij præbentur. Ceteræ ciuitates quæ cōsortes huius rei sunt, non rei ad ipsos pertinentis consortes sunt. Separatim tamē edificauerunt Aeginetæ quidem Louis, Samij aut̃ Iunonis, Milesij uerò Apollinis fanū. Nā uet̃ emporiū erat sola Naucratis. Præter hoc in Aegypto aliud nullum, quod si quis in aliud aliquod Nili ostiū applicuisset, is necesse habebat deierare se uenisse inuitū, dato iureiurando se eadem nauī ad Canobicum nauigaturū: & si id minus per contra-

rios

Amasis
Græcorū
studiosus.

rios, uentos posset, onera fluuiatilib. nauigijs circumacturū,
 lustrando Delta, donec perueniret Naucrati. Ita Naucra-
 tis in honore erat. Iam uerò cum Amphycliones templum,
 quod nunc Delphis est (quia illud prius sua sponte deflagra-
 uerat) 300. talentis construendum locassent, Delphi, quos
 quarta pars sumptus continebat, circa ciuitates uagi, cum
 aliunde, tum uerò non minimum ex Aegypto retulerūt. Nā
 Amasis quidem eis 1000. talenta aluminis. Græci autem,
 qui Aegyptum incolebant, uicenas minas donauerunt. Cum
 Cyrenæis quoq. Amasis amicitiam societatemq. inijt, ita ut
 illinc uxorem etiam putarit sibi esse ducendam, siue fœminæ
 Græcæ amore captus, siue alias ob beneuolentiam Cyrenæo-
 rum. Uxorem quam duxit, alij uolunt filiam fuisse Batti, fi-
 lij Arcesilai, alij Critobuli, inter suos populares uiri spectati,
 nomine Ladice. Cum qua dum in toro cubaret, concumbe-
 re non poterat, cum tamen alijs mulieribus uteretur. Id cū
 diu fieret, ad eā Amasis: Tu uerò, inquit, uxor ueneficia me
 lesisti: ideoq. nullo machinamento uales effugere, quæ mi-
 nus inter omnes mulieres teterrima pereas morte. Ladice
 cum pernegando nihilo placatiorem redderet Amasim, uo-
 uit intra se Veneri, si ea nocte secum coiret Amasis (hoc e-
 nim sibi esse machinamentum) statuam Cyrenas se illi mis-
 suram. Concepto statim uoto, coijt cum ea Amasis, ac dein-
 ceptus quoties adiret, cum ea coibat: ac postmodum eam per-
 quam ualdè dilexit. Et Ladice uotum deæ persoluit, facta
 statua, Cyrenasq. missa, quæ ad meam usq. memoriā inco-
 lumis erat extra urbem Cyrenensem posita. Hanc Ladicem
 Cambyfes posteaquam Aegypto positus est, cognito, quæ
 nam esset, Cyrenas illas remisit. Donauit item Amasis
 dona, quæ misit in Græciam, Cyrenas quidem statuam Mi-
 peruæ inauratam, & sui imaginem pictura adumbratam.

Amasis cū
 uxore rem
 habere ne
 quit.

Lindum autem duo lapidea Mineruæ simulachra, & thoracem lineum spectaculo dignum. Samum uerò Iunoni bifarias sui imagines, quæ magno in templo erectæ erant post ianuas, ad meam usque ætatem. Samum quidem propter hospitium, quod inter ipsum erat, & Polycratem, Atacis filium. Lindum autem nullius hospitij gratia. sed quia templum quod Lindi est, Mineruæ feruntur extruxisse Danaï filia, postquam agnitæ sunt, cum filios Aegypti effugerant. Hæc donari, dedicauit Amasis, primusque mortalium Cyprium cepit, tributariamque fecit prouinciam.

HERO.

HERODO- TI HALICARNAS- SEI HISTORIARVM

Liber III.

Qui inscribitur
THALIA.

Duersus hunc Amasim Cambyses Cyri fi-
lius, cōparato cūm ex alijs, quib impera-
bat, tū ex Gracis Ionib. Acolibusq̃ exer-
citu, bellū mouit ob hanc causam: Misso
in Aegyptū legato, Cābyses petijt ab A-
masi filiā, & petijt consilio cuiusdā Aegypti, qui Amasi e-
rat infensus. quōd se potissimū ex omnibus Aegypti medi-
cis Amasis ab uxore & liberis abstraxisset, amandando in
Persas quo tempore Cyrus ad Amasim miserat petitū ocu-
lariū medicū. omniū qui in Aegypto essent prāstantissimū.
Ob id infensus Amasi Aegyptius, instituit suadere Camby-
si, ut ab Amasi filiam peteret ut ille aut mœrore afficeretur
data filia, aut non data Cambysi redderetur inuisus. Ama-
sis eam nec dare audebat, nec abnuere. Nam & Cambysem
intelligebat non habiturum illam uxoris loco. sed pellicis:
& Persarū potentia grauabatur, horrebatq̃. Hæc reputās,
ita sibi faciendum statuit: Erat Aprijs superioris regis filia
nomine Nitetis, unica, domi relicta, grandis atq̃ speciosa.
Hanc puellā Amasis uestitu, pariter & auro exornatā, pro
sua in Persas dimittit. Quā, cū aliquantū tēpus Cābyses sa-
lutaſſet, filiam Amasis appellans, ipsa ad eum: Rem, inquit,

Cambyſis
In Aegyp-
tum expe-
ditionis
causa.

rex ignoras, ab Amasi elusus, qui me ornatu cōptam trans-
 mittit, tradens ibi pro sua, cum reuera sum Aprijs filia, quē
 ille dominum suum cum Aegyptijs rebellans interemit. Hic
 sermo exciuit causa, quæ Cambysem Cyri uehementer indi-
 gnatum induceret aduersus Aegyptium. Atq; ita quidē me-
 morant Persæ, Aegyptij autem Cambysem suum uendicāt,
 asserentes ex hac Aprijs filia illum esse genitum. Cyrum e-
 nim fuisse, qui ad Amasim miserit super filia, non Cābysem.
 Quod, cum dicunt, nō rectē dicūt, etsi eos hoc nō latet. Nā si
 qui alij profectō, & Aegyptij rectē norūt mores Persarum,
 apud quos illud in primis nefas est, illegitimum obtinere re-
 gnū: si absit legitimus. Præterea Cassandanes filius erat Cā-
 byses, Pharnaspe uiro Achæmenide genitæ, non mulieris
 Aegyptiæ. Sed Aegyptij rem gestam transferant, fingentes
 sibi cum Cyri familia intercedere cognationem. Et hæc
 quidem ita se habent. Caterum ille sermo mihi non proba-
 tur, quo dicitur, mulierem quandā Persidem ad uxores Cy-
 ri introgressam, cum liberos Cassandanes assistentes forma
 ac statura egregia conspicaretur, supra modum admira-
 bundā magnis tulisse illā laudib: eiq; Cassandanē (quæ Cy-
 ri esset uxor) ita dixisse: Me, quæ taliū filiorū sum mater, Cy-
 rus contēptui habet præponēs quandā ex Aegypto ancillā,
 uidelicet infensam Niteti, ista dixisse, & ei maximū natu fi-
 liorū Cābysem subiecisse: ego uerō tibi mater, cū in uirilem
 ætatem adoleuero, summa Aegypti reddā ima, & ima sum-
 ma. Idq; dixisse circiter decē natū annos admiratibus mulie-
 ribus. Et cū in uirilē adoleuisset ætatē, & regnū obtenuisset
 huius rei memorē, Aegypto bellū intulisse. Accessit huc &
 aliud quiddā, ad hāc sumendā expeditionē. Erat quidē auxi-
 liariorū Amasis, nomine Phanes, genere Halicarnasseus, uir
 cōsilio p̄stās, & in re bellica strenuus. Hic Phanes nescio qd
 Amasi

Amasis succensens, nauigio profugit ex Aegypto, uolens in collocauionem uenire Cambysis. Eum Amasis (quod inter auxiliares non parui momenti esset, quodq; res Aegypti cōperitissimas haberet) insequi statuit, adhibita diligentia assequendi. Itaq; ad hominem insequendum mittit cum tritēmi eunuchorum fidissimum, qui Phanem affecutus in Lycia cepit, sed non retulit in Aegyptum, ab illo prudentia supera tus. Nam Phanes mactatis custodibus abiit in Persas, Cambysemq; molientem aduersus Aegyptum expeditionem, & quo pacto carentia aquis loca transmitteret ambigentem, adiit. Eiq; cū alias Amasis res exposuit, tū uerò quæ ad transmittendum pertinebant, suadens, ad regem Arabum mitteret oratum, ut sibi tutum præberet transitū. Hac enim duntaxat patet ingressus in Aegyptum. Nā à Phœnice usq; ad montes Cadytis, quæ est urbs eorum Assyriorū, qui nunc Palestini uocantur. A¹ Cadyti (ut mea fert opinio) non mi nore urbe q̃ Sardis emporia. secundū mare usq; ad urbē Ienysum Arabicæ ditionis est. Ab urbe Ienysso rursus Syriacæ usq; ad lacum Serbonitidis, iuxta quem Casius mons pertin git ad mare, à Serbonitidis lacu, in quo se Typhon fertur oc culaasse, deinceps iam Aegyptus est. Hoc tamen intercape dinis inter urbem Ienysum, & montem Casium, et lacū Ser bonitidis, non exiguus tractus est, sed itineris instar triū die rum, uehementer aridus. Verū quod pauci eorum, qui in Aegyptū nauigant, notū habent, hoc iā dicā: Ex omni Græ cia, & præterea ex Phœnicæ, portatur in Aegyptū bis quotā annis uas fictile uini plenum: & tamen ibi ne unū quidē nu mero (ut sic dicam) uas uinariū fictile aspici uacūū potest. Vbi nam (dicat aliquis) hæc uasa consumuntur? hoc quoq; depromā. Præfecti prouinciarū necesse habent ex sua quisq; urbe colligere uasa testacea, quæ Memphim portētur. Eadē

Phanes Ca
bysem adit

è Memphi alijs aqua impleta portare in hac arida Syria loca. Ita hydrae superuenientes in Aegypto sumptae, ad ueteres in Syriam portantur. Atque hunc in modum, quem dixi, aqua contracta, Persae usi ferunt, qui hoc ingressu apparato quam celerrime Aegypto potiti sunt. Sed tunc, cum in expedito aqua non esset, Cambyfes audito hospitis Halicarnassei consilio, missus ad regem Arabum nuncijs, totum iter precatus, obtinuit data, acceptaque inuicem fide. Arabes seruant fidem inter homines, ut qui maxime, quam hunc in modum dant: Quoties foedus inire uolunt, alius quidam medius inter utrumque stans, acuto lapide uulnerat uolam iuxta maiores digitos eorum, qui foedus ineunt. Deinde sumpto flocco ex utriusque uestimento, inungit eo sanguine septem lapides in medio positos inter inungendum inuocans Bacchum, & Vraniam. Hoc acto, idem qui fuit sequester foederis inter amicos contrahendi, uadatur hospitem, aut forte ciuem, si cum ciue res agitur. Quod foedus & ipsi qui amicitiam contraxerunt, seruare iustum censent Bacchum quem Vrotale, & Vraniam, quam Alilat appellant solus deorum esse arbitrantur. Ac se exemplo Bacchi caesariem tondere profitentur. Tondentur autem, in rotundum tempora subradentes. Igitur postquam foedus cum nuncijs iniit Arabs, talem rem commentus est: Camellos omnes, posteaquam utribus camelinis aqua completis onerauit, egit ad loca humore carentia, ibique Cambyfis exercitum praestolabatur. Ex his quae narratur, hoc quod dixi propius fide est: tamen quod minus credibile est, quandoquidem commemoratur, commemorare debeo. Est magnus in Arabia flumen, nomine Corys, exiens in mare, quod dicitur rubrum. Ab hoc flumine fertur Arabum rex canalem ex bouinis, alijsque crudis corijs confutum, tanta longitudine produxisse, ut ad loca arida per illum aquam perduxerit: inque ipsa arida solo ingentes

Fidem Arabes quo pacto dant.

Corys flumen.

ingentes cisternas fodisse, quæ recepta aqua potum suppeditarent. Et cum sit à flumine ad terrā aridā duodecim diē rū uia per tres aquaductus in totidē partes aquā deduxisse. Apud Nili autem ostium, quod dicitur Pelusium, habebat castra Psammenitus Amasis filius, Cambysem operiens. Nā Amasim Cambyses in Aegyptum progressus, non uiuum natus est, sed defunctum, cum quatuor, & quadraginta annis regnasset. Per eos nihil admodum calamitatis expertus, defunctusq; & sale conditus est, & in sepulchris, quæ ipse edificauerat, situs intra templū. Sub eius filio Psammenito maximū exitit Aegyptij: portentū. Apud Thebas Aegyptias, quod neq; prius unquam, neq; postea ad meam usq; ætatem cōtigat, ut ipsi Thebani aiunt, pluit. Thebis tamen tunc pluit guttis. Persæ ubi siccanea peragrauerunt, subsedere uicini Aegyptijs, tanquā iam congressuri. Ibi Aegyptiorum auxiliarij Græci, & Cares, Phani, qui externum exercitiū in Aegyptū adduxisset, infensi, hoc rei in illū sunt machinati: Filios, qui erant à Phane relictī in Aegypto, in castra perducunt, atq; in cōspectu patris, posito in medio duorū exercitiū craterē, dehinc productos singulos puerorū super craterem obtruncat. Omnib; interfectis uinū & aquam craterē intulerunt. Quo sanguine epoto, auxiliares ita cōfluxerunt. Ac rē praelio commissō, per quā multis utrinq; cadētib; in fugā uertuntur Aegyptij. Ibi ego rem mirandam uidi, ab indigenis edoctus: Ossa eorum, qui in acie ceciderunt, cum iacerent fusa, ut ab initio distincta fuerant, seorsum erant Persarum, seorsum Aegyptiorum. Sed Persarum capita adeo fragilia sunt ut si uelis ferire, uel solo calculo perforare possis: Aegyptiorū autem ita firma, ut ea uix ictu lapidis elidas. Cuius rei causam hāc illi reddebāt, facile mihi persuadētes, quod Aegyptij statim à pueris radere capita incipiunt, & os

Psammenitus rex.

Amasis mors.

Pluuia apud Aegyptios portenta.

Phanē ueliscuntur Aegypti.

Capita enim Aegyptiō dura, Persa fragilia.

capitis

Caluſtriei
cauſa,

capitis ad ſolem reddiur compaſtū. Quæ eadem cauſa eſt
non calueſcendi. Nam ex omnibus hominibus pauciſſimos
quis Aegyptios caluos uideat. Cuius rei hoc cauſæ eſt, quòd
robuſta capita geſtant. Ac Perſis, cur fragilia ſint capita, id
in cauſa eſt, quòd à principio imbuuntur operire capita, ge-
ſtantes pilea, tiarasq̃. Hæc ego huiuſcemodi offa uidi. Vidi
item alia iſtis ſimilia in Papremi, eorum, qui unà cū Achæ-
mene Darij ab Inaro Afro ſunt cæſi. Aegyptij quoq̃, poſt
quam ex acie terga dederūt, nullo ordine fugam capeſſunt.
Ad quos, cum ſe recepſſent Memphim, miſit Cambyſes ad-
uerſo flumine nauim Mitylenæam cum caduceatore uirū
Perſæ, qui illos ad deditiōē hortaretur. Iſti ubi nauim ad-
uentare Memphim uident, frequentes ex urbe effuſi, nauim
corrumpunt, uirosq̃ frustratim dilaniatos in oppidum affe-
runt. Et Aegyptij quidem poſt hæc obſeſſi aliquandiu reſti-
serunt. Afri uerò id animaduertentes, eadem ſibi quæ Aegy-
pto contigſſent ueriti, ſeſe citra pugnam dediderunt tribu-
tumq̃ inter ſe partiti dona miſerunt. Cyrenæi quoq̃, ac Bar-
cæi iidem ut Afri timentes, ſimilia, & ipſi fecere. Cambyſes
munera, quæ ab Afriſ uenere perbenignè accepit: quæ autē
à Cyrenæis, ſuccenſens (ut opinor) quòd exigua erāt (quin-
gentas enim minas argenti miſerant) has ſua manu prehen-
ſas, diſperſit in milites. Decimo die quàm muros Memphis
cepit Cambyſes, Pſammenitum Aegyptiorū regem, qui ſex
omniò regnarat menſes, depoſuit in ſuburbanis, ignominie
gratia, cū Aegyptijs alijs, ut eius animum experiretur. Hoc
facto, familiam illius uestitu ſeruilis circumdatā, cū hydria
ad aquam emiſit: & cū ea ſimiliter indutas alias, quas dele-
gerat, primorū uirorū filias uirgines. Quæ ubi ad patres p-
uenerunt cū ciulatu, ploratuq̃, cæteri quidem patres conſpe-
ctis filiabus tam malè acceptis, uiciſſim uociferati ſunt, atq̃
fleue-

fleuerunt. Psammenitus autem, cum id prauidisset, ac cognouisset humi uultum demisit. Pratergressis puellis aqua ferentibus, secundo loco Cambyses ante oculos Psammeniti misit filium eius, cum duobus milibus Aegyptiorum, æqualis ætatis, uinctas fune ceruices, & frenata ora habentibus. Ducebantur autem luituri pœnas his Mitylenæis, qui cum nauis fuerant ad Memphim obtruncati. Ita enim censuerant regis iudices, pro singulis suorum interfectis, denos primoræ Aegyptiorum interficiendos. Psammenitus præteteuntes, inueniens, & filium animaduertens duci ad mortem, alijs Aegyptijs, qui circumfedeabant complorantibus, atq; indignè ferentibus, ipse idem quod erga filiã, fecit. His quoq; pratergressis accidit ut quidam compotorum eius iam natu grandior, pristinis bonis delapsus, ac nihil habens, nisi quæ inops mendicabat. obitet exercitum, nec non Psammenitum, aliosq; Aegyptios in suburbanis confidentes. Quem ut conspexit Psammenitus, erumpente ingenti fletu, compellans nomine amicũ, caput suũ cadebat. Aderant aut ei obseruatores tres, qui, ut quicquid ab illo fiebat, ex omni uiarũ exitu Cambysis renunciarent. Ea, quæ fiebant, admiratus Cambyses, misso nuncio Psammenitum sic percõtatus est: Psammenite heruste Cambyses interrogat, quamobrẽ tu qui uisa filia indignè affecta, uiso filio ad mortẽ eũte, neq; eiulasti, neq; fleuisti paupeĩ tãti feceris, tibi ut ab alijs audui nõ propinquũ. Et Cambyses quidẽ ita interrogauit. Psammenitus aut his uerbis respondit: Fili Cyri, domestica mala erant maiora, quàm ut possem ea deflere. At amici lamẽtatio digna lachrymis fuit: Amici de qui è multis, ac fortunatis opibus ad inopiã recidit, in extremo limine senectutis. Hæc ubi responsa ab hoc renunciata sunt uisus est illis Psammenitus, ut ab Aegyptijs fertur, rectè respondisse. Cræsusq; dicitur illachrymassẽ itẽ qui aderat Persæ

Persæ ipsiq; Cambysi miserationem subisse, ut protinus iussit, & filium, ex his, qui morti addicti essent, liberari, & patrem è suburbanis excitatum ad se perducere. Sed filium quidem qui adierunt, non iam superslitem inuenerunt, sed primo loco truncatum: ipsum uero Psammenitum excitatum ad Cambysum perduxerunt, ubi reliquum uitæ degit, nihil uiolentiū passus. Qui si compertus fuisset, non affectasse res nouas, accepisset Aegyptum, ut eam procuraret. Nam consueverunt Persæ in honore habere filios regum, etiamsi qui ab eis defecissent, tamen illorum filijs restituere principatū. Quod eos ita facere consueisse, cum alijs perinulitis potest probari documentis, tum uero hoc, quod Thannyra Inari Afri filius recepit, quem pater obtinuerat principatū, quodq; Pausiris Amyrthai filius, & ipse paternum recuperauit imperium. Nec ipsis Inaro, & Amyrthæo quicquā amplius à Persis irrogatum est. Nunc Psammenitus male cogitans, mercedem accepit. Nam cum ad defectionem Aegyptios induxisset, captus est: ac deinde à Cambyse conuictus, epoto cruore taurino expirauit. Atque hunc in modum iste decessit. Cambyses autem è Memphi urbe Salm abiit, animo facienda quæ fecit. Etenim simul atq; in ædes Amasis ingressus est, imperauit cadauer Amasis è conditorio efferri: deinde prolatum uerberibus cædi, ac uellicari, & stimulis pungi, omnino deniq; contumelia infestari. Quod facientes, postquam defatigati erant (nam cadauer, ut pote salitum, resistebat, nec quicquā omnino elidebatur) iussit cremari. haud quam pia iubens, quia Persæ deum esse ignem arbitrantur, & apud uenustos moris est cremare cadauera: apud Persas quidem, propter id, quod dictum est, quia nefas est, ciui: deo deprecari cadauer hominis: apud Aegyptios autem quia persuasum habent ignem animatam beluam esse, & omnia

Persarum
 erga deum
 & eos clemencia.

ignis de-
 uis: Cada-
 uera ubi,
 & cur non
 cremantur.
 ignis be-
 lua.

quæ

quæ nascuntur, deuorare: & postquam deuorando fuerit expleta, unâ cum ipsa re deuorata emori. Ideoq; non esse apud eos consuetudinem, mortuum beluis tradendi, sed saliendo, tum ob id, tum ne humatus deuoretur à uermibus. Ita neutris probatam rem iussit agi Cambyfes. Quanquam (ut ipsi aiunt Aegyptij) non Amasis fuit, qui ita passus est, sed alius quidam Aegyptius, eadem, quæ Amasis ætate: quem Persæ Amasim arbitantes uexauerunt. Memorant enim Amasim, cum ex oraculo audisset, quæ circa se defunctum futura essent hoc modo rei uenturæ medendum putasse: ut eum hominem, qui flagellatus est, ad postes sepeliuerit extra conditorium suum se autem in conditorij quàm intimo recessu collocari filio mandauerit. Mihi tamen non uidentur hæc ab initio Amasis fuisse mandata de sua, & aliterius hominis sepultura, sed aliàs ab Aegyptijs adornata. Secundû hæc Cambyfes cõstituit trifariam mouere bellum, aduersus Carthaginenses, aduersus Ammonios, aduersus Aethiopes longæuos, qui Africam ad australe mare incolût. Aduersus Carthaginenses nauticis copijs, aduersus Ammonios pediatu, aduersus Aethiopes prius exploratores mittendos, per speciem dona ferendi illorum regi, spectatum illuc mensam Solis, nunquid re uera esset: simulq; res Aethiõpicas exploratum. Solis mensa talis esse memoratur: Est in suburbanis pratum, omnium quadrupedum assa refertum carne. quam per noctem singuli ciuium magistratus properant ponere: ad eamq; ubi illuxit, cuilibet epulatum licet accedere. Hæc ipsa à terra reddi assiduè indigenæ aiunt. Et mensa quidem (quæ Solis uocatur) talis esse fertur. Cambyfes autem, ubi statuit speculatores dimittere, continuo ab urbe Elephantina accersit ex Ichthyophagis, id est, pisce uescentibus, maxime gnaros Aethiopi. & linguæ. Dñ isti ueniunt, inuicem na uales

Cambyfis
expeditiones.
Aethiopes
longæui.

Solis mensa
Exploratores
Cambyfis.

uales copias Carthaginem uersus nauigare iubet. Verum
 hac executuros se Phœnices negauerunt. Esse enim magno
 cum illis iureiurando se deuinctos. Præterea non faciuros
 sanctè, si aduersus liberos suos militarent. Nam ceteri Phœ
 nicibus ire recusatibus, ad pugnandum haud idonei erant.
 Ita Carthaginenses, quo minus in seruitutem Persarum redi
 gerentur, euaserunt: quoniã Cambyfes haud equũ ducebat
 uim afferre Phœnicibus, qui seipsos Persis dediderant, ex
 quibus nauticus omnis constabat exercitus. Cyprii quoque,
 qui aduersus Aegyptum in militia erant, sese & ipsi dedide
 rant. Cambyset, posteaquam ex urbe Elephantina aduene
 runt Ichthyophagi, eos ad Aethiopes misit, iussus cum ea ci
 cere, quæ oporteret, tum dona ferre amiculum purpureum,
 aureumq; torquem tortilem, & armillas, ac unguenti alaba
 strum, cadumq; uini Phœnicii. Aethiopes hi, ad quos misit
 Cambyset, feruntur esse maximi omniũ hominũ, atq; pulcherr
 rimi: diuersisq; uti à cæterorum hominum ritibus cum alijs,
 tum uerò hoc circa regnũ, quòd quem è popularibus maxi
 mũ pro magnitudine ualidũ iudicant, hũc regem diligendũ
 censent. Ad hos itaq; uiros Ichthyophagi uenerunt, offeren
 tesq; regi munera, ita locuti sunt: Cambyset Persarum rex
 cupiens amicus tibi fieri, atq; hospes, nos misit, iubens, ut in
 colloquiũ tuum ueniremus, tibiq; hæc dona daremus, quorũ
 ipse usu maximè delectatur. Ad hos Aethiops gnarus ad spe
 culandum uenisse, talia respondit: Neque rex Persarum uos
 ideo cum donis misit, quòd magni faciat hospitium meum;
 neq; uos uera loquimini, quippe qui ad explorandum nostrũ
 imperium uenistis: neq; iustus ille uir est. Si enim iustus foret
 alienam regionem non affectaret. sed esset sua cõtentus, nec
 homines (à quibus nihil lacepsitus est) in seruitutem redige
 ret. Ei nunc uos hunc arcum date, ita dicentes: Rex Aethio

Cambylis
 dona ad re
 gẽ Aethio
 pum.

Aethiops
 respõsum
 ad Cãmby
 sem.

pum

suum regi Persarum consilium dat, quando Persæ tam facile trahent tanta magnitudine arcus, tunc aduersus longæ uos Aethiopes cum maioribus copijs moueat bellum. Intea-
 tim dijs gratiam habeat, qui non inducunt in mentem filijs Aethiopum, ut præter suam uelint aliam comparare regio-
 nem. Hæc locutus, arcum, laxauit, eisq; qui uenerant dedit-
 eum sumpto purpureo amiculo, rogauit, quidnam esset, &
 quomodo confectum. Et cum Ichthyophagi ueritatem de
 purpura, deq; tinctura dixissent: Dolosi, inquit, homines, do-
 losa sunt uestimenta. Secundo loco de auro sciscitatus, de
 tortili monili, atque armillis, ornatum: eius rei exponen-
 tibus Ichthyophagis, risit, atque existimans uincula esse,
 inquit, robustiora apud se uincula esse. Tertiò scisci-
 tatus unguentum, cum illi de confectura, unguentiq; ra-
 tione dixissent, idem dixit quod de uestimento. Vbi ad uinū
 peruenit, eiusq; conficiendi rationem audiuit maiorem in
 modum delectatus potu. percontatus est, quibus nam rebus
 uesceretur rex, & quod longissimum tempus à uiro Persæ
 uiueretur. Isti dixerunt, uesci regem pane, exponentes triti-
 ei naturam, perfectissimumq; diu uiuendi spacium homini
 Persæ proponi 80. annos. Adhæc Aethiops nihil se mitari
 inquit, si stercore uescentes paucis uiuerent annis. Nam nē
 tot quidem annis uicturos, nisi hoc potui acceptum refer-
 rent. Affirmantibus Ichthyophagis ita esse de uino (hoc e-
 nim ipsos Persis subdidisse) interrogatus uicissim rex ab
 Ichthyophagis de uita & uictu, plerisque suis ait ad 120.
 annos peruenire, nonnullos etiam hoc ætatis transcendere:
 cibum eis esse carnem coctam, & potum lac. Et cum specu-
 latores de numero annorum mirarentur, ad fontem quenda-
 dam eius deduxit, in quo loti efficiuntur perinde atq; intun-
 di, uiolā olemes. Eā quā aiebant exploratores adeo inuali-

Persarum
 uictus, ui-
 uendiq;
 spacium.
 Aethiopū
 uictus ul-
 tate lon-
 gissima.

Fontis miræ.

dam . ut in ea nihil innatare posset, ne lignum quidem, & quæ læuiores sunt ligno: sed omnia pessum ire in profundū. Hæc aqua, si uere apud illos est, qualis commemoratur, idē longæui existunt, quòd ea semper utuntur. Deinde à fonte rex istos ad carcerem deduxit, ubi uiri omnes aureis uinculis erant alligati. Est autem apud hos Aethiopes omnium rarissimum ac preciosissimum æs. Inspeculo carcere, exploratores inspexerunt & mensam quæ dicitur Solis. Post hanc ad extremum inspicere eorum sepulchra, quæ dicuntur è uitro esse constructa hunc in modum. Posteaquàm mortuum siue Aegyptiorum, siue aliorum more arefecerunt, totum gypso inducunt: picturæq; exornantes representant quoad potest, effigiem eius. Deinde cippum ei è uitro, quod apud illos mulium est, & facile effoditur, circumdant: in cuius medio mortuus interlucet, nihil neq; odoris ingrati, neq; sordiditatis ullius exhibens, sed omnia ipsi illi mortuo similia habens. Hunc cippum maxime propinqui intra ædes annum tenent, offerentes ei omnium rerum primitias hostiasq; Anno exacto efferunt, circaq; urbem statuunt. Omnibus exploratores inspectis, reuersi sunt. Qui cum hæc renunciassent Cambyse, continuo ira percitus aduersus Aethiopes exiit in expeditionem: neq; rei frumentariæ apparatu indigelo, neq; secum ipso ratione inita, quòd in extrema terrarum faceret expeditionem, ueluti uesanus, nec mentis compos, simul atq; Ichthyophagos audiit, profectus est cum omni peditatu, Græcis qui aderant illic manere imperatis. Vbi ad Thebas est uenium, delegit de exercitu quinquaginta circiter milia, quibus præcepit ut Ammonios diriperent deinde oraculum Iouis incenderent: ipse cū reliquis copijs aduersus Aethiopes contendit. Sed antequam quintam itineris partem confecissent, exercitum protinus eius cōcicatus omnis (quò secum

Expediō
semeraria
Cambyse,
in Aethio
pes.

Iouis Am
monij rē-
plum in-
censum.

secum habebat) defecit: mox & iumenta ad uescendum de-
fecerunt. Quibus rebus cognitis Cambyfes si respiciisset, ac
retroduxisset exercitum, in eo quod prius admiserat pecca-
to, uir sapiens exiitisset. Nunc nihil pensi habens, assidue
processit ulterius. Milites quandiu quod de terra sumerent,
habuerunt, herbis uiscitauerunt. At ubi ad sabulum perue-
nerunt, ibi nonnulli diram rem perpetraverunt. Nam sortiti
ex seipsis decimum quemque comederunt. Id audiens Camby-
ses, ueritus suorum mutuam depastionem, intermissa aduer-
sus Aethiopes expeditione, retrò rediit, Thebasque peruenit,
multis de exercitu amissis. Et cum à Thebis descendisset
Memphim, Græcos missos fecit ut illinc enauigarent. Et
exercitus quidem aduersus Aethiopes ita gessit. Copiæ au-
tem, quæ aduersus Ammonios missæ erant, à Thebis profe-
ctæ, itineris duces sequebantur: ac uisi sunt, donec ad urbem
Oasim peruenierunt, quam incolunt Sanij hi, qui feruntur à
tribu Aeschrionia esse, septem dierum per arenas itinere di-
stantem à Thebis, quæ regio uocatur beatorum insula. In
hunc locum dicitur peruenisse exercitus. Deinceps quid de
eo actum sit, præter Ammonios, & qui ab his audierunt nuli
alij quicquam habent dicere. Nam neque ad Ammonios
peruenerunt, neque retrò reuerterunt. Ab ipsis autem Ammo-
nijs fertur: Cum illi ex urbe Dasi per arenam iter facerent,
iamque medio fere spacio inter Dasim & Ammonios prande-
rent, ingruisse magnum ac ualidum austrum, & ingessis a-
renæ cumulis eos obruisse: atque hunc in modum illos è con-
spectu sublatos. Ita actum esse de hoc exercitu Ammonij me-
morant. Cambyse Memphim regresso Apis quem Græci uo-
cant Epaphon, apparuit Aegyptij, simul atque Apis exiit,
uestimenta quam pulcherrima ferre, & celebrando festo o-
peram dare. Id tunc facientes Aegyptios Cambyfes intuetur,

Mutua ui-
litum de-
pastio

Aeschrionia
tribus.

Milites ore
his ol. puci.
Apis ap. a-
ritio & fi-
gura.

ratusq; ob res à se malè gestas, prorsus illos esse in his gattu
 dijs prepositos accersis Memphis: quos, ubi prastò fuerunt,
 interrogat, quid ita, cum antea se apud Memphim agente,
 nunquam aliquid tale fecissent, nunc id facerent, posteaquã
 ipse rediisset, parte copiarum amissa. Illi dicere: dum illie
 deus appareret (longo autem temporis intervallo apparere
 solium) tunc omnes Aegyptios solennam celebrare lætitiã.
 Hæc ubi audit Cambyfes, mentiri eos, respondit ac tanquã
 mentientes morte mulctavit. His interemptis, iussit sacerdo
 tes in conspectum venire. Quibus eadem referentibus, dis
 xit: Si quis deus mansuetus ad Aegyptios ueniret, fortè, ut
 se non lateret. Hactenus locutus, iussit sacerdotes adduce
 re Apim. Illi ad eum adducendum perrexerunt. Est autem
 hic Apis idemq; Epaphus è uacca genitus quæ nullum iam
 alium potest concipere sætum, quam Aegyptij aiunt fulgu
 re ietiam, concipere ex eo Apim. Habet hic vitulus, qui ap
 pellatur Apis, hæc signa: Toto corpore est niger, in fronte
 habens candorem figuræ quadratæ, in tergo effigiem aquil
 æ, cantharum in palato, duplices in cauda pilos. Postea
 quam Apim sacerdotes adduxere, Cambyfes ueluti uecora
 dior. educto mucrone cum uellet ferire uentrem, femur per
 cussit. Cachinnasq; ad sacerdotes inquit: O' capita nequam,
 huiuscemodi dij existunt. sanguine atq; carne præditi, & fer
 rum sentientes: dignus nimirum Aegyptijs hic deus. Not
 ceriè ludibrio habuisse non uos iuuabit. Hæc locutus: impe
 rauit his, quorum munus erat, ut sacerdotes quidem flagris
 caderent. Aegyptios autem (ut quenq; feriantem adipiscerẽ
 tur) occiderent. Ita festum solutum est sacerdotes mulctati.
 Apis sauciatus femur, in templo iacens extabuit: quem è uul
 nere eximendum tumulauere sacerdotes, clam Cambyse. Ob
 hoc scelus (ut Aegyptij aiunt) continuo Cambyfes insanijt,

Cambyfes
 Apim uul
 nerat.

cum ne prius quidem compos mentis fuisset, exorsus primū
perpetrare facinus in Smerdim, ex eisdem sibi parentibus
fratrem, quē ex Aegypto remiserat in Persas liuore commo-
tus, quōd solus ille Persarum arcum (quē Ichthyophagi ab
Aethiope attulerant) ad duos digitos traheret: quod nemo
alius ē Persis poterat. Smerdi in Persidem profecto, hanc
uidit in somnis Cambyfes uisionem: nuncius quidem ē Per-
sis ueniens, ei nunciare est uisus, Smerdim in regio sedentē,
solio cælum contingere uertice. Ob id Cambyfes sibi me-
tuens, ne se necato à fratre occuparetur imperium, mittit in
Persas ad illum interimendum Prexaspem, sibi ex omnibus
Persis uirum fidelissimum. Hic ubi Susa conscendit, Smer-
dim necandum curauit (ut quidam aiunt) cū eum eduxisset
uenatum: quidam inquit, cum ad mare rubrum perdu-
xisset, ibi eum demersisse. Et hoc quidē initium scelerum
Cambyfis extitisse. Secundum autē scelus, sororis necatio-
nem, in Aegyptum eum secuta: quā ex eisdem parentibus
erat soror, atq; eadē uxor, quam hunc in modum acceperat
uxorem: cum antehac Persæ sorores in matrimonium acci-
pere nequaquam consueuissent, Cambyfes unius sororum
amore captus, cupidusq; deinde ducendi illam uxore, quo-
niam rem insolitam facere cogitabat, accersit eos qui regij
iudices nominantur. Fiunt autē delecti ē Persis uiri suntq;
perpetui, nisi delecti alicuius comperti fuerint. Hi apud Per-
sas ius dicunt, & legum patriarum sunt interpretes, & ad
eos omnia referuntur. Hos Cambyfes percontatur, num qua
lex sit, quæ sinat uolentē cum sorore contrahere matrimo-
nium. Iudices & iuste & ingenuē respondētes, negat ullam
se inuenire legem, quæ sinat fratri nubere sorore: quandam
tamen inuenire legē, qua liceat regi Persarum facere quic-

Cambyfes
somnia.
Prexaspes
ab Iustino
non appel-
latur, sed
Comaris.
Smerdis,
quem alij
Mergidem
appellant.
Cambyfis
parricidia.

Regi Persa-
rum licere
quæ libeat.

Cābyfes so-
rorem suā
occidit:

quid libeat Ita neq; legem abrogarunt metu Cambysis: & ne legem tuētes ipsi perirent, aliam inuenerunt, adiutricem eius, qui sororem in matrimonium ducere uelit. Itaq; Cābyses eā quā dixi duxit uxore. Aliquātoq; post & alterā. Harum iuniorē, quā ipsum contra Aegyptū comitata est, interemit. Cuius mors, quemadmodum illa Smerdis, anceps refertur. Nam Græci quidem aiunt, dum Cambyses duos catulos, alterum leonis, alterum canis committit, hanc interfuisse spectaculo: & cum à leunculo catulus superaretur, alterū catulum huius canis fratrem, abrupto loro, superuēnisse. Et cum duo essent, ita superiores leunculo exiisse. Et Cambyses dum id cernit, capiente uoluptatem, hanc ei assidentem illachrymasse. Ea re animaduēsa, Cambysē interrogasse, quidnam lachrymaretur: & mulierem dixisse, se uiso catulo suppetias fratri ferente, ideo flere, quod subierit memoria Smerdis, cuius sciret neminem fore ultorem. Ob hoc dictum Græci illam à Cambyse fuisse interemptam memorāt. Aegyptij uerò ob id, quod cum ad mensam discumberetur, mulier lactucam sumpsit, eiusq; deceptis folijs uirum interrogauit, utrum discerpta lactuca, an densa pulchrior foret: cum hic respondisset, Densa: hanc, inquit, lactucam aliquando imitatus es, qui Cyri domum denudasti. Ibi Cambysē indignatione percitum, insiliisse calcibus in prægnaentem, eamq; abortu edito decessisse. His rebus Cambyses in præcipuos domesticorum insaniebat siue id propter Apim, siue aliunde. qualia multa in rebus humanis mala contingere cōsueuerunt. Etenim fertur Cambyses ab ipsis natalibus graui laborasse morbo, quem quidam sacrū nominant: ut haud ab re fuerit, cuius corpus magna ægritudine inualidum esset,

esset, eius ne mentem quidem sanam fuisse. Atq; in alios quoq; Persas insanisse, ueluti in Prexaspem, quem præcipuo honore prosequeretur, & qui ad eum nuncios perserebat: & cuius filius Cambysi uina miscerat, qui honos & ipse nõ paruus est. Ad hunc fertur dixisse Cambyses: Quemnam uirum Persæ me esse censent, aut qualem de me sermonem habent? Et iste ei respondisse: Hæc, cætera quidem omnia in te magnis laudibus ferunt, sed nimis te uino deditum aiunt esse. Hæc Prexaspes de Persis respondit. Quibus ille indignatus: Siccine, inquit, Persæ me aiunt uino deditum desipere, nec mentis esse compotem? Ergo in eo quod prius dixerunt, non ueri fuere. Nam senatum Persarum (cui intererat Cræsus) aliquando interrogarat Cambyses, qualis ipse uideretur esse uir ad patrem Cyrum adaquandum. Et illi responderant, eum patre esse præstantiorem: qui & omnia illius haberet, & Aegypti ac maris accessionem adiecisset. Hæc quidem Persæ dixerunt. Sed Cræsus, qui aderat, displicente ei, quæ dicebatur sententia, ad Cambysen, inquit: Mihi tu quidem Cyro genite, non uideris adaquandus esse patri: quippe cui nondum est filius, qualem ille te reliquit. Hoc audito Cambyses delectatus, Cræsi sententiam approbavit. Quorum nunc reminiscens, ad Prexaspem iratus inquit: Intellige nunc ipse per te, nunquid Persæ uera dicant, an hæc dicentes ipsi desipiant. Nam si filij tui, qui in uestibulo stat, medium cor non frustrato ictu percussero, cõstabit nihil esse quod Persæ dicunt: sin aberrauero, constabit Persas uera loqui, & me esse intemperantem. Hoc lacutus, intendit arcum, puerumq; percussit. Atq; eum collapsum iussit discindi, & inspicere ictum. Cumq; in corde sagitta esset inuicta, ob id letabundus atq; cachinnans, ad patrem

Cambyses
uinolentus.

Cræsi factū
ad Cābysem
dictum.

Crudelissī
ma Cam-
byse faci

pueri, inquit: Precaspes, facta tibi est fides, non me insanire, sed Persas. Verum, nunc mihi dicito, quemnam ex omnibus hominibus iam nosti ita ad destinatum emittere sagittas? Precaspes hominem aduertens esse uesanum, & in ipsum quoque insanientem. Hec, inquit, ego ne deum quidem arbitror tam probe percutere. Et tunc quidem hoc perpetravit. Alio die, 12. Persas prioribus pares, ob nullius momenti causam, necauit, uiuos in caput defodiens. Hac eum facientem Cræsus Lydus statuit his uerbis admonendum: Rex, cuncta nolis ætati atque iræ indulgere; sed cohibe, & compeste teipsum. Conducit tibi te prouidum esse: & sapientis est prospicere. Tu uero uiros interficis tuos populares ob nullius momenti causam, interficis pueros, qualia si multa facies, considera, ne abs te deficiant Persæ. Enimuero pater tuus Cyrus, etiam atque etiam mandans, mihi præcepit te comones facerem subiiciendo quicquid boni comperirem. Hoc illi Cræsus beneuolentiam præ se ferens consulebat. Ad quem Cambyses respondens: Etiam mihi tu, inquit, dare consilium audes, tamquam bene aut tuam ipsius patriam administraris, aut patri meo consulueris, iubens eum traiecto flumine Araxe tendere aduersus Massagetas, cum illi uellent transire in terram nostram. Imò & teipsum male præsidentem patriæ tuæ, & Cyrum tibi credentem perdidisti; sed ob id nequaquam gaudisurus, quia olim iam debebam in te capiare occasionem: arcumque corripiebat tanquam hominem confixurus. At Cræsus cursu se foras proripuit. Hic ubi non habet in quem telum dirigat, mandat ministris, ut illum comprehensum interimerent. Ministri qui mores eius nossent, Cræsum abdidērunt hoc consilio, ut si Cambyses facti punitores requireret Cræsum, eo producto, domus afficeretur, quod d illum seruassent: si non punitores,

neq

Cræsi libe
ra admo-
nitio.

Cræsus à
Cambysse
furore ser-
uatus.

nec desideraret, tunc hominem interficerent. Nec ita multo post, cum Cambyfes desideraret Crasum, ministri hoc animaduertentes, enunciant ei hominem supereffe. Cambyfes se quidem, inquit, Craso superstite gaudere: sed ijs qui illū seruassent, ueniam non daturum, sed mortem allaturum, prout & fecit. Multa huiusmodi tam in Persas, quàm in socios, cū Memphi moratus est, Cambyfes faciebat insania. Adeoq̃ uetusta recludens sepulchra, mortuos inspiciebat. Etiā templum Vulcani adiit, & multo derisu simulacrum illius cauilatus est. Siquidem statua Vulcani similima est his dijs, quos Pataicos uocant Phœnices, quos in triremium pro dijs Phœnices circumferunt: quos qui non uidit, ego sic ei indicabo, esse illos Pigmæi uiri imagine. In templum quoque Cabyrorum, inaccessum alteri quam sacerdoti, ingressus est: & quæ illic erant simulacra, multis in ea iocatus uerbis, concremauit. Sunt enim, & hæc illis Vulcani similia, à quo se hi homines aiunt esse oriundos. Cū multa igitur apud me documenta sunt, Cambysem uehementer insanisse, tū uerò illud quòd alioqui non tentasset templa, legesq̃ habere ludibrio. Nam si quis uniuersis hominibus prabeat facultatem optimas ex omnibus leges eligendi, profectò cunctas unusquisq̃ rimatus, suas eliget. Non igitur credibile est, aliū quàm dementē, talia ludibrio habere. At ita de suis quenq̃ legibus sentire, licet cū alijs coniecturis colligere, tū maxime hæc. Darius cum imperaret, Græcos percontatus est, quanta pecunia uellent defunctis parentibus uesci. Illis negantibus ulla se pecunia hoc esse facturos, Darius dehinc Græcis præsentibus, & quæ dicebantur per interpretē discētibus, interrogauit eos Indos, qui Gallatiæ nominantur, qui uescuntur parentibus, quantum accipere pecuniarum uellēt ut patres defunctos igne cōburerent. Indi uehementē recla-

Vulcani
templū, &
statua.
Pataici dij

Legū uis.

mantes, meliora illum ominari iubebant. Atque ita maioribus
 comparatum est. Recteque mihi uidetur Pindarus fecisse, ut di-
 ceret morem omnium esse regem. Cum Cambyses in Aegyptum
 contendit, Lacedaemonij quoque intulere bellum Samo, et Poly-
 crati Aeacis filio, qui Samum ui occupauerat, eamque inter ini-
 tia trifariam partitiurus erat cum fratribus Pantagnoto, et Sy-
 losonte. Quorum deinde altero necato, altero qui erat iunior
 eiectione, tota solus obtinebat, inito foedere cum Amasi rege Ae-
 gypti, cum quo hospitium habebat, mittens munera, uicissimque
 accipiens. Breuiusque statim tempore res eius adeo profecerunt. ut
 per Ioniam, ceteraque Graciam celebrarentur. Quocumque enim bel-
 lum intulerat, cuncta ei prosperè cedebant, cum haberet cen-
 tum biremes, mille sagittarios, inuadens omnes sine ullo cuius-
 quam discrimine: quod diceret, se magis gratificari amico se
 ei quae abstulisset redderet, quam si prius nihil abstulisset. Mul-
 tas itaque hic insulas, multa etiam in continente oppida cepit.
 Lesbios enim cum multis copiis opem Milesiis ferentes, naualem
 praelio uicit, cepitque, qui omnem fossam moenia Sami ambien-
 tem uicti foderunt. Atque res Polycratis tantopere secundas esse
 non latuit Amasim, cui haec cura erat. Sed cum assidue forent
 multo secundiores, Amasis libellum Samum misit, in haec uerba
 scriptum: Amasis Polycrati ita inquit: Mihi quidem feliciter
 agi cum uiro amico meo, et hospite. audire uoluptati est: tam-
 en tuae magnae prosperitates mihi non placent, qui intelligo
 quam inuidum nomen sit. Quod ad me attinet, malim tum
 meas ipsius, tum eorum, qui mihi cura sunt res nunc prospe-
 re ire, nunc offendere, et per uarias fortunae uices auium tra-
 ducere, quam in omnibus mihi prosperè cedere. Tu itaque mihi
 obtemperando, hoc aduersus prosperitates agito: Dispice
 quid tibi sit, quod plurimi facias, quodque amissum tibi ma-
 xime doleat. Id ubi inueneris, ita abscito, ut nunquam ad
 homines

homines ueniat. Quod si prospera tua deinceps nō uariabū-
 tun, aduersus medeare tu tibi subinde eo modo, quē tibi sub-
 ieci. Hæc cū legisset Polycrates, & in animū tanq̃ bene sibi
 ab Amasi præcepta demississet, disquirebat, quodnā suorū or-
 namentorū esset, quo amisso maxima ipse molestia afficere-
 tur? Atq; hoc tandē queritādo inuenit. Erat ei gēma signa-
 toria smaragdus, quā gestabat auro inclusam, opus Theodo-
 ri Samij Telecle geniti. Hanc ubi abijciendā, ita abijcere li-
 buit. Biremē cōscendit eā dehinc uiros, quib. illā instruxerat
 in pelagus educere iubet. Et postq̃ ab insula procul aberat,
 detractū sibi sigillū, cūctis q̃ unā nauigabāt inspeçantibus,
 abiecit in pelagus. Hæc actio renauigauit. Reuerso domū, cū
 ex iactura afficeretur, quinto, sextiue quā hæc acta sunt
 die, hoc ei casu euenit: Piscator quidē captū à se piscē, gran-
 dē sanē, ac pulcrū, putauit dignū quo Polycratē donaret. Eū
 ad fores cū attulisset, dixit se in conspectū Polycratis ire uel-
 le à ianitore pmissus, donās Polycrati piscē: Rex, inquit, hūc
 ego quē cepi piscē, etsi operis manuarijs uiuā tolero, tamē nō
 iudicāui ferendū à me esse in forū, sed te, tuāq; potentia di-
 gnū. Eū itaq; afferro tibi donoq;. His uerbis ille delectatus,
 ita respōdit: Tu uerò probè nec factō solo, sed etiā oratiōe a-
 pud me inisti gratiā. Ad cenāq; te uocatū uolo. Hæc magnū
 faciens piscatōr, domū abiit, piscē ministri rescindentes, of-
 fendūt in eius aluo sigillū Polycratis. Quod ubi uiderunt,
 sumpserūtq;, ad Polycratē lætabūdi q̃ celerrimē ptulerunt.
 Eoq; illi reddito, referebant quo pacto fuisset inuentum. Po-
 lycrates, quemadmodū res diuinius contigit, singula quæq;
 à se gesta retulit in libellum: & qua ratione quod amiserat,
 recepisset. Hæc ubi scripsit, in Aegyptum misit. Quibus ta-
 bellis Amasis perlectis, quæ à Polycrate uenerant, intellexit
 non posse præstare hominem, ut alterum hominem fato
 impen-

Polycrates
 gemmā ab-
 iicit in ma-
 re.

Gemma ad
 Polycratē
 refertur in
 pisce.

impudenti eripiat, uſq; Polycrates bene iam moreretur, bonam fortunam ſemper expertus, qui ea quoq; reperiret, quas abieciſſet. Miſſo itaq; Samum caduceatore, dixit ſe ius cum illo hoſpitiꝝ ſoluere. Quod ideo fecit, ne ſi in triſtem aliquẽ, grauemq; caſum incidiſſet Polycrates, animi dolorem ueluti de hoſpite ipſe contraheret. Aduerſus hunc igitur Polycratem, in omnibus bene agentẽ, Lacedamonij ſumpſere expeditionẽ, accitis ab his Samijs, qui poſt hæc Sydoniam in Creta cõdiderunt. Polycrates, miſſo clanculum caduceatore ad Cambyſem Cyri filiũ, aduerſus Aegyptũ copias cõparantem, orauit ut nuncijs ad ſe in Samũ miſiſ, rogaret aliquid copiarũ. Quod audiens Cambyſes, libenter in Samum miſit, ad rogandas à Polycrate nauticas copias, quas ſecũ ille mitteret in Aegyptum. Polycrates delectis quos maxime ſuſpicabatur ẽ popularibus ſuis ad rebellionem ſpectare, quadraginta triremes miſit Cambyſi, mandans ne retrò eos dimitteret. Negant quidam Samias à Polycrate miſſos, in Aegyptũ perueniſſe: ſed cum in Carpathio mari curſum tenerent, inter ſe collocutos, decreuiſſe ne porrò tenderent. Quidam autem perueniſſe in Aegyptum, ac retentos, inde fugam feſiſſe. Et in Samũ redeuntẽs, Polycratem cũ claſſe occurrentẽ ſuperaiſſe, atq; in inſulam exiſſe: ſed pugna pedestri cõmiſſa, repulſos, ita Lacedamonem nauigaſſe. Sunt qui dicant penes eoſdem, ab Aegypto redeuntẽs aduerſus Polycratem, exitiſſe uictoriã, non rectẽ dicentes mea opinione. Neq; enim oportuiſſet illos aſciſcere Lacedamonios, ſi per ſe ad reſiſtẽdũ Polycrati ualidi erant. Præterea nec ratio dicat, ut cui permulti aderant, cũ auxiliarij mercede conducti, tum domeſtici ſagittarij, is à Samijs redeuntibus numero paucis fuerit ſuperatus, cum præſertim liberi ciuium atque uxores ſub Polycrate eſſent, quos iſte inter naualia coactos tenebat,

Polycrates triremes mittit in Aegyptum.

bat ideo paratos, ut si hi, qui secum erant, cum redeuntibus alijs prodidissent, eos una cum ipsis naualibus cremaret. Posteaquam Samij, qui à Polycrate exacti erant, Spartam uenerunt, aggressi principes multa sanè (qualia supplices) cōmemorabant. Quibus illi primo cōtu responderunt, eorum quæ isti dixissent, priorum quidem oblitos esse se, posteriora uerò non intelligere. Secundo deinde congressu nihil aliud isti dixerūt, nisi allato panario il'ud pane indigere. Quibus ijdem responderunt panario superfuturū. Itaq; opem ferendam eis censuerunt. Atq; ubi rē apparauere, cum exercitu in Samum se contulere, referendæ gratiæ causa, ut Samij aiūt, quia illis aliquando Samij aduersus Messenios auxilio fuissent. Vt Lacedæmonij aiunt, non tam quia tutari deberent Samios, quàm ut eosdem ulciscerentur ob interuersum craterem, quem Cræso portabant, & ob thoracem ab Amasi rege Aegypti ipsis missum. Interceperant enim Samij priore quàm craterem anno, thoracem lineum quidem, sed frequentibus animalium figuris ex auro, lanaq; uersicolore, à ligno intertextum, ob id admiratione dignum, quòd cū inscriptæ eius uenationes essent exiles, tamen singulæ in se habebant tricenas, ac sexagenas bestiolas, singulasq; euidentet. Hæc mirum reddebat thoracem qualis aliter est, quem in Lindo Minervæ idem Amasis dedicauit. Comparauerunt itaq; Lacedæmonij exercitū aduersus Samū, ut Corinthios quoque sollicitarent. In quos etiam Samiorū extabat iniuria ætate, quæ præcessit hanc expeditionem, circa idem tempus facta, quo crates interuersus est. Nam cum Periander Epyfeli filius, Sardis ad Haliattem castrandos mitteret trecentos primorū Corycæorū liberos Corinthijq;, qui illos ferebant, Samū impulsus essent, audita Samij causa, cur Sardis pueri ducuntur, primū edocuisse pueros, ut puluinar Dianæ contingerent,

Spartanorū in Samum expeditione.

Periander pueros mittit castratum.

rent, deinde non sinentes abstrahi eosdem è puluinari cum prouiderent Corinthij. præbere illis alimenta, ipsi diem solennem egerunt, quem nunc quoq; per id tempus celebrant. Cum enim nox aduenit, quamdiu pueri precati fuerunt, tandem exercent choros uirginum, atq; adolescentium. Tunc autem choros exercentes, esculenta fecerant ex sesamo, ac melle quæ distribuenda ferrent: ut ea Corcyraeorum filij rapientes, alimenta haberent. Idq; eousq; factum est, dum Corinthij pueris (quos asseruabant) omisissis abierunt. Ita Samij pueros Corcyram reducerunt. Quod si defuncto Periandro, Corinthijs cum Corcyraeis amicitia extitisset, non ob hanc causam Corinthij aduersus Samios expeditionem sumpsissent. Nunc ab ipsa urbe Corcyrensi à se condita, Corinthij semper cum Corcyraeis discordes mutuo fuere. Huius igitur res memores Corinthij, exulcerato in Samios animo erant. Mittebat autem Periander ad castrandum Sardis primorum Corcyraeorum delectos pueros, ulciscendi facinoris gratia, quod Corcyraei priores in eum admiserant. Nam posteaquæ uxorem suam Melissam necauit Periander, accidit ut ad superiorem calamitatem hæc quoq; accederent: Erant ei ex Melissa liberi duo, unus decem, & septem, & alter duo leuiginti natus annos. Hos auus maternus Procles Epidauri tyrannus, ad se accitos ea prosequabatur charitate, qua debebat nepotes ex filia. Quos ubi remittendos statuit, priusquàm dimitteret: Scitis, inquit, pueri, quisnam matrem uestram interemerit? Hoc dictum ei qui maior natu erat, nullius momenti habitum est: at minori, cui nomen erat Lycophroni, ita doluit, ut reuersus Corinthum, patrem neq; prior affatus sit, neq; affantem reaffari, ac ne interroganti quidem responsum reddere uoluerit. Eum Periander tandem sanè indignatus, è laribus eiecit. Quo eiecto, maiorem natu percõta-

Periandri
in Corcy
reos inimi
citiarum
causa.

tur,

Per, quænam cum eis auus esset collocutus. Ille narrare, ut
 se auus amantissimè accepisset: nō tamen facere mentionem
 dicti illius, quod Procles in eis dimittendis dixisset, quippe
 quod in mentem non admiserat. Periander dicere, nulla ra-
 tione fieri posse, quin aliquid illis ab auo sit suggestum. itaq;
 percontando instare. Tūc adolescens in memoriam rediens,
 id quoq; dictum fuisse narrauit. Quod Periander in animū
 accipiens, tamen nolens aliquid filio concedere indulgenti-
 us, mittit ad eos, apud quos filius ab ipso expulsus debebat,
 prohibitum, ne adolescentem in domum excipiant. Ille illinc
 eiectus, in alteram se domum conferebat, sed ab hac quoq;
 abijciebatur. Perianthro his qui acceperant edicente, atque
 ut arcerent imperante. Expulsus hic, ad quendam sodalium
 se contulit. Illi etsi formidantes, tamen quod esset Perianthri
 filius, hominem excipiebant. Ad postremum Periander edi-
 ctum proposuit, quisquis hunc in domum reciperet, aut allo-
 queretur, cum sacram pœnam Apollini debitum, quantū
 ipse nuncupabat. Ad hoc edictum, cum nemo illum in do-
 mum reciperet, nemo affari uellet, ne ipse quidem putauit rē
 desperatam esse tentandam: sed intra porticus se tenens, as-
 siduè uersabatur. Quem die quarta Periander illuue, & in
 edia enectū cernens, misertus est, depositaq; ira propius acce-
 dens: Fili inquit, utrū est optabilius, istūcne quod faciendo
 pateris, an patri obtemperādo tyrannidem, atq; opes accipe-
 re, quas ego habeo? qui cum sis, & meus filius, & beata Co-
 rinthi rex, præoptasti mendicam uitam. obsistendo atq; iras-
 cendo illi cui minimè debebas. Nā si quid calamitatis illinc
 accidit, unde suspicionem in me habes, id mihi accidit, eiusq;
 ego particeps eo magis sum, quod ipse id perpetrui. Tu uero
 edoctus quāto satius sit inuidiosum quā: miserabilem esse,
 & simul quid sit in parentes, & in meliores se irasci, abi-
 domum

Perianthri
 in filiū. in
 mictum,

domum. Periander quidem his uerbis filium castigabat. Ille autem nihil patri respondit, nisi hunc sacram poenam Deo debere, quod in ipsius colloquium uenisset. Ibi Periander animaduertens malum filij uehementius esse, quàm ut corrigi posset, ab oculis eum sibi amandandum putauit, nauigio in Corcyram misso. Nā Corcyra quoque imperitabat. Hoc amato, bellum soterio Procli intulit, tanquam præcipuo harum rerum autori. Expugnatamque Epidaurō, Proclē cepit, quē tamen uiuum seruauit. Interiecto deinde tempore, cum senisset Periander, sibique esset conscius, non esse amplius patrem ministrandis, obeundisque rebus, mittit Corcyram accersitum Lycophronem ad tyrannidem administrandam. Nam in maiore filio non erant indoles, hebetiorque esse ei uidebatur. Lycophron ne responsione quidem dignatus est eum, qui sibi nunciū afferebat. Periander in amorē adolescentis propensus, rursus ad eū misit sororem filiam suam, sperans fore, ut ei per hanc præcipuē persuaderet. Hac ubi uenit: Fili, inquit, mauis tyrannidem recidere in alios, quam domum patris tui ad alienos dispergi, quàm tu ipse habere illuc recursus? Redi quaeso ad penates, desine tibi met officere. Leuā possessio est peruicacia, noli malū medicari malo. Multi maius fuetiora iustioribus proponunt. Multi materna sectantes, paterna perdidērūt. Lubrica res est tyrannis, cuius multi sunt amatores. Pater senex est, prouectusque ætatis. Tuae ipsius bonæ ne alijs tradas. His illa uerbis ad inducendum appositis, fratrem alloquebatur, à patre edocta. Cui iste respondens, negat se iturum Corinthū, quo ad patrem superesse audiret. Hoc cum mulier renunciasset, tertio Periander caduceatorē mittit, qui dicat, se quidem in Corcyram uelle concedere, sed ut hinc Corinthum profisciscatur ad tyrannidis successionem. Id approbante filio, Periander Corcyram ipse uenit-

bat,

bat, iuuenis Corinthum mittebatur. Hæc omnia edocli Cor-
cyraei ne ad ipsorum regionem Periander accederet, ado-
lescentem interimunt. Ob hæc igitur Periander de Corcy-
rais ultionem sumebat. Lacedæmonij ingenti cum classe,
ubi peruenère Samum obsederunt succedentesq; muro, tur-
rim mari imminentem iuxta suburbana trāscenderunt. Sed Lacedæmo-
nij Samum
obsident.
mox cū magna manu suppetias ipso ferente Polycrate, re-
iecti sunt Quinetiā à superiori turri (quæ tergo mōtis pro-
minebat) erupuerunt, tū auxiliarij, tum ipsorum Samiorum
permulsi. Et cū aliquantisper Lacedæmonios sustinuis-
sent, retrò fugā fecerunt, insequētiq; ab hoste cadebātur. Quod
si Lacedæmonij, qui aderant, Archia, & Lycopi similes ex-
stitissent, eo die capta Samus fuisset. Siquidē Archias & Ly-
copes soli cum Samijs ad murum refugientiū irrupentes,
interclusum ad redeundum uia, intra urbē Samiorum occu-
buerunt. Equidem ipse cum alio Archia, Archia filio, eo-
demq; tertio ab hoc Archia congressus sum apud Pitane-
(huius enim tribus erat, quæ ex omnib. hospitibus maximè
Samios honorabat) qui diceret sibi Samio nomen à patre
fuisse inditum, quòd eius pater Archias strenuè pug-
nās, & a
mi mortem oppetiisset scq; idèd Samijs honorē habere, quòd
auus fuisset à Samijs publicè affectus egregia sepultura La-
cedæmonij 40. dieb in obsidendo absumptus, cum in susce-
pta re nihil admodum proficerent, in Peloponnesum redie-
rūt. Fertur Polycratē (ut rumor quidā temerarij, emanauit)
magnum numerum nicetæ patriæ è plumbo percussisse,
eamq; auro induxisse, ac Lacedæmonijs dedisse: atq; ea acce-
pta illos recessisse. Hanc primam expeditionem Dores ad-
uersus Asiam per Lacedæmonios susceperūt. Samij, qui Po-
lycrati bellum intulerant, posteaquā à Lacedæmonijs se re-
lictum iri uident, & ipsi transiuerunt in Siphnum, deficiē-
bant

Siphniensium bant enim pecunia. Vigebant ea tempestate Siphniensium res,
opcs. eratq; hæc insularum locupletissima: ut in qua auraria & argentaria metalla essent, unde tantum pecunie fiebat, ut ex decima eius parte reponeretur apud Delphos thesaurus locupletissimo cuiq; par, Siphnijs pecunia (quæ quotannis conficiebatur) distribuentibus. Qui id thesaurum confecerunt, num diu permanere possent ipsis præsentia bona, consulere oraculum. Eis ita Pythia respondit:

Oraculum Cam tamen in Siphnio fuerint Pritaneia cana,
Siphnijs Cana fori facies, tunc uir uaser adsit oportet,
aditum. Qui notet è ligno agmen, legatumq; rubentem.

Erant eo tempore Siphnijs Pritaneum, forumq; Pario lapide exulta. Hoc oraculum Siphnijs neq; tunc statim, neq; post aduentum Samiorum intelligere potuerunt. Num Samij cum uelocissimè ad Siphnum applicuissent, miserunt ad urbem cum legatis unam è nauibus. Veteri instituto naues omnes erant rubricæ delibutæ: atq; hoc erat, quod Siphnijs Pythia prædixerat, ut obseruarent ligneum agmen, ac rubrum legatum. Nuncij igitur ubi peruenire, 10. talenta sibi mutuari præcæbatur. Negantibus Siphnijs se mutuatuuros, Samij eorum agros populabantur. Id audientes Siphnijs, continuo occurrentes, commissa pugna fugati sunt: eorumq; multi ab urbe interclusi, quos postea 100. talentis recuperauerunt. Ab Hermioneis quoq; Samij pecuniarum loco insulam Tyreã acceperunt, Peloponneso adiacentem, quam Træcenijs commendauerunt, ipsi Cydoniã in Creta cõdiderunt: cum illuc non ea de causa nauigassent, sed ut Zacynthios ex insula summouerent. In hac urbe quinquenniũ degentes, ita rem bene gesserunt, ut templa quæ nunc in Cydonia uisuntur, ipsi fecerint, & Dædalus prætere rea delubrum. Sexto eorundem anno Argimeta nauali prælio uictos cum Cretensibus, diripuerunt, ac rostratas naues mutilauerunt,

daq; rostra apud Mineræ tēplum in Aegina affixerūt. Hæc Aegineta Samiys fecere infensi, quod illi antea sub Amphicrate rege, bello Aeginetis illato, magnis cladib. illos affecisset, & inuicē affecti fuissent. Et hæc quidē fuit causa. Protracti autē sermonē de Samiys ob hoc magis, quod tria sunt apud eos opera Græcanicorū omnium maxima. Vnū mōtis in 150. passus editi, à cuius imo fossa incipiēs ad contrariū os deducta est, lōgitudinis 7 stadiorū, celsitudinis autē ac latitudinis octonūm pedū. Itē per eam totā altera fossa depressa est 20 cubitorum, triplo maioris latitudinis, per quam derivata à magno fonte aqua fistulis in urbē deducitur. Huius fossæ architectus extitit Megarensis Eupalinus Naustrophī filius. Alterum ē trib. operibus est agger circa portū in mari, ad 20. passus altitudinis, 2. amplius stadijs longitudinis. Tertium opus est templum omnium, quæ nos uidimus, amplissimum, cuius architectus primus extitit Rhæcus, Philei filius, illinc indigena. Horum operū gratia sermonē aliquāto magis extendimus. Cambyse Cyri circa Aegyptū imitante, ac desipiente, duo Magi, idemq; fratres coniurauerūt. Quorū alterū Cambyses reliquerat rei domesticæ curatorē. Hic cognita Smerdis nece, quæ occultābatur, paucisq; Persarum erat nota, plerisq; eum uiuere arbitrantibus rebellandum sibi putauit, atq; ita rem esse aggrediendam. Erat ei in regia Germanus, quem dixi unā coniurasse, corporis habitu quā simillimus Smerdi Cyri filio, quē Cābyses fratrē suū interemerat, nec specie tantū corporis Smerdi assimilis, sed etiā cognomine. Hūc uirū magus Patizithes instructum, quem admodum ipse illi omnia peracturus esset, in regium solium perducit. Hoc acto, caduceatores, cū alijs in loca, tū in Aegyptum dimittit ad exercitū, qui edicerent Smerdi, Cyri filio, dempceps obedirent, nō Cambysi. Hæc caduceatores alijs ali-

Samiorum
opera me-
morabilia

Patizithes
magus in
Cambysem
rebellat.

Paltus Smer-
des.

bi edixere. Is quoque, qui ad Aegyptum delegatus erat (inuenit autem Cambysem atque exercitum in Ecbatanis Syriae agerem) stans in medio praecepta Magi exposuit. Haec audiens Cābyses, uera loqui caduceatorem ratus, seque à Prexaspe esse proditum, quod missus ad occidendum Smerde, rem non per egisset, intuens in eum Prexaspes, inquit: Ita ne mihi res executus es, quam tibi iniunxeram? Ad quem ille: Ista here ait, haudquaquam uera sunt, ut aut frater tuus aliquando rebellet in te, aut quippiam ex illo uiro certaminis existat magni exitus. Quippe, cum ego sim executus, quae tu mihi imperasti, hominemque meis ipsius humauerim manibus. Quod si defuncti rebellant, expecta ut etiam Astyages Medus in te rebellet. Sin autem ita habet, ut antea habebat, nihil tibi ex illo nouum amplius germinabit. Igitur mitti mecum, qui assentiret caduceatorem, qui percontando indagaret, nunquid à quo Smerde rege nobis denunciatum uenit, eum audierit. Haec loquentem Prexaspe Cambyses audiens, cum ei placuissent, confestim ad retrahendum caduceatorem misit. Eum ubi rediit, Prexaspes his uerbis interrogauit: O homo, quam doquid te ais à Smerde, Cyri filio, uenire nuncium, dicito ueritatem, qua dicta abito sospes. Vtrum Smerdis ipse in conspectum datus tibi ista mandauit, an quispiam eius ministrorum? Tum ille: Equidem, inquit ego Smerdem Cyri filium ex quo Cābyses aduersus Aegyptum fecit expeditionem, nunquam conspexi, sed Magus, quem Cābyses rerum suarum familiarium procuratorem constituit, is mihi ista mandauit, dicens Smerdem Cyri optare haec apud uos dici. Haec ille loquens, nihil admodum ementitus est. Tum Cābyses: Prexaspes, inquit, tu quidem quia ut uir bonus imperata fecisti, culpam effugisti. Verum, quis nam fuerit à Persis, qui contra me rebellauit, occupato Smerdis nomine? Ad quem Prexaspes:

Ego,

Ego, inquit, hoc quod actū est, mihi uideor intelligere. Magi sunt, qui aduersus te insurrexerunt. Patizithes, quem tu rerum familiarium curatorē reliquisti, & frater eius Smerdis. Ibi Cātysem cum Smerdis audisset nomen percussit ueritas sermonis ac somnii: per quod ei quidā uisus fuerat nūciare Smerdē regio sedentem solio, ad cælum usq; pertingit uertice. Agnoscens itaq;, siue causa fratris interemptorem se fuisse, deflebat Smerdem. Quē ubi defleuit (ut erat omni clade afflictus: tū equū insiliit, habens in animo quā raptissimē Susa uersus exercitū ducere in Magum. Insilienti in equum uagina gladij excidit, unde nudatus gladius perstrinxit eius femur, in ea scilicet parte, in qua prius ipse tanquā opportuna ad feriendum (ut sibi uidebatur) percusserat Apim Aegyptiorum deum. Vulneratus Cambyses, quod nam illi oppido non tenet esset, interrogauit. Illi aiunt Ecbatana. sed cum fuisset iam antea Cambyse redditum ex urbe Bui oraculum, eum in Ecbatanis decessurum. ipse interpretabatur se in Ecbatanis Mediæ, ubi res eius omnis erat, senē uita functurū: at oraculum in Ecbatanis Syriæ loquebatur. Tūc postquā sciscitatur, respuit, oppidi nomen audiens. tum Magi iniuria percussus, tum uulnere uerbaq; oraculi expendēs. Hoc in loco, inquit, fatale est Cātysem Cyri decedere. Hæc ait tunc locutus. Vicesimo dehinc die accitis Persarum, qui aderant, præstantissimis quibusq;, ita inquit: Quod maximè oculum uolebam Persæ, id cogor apud uos efferre. Ego enim cum apud Aegyptum agerem, inter quietem uisum uidi, quod quidem minimè uisum oportuit. Videbatur mihi nuncius quidā domo adueniēs, nunciare Smerdē in regio sedentem solio, cælum capite contingere. Ex quo ueritus, ne à fratre exuerer principatu, properantius quàm prudentius feci. Neq; enim in hominis natura situm est auer-

Cambyses à seipso causam uulneratus.

Cambyse morituri ad Persas oratio.

tere quod euenturum est. Itaq; demens ego Prexaspem Susa
ad Smerdem interimendū misi. Quo tanto scelere perpetra-
to securius debebā, nequaquā futurū suspicans, ut Smerde
sublato, alius quispiā mortaliū in me exurgeret. Vnde pror-
sus euentu rerū frustratus, & parricida fratris incassum ex-
titi, & nihilo minus regno exutus sum. Nā Smerdis Magnus
erat is, quē demon mihi per quietē demonstrauit in me ar-
ma sumpturū. Hoc opus cū ego perpetrārim, iā uobis Smer-
dē Cyri non superesse existimatis, sed Magos uobis regnū oc-
cupasse: quorū alterū rerū domesticarū procuratorē religue-
ram, alter eius frater est Smerdis. Sed quem dicebat præci-
puē uicē meā ulcisci, indigna à Magis passi, is immerita mor-
te à proximis suis affectus est. Secundo loco (quod reliquum
est, Persæ) necessarium quidē mihi demandare uobis, quod
ē uita exiens effici mihi cupio atq; opto, per regiones deos ob-
testās, cū oēs uos, tū maximē Achæmenides qui adestis, ne p
secordiā admittatis, ut imperiū rursus redeat ad Medos. Sed
si dolo occupatum est, illud dolo surripiatis: sin ui præceptū,
ui recuperetis. Hæc uobis facientibus, & tellus fructum
proferat, uxoreiq; & pecora pariant in omne tempus libera-
tate fruentibus. Secus facientibus contraria his, quæ dixi,
imprecor: & prætereā unicuiq; Persarum cū finē, qualis mihi
hi contigit. Simul hæc locutus Cambyser, deflexit omnē suā
conditionē Persæ, ut regē se lamētantē conspexēre, uniuersi
tum uestimēta rescindere, tū effuso ploratu uti. Posthæc, ubi
femoris os uitiatū est, femurq; celerrimē contabuit, Camby-
si uita erepta est Cyri filio, cum regnasset 7. omnino annos,
& menses 5. nulla unquam prole suscepta uirili scæmine auct.
Persis qui aderant magna effusa est incredulitas, rerum po-
tiri Magos, interpretantibus potius Cambysem, quæ de ne-
ce Smerdis dixisset, ea dixisse, ut illi omnem nomen Persicū
redo

redderent hostile. Itaq; pro certo habebant, Smerdem Cyri per rebellionē regnare, utpote Prexaspe usq; pernegante à se fuisse Smerdē interfectum. Neq; enim tutum ei erat post Gambysis obitum fateri, ipsius manu filium Cyri interemptum. Magus defuncto Cambyse per simulationem Smerdis Cyri, qui ipsi fuerat cognominis, securus regnavit menses 7 qui reliqui erant ad implendum 8. annum regni Cambysis, per quos menses omne genus liberalitatis in subditos, munificentiaq; exhibuit, adeò, ut eius defuncti magnum ceperit desiderium oēs Asiam incolentes, ipsis Persis exceptis. Nam missis ad singulas, quibus imperabat nationes edictis, Magus immunitatem tributorum ac uacationē militiae in triennium tribuit, atq; hoc quidē, statim adeptus imperium, edixit. Octavo autē mense, quis nam esset, compertus est hunc in modum. Erat Otanes quidam Pharnaspis filius, sed genere atq; opibus primo cuiq; Persarum par. Hic Otanes Magum non esse Smerdem Cyris primus suspicatus est, sed eum, qui erat, hac coniectura, quòd neq; ex arce progrediebatur, neq; Persarum procerum quempiam ad conspectum suum uocabat. Itaq; eum suspicatus esse, hoc sibi statuit faciendum. Cū haberet filiam nomine Phadinam, quā Cābyses tenuerat, cuiusq; tunc Magus contubernio utebatur, ut aliarum omnium Cambysis uxorum: misit ad eam quendam pater sciscitatum, quo cum homine cubaret, cum Smerde Cyri, an cum altero. Illa remisso nūcio, negavit se id scire, quippe quæ nec Smerdē Cyri uidisset unquam, nec eū cū quo cubaret, nosset. quismā esset. Ad hanc rursus mittit Otanes, inquires: Si ipsa Smerdē Cyri non habes cognitū, saltē sciscitare ab Atossa, quo cū uiro tu atq; illa cubietis. Non enim illa suum ipsius ignorat fratrem. Filia ad hoc respondit: ne in Atossæ quidē colloquiū uenire posse, aut ullam aliā cernere mulierē, cum

Patizlthes
magus Persarum regnum adeptus.

illo cubantium. Namq; hic uir, quisquis est. cum primum ad-
 deptus est regnum, nos dispersit, aliam alibi collocans. Au-
 dienti hac Otani res est uisa manifestior. Itaq; tertio un-
 cium ad eandem mittit in hac uerba: Filia, decet te bonis or-
 tā natalib. suscipere periculum quod re subire paterhorta-
 tur. Si enim iste Smerdis Cyri nō est, sed is, quē ego suspicor,
 nō debet neq; tuo frui cōtubēnio, neq; quod potentiā Persa-
 rū obtinet, impunē latari, sed pēnas luere. Nūc igitur agito:
 Cū tecū cubabit animaduertesq; soporātū, palpa eius auri-
 culas, quas si habentem cōperies, cū Smerde Cyri te cubare
 existima: sin minus, cū Smerde Mago. Ad hac Phadyna re-
 spondet, se si id faciat magnū adire discrimen, quoniā pro-
 bē sciret si ille careat auribus, & ipsa in palpādo deprehen-
 datur, fore ut ipsa ab illo trucidetur, tamen se id facturam.
 Et Phadyna quidem recepit se patri hoc esse profecturam.
 Huic aut Smerdi Mago Cyrus, cū regnaret, aures præcide-
 rat, non exigua de causa. Ergo Phadyna hac Otanis filia,
 quæcunq; receperat patri, executā est. Nam ubi uices eius
 fuerunt adeundi Magum (etenim uxores Persarū per uices
 in orbem ad illos pergunt) adiens Magū unā cubuit, eiūq;
 dū uehemēter soporatus est, aures palpauit quib. carere ho-
 minē nō difficulter, sed faciliē sanē deprehendit. Vbi illuxit
 celerrimē patrem certiorē rei gesta fecit. Iste sumptis A-
 spa: hinc & Gobrya Persarum primoribus, & ad fidem sibi
 seruandam accommodatissimis, rem omnem exponit, qui &
 ipsi sua spontē rem ita se habere suspicabantur. Eoq; uer-
 ba quæ Otanes attulerat, admiserunt constitueruntq; ut sin-
 guli sibi singulos in societatem delegerent ē Persis, quibus
 maximē cōfiderent. Asciiuit itaq; sibi Otanes Intaphernem,
 Gobryas Megabyzū, Aspathines Hydarnē Hi cū sex forēt,
 Varius à Persis (nam his pater eius Histaspes præerat) Susa-
 aduenit.

Phadyna
 Magū de-
 prehendit,
 non esse
 Cyri filiū.

aduenit. Qui cū aduenisset, placuit sex Persis hunc in societate adsciscere. Qui cum septem essent, cōgressi, collocutiq; fidem mutuo dederunt. Cumq; ad Dariū ordo dicendæ sententiæ uenisset, ita apud ceteros uerba facit: Equidem mihi uidebar ego solus nosse Magum regnare, & Smerdem Cyri mortem appetisse: atq; ob id ipsum dedita opera huc me cōtuli, ad necem Mago comparandam. Verū quandoquidē conigit, ut uos quoq; rem sciatis, & non solum ego, uideatur mihi confestim esse transigendum, neq; differendum. Differre enim fatius nō est. Ad hæc Otanes: Fili, inquit, Hystapis, & patre egregio ortus es, & teipso nihilo inferiorem esse patre tuo indolem præfers, noli tamen ita properare ad rē aggreddendam inconsulto. sed cūsiderantiū illam capeffe quā uia demum aggredi debemus, cū plures fuerimus. Tum Darius: Viri inquit, qui adest, si eo, quem Otanes dixit, utemini modo, sciatis uos ietermē ferituros. Aliquis enim priuati lucri ratione habita, rem ad Magū deferet. Et uos quidē debebatis potius per uosmet, qui cōperatis ista exequi: sed quoniam statuisitis ad plures referendum, & me adhibendū aut hodie transigamus, aut scitote (si nobis hodiernus elabatur dies) non aliū occupaturū, ut me apud Magū accuset. sed me ut uos accusem. Ad hæc Otanes, cum cerneret Darium esse properū. Quoniā, inquit, nos maturare cōpellis, nec sinis differre, age expone nobis ipse quoniam patio regiā introire possimus, & illos aggredi. Excubias nāq; depositas esse, ipse quoq; etsi non uisu, certē auditu nosti quas qua ratione pene trahimus? Cui respōdens Darius. Multa sunt, inquit, Otanes quæ nequeū oratione declarari, sed factō. Alia, quæ ratione declarari possunt. sed inde nihil clari operis existit. Vos uerō nostis excubias, quæ dispositæ sunt haud quaquā dissiles esse ad penetrandū. Nā cū nos tales sumus, nemo non,

Sept Per-
ta de occi-
dendo ma-
go consul-
tant.

quisquis ille sit, cedet nobis : partim ob reuerentiam, partim ob timorem: ad quod habeo prætextū accommodatissimū, sui inuitamur : siquidem me dicam à Persis uenisse, ac uelle quedam à patre mandata regi nunciare. Vbi enim expedit mendacium dicere, dicatur. Nam idem optamus, quicq̃ mendacium dicimus, quicq̃ ueritatem. Quippe cum hi, qui mentiuntur, tunc mentiuntur, cū persuadendo sunt quippiā lucrū faciuri. Et qui uerū dicunt, ideò dicunt, ut uerū dicendo alii quid lucrū consequantur. Et alius huc, alius illuc magis propensus est. Ita non idem faciitando, idem tamen obtinemus. Quod si nihil lucrī faciendum esset, per æquē, & uerax forte mendax, & mēdax uerax. Quod ad ianitores attinet, si quis eorū libenter cedet nobis, utilius ei suo tempore erit. Si quis obuiam ire conabitur, ut est hostis, ita tunc pro hoste habeatur. Deinde ubi intro irruperimus, rē transigamus. Post hæc Gobryas. Viri amici, inquit, nobis pulchrius erit recuperare imperium, aut si recuperare non poterimus, mortem optare, quā cū simus Persæ, uiro Medo parere, & quidē aures nō habent. Cū præsertim quicumq̃ uestrūm Cambyse agrotanti affuistis, memoria teneatis, quæ ille dū uita excederet, Persia imprecatus sit, nisi imperium recuperare tentauerint: quæ nos tunc non admittebamus, inuidiosè dici à Cambyse existimantes. Nunc igitur calculū pono in Darij sententiam: Neq̃ hunc cœtū dissoluendū censeo, sed statim aduersus Magum adeundū. Hæc dicta à Gobrya ceteri cōprobarunt. Interea dum ab istis cōsultatur, fortè hoc contigit, ut Magi inuito inter se consilio, statuerint cōciliandū sibi amicū Prexaspem, quod indigna passus à Cambyse esset, occiso eius filio, ictu sagittæ, & solus mortē Smerdis Cyro genui nosset, quē ipse suapte manu interemisset, quod præterea ob id apud Persas maxima flagrabat inuidia. His de causis accitū ho-

minem

minem sibi amicū cōparant, accipientes fidem, ac iusiurandū fallaciā, quæ ab ipsis in Persas facta esset, intra se habiturū, neq; cuiquam mortaliū patefacturum. pollicitantes innumera-
 abilia se ei daturōs. Recipiente Prexaspe facturum se, quæ Magi suasērāt, iterū illi dicere, in animo habere, omnes Per-
 sas sub murum arcis cōuocandi, ideoq; iubere hunc cōscensa
 turri prædicare, à Smerde Cyri Persis imperari, & ab alio
 nemine. Hac illi præcipiebant, ueluti homini summa apud
 Persas autoritatis, & qui sæpenuerō assueuerat eum esse
 Smerdem Cyri, ac eadem à se factā pernegasset. Hac quoq;
 Prexaspe se paratum exequi dicente. Magi conuocatis Per-
 sis, hominem in turri perduclum iubent habere orationem.
 Prexaspes ea, quæ ab istis oratus fuerat. sponte obliuiscitur:
 exorsusq; ab Achæmene, seriem familiæ Cyri recēset: & ubi
 tandem deuenit ad Cyrū, cōmemorauit illius in Persas bene-
 ficia. His expositis, prompsit ueritatem, causatus ideo se ha-
 stenus occultasse, quod sibi tutum non fuisset proferre rem-
 gestam, sed in præsentia necessitate coactū proferre: dixitq;
 se à Cambyse adactū Smerdē Cyri occidisse, & Magos esse
 qui regnent. Multis quoq; uerbis Persas deuouit: nisi rursus
 imperiū recuperarent, ac Magos ubiscerentur. Hac locutus,
 sese in caput à turri præcipitem dedit. Hunc in modū Prexa-
 spes, uir per omne tempus uitæ spectatus, occubuit. At septē
 Persæ ubi cōstituerunt aggredi protinus Magos, neq; rē dif-
 ferre, deos cōprecatum ierunt, ignari omnino eorū, quæ cir-
 ca Prexaspen acta essent, sed inter eundū in medio itimeris
 audierunt: eoq; à uia secedentes, iterum collocati sunt. Otia
 nes differendū negociū, neq; turgentibus rebus aggrediendū
 cēsebat: at Darius cōfestim eundū & quod decretū esset pa-
 gendū. Eis cōcertantib. apparuerūt septem accipitrū paria,
 infestant.

Prexaspen
 Magū ad
 populū in-
 dicat: de-
 inde præ-
 cipiat.

Coniurati
ad magos
occidēdos
irumpunt.

insestantium duo paria uulturum, eoq̃ uellianium, atque
insestantium. Quod intuentes septem Persæ sententiā Darij
comprobarunt: & mox freti auiibus, ad regiam cum fiducia
perrexerunt. Vbi ad portas affuerunt, prout Darius sense-
rat, ita euenit. Nam custodes reueriti Persarum primarios,
nec aliquid huiusmodi suspicantes ex his fore, qui uenirent
diuina cum pompa, ne interrogauerunt quidem. Vbi in au-
lam introgressi sunt, offendunt eunuchos, qui sunt à nuncijs:
& ab his qua gratia uenirent, interrogantur. Illi inter per-
contandum ianitoribus minitabantur, quod homines ingre-
di permisissent: atq̃ ulterius pergere uolentes eosdē prohi-
bebant. Isti se mutuo cohortati, eductis gladijs, eos à quibus
arcebantur, ibidem trucidant. ydemq̃ cursu in conclaue cō-
eundunt: intra quod tunc fortē ambo Magi agebant, et de ijs
quæ d Prexaspe erant acta, consultabant. Qui cū nouissent
tumultuantes eunuchos, atq̃ uociferantes, procurrerunt u-
terq̃: & quod fiebat animaduertentes, ad uires cōuersi sunt:
quorum unus occupat arcū, alter lanceam sumit. Atq̃ inde
miscentur inuicē. Verū arcus ei, qui illū sumpserat, cū ho-
stes iuxta essent nulli usui fuit. Alter se lancea iuebatur, eoq̃
iū Aspathinis femur percussit, iū oculū Intaphernæ: oculoq̃
ex uulnere Intaphernes, non tamen & uita, priuatus est. Et
hos quidem alter Magorū uulnerauit, alter uerò, quando ar-
cus ei nulli usui erat, in thalamū, qui erat conclauē cōtiguus,
se proripuit, fores occlusurus: sed illic duo de septē cū eo ir-
rumpunt, Darius, & Gobryas: cū esset implicitus cū Mago
Darius, adhuc stans, atq̃ hærens, considerabat ne Gobryam
feriret in tenebris. Eum cernens Gobryas ociose stantem,
interrogat, cur non uteretur manu. Respondenti Dario,
dispicio ne te feriam: Tu uerò, inquit, uel per utrumq̃ exige
gladium. Cui Darius obtemperans, pugionis ictu uibrato
Magum

Magū casu percussit. Interfectis Magis capita demunt, eaq̃ gestantes quinq̃ eorū, duobus reliquis, qui sancti erāt, illic relictis, tū quod inuali di essent, tū arcis tuēdæ causa, foras procurrūt cū uociferatione ac tumultu, ceterosq̃ Persas cōpellando rē gestam exponebāt, capita ostentantes: & simul quicunq̃ Magorū ipsis occurrebat, mactabant. Persæ cognito ab his quod actum erat, ac dolo Magorū, & ipsi faciēda sibi Magorum rex. eadē censuerunt, eductis gladijs ut quenq̃ reperiebāt Magū, interficiebant: & nisi noctis interuentu cohibiti fuissent, neminē Magorū reliquissent. Hunc diem Persæ maximē solenem publicē obseruant, & in eo ingens celebrant festum, uocantes id *magoporia*, id est, Magorū cædem. Quo die nullo magorum fas est prodire in lucem: sed cuncti se intra domum cōtinent. Vbi resedit tumultus, diesq̃ quinq̃ excessēre, hi, qui Magos inuaserant, de omni rerum statu cōsultabant. Quorum orationes, etsi apud nonnullos Græcorum fide carent, tamen huiusmodi fuerunt. Otanes hortabatur rē Persicam in mediū constituti ita inquiens: Vnū ē nobis principē fieri amplius mihi non uidetur: neq̃ id aut iucundū esse, aut bonū. Nam, & quod licentiæ Cambyses processerit, nostis, & quod Magus. Quid igitur nobis opus est monarchia, quam sustulimus: in qua licet pro libidine agere omnia impune: quæ uirū etiā si optimus omnīū fuerit, tamē cū in ea positus est, extra cōsuetos abijcit sensus: quippe cū præter inuidiā ab initio ingeniā homini, ingeneretur ex præsentib. bonis insolentia. Itaq̃ hæc duo mala habēs, nimirū omnē malitiā habet, tūm p̃ insolentiā, quod expletus omnibus rebus est, tūm p̃ inuidiā multa facinora admittēs. At enim uir tyrannus (ut q̃ omnia bona obtinet) debebas sine liuore esse. Verū ita natura cōparatum est ut is sit aduersarius popularibus suis. Siquidem eorum optimis quibusq̃, qui superstitēs sunt atq̃ uiuunt, in-

Otantis ratio de abolenda monarchia.

rides.

videt, deterrimis delectatur. & quod indecentissimū est, criminationes admittere optimum putat. Nam siue admiretur eum modeste, offenditur, quod non effuse hoc facias: siue effuse facies, offenditur, quasi sibi assenteris. Et ut exequar dū cēdo, quæ maxima sunt, iura patriæ labefaciat, sceminis uim affert, indemnatos interimit. At cum dominatur multitudo, in primis nomen obtinet omnium pulcherrimum, isonomiā, id est, iuris æquabilitatem. Deinde nihil eorū agit, quæ monarchus, hoc est, unicus princeps. Nā magistratus, tūm forte deliguntur, tūm administratorum rationem reddunt: omnia deniq; consilia in commune referuntur. Itaq; (ut meam dicā sententiam) censeo nobis monarchiæ deiectionibus statum multitudinis esse optandum. In multitudine quidem omnia insunt. Otanes quidem hanc sententiam dixit. Megabyzus autem ad oligarchiam, id est, ad statum paucorum rem traducens, ad eam socios hortabatur his uerbis: Quæ Otanes dixit de abolenda tyrannide, ea sint pro dictis à me quoque: sed quatenus hortabatur summā deferri ad multitudinem, in hoc ab optima errauit sententia. Etenim populari multitudine nihil est, neq; insipientius, neq; insolentius. Itaq; eos qui tyranni sauitiam fugiunt, ad intemperantis plebis recidere sauitiam, nequaquā tolerandum est. Nam tyrannus si qd facit, intelligens facit: at plebi inest nihil intelligere. Quo enim pacto intelligat, qui neq; edoctus est, neq; honestum nouit, ne domesticum quidem, qui ad res agendas sine consilio præceptis ruit, torrenti flumini similis? Itaq; si qui malè consultum Persis cupiunt, nō statu populari utantur. Nos uerò qui cœtum uirorū optimorū delegimus, ad hos deferamus. Nā inter eos, & ipsi erimus, & ex optimis uiris credibile est optima existere consilia. Hanc Megabyzus sententiā dixit. Tertio loco suam Darius, inquiens: Quæ Megabyzus dixit,

quatenus

Megabyzus
Oratio pro
oligarchia.

quatenus ad statum popularem pertinent, rectè mihi uideatur
dicere: quatenus ad statum paucorum, non rectè. Propositis
enim tribus statibus & his omnibus optimis, ut optimè impe-
ret populus, optimè pauci, optimè unus, inter hæc multò an-
tecellere unius imperium sentio. Nam unius uiri, qui opti-
mus sit imperio, nihil melius esse constat. Quod qui sentit,
non inmerito statum popularem missum faciat, ut taceam
sic præcipuè consilia in aduersarios trahi solere. Porro in sta-
tu paucorum, cum plures uirtuti incumbant in publicum,
aheamentiора priuati odia excitari consueuerunt. Cum ta-
nim quisq; princeps esse optet, & in dicenda sententia uincere,
ad ingentia inter se odia euadunt. Ex quibus seditiones
existunt, & seditionibus caedes, & cadibus ad unius imperium
deuenitur. Vnde intelligi datur, quanto sit hoc illo præstan-
tius. Iam uerò plebe imperante, abesse non potest, quoniam mali-
tia exoritur: exorta malitia in republica inter malos, non o-
dia fiunt, sed amicitie ualida, qui enim aduersus rempubli-
cam facinorosi sunt, mutuo se occultant: idq; tandiu fit, dum
aliquis populo præpositus, tales homines compefcat, is uide-
licet, quem populus inter ceteros admiretur. Hic enim admi-
tatione est, tunc uerè monarchus ostenditur, declarans in hoc
monarchiâ esse omnium præstantissimam. Atq; ut in summa om-
nia colligam, unde nobis libertas extitit, & à quo data, à po-
pulo, an ab oligarchia, an à monarcho? Ego sentio, cum
fuit per unum uirum liberati, uos debere talem rem cõplecti: non
alioqui leges patrias dissoluatis bene conditas, quod nequa-
quam expedit. Hæ tres fuerunt d. Etæ sententiæ, quarum ultimam
quatuor reliqui assenserunt. Otanes qui inris æquabilita-
tem facere Persis studebat, ubi ipsius sententia reiecta est a-
pud alios, ita in medium locutus est: Coniuratores, quoniam
constat necesse esse unum aliquem & nobis regem fieri, siue

Darî otas-
tio pro mo-
narchia.

per

per sortem, siue permissu Persarum per multitudinis electi-
nem, siue qua alia ratione: equidem ego uobis nō refragor,
quippe neq; præesse uolo, neq; subesse. Et hac lege cedo uo-
bis ius meū imperij, ut nulli uestrū, aut ipse ego, aut nullus
unquā meorū subijt. Otane hac locuto, ceteri sex eius po-
stulatis assenserunt. Ita hic alijs nō refragatis ē medio abijt
aliò sessum. Ceteris septem de iustissimo rege deligēdo cōsul-
tantibus, uisum est. si ad aliquem ex ipsorum numero regnū
pueraret, Otanē donari debere peculi-riter, eiusq; demceps
posteror, cū omni alio magnificentia genere apud Persas
honorificentissimo tūm Medica quotannis ueste. Quæ ideo
decreuerunt eis donanda, quod primus rem agitauerat &
ipsum in cætū cōegerat. Et hac quidē peculiariter in Otanē
decreuerūt. Illa uerō in cōmune, ut regiam introire unicuiq;
ē septē sine internuncio liceret, nisi forte cum uxore cubaret
rex, neue regi fas esset aliund', quā ē familia coniuratorū.

De regis
electione
ita uult
conjuratores.

uxorem ducere. De regno aut hunc in modum: *Ut sub ortū
solis cōscensis equis, dum in suburbanis uetarentur, cuius e-
quus uocē primus edidisset, is regnū Cambysis obtineret.* B-
rat. Dario quidā equiso, uir solers, nomine Oebares: ad quē
Darius, postquā ē cætū digressi sunt, ita inquit: Oebare, de
regni negotio sic inter nos cōuenit, ut sub ipsum statim solis
ortū equis cōscensis, cuius equus uocē primus ediderit, is re-
gno potiaur. Quare si quid solertiae habes, nūc cōminisce-
re, ut nos obineamus hoc decus, eo nemo alius. Ad eū respō-
dens Oebares: *Here, inquit, si in hoc uersatur, rex sis necne,
huius rei causa cōsidere te iubeo, et bonū habere animū, an-
te te fore regē neminē.* Eiusmodi habeo medicamēta. Si igitur,
inquit Darius, habes istiusmodi cōmentum adest tēpus
cōminiscendi, nec differēdi remi utpote crastino die nobis
futuro certamine. Hæc ut audiuit Oebares, ita sibi faciendū
putauit:

putauit: Vbi nox aduenit, unam equarum, quam equus Darij maxime adamabat, in suburbana adducit, ibique alligat. Tum equum Darij eodem ducit: eumque circumages, itentide equa admouet, ac tandem admittit. Postero die simulatque il luxit, sex Persae ex conuento affuerunt equis assidentes. Et cum in suburbanis ultrò citroque uectarentur, ubi ad locum peruenerunt, ubi superiore nocte equa fuerat alligata, ibi Darij equus accurrens hinnitum edidit: et hinnitu edito, proiutus fulgur sereno caelo tonitruumque exiit. Haec cum Dario tamquam ex composito accidissent, eum compotè uoti fecerunt. Nam ceteri ex equis desilientes, Darium adorauerunt: Sunt qui hoc dieat Oebarem fuisse machinatum, sunt qui aliud. Vtroque enim modo refertur à Persis. Volunt namque Oebare attrectatis manu huius equae genitalibus, ipsam manum intra subligaculum tenuisse abditam: et sub ipsum statim solis ortum, cum equi degressuri essent, eam naribus equi Darij admonuisse, equumque ad odoris sensum infremuisse, atque hinnisse. Darius itaque Histaspis filius declaratus est rex: cum omnes Asiani audientes dicto fuerunt, praeter Arabes, qui à Cyro, et rursus à Cambyse populos subigente, nunquam tamen in seruitutem redacti sunt, sed hospites extiterunt, quibus Cambyse in Aegyptum transitum praeuissent. Inuitis enim Arabibus Persae Aegyptum inuadere non possunt. Darius matrimonia ex Persis auspicatus est, ductis duabus Cyri filiabus, Atossa, quae Cambyse fratri, et rursus Mago nupserrat, et Artystona uirgine. Praeterea altera Smerdis Cyri filia nomine Parmis. Nec non filiam Otanis duxit, quae Magum prodidit. Idem uiribus omni ex parte stabilitis, ante omnia simulachrum è lapide factum statuit hominis equo insidentis, inscriptis in haec uerba literis: DARIVS HYSTASPIS, TVM EQVI VIRTUTE, cuius nomen lege-

Darius rex
creatur.

Darius re-
gnare cō-
stituit.

batur. TVM OEBARIS EQVISONIS PERSARVM
REGNVN ADEPTVS.

*His apud Persas aëlis, uiginti prouincias (quas ipsi Sa-
trapeias uocant) constituit. earumq; singulis præfides præse-
cit: taxato quod penderetur tributo per nationes, alijs fini-
timis transcribens, alijs transferens, alijs remotiores gentes
attribuens, distributo prouincijs hunc in modum tributo,
quod exigebatur cum hoc edicto ut qui argentum, hi Bas-
bylonici talenti pondere: qui aurum, hi Euboico pondere
afferrent Valet autem Babylonicum talentum septuaginti
semina Euboicas. Etenim sub Cyro, atq; deinde sub Cam-
byse, nihil dum fuerat circa tributa institutum, sed munera
afferebantur Ob hanc tributi ordinationem, & alia huius-
modi, Persæ aiunt, Darium fuisse institorem, Cambysem
autem dominum, Cyrum uero patrem: quoniam Darius res
omnes quæstui habebat, (Cambyse asper erat ac morosus,
Cyrus mitem agens, & omni ratione de illis bene mereri
studens. Ab Iombus igitur & Magnetis, qui in Asia incolunt
& Aëolis, & Caribus & Lycijs & Melyensibus, & Pam-
phylijs (unum enim erat, idemq; impositum his tributum)
pendebantur quadringenta argenti talenta: Hæc erat ab
eo prima portio instituta A' Mysis, & Lydis, & Alysonijs,
& Cabalijs, & Hygennensibus quingenta talenta: Secunda
portio hæc erat. Ab Hellepontijs, qui ad dexteram illuc
nauigantium sui sunt, & Phrygibus, & Thracibus, qui As-
siam incolunt & à Paphlagombus, & Mariandemis, & Sy-
ris, trecenta & sexaginta talenta: Hæc erat tertia portio.
A' Cilicibus equi albi triceni sexageni, in dies singulos sin-
guli, necnon talenta argenti quingenta quorum centum &
quadraginta erogabantur in eam Ciliciæ regionem, quæ
equos*

quos producebat: trecenta autem & sexaginta ad Darium ibant. Hæc quarta portio. Ab urbe i osideo, quam colonia Amphilochns Amphiarai filius deduxit in sinibus Cilicū, ac Syriorum, ab hac ad Aegyptum usq; præter Arabū partem (hæc enim erat immunis) 350. erat tributum: Quinta portio hæc. Cui annumeratur omnis Phœnicia, & Syria, quæ dicitur Palæstina & Cyprus. Ab Aegypto & Afris, Aegypto conterminis & Cyrena, & Barca (in portione namque Aegypti hæc ordinantur) 700. proueniebant talenta, præter pecuniam è piscario prouentu lacus Mærios. Excepta hac pecunia, & certo frumenti numero, 700. talenta obueniebant. Nam centum uiginti millibus Persarum, qui in albo muro Memphitico stationem habent, & eorum auxiliarijs admetiuntur illi frumentum: Sexta portio hæc. Sat tagidæ & Gandarij, & Dadicæ, & Apparytæ, in idem constituti, 170 talenta pendebant: Septima portio hæc. A' Sus, & cætera Cysiorum regione, 300: Octaua portio hæc. A' Babylone uerò cæteraq; Assyria, mille talenta argenti proueniebant, & præterea pueri castrati 500: Nona portio hæc. Ab Ecbatanis, & ab reliqua regione Medica, & Paricanis, & Orthocorybantibus, 450. talenta: Decima portio hæc. Caspij, & Pausicæ, & Panthimati, & Darita, simul conferentes, 200. talenta afferebant: Undecima hæc portio. A' Bastriinis ad Aeglos usq; 360 erat tributum: Portio duodecima hæc. A' Pacliyica & Armenijs, eorumq; cõterminis, Euxino tenus ponto talenta 400: Tertiadecima portio hæc. A' Sagarijs & Sarangibus, & Thamaneis, & Vijs, & Mecis, & his, qui rubri maris insulas incolunt, ubi rex eos, qui relegati uocūtur, collocat: ab his omnibus 600 talentorū proueniebat tributū: Quartadecima portio hæc.

Saca & Caspij, 250. talēta afferebant: Quintadecima portio hæc. Parthi Chorasmijq; & Sogdi, & Arii, 300. talēta: Sextadecima portio hæc. Paricani, & qui ex Asia sunt Aethiopes, 400 talenta: Decima septima portio hæc. Mantienis, & Saspirib. & Alarodij 200. talenta sunt: Duodevicesima portio hæc. Moschis, & Tybarenis, & Macronibus, & Mosynæcis, & Mardis, 300. talenta imperata sunt. Undevicesima hæc portio. Indi, ut sunt multitudine multò numero sissimi inter omnes, quos novimus mortales, ita tributum sæper ceteros oēs afferebant 360. talenta aureorum ramentorum: Vicesima portio hæc. Quod si Babylonica pecunia ad pondus Euboicum redigatur, fiunt 9540. talenta argenti. Aurum uerò, si terdecies tanto ramentorum taxetur, in summa reperietur ad rationem Euboicam esse 6680. talentorum. Quibus in unum contractis, ad Euboicum cōputum, exigebantur in summam annui tributi à Dario, talentorum 14560. Minorem his summam omittendam mihi, non referendam puto. Hoc tributum Dario ex Asia obueniebat, & aliquantulum ex Africa, procedente tempore, & ab insulis obuenit aliud tributum: & ab his, qui Europæ Theffalia tenus incolunt. Id tributum rex hunc in modum thesaurizat, hoc est, reponit: liquefactum aurum argentūq; inficiles fidelias infundit. Expletas mox fidelias subinde frangi: ex eoq; auro argentoūe quoties pecunia indiget, tantum concidit, quantum usus postulat. Atq; hæc quidem provincie erant, ac tributorum taxationes. Sola autem Persia ideo inter tributarias à me prætermissa est, quòd eam minime Persæ colunt. Isti tamen ad ferendum ullum tributum non adigebantur, sed munera portabant. Aethiopes Aegypto contermini, quos Cambyses in expeditione contra Macrobios Aethiopes sumpta subegit, qui sacram Nisam incolunt,

Tributum
quomodo
Persarum
rex reponat.

colunt, & Baccho dies festos agunt: ibi Aethiopes, eorumque finitimi, eodem quo Indi Calandiae semine utuntur, subterraneasque obtinent domos: horum utrique tertio quoque anno munera portabant: portantque ad meam usque memoriam binos semodios auri rudis, & ducentos fascies ebeni, & quinos Aethiopes pueros, & uicenos grandes elephantorum dentes. Colchi quoque inter dona ferentes, repositi erant, eorumque finitimi ad montem usque Caucasum. Ad hunc enim montem imperitatur à Persis. Nam, qui ad Aquilonem Caucasi habitant, eorum iam nulli Persas curant. Hi igitur dona sibi imperata, etiam ad meam usque aetatem, quinto quoque anno afferebant, centenos pueros, totidemque uirgines. Afferebant & Arabes mille quotannis talenta thuris. Haec illi dona, praeter tributum, regi portabant. Sed id aurum tam inukum, Indi, unde ramenta (quae dixi) regi afferunt, hac ratione comparant. Indicæ regionis id, quod ad solem uergit, fabulosum est. Nam Indi, duntaxat eorum, quos scimus, de quibus aliquid pro certo narratur, primi sunt hominum, qui in Asia ad auroram, & solis ortum habitant. In eorum enim tractus qui auroram spectat, propter arenam vastus est. Eorum autem complures sunt gentes, atque ea lingua inter se dissonae quarum aliae sunt deditae rei pecuariae, aliae non. Item aliae in palustribus fluminis habitant crudis uiscitantes piscibus, quos agresi, arundineis nauigijs excipiant. Singula autem nauigia è singulis arundinis internodijs fiunt. Isti ex Indis ferunt uestem è tegete: quam ubi è flumine messuerunt, incideruntque, plectentes in modum storea, tanquam thoracem sibi induunt. His finitimi auroram uersus sunt Indi pecuarij, carnibus crudis uescentes, nomine Padai, qui tabus uti moribus narrantur: Quoties ciuium aliquis aliquauè egrotat, uirum quidem sui maxime familia-

Indiæ ritus
& mores.

Indorum
mores.

Indi hu-
mano car-
ne uescun-
tur.

res interimunt: quòd dicant illum morbo tabescentem, car-
nes ipsis corrupturum. Et licet se neget ille agrotare, nihil-
ominus isti non ignoscentes necant eum, epulanturq̃. Mu-
lieri uerò suæ maxime necessaria, idem quod uiri uiro faci-
unt. Qui autem ad senium peruenit, eo itidem mactato, pa-
scuntur. Ideoq̃, cum hac de causa, tum, quia omnes qui in
morbum incidunt, necantur, non multi sanè eorum ad sene-
ctutem perueniunt. Est aliorum Indorum hæc diuersa con-
suetudo, ut nullam animantem interimant, uq̃ nihil serant,
nec domos parandas existiment, atq̃ herba uiclitent. Est eis
semen quoddam milij instar, sua sponte nascens è terra suo
in calice quodcum ipso calice lectu coquunt, eduntq̃. Quo-
rum quisquis in morbum incidit, is in locum desertum per-
git, ibiq̃ decumbit, eius uel discumbentis, uel defuncti cura
gerente nemine. Florum omnium, quos recensui, Indorum
coitus in propatulo est, sicut pecorum. Color similis ac pro-
ximus Aethiopico. Genitura, quam in mulieres emittunt, nò
alba, quemadmodum cæterorum hominum, sed atra, ut co-
lor corporis: qualem Aethiopes quoq̃ emittunt. Hi Indi lon-
gius à Persis absunt, & uèto austro subiecti: eoq̃ Dario neu-
tiquam obtemperabant. Cæteri Indi Casbatyro urbi, & Pa-
ctica regioni contermini sunt, ad uentum aquilonem habi-
tantes. Ex omnibus Indis ij, qui proximam Bactrianis uicã
degunt, pugnacissimi sunt, & qui ad austrum præcipuè mie-
tunt. Circa hanc enim plagam uasta sunt, propter arenam
loca. In qua solitudine arenosa formica gignuntur, canum
quidem magnitudine minores, uulpium uerò maiores. Ea-
rum nonnullæ & apud eos, & apud regem Persarum uisun-
tur hinc uenatu captæ. Hæ formicae in faciendis sub terra
domucilijs egerunt arenam, ut apud Græcos formica, atque
eodem

Coitus in
propatulo.

Genitura
indorum
atra.

Formicae
Indicae.

eodem modo, ipsa specie corporis simillima. Ea autem, quæ egeritur arena, auracea est: pro qua in desertum mittentes Indi, ternos singuli camelos iugunt: mares à lateribus, quos frenatos trahūt, fœmipam in media, in quam ipsi ascendūt: data opera, ut à recentissimis fœtibus abstractas iungant. Etenim apud eos cameli, cū nihilo sint minori pernicitate quàm equi, tum uerò ad ferenda onera multò ualentiores. Qualem habet camelus speciem, Græcis utpote scientibus, non puto scribendum: sed quòd eius animalis nescitur, eloquar. Camelus in posteribus cruribus gerit quatuor femora, & totidem genua, & ueretrum inter posteriora crura caudam uersus spectans. Hunc in modum iunctis camelis, Indi ad aurum legendum tendunt: ut cum feruentissimus erit æstus, sint in rapina. Siquidem præ æstu formicæ sub terra se occultas tenent. Est autem illis hominibus sol ardentissimus matutino, non quemadmodum alijs meridie, eousque effruescens, dum tēpus est à foro discedendi, per quòd spatium multo magis urit, quàm meridianus in Græcia: adeò, ut dicantur illi, tum in aqua se abluerè. Meridies uerò Indos urit peræquè atq; alios homines: declinante meridie, talis est illic sol qualis alibi matutinus. Ac deinceps magis, ac magis frigesceus, dum ad occasum peruenit: quo tempore præcipuè friget. Vbi ad locum Indi peruénère, culleis (quos attulere) arena cōpletis, raptissimè retrò se recipiunt. Quos protinus formicæ (ut à Persis fertur) olfactu perceptos insequuntur tanta pernicitate, quāta in alio est nullo: ita ut nisi uia, ad quam formicæ congregantur, anticipent Indi, nemo sit ipsorū inde euasurus. Ideoq; camelos mares, quòd impares fœminis sūt in currēdo, ne trahātur, dissoluūt:

Camelli
forma.

Arena as
reacea
quibus mo
dis diripia
tur.

sed non utrunq; pariter. Femina uerò pulli (quem reliquit) memor, nihil sibi remittit. Hac ratione Indi maiorem auri partem nanciscuntur, ut Persæ memorant. Nam quod effoditur eadem regione aurum, rarius est. Et sanè pulcherrimas quodammodo res extrema orbis habitati pars sortita est, quemadmodum Græcia (quod præstantissimum iudicatur) pulcherrimas regiones. Nam, ut paulò antè dixi, ultima plagarum, quæ ad orientè uergentes habitantur, Indica est: in qua & animantes, tam quadrupedes, quàm uolucres, multò sunt grandiores, quàm cæteris in locis, præterquàm equi (nam ab equis Medicis uincuntur, qui Nisæi uocantur) & in finita uis auri, partim effossi, partim per flumina deuecti, partim (ut indicaui) surrepti. Præterea aggresstes arbores pro fructu lanâ ferentes, ouillæ tum pulchritudine, tum bonitate præcellentem, qua in uestiariis Indi utuntur. Ad meridiem ultima è regionibus, quæ habitantur, Arabia est, in qua sola omnium nascuntur thus, myrrha, casia, cinnamomum & ledanum. Cuncta hæc facilia ad nanciscendum, præter myrrham. Nam thus Arabes storace suffientes, legunt ea, quam Phœnices ad Græcos exportant. Hac suffitù thus capiunt. Etenim thuriferas arbores obseruant colubri subalati, exigua corpore, discolori specie, permagno numero circa singulas arbores, ijdem uidelicet, qui aduersus Aegyptum factò exercitu tendunt. Nec ullo alia ab arboribus, quàm storacis fumo submouentur, uniuersam terram oppleturi (ut Arabes aiunt) nisi ut ijdem narrabant, simile quiddam istis contingeret ei, quod nouimus contingere uiperis, idq; (ut credere debemus) solerti diuinitatis prudentia. Nam quæ & timido animo sunt, & esculenta, ea omnia fatuosa fecit, ne assiduo esu deperirent; contra, quæ se-

Lana ar-
boræ.

Storax.

Natura so-
luta, 1.
Leporis fa-
cilitas,
lege 1. 12.
lib. 8. ca. 11.

ua, & maligna sunt, ea uoluit parum esse fortuosa. Vnde fit, ut lepus, quem omnia uenantur, fera, ab eis, homo, tam ferax sit: sola quæ ex omnibus bestiis cum grauida est, etiam impleatur, & alium fœtum in utero gestans pilis uestitum, aliud nudum, alium tantum non formatum, alium concipiat. Et lepus quidem talis est. At leena ualidissimum, ferocissimumque animal semel in uita unum parit. Nam una cum fœtu uterum emittit. Cuius rei causa est hæc: quod catulus leoninus, ubi moueri in utero incipit cum habeat unguis longè acutissimos, ex omnibus feris, uterum lacerat, augescens, quæ magis, ac magis, ungues imprimendo exulcerat. ita, ut ad postremum, dum parius adest, nihil uteri relinquebatur incolume. Quare si uiperæ, & alati Arabiæ serpentes ita gignerentur, ut ipsorum natura fert, non esset hominibus uiuendi facultas. Nunc autem cum libidine agitantur, & per paria coeunt, fœmina collum maris in emittenda gemitura comprehendit, sorbensque non prius dimittit, quam deuorauerit. Et mas quidem hoc modo perit. Fœmina uerò talem luit masculo penam: quod filij, dum adhuc intra uterum sunt, patrem ulciscetes, matricem ambedunt: eiusque aluo ambesa, ita partum faciunt. Cateri serpentes, qui non sunt hominibus perniciosi, oua pariunt, & magnam vim fœtum excludunt. Atque uiperæ per uniuersum orbem terrarum uisuntur, alati uerò serpentes nusquam alibi, nisi in Arabia, aut certè non adeò frequentes. Hunc in modum Arabes thus comparant. Casiam autem sic: Postquam sibi cum ceterum corpus, tum faciem præter oculos obli- gauerunt corijs, alijsque pellibus, ad casiam pergunt. Bæ nascitur in palude non alta, circa quam, & in qua degunt feræ alate, uespertilionibus similima, stridore atro, & uiri-

Vide Gell. lib. 13. cap. 7. & Arist. 6. ani.

Viperæ coitus paratus.

Serpentes alati.

Cassia col- lectio.

Cinnamo-
mi colle-
tio.

Hæc tan-
quã fabu-
lofa cõfu-
tas Plin.

bus prævalentibus, quas ab oculis arcentes Arabes, sic ca-
siam metunt. Cinnamomum etiam, quàm superiora miras-
bilius legunt. Nam aut quo modo, aut qua in terra gigna-
tur, illud nequeunt dicere. nisi quod probabili ratione utun-
tur, quòd quidam uolunt id gigni in his regionibus, ubi Bac-
chus educatus est: & ipsas cinnamomi festucas afferri à grã-
dibus quibusdam alitibus ad nidos è luto cõstructos in præ-
ruptis montium, & homini inaccessis. Contra quas hoc Ara-
bes excogitauerunt: Boum, asinorumq; defectorum, & ali-
orum iumentorum membra minutatim concisa, in ea loca
portant: & ubi iuxta nidos posuere, procul abscedunt. Ad
hæc frustra delapsæ uolucres, ad nidos suos carnem com-
portant: cui sustinenda impares nidi, ad terram discissi la-
buntur. Tunc Arabes ad eos colligendos accedunt. Hæc
ratione cinnamomum ab illis legitur, & illinc in alias regio-
nes dimittitur. At Ledanum, quod Arabes Ladanũ uocant,
etiam cinnamomo mirabilius comparatur. Quippe quod
in graueolentissimo loco nascens, tamen fragrantissimè o-
let. In barbis hircorum inuenitur innatum, ut luti mucor li-
gni, cum ad conficienda multisaria unguenta utile, tum præ-
cipuè ad suffitionem, qua Arabes utuntur. Hactenus de thy-
miamatis dictum sit. Redolet Arabica regio mirificè iu-
cundo quodam odore. Suntq; in ea ouium duo genera, ad-
miracione digna, quæ nusquam alibi uisuntur, quorum u-
num caudas habet tam longas, ut non sint tribus breuiore
cubitis, si quis trahi sinat, hulcera contrahunt, dum per
terram atteruntur. Nunc unusquisque pastorum hæc-
tenus est doctus arte fabili, ut plostella faciant, quæ singu-
larum ouium caudis subligent, superq; plostella caudas i-
psas

Oves Ara-
bica.

psas alligent. Alium genus ad cubitalem latitudinem
 caudas gerit. Huic, qua parte meridies ad solem occidentē
 uergit, contermina est Aethyopia terrarum habitatarum **Aethiopia.**
 ultima. Hæc, & auri multum fert, & uastos elephantes, pro-
 minentibus uirique dentibus: & cum agrestes omnes arbo-
 res, tum uerò ebenum, nec non uiros maximos, pulcherri-
 mosq; & æui longissimi. Atque hæc quidem extrema sunt
 Asiæ, Africaq;. De extremis autem Europæ quod pro com- **Europæ**
 perto referam, non habeo. Neque enim assentior, fluium **extrema.**
 quendam esse, Eridanum à barbaris uocitatum, qui subeat
 mare ad Septentrionem spectans, unde electrum uenire nara-
 ratur. Ne Cassiteridas quidem noui insulas, hoc est, stannas
 rias, unde ad nos uenit stannum. Quam rem uel ipsum co-
 arguit nomen Eridanus, quod Græcum est, non barbarum,
 ab aliquo poetarum fictum. Sed etsi hoc studiose quæsiue-
 rim, à nemine qui ipse uiderit, accipere potui, quomodo se ha-
 beat mare ad illam Europæ partem. Ab extremis itaq; ad **Eridanus.**
 nos uenit stannum, electrumq;. Cæterum, ad septentrionem
 Europæ quam plurimam auri uim esse constat. Sed quomo-
 do fiat, ne hoc quidem pro comperto dicere queo. Dicuntur
 tamen id à gryphibus auferre Arimaspi, uiri unoculi, quod **Arimaspi.**
 nec ipsum crediderim, ut uiri nascantur unoculi, cæterā na-
 turam habentes alijs hominibus parem. Porro extrema ter-
 rarū cōcludunt aliā regionē, intusq; cohibent ea, quæ nobis
 pulcherrima putātur, illisq; rarissima. Est in Asia planities
 quædā, undiq; cincta monte, quinq; in locis interciso quæ ali-
 quando fuit Chorasmiarum, cum ipsorum finibus, & Hyr-
 canorum & Parthorum, & Sarangæorū, & Thomaniorū.
 Sed posteaq; Persæ rerū potiti sunt, facta est regis, ex hoc cir-
 cum-

*Aces am-
nis.*

cumieſto monte ingens amnis profluit, nomine Aces, qui quondam per ſingulas undiqꝫ interciſiones ductus, ac diſtributus, totidem quas dixi partium regiones irrigabat. Vbi uerò in poteſtatem regis Perſæ uenerunt, hoc ab illo ſunt paſſæ, quòd anfractibus montium ab rege abſciſſis, & ad eorum ſingulos portis inditis, aqua ab exitu intercluſa eſt, interfluenteqꝫ introrſum amne planities, quæ intra montes erat, pelagus facta, cum fluat in interiora amnis, nulla ex parte exitum habens: atqꝫ ita ipſæ gentes priſtino aquæ uſu fraudata, afficiuntur permagno detrimento. Nam hyberno tempore Deus illis, quemadmodum alijs hominibus pluuit. Sed æſtate cum ſerant piſum, & ſeſamum, aquam deſiderât. Igitur cum nihil eis aquæ tribueretur, ad Perſas uenerunt uiri, atqꝫ mulieres, ſtantesqꝫ pro foribus regis, cum eiulatu uociferabantur. Tunc rex his, qui maxime indigebant, portas reſerari iuſſit, utiqꝫ eas, quæ ad illos ferrent, eaſdem cum illorum terra humore hauſto ſatiata eſt rurfus obſerari: ita deinceps alias, ut quiqꝫ cæterorum populorũ maxime aqua indigerent. Id faciens, quantum ego auditu cognoui, pecunie exigendæ gratia præter tributum. Atqꝫ hæc quidem ita ſe habent. Cæterum, rex unum è ſeptem uiris, qui aduerſus Magum conſpirauerunt, Intaphernem cœpit, ac capite damnauit ob hanc noxam: Intaphernes ſtatim poſt oppreſſos Magos regiam ingreſſus, uolebat admitti ad colloquium regis. Etenim hac lege conuentum erat inter Magi oppreſſores, ut eis ad regem foret aditus ſine internuncio, niſi cubantem cum uxore. Itaqꝫ non oportere ſibi interuenire nuncium cenſens Intaphernes, quia foret unus è ſeptem, introire utique uolebat. Sed cum ianitor, & qui à reſponſis erat, introire non ſinerent, quòd regem dicerent rei uxoria dare oporteam,

*Intapher-
nis faci-
ens.*

petam,

ram, eos mentiri ratus, educto acinace, aures utriq; naresq; præcidit, ac loro freni equini ad ceruices ipsorum alligauit, hominesq; dimisit. Qui cum sese regi exhibuissent, & facti causam exposuissent, Darius sigillatim quinq; Persas accersit, ueritus ne id communi sex Persarum consilio factum esset, explorauitq; nunquid id quod actum foret, comprobarent. Vbi comperit siue horum consensu Intaphernem hæc fecisse, hominem comprehendit, eiusq; liberos atque omnem familiam, multis de causis, credens illos cum suis cognatis rebellionem fuisse molituros: hos comprehensos ad necem uinciri iussit. Tunc uxor Intaphernis ad regias fores accedens plorabat atq; lamentabatur. Id assidue faciendo, ad sui misericordiam Darium cum adduxisset, misso ad eum nuncio, rex inquit: Mulier, offert tibi Darius unius electionem, ex uinculis domesticis tuis quem uelis liberari. Illa postquam secum deliberauit, ita respondit: Si uilius omnino animam rex mihi gratificatur, eligo ex omnibus fratrem. Hac audiens rex, miratus huius orationem, misso nuncio, inquit: Percontatur te rex, qua de causa uiro. filijsq; prætermisissis, fratrem delegeris ut superesset. qui, & remotiori abs te est gradu, quàm filij, & minus iucundus quàm maritus. Cui illa respondens: Rex, inquit, maritus mihi alius si Deus uoluerit atq; alij liberi, si hos amifero, esse possunt: alius frater parentibus meis iam uita defunctis, nulla ratione potest esse. Hanc secuta causam, ita locuta est, uisaq; est Dario probè dixisse. Itaq; ea re delectatus rex, & eum quem mulier optauerat, missum fecit, & filiorum natu maximum, cæteris omnibus interfici iussis. Ita unus è septem Persis intra initia occubuit. Id autem ferè circa Cambysis ægrotationem contigit. Erat Sardibus præses quidam à Cyro præfectus, nomine

Frater merito præfatus.

mine Orætes, uir Perses, cui nefariæ rei cupido incescit: sis.
 Polycratidis occisio. quidem Polycratem Samum, à quo nullo nec factio nec dicto, quantulocumq; læsus esset, quemq; ne uidisset quidem unquam tamen concupiuit capere ad interficendum ob hanc (ut pleriq; aiunt) causam. Cum aliquando pro foribus regis considerent Orætes, & alter quidam Perses, nomine Mitrobates, præfectus gentis, quæ est in Dascylis, è uerbis adiurgia peruenerunt. Et cum de uirtute disceptaretur, Mitrobates obijciens Oræti, inquit Tunc in precio uirorum es, qui insulam Samum tuæ prouinciæ adiacentem regi nõ acquiris, ita facilem capti, ut quidam è popularibus quindecim armatis fretus occuparit, eiusq; tyrânide potiatur? Hoc iurgium audienti Oræti adeò do uisse quidam aiunt ut affectauerit, non de obiurgante undictam, sed Polycratem prorsus occidere, propter quem malè audisset. Alij sed pauciores, inquit, caduceatorem in Samum ab Oræte missum cuiusdam rei rogandæ causa (cuius autem, nõ dicitur) Polycratem tunc fortè in conclauis cubantem fuisse, assistente ei Anacreonte Teio. Idq; siue consilio, quod res Orætis contemptui haberet, siue sorte aliqua factum. Ad quem accedens Orætis caduceator, cum mandata exponeret, Polycratem, neque se ad hominem conuertisse (erat enim ad parietem uersus) neq; quicquam respondisse. Hæ geminæ causæ moriis Polycratidis fuisse memorantur, quarum utrilibet accommodare fidem quis potest. Itaq; Orætes in urbe Magnesia degens, quæ est ad Mæandrum flumen sita, misit Myrsin quendam Lydum, Gygis filium, cum nuncio in Samum ad Polycratem cuius animum nouerat Etenim Polycrates primus exitit Græcorum, duntaxat eorum quos nouimus, secundum Minoem, & si quis alius isto prior maris imperio positus

potitus est, qui in animum induxerit, ut mari potiretur. Primus, inquam, extitit ex eo genere, quod humanum uocatur, qui mulam conciperet spem Iomæ, atq; insulis dominandi. Hoc igitur, cum in animo habere citior Orætes factus, misit nuncium in hæc uerba: Orætes Polycrati ita inquit: Audio te res excellentes agitare animo, sed proposito rem pecuniarum non suppetere. Quod si ita feceris, ut suadeo, prospexeris, & tibi, & saluti meæ. Nam rex Cambyfes ut mihi pro comperto renunciatur, de me interficiendo cogitat. Nunc igitur me ipsum recipito, atq; pecunias, earum partem sibi habiturus, partem mihi permissurus: & ipsarum pecuniarum beneficio omni Græciæ imperaturus. De quibus, si mihi fidem non habes, mittito quempiam tibi fidißimum, cui ego fidem faciam. Quo audito, Polycrates gauisus est, atq; obsequi uolebat. Maiorem enim in modum pecuniam auebat. Mittit itaq; prius ad rem inspicendam quendam è popularibus suis Meandrium, Meandrii filium scribam suum, qui non longopost hoc tempore ornatum conclauis Polycratis, spectatuum dignum, templo Iunonis omnem dicauit. Hunc Orætes intelligens speculatorem esse circumspectum, ita sibi agendum putauit. Octo scrinia lapidibus implet, præter admodum parua partem circa ipsas oras, ac superficiem lapidum auro inducit, eaq; scrinia alligata in expedito habet. Quæ adueniens Meandrius cum inspexisset, Polycrati renunciavit. Benimuerò, ne illuc sese conferret, magnopere dehortabantur tum oracula, & amici, tum præcipue somnium hoc, quod eius filia uiderat. Videbatur sibi cernere patrem suum in aëre sublimem esse, qui à Ioue quidem lauaretur, à sole autem inungeretur. Hanc uisionem conspicata, instabat omnino dissuadere patri, ne à patria proficisceretur ad Oratē: quin etiam

Orætes do
lua.

Somnium
filie Poly
cratis.

etiam ad biremem eunti malè cominabatur. Cui cum ille mī-
nitaretur, si hospes rediret, fore ut hæc per diu maneret uir-
go: ipsa ut ita contingeret, sibi imprecata est. Malle enim se
diutius uirginem esse, quàm patre orbari. Polycrates omne
consilium pro nihilo habens, ad Orætem nauigauit, cū a-
lios secum ducens, tū uerò Democedem Calliphontis Cro-
toniensem medicum, qui eam artem apud suos præclarissi-
mè omnium exercebat. Vbi Magnesium peruenit Polycra-
tes, tetra morte est affectus, indignaq; aut sua persona, aut
suis cogitationibus. Nam neq; eorum, qui Syracusis tyrannus
extiterunt, neque aliorum Græciæ tyrannorum ullus est
magnificentiā cum Polycrate comparandus. Eum Orætes,
quod indignum relatu est, cruci suffixit. Eorum uerò, qui
illum comitati fuerant, Samios quidem dimisit, iubens eos,
gratiam sibi habere, quod liberi essent: hospites autem, atq;
seruos iure captiuitatis sibi uendicans, retinuit. Polycrates
ergo suspensus, omnem filia uisionem excoluit. Nam ab Io-
ue quidem cum plueret lauabatur: à sole autem exudante è
membris abdomine, ungebatur. Hunc exitum habuerūt tot
prospera Polycratis, quem uaticinatus ei fuerat Amasis rex
Aegypti. Verum non multo post tempore, Polycratis ultio
Orætem excepit. Quippe post Cambysis obitum occupato à
Magis regno, Orætes cum esset Sardibus, nihil admodū de
Persis, qui à Medis Imperio fraudati erant, meritis est: sed
in ea perturbatione Mitrobatem à Dascyllo præfectum (quē
illi de Polycrate exprobrauerat) interemit: & eius filiū Cra-
napē, spectatos in Persis uiros: & cū alia quoq; omnisfaria
flagitia commisit, tū quendam à nuncijs, qui ad ipsum à
Dario uenerat, quod parum iucunda nunciasset, trucidan-
dum curauit, summisis quibusdam, qui redeuntem aggre-
derentur,

Polyra-
tes cruci
suffixus.

Fortunæ
Polycratis
catastro-
phæ

deserentur, quique trucidatum cum ipso equo occultarent. Da-
 rius, ubi principatu positus est, Oracem ulcisci cum ob alia
 scelera, tum precipue ob Mitrobatē, filiumque cupiebat. Sed
 aduersus eum ē professio mittere copias, consilij non erat. u-
 tiq; rebus nondum satis fundatis. & imperio recens pario:
 cum praesertim audiret Oracem multa ui nixum, mille Per-
 sarum satellitibus stipatum. Nam suae prouinciae habebat
 Phrygiam, Lydiam, Ioniam. Itaque Darius aduersus hanc,
 hanc rationem inuit. Accitis Persarum summis quibusque
 proceribus, his locutus est uerbis: Persae, quis hoc uestrum
 mihi reprotmittat executurus prudentia duntaxat, nulla ui,
 nullisque copiis? Vbi enim opus prudentia est, ibi ui agere ni-
 hil attinet. Ergo qui uestrum mihi Oracem uel adducat ui-
 uum, uel interficiat, qui de Persis nihil omnino meruit, sed
 multa scelera admisit, uel haec duo: unum, quod duos ē nobis
 Mitrobatem eiusque filium interemit: alterum, quod a missos
 ad se accersendum necandos curat, facinus profectio non to-
 lerandum. Ideoque, priusquam maiora in Persas scelera ad-
 mittat, comprehendendus est ad necem. Hac Darius inter-
 rogabat Persas. Eorum triginta extiterunt, qui reprotmitte-
 rent, singuli uolentes ipsi id exequi. Quos inuicem contem-
 dentes Darius reprehendens, sortiri iussit. Id cum fecissent, Bagaeus
 fors Bagaeum Artonis filium ex omnibus contigit. Hic sor-
 te delectus hac ratione usus est. Complures literas uarijs de
 rebus ubi scripsit, sigilloque Darij impressit, cum his profe-
 ctus est Sardis. Eas posteaquam in conspectum Oracis ue-
 nit, dedit separatim recitandas regio scribe. Regios autem
 cuncti praesides habent. Reddebat separatim Bagaeus lite-
 ras, explorandi gratia animos satellitum, nunquid annueret
 ad rebellandum ab Orate. Quos animaduertens magnope-
 re uenerari literas, & ea, quae in illis dicerentur, etiam uehe-

Orates Pa-
 ly cratis
 morte luit.

Oracis sa-
 tellitum

Bagaeus

Scribe te-
 gni Persa-
 rum.

mētus reddidit aliā epistolam in hæc uerba: *Perse, Darius rex interdicat uobis, ne apud Orætem fungamini satellitum officio. Hoc illi audito, lanceas deposuerunt. Tunc Bageus cernens, illos obtemperantes epistole, sumpta fiducia reddidit scribæ ultimum libellum, in hæc uerba scriptum: Rex Darius mandat Persis qui in Sardibus sunt, ut Orætem interiment. Id ubi audire hastati satellites, eductis acinacibus sine mora Orætem interemerunt. Ita uindicta Policratis Samij Orætem persecuta est.*

Orætes ex
des.

Traductis atq; comportatis Susa bonis Orætis, contigit non diu post, ut in uenatu ferarū Darius rex, dum ab equo desilire, pedem intorserit, uehementerq; luxauerit. Nam talis ē iuncturæ amotus est. Existimans itaq; apud se, ut prius, habere se ex Aegyptijs eos, qui primi putarentur arte medicina, eorū opera utebatur. At isti retorquendo pedem, ac uiolenter tractando, plus mali faciebant, adeo quidem, ut septē dies, totidemq; noctes Darius præ molestia, qua afficiebatur, transegerit insomnes. Octauo die eidem malè habenti, quidam Democedis Crotoniensis mentionem facit, cuius de artificio prius iam inde in Sardibus audisset. Darius hominem quàm celerrimè accersi ad se iubet. Ille, ut inter captiuos Orætis inuentus, ubi pro neglecto habebatur, in mediū adductus est, sicut erat pannosus, ac compedes trahens. In medio positum Darius interrogauit, nunquid eam nosset artem? Democedes ueritus, ne si se proderet, usq; quaq; Græcia priuaretur, dissimulare. Sed cum uideretur notitiæ artis præ se ferre, Darius iussit eos, qui hominem adduxerant, uerba & tormenta afferre in medium. Tunc ille dissimulatione missa, se planè scire artem illam negauit, sed aliquantulum ob eius consuetudinem, quam cum medico habuisset. Factaq; ei potestate curandi, Græcis medicamentis utēs,

Democedes à Dario accersitur.

leuia, post acria admouens, Darium compotem somni fe-
 cit, & breui tempore incolumem reddidit, cum iam se post-
 hac ualidum fore ad incedendum desperasset. Ob quam cu-
 rationem, postea cum eū Darius duobus aurearum compe-
 dum paribus donasset, interrogauit. Democedes, nunquid
 ideo se duplici malo remunerandum putaret, quod ab eo so-
 pes ipse foret effectus? Hoc dicto Darius delectatus, ad suas
 uxores hominem misit. Eunuchi, qui cum deduxerunt ad
 feminas, dicebant hunc esse, qui restituisset animam regi.
 Tunc earum singula auream phiala thecam suffringentes,
 Democedem donauerunt tam amplo munere, ut exidentes
 ex percussione phialarum stateres, famulus qui sequebatur,
 nomine Scithona aduertens, collegerit non parua auri sum-
 mam. Hic Democedes hunc in modum ē Crotone profectus
 cum Polycrate consuetudinem habuit. Cum à parte sanè i-
 racundo Crotone cohiberetur, nec eum tolerare posset, illo
 relicto abiit in Aeginam. Vbi commoratus unum annum,
 primos medicos transcendit, eisi imparatus erat, & nihil in-
 strumentorū habens, quæ ad artem medicine perlinerent. Ex
 quo factum est, ut in sequenti anno Aeginete cōduxerint eū
 talæto. Athenienses tercio anno 100 minis, Polycrates quar-
 to anno talentis duob, Ita in Samum profectus est. A quo
 uero non minimum medici Crotonienses primi numeraban-
 tur, secundi Cyrenai. Qua etiam tempestate Argini ceteris
 Græcis præstare musica segebantur. Tunc itaq; Democedes
 Dario sanato, suis maximas ædes obinabat, & cum rege
 ad mansam sedebat, omnibus affluens præter hanc unā
 quod in Graciam redire non poterat. Quinetiā Aegyptios
 medicos regem curare solitos, cum essent patibulis suffigen-
 di, quod à Græco medico superari foret, impetrata ab rege ue-
 nia, liberauit. Itē uaticinū quēdā Heliū, qui Polycrate fecit

Democe-
 des splen-
 didis mu-
 nerib. do-
 natus.

Democe-
 dis in me-
 dicina pro-
 fectus.

Medici clari.

Musici Ar-
 giui.

Atossa cō
illū apud
Darium ē
suggestio
ne Demo
cedis.

tus fueras, & inter captiuos pro neglecto relictus. Deniq; maxi-
mi apud regem momenti Democedes erat. Interfecto de-
inde breui tempore, inter alia contigit, ut Atossa Ciri filiae
(quae erat Darij uxor) in mamilla halcus exoriretur, deinde
rescissum porro grassaretur: quod ista quoad fuit exiguum
prae pudore occultans, nemini indicauit. Sed ubi male tam
habebat, accersito Democedi rem ostendit. Ille se redditus
rum sanam affirmans, adiurat eam, ut sibi uicissim ipsa in-
seruiat in eo quod orauerit. Oraturum nihil, unde dedecus
redundaret. A quo posteaquam curata est edocta, Darium
cum eo cubat, his uerbis allocuta est: Rex, cum tantum
tu habeas copiarum desides, nullam neq; gentem, neq; po-
tentiam Persis acquirens. At qui par est uirum, & iuuenem,
& magnarum opum dominum, aliquid operis edendo se os-
tendere, quo etiam Persae cognoscant sibi uirum praesse.
Quod ut facias, duabus causis interest, ut Persae, & eum qui
ipsis praest, uirum esse intelligant, & bello atterantur, ne o-
cium agentes, tibi insidias tendant. Nunc ergo aliquod o-
pus edas, quoad in aetate iuuenili es. Nam augescente corpo-
re, ingenium pariter augescit: & consenescente consenescit,
& ad res omnes elanguescit. Hac Atossa ex admonitu De-
mocedis Ad quam Darius respondens: Quae, inquit, uxor
ipse facere destinaueram, ea omnia dixisti. Ego enim consti-
tueram Scythis bellum inferre, iuncto mari ē nostra conti-
nente in alteram pōte, quod breui tempore perficeretur. Ad
eum Atossa: Animaduerte, inquit, nunc, omite primum bel-
lum Scythis inferre, qui, quandocunq; uoles tui erunt, ad-
uersus Graciā mihi tu eas in expeditionē. Concupisco enim
Lacanas, & Argiuas, & Atticas, & Corinthias fando co-
gnitas, mihi fieri ancillas. Et ad hoc habes uirum & ex om-
nibus maxime idoneum ad demonstrandas Graciae res, atq;

Darij pro-
positum.

expo-

exponendas, hunc qui pedē tuum sanauit. Cui Darius: Quā
doquidē, inquit, uxor tibi uidetur, nos primum Graciā ten
tare debere, mihi uidetur satius, ante omnia mitti illūc explo
ratores Persas, unā cū isto, quē dicis, qui pcepta omnia illia
et uisa renunciēt: et mox ego ab illis edoctus, aduersus Gra
cos tendā. Hæc locutus Darius, id quod locutus, re quoq; ag
gressus est. Namq; ubi primū illuxit, accitis 15. uiris Persarū
spectatis, præcepit, ut sequentes Democedē, omnia Graciā
maritima collustrarent, neue committerent, ut Democedes
ab illis aufugeret, sed rursus eum omninō reducerēt. Hæc il
lis ubi præcepit, secundo loco Democedem ipsum ad se ac
cersum orat, ut exposita, atq; demonstrata Persis omni Græ
cia, rursus redeat. iubetq; eum dono ferre patri, ac fratrib.
omnia sua utensilia, affirmans se alia multo plura illi inui
cem donaturum. Ac præter dona, missurum ait, quæ unā i
ter faciat, onerariam nauim, omnifarijs bonis refertā. Hæc
Darius nullo doloſo consilio (ut mea fert opinio) mādauit.
Ille tamen ueritus, ne se Darius tentaret, tanquā fugitiuum,
iuncta sibi oblata caperet: respondet se quidem sua illūc
uelle relinquere, ut ea reuersus sibi haberet: uerum nauim
onerariam, quā Darius promitteret, domo fratribus accipe
re. Darius postquā hæc Democredi præcipit, homines ad
mare dimisit. Illi, cum in Phœnicē descendissent, et ex Phœ
nice in urbem Sidonē, confestim duas triremes instruxerunt
et simul ingentem onerariā omnifarijs bonis impleuerunt:
comparatisq; omnibus, in Graciā trañciunt. Et adeuntes
maritima eius loca, intuebantur atq; describebant. Tum ple
raq; ac celeberrima Graciæ loca contemplati, in Italiā Ta
rentum transmiserunt, ibi Aristophilides Tarētiſſimorum rex,
et ipse Crotoniensis, gubernacula Medicarum nauium re
soluit, simul et ipsos Persas detinuit tanquā certos exploratores.

Democedes in Græciam cum exploratoribus ablegatur.

res. Inter ea dū isti patiūtur hæc, Democedes Crotonē abiit ad domū suā Quo abeūte, Aristophilides Persas missos fecit, restitutis his quæ de m. mib. abstulisset Illinc Persæ nauigātes ac Democedem persequentes, Crotonem perueniunt, nā siq. in foro Democedemprehendunt. Eum Crotoniensium quidam, rem Persicam reformidantes, tradere parati erant: quidam iniectis ē diuerso manibus, Persas fustibus cædebant, his uerbis commonefacientes: Viri Crotonienses, considerate quid faciatis, qui hominem regis fugitiuum eripia-
 is. An ex usu erit uobis hanc iniuriam regi Dario intulisse, ac uobis bene cedit ista fecisse. si nobis hominem hunc eripueritis? Cui enim primū quā huic urbi bellam inferemus aut quam priorem diripere conabimur? Hæc dicendo nihil magis Crotoniensibus persuaserunt. Quinto non modō Democede, sed etiam oneraria naui, quam unā duxerāt, priuati sunt, atq. in Asiam reuersi, omisso iā studio discendi ulteriora Græciæ, & hæc fraudati. Quibus tamen digressu illo mandauit, ut Dario dicerent, Democedem ducere uxorem, Milonis filiam. Erat enim apud regē celebre nomen Milonis luctatoris. Quas nuptias uidetur mihi eo tēpore propter assē magna erogata pecunia, ut ipsum etiā in patriæ suæ spectatū esse Dario appareret. Profecti Crotonæ Persæ ad Lapygiam, in quasdam naues inciderunt: à quibus in seruitutem redactos, Gillus quidam Tarentinus exul redemit, & ad regem Darium reportauit Ob quod meritum cum rex paratus esset donare ei quicquid uellet, cepauit se in patriam reduci, exposita prius sua calamitate, dicens ne omnem Græciam conturbaret, si classis ingens ipsius causa in Italiā mitteretur, contentum se esse, ut per solos Cnidos reduceretur. Estimans pro amicitia, quæ Cnidiis erat cum Tarentinis,

Mila Crotonates
 nates l.
 Gator.

se præcipue reductum tri Id Darius pollicitus, effecit. Nam
 misso Cnidum nuncio iussit, ut Gillum Tarentum reduce-
 rent. Cnidi Dario obsequentes id tamen à Tarentinis nõ im-
 petrauerunt. Nam ad uim inferendam inualidi erant. Atq;
 hæc hunc in modum administrata sunt. Hic Persæ primi
 extitere, qui in Græciam traiecerunt speculandi gratia, et
 ob hanc rem. Samum uero post hæc rex Darius, omnium ur-
 bium tam Græcarum, quam barbararum primam, euerit,
 ob hanc causam. Dum Cambyfes in expeditione aduersus
 Aegyptum ageret permulti se illuc Græcorum conferebāt,
 partim (ut credibile est) negotiandi, partim militandi, par-
 tim ipsius regionis oculis subiiciendæ gratia. E' quibus fuit
 Syloson, Aeacis filius, Polycratis germanus, extorris patria.
 Huic Sylosoni felicitas huiusmodi contigit: Sumpto hic
 amiculo ruilo, ac sibi circumdato, apud forum Mempheos
 spaciabatur. Quem cum uidisset Darius Cambyfis satellites,
 nullius admodum conditionis uir, captus amore amiculi, ad-
 dit hominem, ut meretur amiculum Syloson animaduertēs
 Darium magnopere cupere amiculum, diuina quadam for-
 tuna usus: Ego, inquit, amiculum hoc nulla pecunia uendo,
 sed tibi largior, si modò tuum omnino debet esse. Hæc ap-
 probans Darius, accepit indumentum. Syloson, qui putaret
 sibi illud stultè petisse interiecto tempore. cum Cambyfes de-
 cessisset. et septem illi Magum oppressissent, et ex septem
 Darius regnum adeptus esset, ubi certior factus est, ad eum
 uirum peruenisse regnum, cui ipse precanti dedisset in Aea-
 gypto uestimentum, Susa ascendit, sedensq; in uestibulo
 regie, ait se cum esse, qui de rege se bene meritus. Hæc
 audiens ianitor, regi renunciavit, ad quem mirabundus rex.
 Et quis est, inquit, Græcorum, qui in me beneficus extite-
 rit?

Sami euer
 floris causas

Darius Cam-
 bysis satel-
 les.

Sylosonis
 amiculum,
 proverbium.

rit, cui ego reuerētiā debeam rogāns regnā potitus, ecquis
 uerò, an potius nullus eorum ad nos ascendit, nec ulli Gra-
 corum ut ingenue loquar, quicquā debeo: tamen hominem
 introducite, ut sciam, quid hęc dicendo uelit sibi. *Ut à iani-
 tore introductus est Syloson, ac status in medio, interroga-
 tur ab interpretibus, quisnam esset, aut quo facto beneficus
 in regem extitisset. Ipse rem omnem gestam circa amiculum
 refert, seseq; illum esse qui id donasset. Ad hęc respondens*
Darius: O, inquit, uirorum generosissime, tu ne ille es, qui
mibi nullam potentiam habenti, donasti ea, quamuis parua
tamen perinde grata, ac si nunc aliquid magnum acciperē:
Qua de re immenso te auro argentoq; renumerabor, ut nū-
quam poſſiteat te liberalem in Darium-Hystaspis extitisse.
Cui Syloson: Mihi, inquit, rex, neq; aurum, neq; argentum
dederis, sed patriam meam Samum, ubi eam liberaueris,
quam nunc post necem fratris mei Polycratis, ab Orcege in-
terfecti, occupat seruus noster, hanc mihi donato circa eā-
dē atque direptionem. His Darius auditis, misit exerci-
tum, duce Otane, uno ē septem uiris, iusso, ut quā Syloson
rogasset, ea effecta redderet. Otanes ad mare degressus,
contrahebat exercitum. At Sami imperium obtinebat Mæ-
andrius Mæandrii, accepturus à Polycrate, ut illud procura-
ret, cui iustissimo uirorum uolenti esse, non licuit. Nam ubi
de Polycratis interitu allatus est nuncius, ante omnia Ioui
liberatori statuit aram, eiq; fanum in circuitu designauit,
id quod nūc quoq; in suburbij extat. Deinde ubi hoc perfe-
cit, aduoca: a omniū ciuiū cōcione, ita uerba fecit: Mihi sce-
ptrū atq; omnis potētia Polycratis (ut uos etiā nostis) demā
data fuit: in meo quoq; arbitrio sitū est uobis dominari: sed
quod inuicino reprehēdo, id ipse quoad potero, nō faciā. Nā
neq;

Darius ad
 Sylosonē,

Mæandrius
 Sami pro-
 curator,

neque Polycrates placebat mihi, in uiros sibi ipsi pares dominatum habens, neque alius quispiam talia faciens. Et Polycrates quidem fatum suum expleuit: ego autem deposito in medium dominatu, iuris æquabilitatem suadeo, postulans iure optimo mihi ipsi hoc honoris tantummodo, ut è pecunia Polycratis sex demum talenta peculiariter mihi cedat. Et præterea Iouis liberatoris (cui ego templum extruxi) sacerdotium tam meis in perpetuum liberis, quam mihi, qui libertate uobis restitui. Hæc Mæandrius à Samiis postulabat. Tunc eorum quidam surgens: Tu uerò, inquit, indignus es, qui nobis imperes, tu qui malus extitisti, ac funestus: sed dignus potius, qui pecuniarum, quas interuertisti, rationem reddas. Hæc Telesearchus, ita enim uocabatur, dixit, quod inter ciues erat experta uirtutis. Quæ Mæandrius in animum accipiens, reputansque fore, ut si dominatum ipse deponeret, alius quispiam in eius locum tyrannus constitueretur, non deponendum sibi dominatum statuit, sed in arcem regressus, ac citum unumquenque eorum, tanquam rationem pecuniarum redditurus, comprehendit, alligauitque. Post hæc, dum hi in uinculis sunt, Mæandrius morbo corripitur: quem decessurum credens frater eius, nomine Lycaretus, quo facilius Sami rerum potiretur, omnes uinctos interemit. Neque enim uidebantur uelle liberi esse. Igitur ubi in Samum peruenere Persæ Sylofontem reducentes, nemo aduersus eos manum leuauit. Atque hi qui contraria Mæandrio factionis erant, ad editionem se facere uelle dixerunt: quin ipse Mæandrius ex insula discedere. Approbante hæc Otane, atque initio fœdere eminentissimæ quique Persarum positæ sellis è regione arcis sedebant. Erat Mæandrio germanus uicordiusculus, nomine Charileus, qui quod delinquere solebat, in superterranso loco erat alligatus. Hic cum audisset, quæ agebantur,

aur, & per specum suspiciens uidisset Persas quietè sedentes, nociferando dicebat, uelle se in colloquium uenire Meandrii. Eum audiens Meandrius, iussit solum ad se adduci. Vbi adductus est, confestim conuiciando maledicendoq; illi suadebat, ut Imperium daret in Persas. Hæc, inquit: Metu o deterrime uirorum, qui sum tuus frater, quiq; nihil umculis dignum peccaui, in superterraneo carcere alligandum putasti. Persas autem, quos cernis te adorientes, atq; extorrem facientes, ultum ire non audes tam faciles tibi ad capiendum? Quos si tu reformidas, prabe mihi auxiliares tuos, ut istos ob suum huc aduentum ulciscar, paratus teipsum ex insula amittere. Hæc Charileus. Quem sermonem Meandrius admisit, quantum ego sentio, non quia eò insipientia uenisset, ut putaret suas uires regijs superiores esse: sed quia inuidens Sylofonti, si ciuitatem, & integram, & sine labore esset accepturus, maluerit res Samias debilitari. Persis irrita tis, atq; ita tradi: probe intelligēs, Persas prius iniuria lacessitos, seuituros esse in Samios, & sibi tutū ex insula excessum esse, quandocumq; uellet. Poderat enim sibi occultum cuniculum, ex arce ferentem ad mare. Itaq; ipse quidem Meandrius è Samo profectus est, Charileus autem armatis cunctis auxiliarijs, patefactisq; portis, egreditur in Persas, nihil tale expectantes sed omnia pacata existimantes. In hos Persas, qui sellas attulerant, & plurimi momenti erant, dato impetu auxiliarij grassantur. Dum hæc isti agunt, ceteræ Persarū copiae auxilio ueniunt: à quibus repulsi auxiliarij, rursus in arcem se recipiunt. Otanes Imperator cernens, tantam cladem accepisse Persas, etsi memor erat præceptorum Darij, dum ipsum mittebat, ne quem Samiorum, aut occideret, aut caperet, sed insulam immunem malorum Sylofonti traderet: tamen horum præceptorum oblitus est, iussitq; milites,

Otanes Da-
rii præce-
ptorū ob-
litus.

ut quique Samium adipiscerentur, occidere, viros pariter,
 & pueros. Tunc pars copiarum arcem obsidet, pars obuium
 quenque sine discrimine trucidat, tam in delubris, quam ex-
 tra delubra. Meandrius è Samo profugiens, Lacedamo-
 nem nauigauit. Eò ubi peruenit, habens, quæ in discessu
 exportauerat, dat negotium famulis, ut pocula argentea, &
 aurea proponant. Dum illi ea promunt, interea ipse Cleo-
 menem Anaxandridæ filium, Spartæ regem, colloquendo
 deducit ad aedes suas. Cleomenes, ubi pocula inspexit, præ
 admiratione admonitus fuit. Meandrius cum iubere, quæ-
 cunque liberet, illinc asportare. Idq; cum etiam atque etiã
 Meandrius diceret, tamen Cleomenes uirorum iustissimus
 exiit: qui ea, quæ sibi donabantur, recipienda non puta-
 uit. Sed cum sensit eadem nonnullis ciuium Meandrium
 elargiri, quomodo puniri deberet excogitauit. Aditis enim
 ephoris, hoc est, tribunis plebis ait, satius esse Spartæ hospi-
 tem Samium è Peloponneso ablegari, ne cui Spartanorum,
 aut ipsi, aut alij, cuiuspiam persuadeat fieri malum. Illi Cleo-
 menem obsequentes, Meandrium ablegarunt. Persæ ubi di-
 ripuere Samium, Sylofonti tradiderunt, uiris desolatam. In-
 teriscto tamen tempore Otanes Imperator frequentem in-
 colis effecit, è uisione per quietem morbo correptus, quo la-
 borauit circa pudenda. Dum Samium nauticus proficisci-
 tur exercitus interea Babylonij rebellauerunt, rebus probè
 admodum comparatis. Nam quandiu Magus imperauit,
 & septem coniurati rem aggrediuntur, per hoc omne tem-
 pus, & per occasionem rerum turbatarum, se ad ferendam
 obsidionem instruxerunt, & in his apparandis usque latue-
 runt. Verùm ubi è professo descuerunt, hæc sibi facien-
 da statuerunt. Matres expellunt: mulierum unam, quam
 sibi quisque uoluit, è domesticis delogit, & hanc ad panem

Samus Sy-
 losonti tra-
 ditur.

Cleome-
 nes rex
 Spartæ

Strabo in
 14. tradit
 Samū ho-
 minib. ui-
 duatā, Sy-
 losontia o-
 pera acer-
 bius impo-
 rantis.

Babylonij
 rebellantes
 mulieres
 strangulā

sibi

sibi faciendum : ceteras in unum contractas strangulant; hoc idcirco facientes, ne rem frumentariam ipsoꝝ illæ absumerent. His rebus cognitis, Darius aduersus eos contrahitis omnibus copijs contendit. Eò postquam peruenit, urbem obsidione cingit. Sed illi nihili pendere obsidionem. Nam consensu propugnaculis, tripudiare, probraque ingerere Dario, atque exercitui quorum quidam ita inquit : Quid istic desidetis Persæ, quin potius ascenditis, tunc expugnaturi nos, cum pepererint mulæ. Hoc quidam Babyloniorum dicebat, credens nunquam parere mulam. Anno, ac septem mensibus in obsidione consumptis, iam Darium atque uniuersum exercitum cadere, quod Babylonios expugnare non posset, licet aduersus illos omnia machinamenta, atque omnes insidias expertus, cum alias, tum illas, quibus eosdem Cyrus expugnauerat. Omnia hæc frustra fuerunt, quia Babylonij uehementer excubijs incumbabant. Sed cum ne sic quidem capi possent, uicesimo quam circumuallati sunt mense, Zopyro Megabyxi filio, uni est septem, qui Magum sustulerunt, hoc contigit portentum, ut quædam mularum eius, quæ frumentum subuectabant, pepererit. Quod ei renunciatum, cum non

Malæ par
tue.

Theophrastus tamē
mulas nullo
modo parere
in Cappadocia
dicit. Vide
Pliniū in
8. lib. cap.

44.

crederet, ipse fatum inspicere uoluit. Eo uiso, uenit seruos cuiuspiam rem aperire, reputans illius Babylonij uerba, qui inter initia dixisset, postquam mulæ peperissent, fore ut mulæ expugnarentur. Ex hac fama Zopyro uisa est expugnabilis Babylon. Diuino enim numine, et illum locutum, et suam mulam esse enixam. Igitur ubi uisum est, fatale esse iam Babylonem capi, aggressus Darius sciscitatus est, nunquid perquam magni faceret, expugnare Babylonem? Audiens perquam magni ab illo fieri, aliud consultat, quo modo ipse foret urbis expugnator, et suum hoc opus (beneficia enim apud Persas permulctum ad incrementa honorum consequenda

sequenda

sequenda ualent.) Eoq̄ nemini expromens, se suffecturum
rei faciendæ, si seipsum cum mutilasset, ad hostes transfuge
ret: sese deformissima mutilatione affecit, prorsus cum id
minimi faceret. Quippe nares sibi præcidit, auriculasq̄: co-
mam deformiter circumtondit, plagas imposuit, atq̄ ita ad
Darium perrexit. Quem ille intuens, uirum, scilicet, specta-
tissimum sic truncatum, aded̄ grauiter tulit, ut exiliens è so-
lio, exclamaret, interrogando, quis eum ob quod facinus
mutilasset. Ad eum respondens Zopyrus: Nemo, inquit, rex
præter te, cuius tanta potentia est, ita me potuisset afficere.
Neque alienus quispiam hoc mihi fecit, sed ipse ego: quod
indigno animo fero, Assyrios Persis illudere. Cui rex: O
uirorum miserrime, inquit, turpissimo facto pulcherrimum
nomen imposuisti, inquit, propter eos, qui obsidentur, te-
metipsum indignè lacerasse. Nunquid o demens te mutila-
to, protinus hostes deditionem faciens? Quid in teipsum la-
niando sensus amisisti? Ad eum Zopyrus: Si, inquit, tecum
communicassem, quæ eram facturus, tu me non permisisses.
Nunc memet ego adhibens in consilium, id feci. Itaque iam
Babylonem capiemus, nisi tu tuis parces. Ego enim ita uit
sum, ad muros ut transfuga fugiam: dicãq̄ ad illos me hæc
abs te esse passum: & ut opinor, ex hoc corporis habitu fidẽ
eis faciens, consequar exercitus præfecturam. At tu decimo
die, quàm muros fuero ingressus, mille milites ex eo genere,
cuius amissione nihil admodum damni fiat, colloca uer-
sus portam, quæ uocatur Semramidis. Rursus interiectis se-
ptem diebus, colloca duo milia ad portas, quæ dicuntur Ni-
niorum. Atq̄ tertio, uiginti diebus interiectis, è regione por-
tarum, quæ dicuntur * Chaldaeorum, alios statue, numero
quatuor milia, dum neq̄ priores, neq̄ posteriores habeant,
quo se defendant, præter gladios: hæc tantum sinas eos
habere.

Zopyrus
ipse se mu-
tilat.

Græcè τα-
μά legitur
χαλδαί-
ων.

Zopyri na
frū ad Ba-
byl. profu-
gium.

habere. Post diem uicesimum reliquas copias inbe rectā mē-
ros undiq; subire. Verū ad portas, quæ Belides, ac Cistia
uocantur, Persas mihi statuito. Etenim, ut ego sentio, Ba-
bylonij mihi, qui magna opera ediderim, committent, cum
alia, tum uerò poetarum clauēs. Illinc mihi atque Persis eu-
ræ erit operam nauare. Hæc ubi mandauit, ad muros perre-
xit, subinde respectans tanquam uerè perfuga. Eo conspe-
cto, qui in turribus ad id dispositi erant, deorsum decurre-
runt, & alteram portam aliquantulum reclinantes, sciscita-
bantur quisnam esset, & cuius rei indigens ueniret. Cumq;
hic dixisset se Zopyrum esse, & se ad illos transfugere, eum
ad Babyloniorum magistratus deduxerunt. Ante quos ubi
stetit Zopyrus, conditionem suā miserebatur, referens à Da-
rio se passum, quæ à semetipso passus esset: idq; ob eam cau-
sam, quòd suasisset illi discedere cum exercitu, quoniam nul-
la uia ostenditur urbis expugnandæ. At nunt, inquit ad uos
uenio Babylonij, futurus uobis in maximo bono, Dario au-
tem, & copijs eius maximo malo. Neque enim, quòd ita me
mutilauit, feret impunè, cum habeam exploratos omnes con-
siliorum eius exitus. Hæc Zopyrus commemorabat. Quem
Babylonij utiq; uirum apud Persas spectatissimum cernen-
tes, naribus atq; auribus priuatum, uibicibus, ac sanguine
conspersum, sperantes omninò uerè loqui, & ad ipsos uenire
focium, inducti sunt ad permittenda ei, quæcunque postula-
isset. Ille postulauit copias militum, quas ut accepit, perfe-
cit ea, quæ cum Dario composuerat. Siquidem decimo die
eductis Babyloniorum copijs, mille Darianos, quos colloca-
ri primus mandarat, circumuentos trucidauit. Eum Baby-
lonij aduertentes consensanea uerbis facta præstare, maio-
rem in modum lætabantur, parati omni iure hominū patère.
Iste rursus interiectis diebus, de quibus erat conuenitum, cū
delectis

delectis Babyloniorum egressus, duo millia Darianorum militum interfecit. Babylonij cernentes hoc alterū opus, nihil aliud, quā Zopyrum in ore habere eum laudibus tollere. Hic rursus constitutis diebus intermissis, ad prædictum locum copias educit, circumuentaq; quatuor millia occidit.

Quo tertio opere edito, Zopyrus apud Babylonios erat omnia, ita ut & dux exercitus, & murorum custos declaratus fuerit. Vbi uero è composito Darius copias undiq; muris admouit, ibi Zopyrus omnem dolum patefecit. Nam cum Babylonij conscensis muris copias Darij adorientes arcerent, ipse apertis Cissijs, ac Belidibus portis, Persas in urbem introduxit. Quod factum, qui Babyloniorum uidebant, hi in puluinar Iouis Beli confugerunt. Qui non uidebant, hi in suo quisque loco permanserunt, donec, & ipsi se proditos intellexerunt. Ita Babylon iterum capta est. Qua potitus Darius muros eius circumcidit, & portas omnes amolitus est: quorum neutrum Cyrus fecerat, prius eidem à se capta. Babyloniorum quoque procerum iria millia patibulis affixit, data cæteris uenia urbem incolendi. Atque ut iidem uxores haberent, unde succresceret soboles, prouidit. Nam feminas Babylonij (ut superius demonstratum est) rei frumentariæ consulentes strangulauerant. Itaque Darius uicinis undique populis negocium dedit, ut feminas Babylonie repræsentarent pro iniuncto quisque numero. In summa igitur quinquaginta millia faminarum conueniunt. Ex quibus, qui sunt Babylonij, originem duxerunt. Darij iudicio nemo Persarum Zopyri præstantia facta supergressus est, neque eorum, qui prius, neque eorum, qui posterus extiterunt, præter unum Cyrum, cui nullus unquam Persarum se dignum, qui compararetur, existimauit. Per-

Babylis se-
cundò co-
pitur.

Iouis Be-
li pului-
nar.

torum

turum se Zopyrum nihil esse cladis passum, quam uiginti
 sibi Babylones, præter illam, quam haberet, acquiri. Eum
 tamen egregie remuneratus est, cum dando quotannis, quæ
 apud Persas sunt honorificentissima, atque alia permulta:
 tum tradita Babylone immuni, quoad uiueret, in peculia-
 rem portionem. Huius Zopyri filius fuit Megabysus: qui
 dux exercitus extitit in Aegypto aduersus Athenien-
 ses, & socios. Atque huius Megabyssi filius fuit
 Zopyrus ille, qui ad Athenenses
 transfugit à Persis.

HERO-

HERODO. TI HALICARNAS. SEI HISTORIARVM

Liber IIII.

Qui inscribitur

MELPOMENE.

Post Babylonis expugnationem, Darius ad Darius in
Scythas
expeditio.
uersus Scythas fecit expeditionem. Nam
cum floreret uiris Asia, & magno pecunie
ptouentu, cupido incessit ei Scythas ulciscē
di: quippe qui priores iniuriam intulissent,

ingressi Mediam, & his qui occurrerant praelio uictis. Ete-
nim Scythæ (quemadmodum superius à me dictum est) 32.
annos superiori Asiæ imperitauerunt. Siquidem persequen-
tes gentem Cimneriam, ingressi Asiam, abrogarunt impe-
rio Medos, qui ante ipsorum aduentum Asiam obtinuerāt.
Scythas, cum 28 annos peregrè abfuissent, in patriam re-
uertentes, excepit non minor, quàm Medicus fuerat, labor.
Offenderunt enim non exiguum exercitum contra ipsos ue-
nientem. Vxores namq; eorum diuturna uirorum absentia
ad seruos accesserant uisu orbatos. Orbant autem Scythæ
seruos omnes lactis gratia, quod potant, ita id faciētes: Sus-
flatoria ossea fistulis simillima sumuntur, eaq; genitalibus
equarum imposita ore inflantur. Hoc alijs facientibus, alijs
equas emulgent. Hoc ideo se facere aiunt, quod uenæ equa-
rum sufflata implentur, & mammae descendunt. Postea quā
emulxere lac, in concava uasa lignea diffundunt. His cir-

De his illis

Serui Scy-
tharū quā
re oculis
orbentur

R. cum

Latius e-
mulgendi
modus a-
pod Scy-
thos.

cū possit caci, lac agitant. Cuius quod summū est delibatur,
pretiosiusq; habetur: uilius aut quod subsidit. Huius rei gra-
tia Scythæ quęcunq; capiunt, uisu orbant. Non enim agriculas-
tores sunt, sed pastores. Ex his igitur seruis ac mulcib; Scy-
tharum progenita est iuuentus: quæ suorum natalium cōditio-
ne cognita, obuiā perrexerit his, qui reuertebantur à Medis: &
primū regionē intersepsit ducta lata fossa, quæ à Tauricis
montib; pertingebat ad Maotim paludē omnium maximam.
Deinde in his cōsistens, Scythis introire conantib; repugna-
bat. Sæpē cōmissa pugna, cū nihil tamen Scythæ proficerēt,
quidā ex eis inquit: Quidnā rei facimus uiri Scythæ, cū no-
stris ipsorum seruis dimicantes: qui & cū interficimur, ipsi pau-
ciores efficimur: & illos interficiēdo, pauciores. deinceps im-
perabimus: mihi uidetur hastis arcubusq; omisissis, summa la-
flagella, quib; equos uerberamus, & ad illos propius eundū.
Nam quoad uident nos arma habentes, arbitrātur se simi-
les nobis, atq; è similib; esse: ubi nos pro armis uerbera tenen-
tes uiderint, tunc se nostros seruos esse intelligentes, atq; id
agnoscentes nō perstabunt. Hoc Scythæ cum audissent, ita
sibi faciendū putauerunt. Quæ ex re perculsi illi, pugna im-
memores fugā capesserūt. Ita Scythæ imperio sunt Asia po-
titi: & rursus à Medis eiecli, ad terrā suā hunc in modū re-
uersi. Hac de causa Darius ulciscendi cupidus, cōparauit
exercitum Scythæ gentem suā omnium nouissimā esse aiunt,
idq; hoc modo exiisse: Virū quendā in hac terra, cū deser-
ta esset, primū fuisse, nomine Targitā & eius parētes (quod
tamen mihi nō probatur) Iouem Borysthenis fluij filiā. Ta-
li genere ortū aiunt Targitā, cuiusq; treis liberos fuisse, Li-
poxain, Arpoxain, & nouissimū Colaxain. His regnantib;
demissa cœlitus in Scythicā regionem ex auro facta aratriū
cum iugo, securim, phialam. Quæ cum primus, omnium in-

Scythæ fe-
rium con-
silium.

Scytharū
origo.

spexisset

spexisset natu maximus, accessisse, & itidē animo illa sumen
 di: sed eo accedente, aurum arsisse. Hoc digresso, secūdum
 accessisse, & itidem aurū arsisse Ambobus ab ardenti auro
 summotis, tertio loco, cum minimus natu accederet, aurum
 fuisse extinctum, & ab illo deportatū. Ea q̄ re maiores fra-
 tres animaduersa, totum regnum ad minimum detulisse. Et
 à Lipoxai quidē progenitos esse Scythas, quæ genus Au-
 chata appellātur. Ab Arpoxai uerò, qui medius fuit, et q̄
 Catiari & Traspios nomināt, & omnib. nomen esse Scolo-
 tis regis cognomen. Sed Scythas Græci appellauēre. Hunc
 in modū se extitisse Scythæ memorant, & ex quo extiterunt
 à primo rege Targitao, usq̄ ad Darij aduersus ipsos transi-
 tum, annos omnino mille non amplius fuisse. Aurum uerò Anrūm
 illud sacrum in primis custodire à regib. placariq̄ maiorib. sacrum
 hostijs, & adiri quotannis solenniter. & qui aurū sacrum ha-
 bet, die festo dormire sub dio, & eum nunquā perennare. &
 ob id dari ipsi tantum soli, quantū uno die uectus equo pere-
 agrare potest. Et cum regio sit ingens Colaxam constituisse
 trifarium filijs suis regnum. Vnum quidē (quæ maxima
 portio est) ubi aurum asseruatur. Superiora autem ad uen-
 tum aquilonem uergentia, ultra quā regionem, nulli inco-
 lere possint, neq̄ prospicere, neq̄ transire. propter interfusas
 pennas. Pennis enim tum tertiam tum aërem oppletum esse:
 & has præsepire uisum. Hæc Scythæ de seipsis, pariter ac de
 te. iōne superiore narrant. Sed Græci, qui Pontum incolūt,
 ad hunc modum: Herculem Geryonis uaccas agentem, in
 hanc peruenisse terram, quæ deserta esset, quam nunc Scy-
 thæ incolunt. Geryonem autem habitasse extra Pontum, in
 terra, quam Græci uocant insulam Erythiam, rōtra Gades,
 quæ sunt extra columnas Herculis in oceano. Oceanū uerò

Hercule
 Geryonis
 uaccas.

ab ortu solis incipientem, circumfluere terram, uerbis quidam affirmant, sed re tamen non demonstrant. Illinc Herculem cum ad regionem, quæ nunc Scythica uocatur, uenisset, subtracta sibi pelle leonis obdormisse (deprehenderat enim eum uehemens pluuia, & gelu) & dum dormit, inter eâ equas eius à curru pascentes, diuina quadam sorte amotas, non comparuisse. Eas experrectus cum indagaret, omnem regionem collustrans, tandem in terram quæ dicitur Hyllæ deuenisse ibiq; in antro quandam inuenisse uirginem ancipitis naturæ, humanæ ac serpentinæ: superne quidem femina

Femina se rum tenuis formam, inferius autem uiperam. Eam conspicuam **minipera.** catur Hercules atq; admiratū interrogasse, nuncubi suas equas errabundas uidisset? Illamq; respondisse, se quidem illas habere: sed non prius reddituram ei, quàm cum ipsa coisset: Herculem sub ea mercede cum femina concubuisse. Sed cum illa differret reddere equas, cupida diuissimè cum Hercule concumbendi. & hic cuperet receptis equis abire, ad postremum illis redditis mulierem dixisse: Has ego tibi equas, quæ huc uenerant, seruaui, tu earum seruatarū pretium mihi persoluisti. Concepi enim ex te filios tres: qui ubi adoleuerint, expone quid facere debeam, nunquid hic habere domicilium (nam ipsa huius regionis imperium teneo) an ad te mitti. Hæc percontatæ respondisse: Posteaquàm eos in uirilem ætatem adoleuisse uideris si ita facies, non delinques: Quem animaduertis eorum hunc arcum ita tendentem, & hoc balteo ita percinctum, eum tu huius regionis incolam effice. Qui autem his operibus, quæ mando, non eris par, eum hinc ablegabis. Hæc exequendo & ipsa lataberis. & præceptis meis obtemperaueris. Atq; ita locutum Herculem, tetendisse alterum arcū (duos enim gestabat) & baltheum præmonstrasse, atq; utrunq; mulieri tradidisse ar-

Herculis
Aliq.

Herculis
arcus.

cum

cum & balteum, qui balteus in commissura haberet, aureâ phialam: & his donatis abiisse. Illam pueris natis nomina imposuisse, uni Agathyrso, sequenti Gelono, nouissimo Scythæ. Et cum in uirilem ætatem adoleuerunt, eandem mans datorum memorem illa peregrisse: & duos quidem filiorum Agathyrsum ac Gelonum, qui proposito certamini non suf fecissent à matre ablegatos è regione excessisse: Scytham uerò, qui rem compleisset, ibidem remansisse: & ab hoc rege progeneratos deinceps reges Scytharum: eoq; ab illa phiala Scythas ad hanc usq; ætatem phialas in balteis ferre: & id solum Scythæ matrem excogitasse. Hæc Græci qui habitant Ponto, referunt. Fertur & alius sermo, ita habes, cui ipse præcipuè assentior: Scythas pecuarios, qui Asiam incolunt, cum à Massagethis bello uexarentur, Araxe transmissos, in Cimmeriam abiisse. Nam regio, quam nunc Scythæ incolunt ea fertur olim fuisse Cimmeriorum. Sed inuadentibus Scythis Cimmerios cum deliberarent, ut qui magno in uaderentur exercitu, in sententia discrepasset, hinc reges, inde plebem, utraq; quidem ualida, sed regum meliore. Nam populus sentiebat abstinendum bello, nec oportere cum multis adire periculum: reges autem pro regione cum inuasoribus dimicandum. Ita cum neutris alteri obtemperare uellent, & populares censerent sine prælio demigrandum, tradita in uasoribus regione, reges in sua potius patria occumbendū, nec unâ cum plebe fugiendum, reputantes quot bona habuissent, & quot mala euidentia habituri essent patria profugii: hæc illi è diuerso sentiētib; inter se decertasse, utrosq; numero pares: & omnes qui mutuis ictib; concidissent, fuisse à plebe Cimmeriorum sepultos ad flumen Tyram, quorum adhuc sepulcrum extat. Etis humatis, ceteri è regione migrarunt: quam desertam superuenientes Scythæ occupauē-

Agathyr-
sus.
Gelonus.
Scythæ.
Phiala in
balteis Sey-
tharum.

Cimmeri.

re. Extātq; adhuc in Scythia tū muri Cimmerij tū portoria

Elmmerij Cimmeria, tū loco cuidā nomen Cummerio, tū Bosphorus, q
muri. Cimmerius appellatur Cōstat aut Cimmerios in Asiā fugij-
Bosphorus se Scythas, quōd Cherfonnesum condiderunt, ubi nunc Si-
Cimmerios. nope Græca urbs sita est. Apparet etiam Scythas in illis per
sequendis Mediam intrasse, uia aberrantes. Nam Cimmerij
quidem fugientes iter semper secundum mare tenebant. Scy-
thæ autem eos ad dexterā Caucasum habentes insequēban-
tur, ingressi Mediā, itinere in mediterranea conuerso. Alia
quoq; fertur communis Græcorum barbarorumq; narratio.

Aristeus uer- memorat se Phæbo instinctū, uenisse ad Issedonas: & supra
sificator. has incolere Arimaspos homines unoculos: & item su-
Arimaspi Hy pra hos esse gryphas, qui aurum asseruent: ac supra
perborei. hos esse Hyperboreos, i. superaquilonares, ad mare pertin-
gentes. Hos autem oēs, præter Hyperboreos, Arimaspis au-
torib. assidue finitimis bellum inferre, & ab Arimaspis ex-
terminari Issedones, ab Issedonib. Scythas, à Scythis uexa-
tos Cimmerios, qui ad australe mare incolēbant, regionem
relinquere. Itaq; ne Aristeus quidem cum Scythis de ea re-
gione consentit: qui unde fuerit, qui hæc retulit dictum est
à me. Dicitur item, quānam de eodem uiro, in Proconne-

De Aristeo so & Cyzico audierim. Aristeuum aiunt, qui nullo suæ ciui-
morum. tatis esset inferior genere, ingressum in Proconneso fulloni-
cam officinam decessisse: fullonemq; oclusa officina, abisse
denunciatum rem propinquis defuncti. Dissipatoq; iam per
urbem rumore, Aristeuum esse uita functum, superuenisse
sermoni de hac re disputantium quendam Cyzicenum, ex
urbe Artacia profectum, qui diceret sese fuisse congressum
cum Aristeo apud Cyzicum, atq; collocutum. Et cum id

iste

Iste contendendo asseueraret, propinquos mortui ad fullo-
 riam præsto fuisse, habentes quæ ad efferendos homines per-
 tinent. Aperta domo, Aristeum nec uiuum apparuisse, nec
 mortuum septimoq; deinde anno cum in Proconneso appa-
 ruisset, eos uersus fecisse, qui nunc à Græcis Arimaspei uo- Arimaspei
 cantur: quib. cōditis, rursus euauisse Hoc illæ ciuitates cō- uersus.
 memorant: quod scio cōgruisse cum Metapontinis, qui sunt
 in Italia 340. annis postquā iterū euauit Aristeus quem-
 admodum coniiciens, & in Proconneso. & apud Metapon-
 tinos inueni Metapontini aiunt, Aristeu cū apud ipsos apa-
 paruisset, iussisse aram Apollinis extrui, quæ cognomen ha-
 beret Aristei Proconnesi: & iuxta eam erigi statuam, quod Aristei Pro-
 diceret Apollinem ad eos solos ex Italicis in ipsorum terram connesi.
 uenisse, illum se affectante. Et qui nunc Aristeus esset, cum
 Deum affectatur, tum fuisse coruum: & hæc locutum, è con-
 spectu abisse Eoq; aiunt Metapontini se Delphos ad Deum
 misisse sciscitatum, quodnam illud hominis esset proloquiū,
 sibiq; iussisse Pythiam, ut dicto audiētes essent. Melius enim
 cū illis actum iri, si parērent & hæc se admittentes perfecisse.
 Et nūc statua extat cognomine Aristei iuxta aram ipsam
 Apollinis, in foro extructam. circumstātib. utrinque lau-
 ris. Hæc hætenus de Aristeo. Regionis aut, de qua nos dice-
 re institueramus, quæ nā sint ulteriora, nemo exploratum ha-
 bet. Neq; enim id ego ab aliquo audire potui, qui se diceret
 nosse, quod ipse uidisset. Ac ne Aristeus quidem ipse (cuius
 paulo antè feci mentionem) in his quos fecit uersib. ait se ul-
 tra Issedonas processisse: sed ulteriora fando sibi esse cogni-
 ta, quod Issedones diceret ista commemorare. Verū nos,
 quoad lōgissimè rem inuestigare potuimus, omne referemus. Borystheni-
 Ab emporio Borysthenitarum (hoc enim ex maritimis totius tarum em-
porium.

Gallipide. Scythia est maximè medium) primi incolunt Gallipide, qui sunt Græcoscythæ, id est, è Græcis facti Scythæ, super hos aliud genus eorum, qui uocantur Halixones. Horum utriq; cum in cæteris seruant ritū Scytharum, tum in serendo atq; uescendo cepe, allio, lente, milio. Supra Halixones incolunt Scythæ aratores, qui non ad panē conficiendum serunt triticum, sed ad illud torrendum. Supra hos incolunt Neuri, quorum tractus, qui ad Aquilonem uergit, quantum nos scimus, uastus est. Atq; hæc quidem nationes iuxta flumen Hypanim colunt, ad occidentalem partem Borysthenis. Verū, transmissæ Borysthene à mari in primis est Hylea. Dehinc habitant Scythæ agricolæ, quos Græci, qui sub Hypane incolunt, Borysthenitas appellant: ipsi uerò se Olpiopolitæ. Hi igitur agricolatores Scythæ colunt eum quidem tractū qui uergit ad auroram, trium dierum itinere peringentes ad flumen nomine Panticapem: eum uerò qui ad uentum aquilonem, undecim dierum nauigatione Borysthenem uersus. Nam tractus, qui ulterior est, in multum sanè spacij desertus est. Vltra quam solitudinem Androphagi habitant, id est, uirorum carne uescentes separata natio, ac nequaquā Scythica. Et supra hos uasta iam proculdubiò omnia: nec ulla gens, quantum nos scimus. At horum Scytharum, qui agricolæ sunt, plagam quæ ad auroram uergit, transmissso flumine Panticape, Nomades, id est, pecuarij Scythæ incolunt, neq; serentes quicquam, neq; arantes. Nuda arboribus

Androphagi.

Nomades. est omnis hæc plaga præter Hyleam. Nomades isti incolunt tractum quatuordecim dierum longitudinis, auroram uersus, ad Gerrhum usq; flumen. Trans Gerrhum autem sunt ea quæ uocantur regia, & Scythæ optimi pariter & plurimi, & qui suos seruos esse cæteros Scythas arbitrātur: à meridie quidem ad Tauricam regionem peringentes aurora uerò

uerò ad fossam, quam duxerunt illi, qui ex cæcis geniti sunt
 erant, & ad emporium paludis Mæotidis, quod uocatur Cre
 mni, id est, prærupta. Quorum pars ad flumen Tanaim per
 rigitur. Quæ superiora sunt aduentum aquilonem Scythia-
 rum regionum, eo incolunt Melanchlæni, alia non Scythica
 gens. Et supra Melanchlænos paludes sunt, & deserta homi
 nibus regio, quantum nos scimus. Trans flumen autem Ta-
 naim non est regio Scythica, sed prima Laxiorum, Sauro-
 matarum, qui à secessu Mæotidos paludis incipientes, inco-
 lunt tractum qui spectat aquilonem, itinere dierum quindecim,
 uacuum prorsus arboribus tam agrestibus quàm fructi-
 feris. Supra hos habitant (quæ secunda portio est) Budini,
 terram colentes totam omni arborum genere frequentem.
 Supra Budinos aquilonem statim excipit solitudo octo die-
 rum itineris. Post hanc solitudinem declinando potius ad uen-
 tum subsolanum, incolunt Thyssagetae, natio copiosa, & pro-
 pria, & è uenatu uictitans. His contigui, & in eisdem habi-
 tantes locis his, quibus nomen inditum est Irycæ, & ipsi è ue-
 natione uictitantes, hunc in modum: Conscensis arboribus,
 quæ per omnem regionem frequentes sunt, insidiantur. Sin-
 gulis adest canis, item equus, in uentrem cubare edoctus hu-
 milius, subsidendi gratia. Vbi quis ab arbore feram uiderit,
 sagittâq; percusserit, cõscenso equo illâ psequitur, comitante
 cane. Super hos qua uergit ad aurorâ, incolunt alij Scythæ,
 qui à regijs Scythiis deficientes, ita in hunc locum peruene-
 runt. Ad hos usq; Scythas omnis regio Scythica est campe-
 stris, & spissi soli. Reliqua hinc lapidosa, atq; salebrosa. Cu-
 ius regionis magno transmissio spacio, incolunt sub excelsio-
 rum montium radicibus hi homines, qui ab ipso natali di-
 cuntur esse calui, & ares pariter, & fœminæ, simis quoque
 naribus, & ingenti mento, proprio quodam oris sono, Scy-

Cremni.

Melanch-
læni.Laxij.
Sauroma-
tæ.Venandi
modus.Calui &
natali.

Ponticum ar-
boris genus.

thicam gestantes uestem, ex arboribus u. Etiantes, cui generi arboris nomen est Ponticum, magnitudo ferè eadem quæ fi-
co, fructus fabæ similis, instarq; nuclei habes. Id ubi mte est, uestibus exprimunt, & quo ab eo crassum, & nigrum deflu-

Aschyliqueris
genus.

it, nomine Aschi, id aut lingunt, aut lacte commixtum, po-
tant. Ex ipsius quodq; crassitudinis fece massas ad esum cõ-
ponunt. Neq; enim multum est eis pecorum, utpote non stu-
diosius rei pecuariæ. Sub arbore quisq; cubat, per hyemem
quidem, arbore pileo albo, firmoq; contestâ: per æstatem ue-
rò, sine hoc pilco. His nemo mortalium iniuriam infert. Sa-
cri enim dicuntur esse, nihilq; Martiorum armorum possi-
dent. Eidem finitimorum controuersias dirimunt. Ad quos
quisquis confugit, is à nemine læditur. Nomen eis est, Argip-

Argippzi.

pæi. Ad hos usq; caluos ingens quoquò uersus prospectus est
regionis & gentium, quæ in conspectu sunt, ex Borysthenis,
atq; ex alijs Ponticis emporijs. Scythæ, qui ad hos cõmeant,
per septem interpretes, totidemq; linguas perueniunt. Horu
genus notitia rerum habetur. Quod supra caluos est, nemo
pro comperto referre potest. Nam montes editi, atq; præru-
pti transitum interdicunt quos nemo transcendit. Hi tamẽ
calui referunt, quæ apud me fidem non habent, incolæ mon-

Capripedes.

tes ab hominibus Capripedibus: quos ubi transieris, esse ali-
os, qui senos menses dormiant, quod ego in primis nõ admit-
to. Sed tractum illum qui ad auroram caluis est, ab Issedo-
nibus habitari sine ambiguitate compertum est. Ille uerò su-
perior, qui uergit ad aquilonem, tam Issedonibus, quàm cal-
uis ignotus est, nisi quatenus isti ipsi dicunt. Issedones tali-
bus moribus uiuunt. Quoties pater alicui decessit, om-
nes eius propinqui pecora adducunt: quæ ubi mactaue-
runt, concideruntq; concidunt, & morituum patrem illius, à
quo in conuiuium accipiuntur, commixtisq; omnibus carni-

Issedonum
mores.

bus

bus conuiuium exhibent. Caput tum defuncti denudatum,
 purgatumq; inaurant, eoque pro simulacro utuntur, agentes
 illi quotannis maiores hostias, caeremoniasq; Hac filius pa-
 tri facit, quemadmodum Græci natalitia. Dicuntur prætes
 res, & hi iusti esse, & ipsorum uxores per æquæ fortes, ac ui-
 ri, Hi, & ipsi cognoscuntur. Quod supra hoc est, ibi aiunt
 Iffeaones esse homines unoculos, & gryphes auri cūstodes.
 Hoc ab eis acceperunt Scythæ, à Scythis nos cæteri acce-
 ptum, uerum putamus, ac Scythicè eos appellamus Arima-
 spos. Nam arima Scythæ unum uocant, spu uerò oculum.
 Omnis autem quam dixi regio, adeò infestatur hyberna sæ-
 uitia, ut octo mensibus tolerari non possit: tantum illic gelus
 est. Sicubi aquam effundas, non facies ibi lutum: facies au-
 tem, si ignem accenderis. Ibidem quoq; mare glaciatur, & omnis
 Cammerius Bosphorus, super quam glaciem, omnes,
 qui intra fossam incolunt Scythæ, exercitus ducunt, & plau-
 stris agunt trans mare, usq; ad Indos. Ita uis hyberna octo
 mensibus perstat, quatuor tamen mensibus reliquis frigora
 illic sunt. Vbi etiam aliam, quam in cæteris regionibus, con-
 ditionem habet hyems. Nam cum tempus pluendi est, nihil
 ibi, quod sit ullius momenti, pluit. Aestate pluere non cessat.
 Quinetiam tonitrua, cum alibi tum ibi nulla existunt, æstas
 nubila est: hyeme si fiant tonitrua: pro ostento habetur. Ter-
 ramotus in Scythia si existat seu æstate seu hyeme, tãquam
 prodigium admirantur. Eam uim hyemis equi perferunt,
 muli, asiniq; ne incipientem quidem ferunt, cum tamen alibi
 stantes in gelido equi labesiant, asini uerò, ac muli durent.
 Et hæc mihi uidetur esse causa, cur omnino cornua bouino
 generi ibi non succrescant, astipulante sententiæ meæ Ho-
 meri carmine in Odyssæa, quod ita habet:

Et Libyen, ubi sunt cornuii protinus agni.

Quod

Arimaspi un-
de appellati,

Frigoris mira-
tis.

etiam
libyen

Odyſſ. 4.
Cornua
quibus in
locis cur
maturius
proueniāt
aut ferius.
Mulos a-
pud Heliē
ſes non gi-
gni.

Quod rectè dicunt, in locis calidis maturè cornua exiſte-
re. Nam in uehementibus frigoribus aut nō oriuntur ſtatim
pecoribus cornua, aut ſi oriuntur uix oriuntur. In Scythia
itaq; hoc propter frigora contingit. Quo magis miror (ab
initio enim oratio mea indagare inſtituit) cur in omni He-
leo agro muli nequeant gigni, cum neq; locus ſit frigidus,
neq; ulla alia cauſa appareat. Aiunt Heliēſes ipſi ex impro-
batione quadam id ſibi contigiſſe. Cumq; tempus adueniat
conceptus equarum ſe in loca finitima illas educere. Ibi poſt
quam admiſerint animos, donec conceperint, tunc rursus eas
reducere. De plumis autem, quibus aiunt Scythæ oppletum
eſſe aërem, & idcirco non poſſe proſpici longius continentē
nec ulterius tranſiri, hæc eſt mea ſententia: Quod ultra eam
regionem aſſiduè ningit, & (ut credibile eſt) minus aſtate
quàm hyeme. Nam ut cuiſlibet eminus intuenti cadentē ni-
uem copioſam, liquet quod dico, nix plumis aſſimilis eſt: &
propter hanc talem hyemem inhabitabilia ſunt eius conti-
nentiſ loca, ad aquilonem ſpectantia. Eoq; opinor, plumas
niuem eſſe interpretantes Scythas, ac circumiectas gentes
ita loqui. Verùm hæc, quæ reperiuntur, lōgiſſimè dicta ſunt.

De Hyper-
boreis.
Hæſiod.
Hæſiod.
Hæſiod.

Hæſiodus.
Homeri
Epigoni.

Sacra Hy-
perboreo-
rum.

De Hyperboreis autem hominibus, neq; Scythæ quippiam,
neq; alij ulli illic incolentium memorant, præter Iſſedones,
nec ipſi quidem (ut mihi uidetur) dicentes aliquid. Dice-
rent enim, & Scythæ de hoc, quemadmodum de unoculis di-
cunt. Quanquam & ab Hæſiodo de Hyperboreis mentio ſit,
quinetiam ab Homero in Epigoniſ, ſi tamen Homerus re-
uera fecit hos uerſus. Sed multò plurima de his Delij me-
morant, ſacra alligata in triticea ſtipula ex Hyperboreis de
lata ueniſſe ad Scythas: à Scythiſ deinceps finitimos acce-
piſſe. gradatimq; per ſingulos ad occaſum uſque, atque il-
luc meridiem uerſus dimiſſa, à primis Græcorum Dodo-
neis

nais esse accepta, & ab his descendisse ad Meliensem sinum
 peruasiffiq; in Euboiā, & oppidatim usq; ad Carystum, &
 illinc reliquiffe Andrum. Carystios enim esse, qui in Tenum
 portarint: Tenios uerò in Delum, atq; ita hæc sacra in De-
 lum aiunt peruenisse. Sed primum Hyperboreos misisse du-
 as puellas, quæ ferrent hæc sacra, quas Delij aiunt Hypero-
 cham, & Laodicem, & cum his tutelæ gratia quinq; è suis
 popularibus, qui eas deducerent, nunc Peripherees uocatos
 in Delo, ubi in magno honore habentur. Et cum isti ab Hy-
 perboreis missi rursus non redirent, indignè ipsos Hyperbo-
 reos tulisse, si eos quos assidue mitterent, non reciperent. Ita
 misisse, qui ferrent ad confines suos sacra in stipula tritici li-
 gata, iuberentq; illos consideratè mittere ad aliam nationē.
 Atque ita hæc gradatim missa, aiunt deuenisse in Delum.
 His quidem sacris simile quiddam fieri animaduerti à fœmi-
 nis Tracijs, atque Pæonijs, quæ in sacrificando regie Dia-
 nae, non sine stipula triticea id faciunt, atque ipse uidi eas fa-
 cientes. Caterum, his uirginibus Hyperboreis uita functis
 in Delo, parentant puella Delia, ac pueri, tonsis utriq; crini-
 bus, quos puellæ quidem fuso inuolutos, supra monumen-
 tum aliarum deponunt: pueri autem ad quandam herbam
 applicantes, & ipsi sepulchro imponunt. Est autem monu-
 mentum intra Artemisium ad sinistram intrantibus, olea il-
 lic superenata. Hoc honore ab incolis Deli afficiuntur hæ
 uirgines. Aiunt ydem Argin, & Opin uirgines ex Hyperbo-
 reis, eorundem hominem ætate in Delum uenisse, etiam pri-
 ores Hyperocha, & Laodice: & has quidem uenisse ad red-
 dendum. Lucinae tributum pro partu maturando, quod in-
 situerant, Argin uerò, & Opin, unā cum ipsis deis aduenis-
 se & honoribus alijs ante illas fuisse donatas. Ad eas enim
 congregari cœtū mulierum, quæ hymnum canant ab Ole-

Delia pu-
ella sacra.

Diana re-
gia sacra.

Argis
Opis.

Lycinae tri-
butum.

Olen.
Lycius. ne Lycio conditum, in quo hymno nomina Argis & Opis nuncupantur. Deinde à Delijs edoctos insulanos, & leones, cœtus agere instituisse, & nominatim Argin, & Opin decantare. Hic Olen è Lycia profectus, alios quoq; uetulos fecit hymnôs, qui cantantur in Delo, dum cinis, qui supra sepulchrum est, Argis, & Opis, dispergitur super infinitam agrotorum turbam, qui ad aram sunt. Est aut sepulchrum earum

Cœlorum cœ-
na-
culum.
Abaris fabula. post Artemisiû, ad aurorâ spectans; proxime Cœlorû cœnaculum. Hactenus de Hyperboreis dictum sit. Nam de fabula Abaris, qui fertur esse Hyperboreus, nihil dico qui sagittâ dicitur per uniuersam terrâ circuntulisse, nihil comedent.

Quod si qui sunt Hyperborei, id est, superaquilonares, erunt alij, & Hypernotij, id est, superaustrales. Nempe rideo, cum multos uideo iam descripsisse ambitum terræ, nullû habentes in exponendo sensum, qui Oceanû scribunt circumflucere terram, tanq; tornû factam esse orbiculatam, & Asiâ faci-

Orbis par-
ditio. cientes Europæ parem. Nam ego singularum magnitudinē breuî patefaciam, & quanta sint singula ad describendum. Vbi Persæ incolunt, id ad australe protenditur mare, quod dicitur rubrum. Super hôs ad uentum aquilonem habitant Medi, super Medôs Sapires. Super Sapires Colchi ad septentrionale pertingentes mare, in quod influit flumen Phasis.

Asia. Hæ quatuor nationes à mari ad mare incolunt. Dehinc uesperam uersus, ab ea duæ oræ terrarum ad mare protenduntur, quas ego exponam. Hinc quâ ad aquilonem uergit, ora una à Phasi incipiens porrigitur id mare per Pontû, & Hellespontum, usq; ad Sigeum Troicum. Quâ uerò ad austrum uergit, eadem ora à sinu Mariandico, qui Phœnici adiacet, tenditur secundû mare ad promontoriû, usq; Triopiû. Incolunt aut in ora hac hominû nationes triginta. Talis est una ora. Altera uerò à Persis incipiens, porrigitur ad rubrû mare,

re, quod & Persicū uocatur : deinde gradatim Assyria, atq;
 inde Arabia, desinitq; in sinu Arabico: & si nō desiniret, nisi
 quod Darius è Nilo riuos in illum sinū induxit. A' Persis ad
 Phœnicē tractus amplius est, ac multus. A' Phœnicie hæc ora
 tendit secundū hoc mare per Syriā Palestinā, & Aegyptū,
 in qua terminatur intra quā tres sunt omninō nationes. Atq;
 hæ sunt, quæ à Persis occasum uersus in Asia continentur.
 Quæ supra Persas sunt, & Medos, & Sapries, & Colchos,
 auroram uersus, & solem orientem hinc mari rubro abluun-
 tur, aquilonem uersus, à mari Caspio, & flumine Araxe, qui
 contra solem orientem fluit. India tenus habitat Asia. Il-
 linc iam auroram uersus deserta sunt nec qualia sint, dicere
 quisquā potest. Et Asia quidem talis, & tanta est. Africa autē Africa
 ab altera ora est, ab Aegypto enim iā excipitur. Hæc ora cir-
 ca Aegyptū iā angusta est. Nā ab hoc mari ad rubrū, inter-
 capedinis est, centiū milliū ulnarū, quæ sunt mille stadia. Ab
 his deinceps angustijs spaciōsa sanē ora excipit, quæ Africa
 na dicitur. Itaq; admiror eos, qui disternarunt atq; dislin-
 xerunt Africam, Asiam, Europā. inter quas non parū est dif-
 ferentiæ. Siquidem Europa longitudine quidē cæteras asse-
 quitur, latitudine uerò non uidetur mihi comparari digna.
 Nā Africa seipsam monstrat circunfluam mari esse excepto
 duntaxat ubi Asia contermina est, Neco Aegyptiorū rege,
 eorū quos nouimus primo in hoc demonstrando. Is postquam
 destitit à deprimēda fossa, à Nilo ad Arabicū sinū misit na-
 uib. quosdā Phœnices, præcipientes, ut trāsuecti columnas Her-
 culeas penetrarent ad septentrionale usq; mare: atq; ita ad
 Aegyptū remearent. Phœnices igitur è rubro mari soluētes,
 abierant in mare australe qui postquam autumnus aduene-
 rat, applicitis ad terram nauibus sementem faciebant: ut
 assidue Africani legerēt, ac messē expectarēt. Deinde mes-

Phœnices ad
 Africā cogno-
 scendā missi,

so frumento nauigabant. Ita biennio consumpto ad Herculeas columnas, anno tertio declinantes in Aegyptum remearunt referētes, quæ apud me fidem non habent, forè apud aliquem alium: prætereuntes Africam, se habuisse solem ad dextram. Atq; hunc in modum Africa primum est cognita. Secundo loco fuere Carthaginenses, qui dixerunt quendam Sataspem, Teaspis filium, uirum Achæmenidem, qui Africam non per nauigauit, cum esset ad hoc ipsum missus: sed tum nauigationis longitudine, tum terræ solitudine deterritus retrò redijt, non impleto labore, quem ei mater iniunxerat. Etenim uitiauerat filiam uirginem Zopyri filij Megabyri, quem ob hanc causam à Xerxe rege suffigendū cruci mater sua, quæ fuerat Darij soror, liberauit: quòd diceret se maius illi supplicium irrogaturam, quam rex pararet. Quippe necesse ei fore per nauigare omnem Africam, dum perueniret ad Arabicum sinum. His annuente Xerxe, Sataspes in Aegyptum abiit, sumptaq; illinc naue, ac socijs, nauigauit ad columnas Herculis: quibus transmissis, circumuectus Africa promotorium nomine Syloes, in meridiem cursum tenebat. Emensusq; permultum maris intra complures menses cum assidue pluri tempore opus esset, conuerso cursu in Aegyptum redijt. Et illinc ad regem Xerxem regressus, aiebat se in præternauiganda remotissima ad quam ierint ora, uidisse homines pusillos, Phœnicea utentes ueste, qui quoties ipsi terræ nauim applicarent, ad montes se fuga proriperent relictis urbibus. Ipsos autem illos ingressos nihil iniuriæ intulisse, pecora tamen illic excepisse. Quòd autem totam Africam non per nauigassent, hanc causam afferebat, quòd nauigium ulterius procedere non posset sed retineretur.

Hunc Xerxes negans locutum uera, quòd certamen sibi propositum non exoluisset, in crucem sustulit, irrogata quam

Zopyri filia.

Sataspes
cruci suffi-
xus.

desit.

destinauerat pœna. Huius Sataſpis eunuchus audita dñi ne
 de Samum cū magna pecunia profugit, quā Samius quidā
 interuertit. Eius nomē cū ſciā, tamē uolens obliuiſcor. Aſiæ
 bona pars à Dario inueſtigata eſt. Is cupidus cognoscendī,
 ubi nam Indus (qui ſecundus omnium fluminum crocodi-
 los præſtat) mare influat, miſit nauib. cū alios quosdā, quos
 uera renunciaturus confidebat, tum Scylacem quēdam Ca-
 rriandem. Illi à Caſpatyro urbe, & à terra Paſſya proſecti,
 ſecundo flumine auroram uerſus atq; ſolem orientem nauigā-
 tes in mare, dehinc per ipſum mare, 30 demum menſe
 tenuerunt eum locum, unde rex Aegyptiorum eos Phœni-
 ces, quos antea dixi, miſerat ad Africā per nauigādā. Poſt
 horum per nauigationem, Darius Indos ſubegit, & eo mari
 potitus eſt. Ita Aſiam (præter eam quæ orientem ſolem ſpe-
 ctat) compertum eſt parem Africæ eſſe. Europa à nemine
 inueſtigata eſt, neq; quā ad orientem, neq; quā ad aquilonē
 uergit, an mari claudatur. Longitudine tamen cognoscitur
 ad utraq; accedere Neq; poſſum coniectura colligere, unde
 ſit: & cum una ſit terra, triſaria ſint ei nomina indita ē
 mulierum cognominib. eiuſq; fines ponantur Nilus, fluius
 Aegyptiacus, & Phæſis Colchidicus, Alij aiunt eſſe fines Ta-
 naim & Mæotidem fretumq; Cimmerium: ſed negant ſe au-
 diſſe nomina eorum, qui hæc diſtinxerunt, & unde nomina
 impoſuerint. Iam enim Lybia quidē id eſt, Africa, à pluriſq;
 Græcorum fertur ſortiſſa nomen à Lybia quādā muliere in-
 digena. Aſia uerò ab uxore Promethei: quanquā Lydi hoc
 ſibi nomen uendicant, aſſerentes ab Aſio Manei filio, Aſiam
 appellatam non ab uxore Promethei. Vnde & Sardibus ſa-
 miliam quandam eſſe uocatam Aſiadem. Europa autem,
 neq; an ſit mare circumflua, neq; unde hoc nomē acceperit,
 neq; quis nominis autor extiterit, ab aliquo mortalium com-
 pertum

Indi à Da-
 rio ſubacti.
 Aſia.
 Europa.

Lybia unde.
 Aſia unde.

Europa unde
 de appella-
 ta.

* *Aliter
Syria.*

peritū est, nisi quod dicimus ab Europa * *Tyria* nomen accepisse regionem: nec antè, sicut ceteras nomen habuisse. Tamen illam ex Asia fuisse constat, neq; in hanc commeasse terram, quæ nunc à Græcis uocatur Europa, sed è Phœnice id tum in Cretam, & è Creta in Africam. Hæc hætenus de his dicta sunt. Nam quæ sentimus de his, hæc dicimus. Pons

*Pontus Eu-
xinus.*

tus Euxinus, in quem Darius fecit expeditionem, nationes exhibet omnium imperitissimas, Scythica dūtaxat excepta. Nullius enim nationis eorum quæ sunt intra Pontum, aut aliquid ad sapientiā pertinēs, proferre possumus, aut aliquē uirum pro erudito habitum nouimus, præter Scythicā gen-

*Anacharsis.
Scytharum
more.*

tem, & Anacharsim. In gente Scythica ex omnibus humanis negocijs, unum maximum, quantum nos scimus, excogitatum est. Nam cætera non admiror. Quod maximum ab eis excogitatum, id est, ut neq; quispiam, qui ad eos se contulerit, aufugere, neq; ipsi capi possent, aut ne inueniri quidē, si nolint, atq; deprehendi. Siquidem nullæ sunt eis urbes, nulla mœnia extructa. Domos secum ferunt singuli: equestresq; sunt sagittarij, non pane uictitantes, sed ex pecoribus: pro domibus plausira habentes: quidni, imbelles alioqui futuri, & ad dimicandum inhabiles? Hæc sunt ab eis inuenta, cum opportunitate terræ, tum fluminū beneficio. Nam hæc terra cum sit campestris, sua sponte uliginosa est & humida,

*Flumina
Scythiæ.*

eamq; interfluunt flumina nō multò pauciora numero, quàm in Aegypto fossæ. Quorum quæ sunt celeberrima, & à mari nauigabilia, ea retensebo. Ister quinque ostia habens, post hunc Tyres & Hypanis, & Borysthenes, & Panticapes, & Hypacyris & Gerrhus, & Tanais. Hi horsum fluunt. At Ister, omnium quos nouimus fluuiorum maximus, semper sibi ipsi par, tam æstate, quàm hyeme, fuit ab Hesperio primus omnium qui sicut in Scythia. Ob id omnium maximus, quod

aliq;

*alij in eum influunt, qui ipsum ingentē reddunt per Scythiā
 de apli numero 5. Vnus, quē Sorata Scythæ appellant, Græ-
 ci Pyreithon, alter Tiarātus, tertius Ararus, quartus Napa-
 res, quintus Odissus. Horū primo loco dictus flauius ma-
 gnus est, ad aurorā fluens, cum Istri aqua communicat. Mō-
 nor est Tiarantus, ad Hesperū magis uergēs. Inter quos cæ-
 teri fluentes. Ararus, Naparis & Odissus, in Istrum infun-
 duntur. Hi sunt uernaculi Scythiæ amnēs, qui illū augent, in
 quē etiā euoluuntur. Ex Agathyrsis quidē fluens unus, Ma-
 ris: ex Hæmi uerō ingis tres alij ingentes ad aquilonē uertū,
 Atlas & Auras, & Tibesis. Per Thraciā uerō & Crobyzos
 Thraces, Athres & Noas, & Atarnes. Et ex Pæonijs, ac mō
 re Rhodope, medium interscindens Hæmum, Cius. Quin ex
 Illyris in aquilonē tendens Angrus, planitie Triballiam in-
 terfluens, Brongū intrat. Brongus Istrum: ita utrūq; per se
 magnū Ister excipit. Præterea ex Vmblicorū regione Car-
 pis, & aliad aduentū aquilonem Alpīs in Istrum exeūt. Om-
 nem n. Europam Ister emittit (sumpto ex Celtis initio, q
 omnium in Europa ad solis occasum extremi sunt post Cy-
 netas) totāq; permensut Europam, ex transuerso ingreditur
 Scythiam. His quæ dixi fluminibus, & alijs aquas ferenti-
 bus, Ister sit omnium maximus. Quod si alterius cum alie-
 ri us aqua comparetur profectō Nilus copia aquæ anteeel-
 lit, quod in eum nullus neq; fluuius, neq; fons ingrediens, ad
 incrementum aquæ confert. Quod autem Ister sibi semper
 par fluit, tā æstate quā hyemē, ob id fit (ut mihi uidetur) Ister semper
 quod hyemē est, quantus est, aliquantulo maior quā sua
 natura fert. Nam per hyemem paululū in ea regione pluuit,
 sed ubiq; ningit æstate uerō nix q̄ sub hyemē decidit p̄mul-
 ta, undiq; in Istrum liquefacta dilabitur, cumq; implet, nec
 ipsa*

Noas

Triballia
planities

Celtis

Ister semper
par.

ipsa solum, sed cum ea imbres multi atq; uehementē. Quō-
pe p æstatem pluit, quo tēpore quāto plus aquæ sol ad se at-
trahit quā hyeme, tantō plus aquæ cum Istro miscetur æsta-
te, quā hyeme. Ita cum paria faciā Ister datis aquis &
acceptis, fit ut semper uideatur sibi esse similis. Ex fluminib.
ergo quæ apud Scythas sunt, unum est Ister. Post hunc Cy-
res, qui ab aquilone means, ortum trahit ex ingenti palude,
quæ Scythicā terrā à Nebride separat. Ad ostium huius in-
colunt Græci, q Tyritæ uocantur. Tertium flumen est Hypa-

**Equi sylue-
bres can-
didi.** nis, ex Scythia ueniens, & ex magna palude profluens, circū
quā pascuntur equi syluestres candidi, rectēq; uocatur hæc
palus mater Hypanis. Ex hac igitur ortus Hypanis, fluit se-
rē 5. dierū nauigatione, angustus & adhuc dulcis, sed mox
4. à mari dierum nauigatione sanē quā amarus, propter a-
marum, qui in eum fluit, fontem, adeo inquā amarum, ut cū
sit exiguus magnitudine, tamen inficiat Hypanim flumen,

**Aratores
Scythæ.
Alyzonæ.** in paucis magnū. Est autē hic fons in finib. regionis Scythæ-
rum aratorum, & Alizonum, eodē nomine quo locus, unde
emanat, Scythica lingua Amarāpeus, id est, sacra uis. Apud
Alyzonas cōtrahunt terminos suos Tyres & Hypanis, mox
deinde in diuersum abeuntes, mediā intercapedinem laxāt.
Quartus stuuius est Borysthenes, secundum Istrum omnī
maximus, & nostra sententia, non modō Scythicorū fluuiō-

**Borysthe-
nes.** rum lōgē huberrimus sed etiā ceteris huberior præter Æ-
gyptium Nilum, cum quo non licet alium cōparare. Cetero-
rum huberrimus est Borysthenes pascua præbens amēnis-
sima & accommodatissima pecoribus, necnon optimorum,
ac singulare affatim piscium, idem ad potandum suauis-
simus, liquidus inter turbidos fluens iuxta quem semētis o-
ptima fit, & herba non satiua, etiā aliissima. In cuius quoq;
ostia ingens uis salis sua sponte concrefcit. Præbet idem in-
gentiā

gentia cete ad falsurā, spinis carentia, quæ antacæos appel-
lant. Alia præterea præstat administratione digna 40. die-
rum navigatione usq; ad locum nomine Gerrhum, cognosci
tur ab aquilone fluere Superiora per quæ fluit, nemo homi-
nū eloqui potest. Apparet tamē fluere per solitudinem ad
Scytharum agricolantium plagā. Nam hi Scythæ 10. die-
rum navigatione accolunt hoc flumen. Cuius tātum ac Ni- Nili fon-
li fontes, nec ipse possum, nec ullum Græcorum reor posse tes.
dicere Idem cum ad mare aduentat, Hypanis cum eo mi-
scetur: eodem in loco mare irrumpens. Quod inter hos am-
nes in confluentem tendentes intercapedinis est, Hyppoleo
promontorium uocitatur, ubi delubrum Cereris extructum Cereris do-
est, Ultra quod delubrum sub Hypani incolunt Borysthenis lubrum.
tæ. Hastenus q̄ ab his fluuijs. Post hos alius, qui quintus est,
nomine Panticapes, & ipse ab aquilone fluēs, atq; ē palude.
Inter quem & Borysthenem incolūt Scythæ agricolatores. Scythæ agrī
Idem in Hyleam ingreditur. quæ transmissa Borystheni im- colatores.
miscetur Sextus est Hypacaris, qui ē palude manans, medi-
osq; Scythas pecuarios influens, in mare uoluitur, iuxta Car-
cinitum oppidum, ad dexteram coercens Hyleam, & cur-
sum, qui dicitur Achillis Septimus est Gerrhus, nomen à lo Achilleus,
co obtinens, qui à Borysthene dirimitur circa ea loca, apud curfus.
quæ Borysthenes cognoscitur: cui loco nomen est Gerrho,
disterminatq; regionē Scytharum pecuariorum ac regionū.
Et dum in mare fluit, in Hypacarim dilabitur. Octauus est
Tanais qui superius ē uasta palude profluens, in aliam ua-
stiores diffunditur, nomine Meotim, qui discludit regio-
Sycthas à Sarmatis It. hunc Tanaim alius influit, nomine
Hyrgis Ita Scythæ cel. terrimis annib. muniti sunt Gramē
quod in Scythia germinat, omnium quæ nos nouimus ger-

minum aridissimum est quod ita se habere dissectis pecoribus licet discernere. Et ea quidem quæ maxima sunt, ita apud eos abundant. Cæteri eorum mores hunc in modum instituti, Deorum hos solos propitiatur. Vestam ante omnes,

Tellus dea. deinde Iouem ac Tellurem. existimantes Tellurem Iouis cō-
Venus co- iugem esse Posthos Apollinem, & cœlestem Venerem, &
lestia. Martem, & Herculem. Hos cuncti Scythia deos arbitratur:
Vesta.

Sed qui regij Scythiæ uocantur, etiam Neptuno sacrificant appellâtes Vestam lingua sua Tabiti, Iouem Papæum, mea sententia rectissime: Tellurem Apiam, Apollinem Oerofyrum cœlestem Venerem Artumpasam, Neptunum Tamimasadem Simulachra & aras, & delubra facienda non putât, præterquam Marti. Idem sacrificium prorsus apud omnia templa fieri, eodem modo est institutum, qui talis est: Victimam ipsa primoribus implicita pedibus sistitur, cuius à tergo stans immolator, amota inprimis infula, pecudem ferit, eaq; concidente deum inuocat, cui illam mactat: deinde circumdat laqueum collo, tum iniecto baculo circumducit, hostiamq; strangulat non incenso igni, non uotis huncupatis, nō sumptis libamentis: sed ubi pecudem strangulauit, eiq; pellē detraxit, ad cocturam se conuertit. Verum cum Scythica

Scythia li-
gnorum
inops.

regio lignorum sit admodum inops, hoc ab illis ad carnem coquendam excogitatum est: Vbi uictimam pelle derudarunt, denudant ossa quoq; carnibus, dehinc illas in lebetes eius gentis, Lesbij crateribus asimiles, nisi quod sunt multo eapaciores, injiciunt. Subiectis atq; succensis ossibus hostiarum, coquunt. Si autem nō adfuerit lebes, omnes carnes in aluos illatum, & cum aqua commiscunt, atq; ossa succendunt. Quibus pulcherrime ardentibus, & aliis facile capiētib; carnes ossibus separatas, ita fit, ut bqs seipse coquat, &

item

Item cætera pecora immolata, per semetipsum quodq; elixū fiat. Coctis carnib; is qui immolauit, earum atq; intestinorū libamenta ante se porricit. Immolant aut̃ cum alia pecora, tum præcipuè equos. Et alijs quidem dīs hunc in modum & alias pecudes immolāt, Marti uerò sic prisco ritu apud quos que tale extruitur templum: Sarmentorum fascēs aggeruntur trium in longum latumq; stadiorum, minoris tamen sublimitatis, de super quadrata planities efficitur, tria latera frupta sunt, quartum accliuē, per quod ascendatur. Eo quotannis comparant 150. plaustra sarmentorum. Nam semper propter calidit̃ estatem illa marcescunt. Sed hoc aggestu ferreus Acinacis, qui singulis uetustus est statuitur. Idq; est Martis simulachrum, cui annuas hostias offerunt, cū aliorū pecorum, tum equorum, & plus huic Acinaci, quā cæteris dīs. Ex captiuis centesimum quenq; immolant, non eodem quo pecora modo, sed diuerso. Nam ubi eorum capitib; uinum libauerunt, ipsos ad quoddam uas mactant dehinc eisdem in congeriem sarmentorum sublati, Acinacem cruore perfundunt. Hæc quidem supra conferunt, inferius auerim ad templa illa faciunt. Virorum interemptorum omnes humeros dexteros præcidunt, quos unā cum manibus in aërem iaciunt, quocunq; deciderit manus, ibi iacet & seorsum mortuus. Cæteris deinde solennibus confectis, abeunt. Et sacrificia quidem hæc ab eis sunt instituta. Sues pro nihilo putant, quos nec alere omninò in sua regione uolunt: quæ uerò ad bellum attinent, hunc in modum sunt ab eis comparata. Quem primum uirum ceperit uir Scythæ, eius sanguinem potat: quoscunq; in pralio interemerit, eorum capita regi offert. Nā capite allato, fit prædæ quācunq; ceperit princeps, alioqui expert. Caput hoc modo præcidit. In orbem illud amputat circa aures, uerticeq; sumpto, excutit, de-

Martis si-
mulachrū
Acinacis.

Sues apud
Scythas.

Scytharū
mos in
hostes

Mantilla
Scytharū,

Coria hu
mana.

Vaticina-
tores cum
salignis
uirgis di-
uinautes.

inde pellem detrahit: & ubi sicut bouis corium manib. mo-
liuit, tanquam mantile possidet, eaq; & habentis equi sui apa-
penſa gloriatur: qualia mantilia quisq; ut plurima habeat,
ita uir iudicatur praestantissimus. Sunt multi quoq;, qui co-
ria haec humana tanquam brutorum consuunt, quibus pro
amiculis induantur. Multi etiam caſorum hostium manus
dextras cum unguibus excoriant, eisq; opercula pharetrarū
integunt. Est autem inter omnia coria humanum ferè &
crassum maximè & candore splendidum. Multi totos homi-
nes excoriatos, & super ligna extentos, supra equos circum-
ferunt. Haec ab illis in mores sunt recepta. Non tamen de o-
mnium, sed de inimicissimorum capitib. hoc faciunt, ut illud
quisq; infra supercilia recisum prorsus extenderet: & crudo
tantum bouis corio, si pauper sit: sin diues, non modò exte-
rius inducat bouino corio, uerū etiam interius inaret, &
sic uterq; pro poculo utatur. Idem agunt de domesticis, si in-
ter eos extiterint discordia, dū apud regē uictoria sunt po-
titi. Haec capita hospitib. qui ad eos ueniūt, uiri alicuius exis-
timationis, exhibent: referuntq; illos, cum essent domestici,
& ad pugnā lacesissent, ab ipsis esse superatos, id strenuita-
tis loco ponentes. Semel quotannis singuli regionum princei
pes miscunt unum crateri. de quo Scythae oēs hostium homi-
cida bibūt, nemo gustat, qui nihil praecleari operis ediderit,
sed sine honore seorsum sedet: quae res apud eos maximè est
ignominiae. Qui uerò complures caedes fecerunt, hi duobus
pariter quos habent calicib. potant. Apud eosdem permulti
sunt uaticinatores, qui cum plurib. uirgis salignis diuinant,
ad hunc modum: Grandes uirgarum fascēs cum attulerūt,
humis positos, dissoluunt, ac separatim ponentes illarum sin-
gulas uaticinantur. Atq; haec dicendo, uice uersa uirgas pre-
hendūt, ac rursus sigillatim cōponunt. Haec est illis tradita à
maioribus

maioribus diuinatione. Sed Enarices, qui sunt androgyni, aiunt sibi à Venere traditam diuinationem, tilie fronde uaticinantes. Tiliam ubi quis trifariam sciderit, digitis suis eam implicando, ac resoluendo tractat, atque hunc in modum uaticinantur. Horum tres maxime probatos accersit rex quoties egrotat: cui isti semper ferè dicunt hunc, aut illū ciuem (nomināt aut hominem, de quo loquuntur) peierasse, iuranti per regium solū. Est autē Scythis mos plerūque iurandi per regium solū, Scytharū iurandum, cum maximum uolunt interponere iusiurandum: pro tinusque iurandum, is quem dixerint peierasse, adductus, cōarguitur scientia diuinandi, tanquam compertus falso peierasse per regium solū, et ob id regem egrotare. Si ille inficiatus se negat peierasse, atque rem grauiter fert, rex duplum uaticinorum accersit. Qui inspecta diuinandi ratione, si et ipsi hominē per iurij conuicerint, sine mora caput excidunt: eiusque facultates inter se partiuntur primi uaticini. Sin uerò illi, qui superueniunt, uaticini homines absoluerint, alij atque alij præsens sunt: quorum si plures absoluerint, decernitur primis illis uaticinis esse pereundum, eosque hunc in modum necant. Plaustrū concameratum ubi sarmentis referferunt, bobusque iunxerūt, uaticinos pedibus implicatis, et manibus post tergum reuinctis, atque ore obstructo, extendunt in medium sarmentorum: incensisque sarmentis territando agitant boues. Quorū bouum multi cum uaticinis concremantur, multi ambussi utique cremato plaustri temone aufugiunt. Hoc, quem dixi, modo uaticinos comburunt, etiam ob alias causas, appellantque falsos uaticinos. Sed quos morte rex afficit, eorum ne liberos quidem relinquit, sed uniuersos mares interficat, foeminas nihil laesis. Exdera cum quibuscumque incunt Scythae, hoc modo incunt: Infuso in grandem calicem fictilem uino, cōmuscant

Vaticinorū falsorum poena.

eorum sanguinem, qui feriunt fœdus, percussorum cultello aut incisorum gladio aliquantulum corporis. Deinde in ca-
lice tingunt acinacem, sagittas, securim, gladium. Hæc ubi
fecerunt, sese multis uerbis deuouent: postea uinum epotant,
non modò ij, qui fœdus fecerunt, sed etiã comites hi qui sunt

Regum sepul- maxima dignitatis. Regum sepulchra apud Gerrhos sunt,
chra, ubi Borysthenes iam nauigabilis est. Ibi cum rex eorum de-
cessit, ingentem serobem effodunt forma quadrata. Hoc ubi
prepararunt, accipiunt mortuum corpore incerato, aluo e-
uulsa atq; expurgata, quam silere contuso, & thymiamate,
apijq; semine, & anisi, cum expleuerunt, resuunt rursus, im-

Lustratio regij positumq; plastro cadauer, ad aliam gentem ferunt. Quod
cadaueris, qui excipiunt, eadem agunt, quæ regij Scythæ: aurem deci-
dunt, crinem circumtendent, brachia circumcidunt, frontem,
nasumq; consauciant, sinistram manum sagittis trañciunt.
Postmodum regis cadauer carpento ferunt ad aliam gentē,
cui imperitant. Sequuntur aut eos ij, ad quos prius uenerunt.
Postq; mortuum circumferentes perlustrarunt omnes, uentū
est ad Gerrhos, quæ gens extrema est eorū imperij, & in qua
est sepultura. Deinde postquam mortuum super torum in lo-
co posuerunt, hastis hinc, atq; hinc defixis, desuper ligna dis-
sponunt, deinde pallio contegunt. In reliqua loculi spaciost-

Spectora re- tate aliquam eius pellacum strangulatam sepeliunt, & eum
gum/Scytharū: qui uina miscebat, & cocum, & equi agafonem, et ministrū,
& qui erat à nuncijs, necnon equos, & aliarum rerū omniū

Argentum ac- primitias quinetiam phialas aureas. Nā argenteū, & æreū
que æ Scythæ nihil in usu habent. His actis humum certatim atq; diu-
in usu non ha- niñciunt, cupientes tumulum quam maximum efficere. Cir-
bent. cumactō anno, rursus hoc agunt: E' famulis regis intimos

Famuli regum sumunt. Sicut autem famuli regum ingenui Scythæ, & quos
Scytharum. ipse

ipse rex iusserit. Nam nullus uenalius ei ministrat. Horum ministrorum quinquaginta cum strangulauerunt, ac totidem præstantissimos equos, eductis intestinis, expurgatis paleis implent, ac consuunt. Et ubi dimidium orbis rotæ super duo ligna resupinatum statuerint, alterumq; dimidium super altera duo ligna, & item alia multa huiusmodi defixerint, tum super ea equos imponunt, crassis tignis in longum ad ceruicem usq; traiectos, ita ut priores orbis sustineant annos equorum posteriores uerò iuxta femora suscipiant uteros, utrisq; cruribus supernè pendentibus. Equos infrenant, eorumq; habenas ad palos extensas alligant. Dehinc super eorum singulos statuunt, singulos quinquaginta iuuenum strangulatorum, hunc in modum: Unicuiq; eorum rectum stipitem per spinam ad ceruicem usque transfingunt: quod inferius stipitis extat ultimum, insigunt tigno illi, quo equus traiectus est. His equitibus sepulchro circumpositis abeunt. Hunc in modum reges sepeliunt. Alios autem Scythas, cum decesserunt, proximi quinque in plaustreis collocatos ad annos circumferunt. Eos singuli amicorum excipientes, epulū cadauer comitantibus præbent, tam propinquis quàm cæteris. Ad hunc modum quadraginta diebus priuati homines circumaguntur: dehinc humanantur, tali tamen ratione prius purgati: Vbi caput exinaniuerunt, ablueruntq; circa corpus ita agunt: Tria ligna statuunt mutuo inclinata, circa hæc prætendunt lanea pileum; quam maximè possunt constipantes, & in scapham, in medio lignorum pileorumq; positam, lapides coniungunt ex igne candentes. Nasceatur autem apud eos cannabis lino similis, præterquam crassitudine, ac magnitudine. Sed quàm nostræ est multò præstantior, uel sua sponte nascent, uel facta

Thracum uesti-
menta canna-
baea,

ex qua Thraeces uestimenta conficiunt, lineis similima: quæ nisi quis admodum terat, lineæ sint an cānabacea, non queat dignoscere: & qui non uiderit cannabem, existimet lineū esse uestimentum. Huius cannabis sumptū semen Scythæ sub pileis occulant, supra lapides ignē candentes: unde fit thymiamā, tantum reddens uaporem, quantum apud Græcos nullū thuribulū reddit. Hoc odore stupentes Scythæ, eiulāt, quod apud ipsos loco lauacri est. Neq; enim lauant omninò corpus, sed uxores eorum infundentes aquam, corpora ad lapidem aliquem scabrum conterunt cypresso, & cedro, & thuris ligno. Deinde perfrictum corpus cum intumuerit, illud faciēq; medicamenti oblinunt. Id eas simul bene olentes facit, simul postero die, medicamenti amotis, mundas, ac splendidas. Externis hi ritibus uti magnopere cauēt, ne mutuo quidem inter se: sed Græcorum præcipuè, utiq; posteaq;

Anacharsis,

deprehenderunt Anarcharsim, & deinde iterum Scylem. Siquidem Anacharsis cum multum orbis terrarum contem-
platus esset, & multum in sapientia profecisset, eam ad mo-
res Scytharum pertulit. Is cum in Hellespontum nauigans
peruenisset Cyzicū, uouit matri deorum (offendit enim Cy-
zicenos eius diem festum magnifico sanè apparatu celebra-
tes) si saluus, sospesq; domum reuertisset, sacrificaturum se
eodem ritu, quo Cyzicenos sacrificantes uidisset, & perui-
giū noctis instituturum. Cū abiisset in Scythiam, uenit ad lo-
cum, qui dicitur Hylea, iuxta Achillis cursum sita, ubiq; o-
mnifarijs arboribus referta. In hāc abstrudens se Anachar-
sis, omnem festi cæremoniā deæ persoluit, tympanum te-
nens, exutisq; simulacris. Hæc eum agētem quidam Scythæ
animaduertens, indicium detulit Saulio regi. Rex cū & ipse
cōtulisset se eò, & Anarcharsim eā faciēte inspexisset, excussa
sagitta,

Achillis cur-
sus.

Jagitta, necavit. Et nunc si quis de Anacharsi interrogat, Scythæ negant se novisse hominem, ob id, quòd in Græciam peregrinatus est, externosq; sit mores sectatus. Anacharsis
cades. *Vi uerò ego*

audiui ex Timæ Spargapithis tutore, fuit patruus Indathyrsi Scytharum regis, filius Gnuri, nepos Lyci, pronepos Spargapithis. Itaq; si ex hac familia extitit Anacharsis, constat eum à patruele fuisse interemptum. Indathyrsus enim fuit filius Saulij, Saulius autem fuit, qui Anacharsim interemit. Quanquam & aliud quiddam Peloponneses audiui referentes, Anacharsim ab rege Scytharum missum. Græcia factum esse discipulum, & cum rursus redisset, dixisse ad eum, qui se miserat, cunctos Græcos esse in omni sapientia occupatos, Lacedæmonijs exceptis, qui soli rationem haberent dandi, & accipiendi prudenter. Verum hæc narratio aliter ab ipsis Græcia ficta est. Hic igitur uir (quemadmodum ante dictum est) mortem oppetijt, & ipse quidem ita egit propter externos ritus, & Græcorum consuetudinem. Multis autem sanè annis postea interiectis, ita passus est Scyles, Aripithis filius. Etenim Aripithes Scytharum rex, cum alios filios multos, tum Scylem sustulit ex uxore Istrina, haudquam indigena quæ filium Græcam linguam, literasq; edocuit. Interiecto deinde tempore, Aripithe per dolum occiso à Spargapithe Agathyrsum rege, Scyles regnum suscepit, & uxorem patris, nomine Opæam. Erat autem Opæa hæc ciuis, ex qua erat Aripithi filius Oricus. Scyli regnum Scytharum obtinenti, Scythicus tamen uiuendi mos nihil proprius cordi erat, sed Græcus, in quo fuerat imbutus à puero. Ideoq; multò magis ad hunc exercendū se cōuertebat. Vtiq; tunc ad urbem Borysthenitarum Scythicum ducebat exercitū. Borystheniæ autem se à Milesiis aiunt esse oriundos. Scyles institutus à Græcis
hōt

hos quoties Scyles ueniebat, relicto in suburbanis exercitū, ipse muros ingressus portas obserabat, depositaq; Scythica stola, Græcum sumebat uestimentum: & eo indutus, per forum spaciabatur, nullo neq; satellitum, neq; populi comitatu, appositus qui portas custodirent, ne quis Scytharum cerneret eum gestātem huiusmodi stolam. & cum ceteris Græcorum institutis utebatur, tū in faciendis deorum sacris. Et cum ibi tempus menstruum, aut amplius triuerat, abscedebat, induta sibi Scythica stola. Idq; saepenumero faciebat, extructis sibi ædibus illis, & uxore illinc accepta. Sed cum foret ei malè euenturum, ex hac o. casione malè euenit.

Dionysii Bacchanalia sacra.

Affectanti ei Dionysium Bacchanalem initiari, ac hostiam initiationis iamiam sumpturo in manibus, oblatum est ingens ostentum. Erant ei in urbe Borysthenitarum circum ædes suas, quarū paulò antè habui mentionem, magnas atq; magnificas, è lapide candido sphinges, & gryphes stantes. In has ædes deus fulmen iaculatus est, totaq; deflagrauerūt.

Portentum.

Bacchanandi consuetudo.

Scyles nihilominus initiationem peragit. Enimuero Scythæ Græcis probro dant bacchanandi consuetudinem, negantes esse credibile deum inuenisse, quo homines ad dementia adigantur. Posteaquam Bacchanalibus sacris initiatus est Scyles, quidam Borysthenitarum Scythi indicium dedit, inquit: Vos quidem Scythæ nos irridetis, quod Bacchanalia agamus, quodq; nos deus occupet. At nunc deus hic uestrum quoque regem occupauit. Nam Bacchanalia exercet à deo in dementia actus. Quod si mihi non habetis fidem, sequimini me rem uobis ostensurum. Primores Scytharum hominem secuti sunt, quos Borysthenita ille deduculos clanculum in turri collocauit: Vbi affuit Scyles cum thyaso, id est, cum choro illo, bacchabundus, Scythæ eo
con-

conspecto, rem ingentis calamitatis esse duxerunt, digressi-
 ea quæ uiderant, omni exercitui indicarunt. Post hæc, ubi
 ad lares suos rediit Scyles, defecerunt ab eo Scythæ, delecto
 fratre eius Oclamasade ex filia Teris genito. Scyles cogni-
 to quid de se fieret, & quam ob causam profugit in Thra-
 ciam. Id cum audisset Oclamasades, cum exercitu aduersus
 Thraciam contendit, cui ad Istrum progresso, Thraces oc-
 currerunt. Et dum conflicturi erant, Sitalces ad Oclamasade
 misit caduceatorem, cum his mandatis: Quid opus est
 inter nos tentare fortunam? Tu quidem sororis meæ es fili-
 us, sed habes germanum meum, quem si mihi reddideris, ego
 uicissim Scylen tradam tibi. Ita neque tu, neque ego periculi
 labor exercitu. Erat autem apud Oclamasadem frater Sital-
 cis ab eo profugus. Hanc à Sitalce oblatam conditionem
 Oclamasades accepit, redditoque Sitalci fratre, coddumque atun-
 culo suo, Scylen recepit fratrem. Et Sitalces quidem recepto
 fratre, reduxit exercitum: Oclamasades autem eodem die ca-
 put Scyli dempsit. Adeo sua instituta Scythæ obseruant: &
 his, qui externos ritus asciscunt, tales irrogant pœnas. Mul-
 titudinem Scytharum non potui exactè indagare, cum de eius nu-
 mero uaria referentes audiâ, & permultos illos, & rursus pau-
 cos esse, utique Scythas: Quantum autem sub aspectum meum
 uenit, est inter Borysthenem, & Hypanim flumina locus, no-
 mine Exampæus, cuius etiâ aliquanto antea habuimus men-
 tionem, cum dicebam fontem in eo esse aquæ amaræ, Hypa-
 nim in quem fluit, impotabilem reddentis. Hoc in loco ia-
 cet ahenum sexies tantum quàm crater, qui est in ostio Pon-
 ti, à Pausania, Cleombroti filio dedicatus, quod si quis non
 inspexit, hunc ei in modum declarato: Sextentarum est
 amphorarum facile capax, crassitudine digitorum sex. Id
 aiunt

Oclamasades.

Sitalces.

Scyli
mors.Exampæus
locus.Ahenum
Exampæi.
Crater in
ostio Ponti.

aiunt indigenæ ex aculeis sagittarum esse factum. Regem enim suum, nomine Ariantem, cū numerum Scytharū scire uellet, iussisse singulos Scythas conferre singulos sagittarū aculeos, proposita morte ei, qui non ferret. Ita magnā uim collatam esse aculeorum; & ex his aliquod confectum opus, placuisse ei pro monumento relinquere, atque inde fecisse id ahenum, & in hoc Exampæo dedicasse. Hoc de multitudine Scytharum audiebam. Hæc regio miracula nulla habet præter flumina, cū multò maxima, tū numero plurima.

Herculis uesti-
gium.
Tyres fluuius.

Si quid tamen præter flumina, & magnitudinem campi exhibetur admiratione dignum, id dicitur: Vestigium Herculis ostendunt, petreæ impressum, uirili uestigio simile, bicubitali magnitudine, iuxta fluuium Tyrem. Et hoc ita se habet. Redeo ad eam, quam ab initio institueram oratione: Dario aduersus Scythas exercitum comparanti dimissis nuncijs ad imperandum, alijs ut peditatum, alijs ut classeni præstarent, alijs ut Bosphorum Thraciū iungerent: Ariabani Hystaspis filius, Darij frater, nolebat illum ullo pacto Scythis inferre bellum, commemorans Scytharum inopiam utilia suadens. Cum tamen non persuaderet illi destitit à dissuadendo. Darius ubi omnia ei in expedito fuere, copias eduxit ex urbe Susis. Ibi eum Oeobazus quidam Persa, cui tres filij erant, omnes in militiam euntes, obsecrabat, ut unū sibi ex illis relinqueret. Cui Darius tanquā amico, & modesta obsecranti, respondit se omnes eius liberos relicturum. Eo responso Oeobazus magnopere letabatur, sperans liberos suos missionem habere militiæ. At ille præpositos filijs Oeobazi iussit, ut omnes eos interimerent. Ita filij Oeobazi obrūcati, illic sūt relictī. Darius Susis profectus, puenit ad Bosphorū Calchedonis, ubi pōs iungebatur. Illic cōscēsa naui,

hi transmisit in insulas, nomine Cyaneas, quas Græci prius
 errabundas fuisse aiunt. Ibi sedens in templo, subiebat o-
 culis Pontum rem spectaculo dignam. Nam inter omnia
 maria est maximè admirabile. Cuius lōgītudo est 11100. sta-
 diorum, latitudo qua latissimum est, 3200. Huius pelagi
 or latitudinis est 4. stadiorum. longitudo oris, quod est col-
 lum, quæ Bosphorus dicitur, ubi pons connectabatur, circi-
 ter 120. stadia. ad Propontidem usq; pertingens. Propontis
 autem 500. stadiorum est, 1400. longitudinis, influens in
 Hellespontum. Ipse Hellespontus ubi angustissimus, stadijs
 septem latus est, quadringentis longus, intrans pelagi uasti-
 tatem, quod Aegæum uocatur. Hæc autem ita dimensa
 sunt. Nauis fere meat omnino septuaginta millia passuum
 longo die, nocte uerò sexaginta. Itaq; è faucibus Ponti ad
 Phasim, hoc est enim Ponti longissimum, nouem dierum est
 nauigatio, & octo noctium, quæ sunt mille centum ac de-
 cem millia passuum, hoc est, stadiorum undecim millia ac
 centum. E Scythica autem ad Themiscyram, quæ est super
 flumen Termodontem (hic namq; Ponti latissimum est) tri-
 um dierum, duarumq; noctium est nauigatio, quæ sunt pas-
 suum trecenta ac tria millia, stadiorum uerò tria millia &
 trecenta. Hunc igitur in modum Pontus, ac Bosphorus, &
 Hellespontus à me dimensa sunt, & secundum ea quæ dixi,
 situm habent. Quin etiam Pontus hîc paludem habet, in-
 fluentem in se, non multò, quàm ipse est, minorem, quæ Mæ-
 otis appellatur, & mater Ponti. Darius ubi pontem contem-
 platus est, renauigauit ad pontem, cuius architectus extitit
 Mandrocles Samius. Contemplatus item Bosphorum, duos
 super eum cippos erexit à candido lapide, literis incis, unū
 quidem Assyrijs, alterum uerò Græcis, omnes gentes, quas

Darî crudē
 le factum.
 Cyaneæ.
 Ponti am-
 plicitudo.

Bosphorū;
 Propontis.

Hellespōtū;

Themiscyrā.

Mæotis.

Mandroclē.

inscriptum. Secum

Cippi Da-
rii in Bos-
phoro erecti.

secum ducebat. Ducebat autem omnes gentes, quibus impo-
rabat, continentibus numero septingenta millia hominum,
cum equitatu, præter classem, quæ constabat è nauibz sexa-
centis. His postea cippis Byzantijs in urbem suam transla-
tis, usi sunt ad aram Dianæ erectæ, præter unum lapidem,
qui intra Bacchi delubrum, eadem urbe relictus est literis
Assyrijs oppletus. Bosphori locus, quem rex Darius pontē
commisit, coniectanti mihi uidetur medius inter Byzantiā,
& templum quod supra fauces est. Post hæc Darius pontē
sublicio delectatus, autorem eius Mandroclē Samiū do-
navit decuplo. Ex cuius primitijs Mandocles pictis anima-
libz commissionem Bosphori, & regem Darium Medico
folio sedentē, ac suas copias traducentē, effinxit, eamq̃

Dianæ ara.

Byzantium.

Mandroclis
monumen-
tum,

picturam templo Iunonis deditavit, cum hac inscriptione:

Qui ratē piscosum coniunxit Bosphoron, implens

Darij regis uota iubentis opus:

Iunoni Mandrocles hæc monumenta dicavit,

Esset honor Samijs unde corona sibi.

Hæc igitur monumenta extiterunt eius, qui pontē comi-
pegit, quem ubi remuneratus est Darius, transmisit in Eu-
ropam; iussis Ionibus nauigare in Pontum usque ad Is-
trum, atque ubi eò peruenissent, se illic præstolari, fluuium
ponte iungentes. Ducebant enim classem Iones & Aeoles, &
Æellespontij. Hi præteruecti Cyaneas, rectā ad Istrum na-
uigarunt, subuectiq̃ duorum dierum itinere ad mari fau-
ces fluminis, ubi in diuersa scinditur, illud pontē iungunt.

Darius transmissio per ratē Bosphoro faciebat per Thra-

ceas fl. ciam iter, & cum ad fontes Teari amnis peruentum est, tri-
& eius scies. duo hic habuit statuas. Tearus fertur ab accolis omnium

amnum

amniū esse optimus, cum ad alios morbos tū ad scabiē curā
dā, uel hominū, uel equorū. Eius fontes 42 sunt ex eadē pe-
tra manantes, partim frigidi partim calidi. Ad hōs tantun-
dē uiā est à Iunonis tēplo eius urbis, q̄ iuxta Perinthū est, &
Apolloniā q̄ est in Ponto Euxino; 2 diēū utraq; Fluit au-
tem Tearus hic in flumē Cōtadesdū, Contadesdus in Agria
nem, Agrianes in Hebrū, Hebrus in mare iuxta urbē Aenū.
Ad hunc igitur amnem cum peruenisset Darius, castraq;
posuisset, oblectatus amne, cippū erexit, his liter. & inscriptū:

Contades-
dus.
Agrianes:
Hebrus.

Cippi in-
scriptio ad
Tearum.

TEARI AMNIS CAPITA OPTIMAM AQVAM,
ATQVE PVLCHERRIMAM CVNCTORVM AM-
NIVM CONTINENT, ET AD EA PERVENIT;
EXERCITVM DVCENS ADVERSVS SCYTHAS;
VIR OPTIMVS ATQVE PVLCHERRIMVS CVN-
CTORVM HOMINVM DARIVS, HYSTASPIS
FILIVS, PERSARVM, CVNCTAEQVE CONTI-
NENTIS REX. Hæc sunt illie inscripta: Darius hinc
profectus, uenit ad aliū amnē, nomine Artiscū, qui per O-
dryses fluit: quō ubi peruenit, ita agendum sibi putauit: O-
feso certo loco topijs suis iussit illic singulos quosq; prater-
euntes ponere singulos lapides. Id cū omnis exercitus fecis-
set grandes acerui lapidū effecti sunt quib; relictis, Darius
illinc mouit. Sed priusquā ad Istrū perueniret, primos sube-
git Getas, qui immortales faciunt. Nam Thraces qui Salma
desunt, quiq; supra Apolloniā & Mesambriā urbē incolunt,
& q* Cymryanae, & * Nipsai uocantur, sine pugna sese Da-
riō dederunt. Getæ uerō per imperitiā resistentes, in seruitu-
tem redacti sunt cum sint fortissimi Thracum; atq; iustissi-
mi. Inmortales autem faciunt hoc modo, quōd se athenōri
non putant sed eum qui defunctus est, meare ad Zamolxin
eum, quem nonnulli eorum opinantur eundem esse Gebel-
is

Artiscus fl.

Lapidum
aceruus &
Dario con-
fectus.
Getæ.

* anub. &
das. Steph:
* Alias
Myphi.
Zamolxis
Gecarū ad
Zamolxin
nuncq;

zem. Ad hunc enim mittunt assidue cum naui quinque remis
 gum nuncium quempiam, ex seipsis sorte delectum, præci-
 pientes ea, quibus semper indigent, eumque nuntunt. Quibus-
 dam eorum datur negotium, ut tria iacula teneant: alijs ut
 comprehensis, eius qui ad Zamolxin mittitur, manibus pedi-
 busque hominem agitantes in sublime iacerent ad iacula. Qui
 si in præsentia exinguitur, propitium sibi deum arbitran-
 tur sin minus ipsum nuncium insimulant, asseuerantes ma-
 lum illum esse uirum. Hoc insimulato, alium mittunt, dan-
 tes adhuc uiuenti mandata. Iidem Thraces, dum tonat, ful-
 guraque in cælum sagittas excutunt, deo mimitantes, quod
 nullum alium præter suum esse arbitrantur. Verum (ut ego
 à Græcis accepi, Hellepontum & Pontum incolentibus)
 Zamolxis hic homo fuit, Samique seruitutem seruiuit Pytha-
 gora Mnesarchi filio. Illinc nactus libertatem, cum multum
 pecunie comparasset, in patriam rediit. Qui cum animad-
 uerteret Thraces male uiuentes, & inscite, ipse edoctus Ioni
 cum uiuendi genus & mores quam Thracum liberaliores,
 ut qui uersatus esset cum Græcis, cumque Pythagora non in-
 fimo inter Græcos sophista: domicilium extruxit, in quod
 primos quosque popularium in conuiuium accipiebat, & in-
 ter conuiuandum docebat, neque suos conuiuas, neque illos qui
 illic assidue gignerentur, interire: sed in eum locum ire, ubi
 superstites omnium bonorum compotes essent. Dum ea quæ
 commemorata sunt, agit atque dicit, interim subterraneum
 ædificiū struit. Quo prorsus absoluto, è Thracū cōspectu sub-
 ducit, descendens in illud subterraneum ædificiū. Vbi circi-
 ter triennium degit, desiderantibus eum Thracibus, ac den-
 tibus tanquam mortuum, quarto anno se eisdem in conspe-

ctum

Thraces
 aduersus
 tonitrua
 sagittas ex-
 cutiunt.

tum dedit. Atq; ita credibilia sunt effecta, quæ illis exposue-
 rat: Hæc Zamolxim aiunt fecisse. Ego uerò de hoc, & de
 subterranea ædificio, neq; non credo, neq; ualde credo. Arbi-
 tror autē multis eum ante Pythagoram annis extitisse, quū
 siue quispiam fuerit homo, siue deus Getarum indigena, ua-
 leat. Getæ hoc ritu utentes, ubi sunt à Persis subacti, ceterū
 sunt exercitum secuti Darius ubi ad Istrum peruenit, & ua-
 nā pedestres copias, cunctiq; flumen transmiserunt: tunc ue-
 rō iussit Iones, postquam ratem saluissent, sequi se pedestrē
 itinere cum nauticis copijs. Qui cum ratem soluturi essent,
 & imperatu facturi, Coes Erxandri filius, Mitylenæorum
 præfectus, ita apud Dariū uerba facit, sciscitatus antea, Coes.
 nunquid ei gratum foret audire sententiam dicere uolentis:
 Cum aduersus eam terram, rex facias expeditionem, in qua
 fertur nihil arari, nullas urbes colī, finito tunc pontem hoc
 loci stare, relictis ad eius tutelam custodibus ijs, qui cum cō-
 texuerant: per quem siue ex sententia rem geremus Scythiæ
 inuentis, siue illos inuenire nequibimus, tutus nobis sit redi-
 tus. Neq; enim uereor, ne prælio commisso, à Scythiæ uerta-
 mar in fugam: sed potius eis non inuentis, aliquid patiamur
 erratici. At enim credat me quispiam me à ipsius causa hæc
 dicere, ut hic subsistam ego uerò quod in tuam rem esse sen-
 tio; rex, id in medium profero Ipse te sequi uolo, neq; hic re-
 linqui. Delectatus admodum eo consilio Darius, ita respon-
 dit: Hospes Lesbie, fac omnino cum sospes domum rediero
 præstomhi sis, ut te ob egregium consilium egregijs factis
 remunerer. Hæc locutus, ubi sexaginta nodis lorum innoda-
 uit, accitis ad colloquium tyrannis Ionibus, ita locutus est:
 Vri Iones, quam prius habueram de ponte sententiam, eam
 missam facio. Vos sumpto loro, hæc ita uelim agatis. Quo

Nodi à
 Darianis
 extincti.

et tempore uideritis me raptissime iter intendentem in Scythas, ex eo tempore incipientes, soluite singulis diebus singulos nodos. Intra quod tempus nisi afferro, sed dies nodorum exierit, uela facite in patriam uestram: interea quoniam consilium mutauit agite custodiam ratis, omne studium illi conseruanda tuenda adhibentes: quod facientes maiorem in modum mihi gratificabimini. Hac locutus Darius promouet exercitum. Thracia tellus in mare intendens, Scythicae praetenditur, qua sinum faciente Scythica excipit: et illuc Ister mare subit ostio in uentum Eurum conuerso. Quod

Thracia
tellus.

Scythia
ue
tq.

autem ab Istro soli Scythici secundum mare est, id metiendo indicare aggrediar: Ab Istro haec iam uetus Scythia est: ad meridiem uersus austrum proposua usque ad urbem Caracinitidem, eiusdem deinceps quod ad mare fert montosa regionis, et in pontum porrectum, incolit gens Taurica Chersonneso ienus, nomine Trachea, id est, aspera. Haec ad mare pertingit, quod ad uentum subsolanum uergit. Sunt autem finium Scythicae partes duae ferentes ad maria: una ad meridiem, altera ad orientale, quemadmodum Attica regionis atque similium, quod sic partem Scythiae Tauri incolunt, ut si Attica iugum Suniacum alia gens non Atheniensis incoleret, quod a tribu Thorica usque ad Anaphlystam magis in Pontum porrigit promontorium. Talis est, ut parua cum magnis comparem, Taurica regio. Qui autem non est haec Attica partem praeteruectus huic alio modo planum faciam.

Taurica
gens.

Thorica
tribus.

Anaphly-
stia tribus.

Lapygia,
s. Apulia.

ut si Attica iugum Suniacum alia gens non Atheniensis incoleret, quod a tribu Thorica usque ad Anaphlystam magis in Pontum porrigit promontorium. Talis est, ut parua cum magnis comparem, Taurica regio. Qui autem non est haec Attica partem praeteruectus huic alio modo planum faciam.

Lapyges.
Apulia

Brundisium.
Tarentum.

Ut si Lapygiae non Lapyges, sed alia gens imperans, eam diuisa terra a Brundisio usque Tarentum promontorium incoleret. Cum haec duo dico multa millia dico, quibus Taurica gens est comparanda. A gente Taurica deinceps Scythiae supra Taurum, et orientale uersus mare incolunt, quae Bosphori

phori Cimmerij sunt ad uesperam uergentia, & quæ palu-
 dis Maotidos Tanai tenus, qui influit in huius paludis seces
 sum. Itaq; ab Istro iam quæ superiora sunt ferentia in me-
 diterranea, discludunt Scythiam ab Agathyrhis, deinde à
 Neuris, deinde ab Androphagis, postremo à Melanchlanis.
 Itaq; Scythia, ueluti formæ quadratæ duæ partes, quæ ad
 mare perungunt: altera ad mediterranea ferens, altera ma-
 ritima, usquequaq; sunt paræ. Nam ab Istro ad Borysthe-
 nem decem dierum est iter tantundem à Borysthene ad Mæo-
 tidem paludem. A mari mediterranea uersus, usq; Melan-
 thlanos, 20. dierum iter. Supputantur autem à me in singu-
 los dies itineris ducena stadia. Ita transuersa Scythia erunt
 quatuor millium stadiorum recta, quæ ad mediterranea fo-
 runt, totidem stadiorum. Tanta est hæc terra magnitudi-
 nis. Scythia inter se collocuti, cum soli impares essent copijs
 Dary prælio repellendis, nuncios ad finitimos misere. Eorū
 reges ubi conueniēre, consultabant, ut sit ingenti exercitu in-
 uadente. Erant autem qui conuenerant reges Taurorum,
 & Agathyrforum, & Neurorum, & Androphagorum, &
 Melanchlanorum, & Gelonorum, & Budinorum, & Sau-
 romatarum. E quibus Tauri huiusmodi moribus utuntur: Taurorum
mores.
 Virgini naufragos immolant, & quoscunq; Græcos illuc
 delatos. Hoc modo postquam preces peregerint, hominis ca-
 put aliquæ feriunt, truncum eius quidam aiunt deturbari è
 rupe. Nā in rupe prærupta templum est eorum situm. Cruci
 affigunt caput. Quidam de capite suffigendo consentiunt,
 sed truncum è præcipito deijci negant sed humo contegi di-
 cum. Deū, cui immolant ipsi Tauri, aiunt esse Iphigeniam,
 Agamemnonis filiam. In hostes quos ceperint, hoc agunt: Iphigenia
apud Tau-
ros colitur.

Agathyr-
forum mo-
res.

Amicitia
inter Aga-
thyros cō-
manis.

Neurorū
mores.

Lupi exho-
minibus.
Androphag-
orum
mores.

Melanch-
lænorum
nomencla-
tura, & mo-
res.

Budinorū
mores.

Amputatum quisq; capus hostis domum reportat, fusti sū-
fixum admodum sublime supra tecta statuit, & plerunq; su-
pra fumarium: ideo in sublimi locantes, quod dicant eos to-
tius domus esse custodes. Vivunt autem è rapto & ex bello.
At Agathyrsi excultissimi viri sunt, & aurum plerunq; ge-
stantes, in commune cum mulieribus coeunt, ut inter se ger-
mani sint, ac domestici omnes, nihil neq; liuoribus, neq; odij
mutuò exercentes, cetera ad Thracum consuetudinem ac-
cedentes. Neuri Scythicis utuntur moribus, qui unà ante Da-
rii expeditionem à state coacti fuerant solum uertere, pro-
pter serpentes. Nam serpentum cum magna vis ex ipsorum
solo est edita, tum maior supernè è locis desertis ingruerat,
quibus usq; adeò fuerunt infestati, ut relicto suo loco cū Bu-
dinis habitauerint. Eidem videntur homines esse malefici: di-
cuntur enim à Scythiis, & ab ijs qui in Scythia incolunt Græ-
cis, semel quatuordecim singuli ad aliquot dies effici lupi, & rur-
sus in pristinum habitum redire, quod tamen dicentes mihi
non persuadent. Ipsi tamen aiunt ita esse, ac deierant. An-
drophagi agrestissimos omnium hominum mores habent,
non iudicij, non legibus utentes, pecuariam exercentes, ve-
stem Scythicæ similem gestantes, propriam linguam haben-
tes. Melanchlæni omnes indumenta nigra gerunt, unde &
cognomen habent, qui soli ex his humana carne vescuntur,
instituti Scythicis utentes. Budini ingens natio, atq; nume-
rosa, uehementer cæsijs oculis omnis ac rufa, quorū urbs no-
mine Gelonus, è materia constructa est muro alio è materia
toto, cuius singula latera 13 stadiorum sunt. Aedes quoque,
cum priuata, tum sacra, sunt è materia. Nam uisuntur
ibi deorum Græcorum templa, græcanicè extructa, simu-
lachris

latris, aris, delubris ligneis. Libero trieterica, id est, triennialia agunt, & bacchanalia exercent. Quippe Geloni quondam Græci fuere, sed summo inter Budinos habitauerunt, Gelonerum mores. lingua partim Scythica, partim Græca utentes. Budini à Gelonis, & lingua, & fectis sunt dispares. Nam cum indigenæ sint, pecuarie operam dant, soliæ eius regionis pedunculot edunt. Geloni agriculturæ operam dantes, frumento nectant, & hortos possident, nihil illis, neq; aspectu, neq; colore simili. Budini à Græcis Geloni uocantur, non recte uocantibus. Florum regio omnis est arboribus frequens, & ubiq; plurimum consita, ubi est lacus ingens, & multus, & palus, qe multum circa arundinis. Ex quo lacu lura capiuntur, ex castorei, & aliæ fere, formæ oris quadrata, quorum pelles ad renones faciendos consumuntur, & testiculi ad curanda posteriora sunt. De Sauromatis ita memoratur.

Dum Græci præliati sunt cum Amazonibus, quas Scythæ æorpata uocant, quod nomen potest transferri uiricide Amazones. (eor enim uirū uocant, pata autem occidere) foruntur post nictariam prælij ad Thermodontem facti, abiisse, portantes tribus in nauibus quasq; potuere ex Amazonibus capere quibus illæ in pelago insidiatæ, cunctos trucidauere. Sed cum naues haberent incognitas, nec gubernaculo, aut uelis, aut remis uti scirent, interfectis uiris, ferebantur secundum tempestatem & uentum. Delatæq; sunt ad paludis Mæotidis prærupta, quæ Scytharum liberorum telluris sunt. Ibi è nauibus egressæ Amazones ad loca habitata iter habentes, quod primum nactæ sunt equorum armentum, diripuit, consenduntq; & obequitantes, è Scythis prædas agunt. Scythæ quid hoc rei esset, conicere nequibant, cum neq; uocem, neq; uestem, neque gentem agnoscerent: admirabundi

unde uenirent, rati cunctos esse uiros eiusdem ætatis. Sed et
missa cum eis pugna positi cadaueribus illarum, ita demum
nouerunt feminas esse. Itaq; consilio habito, uisum est eis,
nullo pacto post hac quampiam illarum esse occidendam:
sed ex se qui maxime iuuenes essent, ad eas mittendos, eodẽ
numero, quo illas esse coniectabant, qui sua propè earum ca-
stra haberent, & eadem, quæ illæ facerent. Si inuaderentur,
pugnarent; neu subterfugerent: ubi subsisterent illæ, & ipse
proximè accedentes, castra ponerent. Hoc Scythæ icinẽ
decreuerunt, quod prolem ex illis suscipere cupiebant. Ado-
lescentes, qui missi sunt, mandata peregerunt. Quos ubi A-
maxonẽ intellexerunt, nenuquam ad se ledendas uisissẽ,
ualere sinebant. Quotidie tamen castra castris propius ad-
mouebantur. Ne ipsi quidem adolescentes aliquid habebat,
quemadmodum Amazonẽ præter arma, & equos, & eam-
dem uitam, quam illæ uiuebant, utendo, atque prædando.
Circa meridiem Amazonẽ solebant, aut singula, aut bina,
separatim à reliquis, ad uentrem leuandum, longius uigari.
Ea re Scythæ cognita, & ipsi idem faciunt. Quorum cuidam
una illarum, quæ soliuaga erat, propinqua cum fuisset, non
se auertit, sed de colloquendo deliberabat, nec appellare po-
terat eum, quo cum non esset prius congressa, tamen manu
significauit, ut ad eundem locum postridie rediret, adducto
secum altero, ut duo essent, se quoq; alteram adducturam.
Digressus ab ea adolescens, hæc enarrat cæteris: posteroq;
die socium secum ducens, ad locũ præstid fuit, ac reperit A-
maxonem expectantem sociam. Eius rei certiores facti, re-
liqui adolescentes, & ipsi seducunt cæteras. Post hæc com-
mixtis castris pariter habitant: eam quisq; uxorem, cũ qua
primum coierat, habentes. Harum uocem, cum ipsi disce-
re non

non possent, ipsorum illæ discebant. Et cum utriq; inter se conuenissent, uiri ad Amazones ita dixerunt: Nobis parentes sunt pariter, & facultates. Proinde non agamus diu hanc uitam, sed hinc digressi, in hominum frequentia degamus, ubi uos habebimus uxores, nequaquam alias. Ad hæc illæ responderunt: Nos uerò non possumus uestris cum faminis habitare, quibus non idem qui nobis sunt mores. Nos enim arcu tela excutimus, & iaculamur, & equitamus, muliebria opera indoctæ. Vestraë feminae nihil eorum, quæ recensuimus, sed opera muliebria faciliat, desidentes in plaustris, non ad uenationem, atque alia huiusmodi prodeuntes. Proinde non possumus illis esse similes. Quod si uobis cordi est, habere nos coniuges, & uiros uideri esse iustissimos, ite ad parentes uestros, & facultatum sortiti partem, rursus redite, ita semoti ab illis habitabimus. Id approbantes ita facere adolescentes, acceptæq; facultatum, quæ ipsis contingerat, portione, rursus ad Amazones redierunt. Ad quos illæ Duplex, inquit, metus nos tenet in his locis habitandi: unus, quòd nos parentibus uestris uos priuauimus: alter, quòd terram uestram magnopere uastauimus. Sed quoniam dignam uos habere uxores, hoc unda nobiscum agatis. Agendum proficiscamur è regione hac, & Tanai transmissio illic habitemus. Huic quoque rei obtemperare adolescentes. Traiectoque Tanai, & à Tanai trium dierum orientem uersus, totidemque à Maotide palude, & aquilonem itinere confecto perueniunt ad eum locum, quem nunc incolunt, ubique subsederunt. Ideoque prisca consuetudine uiuendi formæ Sauromatarum utuntur. Venatum unum cum uiris, ac sine uiris eunt, equis insidentes, atque adeò in prælium eandem, quam uiri stolam ferunt, Sauromatae putantur

Sauromatarum
cum Amazonibus
mixtio.

Amazonum
sedes.

tantur

Solacizantes
Sauromatae.

tantur lingua Scythica solacizare, id est, corruptè uti, quod eà ab initio nō probè didicere Amazones. Quod ad cōiugia p̄tinet, ita ab eis est institutū: Nulla uirgo nubit, priusquam aliquem hostiū interemerit. Ideoq; nonnulla earū decedunt iam uetulae, anteq̃ nubant, quod lege satisfacere nequeant.

Ad harum igitur quas dixi gentium coactos reges, num̄ ei Scytharum cum peruenissent, certiores eos fecerunt. Per sam ubi omnia, quæ sunt in interiore continente, in suam ditionem redegit, faucibus Bosphori ponte iunctis, in citeriorem traiecit cōtinentem subactisq; illic Thracibus, fluvium Istrū iunxisse, animo hæc omnia in suā redigendi potestatē.

Proinde uos (inquiunt) nolite ullo pacto de medio cedere, sinentes ad perniciem nos deuenire, sed idem sentientes, obuiā eamus inuadenti: quod nisi facitis, nos in ultimum discrimen adducti, aut regionem deferemus, aut manentes ditionem faciemus. Quid enim cladem subeamus nolentibus uobis auxilio nobis esse? quanquā non commodius agetur uobiscum, aduersus quos non minus uenit Persa, quā aduersus nos, neq; nos subegisse contentus, à uobis abstinebit. Cuius rei magnum hic accipite documentū, quod si nobis solis inferret ille bellum, animo superioris seruitutis ulciscendæ, debebat à cæteris hamibus abstinere, & sic in nostrā tendere regionem, ostendens omnibus se aduersum alios ire. At nunc ubi primum traiecit in hanc continentem, ut quisq; ei occurrat, pacat: cæteros, ueluti Thracas, & nobis confines Getas, suo subiectos imperia habet. Hæc cum Scythæ denunciafent, ij, qui è nationibus uenerant, reges deliberabant, sed discordes eorum erant sententiæ. Nam Geloni quidem, & Budini, & Sauromatae concordī animo receperunt se Scythis auxilio futuros. Agathyrsus autem, & Neurus, & Androphagus

Scytharum regem cū con-
siliis delibe-
ratio.

Getæ.

phagus

phagus, & Taurorum, Melanchlanorumq; reges ita Scythis responderunt: Si uos iniuria inferenda, ac laceffendo, bello priores non fuissetis, rectè uideremini precari, quæ precamini: & nos uestris precibus morem gerentes, idem quod uos ageremus. Nunc sine nobis illorum terram ingressi, uos imperitastis Persis, quoad Deus uobis indulgit: & illi, quandoquidem eos idem deus in uos excitat, uicem uobis reddūt. At nos, neq; tūc quicquam intulimus iniuriæ his hominibus, neq; nunt quicquam conabimur priores inferre. Quod si hie nostram regionem inuasit, & prior iniuriam fecerit, nos haudquaquam tolerabimus. Id donec cernamus, apud nos metipfos manebimus. Neq; enim in nos uenire Persæ uidentur, sed in eos, qui fuerant auctores iniuriæ. Scythæ, ubi hæc relata audire, statuerunt nullam sibi pugnam rectā, atq; ex aperto conferendam, quando ipsis illi ad societatem nō accedebant. Itaq; digressi, clam, ac longius progressi, puteos, quos ipsi offenderant, ac fontes, obstruunt, bifariamq; diuisi herbam è regione atterunt. Et ad unam è partibus, ubi reugnabat Scopasis, iubent Sauromatas pergere, qui se subducerent, si eò Persa declinaret, fugientes rectā ad flumen Tanaim, secundum Madridem, ijdem Persam abscedentem inuadendo persequerentur. Hæc erat una pars regni ordinata ad hanc uia, quemadmodū dictū est. Reliquarū duarū unā, cui imperabat rex Indathyrus, quæ magna est, & tertiā, in qua regnabat Taxacis, in unum coeuntes, accedentibus Gelonis, atq; Budinis, iubent hos quoq; unius die itinere progressos exercitiū Persarum seducere, hostē laceffendo, & ea, quæ decreuissent exequendo, et ante omnia hostem seducere in agros illorū, qui societate ipsorū habuissent: ut eos, si minus uolentes, bellū aduersus Persas susciperent, certè inuisos redderent

Scopasis

Indathyrus.
Taxacis.

redderent istis hostes. Deinde in suam terram deflectere, & tentare, si quid ipsis tenendum esse uideatur, ac libeat. Hæc ubi decreuere Scythæ, copijs Darij ex oculo occurrebant, præstantissimis equitum præcursoribus missis. Carros autè, in quibus eorum nati, uxoresq; omnes degunt, unà cum pecoribus, præterquam ad uictum suppetentibus, præmiserant, dato suis mandato, ut semper aquilonem uersus tenderent. Hoc cum præparassent Scythæ, eorum emissarij, posteaquã compererunt Persas ab Istro trium fere dierum, & ante se unius diei itinere abesse, positis castris, germina terræ uasstant. Persæ ubi Scytharum equitatus in conspectum se dedit, eum insequi maturant, à uia sese semper subducentem et cum ad unam partem uentum est, auroram uersus, & Tanaim & Scythis tendentibus, & insequentibus Persis, Scythæ Tanaim transiunt. eò, & Persæ iractio, illos insequuntur, donec peragrata Sauromatarum plaga perueniunt in Budinorum. Quam diu Persæ fuerunt in Scythia, ac Sauromatide regione, nihil ei detrimenti inferre potuerunt, ut pote uasta. Vbi uerò Budinicã ingressi sunt ibi nacti lignedæmænia à Budinis desertã, & omnibus rebus uacua, incendunt. His actis, ipso itinere ire porro tendunt dum eam regionem peruagati, in uastam solitudinem deueniunt. Hæc solitudo à nemine hominum incolitur, posita supra Budinorũ regionẽ septem dierum itineris magnitudine: ultra quam

Thysagetz. Tyssagetzæ incolunt, à quibus quatuor ingentes amnes, per
Mæotel. Mæoteles fluunt, & in paludem nomine Mæotim se insinuant,
Lycus, Hoarus. quibus hæc sunt indita nomina: Lycus, Hoarus, Tanais, Syrges.
Tanais, Syrges. Darius, ut ad solitudinem peruenit, cursu omisso, copias
Urbes, à Dario super fluuium Hoarum locauit. Post hæc octo urbes, easq;
in Scythia ingentes condidit, pari inter se spacio distantes, sexagenorũ
conditæ: fere

ferè stadiorum, quarum ad meam usque memoriam adhuc
 ruinae extabant. Dum in his Darius occupatur, interim Scy-
 thæ, quos ille insequabatur, circumitis locis superioribus, re-
 uerterunt in Scythiam. Quibus è conspectu omnino semo-
 tis, nec se amplius exhibentibus, ita Darius urbibus illic reli-
 ctis, dimidiatis conuertit iter ad occasum, ratus, & hos esse
 cunctos Scythas, & ad occasum fugere. Proinde cum exer-
 citu maturans ire in Scythiam, eò deuenit, ubi in duas Scy-
 tharum incidit partes. Hos naclius insequabatur unius diei
 spacio, nunquam intermittens, subterfugientes. Subterfu-
 giebant autem de industria in terram eorum qui societatem
 ipsorum respuerant, & primum in Melanchlenorum. Quos
 cum perturbassent, tam Persæ, quàm Scythæ eorum terram
 ingressi, Scythæ in loca Androphagorum Persas adducunt. Scythæ hostem
in confines
pelliciunt,
 Perturbatis autem Androphagis, hostem in Neuridem du-
 cunt. Neuris quoq; consternatis, tendunt subterfugiendo ire
 ad Agathyrfos. Agathyrsi cernentes fugari finitimos à Scy-
 this, ac perturbatos. priusquam à Scythis ager ipsorum in-
 uaderetur, misso caduceatore, Scythas ingressu suprum fi-
 nium prohibent: prædicentes, si conarentur inuadere agrum
 suum, cum eis primum se prælitiū commissuros. Hoc inter-
 minati Agathyrsi, in fines procurrūt, animo arcendi ingredī
 uolentes. At Melanchleni, & Androphagi & Neuri, inua-
 dentibus Persis unā cum Scythis, neq; uirum, neq; minarum
 memores, sed timore perculsi, fugam capefferunt aquilonem
 uersus, ac solitudinem. Scythæ partim ad Agathyrfos iā nō
 recusantes societatem se conferebant, partim è Neuride re-
 gione in suas, Persas præibant. Id eum diu facilitaretur, neq;
 desisteretur, Darius ad Indathyrsum Scytharum regē misso
 equite,

Darius.
Indathyrso.

equite, inquit: Homo tu, qd assidue fugā facis, cū liceat tibi horum facere alterutrum: Si tibi uideris idoneus ad resistēdum rebus meis, siste discursum, ac perstans mecum fac praelium: sin agnoscis te imparem esse, sic quoq; siste cursum, & hero tuo munera offerens, terram, atq; aquam, in colloquiū ueni. Ad hæc Scytharum rex Indathyrso ita respondit: Si res meæ habent, ô Persæ, ut neq; ullum mortaliū ego metuens ante fugerim, neq; nunc fugiam te, neq; quicquam faciam diuersum nunc, atq; in pace facere consuecam. Quod autem non protinus tecum in eo praelium, huius rei te certior rem faciam: Nobis neq; oppida sunt, neq; agri culti, quorum uel admittendorum, uel uastandorum metu, properemus uobiscum conferre pugnam: ad quam, si opus est, continuo deuenire, sunt paterna sepulchra: quæ age dum inueneritis, tentate labefactare: & tunc intelligetis, pugnaturi uobiscum simus pro sepulchris, nec ne: prius autem (nisi nos ratio traxerit) tecum praelium non conferemus. Hactenus quod ad pacem pertinet, dictum sit. Quod autem ad cætera, ego solos mhi heros arbitror Iouem progenitorē meū, & solium Scytharum regium. Tibi autem pro terra, & aqua, quæ dono poscis, mittam, quæ decet ad te uenire dona, pro eo quod herum te meum esse dixisti, iubeo te flere. Hoc à Scythis responsum est, quod caduceator reuersus, Dario renunciauit. Scytharum reges, audito nomine seruitutis, indignatione perfusi, partem illam, quæ cum Sauromatis ordinata erat, cui præerat Scopasis, mittunt ad colloquendum cum Ionibus, qui Istrum ponte iunctum asseruabant. At Persæ, non amplius sibi uagandum esse, statuerunt, ut hospitibus, qui ipsorum commeatum eripiebant, insidias tenderent, distributis, qui aduersis ereptores frumentariæ rei

Terra & aqua
munera.
Indathyrso
ad Darium.

Neri Scytharū.

rei iussa exequerentur. Enimvero equitatus Scytharum semper in fugam uertebat equitatum Persarum, sed fugientes, incidendo in peditatum, ab ea defensabantur. Ita Scythæ summoto equitatu, hostili tamen metu peditum abscedebāt, & nihilo minus noctibus quoque incursiones faciebant. Aduersus quos quid Darianis auxilio fuerit, referam, res in præmis admirabilis, asinorum. uox ac mularum species. Nam (ut superius à me demonstratum est) nullus in terra Scythiæ, neque asinus, neque mulus gignitur, ac ne ullus quidem uisitur propter frigora. Itaque rudētes asini perturbabāt Scytharum equos, & cum Scythæ sæpenuerò Persas adorirentur, eorum equi ex audita asinorum uoce, consternati auerrebantur, erectis auribus stupefacti, utpote insolentia tum uocis, quam prius non audissent, tum formæ, quā nunquam inspexissent. Atque hoc quidem paululum quiddam momenti ad bellum afferebat. Ceterum Scythæ ubi animaduertunt Persas tumultuantes, quo diutius in Scythia illi commorarentur, & commorantes ad omnium necessariatum rerum inopiam redigerentur, faciendum ita sibi putarunt, ut pecoribus suis unā cum pastoribus relictis, in alium ipsi abscederent locum. Persæ illuc se conferentes, excipiebant pecora. Quo facto, cum sæpius idem tentarent, ad ultimū Darius inopia rerum laborauit. Id reges Scytharum intelligētes, mittunt ad eum cum munerib. caduceatorem, aue, mu-

Scytharum
munera ad
Darium.
Auis.
Mus,
Rana,
Sagittæ.

re, rana, & quinque sagittis. Persæ eum, qui munera ferebat, percontabantur quid illa significarent. Is se negare sibi aliud esse mandatum, nisi cum illa tradidisset, celerrimè rediret. Iubere tamen ipsos Persas si solertes forent, interpretari quid sibi dona uellent. Hoc cum audissent Persæ, consultabant. Et Darij quidem sententia erat, Scythas seipsos ei donare, & terram atque aquam: hac ratione coniectans, quod

Monerum
Scytharū
interpretā
tio.

mus quidem in terra gignatur, & eodem quo homines ui-
ditet. rana autem in aquis nascatur, auis uerò sit equo as-
milis, sagittis dandis, quod seipsos tradere uideantur. In hac
sententiā Darius interpretabatur. At Gobryas unus è septē
qui Magos sustulerant, hoc dicere dona cōiectabat: O Per-
sæ, nisi effecti, ut aues subuoletis in cœlum, aut muros sub-
eat is terrā, aut ranæ insiliatis in paludes: non remeabitis, ubi
de uenistis, his sagittis confecti. Et Persæ quidem munera
interpretabantur. At una pars Scytharum, cui datū ante es-
rat negotium Maotidis paludis custodiendæ, tunc aut Ioni-
bus, qui ad Istrū erant colloquendi, ubi ad pontem uenit, ita
uerba fecit. Viri Iones, libertates uobis afferentes uenimus,
si modò nos exaudire uolueritis. Accepimus enim Darium
uobis præcepisse, ut ad 60. duntaxat dies custodiam pontis
ageretis, & nisi intra id tēpus ipse non afforet, domū abire
tis. Itaq; si id feceritis, & apud illum, & apud nos culpā de-
uitaueritis. Proinde cum ad præstitutū diem permanseritis,
iam licet abscedatis. Hæc se facturos recipientibus Ionibus,
Scythæ raptim retrò abiēre. At cæteri Scythæ post missa
Dario dona, cum peditatu ac equitatu aduersus Persas in
acie instructi steterunt, tanquam confliscuri. Cum interim
lepus in medium prosiliit, quem, ut quisq; uidit, insequēba-
tur. Perturbatis Scythis ac nociferantibus, sciscitabatur Da-
rius, unde hostium tumultus existeret: & cum audisset illōs
leporem insectari, inquit ad eos Persas, cum quibus cætera
colloqui consueuerat: Hi uiri iudentur mihi magno nos ha-
bere contemptui, & nunc Gobryas rectē dixisse de Scythi-
cis donis, quo magis cum mihi quoq; ipsi res ita se habere ui-
deantur, bono consilio est opus, ut cuius nobis eò unde ueni-
mus, sui receptus. Ad hæc Gobryas. Equidem, inquit, ô rex,
horum

horum ego uirorum inopiam uidebar mihi ferè fama habere
 cognitam, sed ubi adueni, euidentius intellexi, animaduuer-
 tens eos habere nos ludibrio. Proinde mihi uidetur, cum pri- Gobryæ eò
 mum nox adtulerit incensis è more ignibus, & alijs quæ cõ Mium de
 sueuerunt fieri aëlis, imbecillissimis quibusq; militu ad hoste reuerren
 fallendum relictis asinisq; omnibus alligatis abeundũ, prius do,
 quam ad Istrum recta pergant Scythæ ad pontem soluendũ
 aut Ionibus soluere libeat, quod nobis factu facile erit Hoc
 Gobryas consiliũ dabat. Cui assentiens Darius, ubi nox af-
 fuit, reliquit in castris homines defatigatos, & eos, quorum
 amissio minimi facienda esset, necnon omnes asinos alliga-
 tos: asinos quidem ut uocem ederent: infirmos autem homi-
 nes hoc titulo, ut dum ipse cum flore copiarum adoriretur
 hostem, isti interea castra tutarentur. Hac ubi persuasit
 his qui relinquebantur, Darius accensis ignibus, quàm ma-
 turrimè ad Istrum contendit. Asini, quod multitudine desti-
 tuti essent, eò magis rudere. Quos audientes Scythæ, crede-
 re omnino Persas in eisdem permanere castris. Verũ, ubi il-
 luxit, ij qui relictis erant, cognito se proditos esse à Dario, ma-
 nus extendere ad Scythas, & quæ contigerant referre. His
 illi auditis repenti retractis duabus Scytharum partibus, &
 una Sauromatarum cum Budinis ac Gelonis, Persas recta
 Istrum uia persequuntur, utpote plerosq; pedites & itinera
 nescientes, ea præsertim quæ diuortia habebant. ipsi equi-
 tes & compendia uiarum scientes. Sed cum utriq; ab alte-
 ris aberrarent, multò priores ad pontem Scythæ perueniẽre
 quã Persæ. Ibi cognito se præuertisse Persas, ita ad Iones,
 qui in nauib; erant, uerba fecerunt: Viri Iones, cum dierum
 numerus iã ptransierit, iniurijs eslis, qui adhuc permaneatis,

Ionum de-
liberatio
de ponte
Darii de-
serendo.

sed quoniam haecenus timore mansistis, nunc soluite quam
celerrimè traiecitum atq; abite sospites liberiq; dijs pariter,
ac Scythis gratiam habentes. Nam eum qui antea dominus
uester erat, ita tractabimus, ut aduersus nullum mortaliū
sit faciurus expeditionem. De hac re consultantibus Ionib.
Miltiadis quidem Atheniensium ducis & Chersonnesium,
qui sunt in Hellesponto, tyranni sententia erat, Scythis ob-
temperandum esse, & Ioniam seruitute liberandam. At His-
tiae Milesij diuersa, quod diceret, nunc quidē eos suae quēq;
urbis tyrannos esse ob Darium. Potentia uerò Darij subla-
ta. neq; se Milesijs, neq; alium quenquā usquā praesse posse.
Fore enim, ut singula ciuitates popularem statum. quam ty-
rannicum mallent. Hanc sententiam cum dixisset Histiaeus,
omnes confestim, qui Miltiadi assensi fuerant, in eam tran-
sierunt. Fuere autem qui disceptauerunt, duntaxat alicuius
apud regem existimationis, Hellespontinorum quidam ty-
rannum Daphnis Abydenus, & Hippoclus Lampsacenus, &
Erophantus Parienus, & Metrodorus Proconesius, & Ari-
stagoras Cizicenus, & Ariston Byzantius, & hi quidem ex
Hellesponto. Ab Ionia autem Stratias Chius, & Aeacides
Samius, & Laodamas Phocensis, & Histiaeus Milesius. cu-
ius sententia praelata est sententiae Miltiadae. Aeolum uerò
unus affuit, qui esset autoritate praeclatus, Aristagoras Cymae-
us. Hi posteaquā Histiaei probauere sententiā, hoc sibi agen-
dum dicendumq; censuerunt, ut pontem quidem ab ulterio-
re ipsa eatenus soluerent, ut extra sagittae iacium essent. ne
nihil facere uiderentur, cum tamen nihil facerent, neue Scy-
thae uim asferre tentarent, & Istrum pontem transire. sed sol-
uentes illum pontem, quasi omnia ad uotum Scytharum fa-
cerent. Hoc sententia Histiaei addendum cum decreuissent,
ita pro uniuersis ad Scythas Histiaeus uerba fecit: Viri
Scythae,

Histiaei
sententia.

Histiazus
ad Scythas.

Scythæ, incundam nobis rem attulistis, & opportunè instatis. Atque ut uos nobis probè uiam ostenditis ita nos uobis obsequenter obtemperabimus. Vt enim cernitis traiectum rescindimus, adhibitori omnem diligentiam, cupiditate assequendæ libertatis. Cæterum, dum nos hæc dissoluimus in terea uos illos inquirere tempus admonet, & inuentos tam uestro, quàm nostro nomine ita ulcisci ut merentur. Scythæ Ionibus iterum fidem habentes, tanquã uera elocutis, ad inquirendos Persas reuerterunt, atque ab omni illorum itinere aberrarunt, ipsi sibi huius rei causa quod pabula equorum illis in locis corruperant fontesque obstruxerant: quod nisi fecissent, facile si uoluissent, Persas inuenturi: nunc ita faciendo, uisi sibi sunt optimè consuluisse, ob quæ tamè eos res frustrata est. Quippe in sua regione eam partem consecretantes, in qua cibaria equis atque aquæ forent, hostem indagabant: rati illum eadem parte fugam intendisse. At ille obseruato, quod prius tenuerat itinere, abierat, atque ita quoque agrè traiectus reperit locum. Et cum noctu peruensset nactus pontem solutum, animo prorsus concidit, ueritus ne se relicto Iones abissent. Erat apud Darium Aegyptius quidam omnium hominum uocalissimus. Hunc Darius supra ripam Istri positum iubet inclamare Histiazum Milesium: Histiazus cum sæpius inclamantem, ad primam tamen inclinationem exaudiens, omnes naues admouit & ad traieciendum exercitum pontem iunxit. Atque hunc in modum Persæ profugerunt, quos indagantes Scythæ iterum aberrarunt. & ob id Iones tanquam non liberos, sed pessimos & ignauissimos omnium hominum iudicant, de quibus eis tanquam de seruis loquentes, mancipia dominos amantia esse aiunt, & insectatione dignissimos. Hæc in Iones Scythæ probra iaciunt, Darius per Thraciã iter faciens, Sestum Chersonesi peruenit,

Vocalissi-
mus qui-
dam Aegy-
ptius.Iones à
Scythiis ho-
minum i-
gnauissimi
iudicantur

atq; illinc Asiam nauibus ipse transiuit, relicto in Europa exercitus duce Megabyzo homine Persa: cui Darius aliquādo hunc honorē habuit, ut hoc uerbum inter Persas diceret, cū esset esurus mala punica, simul ac primum malū aperuit, interrogatus à fratre Arbano, nō tantū hominum sibi optaret quātum illic esset acinorum: respondit, se optare tot sibi esse Megabyzos, quā Graciā subditā. His uerbis apud Persas hominem honorauit, quem tunc prætorem reliquit cum 80000. militū. Megabyzus autē hic immortalem sui memoriam apud Hellepontios reliquit hoc dicto, quod cum apud

Megabyzi
elogium.

Byzantiū agens audisset Chalcedonios 17. annis ante Byzantium urbē condidisse, inquit, Chalcedonios eo tēpore cecos fuisse, qui cum pulchrior adesset locus ad urbem condendam, nequaquā turpiorem elegissent, nisi cæci fuissent. Hic igitur Megabyzus in Hellespontia plaga pro prætore relictus, eos qui diuersarum à Medis partium erāt, subigebat: & is quidem talia agebat. Per idem autem tempus, alia ingens aduersus Pœnos exitit expeditio, ob eam quam ego commemorabo causam, his prius expositis: Argonautarum posterum cum à Pelasgis, qui fœminas Atheniensium, & ex Braurone prædati sunt, essent eiekti à Lemno, Lacedæmonē nauigauerunt, confidentesq; apud Taygetum ignem accenderunt. Quos Lacedæmonij cum aspexissent, nuntium misere, sciscitatum quinam & unde essent. Illi nuncio sciscitanti re-

Minyz.

sponderunt, se Minyas esse, ab his heroibus oriundos, qui in Argo nauigassent, quiq; cum Lemnum appulissent, illic eos procreassent. Hanc orationem stirpis Minyarum cum audissent Lacedæmonij, misso iterum nuncio sciscitatur, quid sibi uelut ipsorum aduentus, atq; ignis accensior? Illi uerò se respondent, à Pelasgis eiektos, redire ad parentes (aquisimū enim id factū esse) orareq; ut sibi liceret una cum eis ha-

bitare,

bitare, tum bonorum, tum agrorum participib. eos recipere in ea q̄ ipsi uellent, Lacedæmonijs placuit, cū ob alia ad hoc faciendum inductis, tū præcipue, quod Tyndaride Castor & Pollux in Argo nauigauerant. Receptos Minyas & agris impertierunt, & in tribus coaptarunt. Ibi confestim in alios ablocatis, quas in Lemno duxerant uxorib. matrimonia contraxerunt. Longo deinde interiecto tempore. statim elati superbia cum alia flagitiosa perpetrarūt, tū regnū affectarūt. Quo nomine eos Lacedæmoniū morte mulcendos cum cen-
 fuisent, cōprehensos in carcerē coniecerunt. Quoscumq̄ Lacedæmoniū morte plectendos censent, eos noctu plectūt, interdiu neminem. Cū essent animaduersuri, exorati sunt ab eorū uxorib. quæ ciues erant, & primorū Spartanorū filia. ueniā ingrediendi carcerē. & cum suo cuiusq̄ uiro colloquēdi, nullum in illis dolū esse suspicantes. Horum permissu Minyarum uxores ingressæ carcerem, omni ueste quam gestabant uiris tradita, illorum uestem illæ sumpserunt. Ita Minya muliebri ueste amicti, ueluti mulieres, è carcere prodierunt, rursusq̄ apud Taygetum confederunt. Hac eadem tempestate Theras Autesionis filius, Thisameni nepos, Thersandri pronepos, Polynicis abnepos, missus est in coloniam Lacedæmonis, genere Cadmeus, auunculus Aristodemi filiorum Euristhenis & Proclis, qui cum pupillis essent, tutelam gerebat regni Spartani. Adultis mox pupillis, ac recepto imperio, Theras ita grauiter tulit sibi ab alijs imperari, quoniam imperium degustasset, ut negaret se Lacedæmone moraturum, sed ad cognatos nauigaturum. Erant autem in insula, quæ nunc Thera, quondam Callista uocabatur, homines Phœnices à Membliare Pœcilis filio oriundi. Cadmus enim Agenoris filius Europam quæritans, in insula quæ nunc Thera uocatur, appulsus cum esset,

Lacedæmoniōrū mos in lumen-
dis noctu supplicis.

Minyarū uxorū cō-
mento li-
berati.

siue regionis more captus, siue qua alia uoluntate, reliquit illic cum alios quosdam Phœnices, tum Membliarem consanguineum suum. Illi ante aduentum Theræ Lacedæmone octo ætatib. hominum, insulam (quæ Callista, id est, pulcherrima uocabatur) incoluerūt. Ad quos Theras cum multitudinem tribulium missus est, nequaquā ad illos eijciendos; sed ad uinā habitādum, & ad insulam ualdē frequentandā. Postea uerò quā Minyas è carcere elapsos, & apud Taygetum confidentes, Lacedæmonij tamē necare statuerant, Theras necē eorū deprecabatur, recipiens, se illos ex ea regione abducturum. Et huic postulato Lacedæmonijs assentiētib. cum tribus biremib. ad posteros Membliaris nauigauit ducens secum non uniuersos Minyas (pleriq. enim ex ipsis ad Paroreatas Cauconasq. diuerterunt) sed paucos, quos in sex partes distribuerunt, & totidē illic oppida condiderunt, Læperum, Magistrum, Trixas, Pyrgum, Epium, Nudiū. Quorū plana Helei memoria deleuerunt. Insula autē à conditore Thera nomen est inditum, hic filio, quod negaret se nauiga-

Ouem lupum relin-
quere pro
uerbium.

Oilycus unde ap-
pellatus.
Laio delu-
brum.
Nedipodæ
delubrum.

turum cum eo. Relinquam ergo, inquit, ouem lupis? Ex quo dicto nomen adolescenti impositum est Oilycus, id est, ouilupus, & id nomen alteri præualuit. Oilyco natus est filius Aegeus, à quo uocantur Aegidæ, in Sparta ingēs tribus. Ex hac tribu uiri, cum eis non permanerent filij, ex Erinnyum oraculo, delubrum Laio & Oedipodæ extruxerunt: quod postea apud eos Theræos mansit, qui ex his uiri procreati fuere. Haftenus Lacedæmonij cum Theræis consentiunt: quod deinceps extitit, soli Theræi factum hoc modo esse memorant. Grinus Aesani filius ab hac Thera oriandus, cum esset Theræ insulæ rex, contulit se Delphos, ducens ex urbe solennes hostias, cum alijs ciuib. eum comitantibus, tum uerò Batto, qui erat de genere Polymnesti, apud Minyas gratiosus

gratiosus. Cōsulenti Grino Theraeorum regi de alijs rebus, Pythia respondit, ut urbem in Africa conderet. Cui uicissim ille: Equidē, inquit, ego, ô princeps, senior sum, & grauis ad moliedum, tu uerò quempiam horum iube ista faceres simul hæc dicens, Battum ostendebat. Hæc hæcienas. Tūc ubi res Battus.

uersi sunt, pro nihilo habuere responsum: neq; ubi terrarum Africa esset gnari, neq; ex incerto oraculo coloniam mittere audentes. Septem post hæc annos in Thera cum non pluisset, & omnes (præter unam) arbores exaruisent, consulentibus Theraeis Pythiam, respondit, mittendam in Africam esse coloniam. Illi, quoniam nullū mali remedium erat, mittunt in Cretam nuncios inuestigatum, si quis aut indigenarum, aut aduenarum illic esset, qui in Africam nauigassent.

Nuncij cum Cretam pererrassent, & ad urbem Itanum peruenissent, in ea contraxerunt cum purpurario quodam, cui nomen erat Corobio. Is aiebat, se uentis abreptum in Africa

Itanus oppidum.

applicuisse, & ad Plateam insulam Africae. Hunc nuncij mercede inductum in Theram duxerunt. Verum non multi ad rem explorandam, ex Thera initio profecti sunt, duce ipso Corobio: quo in ea insula relicto, cum aliquot mēsum cibarijs ipsi quam celerrimè reuerterunt ad cæteris, de insula renunciandum. Quibus ultra præstitutum tempus redire differentibus, omnia Corobio deficiebāt. Sed appulsa eo nauis Samia, quæ ab Aegypto redibat, cuius gubernator erat Coleus, Samij, omni re gesta à Corobio audita, in

Corobio.

Coleus.

annum homini cibaria reliquerunt. Ipsi ex hac insula cum solassent, Aegyptum optantes uento subsolano abrepti ferebantur: nec intermittente flatu, Herculeas transuecti columnas peruenerunt in Tartessum, pompam ferentes ad rem diuinam. Erat ea tempestate id emporium, id est, nundina,

Herculeæ columnæ Tartessus.

intemperatum, adeò ut inde reuertentes isti ex mercibus quas
 sum maximum fecerint, inter omnes quot nouimus Græcos
 Sotrates. duntaxat post Sostratem Laodamantis, cum quo nemo pos-
 Ahenum Sa- sit contendere. Ex hoc quaestu Samij decima (id est, sex ta-
 miorum. lenis) selecta, fecerunt ahenum ad exemplum crateris Ar-
 golici, gryphinis capitibus in circuitu altiussecus obuersus:
 & in templo Iunonis collocarunt. sustinentibus illud tribus
 colossis, id est, humanis simulacris, septenarium cubitorum ge-
 nu nixis: & hoc primum factio ingens amicitia Cyrenais,
 Theraisq; cum Samijs contracta est. Therai, ubi relicto
 insula Corobio, ad Theram reuersi, renunciarunt esse illis
 insulam è regione Africa sitam: placuit Therais, ut è singu-
 lis oppidis, quæ septem erant, uiri mitterentur, fratribus in-
 ter se sortitis quis potius mitteretur, duce eorum rege Bat-
 Therorum to: ita duas biremes in Plateam miserunt. Hac Therai me-
 colonia. morant, Cetera iam Therais cum Cyrenais constant. Nam
 Cyrenai. quod ad Battum pertinet, Cyrenai nequaquam cum The-
 Oaxu. rais consentiunt. Sic enim narrant: Est in Creta oppidum
 Etearchus. Phronima, quod ad Battum pertinet, Cyrenai nequaquam cum The-
 rais consentiunt. Sic enim narrant: Est in Creta oppidum
 Oaxus, in quo fuit Etearchus rex. Hic amissa uxore, induxit
 filia nomine Phronima, nouercam: quæ domum ingressa,
 ut erat, ita re ipsa se nouercam præstitit, cum ledendo, atq;
 omne genus iniuriarum excogitando, tum ad extremum im-
 pudicitiam impingendo: idq; ita rem habere uiro persuasit.
 Ille ab uxore deceptus, rem de filia nefariam commentus est.
 Themison. Erat in Oaxa negociator quidam Theræus, nomine The-
 mison: huc in familiaritatem acceptum Etearchus adiurat,
 ut quam rem oraretur in ea se ministrum præberet. Vbi ho-
 minem iureiuranda adegit, adductam ei tradidit filiam suâ:
 iubens, ut eam abductam in mari demergeret. Themison an-
 cipiti animo inter nefas operis, & hospitij perfidiam, ita sibi
 faciendum

faciendū putauit. Accepta puella mare ingressus, cū in alto fuit, ut iureiurando Etearchi satissaceret, reuinctā fumibus puellā demisit in pelagus: ea deniq; retracta, Therā puenit. Ibi Polymnestus uir inter Theræos spectatus, in cōcubinatū Phronimā accepit, ex qua interiecto tēpore natus est ei filius sono uocis exili, ac balbutienti, cui nomē impositū est Batto, ut Theræi, & Cyrenæi aiūt: ut aut ego sentio, aliud aliquid: sed eum cognominatum Battum, postquam in Africam abiit, cū propter oraculum apud Delphos ei redditum, tūm propter honorem, quem assecutus est. Battum enim Pæni regem appellant, & ob id reor Pythiā lingua Punica, quam nouerat, cū oraculū reddidit, uocasse Battum quod futurus rex esset in Africa. Hic ubi in uirilem adoleuit ætatem, Delphos adiit, ob lingue uitiū. Cui cōsulenti Pythia respondit:

Batte uenis uocis causa, dux te iubet ire

Lanigeram in Libyen habitatum Phæbus Apollo.

Ad hæc Battus sic uicissim inquit: C' princeps, ego ad te ueni gratia cōsulendi de uoce, tu de alijs mihi respondens, quæ nequeum fieri, iubens migrare in Africā, quæ copia, quæ uenæ manu? Hæc loquens nō psuasit illi, ut alia respōderet, sed eadē, quæ prius respōdente Pythia, illinc digressus abiit in Therā. Mox deinde cū & huic ipsi, & cæteris Theræis malè eueniret, nec mali causa deprehenderetur, ob hæc mittit Delphos sciscitatū. Quib. cū respōdisset Pythia, melius cū ipsis actum iri, si Cyrenē in Africa cōderent cū Batto, miserunt Theræi Battū cū duab. biremib. Illi in Africā (quādoq; dem nō aliud habebāt quod agerēt) retrō ad Therā se receperūt. Sed eos Theræi arcētes accessu terræ repellebāt, ac rursus reuertī iubebāt. Ita necessitate adacti remisso iterū mari, cōdiderūt opidū in insula Africa adiacētī, noīc ut prius dictū est, Plataæ

Batto nomen unde institutum.

Apollinis oraculum.

quæ

qua fertur parere Cyrenæis magnitudine. Hanc biennio incolentibus, cum nihilo melius cum eis ageretur, uno è suis relicto, ceteri Delphos nauigarunt ad oraculum consulendum. Eò postquam uenerunt sciscitantibus, quid ita secum in Africam profectis, nihilo tamen melius ageretur, Pythia respondit his uerbis:

Libyæ Libyes scis quam nec adiueris urbem

Me melius, tuum ego ingenium mirabor euntis.

His auditis, ii, qui cū Batto erāt, rursus redierūt. Neq̃ enim sinebat eos deus aliò migrare, priusq̃ in Africā cōcessissent.

Reuersi ad insulā, recepto quē reliquerāt, incoluerūt locū in

Aziris locus. Africa, è regione insulæ, nomine Aziris, amænissimis colibus utrinq̃ cōclusum, & utrinq̃ flumine præterlabēte. Huic locū sex annis cū incoluissent, septimo deferendū putauerūt,

admonitu Pœnorū, ut in meliorē transirēt. Ita illinc eos Pœni uesperū uersus & ad locorū speciosissimū abduxerunt, &

quidē noctu, ne Græci interdū facientes iter, diurnū spaciū metiendo animaduernerent. Est aut̃ huic loco nomen Irasa.

Irasa locus. Eos ubi ad fontē, qui Apollinis esse fertur, duxerūt, inquit: *Apollinis fons.*

Viri Græci, hic uobis incolere commodū est, ubi cælū uocaliter sonat. Sub Batto igitur, qui cōdidit Zoā, & annos quadraginta regnauit,

& sub eius filio Arcesilao, qui regnauit annos sexdecim, Cyrenæi habitauerunt tot omnino, quot in coloniam initio missi fuerāt.

Sub tertio aut̃ Batto, qui felix est appellatus, cunctos Græcos ad nauigandū in Africā cū Cyrenæis habitatū induxit Pythia.

Nā accersebant eos Cyrenæi ad agri partitionē. Induxit aut̃ hæc uerba, respōdens:

Serior in Libyen quisquis peruenerit almam,

Discernendi agri mox hunc affirmo pigebit.

Cum ergo ingens multitudo Cyrenam se contulisset, finitimorum

morū Pœnorū agros uastabat, atq; inter se partiebatur. At il
 li, eorūq; rex, nomine Adrican, agris exuti à Cyrenæis, mis-
 sis in Aegyptū quibusdā, sese dediderūt Aprij Aegyptiorum
 regi. Ille cōparatum grandē Aegyptiorū exercitū, misit ad-
 uersus Cyrenas. Cyrenæi instructi apud Irasa locum, & ad
 fontē Thestin acie, cū Aegyptijs cōflixerunt, eiq; superaue-
 runt, utpote inexpertos antea, atq; cōtemptores Græcorū: a-
 deoq; profligarūt, ut pauci ex eis in Aegyptū redierūt. Qua
 de re Aegyptij succensentes Aprij, ab eo descinerunt. Huius
 Battii filius exiit Arcesilaus, q; regnum adeptus, inter initia
 cū fratribus suis seditiones exercuit, donec illi relicto eo, in
 aliū Africæ locū migrauerunt, ubi cōtractū urbē hanc cōdi-
 derūt, quæ & tūc, & nūc Barca appellatur. Et inter cōden-
 dū Pœnos sollicitabāt ad deficientiū à Cyrenæis. Arcesilaus
 tā suis defeſtoribus, quā eorū receptoribus bellū intulit, quē
 reformidātes Pœni, fugā ad orientales Pœnos intenderunt.
 Sed fugientibus Arcesilaus usq; institit insequendo, dum ad
 Leuconem Africæ puenit, & Pœnis uisus est opportunus ad
 inuadendū. Itaq; congressi cō Pœni, ad eō superauere Cyre-
 naeos, ut ex illis septem millia ceciderint. Post hanc cladem,
 Arcesilaum agrotantem epoto medicamento frater ipsius
 Aliarchus strangulauit. Sed cum dolo uxor Arcesilai inter-
 fecit, nomine Eryxo. Arcesilao successit in regno Battus, pe-
 dibus nō ualens, sed claudus. Cyrenæi ob acceptam calamita-
 tem, Delphos miserunt, per quosdam interrogatū, quā ra-
 tione inita, præclarissimē habitarent. His Pythia respon-
 dens, iussit ex Mantinea Arcadium adducerent moderatorē.
 Itaq; petētibus Cyrenæis, Mantinei dederūt quendā, nomine
 Demonacem, uirum inter populares probatissimū. Hic igitur
 uir Cyrenen profectus, ubi singula quaq; edoctus est, in

Pœni Aegy-
 ptijs se sub-
 dunt.

Adicran.
 Apria rex.
 Thestin fons:

Barca oppidū.
 Arcesilai re-
 gnum.

Leucon.

Aliarchus.
 Battus clau-
 dus.

Cyrenensium
 distributio.

tres tribus distribuens illos ita digessit, ut unam quidem partem faceret Theraorum, atque consimium, alteram autem Peloponnesium, atque Cretensium, tertiam uero cunctorum insularum. Qui etiam huic Batto regi, cum alia omnia, quae superiores reges obtinuerant, contulit. tum uero peculiaria fana ac caeremonias in media urbe instituit: quae instituta sub hoc quidem Batto sincera permanserunt. Verum sub eius filio Arcesilao uehementer sunt perturbata, negans

Pheretima Arcesilao en-
citur.

Salamin.
Euelthon.

te Arcesilao Batti illius claudi, et Pheretimae filio se laturum, quae Mantineus Demonax constituisset, ac reposcente honores suorum maiorum: hinc seditione orta, eiectus profugie in Samum, mater eius in Salaminem Cypri. Obtinebat ea tempestate Salaminis imperium Euelthon, qui Delphis dedicauit thuribulum spectaculo dignum, quod in thesauro Corinthiorum situm est. Ad hunc profecta Pheretima precabatur, ut se, filiumque Cyrenen cum exercitu reduceret. Ille omnia potius quam exercitum huic dabat. Pheretima id quod dabatur accipiens. dicere bonum id quidem esse: sed melius facturum eum, sed quod obsecraretur, daret exerci-

Colas cum fu-
so faminae
traanda.

tum. Cumque identidem ad omnia, quae dabantur, hoc diceret, tandem misit ad eam Euelthon dono fustum aureum, atque columpenso circumdatam: dicentiisque, quae consueuerat uerba: Pheretimae, inquit, talibus rebus donari feminas, non exercitu. Arcesilaus interea Sami agens, unumquemque sollicitabat ad spem rei agrariae: coactoque ingenti exercitu, missus est Delphos ad consulendum de reditu in patriam. Cui Pythia ita respondit: Ad quatuor Battos, ac totidem Arcesilaos octo hominum aetates dat uobis Apollo Cyrene regnare, ulterius uos conari dehortatur. Tibi uero suadet, ut ingressus in domum tuam, quietem agas, Quod si fornacem inueneris

inueneris plenam amphorarum, ne eas excoquas, sed ad auram emittas. Sin fornacem incenderis, ne committas, ut circumfluum intro eas: alioqui peribis tu pariter, & taurus, optimè opus faciens. Hæc Arcesilao Pythia respondit. Ille sumptis ijs, quos contraxerat è Samo, redijt Cyrenen: recuperatoq; rerum statu, immemor oraculi factus, uocatis ad dicendam causam ijs, qui contra ipsum in partibus fuerant, obiecit culpam fugæ suæ. At illorū alij exilio solum uertebāt, alij ab eo cōprehensi, in Cyprū ad necem mittebantur, quos Cnidij ad suam terram appulsos liberauerunt, ad Theramq; dimiserunt. Quosdam, qui in grandem quandam, & priuatam Aglomachi turrim refugerant, circumdata materia Arcesilaus igni cremauit. Hoc perpetrato agnoscens id esse oraculum, quo Pythia non sinebat eum inuentas in fornacē amphoræ excoquere, excessit ultrò ex inbe Cyrene, extimescens necem oraculo prædictam, & quòd Cyrenen existimaret esse circumfluam. Contulitq; se ad regem Barcæorū, nomine Alaxerim, cuius filius in matrimonio habebat cognatā eius. Et quidam tunc Barcæi, tūm Cyrenæi exules, cum in foro agentem animaduertissent, obidūcarunt, & insuper eius socerū Alaxerim. Ita Arcesilaus, siue uolens, siue inuitus, oraculo non obsecutus, fatum suū impleuit. Mater eius Pheretima, dum filius mali sui sibi autor Barcæ agit, ipsa interea honoribus filij Cyrene fungebatur, ac mūnera obibat, cum alia, tūm in senatu præsidendō. Vbi cognouit filium in urbe Barcæ oppetisse mortem fuga se proripuit in Aegyptum. Nam Arcesilaus fuerat de Cambyse Cyri bene meritus quòd is extitisset qui Cyrenen Cābyli tradiderat, ac tributum instituerat. Hæc in Aegyptū cū peruenisset, supplex Aryandi assedit: hortans eum ad se ulciscendam, prætendēs

Arcesilaus Cyrenen recuperat.

Alaxerim

Arcesilaus mori.

Pheretima principis obit mūnera.

Aryandem titulum,

titulum, quod filius, quia cum Medis sentiret, interemptus

Aryandes. esset. Erat hic Aryandes Aegypti prator à Cambyse constitutus, qui aliquanto post tempore, cum æmulari Darium uellet, ab eo est interfectus. Siquidem audiens, atq; animaduertens Dario cordi esse memoriam sui relinquere opere quod à nullo alio regum factum esset, id sibi imitandum putauit,

Darium moneta. donec mercedem accepit. Etenim Darius ex auro, quam ponit purgatissimo monetam percussit. Idem Aryandes Aegypti prator ex argento fecit. Et nunc quoq; extat purissimum argentum Ariandicum. Ea re comperta, Darius insultatum quasi rebellare uellet, morte affecit. Tunc tamen

Aryandicum argentum. Aryandes hic misertus Pheretimæ, omnes ei copias Aegypti tradidit, pedestres simul, & nauticas, præposito quidem pedestribus Amasi homine Maraphio, nauticis autem Badra generis Pasargadi. Sed priusquàm copias mitteret, caduceatore Barcam misso percontabatur, quisnam percussor Arcefilai extitisset. Barcæ se omnes extitisse respondent, multa enim se ab illo mala esse perpeffos. His auditis Aryandes ita exercitum unà cum Pheretima mittit. Atq; hic quidem titulus inferendi belli extitit Verùm (ut mea fert opinio) exercitus mittebatur ad Pœnos subigendos. Pœnorum multæ

Pœnorum uariæ nationes. sunt, & uariæ nationes, quarum paucae regi obtemperabāt, pleraq; Darium cōtemnebant. Colunt aut Aegyptū uersus, ut hinc incipiamus. Pœnorum primi Adyrmachidæ, q; eisde ferè, quibus Aegyptij, moribus utuntur. Vestē gestant qualē & alij Pœni, uxores eorum in utroq; crure armillam aream.

Adyrmachidarum mores. Eadem capitis comam aiunt, quarum quæq; suos (quos capiunt) pedunculos præmordet, atq; ita abijcit. Hoc isii ex omnibus Pœnis soli faciliunt, soli q; uirgines nupturas regi exhibent, quæ illi placita fuerit, eam deuirginat. Perringūt hi

Adyрма-

Adyrmachidæ ab Aegypto ad portum usq; nomine Plynū.
His confines sunt Gygama, locum qui occasum spectat, in-
colentes, Aphrodisiade tenus insula. In huius loci medio est *Aphrodis-*
insula Plataea, ubi urbem condidere Cyrenæi, & in continen- *tas insula.*
te est portus Menelai, & Axiris, quam Cyrenæi incoluerunt.
Et dehinc Silphium incipit, ab insula Plataea pertingens, usq;
ad fauces Syrtis. Apud hos idem penè ritus, qui apud alios
sunt. Gigamias ab occasu contingunt Asbystæ, qui supra Cy *Gigamias*
renen incolentes pertingunt ad mare. Nam maritima Cy *Asbystæ.*
renæi colunt. Iidem non postremi, sed præcipui Pænorum
sunt, qui quadrigis uehantur, studiosi in Cyrenæorum mo-
ribus maxima ex parte imitandis. Horum sunt occasum
uersus confines Aufchisæ, qui supra Barcam incolentes ad *Euhesper-*
mare, pertingunt ad Euhesperidas. Circa mediam Aufchi- *rides.*
sarum plagam habitant Cabales, exigua natio, ad mare per *Cabales.*
tingentes ad Tauchiram oppidum agri Barcæi, eisdem, qui *Tauchiras*
bus ij, qui supra Cyrenen sunt, moribus utentes. Auchisarū
quod ad occasum uergit, contingunt Nasamones, grandis
natio, qui sub æstatem relictis ad mare pecoribus, conscen-
dunt ad locum Aegilen, decerpuri palmulas. Nam palmæ
illic, & permultæ sunt, & spaciøsæ, & fructiferae omnes. Ex
quibus, ubi palmulas præmaturas decerpserunt, ad solē sic-
cantes maturefaciunt, deinde lacte maceratas sorbillant. V-
xores plures singuli è consuetudine habent, & cū his in pro-
patulo coeunt, eodem penè quo Massagetæ modo, prius sci-
pione prætento. Nasamonibus mos est, cum quis primum du *Nasame-*
cit uxorem, prima nocte, ut sponsa singulos conuiuas obeat *num mo-*
Veneris gratia, & ut quisq; cum ea concubuit, donum det *res.*
illi quod secum habet domo allatum. Iureiurando, ac diui-
natione tali utuntur per eos viros, qui iustissimi atq; optimi

X apud

apud illos fuisse dicuntur, iurant illorum sepulchra tangentes. Diuinant ad suorum accedentes monumenta, et illis, ubi preces peregerunt, indormiunt. Vbi quodcumq; per quietem insonnium uiderunt, eo utuntur. Fidei dandæ consuetudo hæc est. De manu alterius uterq; sumpto in uicem poculo bibit. Quod si nihil humoris habuerint, sumptum è terra cinerem lingunt. Nasamonibus confines sunt Psylli, qui hunc

Psylli.
Psyllorum
aduersus
austrum
expeditio.

in modum interciderunt: Auster eis omnis receptacula a-
quarum arefecerat. Erat autem omnis eorum regio, quæ
intra Syrtim est, aquarum inops: Ob id illi publico colloquio,
atq; consilio expeditionem fecere aduersus austrum. Quæ
Pœni memorant, refero. Hos, cum ad arenas uenissent, au-
ster spirans illic obruit. Psyllis extinctis, eorum terram Na-
samones obtinent. Super hos austrum uersus in loco feris fre-

Garaman-
tes.

quenti, Garamantes habitant, qui omnium hominum com-
mercium, aspectumq; refugiunt, nihil bellicæ armaturæ ha-
bentes, ac ne defendere quidem sese audentes. Eli supra Na-

Mace.

samones ineolunt. Circa maritima uerò occasum uersus, cõ-
fines sunt Macæ, qui summum capitis uerticem radunt, in
medio capillos crescere sinentes, hinc atq; hinc in orbem con-
dentes. In bellum pelles subterraneorum struthionem ferunt
pro tegumento. Per eos flumen Cinyrs è colle, qui uocatur
Gratiarum, fluens in mare influit. Hic collis Gratiarum ne-

Africa ar-
boribus
nuda.

moribus frequens est, cum cætera (cuius memini) Africa sit
arboribus nuda, ducentrum ab ea ad mare stadiorum in-

Gindanes

Gindana-
rum mu-
nerū sim-
bræ.

tercapedine. Horum Macarum finitimi sunt Gindanes, quo-
rum uxores fuerunt simbrias pelliceas singule multas, ob hoc
(ut memoratur) quod uir à quoq; uiro Venerè passa est, sim-
briam orat, & ut quaq; plurimas habet, ita præclarissima cõ-
setur, tanquam à pluribus uiris adamata. Horum Cindanorum

oram

oram in mare porrectam incolunt Lotophagi, qui è solo loti
 fructu uictitant, qui fructus est instar fructus lentisci. suavi-
 tate assimilis fructui palmarum. Ex hoc fructu Lotophagi
 vinum conficiunt. Lotophagis secundum mare, uicini sunt
 Machlyes, loto & ipsi uescentes, sed minus quàm superiores.
 Percingunt autem usq; ad ingentem amnem, nomine Trito-
 nem, qui in grandem paludem Tritonidem influit, in qua est
 insula, quæ dicitur Phala. Hanc insulam aiunt dici à Lacedæ-
 moniis habitari debere. Aiunt autem hunc in modum, Phala insu-
sula.
 Iasonem posteaquã sub Pelio Argo exedificauit, impositis Iason.
 in ea cum alijs solennibus hostijs, tum uerò tripode areo, cir- Argo ex-
dificatio
 cuisse Peloponnesum animo Delphos eundi, eumq; cum te-
 neret cursum circa Maleam, abreptum à uento aquilone, &
 abduclum in Africam, & priusquam tellurem cerneret, in
 aspreis paludis Tritonidis asitisse, eiq; hesitanti de egressu
 apparuisse Tritonem, ac iussisse dari sibi tripodem, quod di-
 ceter ostensurum se illis exitum, atq; incolumes remissurum.
 Assentiente Iasone, ita demum Tritonem ostendisse qua ra-
 tione è breuib; enauigarent, & tripodem ab illis in templo
 positum esse in eoq; tripode oraculum reddidisse, & ijs, qui
 cum Iasone erant, omnem rationem indicasse. Fore enim, ut
 eum qui tripodem accepisset ex omnibus, qui in Argo na-
 uigarent, necessario centum Græcæ ciuitates, ac colerēt pa-
 ludem Tritonidem. Hæc cum audissent Pæni, qui montem
 Gratiarum colunt, tripodem occultasse. Iuxta hos Mach-
 lyes habitant Auses circum paludem Tritonidem. Ita utri-
 que habitant, ut medio Tritone dirimantur Quorum Ma-
 chlyes quidem occiput crinitum gestant, Auses uerò ante-
 riorem capitis partiē. Horū uirgines anniuersario Minervæ
 festo in honorem ipsius deæ, indigenæ inter se bifariâ diuise

praliantur lapidibus fustibusq̃, dicentes se morem patrum
 Virginum seruare ei, quam Mineruam nominauimus: & quæ uirgines è
 anniuersa uulneribus decedunt, eas falsas uirgines appellant: sed pri-
 uis con- usquam à pugnando desistant hoc faciunt: Quæ uirgo in
 alius. pugnam optimam operam nauauit, eam semper communi
 consensu ceteræ uirgines exornant, cum cetera armatura
 Græca, tum crista Corinthia, & currui impositam circa pa-
 ludem circumferunt. Quibus autem rebus ornabantur o-
 lim uirgines antequàm accolerent Græci, non habeo dicere.
 Arbitror ornari suetas armis Aegyptijs, nã ab Aegypto af-
 firmo, & scutum, & galeam ad Græcos esse tradita. Miner-
 uam aiunt Neptuni esse filiam, ac paludis Tritonidis, eamq̃
 nescio quid à patre reprehensam, donasse se ipsam Ioui, &
 Iouem sibi illam ascuiisse filiam. Hæc illi aiunt. Idem pro-
 miscuè cum mulieribus non unà habitantes, sed pecudû mo-
 re concumbunt. Vbi apud mulierem puer robustus est fa-
 ctus, apud quem uirum habitare sustinet (nam tertio quoq̃
 mense uiri cõueniunt) eius filius censetur, & hi quidem ma-
 ritimi Pænorum pastoralium, Nomades dicuntur. Supra hos
 Nomades. in mediterraneis Africa feris est frequens: Supra hanc par-
 tem efferatam supercilium soli sabulosum est, porrectum à
 Thebis Aegyptijs ad columnas Herculis. In hoc supercilio
 fermè decem dierum itinere sunt grumi grandes salis, con-
 creti in collibus, & singulorum collium uertices è medio sa-
 le eiaculantur aquam dulcem, pariter & gelidam. Circa
 quam homines habitant ultimi solitudinem uersus, & supra
 plagam feris inaccessam, à Thebis itinere dierum decem,
 primi Ammonij, habentes templum à Thebani Iouis effi-
 giem. Etenim Thebis, quemadmodum à me memoratû est,
 Ammonij. aspectu arietino, Iouis simulacrû est. Apud hos est alia quo-
 que

que aqua fontana, quæ sub matutinum quidem tepet, sub horam, qua forum frequentissimum est, frigescit, sub meridiem multo frigidior est. Eaq̃ hora hortos irrigant. Declinato iam die remittitur frigus, donec sol occidit: tunc tepescit, magis ac magis calefcens ad mediam usq̃ noctem, quo tempore feruens exæstuat: præterita nocte media, ad auroram usq̃ refrigescit. Cognominatur autem fons ipse solis. Post Ammonios per supercilium sabuli, decem rursus dierum itinere est collis salis, & aqua illi Ammoniae par, hominibus Sal. circum habitantibus, cui loco nomen est Aegila, ad quem locum Nasamones commeant palmulas decerptum. Rursus decem dierum spacio ab Aegila is alius collis est salis, & aqua, & palmularum fructiferarum magna uis, quemadmodum apud alios, insolentibus illic hominibus, quibus nomen est Garamantibus, natione sanè magna, qui inducta super salem humo, ita serunt, ab his ad Lotophagos brevissimum iter. A quibus triginta dierum spaciū est ad eos, apud quos gignuntur boues præposterè pascentes. Ideo autem præposterè pascentur, quòd cornua inflexa antèrius habent, & ob id retrorsum euntes pascentur. Nam offensantibus in terræ cornibus, progrediendo pasci nequeunt, alioqui nihil differentes à cæteris bobus, præter crassitudinem pellis, atq̃ duritiā. Garamantes hi Troglodytae Aethiopes quadrigis uenantur: Nam Troglodytae Aethiopes, omnium quos faciendo cognouimus, perniciosissimis pedibus sunt, serpentibus, la- Troglodytae serpentes uenantibus uenantibus, & alijs id genus reptilibus uescentes, lingua nulli al- teri simili utentes, sed uespertilionum more stridentes. A Garamantibus decem quoque dierum itinere alius collis est salis, & aqua, accolentibus hominibus, quibus nomen est Atlantibus, solis omnium hominum, quos ipsi nouimus, in- Atlantes.

nominatis. Nam salis quidem apud eos uocantur Atlantes,
 singulis autem eorum nulum nomen imponitur. Hi solem
 transcendentem execrantur, eiꝫ præterea omnia conuicia
 ingerunt, quod torridus & ipsoꝝ, & regionem perdat. Post
 totidem dierum iter, alius tumulus salis est, cum aqua, & ho-
 minibus accolentibus, Cui confinis est mons, nomine Atlas,
 exilis, & undiqꝫ teres: & (ut fertur) adeo celsus, ut eius ca-
 cumen nequeat cerni, quod à nubibus nūquam relinquatur,
 neqꝫ hyeme, neqꝫ æstate. Columnam cæli illum esse indige-
 na aiunt, Ab hoc monte cognominantur hi homines, nam
 Atlantes uocantur: dicunturqꝫ nec ulla animante uesci, nec
 ulla somnia cernere. Ad hos usqꝫ Atlantes possum recensere
 nomina eorum, qui in supercilio Africa habitant, post hos
 nihil amplius: Porrigitur autem id supercilium ad colum-
 nas usqꝫ Herculeas, atqꝫ ulterius. Intra quod est metallum, id
 est, effosso salis, decem dierum itinere, et homines incolentes
 domicilia sua facientes ex micis salis. Isti enim iam tractus
 Africa uacant Imbribus. Nam si plueret illic, non possent
 manere parietes salis. Est autem sal, qui ibi effoditur, colore
 albus, & purpureus. Supra hoc supercilium, austrum uersus,
 ac mediterranea Africa, deserta etiam plaga est, & sine a-
 qua, ferisqꝫ, sine pluuiâ, ac lignis, omni prorsus humore uo-
 cans. Ita ab Aegypto ad Tritonidem lacum pastoritij Afri
 sunt, carne uisitantes, ac lacte, nihil uacemū gustâtes, quia
 nec Aegyptij gustant suam, ne alentes quidem uaccam. Nec
 Cyrenæa femina ferire sibi fas putant, ob Isidem, quæ est in
 Aegypto, cui etiam ieiunia, & dies festos agunt studiose. At
 mulieres Bæræ non modò gustu uaccinæ carnis, sed etiam
 suilla abstinent. Atqꝫ hæc quidem ita habent. Ad occasum
 uerò Tritonidis lacus iam non sunt pascuales Parni, neque
 eisdem

eisdē moribus utentes, neq; idē circa infantes (quod pascu-
 les solent) facilitantes. Nā Pœnorū, qui pastorales sunt, an o-
 mnes, nō queo pro certo dicere, sed plariq; hoc faciunt. Vbi
 filij ipsorū quadrimi effecti sunt, uenas uerticis illorum lana
 succida inurūt, nonnulli uenas temporū, eā uidelicet ob cau-
 sam, ne ullo unq; tēpore phlegma, id est, pituita defluēt ē ca-
 pite, officiat, eāq; de re se aiunt esse optima ualitudine. Et
 sunt re uera Pœni inter omnes, quos nos nouimus homines
 saluberrimo corpore, incertū mihi, an ob hanc causam, ceritè
 optima ualitudine sunt. Quod si pueris inurendis spasmus
 existat, inuenta est ab eis medicina. Urina enim hirci aspersa
 eos liberant. Ea refero, quā ipsi Afri narrāt. Apud pastor-
 ios Afros talia sunt sacrificia: Vbi pro primitijs aurē pecu-
 dis præciderūt, eā supra domū abijciunt: hoc actō, ceruicem
 ejus auertūt. Solis omniū deorū immolant Soli ☉ Lunæ, ☾
 his quidem uniuerſi Pœni sacrificant. At qui circa Tritoni-
 dē paludē incolūt, etiā Minervæ, Tritoniq;, ac Neptuno, sed
 Minervæ præcipuē. A¹ quibus Afri Græci uesti, ☿ agidas
 simulacrorū Minervæ mutuati sunt, præterq; quod apud A-
 fros pellicea uestis est, ☿ pendentes ex ejus ægidibus fimbriæ
 non sunt serpentes, sed ē loris factæ. Cetera uerbō omnia ad
 idem exemplar effecta sunt, nomine quoq; ipso testificante,
 uenisse ex Africa Palladiorum stolam. Quippe Afræ mu-
 lieres super uestem amiciuntur nudis pellibus caprinis sim-
 briatis, ac rubrica delibutis, à quibus ægeis, id est, caprinis
 pellibus, ægidæ denominauere Græci. Quin etiam hinc pri-
 mum mihi uidetur eiulatus in templis extitisse, quod eo Afri-
 canæ mulieres uehementer utuntur, ac bellē. Erat ab Afris
 quadrijugos equos iungere Græci didicere. Sepeliunt autem
 pastorales Afri defunctos, ut Græci, p̄ter Nasamones, q̄ illos

Verum si
 non ad

Gyrenæ-
 rum fami-
 narum ob
 idem su-
 perstitio.
 Vaccinum
 non gustū
 tes.
 Sue absti-
 nentes.

Minervæ
 ægis.

Aegis un-
 de appel-
 letur.

sedentes sepeliunt, obseruantes, ut dum quis cepit agere animam, eum sedentem constituent, ne supinus expiret. Domicia eorum sunt uirgulis compacta, suspensa circa lentiscos, & ea quoque uersus uersatilia. Et illi quidem talibus uiuunt moribus. Contingunt autem hos ab orientali parte

Auses aratores.
Maxyes.

Tritonis fluminis hi Auses, qui sunt aratores: qui uero Pœni domos possidere consueuerunt, ijs nomen impositum est, Maxyes, qui dextram capitis partem comatam gestant, sinistram radunt corpus mino tingunt, asserentes se à Troianis esse oriundos. Regio hæc, & reliqua ad occidentem uergens, multo frequentior est feris, siluisque, quam regio pastoralium. Nam quæ ad auroram respicit, quam pastores incolunt, Tritone flumine tenuis, & depressior est, & arenosa. Hinc deinceps quæ aratorum est, uesperam spectans, montana ualde est, ac nemorosa. ferisque frequens. Siquidem apud hos, & serpentes sunt supra modum grandes, ac leones: elephantes

Gynoccephali.
Acephali.
Oculos in pectoribus gestantes.

quoque, & ursi, & aspidæ, & asini cornibus præditi. Et cynoccephali, id est, capita canina habentes, & acephali, id est, non habentes capita, sed in pectoribus oculos, ut ab Afris memoratur, necnon uiri, feminaeque agrestes, & alia permulta fera haud ementita. Quorum nihil apud pastores est, sed alia, ueluti pygargi, & caprae, & bubali, & asini: non illi quidem cornua habentes, sed alij impot, nunquam enim bibules & oryes. quibus ulnales palmae pro cornibus sunt. Huius feræ magnitudo est ad equiparationem bouis: & bassaria, & hyena, & hystrices & arietes agrestes, & dictyes, & thoyes, id est, ex hyena & lupo geniti, & pæthera & boryes, & crocodili tricubitali ad summum magnitudine, terrestres, lacertis asiniles: & struthij subterranei, & serpentes pusilli cum singulis cornibus. Et sunt illic fera, & item quæ alibi,

præter

præter ceruum, & aprum. Ceruus enim, & aper prorsus in Africa nullus est. Sunt ibidem quoque tria marium genera, Tria marium genera. quorum alij bipedes uocantur, alij zegeriet Punica lingua, quod in nostra pollet idē quod colles, alij echines. Sunt præterea mastela, quæ in Silphio nascuntur, marænis similima. Tot habet feras Pænorum pastoralium regio, quantum nos maxime scrutando longissima inuestigare potuimus. Maxymum Pænorum confines sunt Zabæces, ubi femina aurigatur currus in bellum. His finitimi sunt Zyganter, ubi magnā Zygantes. vim mellis apes conficiunt, sed multo plus opifices uiri facere dicuntur. Omnes minio inficiuntur, ac simijs uestiuntur, quarum affatim gignitur ijs, qui in montibus degunt. Iuxta hos aiunt Carthaginenses sitam esse insulam nomine Cyra- Cyraute insula nem, ducentorum stadiorum longitudine, arctam in latum, in quam iri è continente potest, oleis refertam, ac uitibus. Es in ea esse portum, unde uirgines indigenarum pennis uoluerum pice illitis ramenta auri referunt è limo. Hæc an uera sint, haud equidem scio: sed quæ narrantur, scribo. Puerit autem totum, ut ipse ego in Zacyntho uidi picem è lacu, & aqua referri. Sunt eo loco complures lacus, quorum, qui maximus, septuaginta quoquò uersus pedum est, altitudinis duum passuum, in hunc uirgines contum, cuius in summitate myrtus alligata est, demittunt: deinde referunt myrto picē, odorem quidem asphalii habentem, sed cætera præstantiorē pice Pieria, eamque in scrobem, quem iuxta lacum fod- Pix Pieria. runt, effundunt: & ubi multum illius aggererunt, ita è scrobe in amphoras transfundunt. Quicquid autem in lacum decidit, id sub terram means redditur in mari, quod à lacu quatuor stadijs abest. Ita id quod de insula adiacenti Africa dicitur, consentaneum est ueritati. Aiunt præterea Cartha-

gineses, locum esse Africa extra columnas Hercules habitatum hominibus: eò quoties ipsi applicuere se, merces è nauibus exponere, easq; in crepidine terra deinceps collocare: tum conscensis nauibus fumum excitare: fumum autem conspecto, indigenas ad mare contendere: dehinc auro pro mercibus deposito, rursus illinc abscedere. sed non extra conspectum: tum se illinc è nauibus egressos precium considerare. & si dignum mercibus uideatur, eo sumpto abire: sin minus conscensis iterum nauibus conspiciere. Illos uerò accedentes? plus auri ad id quod deposuerunt addere, donec persuadeant. Neutros autem alteris iniuriam inferre: neque enim, aut se contingere aurum, priusquam mercium pratio sit adaequatum: neque illos prius merces attingere, quam ipsi aurum sumpserint. Atque hi sunt Pœnorum, quos nominare possum: quorum plerique neque tunc de rege Medorum curabant quicquam, neque nunc curant. De qua regione eate nus queo dicere, à quatuor eam nationibus (quantum nos scimus) non amplius incolis: quarum duæ sunt indigenæ, totidem non indigenæ. Indigenæ quidem Pœni, atque Aethiopes, quorum alteri ad aquilonem Africae, alteri ad austrum incolunt. Aduenæ uerò, Phœnices, & Græci. Neq; uerò uidetur mihi bonitas Africana terra, cum bonitate Asiae, atque Europæ comparanda, præter unam Cinyperem, quæ tellus fluuio cognominis est. Hæc optima cuique telluri par est prouentu fructus cerealis, nec ulla re similis est cætera Africa. Est enim pulla, & uida fontibus, ac secunda sititatis aëris, ac ne imbre quidem, qui sit uehementior, leditur. Nam in eo tractu Africae pluit, & ex prouentibus fructuum terra, totidem mensura illic, quot è Babylonica tellure percipiuntur. Bonum solum, & illud est, quod Euphratis colunt. Nam quoties id eximie seipsum habertate

Pœni atq; Aethiopes indigenæ.
Phœnices, & Græci aduenæ.

339.

Cinypis fecunditas.
Babylonia.

superat, centuplum reddit. At solum Cinipum, circiter trecenta. Porro Cyrenaica regio, qua huius Africa editissima est, quam pastorales incolunt, treis in se plagas continet admiratione dignas. Primam, quae maritima est, quod in ea iā fructus maturi metuntur, vindemianturq. His compositis, in plaga, quae supra maritimam est, medios fructus legunt, quam plagam colles appellant: ac dum hi fructus adornantur, qui sunt in editissima plaga, coquuntur, atq. maturescunt. Itaq. dum primi fructus bibuntur, atq. eduntur, ultimi adueniant. Atq. hunc in modum ad octo menses percrepitiq. fructuum Cyrenaeos occupat. Haec haecenus de his dicta sunt. Persae ad ulciscendam Pheretima ab Aryande missi ex Aegypto, Barcam peruenierunt, oppidum obsederunt, nusquam ilico qui denunciarent dedit autores necis Arcesilai. Cyrenaeae regionis facultas.

Eos oppidani, ut qui cedis omnes participes essent in colloquium non admiserunt. Ita octo menses Barcam cum obsiderent Persae, nono mense cuniculos suffoderunt ad murum ferentes, & ualida tormenta admoouerunt. seu cuniculos quidam faber quidam aetarius depræhendit æreo scuto hunc in modum: Circumferens illud intra murum, admonebat pauperum urbis: quod ubicumq. admouebatur alibi, illinc è solo nihil soni reddebatur: ad locum autem, qui suffodiebatur, æs clypei resonabat. Ibi è diuersa fodientes Barcae, Persas suffossores interemerunt. Tormenta autem Barcae ipsi repulsabant. Verum cum multum temporis contriuisissent, & multi utrinque caderent, nec patiores ex Persis: Amasis dux pediatius talem rem commentus est: Animaduertens Barcaeos ui non posse superari, sed dolo, latam fossam per noctem depresit, eiq. fragilia superstravit ligna: & super ea humum induxit, reddens solum cætero æquabile.

Persae Barcam obsident.

Cuniculi deprehensi.

æquabile. Simulatq; illuxit, Barceos in colloquium euocat. Illi libenter obtemperauere, quod eis cordi erat ad pactionem deuenire. Pactionem autem in hanc formulam ineunt, ferientes fœdus super occultam fossam. Quoad humus ea ita haberet, tamdiu fœdus in ea regione ratum foret. Barceis quod æquum foret se pensuros regi promittentibus, & Persis se nihil rerum nouarum aduersus Barceos esse molituros. Barcai dehinc fœderibus freti, & ipsi ex urbe prodibant, & ex hostibus cuicumq; libebat intrandi urbem faciebant potestati, patefaciis omnibus portis. At Persæ rescisso fœdus. ponte occulto, in urbem proruperunt. Ideo autem pontem, quem fecerant, resciderunt, ut fœdus soluerent, quod cum Barceis percusserant, tamdiu ratum fore fœdus, quandiu maneret terra, ut tunc manebat. Refracto enim ponte, non manere fœdus in ea regione amplius. Pheretima traditos sibi à Persis Barceos, qui faciendæ cædis principes fuerant, sudibus suffixit per ambitum murorum. Fœminarum quoq; decisas mamillas circa muros appendit. Cæteros Barceos Persis ut diriperent imperauit præter Battiadas, & qui cædis afines non extiterant. His urbem permisit, reliquis in seruitutem abreptis. Persæ redierunt: qui cum ad urbem Cyrenen redissent, Cyrenæi eos, oraculi cuiusdam seruandi gratia, p urbem deduxerunt. Sed inter transeundum præfectus naualis exercitus Bares illis præcepit, ut urbem diriperent, recusante Amasi peditum duce se enim aduersus unam Barcam Græcam urbem esse missos. Verum postquam transierunt, & ad rupem Lycæi Iouis subsederunt, pœnitentia eos subiit, quod Cyrenen non occupassent, eamq; iterum adoriri conati sunt, Cyrenæis eos contemptui habentibus. Et licet nemo contra ferret arma, tamen incessit eis metus: illincq; cursu se

Fœdus frau-
dulentum.

Barceorum
fœdus.

Bares expu-
gnatio.
Pheretimæ in
Bareas cru-
delitas.

se

se proripientes sexaginta circiter stadia confederunt. Vbi
 statua habentibus, ab Aryande nuncius aduenit ad eos re-
 uocandos. Cum à Cyrenæis comineatum sibi præberi prece-
 rentur, eo accepto, in Aegyptum reuertebantur. Quos dein-
 de Pœni excipientes, uestitus, atq; utesilium gratia, ut quisq;
 relinquebatur, trahebaturq;, interficiebant: donec in Aegy-
 ptum peruentum est. Hic Persarum exercitus in Africam
 longissimè ad Euhesperidas processit. Quos autem Bar-
 caorum cæpère, quosq; ex Aegypto eiecere ad regem, ijs Da-
 rius rex ad incolendum dedit uicum Bastrianæ regionis, cui
 uico nomen imposuere Barca, ad meam usq; memoriam e-
 tiam incolis frequentem. Verum ne ipsa quidem Pheretima
 probe uita excessit. Nam simul ac ex Africa, ultra Barcaos
 in Aegyptum redijt, malè perijt. Vt enim existunt acres ad-
 modum, & inuidiosæ ultiones deorum in homines, uiuens
 uerbis computruit. Talis ac tanta Phe-
 retima Batti filia in Barcaos uin-
 dicta exitit.

Barca ul-
cus.

Deorum
acres uin-
dicta.

FI

HERODO- TI HALICARNAS- SEI HISTORIARVM

Liber V.

Qui inscribitur

TERPSICHORE.

Megabyzus.

Perinthij.
Pæones.

AT Persæ, qui in Europa sub Megabyzo relictî à Dario erant, primos ex Hellepontijs Perinthias, Dario subesse recusantes, subegerunt, antea quoq; à Pæonibus malè affectos. Siquidè Pæones, qui sunt à Strymone, admoniti diuino responso, ut bellum Perinthijs inferrent: & si quidem à Perinthijs, ex aduerso confidentibus prouocarentur, nominatim compellensibus, eos inuaderent: sui minus, ab inuadendo abstinerent, ita fecerunt. Confidentibus Perinthijs è regione Pæonum in suburbanis, ibi singulare certamen ex prouocatione commissum est, uiri cum uiro, equi cum equo, canis cum cane. Et cum uictores duobus certaminibus Perinthij præ gaudio carmen Pæana cantarent: tunc Pæones hoc ipsum esse responsum Dei coniectantes, inter se dixere. Nunc oraculum Dei perfectum est, nunc nostrum est opus. Atque ita in Perinthios canentes impetum fecere, egregieq; uicerunt, & ex illis paucos reliquere. Ac quæ quondam à Pæonibus gesta fuerunt, hunc in modum gesta sunt. Tunc Perinthij pro libertate strenuè pugnantes,

Perinthi ex-
pugnatio.

gnantes, tamen multitudine à Megabyzo superati sunt. Per-
rintho capta, Megabyxus per Thraciam arma circumfe-
rens, omnes eius urbes, atq; omnes nationes pacatas regi red-
debat. Hoc enim illi à Dario fuerat imperatum, ut omnem
Thraciam subigeret.

Gens Thracum secundum Indos omnium maxima est, De Thracibus
que si aut unius imperio regeretur, aut idem sentiret, ut mea
fert opinio, inexpugnabilis foret, & omnium gentium mul-
to ualidissima. Sed quia id arduum illis est, & nulla ratio-
ne contingere potest, ideo imbecilles sunt. Habent autem
multa nomina singularum regionum singula. Moribus tamē
ac opinionibus consimilibus imbuti sunt, præter Getas, &
Trausos, & qui supra Crestonæos incolunt. Ex quibus, quod
Getæ se pro immortalibus gerant, à me commemoratum
est. Trausi uerò in cæteris quidē omnibus idem quod Thra-
ces: uerum circa natalia suorum atque obitus hoc fastidiūt.
Edito puero, propinqui eum circumfidentes, cum plora-
tione prosequuntur, recensentes quascunque necesse est illi,
quod uitam ingressus sit, perpeti humanas calamitates. Flo-
minem fato functum, per lulum atque laticiam, terræ dē-
mandant, referentes quod malis liberatus in omni sit felici-
tate. At qui supra Crestonæos incolunt, hæc agunt: Sin-
guli plures uxores habent, quorum ubi quis decessit, discen-
ptatio magna fit inter uxores, acri amicorum circa hanc
rem studio, quia nam dilecta fuerit à marito præcipue.
Quæ talis iudicata est, & hunc honorem adepta, ea à uiris, Vxorū ma-
ac mulieribus exornata, ad tumulum à suo propinquissi-
mo maestatur, unaque cum uiro humatur, cæteris uxori-
bus id sibi pro ingente calamitate ducentibus. Nam id eis
summo dedecori datur. Reliquis Thracibus hic mos est:
Liberos

Vxorū ma-
estatio ad ma-
riti fauor.

Liberos in mercatu uenundant. Virgines non afferuant sed
 quibus libuit, cum uiris concumbere sinunt. Vxores asser-
 uant uehementer, easq; magno ære à parentibus coëmunt.
 Punctas notis esse frontes, nobile iudicatur: non esse nota-
 tas punctis, ignobile. Ociosum esse, pro honestissimo habe-
 tur. Agricultorem uerò, pro contemptissimo. E' bello, atq;
 rapto uiuere, pulcherrimum. Atq; hi quidem sunt eorum in-
 signissimi mores. Deos autem hos solos colunt: Martem. Li-
 berum, Dianam: sed reges præter populares etiam Mercu-
 rium: cumq; è dijs præcipuè, per quem solum iurant, à quo
 Thracum se- progenitos quoq; se aiunt. Optimatibus eorum tales sunt se-
 pultaræ. Prolato triduum cadauere, mactatisq; omnifarjjs
 hostijs, conuiuantur. Illudq; defletum prius, deinde combu-
 stum sepeliunt, aut alioquin humo contegunt. Aggestoq;
 desuper tumulo, cum alia omnis generis certamina propo-
 nunt, tum præcipuè certa cum ratione monomachiam, id
 est, singulare certamen. Et sepultura quidem Thracum hu-
 iusmodi sunt. Quod autem huius regionis ad aquilonē uer-
 git, nemo potest pro comperio referre, quinam homines eam
 incolant, sed illam quæ trans Istrum plaga est, constat ua-
 stam esse, atq; ignotam, ubi solos audio habitare homines,
 Siginæ pop- nomine Siginas, ueste Medica utentes, eorumq; equos toto
 corpore hirsutos esse, ad quinque digitos altitudine pilorum,
 eosdemq; pusillos, ac simos inuaidosq; ad uiros gestandos,
 sed curru iunctos, esse perniciosissimos atq; his curribus indi-
 Genet. genas inuehi. Horum fines proximè accedere ad Henetos,
 Adria. qui sunt in Adria. Eos quoq; se colonos Medorum dicere,
 qui quo pacto coloni Medorum fuerint, equidem non queo
 dicere: sed fieri quidlibet potest intra longum tempus. Si-
 ginas Pœni, qui supra Masiliam incolunt, institores ap-
 pellant:

pellant. Cyprj iacula. Veram, ut Thraeces aiunt, apes loca Transistrana obtinent, & ob illas ulterius pergi non potest: quæ cum dicunt, haud credibilia apud me dicunt, quoniam hoc animal constat frigoris intolerans esse. Mihi tamē loca quæ septentrionibus subsunt, uidentur ob gelu inhabitabilia esse. Hactenus de hac regione: cuius oram maritimā Megabyzus Persis obedientem reddidit. Darius transmissio rapidissimè Hellesponto, postquā Sardis uenit, recordatus est beneficij in se ab Histiaeo collati, & consilij Cois Myrtenai. Quibus accersitis Sardis, obiulit electionē. Histiaeus, ut qui Histiaeus, esset Mileti tyrannus nullam sibi tyrannidem poposcit, sed Myrcinum Hedonidem animo urbis in ea condendæ. Et is Myrcinus, quidem hanc elegit. Coes autem, ut qui non tyrannus, sed Coes, priuatus esset, optauit Mitylenes tyrannidem. Impetrato uterq; quod optauerat, eò se contulit. At Dario res huiusmodi oblata est, ut illam uidenti incesserit cupido iubendi Megabyso, ut Paonas ex Europa in Asiam transportaret. Erant Pigres & Mastyes uiri Paones, qui postquam Pigres, Darius transmisit in Asiam. & ipsi Sardis uenere, cupidi ty- Mastyes, rannidis apud Paonas potiundæ, ducentes unā sororem protera statura, atq; speciosam. Hi obseruato tempore dum in suburbanis Lydorum Darius præsideret, talem rem sibi agendam putarunt: Sororem quā optimè poterant cum exornassent, ad aquam mittunt, uas capite continētē, equumq; è brachio trahentem linumq; nentem. Eā prætereuntem Darius attentè cōsiderabat, quod neq; Persica erant illa, quæ ageret mulier, neq; Lydica, neq; ullarum ex Asia feminarū. Hæc cōsiderans, misit quosdā suorū satellitū, iussos obseruare in quā rē uteretur mulier equo Illis obsequentib. femina ubi puenit ad flumē, equo satisfecit, uas aqua impleuit. His actis, eadem uia regreditur, aquam capite sustinens, equum è

brachio trahens, ac fufum uersans. Admiratus Darius tum quæ ab exploratoribus audisset, tum quæ ipse uidisset, adduci coram feminam iubet. Ea adducta, adolescentes fratres, qui aderant, non procul rem ipsam speculantes, interroganti Dario cuias illa esset, aiunt se Pæonas esse, & illam suam sororem. Ad quos Darius, quinam homines essent Pæones, & ubi locorum habitarent, & cuius rei gratia illi uenissent Sardis, percontari. Adolescentes se uerò uenisse dicere, ut se

Pæonia.

Strymon.

se ei donarent. Pæoniam autem esse ad flumen Strymonem sitam, qui Strymon non procul abesset ab Hellesponto, Pæones esse coloniam Teucrorum, qui è Troia fuerunt. Hac singulatim illi referebant. Interrogantiq; Dario, num omnes illic forminae tam laboriosæ essent, affirmare promptè id ita habere. Huius enim rei gratia illud fiebat. Ibi Darius literas ad Megabyzum dat, quem in Thracia præfectum reliquerat, iubens è sedibus suis Pæones ad ipsum transferri, cû liberis pariter & uxoribus. Eques cum hoc nuncio cõfestim ad Hellespontem cucurrit. Hellespontoq; transmissis, literas

Megabyzus in Pæonia exercitû ducit.

Megabyzo reddidit. Quibus ille lectis, sumpto è Thracia duce, aduersus Pæoniam exercitum ducit. Pæones cognito Persarum in se aduentu, contractis copiis processere ad mare, rati Persas illac ingressuros ad dimicandum. Et Pæones quidem ad attendendum exercitus Megabyxi ingressum, parati erant. Persæ autem certiores facti, Pæones conuenisse ad intercludendum ab ora maritima ingressum, sumptis ducibus iter ad superiora cõnuertunt, hostemq; latentes

Syrpæones.

Prasias.

Pæopla.

Pangæus mons.

Dobergi

in eius oppida irrumpant, & illa utpote uacua, facile ceciderunt. Quod ubi rescuere Pæones, protinus dispersi ad sua quisq; dilabuntur, seq; Persis dedunt. Ita è Pæonibus Syro-pæones & Pæopla, & qui ad Prasiadem usq; paludem in-

colunt è suis sedibus emoti, in Asiam sunt abducti. Qui ue- Agrionis
 rò circa Pangæum montem incolunt, Doberasq; & Agria- Odomanti
 nas, & Odomantos, & ipsam Prasiadem paludem, à princi Palus Pra-
 pio non cepit Megabyzus, tentauit tamen expugnare eos, sadas
 qui paludem incolunt. Incolunt autem hunc in modum: In
 media palude compactæ erant sublica, tenuem à continente
 ingressum uno ponte habentes. Has sublicas tabulata susti-
 nentes, olim communiter omnes ciues statuebant. Mox è lege
 hunc in modum statuendum censuerunt, ut pro singulis uxo-
 ribus, quas quisq; duceres (ducunt autem singuli multas uxo-
 res) tertias defigeret sublicas è monte sumptas, cui nomen est
 Orbelus. Hoc habitant: ei modo, obtinent singuli super ea ta-
 bulata tugurium, in quo tegunt. & fores inter tabulata com-
 pactas, dorsum ad paludem ferentes. Paruulos liberos per
 pedem riste illigant, metuentes ne illi in aquam deuoluantur. Piscium
 Equis autè & subiugalibus, pisces pro pabulo præbent. copia miris
 Porro piscium est tanta copia, ut quoties quis ianuam com- Papraces
 pactam reclinauerit, demissam fune sportam uatuum, ali- pisces,
 quanto post retrahat piscium plenam. Quorum duo sunt Tilonæ
 genera, unum quod uocant Papraces, alterum Tilonas. piscia
 Et Paombus ij, qui capii fuere, in Asiam sunt abducti. Paoni-
 bus capris, Megabyzus nuncios in Macedoniam septem Per-
 sas, qui post eum erant in exercitu spectatissimi, misit ad A-
 myntam petitueros regi Dario terram & aquam. Est autem è
 palude Prasiade breuis admodum in Macedoniam nia. Nā
 in primis paludi confine est metallū, id est, fossa æris. Vnde
 postea tempora Alexandro in singulos dies singula talenta
 proueniebant. Post metallū, superato monte, quem uocant
 Dysorum, Macedonia intratur. Eò Persæ ubi petuere,
 & in conspectū Amyntæ, ad quē mittebātur, regi Dario ter-

Amyntas. ram & aquam petière, Amyntas & ea dedit, & homines in
hospitium uocauit instructa& splendide cœna, percomiter
accepit. Persæ postquam à cœna ad potum peruenère: Ho-
Persarum
conuiuia. spes, inquit, Macedo, nobis Persis consuetudo est, quoties
magnum exhibuimus cœnam, tunc etiam concubinas & a-
dolescentulas uxores ad aspidendum introducere. Proinde
tu nunc quoniam libenter excepisti nos, & liberali hospitio
prosecutus es, regi& Dario & terram das & aquam, sectare
consuetudinem nostram. Ad hæc Amyntas: Nobis, inquit,
Persæ ista consuetudo non est, sed uiros è fœminis semouena-
di. Verum quandoquidem uos exigitis qui domini estis, hoc
quoq; uobis præstabitur: Hastenus locutus Amyntas, fœmi-
nas accersit. Illæ, ut iussæ præstò fuerunt, & è regione Per-
sarum deinde confederunt. Quas Persæ conspicati formo-
sas, Amyntam alloquuntur, negantes omnino id factum esse
sapienter. Satius enim futurum fuisse, ab initio non uenire
fœminas, quàm postquàm uenerant, non aspidere, sed ex ad-
uerso sedere in oculorum dolorem. Ita coactus Amyntas, il-
las aspidere iussit. Quæ cum obtemperassent, illicò Persæ
mamillas illarum tractare, utpote plusculo uino temulentis:
nonnulli etiam tentare suauari. Hæc Amyntas intuens, etsi
iniquo ferebat animo, tamen præ metu Persici nominis quies-
cere. Verum eius filius Alexander cum adesset, atq; hæc
cerneret, utpote adolescens, & malorum inexpertus, nequa-
quam amplius tolerare posse. Itaq; grauiter ferens, ad A-
myntam inquit: Tu uerò pater eade ætati, abiq; hinc ad re-
quiescendum, neq; indulgeas nimium potationi. Ego hic re-
manens, omnia hospitibus quæ oportet, exhibebo. Amyntas
eum rei nouæ aliquid facturum animaduertens, ad hæc re-
spondit: Fili, inquit, uerba tua hinc me summouentis penè
intelligo. Ideo enim dimittis, quòd aliquid noui agere in
animo

animo habes. Quare nolo te quicquam noui in hos uiros
 perpetrare, futurum in perniciem nostram, sed tolera spe-
 ctans quæ geruntur. Nam quod ad discessum meum perti-
 net, parebo. His responsis Amyntas abiit. Et Alexander ad
 Persas: Vobis, inquit, hospites, cum his fœminis, uel omnib.
 si libet, facillimè licet concumbere: sed cum qua earum con-
 cumbere libeat, indicate. Nunc enim ferè tempus cubandæ
 aduentat, & uos bene potos esse, temulentosq; uideo. Proin-
 de has fœminas, si uobis cordi est, sinite ire ad se lauandû,
 quas cum lotæ fuerint, accipiat. Hæc locutus Alexander,
 approbantibus Persis, egressas fœminas in muliebre remit-
 tit conclaue ac totidem uiros leues malas habentes, mulie-
 bribus uestibus exornat: traditisq; pugionibus introducit,
 admonetq; Persas, inquiens: Vos uerò Persæ, à nobis in con-
 uiuium estis omni munificentia accepti: quippe quibus, &
 quæ habeamus, & quæ inuenire potuimus, ea omnia repre-
 sentauerimus: & quod omnium maximum est, etiam nostras
 ipsorum matres & sorores liberaliter exhibuerimus: ut om-
 ni honore affecti à nobis, intelligatis quibus rebus digni e-
 stis: utiq; regi, qui uos misit, renunciatis, à Græco quodā Ma-
 cedonum principe uos & mensa, & lecto bene acceptos esse.
 Hæc locutus Alexāder singulos Macedonas, quos fœminas
 esse aiebat, assidere iussit singulis Persis. Qui posteaquā à
 Persis attrectari cœpère, illos obtruncauère. Et hac quidem
 morte affecti sunt Persæ ipsi, pariter & eorum comitatus.
 Comitabantur enim eos & uehicula & familia, & omnis ge-
 neris apparatus, quæ cuncta cum illis omnibus pariter inter-
 cepta sunt. Non multo deinde interiecto tempore, cum ma-
 gna horum uirorum inter Persas inquisitio fieret, Alexan-
 der illos prudenter occupauit, tum multa alijs pecunia, tum
 sorore sua nomine Gygea Bubari data, uiro Persæ, uni ex

Viri pro
 mulierib.
 exornati.

Persarum
 exdes in
 conuiuio.

inquisitoribus interfectorum. Ita horum Persarum eades
 Perdica. deprehensa sed silentio suppressa est. Esse autem Gracos.
 q̄ hac fecere, à Perdica progenitos, quemadmodū ipsi aiūt,
 & ego assentior in ijs, quæ postea dicam. Id ita esse proba-
 tur: & ij qui in Olympia certaminibus Gracorum præsunt,
 consentiunt. Nam cum Alexander certandi gratia ad hoc
 ipsum descendisset, à concursoribus prohibebatur, quod ne-
 garent barbarorum id esse certamen, sed Gracorum. At
 ubi palā fecit sese Argium, Græcus esse indicatus est: & sta-
 dium currens, primus primo exitit. Et hæc quidem ita ge-
 sta sunt. Megabyzus autem Pæonas ducens, abiit in Helle-
 spontum: & illo transmissso, peruenit Sardis. Cum interim

Megabyzus
 Histiazus.

Histiazus Milesius iam muris cingeret locum, quo à se petito
 donatus à Dario fuerat in precium seruatae ratis, qui locus

Myrcinaus. est ad flumen Strymonem nomine Myrcinus. Megabyzus
 cognito quod fiebat ab Histiaeo, cum primum uenit Sardis,
 primum ducens, Pæones ita est allocutus: Rex, quidnam tu
 rei fecisti, dato loco ad urbem condendam in Thracia uiro
 Græco, eidemq̄ solerti atq̄ industrio: ubi affatim materia
 est ad nauis edificandas, multumq̄ remigium atq̄ pecunie
 multis etiam cum barbaris tum Græcis incolentibus: qui na-
 eli ducem facient quicquid ille uel die uel nocte præceperit.
 Nunc tu uirum hunc ita fauentem inhibe, ne domestico bol-
 lo afflucteris: inhibe autem nōti modo accersitum, quem cū
 acceperis, da operam ne quando in Græciam reuertatur.

ut in Aldi
 hoc loco,
 & deinceps
 Megabazus
 legitur.

Hæc locutus * Megabyzus, per facile Dario persuasit, tan-
 quam probe prospiciens quid esset euenturum. Darius misso
 in Myrcinum nuncio, ad Histiaum hæc inquit: Histiaee, rex
 Darius hæc dicit: Mihi rebusq̄ meis melius consulētem quā
 te, inuenio neminem, quod non uerbis, sed factis compertum
 habeo. proinde cum res magnas agere destinem, præstā mi-

his, ut eas tibi aperiam. His uerbis fide habita Histias, & simul magnificiens consiliarium regis fieri, Sardis profectus est. Cui Darius: Histiae, ego (postquam aduenit, dixit) ea de causa te accersui, quod posteaquam à Scythis redire maturavi, & tu ab oculis meis abfuisi, nullius rei desiderium tam me tenuit breui, quam ut tu in aspectum & colloquium meum uenires: cum scias omnium possessionum preciosissimam esse *Amicus te* uirum amicum solertem, bene sentientem: quæ tibi ambo ad *lora precio* esse, ego testimonio esse possum è reb. meis. Quare tibi ego *sis simam* qui fecisti probè quod uenisti, hoc gratificandum putavi, ut *omnium* omissa Mileto, & recens condita in Thracia urbe, me sequaris Susa, eadem quæ ego habitaturus, meusq; conuictor, ac *possessionu* consiliarius futurus. Hæc locutus Darius, unà secum Histiaem ducens, Susa uersus iter intendit, præfecto Sardibus *Ata uernea* Artapherne, fratre suo ex eodem patre: item præfecto Otane ora maritimæ: cuius patrem Sisannem, unum è regis iudicibus, quod iniuste ob pecuniam iudicasset, rex Cambyzes *Otanes.* interemerat, interemptoq; detractum corium in lora concidit, quibus tribunal in quo ille sedens iudicarat, intendit: ibidemq; eius filium Otanem sedere iudicem præcepit, atq; in *Sisampes.* memoria habere, in quo tribunali iudicaret. Hic igitur Otanes in eo tribunali sedens, tunc Megabyxi successor exercitus, Byzantios ac Chalcedonios cepit. Cæpit item Antandrum, qui est in terra Traade, cepit quoq; Lamponium. Sumpta etiam à Lesbii classe, cepit Lemnum & Imbrum, à Pelasgis tunc quoq; utramq; habitatam. Sed Lemnij quoniam prælio contenderant, & aliquandiu repugnauerant, mala perpepsi sunt: quorum qui supersuere, ijs præfectum Persæ imposuere Lycaretum, Mæandri eius, qui Sami regnauit, germanum. Hic Lycaretus cum Lemno præ-

esset, hac de causa mortem oppetiit, quod omnes in captiuitatem redigebat, atque eueriebat, alios infimulans desertores Scythicae expeditionis, alios uexatores copiarum Darij à Scythiis reuertentium. Hac ille in sua praefectura perpetrabat. Sed non diu in malis faciendis delituit: et ceperunt iterum à Naxo atque Mileto calamitates Ionibus fieri. Et Naxo quidem, quod inter insulas felicitate praestabat: à Mileto autem, quod ea tempestate propè seipsam superans maximè florebat: eratque Ioniae propugnaculo, cum laborasset duabus superioribus aetatibus morbo seditionis, donec eam seditione Parij sedauerunt, ex omnibus Graecis correctores à Milesijs delecti. Hinc autem in modum eos Parij corrigere: Cum Malete uenissent uiri inter Parios praestantissimi, cernerentque domos uehementer labefactatas, dixerunt uelle se regionem ipsorum peragrarè. Id facientes et omnem agrum Milesium lustrantes, ut quonque fundum animaduertebant bene cultum, fructumque emittentem, conscribebant domini nomen. Peragrata omni regione, cum paucos huiusmodi fundos comperissent quam maturrimè ad urbem descenderunt, coactoque cœtu decreuerunt urbem ab ijs esse incolendam, quorum fundos bene cultos inuenissent. Videri enim illos ita curaturos publica, ut sua ipsorum curauissent. Ceteros Milesios, qui prius seditiosi fuissent, iusserunt his dicto audientes esse. Ita Milesios Parij correxerunt. Ex his tunc urbibus hoc modo ceperunt Ioniae mala contingere: Ex Naxo quidam locupletes è plebe in exilium missi, Miletum se contulerunt. Miletum autem procurabat Aristagoras Molpagoræ filius, idemque gener ac consobrinus Histiaei Lysagoræ filij quem Darius Sus distinebat. Nam Histiaeus Mileti erat tyrannus, et per id tempus Sus degebat, dum Naxij Miletum uenire. Iam prius Histiaei hospites, cum Miletum Naxij aduenire, obseruauerunt

Parij Milesios correctores uenerunt,

Ioniae rebelliosis occasio.

erant Aristagoram, ut aliquantulum copiarum ipsis præstaret ad redeundum in patriam. Illi futurum suspicans, si per eum isti in patriam redirent, fore ut Naxo imperaret, tamen præ dens Histiaei hospitium, ita eos est allocutus: *Mæ quidem vires ad tantum copiarum præbendum non suppetunt, ut inuitis his, qui Naxum tenent, uos possim reducere: cum audiam 8000 scutorum Naxijs, ac multum longarum nauium esse, tamen omne studium ad istud efficiendū adhibebo, hoc scilicet in animo uersans: Est mihi amicus Artaphernes Hydaspis filius, Darij regis frater, qui præses* **Artaphernes** *est omnium in Asia maritimorum, multo exercitu præditus, ac multa classe. Hunc ergo uirum opinor facturum omnia ex animi nostri sententia. His auditis, Naxij instare Aristagoræ, ut rem quā optimè posset, conficeret: utq; munera homini polliceretur, dicere, & se exercitui sumptum suppeditaturos, ut ipsi paciscerentur, magnam uidelicet spem habentes, cum ipsi in Naxo apparuissent, Naxios omnia quæ iuberentur esse facturos, atq; adeo ceteros insulanos Nulla dum enim Cycladum insularum sub Dario erat. Profectus Sardis Aristagoras, demonstrat Artapherni, esse insulam Naxum, non spaciosam illam quidem, sed pulchram alioqui & bonam, Ioniamq; uicinam, multis præterea & pecunijs & seruijs præditam. Promde tu aduersus hanc regionem ducito exercitum per causam illuc exules reducendi. Quod facies tibi magna sunt penes me in expedito pecuniæ, præter illas quæ in exercitum erogabuntur. Has enim æquum est nos præbere, qui aduentus uestri authores sumus, & te insulas regi acquirere ipsam Naxū, & quæ ex hac pendent, Pa-* **Naxus.** *Andrum, ceterasq; quæ Cyclades nominantur. Unde patet, aut, haud difficile innades Eubœam, insulam magnā*

ac beatam, ne inferiorem Cypro, ac facilem sanè ad capien-
dum, centum omninò nauibus ad has occupandas suffectu-
ris. Huic respondens Artaphernes: Tu uerò, inquit, quæ sunt
ex uilitate regie domus exponis, & probè ista suades om-
nia, præterquam de numero nauium. Nam pro centum nauib,
ductis tibi inuente statim uere in pròptu erūt. Oportet tamè
de his rebus auctoritatem quoq; regis accedere. His auditis,
Aristagoras latus Miletum redijt. Artaphernes autem misso
Susa ad Darium nuncio, per què de rebus ab Aristagora di-
ctis eum certiore faceret, ubi ille rem approbauit, ducen-
tas naues instruxit, tum Persum, tum aliorum sociorum, ma-
gna sanè multitudine, præfecto eius duce Megabate, uiro
Persa, ex familia Achemenidarum, suo, ac Darij consangui-
neo: cui (si uera sunt quæ narrantur) post hoc tempus filiam

Pausanias. desponderat Pausanias Lacedæmonius, Cleombroti filius,
Græciæ tyrannidem affectans. Delecto itaq; duce Megaba-
te, exercitum Artaphernes ad Aristagoram misit è Miletò.
Megabates Aristagora assumpto, atq; ladum exercitu cum
Naxijs profectus est, per simulatione eundi in Hellepontum.
Atq; ubi Chium peruenit, classem continuit apud Caucaſa,
ut illinc uento Aquilone traiceret in Naxum. Sed quoniam
non erat fatale Naxios ea classe deleri, hoc negotij conti-
git: Megabates in circumeundis nauium excubijs offendit
nauem Myndiam à nemine custodiri. Quam rem indignè fe-
rēs, iussit satellites inuentum eius nauis principem nomine
Scylacem, uincire traiectum per scalmum, ita ut caput exta-
ret, corpus intus esset. Aristagoras à quodam factus certior
hospitè suum Myndum à Megabate uinctum afflictari, Per-
sæ ſamradit, hominè excusat, reposcit: cum nihil exoraret, ipse
Scylacis ^{supplicis} adit Scylacem, atq; soluit. Id ubi resciauit Megabates, graui

Scalmus. Der Gringst oder nagel, darau
oder darauß man das minden anlegt.

ter admodum ferens, Aristagoram inuasit cui Aristagoras. Quid tibi, inquit, est cum istis negocij. Nonne te misit Artaphernes, ut me sequereris, atq; eo navigares, quocumq; ego iuberem? quid multa agis? His uerbis indignatus Megabates ubi nox adfuit, misit Naxum quosdam cum naui, ad rē Naxijs quæ impenderet exponendam Naxij, ut qui nihil minus quam hanc aduersus se classem ueturam expectabant, ubi id audierunt, omnia confestim ex agris in urbem comportare: & se tanquam obsidēdi essent, instruere cibarijs, potu, murorum refectiōe. Et hi quidē tanquam instante sibi bello, sese apparabant: illi uerò, posteaquam ē Chio in Naxum traicerunt, iā præmunitos aggressi sunt. Consumptisq; quatuor in obsidione mēsis, absumptaq; quam secum attulerant pecunia ab Aristagora maxima, cum plura desideraret obsidio, ubi mœnia Naxijs exulibus edificauerunt, in concionē reuerterunt malè affecti. Aristagoras (quando quod Artapherni receperat, præstare non poterat, nec exercitui stipendium exigenti dare, præsertim Megabate insimulante, apud milites malè affectos, præterea ne regno Mileti fraudaretur) his de causis trepidus de defectione consultabat. Contigit enim ē Susis ab Histiaeo uenire quendam communcto notis capite, quibus Histiaeus Aristagoram commonefaciebat, ut ab rege deficeret. Id namq; uolēs Histiaeus Aristagoræ indicare, quia alia ratione facere non poterat, utpote iumentis custoditis, fidelissimo ē seruis caput erasit, litatasq; impressit, & homine retento, quoad capilli refruticarent: ubi illi renati sunt, raptissime dimisit Miletum, nihil aliud mandans, nisi ut cum Miletū peruenisset, iuberet Aristagorā eraso suo capite inspicere. Ea autē stigmata significabāt

Litteræ ea
piti impressæ.

que

(ut à me superius dictum est) defectionem. Hoc ideo Histiaeus faciebat, quod magnam sibi iacturam ducebat se Susis destitueri: etiam atque etiam sperans fore, ut si ab Aristagora rebellaretur, ad mare proficisceretur. Sin Miletus nil noui moueretur, nullam sibi uiam amplius esse ad eam reuertendi intelligebat. Eum Histiaeus quidem haec considerans, nuntium misit. Aristagoras autem, cum ei haec omnia consentanea per idem tempus contigissent, retulit ad seditiosos, tam de sua sententia, quam de Histiaei mandatis. Cui cum caeteri omnes

Hecataeus.

assensi essent, iubentes ut rebellaret, Hecataeus tamen scriptor initio dissuadere bellum summi aduersus regem Persarum, enumerans cunctas nationes quibus Darius imperaret omnemque illius potentiam. Sed cum hoc persuadere non posset, secundo loco suadere, ut classe mare occuparent, negans se uidere qua alia ratione id esset euenturum. Scire enim se Milesiorum uires esse imbecilles: si tamen pecunia à templo quod est in Branchidis, tollerentur, quas Cræsus Lydus repperisset, multum spei recipere maris potiundi, atque ita pecuniam et ipsos habituros ad utendum, nec hostes tam dire-

Cræsi pecuniam

pturos. Erant autem haec ingentes pecuniae, quemadmodum à me in primo libro demonstratum est. Verum ne haec quidem sententia obinuit, sed illa, ut omnino rebellaretur utque unus eorum Myuntem nauigaret ad exercitum, qui è Naxo reuersus illic agebat, ut conaretur duces classiariorum com-

Aristagoras.

Oliatus.

Coæ.

prehendere. Missus ad hoc ipsum Aristagoras, dolo cepit Oliatum Ibanolis Mylassensem, et Histiaeum Tymnis Termenensem, et Coem Erxandri, quem Darius Mitylenæ donauerat, et Aristagoram Heraclidis Cumanum, compluresque alios. Ita ex professo Aristagoras defecit, omnia in Darii commentus. Et primum quidem, uerbo tyrannidem immutans, statim rempublicam Mileti constituit, ut secum liben-

ter

ter Milesii rebellarent. Idem dehinc in reliqua Ionia facit, tyrannorum alios eiciens, alios utiq; quos ceperat è nauib. ijs. quæ aduersus Naxum unà ierant, ut ciuitatibus gratula retur, alium in alia urbe diuendens, ex qua quisq; illorum erat. Quorum Coem Mitlenæi ut acceperunt, sine mora productum lapidibus interemerunt: Cumani suum dimiserunt. Posteaquam & alij complures tyranni fuga solum uertere, passim per ciuitates tyrannorum abdicatio facta est. tyrannis summotis, Aristagoras Milesius secundo loco iussit in singulis ciuitatibus constitui singulos magistratus: moxq; ipse Lacedæmonem triremi pro legato missus est. Opus enim erat magnam aliquam comparare societatem. Sparta regnum iam non tenebat Anaxandrides, Leontia filius, quia non superstes erat, sed eius obitu filius Cleomenes regnabat: nō ille quidem propter uirtutis specimen, sed propter genus. Etenim Anaxandrides ducta in matrimonium sororis filia, cum illa ei cordi esset, ex ea liberos non suscipiebat. Id cum ita esset, Ephori his eum uerbis incusauerunt: Si tū tibi non prospicis, certò nobis hoc non est despiciendum, Euristhai genus labefieri. Tu quandoquidem uxorem habes, quæ non concipit, aliam ducito, gratissimam rem ex hoc Spartiatiz facturus. His ille respondens, negat se earum rerum alterutram esse facturum: sed hos non rectè consulere, qui ipsum hortentur repudiata (quam haberet) uxore innoxia, alterā ducere: eoq; se non esse obsequuturam Cui Ephori atq; optimates, consilio inter se habito retulerunt: Quoniam te certimus amore coniugis, quam habes simplicitum, facito quod edicimus, ac noli repugnare, ne quid de te Spartiatæ grauius consulant. Coniugem quam habes, ut repudies, non postulamus: quæcunq; ei præstas nunc, ea omnia præstatio: alteram tamen

Anaxandrides

Euristhai genus

Ephori.

tamen ducito præter istam uxorem, quæ sit fecunda. Hæc
 Anaxandridæ uxores. dicentibus assensus est Anaxandrides, duas dehinc uxores
 habens, binis ædibus habitabat, haudquaquam Spartiaticè
 faciens. Non longo interiecto tempore, uxor quæ posterius
 Cleomenes na- ducta est, parit hunc Cleomenem, quem mater successorem
 tus. regni Spartiatarum nuncupat. At uxor prior, quæ hæcenus
 sterilis fuerat & ipsa concepit, hoc fato usa: quæ cum re ue
 ra prægnans esset domestici tamen posterioris uxoris id au
 dientes, ac moleste ferentes dicere, iactari hoc ab illa, animo
 subiijciendi sibi partum. Itaque his indignè ferentibus, exacto
 tempore pariendi, Ephori increduli fœminæ parturienti cu
 Doricus. stodes affederunt: quæ Doricum peperit, moxq; Leonidem.
 Leonides. & post hunc gradatim Cleombrotum. Sunt qui dicant Cleo
 Cleombrotus. brotum atq; Leonidem fuisse geminos. Quæ Cleomenē pe
 Perinetades. perit secundo loco in matrimonium ducta, Perinetade De
 marmeni filia, alium filium amplius non genuit. Et Cleo
 menes quidem non compos, ut fertur sed inops mentis: Do
 ricus autem inter æquales omnes primus erat, ac satis intel
 ligebat se ob uirilitatem regno positurum. Hic ita affectus,
 defuncto Anaxandrida, eum Lacedæmonij Cleomenem ex
 lege, quod maximus natu esset, creassent, indignè tulit id, si
 biq; à Cleomene imperari indignans, petita à Spartiatis ple
 be, coloniam duxit, neq; Delphico usus oraculo, in quam ter
 ram ad urbem condendam tenderet, neq; quippiam consue
 torum executus, adeò rem indignè ferebat. Iam Africam
 Cinyrs. nauigans ducibus Theræis ad Cynipem delatus, locum cō
 munijt totius Africa pulcherrimum, iuxta flumen. Sed il
 linc tertio eiectus anno à Macis & Afrijs & Carthaginensi
 Antichares. bus, in Peloponnesum abiit. Vbi Antichares Cleonius ei
 consi-

consiliū dedit ex Laïj oraculis, ut Heracleam in Sicilia con-
deret, affirmans Erycis regionem esse Heraclydarum, ipso
Heracle, id est Hercule conditore. Hoc illi audito, Delphos
se consulit ad oraculum consulendum, nunquid regione, ad
quam mittebatur, potiturus esset. Pythia cum potiturum
respondit. Sumptaq; Doricus classe, quam & in Africam
duxerat, Italiam præteruehebatur. Ea tempestate, ut ferūt,
Sybaritæ cum Tely regi suo Crotoniatis erant illaturi. Id
metuentes Crotoniata, Doricum ut sibi opem ferret, oraue-
re. Hic precibus inductus, unā cum illis aduersus Sybarim
contendit, eamq; cepit. Hæc Sybaritæ Doricum, & qui cū
eo erant, fecisse aiunt. Crotoniata negant quempiam se pe-
tigrinum in bello aduersus Sybaritas asciuisse, præter unū
Calliam Heleum Iamideorum uaticinum: & hunc à Tely
Sybaritarum tyrāno ad ipsos transfugisse, hoc modo, quod
sacrificans de eundo aduersus Crotonem non litaret. Hæc
illi aiunt, quarum rerum utriq; testimonia hæc adferunt: Sy-
baritæ quidē sanum ac templum propè Crastin, lapidum
materiam, quod Doricum capta urbe aiunt extruxisse Mi-
neruæ, cognomine Crastinæ. Et hoc ipsius Dorici necis uolūt
esse maximum testimonium, quod præter uaticinia agens,
interemptus est. Si enim nihil nisi id ad quod mittebatur,
fecisset, nec transgressus esset, Erycinam regionem obtinuis-
set, & obtentam possedisset, non ipse cum exercitu absum-
ptus esset. At Crotoniata multa monstrant peculiariter do-
nata Calliæ Heleo in agro Crotoniensi, quæ etiam ad me-
am usq; memoriam prognati Calliæ colebant: Dorico au-
tem & eius posteris nihil omnino fuisse donatum. Cui si in
bello Sybaritano fuisset Crotoniatis auxilio, multo plura
Calliæ fuisse donanda. Hæc pro se utriq; eorum testimonia
referunt:

Sybaritæ.
Tely rex.

Callias.
Heleus.

Crastia Minos.
ua.

referunt: quorum utris accedere, ut quisq; mauule, his accedat licet Nauigarunt autem cum Dorico, & alij duces co-

Theſſalus. lonie Spartiatarum deducendæ, Theſſalus, & Parabates,
Parabates. & Ceſas, & Euryleon, qui cum omni claſſe Siciliam tenuerunt, ſuperati à Phœnicibus atq; Aegeſtaniſ, in prælio occubuerunt, uno tantum ex hac aduerſa pugna ſuperſiſte Euryleonte. Qui collectis eorum reliquijs occupauit Mintoam Selinufiorum coloniam, Selinufioſq; liberauit monarchia Pythagoræ. Hunc cum ſuſtuliffent, ipſe tyrannidem Selinuntis inuaſit, & princeps ad breue tempus exiit. Nam Selinufi, impetu in eum facto, cum ad Iouis forenſis aram confugiſſet, obtruncarunt. Doricum ſequutus, & unâ mortuus eſt Philippus Butacides, Crotoniata: qui deſponſa ſibi filia Telyes Sybaritæ. Crotone profugerat, abnegatoq; matrimonio nauigauit Cyrenen. Ex hac profeſtus, ſeclatus eſt familiarê triremem, ac familiarium uirorum ſumptum, quod eſſet Olympionices, id eſt, uictor certaminis ad Olympia, & omniū illinc Græcorum ſpecioſiſſimus. Ob quam corporis ſpeciem ab Aegeſtaniſ ea quæ nemo alius reportauit Nam ſepultura eius heroico monumento extructo, Aegeſtani hoſtias imolant. Hunc in modum Dorieus uita functus eſt. Qui ſi in animum induxiſſet ſibi ferendum eſſe Cleomenis regnum, & in Sparta permanſiſſet regno fuiſſet Lacedæmoniorū poſitus. Neq; enim diu Cleomenes imperauit ac ſine liberis deceſſit, una duntaxat relicta filia, nomine Gorgo. Cleonene igitur imperiū tenente, Spartam uenit Ariſtagoras Mileti tyrannus, Cleomenemq; allocuturus conuenit, habens (ut Lacedæmonij aiunt) æream tabellam, in qua totius terræ ambitus erat incifus, cunctūq; mare, atq; omnia flumina. Huius in colloquium ubi uenit, ita ad eum inquit: Studium meum Cleo-

Aegeſtaul Cleomenis regnum

Tabella totius orbis.

Cleomenes, qui huc aduenerim, ne mireris. Non enim ab re hoc fit. Prolem Ioniam pro libera seruam esse, cum nobis ipsis dedecus, dolorq; maximus est, tum uerò uobis, & eo maior, quo magis ceteros in Græcia antecellit. Proinde nunc per deos Græcos eripitis Ionēs à seruitute consanguineos uēstros, quod facile est ad præstandum. Nam neque Barbari sunt uiri strenui, & uos in summum rei bellicæ per uirtutem euasistis, & genus pugnandi eorum huiuscemodi est: Breues arcus, ac breuia spicula, longasq; in capitibus cristas, unde faciles capti sunt, gerentes in pugnam eunt. Ad hæc tantum bonorum est his, qui eam incolunt continentem, quantum non est ceteris uniuersis, tum auri (ut ab hoc incipiamus) tum argenti, tum aris, tum uaria uestis, tum iumentorum, tum mancipiorum: quibus uos si potiri libuerit, potius imini. Sunt quoq; inter se consines, ut ego differam. His Ionibus consines sunt Lydi, qui terram incolunt, tum aliarum rerum, tum uerò argenti feracissimam. Hæc autem dicebat, ostendens ex ambitu terræ in tabella; quam attulerat, descripto. Lydis uerò (dicebat Aristagoras) cōfines sunt hi Phryges auroram uersus pecorum copia, & terræ uberitate, omnium, quos ego nōui, longè beatissimi. Phrygibus cōfines sunt Cappadoces, quos nos Syros appellamus. His cōfines sunt Cilices, huius maris atcolæ, ubi hæc Cyprus insula est sita, qui tributum annuum regi pendunt quingenta talenta. His Cilicibus consines sunt ij Armenij, & ipsi te pæcuaria abundantes. Armeniorum hanc regionem contingunt Matieni, quorum terræ Cissia hæc confinis est. In quâ iuxta fluuiū hunc Choasperm sita sunt hæc Susa, ubi rex magnus domicilium habet, atq; hic pecuniarum thesauri sunt. Hanc uos urbem, si animosè ceperitis, iam cum Ioue de di-

nitijs licet certetis. Neq; uerò operæ precium est, nos suscipere prælia pro terra, neq; multa, neq; ita feraci, & pro exiguis finibus aduersus Messenios uestros consortes, & Arcades, & Argiuos, quibus nihil est, neq; auri, neq; argenti, quarum rerum cupiditate quis inducitur ad mortem subeundam. Ergo cum offeratur occasio totius Asiæ facile potiunda, aliud quicquam præoptabitis? Hæc Aristagoras dicebat. Cui respondens Cleomenes: Milesie, inquit, hospes, in triduum tibi differo respondere. Tūc quidem hætenus processum est. Vbi uerò dies responsioni præstituta affuit, & ad locum, de

Aristagoras sapiens
lapsus est.
Cleomenes ad Aristagoram
responsio.

quo conuenerant, uentum est, interrogauit Aristagoram Cleomenes, quot dierum ab Ionio mari ad regem sit iter. Aristagoras alioqui solers, & ualde illum antecellens prudentia, in hoc tamen lapsus est: qui cum non deberet rem, ut se habebat, illi aperire, uolens Spartiatis in Asiam educere, dixit trium mensium necesse iter. Cleomenes interpellata reliqua Aristagoræ oratione, quam ordiri instituerat de itineris spacio, inquit: Hospes Milesie, abscede è Sparta ante solem occidentem. Nihil enim rationis dicis, cum istud facile non sit Lacedæmonijs, qui uis eos trimestri itinere abducere à mari. Hæc locutus Cleomenes, domum abiit. Aristagoras sumpto oleæ ramo, ad domum Cleomenis se contulit, eamq; ingressus iubebat precabundus, ad se audiendum mitti illius filiam. Assistebat enim Cleomeni filia, cui nomen erat Gorgo, unica proles, eaq; octo, aut nouem annos nata. Cleomene iubente eum dicere quæ uellet, filiola enim gratia nol le prohibere, Aristagoras incepit polliceri illi undecim talenta, si precibus suis annueret. Abnuente Cleomene, subinde adijciendo eò peruenit, ut quinquaginta talenta polliceretur. Ad quod puella: Pater, inquit, hospes te corrumpet,

pet, nisi hinc abis. Consilio puellæ delectatus Cleomenes, in
 ul ad conclaue abiit: & Aristagoras è Sparta prorsus ab- Puella est
rū diuina
 scessit, non facta ei amplius potestate indicædi itineris. quod
 erat usq; ad regem: ea nanq; itineris ratio ita habet: Vbiq;ue
 sunt regiæ mansiones, ac diuersoria pulcherrima. Iter omne
 per loca culta, atq; tutum, idq; per Lydiam, & Phrygiam,
 uiginti mansionum, hoc est, uicenorum castrorum est. 30. stadia
pmet
 sangæ nonaginta quatuor, & dimidiis. E Phrygia excipit
 fluuius Halys, cui imminet portæ, quas trāsire omnino ne-
 cesse est; atque ita fluuium transmittere, & præsidium, quod
 supra illum est. Transgresso in Cappadociam, & eam per-
 metienti usq; ad fines Cilices, duodetriginta mansiones sunt,
 parasangæ centum quatuor. In horum montibus positas du-
 plices portas, ac totidem præsidia pertransis. Hac tibi trans-
 gresso, & per Ciliciam iter facienti, tres mansiones sunt, pa-
 rasangæ quindecim, ac dimidiis: Ciliciam autem ab Armē-
 tia determinat flumen, quod nauibus transitur, nomine Eu- Euphrates
 phrates. In Armenia mansiones sunt diuerseriorum quin-
 decim, parasangæ quinquaginta sex, & dimidiis, in quib;
 & præsidium est. Eam fluuij, qui nauibus transeun-
 tur, quatuor influunt, quos transmittere prorsus necessari-
 um est. Primus Tigris, secundus de hinc, ac tertius eiusdem
 nominis, etsi non idem fluuius, nec ex eodem fluens loco:
 Nam horum, quos enumeraui, primus Tigris, ex Armenijs
 fluit, alter ex Mantienis. Quartus fluuius nominatur
 Gyndes, quem Cyrus aliquando in trecentos, sexaginta di-
 duxit alueos. Ex hac Armenia in terram Mantienam ten-
 denti mansiones sunt quatuor, unde in regionem Cis-
 siam transeunt sunt undecim mansiones, parasangæ uerò
 quadraginta duo, & dimidiis, ad fluuium Chonaspem, &

eum non nisi nauibus transmittendum. Supra quem urbs Susa est sita. Omnes autem hae mansiones, sunt centū undecim. Tot diuersoria mansionum sunt, ascendenti Sardibus Susa. Quod si iter regium rectē metiamur parasangis, & parasanga ualet quātū triginta stadia, ut ualet, sunt à Sardibus ad regiam, quae dicitur Memnonia tredecim millia stadiorum, & quingenta: cum sint parasanga quadringenti quingenta. Itaq; peragrandro singulis diebus cētena, & quingena stadia, consumuntur omnino nonaginta dies. Hunc in modum ab Aristagora Milesio apud Cleomenem Lacedaemoniū dicente trium mensiū iter esse, rectē dicebatur. Quod si quis exploratius ista inquirat, hoc quoq; ego indicabo. Nā iter ab Epheso ad Sardis, hac ratione decet computari. A Græco mari ad Susa (hæc enim urbs Memnonis uocatur) dico esse tredecim millia stadiorū, & quadraginta. Ab Epheso ad Sardis quingenta, & quadraginta stadia, atq; ita tribus omnino dieb. producit iter trimestre. Digressus Sparata Aristagoras, Athenas cōtēdit tyrannis liberatas hoc modo: Postq̃ Hipparchū Pisistrati filium, Hippia q̃ tyranni fratrem, qui in somnis uisionem cladis suæ euidentissimam uidisset, interfecēre Aristogiton, & Harmodius. prisco genere Gephyraei: post hæc nihilominus Athenienses, imò magis, quam prius, tyrannidem quadriennio pertulerunt. Visio autem in somnij Hipparchi hæc erat: Fridge Panathænæorum uidebatur Hipparchus cernere uirum assistentem sibi, procerum atq; speciosum hos uersus per ænigma dicentem:

Intoleranda leo patienter ferre memento.

Nullus namq; nocens pœna non afficietur:

Ubi dies illuxit, confestim præ se ferebat, refert hæc uella ad somniorū coniectores: sed mox spectata uisione misit pompam,

Hipparchi
insomniū.

pan, ubi mortem oppetijt. Gephyrai, è quibus erant percus-
 sores Hipparchi ut ipsi aiunt, fuere à principio ex Erethria
 oriundi. Verùm ut ego interrogando comperio, fuere Phœ-
 nices ex his, qui cum Cadmo in terram, quæ nunc uocatur
 Bœotia uenere, atq; eam incoluere, sortiti Tanagricum tra-
 ctum. Vnde Cadmeis primum per Argiuos exactis, iterum
 per Bœotios hi Gephyrai expulsi, Athenas diuenterunt. Ab
 Atheniensibus recepti, sub conditionibus sunt, ut ciues inter
 eos essent, multis nec memoratu dignis, quas agerent rebus
 impositis. Phœnices illi, qui cum Cadmo aduenerunt, quorū
 Gephyrai fuere, dū hanc regionem incolunt, cum alias mul-
 tas doctrinas in Græciam introducere tum uerò literas, quæ
 apud Græcos, ut mihi uidetur, antea non fuerant. Et primū
 quidem ijs omnes Phœnices utuntur. Progressu deinde tem-
 poris, unda cum sono mutauerunt modum literarum. Et cum
 ea tempestate in plerisq; circa locis eorum atq; colæ Iones es-
 sent, qui literas à Phœnicibus discendo acceperant, eas illi
 cum suis pauculis collocantes, in usu habuerunt, & in uten-
 do confessi sunt, ut ratio ferebat, uocari Phœnices, quia es-
 sent à Phœnicibus in Græciam illatæ. Priscæq; consuetudi-
 ne biblos appellant pelles, quòd aliquando penuria librorū,
 hoc est, stirporum, pellibus caprimis ouillisq; utebantur. Ad
 huc quoq; ad meam usq; memoriam multi barbarorum ta-
 libus in pellibus scribunt. Quin ipse uidi apud Thebas Bœo-
 tias in Ismenij Apollinis templo, literas Cadmeas in tripodibus
 quibusdam incisas, magna ex parte consimiles Ioni-
 eis. Quorum tripodum unus habet hoc epigramma:

Gephyrai.
 id est, Pon-
 tani, qui de
 Thagagæ
 dicuntur,
 inquit Strabo
 in 10.

Cadmus.
 Literæ a-
 pud Græ-
 cos ex
 Phœnicib.
 Phœnices
 literæ.

Bibli quid
 Ionibus.

Cadmeæ
 literæ.

Theleboos natus genere Amphitryon posuit me.

Hæc fuere circa ætatem Læon, qui fuit filius Labdaci, ne-
 pos Polydori, pronepos Cadmi. Alter tripus hexameiro

sarmine ait:

Scaus in assueto pugilum certamine uictor,

Me tibi sacrauit speciosum munus Apollo.

Scelus. *Scaus hic Hippocoontis filius fuit, qui tripodem dedicauit, nisi alius fuit, idem quod hic nomen habens, circa etatem Oedipodis Laio geniti. Tertius, et is hexametro carmine ait:*

Laodamas ipsum tripodem sua in urbe monarchus,

Hoc insigne decus tibi magne dicauit Apollo,

Sub hoc Laodamante Eteoclis filio, qui princeps fuit, eiectioni sunt Cadmaei ab Argiis, & se ad Eucheleas contulerunt. Gephyraei autem postea in suspensionem Boeotiorum cum uenissent, Athenas commigrarunt: ubi sunt ab eis templa ex-

**Ceres
Achea**

tructa seorsum à cæteris, cum alia quædam, tum Cereris Achea, & templum, & orgia. Quod fuerit uisum Hipparchi somnis, & unde fuerint oriundi Gephyraei, ex quibus fuere percussores Hipparchi, à me commemoratum est. Caterum oportet ad eum redire sermonem, quem à principibus institueram, qua ratione sint Athenienses liberati tyrannis. Hippia tyrannidem obtinente, & infensa eis propter cadem Hip-

Orgia.

**Alcmae-
onida.**

**Atheparū
tyranni.**

Hippias.

Lipsydriū.

Amphi-

Byones,

parchi, Alcmaeonida, qui genere sunt Athenienses, profugii patria propter Pisistratidas, quoniam ipsis una cum cæteris exulibus res de redeundo tentata, omni ope frustrata fuit: conatiq; Athenas reuertendo liberare grauiter offenderant, Lipsydrium super Pæoniam communierunt. Dehinc omnia aduersus Pisistratidas comminiscendo, mercede con-

duxerunt, ab Amphictyonibus templum Delphis adifican-

dum, id quod est, tunc autem non erat. Enimuerò cum be-

ne nummiati essent, ac uiri spectati iam inde à suis maiori-

bus, extruxerunt templum exemplari pulchrius, quam cæte-

ra omnia. Nam cum ex lapide Porino conuentum esset, ut

illud

illud facerent, tamen anteriora eius Pario lapide effecerunt. Vtigitur Athenienses aiunt, hi homines Delphis sedentes Pythia pecunia persuaserunt, ut quoties Spartia-
ta uenirent, siue privato, siue publico agmini petentes ora-
culum, proponeret ipsis liberare Athenas. Lacedaemonij an-
tem, postquam sibi idem semper diceretur, mittunt Anchi-
molium Asteris filium inter populares eximium, cum exer-
citu ad expellendos Athenis Pisistratidas, tametsi hospites
suos, & in primis amicos. Antiquiora enim duxerunt, quae
ad deum, quam quae ad homines pertinent. Hos itaq; mari
nauib; miserunt, cum quibus Anchimolius ad Phalerū ap-
pulsus, copias eduxit. Id praesciscentes Pisistratida, auxilia
Thessalia euocauerunt. Societatem enim cum Thessalis fe-
cerant. Quibus rogantibus, communi decreto Thessali mi-
serunt mille equites cū suo rege Cineas, homine Coniæo. Hos
socios ubi habuere Pisistratida, hoc excogitauere: Paniciā
Phalerorum detergunt, eumq; locum equitabilem reddunt,
atq; illac equitatum in castra hostium immittunt. Equitatus
in Lacedaemonios irruens, cū alios multos, tū uerò An-
chimoliū interemit. Ceteros, qui superfuere, ad naues repe-
lit. Hunc in modū primus Lacedaemoniorū exercitus absces-
sit. Extat in Alopecis Atticae bustū Anchimolij, iuxta Her-
culis templū, quod est in Cynosargi. Post hæc Lacedaemonij
maiores copias cātra Athenas miserunt, nō mari, sed terra,
praefecto uilis duce Cleomene, Anaxadrida filio: cū quib; orā
Atticā inuadētib; , cōgressus primū Thessalorū equitatus,
nō diu post in fugā uersus est, fusus supra quadraginta ē suis.
Qui superfuere, quā quisq; potuit, reclā in Thessaliā ridi-
re. Cleomenes ad urbē pergens, unā cum ijs Atheniensibus,
qui liberi esse cupiebant, obsedit tyrannos intra murum

Anchimo-
lius.
Scitè di-
ctum.

Cineas rex.

Alopecz.
Anchimo-
lij cædō.

Pelasgicum redactos. Neq; tamen omnino Pisistratidas eis-
 sere Lacedæmonij, quippe qui de facienda obsidione nō co-
 gitauerant, & Pisistratida cibo, potuq; bene instructi erant.
 Itaq; cum aliquot dies Lacedæmonij tyrannos obsedissent,
 Spartam abiire. Hic tamen casus, qui alijs infestus, idem
 alijs faustus exitiit. Nā filij Pisistratidarum, qui clam extra
 regionem seponebātur, intercepti sunt, Quo ex facto omnes
 eorum res perturbatae sunt, & pro redimendis filijs ad uolum-
 tatem Atheniensium transegerunt, ut intra quinque dies ex
 Attica excederent. Moxq; in Sigeum, quod est supra Sca-
 mandrum, concesserunt, cum sex, & triginta annos regnas-
 sent, oriundi à Pylo, atq; à Nelo ex eisdem prognati, ex quib-
 us ij, qui fuere cum Codro, ac Melantho, qui prius aduen-
 titij, tamen Atheniensium reges euasere. Ea q; de re Hippo-
 crates Pisistrati pater, repetita memoria. Pisistrati, filij Ne-
 storis, idem nomen filio suo imposuit: Hoc Athenienses mo-
 do tyrannis liberati sunt, Qui recepta libertate, quacunque
 aut fecere, aut passi sunt memoratu digna, antequam Ionia
 defecerit à Dario, & Aristagoras Milesius Athenas oratum
 auxilia uenerit, hæc prius edisseram: Athenæ cum magnæ
 fuissent antea, tunc tamen tyrannis liberatae, exitiēre maio-
 res. In quibus duo uiri præpollebant, Clisthenes, Alcmani-
 des, qui (ut fama fert) Pythia persuaserat, & Isagoras Tia-
 sandri filius, illustri quidem familia, sed quā uetusta non
 queo affirmare: eius tamē cognati Loui Cario immolant. Hi
 homines per factiones de potentatu contendebant. Clisthe-
 nes cum uinceretur, populum amplectendo ex quatuor tribu-
 bus mox decem effecit, cognominibus Iouis filiorum: Peleon-
 tis, & Aegicoris, & Argadei, & Hopletis, in alia cōmutatis,
 quæ ipse inuenit, aliorum heroum indigenarum, præterquā
 Aiacis

Pisistratidas
 Athenis
 pulsi,

Hippocra-
 tes.

Peleon,
 Aegicores
 Argadeus
 Hoples.

*Atiacis: quem etsi hospitem, tamen adiecit, utpote finitimum ac socium. Qua in re uidetur mihi Clisthenes hic auum suū maternum Clisthenem Sicyonis tyrannum fuisse imitatus. Ille enim, quia cum Argijs bellum gessisset, summouit è Sicyone certamina canentium poemata, ob Homeri carmina, in quibus Argos atq; Argij tantopere celebratur. Neq; hoc modo summouit, sed etiam optauit monumentum Adrastii calamitosi, quod erat in ipso Sicyoniorum foro, quia fuerat Argius, exterminare. Ideoq; Delphos adiit ad oraculum cōsulendum, num Adrastum eijceret. Cui Pythia respondens, inquit: Adrastum quidem Sicyonum regem esse, ipsum uerò lapidatorem. Id non concedente sibi deo, Clisthenes reuersus excogitabat, quo pacto Adrastus ipse demigraret. Quod, ubi excogitasse sibi uisus est, misit ad Boeotias Thebas nunciatum, uelle afferre Sicyonem * Menalippum Astaci filiū. Menalippus (ui de num legendum sit Menalippus) Astaci filius. Eumq; tribuentibus Thebanis in urbem intulit: atq; ei factum in ipsa curia designatum exedificauit munitissimo iam loco, in quem intulit Menalippum. Quod factum deberet existimari inimicissimum Adraсто, quòd & Mecestem fratrem eius, & Tydeum generum Menalippus interfecisset. Mecestes. Tydeus. Polybus.* Clisthenes, ubi fanum extruxit, hostias & dies festos Menalippo dedit ab Adraсто ereptos, quibus illum Sicyonij magno cum honore prosequi consueuerant. Etenim regio Polybi fuerat, qui cum sine liberis decederet, imperium Adraсто legauit nepoti suo ex filia. Eum Sicyonij cum alijs honoribus prosequiebantur, tum uerò tragicis choris, ita ut non Bacchum, sed Adrastum uenerarentur. Clisthenes choros quidem Libero, ceteras uerò caeremonias Menalippo dicauit. Hac ille in Adrastum egit. Tribus autem Doriensum, ne forent eadem Sicyonij quæ Argij, in alia nomina com-

mutauit: ex quibus Sicyonios plurimum ridiculos reddidit. Quippe suis, & asini ultima cognomina pro pristinis imposuit, præterquam tribui suæ, cui à suo ipsius imperio nomen indidit, id est, ab Arche. Itaque hi tribules Archelai uocabantur. Cæterorum alij Hyata, id est, suaues, alij Oneata, id est, asinales, alij Chæreatæ, id est, porcales. His tribuum nominibus Sicyonij, & Clisthene imperante, & eo defuncto, ad sexaginta annos usi sunt, quæ postea inter se reputantes in alia transtulerunt, Hylleas, Pamphylos, Dyamanates: quartæ tribui quam adiecerunt, imposito cognomine Aegiales, ab Aegialo Adrastii filio. Hæc Sicyonius Clisthenes fecit. Atheniensis uerò Clisthenes, huius Sicyonij ex filia nepos, & ipse (ut mihi uidetur) præ contemptu Ionum, ne forent eadem ipsis, & Ionibus tribus, Clisthenem sibi cognominem imitatus est. Cum enim populus Atheniensis fuisset antea exagitatus, posteaquam omnium auctoritatem ad suam unius redegit: tum tribuum nomina censuit immutanda, & plures ex paucioribus faciendas, decem pro quatuor, & totidē Phylarchos, id est, tribunos à tribuum præfectura. Ita populo in tribus distributo, atque composito, erat multò superior his, qui erant contrariæ factionis. Superatus in partibus Isagoras, hoc inuicem excogitauit, ut Cleomenem Lacedæmoniū aduocaret, iam inde obsidione Pisistratarum sibi hospitē factum, qui tamen culpabatur, quòd ad uxorem Isagoræ ueniret, is misso primum Athenas caduceatore, Clisthenem eiecit, & cum eo alios complures Athenienses, quos piaculū insimulabat, uidelicet admonitu Isagoræ hæc dicens. Nam Isagoras, atque amicitius nō erant affines cædis, cuius insimulabantur Alcæonidæ, & qui erant enagees: ita nominabatur, qui Atheniensium piaculo obstricti erant. Cylon quidā

Athe.

Atheniensis, uir Olympionices, affectata tyrannidis comper-
tus est. Simulato nanque equalium sodalitis arcem occu-
pare conatus est. Id cum efficere non potuisset assedit simu-
lachro dei supplex ipse, ac socij. Hos illinc summonerunt qui
dem magistratus Naucratorum, qui tunc Athenas incole-
bant, data fide puniendi eos citra mortem: sed culpa horum
mox interfectorum fuit penes Alcmaeonidas. Hæc ante Pi-
sistrati ætatem gesta sunt. Vbi Cleomenes per nuncium eie-
cit Clisthenem, atq; piaculares, quamuis Clisthenes ipse pro-
fugisset, nihilo secius Athenas uenit, non magna cum ma-
nu, atq; illinc septingentas familias militares Atheniensium,
tanquam piaculæ contaminatas, relegauit, quas ei suggere-
bat Isagoras. Hoc actio conabatur secundo loco senatum
dissoluere, & magistratus trecentis Isagora militibus man-
dare. Verum reluctante senatu, atq; obtemperare nolente, Cleo-
menes, Isagorasq; cum suæ factionis hominibus arcem occu-
parunt. Quos ceteri Athenienses cum senatu sentientes, bi-
dus obsederunt. Tertio die, quicumq; Lacedæmonij ibi erant,
accepta fide, regione discesserunt, rito effecto, quod Cleo-
meni dictum est. Nam ei ad occupandam arcem ascendenti,
& ad dei penetrabile consulendi gratia eunti, exurgens è sella
sacerdos, antequam ille ualuas reseraret: Lacedæmonie, in-
quit, hospes, retrocede, neue templū introeas. Non enim Do-
ribus hic introire fas est. Cui Cleomenes: Ego, inquit, mulie-
r, Dares non sum, sed Achæus. Itaq; admonitu uiri nolens,
atq; in conatu pergens, tunc quoq; iterum à proposito cum
Lacedæmonijs decidit. Ceteros ad necem uinxere Atheni-
enses, & in ijs Timesitheum fratrem eius, cuius manualia
opera, atq; strenuitatem in primis referre habeo. Atque hi
quidem in uincula coniecti, mortem appetiere. Athenien-
ses

Clisthenes atq;
piaculares A-
thenis eieciti.

Actio Atheni-
ensium occupa-
tio.

Timesitheus.

Athenienses le-
gati ad Dariū. ses autem post hæc reuocatis cum Clisihene septingentis mil-
litum familijs, quos Cleomenes exagitauerat, Sardis mittunt
ad contrahendam cum Persis societatem. Intelligebat enim
sibi cum Cleomene atq; Lacedæmonijs esse bellandum. Ut
Sardis uenire nuncijs, mandataq; exposuere, percontatus est;
Artaphernes
Sardiū prætor. eos Artaphernes Hystaspis filius, Sardium prætor, quinam
homines essent Athenienses, & ubi terrarum incolentes, qui
socij Persarum fieri orarent? Vbi id ex nuncijs audiuit, ita
eis ingenuè respondit: Si regi Dario terram darēt, & aquā,
se contrahendum cum eis societatem: sin minus, illos abscē-
dere præcepit. Nuncijs inter se collocuti, quod societatem fa-
cere cuperent, daturos se esse dixerunt. Quo nomine, ubi re-
uersi sunt domum, uehementer accusati sunt. Cleomenes in-
telligens ab Atheniensibus se, & uerbis, & factis ladi, ex o-
mnis Peloponneso copias cōggit, dissimulans quem ad finem,
cum haberet in animo, tūm populum Atheniensem ulcisci,
tūm Isagoram constituere tyrannum, qui unā cum eo ex ara-
ce decesserat. Comparato exercitu ingenti, ipse Eleusina in-
uasit, & ex composito Bæotij Oenoem occupauit: & Hy-
les. Oenoem Bæo-
tj occupant
Hyles. tes ultimos Atticæ populos & ab altera parte Chalcidenses
ora Atticæ loca populabantur. Athenienses etsi ancipiti bel-
lo districti, Bæotiorum, & Chalcidensium ulsione dilata,
arma contra Peloponnenses in Eleusine agentes, ferunt.
Dumq; ambo exercitus conferturi prælium essent, Corinthij
primi omnium secum reputantes iniuste à se agi, auerterunt
se, atq; abscesserunt. Secundum hos idem fecit Demaratus
rex. Demaratus
Spartiataram rex. Aristonis filius, qui & ipse erat rex Spartiatarum, & è La-
cedæmone copias contraxerat, nec à Cleomene superiori tē-
pore dissenserat. Ob quam regum dissensionem lex apud
Spartam lata est, non licere uiriq; regi cum exercitu prodi-
re (nam

re (nam prius prodibant) sed his seiunctis, alterum è Tyn-
 daridis relinqui, qui & ipsi antehac ab eis euocati, exerci-
 tū ambo comitabantur. Tunc ceteri socij, qui erant in Eleu-
 sine, cernentes nō conuenire inter reges, & Corinthios aciem
 deseruisse, & ipsi dilapsi abierunt. Quarto tunc Dorei in
 Atticam profecti sunt, bis ad bellandum ingressi, bis ob A-
 theniensium multitudinis commodum. Primo, quia Mega-
 ram coloniam deduxerunt, quæ expeditio rectè uidetur sub
 Codro Atheniensium rege. Iterum ac tercio, dum ad expel-
 lendos Pisistratidas ex Sparta uenium est. Quarto dum
 Cleomenes Peloponnenses ducens, Eleusium inuasit. Ita
 quarto Dorei aduersus Athenas expeditionem sumpserunt.
 Dilapso igitur indecorè hoc exercitu, ibi Athenienses uolen-
 tes ultum ire iniurias, primam expeditionem fecerunt aduer-
 sus Chalcidenses, quibus Bæotij ad Euripum iere suppeti-
 as. His conspectis, Athenienses putarunt sibi cum eis prius
 quàm cum Chalcidensibus pugnam conferendam. Itaq; con-
 gressi cum illis, egregiè superant, permultisq; eorum casis,
 septingentos capiunt. Eodem die transgressi Euboiam, cū
 Chalcidensibus conflixere: quibus etiam uictis, quatuor mil-
 lia colonorum in prædijs equitum reliquerunt. Equites au-
 tem apud Chalcidenses uocabantur locupletes. Florum
 quoscunq; ceperūt, unā cum Bæotiorum captiuis uinctos in
 carcerem coniecerunt, quos aliquantō post, binis multatos
 minis soluerunt, eorumq; quibus alligati fuerant, uinctula in
 arce suspenderunt, quæ ad meam usq; memoriam extabant,
 pendentia è muris, à Medo ambustis, è regione cœnaculi ad
 occasum spectantis. Decimā quoq; redemptionis cōsecrarūt,
 facta area quadriga, quæ ad sinistram manum intrantium
 statum

statim in propylea arcis stabat, cum hac inscriptione:

Attica perdomitis acri sub Marte iuuentus

Bœotum populis Chalcidicâq; manu,

Damna rependerunt uinculis, & carcere cæco.

Quorum hæc de decima stant tibi Pailas æque,

Et Athenienses quidem aucti sunt, iuris autem æquabilitatem

esse rem bonam, non ex uno tantum, sed undiq; perspicitur.

Siquidem Athenienses quandiu tyrannis subiecti fuerunt,

nullis finitimorum in bello præstantiores erant. Liberati uerò tyrannis, multò omnium primi existere.

Vnde liquet, eos dum tyrannis parebant, de industria peccasse tan-

quam domino laborantes: at libertate parta, sibi ipsi quisq;

rem gerere properabat. Et Athenienses quidem ita age-

bant Thebani autem post hæc ulciscendi illos cupidi, sciscitatum

ad deum miserunt. Quibus respondens Pythia ne-

gabat per sese eos posse illos ulcisci iubebatq;, ut ad famæ te-

lebritatem referentes rogarent proximos. Reuersis qui mis-

si ad oraculum erant, ac responso exposito Thebani illud nihili

facientes, quod referebatur, ut rogarent proximos, dice-

bant: Ergo proxime nos incolunt, Tanagrai, Coronaiq;, &

Thespienses, qui nostri assidue commilitiones, alacri, at-

concordi in partes animo bella nobiscum tolerant. Quid

hos rogari oportet: fortassis hoc non est oraculum. Hæc il-

lis ratiocinantibus, quidam re audita, inquit: Ego quid sibi

uelis oraculum uideor mihi intelligere. Asopi duæ filiae fu-

isse traduntur, Thebe, & Argina: quæ quoniam sorores

sunt, opinor deum respondere nobis, ut Aeginetas rogemus,

qui uicem nostram ulciscantur. Thebani, quoniam nulla

quàm hæc uisa est, dicti potior sententia, protinus misere ad

Aeginetas orandos auxilia, tanquam proximos ex dei ora-

culo.

Atheniensium
præstantia.
Thebanis ora-
culum redditū.

Asopus.

tulo. Illi petentibus his auxilia, dixere se mittere cum eis
 Acacidæ. Societate Acacidarum freti Thebani, cum laces-
 sissent Athenienses, accepta offensione aduersæ pugnae, ite-
 rum auxilia uirorum remisit Acacidis orauerunt. Quo-
 rum prece moti Aeginetæ, tum magnitudine opum inflati,
 tum pristinarum inimicitiarum, quæ eis cum Atheniensibus
 erant, memores, bellum illis haud indictum intulerunt. Nam
 cum Athenienses Boeotijs imminerent, ipsi longis nauibus
 in Atticam traiecti, cum alios multos populos in cætera ora
 maritima, tum Phalerum diripuerunt, magnam ex hac re
 calamitatem Atheniensibus afferentes. Inimicitia autem,
 quas Aeginetæ aduersus Athenienses habebant, ex hoc ini-
 tio extiterunt: Epidaurij, cum sua ipsis terra nihil redderet,
 de hac calamitate Delphicum consulere oraculum. Qui-
 bus Pythia inquit, ut Damia, & Auxesia simulacra erige-
 rent: & postquam erexissent, melius secum actum iri. Scisci-
 tantibusq; Epidaurijs, utrum ex ære facerent illa, an ex la-
 pide: respondit se è neutro fieri sinere, sed è ligno oleagino,
 oleæ tamen, non oleastri. Rogabant igitur Epidaurij Athe-
 nienses, sibi permitterent oleam incidere, qui scilicet oleas il-
 las facerrimas esse existimarent. Pertur etiam nusquam gen-
 tium nisi Athenis, illa tempestate oleas fuisse. Athenienses
 se uerò dixerunt concessuros, hac duntaxat lege, si quotan-
 nis illi sacra Mineræ urbanæ, & Erechtheo afferrent. Ac-
 cepta conditione Epidaurij, quæ rogabant impetrauerunt,
 & simulacra ex his oleis fabricata statuerunt: terraq; sua
 fructum eis ferente, quod conuenerant, Atheniensibus per-
 soluebant. Eo tempore, atq; superiori, Aeginetæ Epidaurijs
 parebāt, tū in alijs, tū uerò in litibus, quas Aeginetæ inter se
 uel actores, uel rei illuc se cōferentes, agebant. Verū ex eo tē-
 pore

Aeginetarum
 odia in Athe-
 nienses.
 Damia & Au-
 xesia simula-
 cræ Oleæ
 tantum.
 Athenis esse
 dicebantur.
 Simulacra ex
 oleis.

pore fabricatis nauibus, nullo consilio usi, ab Epidaurijs de-
 sciuerunt. Factiq; hostes, ac mari potiti, cum alias clades in-
 ferebant, tum simulacra Damia, & Auxesia surripuerunt:
 eaq; asportata, in regionis suae mediterraneo loco statuerunt,
 cui nomen est Oea, uiginti ferme procul ab urbe stadijs. Hoc
 in loco illis erectis, supplicabant sacrificijs, atq; iocabundis
 choris mulierum, denis uiris utriq; deorum assignatis, qui
 choris praessent. Nam chori neminem uirum nuncupabant,
 sed indigenas feminas: quae ceremoniae apud ipsos quoque
 Epidaurios fuerant. Surreptis statuis, Epidaurij quod fue-
 rant pacti Atheniensibus, non soluebant: cuius rei cum a nuntijs
 Atheniensium admonerentur, reddidere rationem, cum
 iniurij non essent. Se enim quandiu apud se statuas habuis-
 sent, quod conuentum erat exoluisse, eisdem iam uiduatas
 non debere exoluere, sed Aeginetas, qui illas haberent, a qui-
 bus id exigi iubeant. Ad eas repetendas Aeginam Atheni-
 enses misere. Aegineta negare quicquam negotij esse cum
 Atheniensibus. Post repetita simulacra, Athenienses aiunt
 triremem missam publice cum ciuibus quibusdam: qui Ae-
 ginam cum uenissent, simulacra, tanquam e suis lignis facta
 conati fuerint suis sedibus emoliri ut asportarent. Cumq; eo
 pacto eis potiri nequirent, circumdatis funibus trahere ten-
 tasse. Sed dum trahunt, tonitruum, & cum tonitruo terra-
 motum excitasse: eaq; de re illos remiges, qui trahebant simu-
 lacra, ab his in amentiam esse conuersos: & hoc morbo sese
 tanquam hostes mutuo trucidasse, donec unus ex omnibus reli-
 ctus est, qui ad Phalerum se recepit. Atheniensis ita rem ge-
 sta esse memorat. Aegineta negant illos una cum nauis uenisse.
 Facile enim se unam nauim, atq; adeo copulsculas, etiamsi sibi
 nullae fuissent naues, fuisse propulsaturos: sed cum complu-

Chori mulie-
 rum Aegine-
 tarum.

Atheniensis
 Aeginam ad
 repetenda si-
 mulacra
 misit.

titus

ribus in ipsorū terrā inuasisse, se uerò cessisse, nec pugna na-
uali contendere uoluisse: qui tamen planū facere nequeunt,
an quia impares se esse ad pugnandū agnoscerent, cesserint:
an uolentes permiserint illos facere quod fecerunt. Atheni-
enses quoq; quoniam nulli propugnatores obstarēt, egressos
ē nauibus, ad simulacra se conuertisse: & cum ea ē suis uesti-
gijs amoliri nequirent, ita circumdatis restibus trahere cona-
tos donec tracta simulacra hoc, quod iam dicam fecerint,
id quod mihi uerisimile non sit. Aiunt enim illa procubuisse
sibi in genua, atq; ex eo tempore semper genu nixa perman-
sisse. Et hac quidē Athenienses fecisse. Se uerò, quod audi-
rent sibi bellū ab Atheniensibus illatū iri, preparasse Argi-
uos, ut sibi aduersus Atheniēses in Aeginā degresi adessent
auxilio: eosq; cū latuissent hostē in transiēdo ex Epidauro
in insulam, in Athenienses, qui nihil praescissent, cū nauibus
disiectos irruisse: & interea tonitruū ipsis, terrae motumq; ex-
cuisse. Haec ab Argiuis, Aeginetisq; cōmemorantur. Atheniē-
ses quoq; cōfitentur, unū omnino ē suis incolumē in Atticam
reuertisse. Ceterum, Argiui dicunt, profligato ab ipsis Atti-
co exercitu, unū ex eis superstite fuisse. At Atheniēses diuinū
tū profligatū fuisse exercitū phibent, sed ita, ut ne illi quidē
unus supfuerit, quin perierit in hunc modū: Cū Athenas se
recepisset, cladēq; renunciasset, uxores eorū, q; aduersus Ae-
ginā profecti fuerāt, indignē ferētes unū ex omnibus esse re-
ducē, circumfusas hominemprehendisse, ac fibulis uestimen-
torum pupugisse, percontantes singulas, ubi suus uir esset,
atq; hoc modo hunc fuisse confectum. Idq; factum mulierū,
uisum esse Atheniensibus ipsa clade tristius. In quas cū alia
ratione animaduertere non possent, uestem illarum in Iadē
mutauerunt: nam antea Doridem uestem gerebant Atti-

Vxores
maritos
reperentes.

Doridem
uestimen-
tum.
Corinthia
uestis.

At

et fecit.

ea feminae similitudinem Corinthiae. Itaque mutauerunt in lineam
 ne fibulis uerentur, quanquam reuera si ratione utamus, non
 Caria ue- las olim uestis fuit, sed Caira, quoniam omnis prisca uestis
 tis. foeminarum Graecarum eadem erat, quae nunc, quam Dori-
 dem appellamus. Præterea Argiui, & Aegineta idem adhuc
 faciunt, apud quorum utroque mos est, fibulas faciendi se-
 scuplas, quam tunc mensura consueuerat: quas præcipue fo-
 minae eorum templis deorum consecrare solent, neque aliud quicquam
 Atticum illuc asferre, neque fictilia, sed ex ollis eius lo-
 ci in posterum ibi potare. Eoque contentionis processere Ar-
 giuæ, atque Aeginetae mulieres cum Atticis, ut ad meam usque
 Aegineta- ætatem fibulas gestauerint, quam antea grandiores. Odio-
 rum in A- principium Aeginetarum, ut Athenienses hoc, quemad-
 thenienses modum commemoratum est, exitit. Cuius rei circa statuas
 odiorum principiū. gestæ, memoriā retinentes Aeginetae, libenter Thebanarum
 rogatu auxilium tulere Boeotijs: Qui cum maritima Atticæ
 uastarent, Atheniensesque aduersus Aeginam expeditionem
 inirent, aduenit à Delphis oraculum, ut ab Aeginetis leden-
 dis triginta annos abstinerent, tricesimo anno cum fanum
 Aeaco dicassent, bellum cum Aeginetis inchoarent, ad uotum
 eis re successura. Sin bellum commouē inferrent, fore ut interea
 multa detrimenta acciperent, & inferrent, sed ad extremum
 illos subigerent. Hoc oraculum ad se Athenienses allatum ubi
 Aeaci fa- audiēre, eatenus ei obtemperandum censuerunt, ut Aeaco fa-
 num. num dicarent, quod nunc in foro extructum uisitur: sed tri-
 ginta annos non tulerint, cum audissent bello supersedendum
 esse aduersus Aeginetas, à quibus tamen indigna passi fu-
 issent. Sed eis ad ulciscendum se parantibus, Lacedæmonium
 factum exitit impedimēto. Siquidem Lacedæmonij, audito
 cōmento Alcæonidarum erga Pythiam, & quæ egisset Py-
 thia

thia in ipsos, atq; Pisistratidas, duplicem se iacturam fecisse, se animaduvertebant: quòd & suos hospites in patriam eiecissent & nulla sibi ex hoc facto gratia ab Atheniensibus haberetur. Præterea oraculis urgebantur, denunciantibus multa ipsis, & indigna ex Atheniensibus futura, quorum antehac securi fuissent, præsertim ex eo quod à Cleomene Spartiâ reuerso didicerant. Etenim Cleomenes potitus est ex arcè Atheniensium oraculis, quæ à Pisistratidis prius possessa, cū expellerentur, relicta fuerant in templo. Ea Lacedæmonij, ubi p̄ Cleomenem accepere, & animaduverterunt Athenienses augescentes, nec ad ipsis obtemperandum ullo modo esse animatos: præterea genus Atticū, quod sub tyrannis fuisset infirmum, & ad parendum promptū, nunc parta libertate ipsis par existeret: hæc omnia cōsiderantes, accersierunt Hippiam Pisistrati à Sigeo Helleponti, quò Pisistratidæ confugerant. Postquā Hippias accersitus adfuit, accitis etiā alijs sociorū nuncijs, ita Spartiatæ apud eos uerba fecerūt: *A-* Hippias
accersitus
à Lacedæmonijs
gnoscimus, uiri socij, nos haud rectè egisse qui emētis oraculis inducti, uiros qui erāt nostri in primis hospites quiq; in animū inducebant præbere nobis Athenas obnoxias, è patria eiecimus. Et cū hæc fecerimus, tamen ingrato populo urbē tradidimus: qui postea quā per nos liberatus est, nos pariter, ac regem nostrum per id. decus, detrimentumq; eiecit & gloriā adepius crescit. Itaq; didicerunt hoc ab eis maxime eorū finitimi Bæotij atq; Chalcidenses: fortassis etiam alius quis idem discet, si peccauerit. Quare, quoniam in illis agendis peccauimus, nunc demus operam ut illuc unā uobiscum euntes, supplicium de illis sumamus. Hæc enim de causa Hippiam, & uos è sua quosq; urbe accersimus, & publico consensu, & communi exercitu reducentes hunc Athenas, reddamus ei,

qua abstulimus. Hæc Spartiata. Quæ cum alij socij non
 Sosticlis probarent, cumq; silentium agerent, Corinthius Sosticles ita
 oratio.

locutus est. Iam cælum sub terra, ac terra superior cælo erit,
 hominesq; domicilium in mari habebunt, & pisces ibi habi-
 tabunt, ubi antea habitauerunt homines, postquã uos Lacedæ-
 monij rebus publicis euersis, tyrannides in urbes introducere
 conamini: quo nihil est in rebus humanis, neq; iniustius, neq;
 magis mortiferum. Quod si bonum uobis uidetur ciuitates
 subesse tyrannidi, ipsi uobis principes tyrannum constituite:

Tyranni atq; ita, ut alijs constituatis, operam date. Nunc ipsi tyran-
 incommoda norum expertes, & ne id in Sparta contingat uehementissia-
 me cauẽtes, hoc in socios studetis efficere, qui si essetis, ut nos
 sumus experti, meliorem (quam nunc facitis) de hac re dice-
 reis sententiam. Nam Corinthiorum reipublicæ status hic
 fuit. Erat apud eos paucorum regimen, & hi, qui Bacchia-
 dæ uocantur, urbem incolebant, ulrò citroq; inter sese ma-

Amphion trimonia contrahentes. Horum, uni nomine Amphioni, na-
 Labda. ta est filia clauda, cui nomen erat Labda: quam quoniã ne-
 mo Bacchiadarum ducere uolebat, duxit Eetion, Echecra-
 tis filius, natu Petreus, sed oriundus à Lapithe, ac Canide.

Oraculũ Qui cum neq; ex hac muliere, neque ex alia tolleret liberos,
 Corinthis missus est Delphos, ad consulendum de prole. Eum intro-
 euntem statim Pythia his uersibus compellauit:

Eetion te nemo (licet sis tantus) honorat.

Conceptum pariet saxum graue Labda, monarchos

Qui cadet in ciues, emendabitq; Corinthum.

Hoc oraculum, quod Eetioni redditum est, eodem tende-
 bat, quò alterũ antea Bacchiadis redditum, haud prius in-
 tellectum, quàm hoc renunciatum est, in hæc uerba:

Concipit in Petris aquila emxura leonem

Robu.

Robustum, seuum genua, & qui multa resoluet.

Hac bene nunc animis uersate Corinthia proles,

Qui colitis pulchram Pallenem, altamq; Corinthum.

Id oraculū, cū ad eā diem fuisset indeprehensum. simul atq; ex hoc Eetionis patuit eōdem utrunq; pertinere, silentio suppressere, animo futurum Eetionis filium extinguendi. Et ut primum mulier enixa est, miserunt ē suo numero decem uiros ad tribum, in qua habitabat Eetion, qui puerum extinguerent. Illi postquā Petrā peruenēre, & ad Eetionis atriū accessēre, puerum petunt. Labda cur uenissent ignara, paternāq; beneuolentia causa uenisse eos rata, affert filium, & in unius eorum manum porrigit. Erat autem inter uiam cōstitutum, ut qui primus eorum puerū cepisset, is humi illum allideret. Verū diuina quadam fortuna, puer ei uiro, cui a Labda traditus erat, arrisit. Quam rem illi cōsideranti miseratio subiit pueri occidendi. Sic misertus alteri tradidit, & ille tertio, atq; ita deinceps per manus traditus infans, per omnes decē transiit: ac nemine interimere uolente, rursus matri est redditus. Illi egressi, atq; ante ianuam stātes, alius alius incusabant, castigabantq; sed primum precipuē, qui ex conuento non fecisset, donec interiecto temporis spacio placitū est, ut rursus introgressi, oēs fierent participes cædis, sed necesse erat ex Eetionis stirpe germinari Corintho perniciem. Nam Labda stans pro foribus, hæc omnia exaudiebat. Eoq; metuens, ne illi immutata uoluntate acceptū rursus puerum interimerent, asportauit, & in mēsurā frumētaria occuluit, qui locus uisus est minimē inuestigabilis, cum sciret illos, si redirent ad inuestigandum puerum, omnia scrutaturos, ut & contigit. Nam introgressis, & scrutantibus, ubi non apparuit, uisum est eis abeundum, atque hīs, à quibus missi

*Labdam
filium.*

essent dicendum se cuncta, quæ illi mandassent, perpetrasse, atq; ita reuersi dixerunt. Post hæc Betionis filio crescenti impositum est nomen Cypselo, ob periculum hoc quod deuota-
 Cypselus unde ap-
 pellatus.
 uerat in cypsela, id est, mensura frumentaria. Vbi in uirilem adoleuit ætatem, consulenti oraculum Delphis, anceps est redditum, quo fretus, Corinthum aggressus occupauit. Ora-
 culum autem hoc erat:

Vir locuples nostras hic qui descendit ad ædes

Cypselus Eetides, claræ rex esto Corinthi.

Ipsæ, & eo gnati, sed nulli deinde nepotes.

Et oraculū quidē hoc erat. Cypselus uerò tyrannide potitus talis extitit, ut Corinthiorū multos exegerit: multos pecunia longē plurimos anima priuauerit. Cui cū triginta regnasset annos, bene uita defuncto successit in tyrannide filius Periander, qui inter initia mitius agebat quā pater: sed ubi per nuncios consuetudinē habuit cū Thrasymbulo, Mileti tyranno, multo magis quā pater cruētus effectus est. Misso enim præcone, Thrasymbulum interrogauit, qua ratione ipse rebus tutius cōstitutus, ciuitatē pulcherrimē gubernaret. Thrasymbulus, eo qui à Periandro missus erat, extra oppidū educto, ingressus est rus quoddā satū: & unā cū nuncio segetē interambulans, sciscitabatur hominē de suo aduentu ē Corintho, detruncans, atq; abijciens, ut quāq; uidebat spicā inter alias extantē, donec segetē formosissimā, atq; densissimā, hunc in modū corripuit, prædiūq; illud peruagatus, nullo uerbo red-
 dito præconē remisit. Reuersus Corinthū præco, auido præceptionis audiendæ Periandro, negauit sibi quippiā respon-
 disse Thrasymbulū. mirari quod se ad uirū uesanū Periander misisset, & sua ipsius destruentē, exponitq; quæ ex Thrasymbulo uidisset. Periander id Thrasymbuli factū intelligens, atque inter-

Epitaphium
 detruncan-
 do.
 Simile est
 apud Li-
 uium de
 papauerū
 detruncatio-
 ne.

interpretās sibi ab illo præceptū, ut eminētissimos quosq. populariū interimeret, tūc uerò omnē in ciues sauitiā exercuit, interficiēdo, ac persequēdo, cōsummās id quod à Cypselo fu-
erat omissum: adeò quidē. ut uno die uniuerſas mulieres Corinthias exuerit, propter Melissam uxorē suā. Nā cū ad The-
sprotos, q. sunt ad flumē Acherontē, misissent nuncios, scisci-
tariū mortuorū oraculū de hospitit deposito, Melissa appa-
rēs neſauit se indicaturā aut dicturā ubinā depositum eſſet
collocatū, quoniā ipsa algeret, quia nuda eſſet. Nihil enim
sibi prodeſſe uestes, cū quibus sepulta fuiſſet, utpote nō cōcre-
matas. Cuius rei, quod uera loqueretur, testimonio foret,
quod Periander in frigidū furnū panes ingeſſiſſet. Hæc Pe-
riandro renūciata, ob illud argumentū fidē fecēre, quod ipse
cū Melissa quāuis defuncta, coierat. Itaq. statim post eū nun-
ciū p. præconē edixit, ut oēs Corinthiæ mulieres ad Iunonis
templū prodirēt. Eò tanq. ad diē festū, q. ornatissimē poterāt
cū iſſent mulieres, ille dispositis clā satellitibus, eas omnes si-
ne d. scrimine exiit ingenuas pariter, & ancillas, atq. eas ue-
stes ad foueā cōportatas Melissam precādo cremauit. Hæc
ubi fecit, & nuncios iterū eosdē misit, tunc ei Melissæ idolū,
hoc est, inanis imago, exposuit, ubinā depositū hospitit col-
locasset. Talis est tyrannis, Lacedæmonij, & tale opus. Eoq.
nos Corinthios, cū magna admiratio cepit, simul atq. uidi-
mus uos accerſiſſe Hippiam, tūm uerò maior nunc. dum ista
diciſis. Propterea deos Græcorum inuocatus testamur apud
uos, ne uelitis tyrannides in ciuitatib. cōſtituere, quas nō ex-
tinguitis. sed excitatis præter æquitatē, dū Hippia reduciſis,
in quo ſcitote Corinthios uobis nō assensuros: Hæc Sesi-
cles Corinthiorū legatus. Quin excipiens Hippias, eosdē quos il-
le deos inuocando dixit, cū cæteros. tū p. cipuē Corinthios
deſideraturos Piſiſtratidas, dū ueniſſent dies, quib. expiare

Epistola
Thraſibull
ad Perian-
dram extat
apud D. La-
ert. ū in 1.
Melissa.

In frigidū
furnū pa-
nes inge-
rere.
Periander
cū defūcta
concabuit,
Corinthiæ
mulieres
denudatæ.

Hippiæ re-
spōsum &
reditus.

se ab Atheniensibus nequirent. Haëtenus respōdit Flippias, quoniam oracula illa ipse præ cæteris nota haberet. Ceteri socij, qui antea silentium tenuerant, audito Soficle liberius pro se quisq; in uocē erumpentes, accedere sententiæ Corinthiorum, obtestariq; Lacedæmonios, ne quid agerent noui aduersus Græcam ciuium aem. Ita ab ea re cessatum est Hip-

Sigeum. *pias illinc profectus, offerente ei Amynta Macedone Anthemuntem & Thessalis Iolcon, neurū accipere uoluit, sed rut*
Amyntae. *sus ad Sigeū cōcessit, quod armis Pisistratus à Mitylenais eripuerat. Eoq̃ capto, tyrannū ibi cōstituit Hegesistratū filīū,*
Hegesistratus. *nothū ex muliere Argia, qui tamen, quā à Pisistrato acceperat, non tenuit sine praelio. Nam dum inter Mytilenaios, ac Athenienses pugnatū est, hos ex oppido Achilleo, illos è Sigeo prodeuntes, hos repetētes regionem, illos resellentes hac*
Ilensis ager. *ratione, quod dicerēt nihilo plus iuris esse Aeolibus in agrū Ilensem, quam sibi, ac cæteris Græcis qui Menelao in raptu Heiænes operam nauassent. His assidue bellāribus, cū alia in praelijs gesta sunt, tum illud, quod Alcaeus poëta in praelio, quid collatis signis gerebatur, uincētibus Atheniensibus, ipse quidē fugā se mādans euasit: sed armis eius potiti sunt Athenienses, quæ apud templū Mineruæ in Sigeo suspenderunt.*

Alceus
poeta.
Menalip-
pus.
Athenien-
ses nuncq̃
ad Arta-
phernem.

Hanc rem *Alceus* carmini mandans, in *Mitylenem* reposuit,
indicans *Menalippo* sodali suam calamitatem. *Mitylenæ* or-
tamen, atq̃ *Athenienses* reduxit in gratiam *Periander* *Cy-*
pseli, qui delectus arbiter, ita eos recôciliauit, ut utriq̃ ea cõ-
lerent, quæ haberent. At hoc modo *Sigeum* factũ est *Athe-*
nienſium. *Hippias*, posteaquàm *Lacedæmone* in *Asiã* abiit,
cuncta agitabat insimulando *Athenienses* apud *Artapher-*
nem: atq̃ omnem operam dando, ut *Athenæ* in illius, ac *Dar-*
ij uenirent potestati. Quæ agitantem *Hippiam* cũ accepis-
sent

ferunt Athenienses, mittunt Sardis nuncios, ad dissuadendum Persis fidē habere exulibus Atheniensibus. Sed Artaphernes iubere, Athenienses (si salui esse uellent) rursus Hippiam recipere. Athenienses eā conditionem recusare, & malle professi esse Persarum hostes. Dum ita apud Persas insimulantur, atq; ita animati sunt Athenienses eam conditionem recusare, hoc interim tempore Milesius Aristagoras à Cleomene Lacedæmonio reiectus à Sparta, Athenas uenit. Nam eā urbs inter ceteras præpollebat. Ad quam urbem ubi uenit Aristagoras, eadem quæ in Sparta commemorauit de commodis quæ essent in Asia, deq; Persico bello, quod neq; scutū neq; lanceam in usu haberent, facilesq; essent ad capiendum. Hac ille referens, illa quoq; addebat, Milesios esse Atheniensium colonos, quos æquum esset ab eis liberari. qui multum polerent. Deniq; nihil non pollicebatur, omnibus precibus obsecrans, quod tantopere cupiebat, donec eos induxit. Multos enim permouere facilius uidetur esse, quàm unum: quando ille unum Cleomenem Lacedæmonium permouere non potuit: Atheniensium triginta millia potuit. Itaq; Athenienses persuasi, decreuēre uiginti naues Ionibus auxilio mittendas, Melanthio illis præfecto, uiro inter populares omnium in re spectato. Hac classiis initium malorum exitit Græcis pariter, & Barbaris. Ante eius egressum Aristagoras reuectus Miletum, excogitauit cōsiliū, quod in nullam Ionum utilitatem erat redundaturum: quanquam ne ille quidem hac ratione faciebat, sed ut regi Dario molestiam afferret. Etenim misit quendam in Phrygiā ad Pæones, qui à flumine Strymone erant in captiuitatem abducti à Megabysxo, locum, atq; uicū per sese incolentes: ad quos, ut perueniret nuncius, ita uerba fecit: Viri Pæones, misit me Aristagoras

Artaphernes ad Athenienses respondit.

Persarum bellica arma.

Melanthius.

goras Mileti tyrannus, ad ostendendam uobis (si obtemperare uelitis) salutem. Nunc enim cuncta Ionia ab rege defecit, eademq; uobis præstat facultatem salutis paranda patriam nostram: per uos quidem usq; ad mare, deinceps nobis iam curæ erit. His auditis, Pæones magnam sanè uoluptatem acceperunt: sumptisq; liberis, atq; uxoribus, ad mare fuga se proripuerunt: nonnulli eorum præ metu illic remanserunt. Vbi ad mare peruenere illinc in Chium transmissere. Quò postquam applicuere, eorū inuestigia insecutus adfuit ingens equitatus Persarum: & quia eos assequi non potuit, misit in Chium ad illos, ut eodem redirent. Cuius oratione repudiata, à Chijs sunt in Lesbum transportati, mox à Lesbijis in Doriscum, unde terrestri itinere se in Pæoniam receperunt. Post hæc ad Aristagoram Athenienses uiginti cū nauibus uenere, ducentes unā quinq; triremes Erethriorū: qui non Atheniensium gratia commilitium præstabant, sed debitam ipsis Milesijs gratiā reddebant. Nā Milesij aliquando pro Erethrijs in bello Chalcidensi operā suam præstiterant, cum Samij contra Erethrios atq; Milesios Chalcidensibus opē ferrent. Aristagoras, ubi illi, atq; alij socij adfuere, expeditionem fecit aduersus Sardis, non tamen ipse proficiscens, sed Mileti remanens, præfectis alijs ducibus Milesiorū fratre suo Charapino, cæterorū ciuiū Hermophanto. Hæc classe Iones, ubi peruenere Ephesum, relictis nauibus apud Coresū, quod est agri Ephesij ipsi cū ingenti manu sumptis uiæ ducib. Ephesijs, ad superiora tendebāt, secundū flumen Caystrū tenentes iter. Illinc superato Tmolō Sardis adueniunt, easq; occurrente nemine capiunt, omniaq; eius urbis loca præter arcem, quā Artaphernes ipse tutabatur, habēs nō exiguas uirorum copias: quæ res fuit impedimento, quo mi-

Atheniensium
nauis ad Ari-
stagoram.

Charopinus.
Hermophantus.

Sardis capta.

nus qui ingressi erant urbem, diriperent. Erant Sardibus do-
 mus pleraque arundinacea, quae uero lateritiæ, tamen ex aru-
 dinibus lacunaria habebant. Harum unam quidam è mili-
 tibus cum incendiisset, repente ignis è domo in domum elap-
 sus, totam urbem absumpsit. Ardente urbe, & uasante iam
 extrema incendio, nec habentè regressum, Lydi & Persarum,
 quicumque in urbe erant, undique circumeunt, ex urbe in forum
 conflunt, & ad amnem Pactolum, qui medium forum in-
 terfluens, æramenta auri è Tmololo illis defert, deinde flumi-
 ni Hermo immiscetur, & ille mari. Ad hunc amnem, & ad
 hoc forum conglobati Lydi pariter, & Persæ, sese defende-
 re rogebantur. Iones uidentes hostium alios sese tutantes, a-
 lios magna multitudine se obuiam ferentes, metu perculsi, ad
 montem, qui dicitur Tmolus, sese recipiunt, atque illinc noctu
 ad naues. Crematis Sardibus, deflagrauit una templum Cy-
 beles indigenæ deæ: Cuius prætextu postea Persæ, templa
 quæ in Græcia erant, cremauerunt. Hoc ubi Persæ, qui intra
 Flalym domicilia habebant, rescuerunt. tunc uero ad feren-
 dam Lydis opem conuenerunt: nec adepti Sardibus Iones
 iam illinc profectos, eadem uia insecuti, comperiunt Ephesi;
 congressique cum illis ex aduerso instructis, in fugam eos uer-
 tunt, multosque occidunt, & in his cum alios illustres uiros,
 tum Eualcidem Erethriorum ducem, qui donatus laurea
 in certaminibus fuerat, & à Simonide Ceio maiorem in mo-
 dum celebratus. Ex ea pugna, qui euasere, per urbes
 fuere dissipati. Et tunc quidem ita dimicatum est. Atheni-
 enses autem post hæc desertis prorsus Ionibus, etsi per nun-
 cios Aristagoræ magnopere rogabantur, negauerunt se
 auxilio futuros. Quorum societate fraudati Iones, ta-
 men quomam illa aduersus, Darium egerant, nihilo
 segnius

Sardis crema-
ta sunt.

Pactolus.
Hermus.
Tmolus.

Iones

Eualcides.
Simonides
poeta.

segnius bellum aduersus regem parabant: Hellespontumq; inuecti, Byzantium, ac ceteras circa urbes in suam potestatem redegerunt. Inde euecti magnam Cariae partem, in belli societatem asciuerunt.

Nam Caunus quæ prius societatem facere recusauerat, ubi Sardis conflagrarunt, & ipsa Ionibus accessit. Præterea

Cyprii. Cyprii omnes ultrò exceptis Amathusijs. Defecerunt autem
Onesilus. Cyprii à Medis in hunc modū. Erat Onesilus quidā, Gorgi
Gorgus. Salaminiorū regis frater, natu minor, Chersis filius, Siromi

nepos, Eueltiōis pronepos, hic uir, cum sæpè numero antea Gorgum sollicitasset ad rebellandū ab rege, tunc audiens Io

Onesili dolus. nas rebellassē, uehementius urgere hominē instituit. In quo quia nihil proficiebat, obseruato tēpore, dū Gorgus oppidū egredetur, unā cū suis militibus eū portis exclusit. Gorgus oppido exutus, ad Medos transfugit. Eo potius Onesilus, omnibus Cyprijs ut rebellarent suadebat: persuasis cæteris, Amathusios rebellare abnuentes obsidione circumdedit. Dū hic Amathuntem obsidet, Darius, ut ei nunciatū est, Sardis captas, incēsasq; ab Atheniensibus, atq; Ionibus, & huius cōparandæ classis, atq; rei contextendæ fuisse autorem Aristagoram Milesum, fertur cum primum hæc audiuit dixisse Iones nihil fecisse probè sciens, nō fuisse illos præ contēptu sui rebellaturos; deinde interrogasse quinā essent Athenienses.

Id cū audisset, tū arcū poposcisse, eo sumpto sagittam impositam in cœlum excussisse: & ea in aërem excussa dixisse, ô Iu

Sagitta ad Iones excussa. piter, cōtingat mihi, ut Athenienses ulciscar. Atq; hæc locutum, cuidam famulorum præcepisse, ut sibi semper apposita

cæna, ter diceret: Hæc, memento Atheniensium. Et cū hos præcepisset, accito ad suum conspectum Histiaeō Mileσιο, quem ipse diu distinuerat, ita eum fuisse allocutum: Audio

Histiæe,

Histiæ, procuratorem tuum, cui tu Miletum demandasti, novas aduersum me res esse molitum. Viris enim ex altera continente persuasit, ut Iones sequerentur, qui mihi commissum forum pœnas dabunt, eosq̃ induxit ad me Sardibus priuandum. Num igitur uidentur hæc tibi bene habere? Quorum quidnam sine tuis consilijs actum est? Proinde uide ne rursus te ipsum in culpam inducas. Ad hæc Histiaëus: Quodnam inquit rex protulisti uerbum? Mene consulere rem, quæ tibi sit tantum, tantulumuë molestiæ allatura? Quid mihi quærens ista facerem? aut cuius rei indigens, cui omnia adsunt, quæ tibi, quem tu omnium consiliorum tuorum communione dignaris? Quod si istud quod ais egit procurator meus, sic habeto, id eum fecisse suo consilio. Principiò rationem istam non admitto. Malesios, ac meum procuratorem quippiam rerum nouarum fecisse aduersus statum tuum. Si quid tamen huiusmodi reuult, & tu uera audisti, rex, intellige quid rei egeris, qui me à mari ablegandum putasti. Nam Iones id agere aggressi sunt, postquam ego ex ipsorum conspectu sum amotus, cuius aggrediendi iampridem libidine tenebantur. Quod si ego in Ionia fuisset, nulla profectò se ciuitas commouisset. Proinde nunc properè dimitte me, ut in Ioniam contendam, illic omnia negocia tibi in integrum restiturus. & hunc Miletum procuratorem, harum rerum machinatorem, in tuam potestatem redacturus. Hæc cum ex animi tui sententia cōfecero, iuro per deos regiones me nō prius exuturū hanc uestem, qua indutus in Ioniam descendā quā Sardiā insulam maximam tibi tributariam reddidero. Hæc Histiaëus fallendi gratia dicebat. Quibus persuasus Darius, hominem dimisit, præcipiens, ut posteaquam ea, quæ spondederat præstitisset, ad se Susa reuertetetur. Cum nuncius de

Darius Histiaëus ad Darium.

Histiæus ad Darium.

Callida ad fallendum regem oratio.

Histiæus ad Darium.

de

de Sardibus ad regem uenit. Dariusq; illam rem arcu fecit,
 & Histiaë est allocutus, Histiaësq; ab eo dimissus, ad mare
 se contulit, hoc interea omni tempore hæc gesta sunt. One-

Attybius. silo Salaminio Amathusios obsidenti nuncius affertur, Ar-
 tybium uirum inter Persas eximium cum magna ui Persa-
 rum cursum tenere in Cyprum. Quo accepto, Onesilus lega-
 tos passim in Ioniam dimittit ad Iones euocandos: qui non
 diu in deliberando cunctati, cum magna classe ad eum se cō-

Claues Cypri. tulerunt. Et cum Cyprum tenuissent, Persæ eodem è Cilicia
 traiecerunt, terrestriq; itinere Salaminē contenderunt, Phœ-
 nicibus classe circumueuntibus promontoriū quæ clauēs Cy-

Cypriorum pri uocantur. His ea facientibus, Cyprii tyranni conuocatis
 oratio. Ionum ducibus dixere: Viri Iones, uobis nos Cyprii optionē
 damus cum utris dimicare uelitis, cum Persis, an cum Phœ-
 nicibus. Si terra mauultis cum Persis acie configere, iam tē-
 pus est è nauibus egrediendi, & in acie st. ut nos uestrae
 ingressi naues, cum Phœnicibus dimicemus. Sin cum Phœ-
 nicibus fortunam tentare mauultis, facite: quoniam alteru-
 trum opus est eligatis, ut quantum in nobis situm est, Ionia,
 atq; Cyprus in libertatem uindiciuntur. Ad hæc Iones: Com-
 mune, inquit, Ionie consilium nos misit, ad mare tutandū,
 non ad naues tradendas, quo ipsi cum Persis in terra confli-
 geremus. Itaq; ubi collocati sumus, ut operam nauemus eni-
 temur. Vos uerò debetis, qualia ab imperantibus Medis pasi-
 si estis reminiscetes, uiros egregios uos ostendere. Hæc Io-
 nes responderunt. Post hæc Persis in campum Salaminium
 tendentibus, Cyprii reges aduersus alios hostes constituerūt,
 alios Cyprios: aduersus Persas, optimum quemq; Salaminia-
 orum, ac Soliensium, aduersus Artybium Persarum ducem
 Onesilus ultrò constitit. Insidebat Artybius equo, in arma-

tum

tum erigere se docto, Quod audiens Onesilus, ad satellitem
 faum (erat enim ei satelles sanè quam peritus rei bellica, &
 alioqui solertiae plenus:) Audito, inquit, Artybii equum edo-
 ctum se erigere, & pedibus simul, atq; ore eū, in quem agitur
 rem gerere: proinde tu properè inita ratione dicito, utrū ma-
 lis obseruare, equū ne tibi feriendū, an ipsum Artybium. Ad
 quem seruus: Ego uerò, inquit, rex paratus sum, & utrunq;
 & alterutrū, & omninò quicquid imperaueris, facere. Pro-
 mātamen, quod rebus tuis esse conducibilius sentiā, regem
 ac ducē oportere cū rege, ac duce certare. Siue enim talē oc-
 cidas, decori tibi fore: siue à tali quod absit, occidaris, quod
 secundū est, dimidium mali esse: hos uerò famulos cū famu-
 lis hostiū debere cōfligere. Nā quod ad equū atinet, non est
 causa, cur eius artificiū extimescas. Recipio enim tibi eū post
 hac aduersus neminē se erecturū. Hæc illo locuto, mox exer-
 citus conflixēre, terrestres naualesq;. Et classe quidem Iones
 eos die strenuè pugnantes superauere Phœnices. Samiorum
 tamen præcipua uirtus exitiis. In terra, ubi concursus est,
 dum acies dimicant, circa imperatores hoc actum est. Vbi
 Artybius equo cui infidebat, in Onesilum inuectus est, Ones-
 ilus, ut conuenerat cum satellite, ipse inuadentem Artybiū
 ferit: eius satelles equi sublato pedes in Onesili sinu iactan-
 tis, falce percussos abscidit. Quo ictu Artybius Persarū im-
 perator illinc unā cum equo corruit. Cateris pugnando oc-
 cupatis, Stefenor, Ciryi tyrannus, non parū circa se copiarū
 habens, prodidit socios Curienses. Hi Argiuorū coloni di-
 cuntur esse. Post horū proditiōē, statim Salaminij, qui cur-
 ribus uehebantur, idem fecēre. Quo ex facto Persæ Cyprijs
 superiores exitēre. Horum acie in fugam uersa, cū alij multi
 occubēre, tū uerò Onesilus Chersis, q; Cyprios ad defectio-
 nem

Artybii equum.

Artybii cades.

 Carientis.
 Onesili moras
 Arystocyprus.
 Philocyprus.

Onesili caput.

nem induxerat, & Soliorū rex Aristocyprus, Philocyprī filius, eius inquā Philocyprī, quem Solon Atheniensis Cypriū profectus inter tyrānos maximè uersibus celebrauit. Onesili caput Amathusi, quoniam ipsos obsederat, excisum in oppidum retulerunt, ac supra portas suspenderunt. Quod suspensum cum iam exinanitum esset, ingressum apum examē fauo referfit. Ea de re oraculum Amathusijs (nā oraculum consu. uere) redditū est, ut depositū caput humarent, Onesiloq; quotannis tanquā heroi sacrificarent. Hoc fa. ieiibus, melius cū eis actū iri. Quod Amathusi ad meam usq; memoriam faciebant. Iones, & alij, qui ad Cypriū pugna nauali dimicauerant, ubi didicere res Onesili perditas, & ceteras Cypri urbes obsessas, præter Salaminem, eam autē Gorgo pristino regi Salaminios restituisse, in Ioniā redire maturauerūt.

Soli urbs.

urbiū Cypriarum diuissimè obsidionem Soli perit, sed eā Persæ quinto mense quā obside. cœperunt, i. cum suffosso muro expugnaverunt. Ita Cypri cum annum liberi fuissent, denuò in seruitutem sunt redacti. Ac Daurises, qui filiam Darij in matrimonium habebat, Hymeasq; & Otanes, atq; alij Persarum duces, & ipsi filias Darij in matrimonio habentes, persecuti eos Iones, qui aduersus Sardis expeditionē fecerant, postquā in naues repulerunt pralio uictos, dehinc inter se partiti sunt urbes, quas expugnarent. Daurises quidē cōuersus ad urbes in Hellespōto sitas, cepit Dardanā,

Abydos.

Percotes.

Pafus.

Parion.

cepit Abydū & Percotē, Lampsaçū, & Pafon, singulas diebus singulis. Cui à Pafō ad urbē Parion cōtendenti nunciatus adfertur, Cares cū lombus sentientes, à Persis defecisse. Igitur conuerso itinere ex Hellesponto, aduersus Cariam copias duxit. Sed antequā in perueniret, de eius aduentu certiores facti Cares, ad columnas (quæ alba dicuntur) conueniunt,

Colonnæ albæ.

ueniunt, atq; ad annem Marsyam, qui ex Hydriadæ regio- Hydriadæ
 ne defluit in Mæandrum. Ibi coactis Caribus, multæ sunt à
 multis dictæ sententiæ: sed optima omnium meo iudicio à
 Pixodora Mausoli filio, Cindysi, qui Syennesis Ciliciæ re- Pixodora
 gis filiam in matrimonio habebat. Ab hoc sententiæ dicta est,
 ut transmissio Mæandro Cares flumen à tergo habentes, ita
 demum cum hoste congredierentur, ut sublata spe retrò fu-
 giendi, atq; ibidem manere coacti, redderentur meliores quàm
 natura essent. Verùm hæc sententiæ non peruenit, sed illa, ut
 Persis potius à tergo Mæander esset, ut si Persæ fugam fa-
 cientes eluderent, in flumen incidentes abire non possent.
 Post hæc cum adessent Persæ, ac Mæandrum transissent, ibi
 super annem Marsyam Cares prælium conseruere cū Persis Catum cū
Persis præ
lium.
 acre, atq; diuturnum. Ad postremum multitudinē hostium
 terga uertit. Quo in prælio Persarum cecidere duo milia,
 Carum decem milia. Ex quibus qui effugerunt ad Labran- Lucus pla
tanorum
Iouis mi
litaris tem
plum.
 dem, in Iouis militaris templum se receperunt, in magnum,
 atq; sacrum lucum platanorum. Sunt autem ex his (quos no-
 tumus) Cares soli, qui Ioui militari hostias offeram. Huc Ca-
 res cū se recepissent, de salute cōsultabant, utrum sese Persis
 dedere, an Asiam penitus relinquere satius esset. De hac re
 consultantibus subsidio uenire Milesij cum socijs. Ibi Cares Milesij &
Cares fu-
gantur
 immutata priori uoluntate, rursus ad bellum instaurandum
 animantur, & cum inuadentibus Persis occurrunt: & cum
 diutius quàm prius dimicandum esset, fugantur multis cœ-
 sis, Milesiorum præcipuè. Post acceptam calamitatem hanc
 Cares copijs reparatis repugnauerunt. Audientes enim ur-
 bes suas inuasum iri à Persis, insidias illis in uia, quæ in My-
 lassa fert, collocauerunt, autore Heraclide Ibanoleo, My-
 lassensi. In eas insidias Persæ noctu illapsi, obtruncati sunt

Heraclides. cum ducibus suis Daurise, & Amorge, & Sisamace, nec non
 Daurisen. Myrse Gygis filio. Hunc in modum interiere hi Persæ. Hy-
 Amorges. mees autem, qui & ipse erat ex insequentibus Ionas, qui ad-
 Myrse. uersus Sardis militauerant, ad Propontidem conuersus ce-
 Siliama- pit Cion, ac Mysiam. Hac expugnata, audiens Daurisen re-
 cea. licto Hellesponto tendere aduersus Cariam, ommissa Propon-
 tide, in Hellespontum duxit exercitum, cepitq; Aelos omnes
 Gergithæ. qui oram Iliadem incolunt. Cepit item Gergithas, qui à pri-
 Hymæo- bitus. seïs Teucris relictis fuerant. Has gētes cum cepisset Hymæus,
 morbo decessit Troade. & hic quidem ita mortem obiit. Ar-
 taphernes autem Sardium præfectus, et Otanes tertius dux,
 aduersus Ioniam, confinensq; Aeolidem delecti imperato-
 res, cepere ex Ionia quidem Clazomenas, ex Aeolia uero Cū-
 mam. Quibus oppidis captis, Aristagoras Milesius ubi hoc
 accepit, nō erat compos mentis, ut qui perturbasset Ioniam,
 & magna negocia confudisset. Itaq; cernens hæc, ubi consti-
 tit ei rem effici non posse, nec Darium regem superari, defu-
 giendo deliberabat: conuocatisq; suæ factionis hominibus,
 consulebat satius fore eis, si Mileto expellerentur, in septen-
 trionalia loca aliqua profugere, ducentes coloniam, uel in
 Sardiniam, uel in Myrcinum Hædonum, quam Histieus à
 Dario donatus mœnibus struxerat. Hæc Aristagoras per-
 Hecataeus. contabatur. Verum Hecataeus Hegesandri scriptor, nega-
 bat coloniam alterutro deducendam, sed si Mileto eijceren-
 Leros. tur, mœnia in Lero insula ædificanda, atq; illic quiescendū.
 Deinde illinc Miletum esse remeandū. Hoc consulebat He-
 cataeus. Sed Aristagoras, cuius sententia præcipue erat ab-
 Pythago- eundi in Myrcinum, demandata Mileto Pythagoræ, uirō
 ras. Mileti pro inter populares probato, procuratore Mileti, ipse sumptis se-
 curator, cum omnibus uoluntarijs in Thraciam nauigauit, regio-
 nemq;

nemq; obsequit, ad quam concesserat. Ex ea profectus, dum urbem obsidet, tam ipse, quam eius exercitus à Thracibus, tametsi illic accepta fide excedere uolentibus, interemptus

est. Et Aristagoras quidem, qui Ioniâ ad defectionem induxerat, ita oppetijt.

Aristagoras
ex more;

Bb 1 Hb

HERODO- TI HALICARNAS- SEI HISTORIARVM

Liber VI.

Qui inscribitur

ERATO.

ARISTAGORAS quidem Ionice re-
bellionis autor, ita oppetijt. Histiaeus autē
Mileti tyrannus, à Dario commeatū ad-
eptus, Sardis uenit. Eò cum uenisset è Sus-
sis, interrogatus ab Artapherne Sardium

præfecto quidnam ei uideretur Iones ad rebellandum, indu-
xisse: cum negaret se id scire, quinimò mirari quod actum es-
set, tanquam eius rei prorsus ignarus, Artaphernes uidens,
eum esse artificem, & rebellionis ueritatē sciens, inquit: Hi-

Prouerbiū sciōe, sic res hæc se habet. Hunc calceum tu quidem consui-
sti, Aristagoras autem sibi induit. Hoc Artaphernes ad re-
bellionem pertinens dixit. Quem Histiaeus tanquam rei gna-
rum ueritus, prima statim nocte fuga se ad mare proripuit,
regem Dariū frustratus, cui Sardiniā insulam maximam in
illius potestatem redacturum se pollicitus, subiit primas par-
tes Ionici belli aduersus Dariū gerendi. Is cum in Chium

Histiaeus à Chijs in uincula coniectus est, exploratū ha-
bens eum à Dario illic isse ad res nouas molendas. Sed
Chijs in ubi omnem cognouere rationem, quod regi hostis esset, ho-
uincula minem soluerunt. Ibi interrogatus Histiaeus ab Ionibus, cur
coniectus.

ita

ita promptè, ut à rege deficeret Aristagoræ delegasset, & tã-
ta clade Iones affecisset. Verã causam nõ admodũ aperuit,
sed dixit, se regem Darium constituisse, Phœnices è sedibus
suis amotos in Ioniam transferre. & Ionas in Phœnecem, &
hac causa literas se misisse. Cumq; hæc non omnino rex cõ-
stituisset, ipse Ionas terrefaciebat. Post hæc ad Persas, qui
Sardibus erant, literas dat, tanquam secum antea de rebel-
lione collocutos, quas literas fecit per nuncium quendam
Hermippum Artaniteum. Eas Hermippus non ijs, ad quos
dabantur reddidit, sed Artapherni. Ille omnibus quæ age-
bantur cognitis, iubet Hermippum, & eas reddere, quibus
Histiaeus mittebat. & quæ uicissim à Persis ad Histiaum re-
sponderentur sibi dare. Ita rebus palam factis, Artaphernes
de multis Persarum supplicium sumpsit, & Sardibus quidẽ
tumultus extitit. Histiaeus autem hac spe lapsus, exoratis
Chijs Miletum reductus est; sed Milesij libenter etiam Ari-
stagora liberati, nullo pacto animũ inducebant ad aliũ tyrã
num illuc recipiendũ, utpote gustata libertate. Histiaeus sub
noctem conatus introire Miletum, à quodam Milesio in fe-
more uulneratus est. Ita reiectus à patria sua, rursus se rece-
pit in Chium, atq; illinc quoniã Chios ad tradendas sibi na-
ues inducere nõ poterat, traiecit Mitylenen: Lesbijq; ut sibi
traderent naues persuasis, octo illorũ triremibus armatis By-
zantiũ remigauit. Ibiq; subsidens, nauigia quæ è Ponto pro-
dibãt intercipiebat, præter eorũ, qui se paratos Histiaeo ob-
sequi dicebãt. Histiaeo, & Mitylenæis hæc agentibus, aduer-
sus ipsam Miletũ ingens exercitus hostium, classiarius pari-
ter, & terrestris in expedito erat. Duces enim Persarũ coa-
ctis in unũ copijs cuncti in eã contendebant, minoris cætera
oppida facientes. Inter classiarios promptissimi erant Phœ-

Hermip-
pus.Literæ Hi-
stiaei præ-
dantur.Histiaei
uulner.

riores, cum quibus militabant, & Cyperrē regens subacti, & Cilices, & Aegyptij. Hos aduersus Miletum, & cateram Ioniam uenturos cum accepissent Iones, miserunt suos quique primores ad commune Græciæ concilium. Quibus in eū locum coactis, atq; deliberantibus, uisum est nullas debere terrestres copias aduersus Persas contrahi, sed Milosios moxipia per seipsos pro uiribus tutari, ceteros classē instruere nulla naui prætermissa. Instruētāq; classē, primū quoq; tempore contractos apud Ladam ante Miletum pugna nauali decernere. Lada autem parua quædam est insula, urbi Milesiorum obiacens. Post hæc impletis ijdē nauibus ad locū præstō fuerunt, comitantibus Aeolibus, qui incolunt Lesbū. Atq; ita aciem instruxerunt. Cornu quod erat auroram uersus, ipsi Milesij cum octoginta nauibus tenebant. His contigui Priēnses erant duodecim cum nauibus. Miusij cū tribus nauibus. His contigui Theij decem, & septem nauibus, Chij cum centum. Ultra hos locati erant Erythraei, & Phocenses. Erythraei quidem cum octo nauibus, Phocenses uerò cum tribus. Phocensibus adharebant Lesbij cum nauibus septuaginta. Ultimo in loco erant Samij cum sexaginta nauibus, tenentes cornu occasum uersus. In summa, omnium numerus, trecenta sexaginta tres triremes. Tot fuere Ionice naues. Barbaræ uerò numero sexcentæ. Quæ ubi & ipsæ ad Milestiam uenēre, omnisq; eis pediatrus affuit, tum uerò duces Persarum audita multitudine nauium, iamdum extimuerunt, ne illos superare, nèue Miletum, nisi mari potius essent, capere non possent, & ob id apud Darium adirent periculum pœnæ subeundæ. Hæc reputantes, contractis Ionæ tyrannis, qui ab Aristagora Milesio deiectionis principatu, ad Medos persugerant, & iunxerunt aduersus Miletum militabant, horum

Ioniarū
nauium ca-
talogus.

num quicumq; aderant conuocatis, ita uerba fecerunt: Viri
 Iones, qui uestrum de domo regia bene meritus est, nunc ap- Persæ ad
lonum ty
rannos.
 pareat. Suos enim populares quisq; uestrum conetur abdu-
 cere ab reliquis socijs, eliciendo illos hac promissione, nihil
 eos quòd rebellarent molestiæ sensuros, nullas eorum, uel sa-
 cras, uel priuatas ædes incensam iri, nihil uiolentius, quàm
 antea passuros. Sin minus hæc facere, sed omninò decerne-
 re prælio uoluerint, hæc eis damna dicite euentura, quæ certè
 euenient. Ipsos prælio uictos in seruitutem rapiendos, liberos
 eorum à nobis castrandos, uirgines in Bactra asportandas,
 terram alijs tradendam. Hæc locutus Persarum ducibus, lo Persarum
minæ lō-
nibus in-
tentantæ.
 num tyranni sub noctem ad suos quisq; populares denuncia-
 tum miserunt Iones, ad quos ij nuncij peruenerunt, contem-
 nere hæc, nec animum ad prodicionem faciendam inducere,
 sibi quisq; soli illa à Persis denunciari existimantes. Hoc si-
 mul atq; Miletum Persæ applicuere, gestum est. Mox cum
 ad Ladam Iones coacti essent, cōciliāq; haberentur, & aliæ
 ab alijs sententiæ dicerentur, Dionysius, Phocensis dux, ita Dionysij
Phocensis
oratio,
 locutus est: Quoniam in summo ancipiti res nostræ sunt, ui-
 ri Iones, ut aut liberi simus, aut serui, & quidem tanquam fu-
 gitiui: si uultis deuitare calamitates, subeundus est nobis in
 præsentia labor: ita superatis hostibus liberi esse poteritis:
 sin autem ignaui fueritis, & ab ordine recesseritis, nullam
 uestri spem habeo, quo minus pœnas regi rebellionis detis.
 Sed assentiamini mihi, & uosipsoz mihi permittite, & ega-
 dys, & equo iuuantibus, recipio uobis, aut non con-
 cursuros hostes, aut si concurrent, multò inferiores fu-
 turos. His auditis, Iones sese Dionysio permisere. Ille
 classē assiduè in cornua producens, ut remiges exer-
 ceret, subinde loca inier nauigandum uariare cogitabat,

Iones la-
borum in-
sueti,

quinetiam propugnatores armatos esse, & reliquum diei na-
ues in ancoris stare, quotidie laborem Ionibus exhibens ad
septimum usq; diem obtemperantibus, atq; imperata facien-
tibus. Post eum diem Iones, utpote salium laborum insueti,
tūc defatigatione, tūc sole afflicti, inter se dixere: Quo
nos deorum offensa hæc patimur, qui deficientes, ac mente
capti, uiro Phocensi superbo treis naues habenti, omninò
nos permisimus, eumq; toleramus? Quos ille sumptos per-
dit intolerabilibus ærumnis, quorum multi in morbum inci-
derunt, multi idem passuri uidentur, quibus satius est, quid-
uis aliud, quàm hæc mala pati, atq; adeò seruitutem, si quæ
futura est, expectare, quàm præsentī afflicti. Agite dein-
ceps huic ne obtemperemus. Hæc inter se locuti, mox dein-
de nemo illi parere uelle, sed tentorijs more militari in insula
defixis, frui umbraculis, ac nolle naues ingredi, neq; ad mus-
sina sua redire. Id animaduertentes Samiorum duces, & ma-
gnam Ionum confusionem, putauerunt sibi admittendam
orationem Persarum, quam per nuncium aperuerat Aeaces
Sylofontis filius, rogans, ut à socijs deficerent, cum præfer-
ri non fieri posse uideretur, ut regis potentiam superarent,
ac probè scirent, si præsentem Darij classē superassent, a-
liam quincuplo maiorem affuturam. Nacti igitur occasio-
nem, ubi primum uiderunt Ionas negantes se in officio futu-
ros, lucrifaciendam putauerunt suorum sacrorum, atq; pri-

Aeaces uatorum conseruationem, Aeaces autem, cuius orationem
Samius, admisere Samij, filius Sylofontis Aeacis, fuit Sami tyran-
nus, ab Aristagora Milesio exutus principatu, quemadmo-
dum alij Ionæ tyranni. Itaque posteaquam Phœnices na-
uigare aduersus Ionas cœperunt, Ionesq; & ipsi naues in
cornua digestas producere, ac propius uentum est, præli-
umq;

umq; confertum, tunc quinam Iones ignaui, quique egregij fuerint, haud queo pro comperto scribere, quia alius in alijs reijcit culpam. Dicuntur tamen Samij, quemadmodum cū Aeace composuerant, sublati uelis ex acie excessisse, Samumq; abisse, præter decem naues, quarum trierarchi perma-
 manserunt, dimicaruntq;, nolentes dicto audientes esse suis ducibus. Quo ex facto commune Samiorum concilium eis donauit, ut ipsorum nomina à maioribus repetita, tanquam egregiorum uirorum, in lapide scriberentur, extatq; is lapis adhuc in foro, Lesbij uidentes Samios, qui iuxta erant, fugam capeffere, idem fecere quod Samij. Cum id plerique Ionum facerent, eorum qui pugnando persiliere, Chij præcipue circumuienti sunt: & quia nolebant perfide agere, edita egregia opera oppressi. Qui (ut superius dictum est) centum naues cum adduxissent, singulas cum quadragenis propugnatoribus delectorum ciuium, etsi cernerent permultos sociorum esse proditores, tamen inique se facturos censuerunt, si illorum similes essent. Sed relictis cum paucis discursando dimicauerunt, donec compluribus captis hostium nauibus, pluribus suarum amissis, cum ceteris in terram suam perfugerunt. Quorum uero Chiorum naues inualidae, quia laceratae erant, in insequente hoste ad Mycalem fugerunt, & impactis terræ nauibus, ac relictis, per continentem pedestre iter fecerunt. Et cum in agrum Ephesium ingressi essent, sub noctem ad urbem cōtendebant, cū illic à mulieribus sacra legifera Cereris fierent: quos armatos Ephesij ingressos agrum suum uidentes, cum de eis nihil audissent, suspicati fures esse, & ad mulieres tendere, uniuersi ad uim arcendam procurrerunt, Chiosq; interemerunt. Et hi quidem hoc casu

Trierarchorum nomina lapidibus inscripta Chiorum constantia

Chiorum exdes

occiderunt. Dionysius autem Phocensis, posteaquàm res Iō-
 num perditas intellexit, captis tribus hostilium nauibus, abijt
 non iam in agrum Phocensem, probè sciens, eum in cætera
 Ionia direptum iri, sed ut erat, rectà contendit in Phœni-
 cen. Vbi nauibus onerarijs spoliatis, raptaq; ingenti pecu-
 nia, in Siciliam nauigauit, atque illinc prodeundo, latroci-
 nia agitauit, in nullum quidem Græcorum, sed in Cartha-
 ginenses, ac Tyrrhenos. At Persæ uictis pugna nauali Iō-
 nibus Miletum à terra atq; mari, obsederunt, suffossisq; mu-
 ris, & omni genere tormentorum admoto, eam ab arce acco-
 perunt sexto quàm rebellauerat Aristagoras anno atq; diris
 puerunt, ut defuncta sit ea calamitate, quam oraculum præ-
 dixerat. Siquidem Argiuis apud Delphos de ciuitatis suæ sa-
 lute consulentibus, oraculum promiscuum redditum est,
 quod in ipsos quidem Argiuos tendebat, sed ex adiectione
 ad Milesios. Quod quatenus ad Argiuos pertineat, cum ad
 Milesiam. cum locum uenerimus, referemus: quatenus autem ad Mile-
 sios, ita habet:

Tunc quoq; commentrix operum Mileta malorum,
 Per multis cœna, & præstantia munera fiet,
 Crinitisq; pedes tua pluribus abluet uxor,
 Nostri erit ast alijs delubri cura gemellis.

Peruenerunt. Hæc tunc Milesijs contigerunt, cum ex ijs pleriq; uiri à Per-
 sis, qui criniti erant, sunt cæsi, uxores, ac liberi in prædam ces-
 serunt, templumq; quod erat in geminis, & delubrum, atque
 oraculum deflagrarunt. Nam pecuniarum, quæ in hoc tē-
 plo erant, sæpe alibi mentionem fecimus. Milesij conseruati
 è cæde, dehinc Susa perducti sunt. Quos rex Darius nulla
 alia pœna afficiēs, collocauit in urbe Ampa ad mare (quod
 rubrum uocatur) sita, ubi fluuius Tigris eam præterfluens
 exit

pxit in mare. Agrum Milesium urbi circumiectum, atque
 planiciem ipsi Persæ obtinuere, montana Caribus Pedasen-
 sibus, possidenda cesserunt. Hæc Milesijs à gente Persarum
 passis, non reddiderunt uicem Sybaritæ, qui urbe exuti, La-
 on, & Scidron incolebant. Nam Sybari à Crotoniatis dire-
 pta, uniuersi Milesij (qui puberes erant) capita deraferunt,
 & ingentem luctum indixerunt. Ex omnibus enim ciuitati-
 bus (quas nouimus) hæ præcipuè mutuo hospitio iungeban-
 tur. At non item Athenienses, sed Mileti expugnationem se
 permolestè tulisse, cum alijs multis rebus declararunt, tum
 uerò hac, quod Phrynicho docente actum, quem de Mileto
 direpta fecerat, theatrum illachrymauit & Athenienses eū,
 quod domestica mala refricuisset, nulle drachmis multa-
 uerunt, adiecto interdico, ne quis postea eo actu uteretur.
 Et Miletus quidem Milesijs desolata est, Samijs autem ijs,
 qui aliquid habebant, adeò non probatum est id, quod eorū
 duces erga Medos facerant, ut initio secundum pugnam na-
 ualem consilio, uisum fuerit prius quàm eò tyrannus Aeaces
 ueniret, in coloniam proficisci, ne manentes, & Medis serui-
 rent, & Aeaci. Benim per hoc idem tempus Zanclei, (qui
 sunt Siculi) missis in Ioniam nuncijs, sollicitabant Iones ad
 pulchrum litus, cupientes illic urbem Ionum condere. Hoc
 autem litus quod pulchrum dicitur, Siculorum quidem est,
 sed ad Tyrrhenum Siciliae uergit. His ergò sollicitantibus,
 soli ex Ionibus Samij cum ijs (qui effugere) Milesijs eò con-
 cesserunt. Quibus in Sicilia tendentibus, iamq; appulsis Lo-
 eros, qui sunt in Zephyris, hoc rei contigit, ut interea Zan-
 clai, unà cum suo rege (cui nomen erat Scythes) obsiderent
 urbem Siculorum, ut eam expugnarent. Idq; cum audisset
 Anaxile-

Pedasenseq.
 Gares.
 Laos.
 Scydros.
 Sybariq.

Phrynich
 comedia.

Zanclei.

Litus pul-
 chrum.

Loeri epize-
 phys.

Scythes rex.

Anaxile-

Anaxileus tyrannus Rheginus, quod erat Zancleorum hostis, aggressus Samios, suasisse ut pulchrum litus, ad quod navigarent, ualere sinerent, & Zanciam occuparet uiris desertam. Samii persuasi, Zanciam occuparunt. Id Zanclei cum audissent, urbi suae suppetias ferunt, aduocato Hippocrate Gela tyranno. Erat enim is eorum socius. Qui posteaquam ad illos iuuandos cum exercitu uenit, Scythae Zancleorum principi tanquam urbis desertori, & fratri eius Pythogeni, uincula indidit, eosque in oppidum Inycum relegauit, ac ceteros Zancleos Samiis (cum quibus publice locutus fuerat) dato & accepto iureiurando, prodidit. pacta mercede, ut dimidium omnis praedae urbanae, atque captiuorum ipse haberet: item omnia, quae in agris essent, quanquam plerisque Zancleorum titulo captiuorum in uinculis habebat, quorum summos quosque trecentos Samiis occidendos tradidit, quod tamen illi facere noluerunt. Ceterum, Scythis Zancleorum princeps, ex Inyco profugit in Himeram, atque illinc transmisit in Asiam, ascenditque ad Darium regem: quem Darius iustissimum uirorum omnium censuit, qui à Græcia ad se ascendisset. Nam cum exorato rege in Siciliam abiisset, rursus à Sicilia ad regem rediit, donec natu grandior, ac beatus apud Persas excessit à uita. Samii itaque Medis liberati, Zanciam urbem pulcherrimam nullo negotio adepti sunt. Post nauale praelium pro Mileto gestum, Phœnices iubentibus Persis Aeacem Sylofontis tanquam de ipsis bene meritum, et qui egregiam operam nauasset, Samum reduxerunt. Quae ciuitas sola ex omnibus, quae à Dario rebellauerunt, ea fuit, cuius neque urbs, neque templa incenderentur, quod in pugna nauali à sociis defecisset. Statim expugnata Mileto, Persae Cariam cepere, ciuitatibus partim se

ultrò

Hippocrates.

Pythogenes.

Inycum oppidum.

Caria capta.

ultrò deditibus, partim ui. adaclis. Et hæc quidem ita gesta sunt. Histiaeo autem Milesio, dum circa Byzantiū agit, & Ionum onerarias naues, quæ è Ponto cursum tenebant, intercipit, affertur nuncius de rebus ad Miletum gestis. Itaque negocijs ad Hellespontum pertinentibus, Bisalta Apolophanis Abydeno delegatis, ipse habens Lesbios Chium nauigat, & apud locum quendam agri Chij, ubi uocant concaua regionis, quòd ab eius præsidio non reciperetur congressus, permultos interficit, tam eorum, quàm caterorum Chiorum: & ex oppidulo quodam progrediens cum Lesbij, Chios ex pugna nauali malè affectos, subegit. Sed uidelicet quoties ingentes sunt euenturæ calamitates, uel ciuitati, uel nationi, solent signis prænunciari. Etenim Chij ante hanc cladem ingentia signa contigerant. Vnum, quòd ex choro centum iuuenum, quos miserant Delphos, duo omnino redire, nonaginta octo pestilentia absumptis. Alterum, quòd sub idem tempus, paulo antè naualem pugnam, tectum supra pueros literas discentes corruit, ita, ut ex centum uigintipueris unus omnino euaserit. Hæc eis signa Deus præmonstrauit. Post hæc excepit pugna naualis, quæ ciuitatem in genna deiecit. Accessit ad cladem pugna Histiaeus cum Lesbij, qui Chios iam exhaustos facile ad excidium deduxit. Histiaeus illinc cum multa Ionum, & Aeolum copia aduersus Thasum contendit. Cui Thasum obsidenti, cum esset nunciarum Phœnices à Mileto in reliquam Ioniam profectos esse, Thasum inexpugnatam reliquit, atq; in Lesbum traiecit cum omnibus copijs: & illinc quòd copias suas formidabat, traiecit in prouinciam Atarnis, tanq̃ frumentandi gratia, tam illinc, quàm ex agro Caico, qui erat Mysorum.

Erat

Concaua regionis.

Signa uenturæ calamitatis.
Chorus iuuenum pestilentia absumptus.
Scholæ tectum in pueros collapsum.

Thasus.

Histiaeus ca-
pitur.

Erat in ijs locis fortè Harpagus, uir Persa, non parui exerci-
citus dux: qui cum Histiaeo egresso in terram, certamine cō-
misso, & ipsum Histiaum uiuum cepit, & maiorem exerci-
tus eius partem occidit. Hunc autem in modum captus est
Histiaus: Dum Græci cum Persis pugnarent apud Malend
regionis Atarnitidis, ac diu præstarent, mox equitatus emissus,
in Græcos impetum dedit. Quo ex facto uersis in fugam
Græcis, Histiaus haud credens ob præsentem noxam se in-
terfectum iri ab rege, ob quandam uitæ cupiditatem captus
est: qui ut fugiens capiebatur à quodam Persa: utq; ab eodẽ
erat transfodiendus, sese Milesium Histiaum esse lingua Persi-
fica utens indicauit. Quem opinor, si seruatus ad regem Da-
rium perductus fuisset, nihil tale fuisse passurum, remissa ei
à Dario culpa. Nunc ne id contingeret, nèue fuga elapsus
rursus apud regem magnus existeret, Artaphernes Sardium
prætor, & Harpagus qui ceperat eum, Sardis perductum in
crucem sustulerunt: sed truncum. Nam caput sale conditum
Susa ad regem Dariũ detulerunt. Ea re audita, Darius ob-
iurgatis qui id fecerant quod hominem uiuum in conspectu
suum non adduxissent, iussit Histiaei caput eos elatum, atq;
obuolutum sepelire, tanquam de ipso homines, at de Persis
benemeriti. Ita res Histiaei habent. Persarum nautica copia
circa Miletum cum hybernassent, aliter à profectioe an-
no haud difficulter insulas continenti adiacentes ceperant,
Chium, Lesbum, Tenedum: quarum insularum ut quaque
capiebant, euertricularant. Euertricularant autem hunc in mo-
dum: Viri manum mutuo tangentes, à mari aquilonari ad
australe pertranscunt. Post hæc omnem insulam peragunt,
uenando homines. Ceperunt quoq; in continente urbes Iades
eadem ratione, præterquam quod non euertricularunt homi-
nes:

Histiaus in
crucē sub-
latus.

Euertriculatio.

nes:

hæc neq. enim poterant non falsò cesserūt ea, quæ duces Persarū minati sunt Ionibus, cū ex aduerso castra haberent. Nā posteaquā positi sunt urbibus, formosissimos quosq. puerorū seligentes castrauerunt, exēctis testibus facientes eunuchos. Virginesq. speciosas ad regem transportarunt: & super hæc urbes cū ipsis templis cremauerunt. Ita tertio Iones sunt in seruitutem redacti, primū à Lydis, bis deinceps à Persis. Profectus ab Ionia naualis exercitus, omnia quæ ad leuam sunt in Hellespontum nauigantibus, subegit. Nam quæ sunt ad dextram, iam subacta erant à Persis per continentē. Hellesponti autem hæc in Europa sunt, Chersonesus, in qua frequentes sunt urbes, & Perinthus, & super Thraciam mitri, & Selymbria, & Byzantium. Quorum Byzanti, & qui ulteriori in littore sunt Chalcedoni, ne expectauerunt quidem aduentum Phœniciaē classis: sed relictis suis urbibus, in interiora Euxini ponti recesserunt, ibiq. urbem Mesambriam cōdiderunt. His urbibus, quas commemorauī incensis, Phœnices ad Præconnesum, & Artacem conuertuntur. Quibus & ipsis igni traditis, rursus in Chersonesum reuehuntur, euerfuri ceteras urbes, quas superiore accessu non euerterāt. Nā Cyzicum ab initio ne accesserant quidem, quod ipsi Cyziceni iam ante aduentum hūc classis Phœnicū sub rege erāt cū se Œebari filio Megabyxi, qui Dascyli præses erat, dedissent. Ceteras Chersonesi urbes, præter Cardiam, Phœnices subegerunt quātum ad id tempus tyrannus fuerat Miltiades, filius Cimōnis, nepos Stefagoræ: cuius imperij autor fuerat Miltiades Cypseli filius, ad hunc modū: Dolonci Thracæ, qui Chersonesum hanc tenebat, cū ab Absinthijs bello uexarentur reges suos, ut de bello consulerent, Delphos miserunt. Quibus Pythia respondit, ut coloniæ in suam

Castratio inueniunt.

Iones tertio in seruitutem acti.

Miltiades, Clamoris filius.
Absinthij.
Doloncorum oraculum.
Pististratus.
Thetrippo-
trophus.
Miltiades Cypseli.
Philæus

terram

terram deducendæ eum autorem asciscerent, qui primus eo
 templo abeuntes hospitio inuitasset. Dolonci sacram uiam
 ingressi, per Phocenses, atq; Boeotios iter fecerunt. A quo-
 rum nemine inuitati, Athenas diuertunt. Ea tempestate A-
 thenis omne quidem imperium tenebat Pisistratus: domina-
 batur tamē, & Miltiades Cypseli, è familia Tetrippotrophi,
 ab Aeaco, & Aegina oriundus, nuper familia facta Athe-
 niēsi, cuius autor extitit Philæus Aeaci filius. Miltiades hic,
 ut sedebat in domus suæ uestibulo, cernens Doloncos præ-
 tereuntes, non illius loci uestem gerentes, neq; tela, homines
 inclamauit: accedentibusq; obtulit domicilium, & hospitium
 congiarium. Illi in domum excepti, & hospitaliter accepti,
 aperuerunt ei oraculum, precesq; addiderunt, ut deo obse-
 queretur. Miltiades ea oratione audita, confestim persuasus
 est, ut qui pertæsus imperium Pisistrati, cuperet illinc emigra-
 re: protinusq; Delphos se contulit oraculum cōsulturus, nū-
 quid facere deberet, quod à Doloncis rogaretur. Iubente
 Pythia, ita Myltiades Cypseli, qui quadrigario curriculo
 prius Olympiacam palmam reportauerat, unā cum Dolon-
 cis nauigauit, sumptis Atheniensium uoluntarijs, quibusq;
 ad expeditionem incundam: & ubi locum tenuit, ab ijs, qui
 se deduxerant, tyrannus creatus est. Is ante omnia Cherso-
 nesi Isthmum, id est, breuem inter duo maria intercapedi-
 nem, ab urbe Cardia ad Pactyam muro præcepit, ne ab
 Absinthijs regionem incursantibus infestari posset. Est au-
 tem Isthmus hic sex, ac triginta stadiorum. Ab Isthmo in-
 trorsus, omnis Chersonnesus quadringentorum uiginti sta-
 diorum est longitudinis. Interseptis igitur faucibus Cher-
 sonnesi Miltiades, atq; hoc modo Absinthijs cohibitis, primis
 caterorum Lapsacenis intulit bellum. Illi dispositis insidijs
 cum

Isthmus.

Miltiades ca-
pitur.

eum uiuum excepere. Ea re Cræsus Lydus audita (erat autem Cræso Miltiades charus) per nuncios Lampsacenis præcepit, ut hominem missum facerent: alioqui se illos in more pini extriturum comminatus est. Hac oratione nutantibus Lampsacenis quid sibi uellet, quod Cræsus minabatur se illos in morem pini extriturum, uix tandem quidam è maioribus natu intelligēs, quid illud esset, exposuit inquiring Pi-
 num ex omnibus arboribus solam esse quæ excisa nullam so-
 bolem remittat, sed prorsus emoriatur. Ea propter ueriti Cræsum Lampsaceni, solutum Miltiadem remiserunt. Ita Miltiades ob Cræsum euasit: qui postea sine liberis moriēs, imperium atq; opes tradidit Stefagoræ, Cimonis sui è matre germani filio. Ei defuncto, Chersonita (ut mos est condito-
 ri urbis) sacrificant, certamenq; equestre ac gymnicum sta-
 tuto tempore celebrant, in quo nulli Lampsacenorum certare permittitur. Durante cum Lampsacenis bello contigit, ut Stefagoras quoq; liberis orbus decederet, apud curiam percussus securi in capite à quodam, qui se transfugam uer-
 bis simulabat, sed re ipsa hostis erat, & quidem atrox. Stesa-
 gora hunc in modum defuncto, Pisistratida Miltiadem Cimo-
 nis filium fratrem defuncti, cum trireme ad suscipiendas in Chersoneso res dimiserunt: in quem etiam Athenis bene-
 ficia contulerant, tanquàm non sanè conscij mortis Cimo-
 nis patris eius: de qua morte alio in libro qualis fuerit com-
 memorabo. Miltiades ut uenit in Chersonesum, domi sese continebat, in honorem uidelicet Stefagoræ fratris. Quod
 audientes Chersonitæ, undiq; ex omnibus ciuitatibus prin-
 cipes contraxerunt ad lugendam cum Miltiade fratris ne-
 cem. Hi postquam uenerunt illuc in uincula coniecti sunt:
 & Miltiades Chersonesum obtinuit conductis auxiliarijs:

Reprehen-
 dit hoc lo-
 co Herodo-
 tum Aulus
 Gell. cap.
 3. lib. 8.
 Pini na-
 tura.

Stefagoræ
 ex eo.

Olorus rex. *filiamq; Olori regis Thraciae Hegesipylam duxit uxorem.*
 Hegesipyla. *Quem etsi nuper illuc profectum, tamen non mediocriter sed grauius sanè negocia exceperunt. Nam tertio quàm hæc gesta sunt anno, è Chersoneso profugit, non ausus expectare uenientes Scythas Nomades, quàm ab rege Dario irritati, coactis copijs ad hanc usq; Chersonesum processerunt. Illis digressis, cum rursus Dolonci reduxere, tribus annis antequàm alijs curis implicaretur. Tunc Phœnices apud Tenedum esse cum audisset, quinq; cum triremibus (quas presentibus facultatibus impleuerat) Athenas nauigauit profectus ab urbe Cardia. Qui dum per sinum nigrum transmissa Chersoneso cursum tenet, à Phœnicum classe circumuentus, ipse quidem cum quatuor tritemibus ad Imbrum euasit: quintà Phœnices insecuti ceperunt: cui præerat Miltiadis filius, natu maximus Metiochus, non ex filia Olori Thracum regis, sed ex alia muliere. Eum Phœnices cum Miltiadis filium esse cognouissent, ad regem perduxerunt, rati se magnam apud eum gratiam inituros: quoniam Miltiades in dicenda apud Iones sententia suasisset, ut Scythis rogantibus Iones soluta rate, domum abire, obtemperarent. Oblato si-*

Metiochus. *bi Metiocho, Darius tantum abest, ut quicquam mali fecerit, ut perimulctis eum bonis affecerit. Donauit enim domo, facultatibus, uxore etiam Perside: ex qua liberi geniti sunt, qui inter Persas censentur. Miltiades autem ex Imbro Athenas peruenit: neq; hoc anno quicquam est à Persis amplius in Ionas factum, sed benignè sanè cumeis actum. Hoc anno Artaphernes Sardium præses, accitis hostium nuncijs, adegit Iones ad pacificationes inter se faciendas, de tradendis mutuo ijs, qui iniurias intulissent: neue alij in alios grassarentur. Ad hoc adactis Ionibus, per parasangas (ita enim Persæ tricena stadia appellant) regiones diuisit:*

regio-

regfonatimq; uetligal instituit, quod regi penderent : quod uetligal ab Archapherne institutum ad meam usq; ætatem qui illic fuere, perpenderunt, eadem penè qua prius conditione institutum. Et hæc quidem illis pacata erant. Ceterum ineunte statim uere. alijs ducib. à rege abdicatis, Mardonius Gobrys filius, adhuc adolescens, & recens in matrimonium accepta Dærij filia Artoxostra, ad mare descendit. permagas ducens peditum classiariorumq; copias. Quo cū exercitu postquam in Siciliam peruenit, ipse conscensa naui cum classe abiit, alijs ducibus pedestres copias in Hellespontum ducentibus: ubi præteruēctus Asiam, in Ioniam peruenit Mardonius. Miram hic rem ego referam ijs Græcis, qui non assentiuntur, Otanem inter septem Persas suasisse potiorē esse Persis statum populare, abdicatis tyrannis. Mardonius statum popularem in ciuitatibus constituit. His actis, in Hellespontum ire contendit: ubi coacta ingenti ui nauium ac peditatus, eas copias traiecit Hellespontum, perq; Europam iter Erēthriam uersus atq; Athenas faciebat. Hæc igitur ciuitates prætextu Dario erant belli inferendi: sed in animo habebat quamplurimas posset Græcarum ciuitatum subigere Nam & classe Thasios, qui in eum arma non sumpserat, subegit: & peditatu Macedonas, ultra eos qui iam seruitibani, in seruitutem redegit. Etenim quæ intra Macedones sunt nationes iam subactæ erant. Hæc classis à Thaso profecta ac terrā legens ad Acanthum usq; processit: & ex Acantho profecta, dum Aithon circumuehitur, uentus aquilo uehemens, atq; admodum atrox & intolerandus dicitur in eam ingruisse nauiumq; plerasq; in Aithon propulsas, ad trētentas affluxisse, ut supra uiginti millia hominum interierint. partim à feris rapti. partim quod natare nescirent, partim petris allisi (nam seuissimum circa Aithon est mare)

Artapher-
nes Ionib:
uēctigal
imposuit.

Mardonius.
Otanis sed
entia.

Thasii sub-
acti.
Macedonū
subacti à
Dario.

partim gelu absumpti. Et cum nautico quidem exercitu ita actum est. Mardonium autem cum pedestribus copijs in Macedonia statiuam habentem, Thraces Brygi sub noctem inuasere: & cum alios multos ex eis occiderunt, tum ipsum Mardonium uulnerauerunt. Sed non idcirco seruitutem Persarum deuitare potuerunt. Nam Mardonius non prius ex ijs locis decessit, quàm illos in suam redegit potestatem. His subactis rursus reduxit exercitum, tum ob acceptam apud Brygos calamitatem in exercitu terrestri, tum ob maiorem Thasiorum prouentus. Ita hic exercitus pugna turpiter gesta, rediit in Asiam. In sequenti anno Darius ante omnia Thasios à uicinis insimulatos tanquam defectionem molientes, misso nuncio iussit diruere muros, & naues in Abdera recipere. Nam Thasi, ut qui ab Histiaeo Milesio fuerant obsessi, & prouentus magnos habebant, pecunia multa utebantur cum in compingendis nauibus longis, tum ualidioribus muris urbi circumdandis. Erat autem eis prouentus ex continenti atq; ex metallis. Et fossitia quidem metallorum aureorum materia, 70. talentorum: ex Thrasijs at metallis minus: sed tamen frequenter ita, ut si Thrasii fuissent immunes tributorum fuerint eis in summam prouentura quotannis ex continenti atq; ex metallis 200. talenta, & quando plurimum 300. Quæ metalla ipse quoq; inspexi, & tamen longè admirabiliora fuere, quæ Phœnices ij. qui cum Thaso eam insulâ condiderunt, inuenere: quæ insula ab hoc Thaso Phœnice nomen obtinuit. Hæc autem Thasi Phœnicea metalla sunt inter locum, qui uocatur Aenyrorum & Cœnyrorum sita: atq; è regione Samothraciæ ingens mons indagando euersus est. Et hoc quidem huiuscemodi est. Thasi autem iubente Dario, & muros suos diruerunt, & naues omnes in Abdera receperunt. Post hæc Darius, quid in animo

Græci haberent, pugnarent secum, an sese dedere, tentandū
 ratus, legatos per Græciam dimittit, alios alibi iussos petere
 terram & aquam: Hos in Græciā, alios item ad tributarias
 sibi maritimas ciuitates mittit, imperans longas naues fieri,
 & hippophoras, id est, naues, quibus equi feruntur. Dum hæc
 isti comparant, legatis per Græciam euntibus, & quæ Per-
 sas præceperat petentibus, terram multi in continente popu-
 li dederunt. Insulani quoq; cum alij omnes, ad quos eadem
 petituri legati accessere, tum uero Aeginetæ. Qua de re cō-
 tinuò Athenienses irritati sunt, quòd putarent hostili in i-
 pso animo dedisse terram & aquam Aeginetas, ut unā cum
 Persa aduersus Athenas militarent. Itaq; libenter occasio-
 nem contra Aeginetas amplexi, Spartam profecti illos insi-
 mulauerunt, quòd facto eo, Græciam prodidissent. Ad hæc
 delationem Cleomenes Anaxandridæ filius, Spartiatarum Cleomenes
rex.
 rex, Aeginam transmisit, animo præcipuos eius rei autores
 comprehendi. Conante illos comprehendere, cum alij Aegi-
 netæ resistere, tum præcipuè Crius Policrii filius, negans eū
 gauisurum non quem abduceret Aeginetarum. Nam id eū
 facere sine communi consilio Spartiatarum, se ab Atheniē-
 sibus pecunia corruptum. Alioqui cum altero rege uenturū
 fuisse ad se comprehendendos. Hoc autem dicebat ex episto-
 la Demarati. Eum Cleomenes ab Aegina discedens interro-
 gauit, quod ei nomen esset? Ille respondit quod erat Erios,
 id est, aries. Cui Cleomenes: Crie, inquit, iam nunc præferra-
 to cornua tanquam occursurus magno malo Sparta. Per id
 tempus Demaratus Cleomenē insimulabat, & ipse rex Spar-
 tiatarum re alia nisi familia inferior Cleomene: (ab eodem
 enim oriundi) sed familia Eurysthenis, qui primigenius
 fuerat, nōnihil honoratior erat. Etenim Lacedæmonij nulli

poëtarum assentientes, negant se in eam quam nunc possident regionem deductos à filiis Aristodemi: sed ab ipso Aristodemo regnante, qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hilli filius. Nec multo post Aristodemi uxorem nomine * Argiam
alias. * Aegnam, quam dicunt fuisse filiam Autesionis, qui fuit Tisameni, q fuit Tersandri, q fuit Polynicis filius, peperisse geminos: eisq natis Aristodemum morbo decessisse. Lacedæmones aut qui tunc erant, inito consilio creasse regem è pueris eum, qui esset primigenius, ut lex iubebat. Sed nescientes utrum puerorum eligerent, cum essent similes ac pares, id cum nequirent ipsi decernere, prius fuisse percontatos genitricem, eaq negante se dignoscere sed dissimulante, quod uidelicet cuperet ambos effici reges, ita hæsitabundos Lacedæmonios Delphos sciscitatum misisse, quid in ea re agere deberent, & hys Pythiam respondisse, ut utrumq puerorum ducerent ad regem, sed primigenium magis honorarent. Hoc responso à Pythia edito, Lacedæmonios nihilominus incertor quo pacto primigenium reperirent admonitos fuisse à quodam Messenio nomine Panite, ut obseruarent, utrū puerorum mater priorem lauaret, cibaretq: quam si prehenderent eodem semper modo faciliare, habituros id omne quod quærent, & inuenturos quod uellent: sin illa alternando erraret, palam fore ne ipsam quidem quippiam magis nosse, & isti aliam rationem inirent. Ibiq Spartiatis ex admonitu Messeny obseruantes matrem puerorum, ignorā cur obseruaretur, animaduertenteq: illam præferentem alteri primigenium, tum cibando, tum lauando, accepisse puerum, qui magis honorabatur à matre, tanquam primigenium, publiceq: alendū curasse, imposito ei nomine Eurystheneo. Hæc iuniori Procle. Hos autem fratres, ubi adoleuerunt, per omne

pame uitæ tempus inter se diffensisse, & itidem eorum postea
 eos perseuerasse. Hæc soli Græcorum Lacedæmonij aiunt.
 Nam quæ commemorantur à Græcis, ego scribo: hos Do- Doriensium
principis
origo.
 riensium reges usq; ad Perseum Danaæ filium à deo genitum,
 recenseri rectè à Græcis, & ostendi Græcos esse. Iam
 tum enim illi inter Græcos censebantur. Ideò autem dixi,
 usq; ad Perseum, nec alius repetij, quòd nullum Perseo co- Perseus
Assyrius.
 gnomen tum fuit mortalis patris, quemadmodum Herculis
 Amphitryon. Itaq; à me rectam rationem sequente, dictum
 rectè est, Usq; ad Perseum. A Danae uerò Acrisii filia, re- Acrisius.
 trorsum patres eorum recensendo, constabit principes Do-
 riensium ex Aegypto oriundos. Hæc generis recensio ex
 commemoratione Græcorum facta est. Vt autem à Persis
 fertur, Perseus ipse cum esset Assyrius, factus est Græcus, at
 non progenitores eius. Nam progenitores Acrisii recensere,
 ad progeniem Persei nihil attinet: qui quidem (quemadmo-
 dum Græci aiunt) Aegyptij fuere. Hæc de his hætenus.
 Quod autem regnum Dorum, cum Aegyptij essent, sibi ira-
 ditum acceperint, hoc (quoniã ab alijs est) omitemus. Quæ
 uerò alij non attigerunt, eorum faciemus mentionem. Hæc
 dignationes regibus Spartiatæ tribuerunt: duo sacerdotia
 Iouis Lacedæmonij, & Iouis cælestis, & ius belli in quan-
 cumq; libuerit regionem inferendi, ut id nulli Spartiatarum Spartano
rum regis
iura.
 prohibere fas sit, aliqui piaculari crimine teneatur: ut in ex-
 peditionibus adeundis primi eant reges, in abeundo postre-
 mi sint. Centum delecti uiri eis in militia custodes ad-
 sunt. In egressibus utantur quotcunque pecoribus li-
 buerit: quorum immolatorum pelles omnes ac terga ac-
 cipiant. Bellica hæc. Alia sunt, quæ pacis tempore
 eis tribuantur: Quoties aliqua publica uisceratio sit,

primi in cœna reges discumbant: & q̃s primis distribui incē-
 piat utriq; eorum duplum omnium, quàm cæteris conuictis:
 libaminaq; immolatorum & coriæ, eorū sint, Singulis quoq;
 calendis instantis mensis, singula pecora utriq; è publico dē
 Medimnus, tur Apollini immolanda: & farinæ medimnum, id est, sex mo-
 dia & uini Laconicus quartarius: & in spectaculis singulos
 rum certaminum certis locis præsideant. Liceatq; quibus-
 cunq; libeat ciuibus inniti, & utriq; binos eligere Pythios:
 Pythii qui Sunt autem Pythij, qui Delphos ad consulenda oracula mit-
 untur, quiq; publicè cum regibus pascuntur. Regibus ad cœ-
 Chœnices, nam non euntibus, mittantur binæ chœnices, id est, semodia
 Cœtylæ, farinæ, & uini singulæ cottylæ, id est, sextarij: presentib; du-
 pla dentur omnia. Eadem ratione à priuatis quoq; inuitati
 ad cœnam, honorentur. Vaticinia, quæ edentur, ipsi custo-
 diant, sed conscijs Pythijs. Iudicent autem soli reges ea quæ
 iam dicam, uidelicet de uirgine pupilla utri danda sit, ei ne
 cui mater, an cui pater desponderat: nec non de uijs publi-
 cis: & si quis adoptiuum filium facere uelit inuijs regibus.
 Liceat quoq; eis pro suo arbitrio assidere in senatu, qui con-
 stat ex duodetriginta senibus: Si eò non accesserint, eorum
 Senatus maxime propinqui duo senatores, ius regum obtineant duos
 Spartanorū. calculos ponendi, tertium pro seipsis. Vuentibus hæc regi-
 bus à republica Spartiatarū tribuuntur, illa defunctis. Equi-
 tes per uniuersam Laconicam obitum regis enunciant: fœ-
 minæ per urbem circumeuntes, ollas pulsant. Cumq; hoc
 fit, necesse est ex singulis domibus duos ingenuos, marem ac
 fœminam, luctu fœdari, magnis pœnis (nisi hoc faxint) im-
 positis. Eadem circa funus regum consuetudo Lacedæmo-
 nijs est, quæ barbaris Asianis. Nam pleriq; barbarorum eq-
 dem ritu in mortibus regum utuntur. Siquidem posteaquā
 mortem

mortem obiit Lacedæmoniorum rex, oportet eius exequijs Lacedæmonio-
ram regum fu-
nera.
adesse ex omni Lacedæmonis regione necessarios quosque

Spartiatarum, qui sunt numero uiciorum. Quorum, & itē
seruorum, atq; ipsorum Spartiatarum, posteaquam multa
millia in unum coacta sunt, promiscuē cum mulieribus fron-
tes suas intrepidē pungunt, & ululatu immenso utuntur, ul-
timum quonque regum dicentes fuisse optimum. Qui uerō
regum in bello perijt, eius simulachrum cum expresserunt,

in toto bene strato efferunt. Cuius tumulatione decem dies
institium est: nullusq; magistratum confessus, sed luctus cō-

*Qui instit
morum ius est.
quidq; instituit*

tinens. In hoc quoq; cum Persis illi conueniant, quod defun-
cto rege alter qui succedit, liberat ære alieno, quicunq; Spar-

tiata aliquid, aut regi aut reipublicæ debebat. Apud Persas
qui rex creatus est, omnibus ciuitatibus tributum quod de-

beant, remittit. Cum Aegyptijs etiam Lacedæmonij in hoc
congruunt, quod eorum præcones & tibicines & coqui, in

paterna artificia succedunt: & coquus ē coquo, & tibicen ē
tibicine, & præco ex præcone gignitur. Neq; ulli propter uo-

calitatem alijs insidiantes seipso ingerunt, sed in paterno
opere perseverant: atq; hæc quidem ita sunt. Cleomenem

tunc, cum apud Aeginam esset, communi Græciæ bono ope-
ram dantem insimulabat Demaratus, non tam Aegimetis

stodens, quàm inuidia & odio ductus. Quem Cleomenes
ab Aegina reuersus consultabat, ut regno summoeretur, ob

hanc rem intendens in eum actionem: Ariston Sparta re-
gnum obtinens, cum ē duabus uxoribus liberos non suscipe-

*Ariston rex De-
marati genita-
ra.*

ret, neq; in se culpam eius rei esse agnosceret, tertiam duxit
uxorem, & duxit hunc in modum: Erat ei amicus quidam

Spartiatata, cuius opera ex omnibus ciuibus maxime uteba-
tur. Cui uiro erat uxor speciosissima, ex turpissima talis fa-

Mulier extor-
pissima specio-
sissima

Etia. Siquidem hanc mala forma præditam esse cernens nu-
trix sua, idq; parentes eius, utpote locupletes agreferre, hos
excogitavit, ut puellam singulis diebus baiularet ad He-
lena templum, quod est in loco qui dicitur Therapne, super
sanum Phœbi. Eo quoties nutrix intulerat puellam, stans
ante simulachrum, deam precabatur, ut alumnam de formi-
tate liberaret. Qui aliquando exeunti de templo, mulier qua-
dam apparuisse fertur, atq; interrogasse illam quidnam in
ulnis gestaret? & cum nutrix se infantem gestare respondi-
set, iussisse sibi ostendi. Cumq; negaret nutrix se id facturâ,
quod infantem parentes sui uetuisent, ostendi cupiam, insti-
tuisse iubere prorsus ut sibi ostenderetur. Igitur nutricem, cū
illam uideret id usq; adeo expetere, ostendisse infantem. Il-
lam uero demulcentem caput de infantis dixisse, futurâ eâ
omnium Spartanorum formosissimam. Atq; ab eo die pri-
stinam speciem decidisse: quâ cum ad nubilem peruenit et a-
tem, duxit uxorem Aegetus Alcidis filius, ille amicus Aristo-
nis. Eius mulieris amore titillatus cum esset Aristo, hanc rē
commemius est: Ageto sodali suo, cuius illa erat uxor, recepit
se dono daturum unam ē suis rebus quamcumq; ille optaret:
atq; inuicem iussit illum simile munus sibi dare. Aegetus nō
hīl de re uxoria suspicatus, cum uideret Aristoni quoq; uxo-
rem esse, accepit conditionem: & in eam rem iusiurandum
interpasiuit. Cui mox Aristo ē suis rebus preciosis donauit,
quam ille elegit. Ipse uicissim, cum eis partes petendi mune-
ris ab illo fuerunt, ibi optauit uxorem eius adduci. Aegetus
dicere, se præter unum cetera annuisse: iureiurando tamen
adactus, ac dolo seductus, ad eam ducendam abiit. Ita ter-
tiam hanc Aristo, repudiata secunda, duxit uxorem: qua

circa

*strea legitimum pariendi tempus, nondum exactis decē mensibus, hunc ei genuit Demaratum. Aristo, cum ei sedenti in basilica cum Ephoris quidam famulus nuncium nati filij attulisset, sciens quo tempore duxisset uxorem, deductis in digitos mensibus, dixit iureiurando: Hic non est filius meus. Quod audientes Ephori, haud magni fecere in praesentia. Sed posteaquam puer adoleuit, praetuit Aristonem dicti, opinantem utiq; filium suum esse Demaratum: cui ideo nomen impositum est Demaratus, id est, à populo uotis petitus: quod ante eum natum omnis populus uota fecit, ut Aristoni omnium ante id tempus regum probatissimo filius gigneretur: ea de re id nomen impositum est. Interiecto demde tempore Aristone uita functo, Demaratus obtinuit regnū: sed uidelicet necesse erat, ut id quod auditum fuerat, hominem regno priuaret. Ea propter à Cleomene uehementer in simulabatur: cum antea quod ab Eleusine abduxisset exercitum, cum eo tempore, cum aduersus Aeginetas cum Medo sentiens, traiecit Cleomenes. Ergo ingressus eum urgere Cleomenes, componit cum Leutychide Memaris filio, Argis nepote, ex eadem qua erat Demaratus familia, ea pactione ut si eum regem in locum Demarati constituisset, se aduersus Aeginetas comitaretur. Erat autem Leutychides Demarato inimicus, ob hanc praecipue causam, quod cum Percala filia Chilonis filij Demarmeni ei desponsata esset, Demaratus insidiosè hominem coniugio priuauit, praecipua & praecepta uxore ac retenta. Ob hanc causam Leutychidi inimicitia cum Demarato extiterē. Is tunc Cleomene sollicitante contra Demaratum iurauit, negans eum ritè Spartano- rum esse regem, quod Aristonis filius non esset: deinde quod iurauerat insitit confirmare, quod Aristo aliquando di-
Demarati
nomen.
Leutychides,
Percala.
tiffet,*

xiisset, cum ei nunciasset famulus suus filium ei natū, & mens
 ses conferens iureiurando negasset illum esse filium suum.
 Huic uerbo insistens Leutyichides, pronunciabat Demaratū
 neq; Aristonis filium esse, neq; ritē Spartæ regnare: eisdem
 Ephoris adhibitis testibus, qui Aristoni assidentes tunc hæc
 ab illo audierant. Tandem re in contentionem deducta, ui-
 sum est Spartiatis oraculum (quod Delphis est) consulendū
 an foret Demaratus Aristonis filius, nec ne. Ibi Cleomenes,
 cum ex ipso ad Pythiam prouidentia nihil suspicionis es-

Colon. set, subornat Colonem quendam Aristophanti filium, homi-
Perialla. nem maxima apud Delphos auctoritate, ut persuadeat Peri-
 alla mulieri uaticinantium Antistiti, dicere ea quæ Cleome-
 nes uolebat, dici. Ita Pythia sciscitantibus ijs, qui ad oracu-
 lum erant missi, negauit Aristonis filium esse Demaratum.
 Quæ tamen res sequenti tempore palam facta est, & Colo
 è Delphis profugis, & Perialla honore abdicata. Hactenus
 quæ ad deponendum regno Demarata acta sunt. Is è Spar-
 ta ad Medos profugit, ob hanc contumeliam, quod eū eie-
 ctus regno gereret magistratum, adessetq; spectaculo gym-
 nopædiarum, id est, nudorum puerorum palestræ, misit ad
 eum Leutyichides, in locum Demarati rex factus, deridendi
Leutyichides insultandiq; causa, ministrum, qui interrogaret qualis esset
rex. præfectura post regnum. Eam interrogationem agrè ferēs
 Demaratus, respondit se utrunq; expertum, illum uerò nō:
 & eam interrogationem Lacedæmonijs futuram initiū plu-
 rimæ aut calamitatis aut felicitatis. Hæc locutus, uelato ca-
 pite è theatro domum abiit, confestimq; præparatum Ioui
 bouem immolauit, quo immolato, matrem accersit: quæ cū
 aduenisset, positis in eius manus extis, mulierem his uerbis
 obsecrauit. Per ego te mater cū aliis deos, tum Iouem hūc
 dome-

domesticum quem tango precor, promas mihi ueritatem, quisnam reuera meus sit pater. Nam Leutyichides inter cōiicia obijcit, te è priore uiro grauidam, ita ad Aristonem uenisse. Alij etiam dementius referentes, aiunt, te ad domesticū asinarium uenitasse, illiusq; me filium esse. Qua de re ego te audiens obsecro, ut uerum dicas. Si quid enim eorum quæ dicuntur fecisti, non sola fecisti, sed quod multa. Et multus de hac re Sparta sermo est, negantium Aristoni fuisse genituram ad filios procreandos. Nam si fuisset, priores uxores fuisse concepturas. Hac Demaratus. Cui mater ita respondens: Fili, inquit, quoniam precibus mecum agis, ut dicam ueritatem, omne tibi uerum exponetur: Vt me domum Aristō duxit, tertia quam me duxerat nocte, simulachrum tanquam Aristonis ad me uenit, quod posteaquàm ad mecum concubuit, corona quam gestabat, me circumdedit atq; abiit.

Simulachrum
cum matre De
marati.

Dehinc Aristō aduenit, qui cernens me coronas habentem, sciscitabatur quisnam me illis donasset. Ego ipsum respondi, eoq; id abnuente, iuraui asserens, non bene illum facere, qui negarēt. Quippe qui paulò antè ingressus, ubi mecum coisset, coronis me donasset. Aristō cernens me iurantem, intellexit eam rem diuinam fuisse. Compertumq; est, illas coronas fuisse sumptas ex heroico conditorio, quod est iuxta ianuam aulæ extructum, quod uocāt Astrobaci: Quates id esse hunc eundem heroem responderunt. Habes igitur fili ita, ut uolebas audire. Aut enim ex hoc heroe genitus es, paterq; tibi est Astrobacus heros aut ex Aristone. Nam ea te nocte concepi. Verùm hoc tibi præcipuè exprobrant inimici, quod Aristō, cum ei te ortum nunciatum est, multis audientibus negauit te suum esse, quia tempus decem mēsum non exisses, per inscitiam talium rerum illic hoc uerbum ex-
cidit.

Heroleorum
conditorium.

excidit. Nam mulieres etiam nouem ac septem mensium partum edunt, non omnes decimum mensem explentes. Ego te fili septimestrem genui. Ipse quoque Aristio, non diu post agnouit se per imprudentiam id uerbum extulisse. Itaque alias orationes de tua genitura noli admittere. Omnia enim uerissime audisti. Nam quod ad asinarios attinet, ipsi Leutychidi, et hijs qui talia loquuntur, suae uxores de asinarijs pariant filios. Haec illa dixit. Demaratus auditis, quae uolebat, sumpto uaticinio per speciem eundi Delphos ad oraculum consulendum, Helim contendit. Eum suspicati Lacedaemonij fugam caepssiturum, insecuti sunt. Sed Demaratus iam ex Heli Zacynthum traiecerat, quem illuc transgressi Lacedaemonij prehenderunt, eiusque famulos, sed Zacynthijs tum dedere abnuentibus, Demaratus illinc in Asiam ad regem Dariū traiecit: à quo magnifice exceptus est, territorioque ac urbis donatus. Ita in Asiam Demaratus abiit, ac tali fortuna usus est, uir cum alijs in multis factis dictisque apud Lacedaemonios illustris, tum quod illis olympiadem palmam quadriiugo certamine reportauerat, rem eius solius ad ea tempora regum Spartiatarum. Leutychidi Menaris filio, qui in regnum amoti Demarati successerat, natus est filius Zeuxidemus, quem nonnulli Spartiatarum Cyniscon, id est, catulum uocabant. Is Spartae non regnauit, ante Leutychidem defunctus, relicto filio Archidemo. Leutychides orbatus filio, alteram duxit uxorem Eurydanem, Menij sororem, Diaetoris filiam, ex qua nullam prolem uirilem suscepit, sed filiam nomine Lampito: quam Archidemus Zeuxidemus filius in matrimonium accepit, ab ipso Leutychide datam. Sed ne Leutychides quidem ipse Spartae consenuit, sed has poenas Demarato pendit: In expeditione Pharsalica dux cum omnia facienda jura habet.

Demarati
elogiū.

Eurydane.
Lampito.
Zeuxidemus.
Archidemus.

haberet, multum pecuniæ per corruptelam dono accepit: ipseque in re deprehensus cum sederet in castris, utraq; manu pecuniam tenens, in iudicium delatus è Sparta profugit, domusque ejus excisa. Et Tegeæ in quam profugerat, moriè obijt. Sed hac in sequenti tempore acta sunt. Tunc autem Cleomenes, cum sibi res in Demaratum bene cecisset, desumpto protinus Leutychide, concendit aduersus Aeginetas, maiorem in modum illis propter ignominiam insensus. Ita Aeginetæ in utriusque regis contra se aduentu, non repugnandum iam sibi esse putauerunt. Ex quibus reges abduxere decem, quos delegere, diuitijs ac genere eminentissimos, cum aliorum Crium Polycriti, & Casambum Aristocratis, qui plurimum habebant potentiae. Eos in Atticâ adductos, penes inimicissimos Aeginetis Athenienses deposuerunt. Post hac Cleomenes, cum eum subijisset metus Spartiatarum, iam manifestum malefici in Demaratum excogitati, in Thessaliâ subterfugit: atque illinc in Arcadiâ profectus, res novas moliebatur, sollicitans Arcadas aduersus Spartâ: adigensque eos iurciurando ad se sequendum, quocumque ipsos educeret. Quinetiâ in animo habebat, primores illorum ad urbem Nonacrim ductos adigere ad iusiurandum, per aquam Stygis. In hac autem urbe ab Arcadibus fertur esse Stygis aqua: & est uidelicet talis aqua: E' petra emanat aquula, distillans in uas quoddam, in gyrum materia praefectum. Nonacris autem ubi fons hic uisitur, turbs Arcadiae est, ante Pheneon urbem. Talia molientem Cleomenem Lacedaemonij cum animaduertissent, timentes sibi ipsis, Spartam reuocarunt ad pristinam dignitatem. Sed eum reuersus, statim morbus insaniae cepit, & iam antea subinsanum, Nam, ut cuique Spartiatarum ob-

Criat.
Casambum

Nonacris op.
Per aquam Stygis iurare.
Cleomenis insania.

tim

De Cleomenis morte aliter tra-
 dit Plutarchus.
 Cleomenes sei-
 ptum lauiat.

wadan.
 2
 G. 1
 D. 1
 J. 1
 4
 D. 1
 25
 D. 1
 6. 1
 D. 1

Erasinus flu.
 Stympalius
 lacus.

uis erat, in eius faciem infligebat sceptrum. Hæc illum fa-
 cientem, ac desipientem, propinqui soleis ligneis illigaue-
 runt. Ille custodem digressis alijs, solum remansisse feruens,
 petijt ab eo gladium. Custodem abnuente dare, ab initio co-
 minabatur quæ ei facturum esset, donec minis conterritus cu-
 stos (erat enim seruus quidam) gladium tradidit. Eo acce-
 pto, Cleomenes à suris incipiens sese detruncabat. In longû
 namq; discindens carnes, è iube ad femora processit, è femo-
 ribus ad coxarum uertebras atq; illâ, quousq; peruenit ad
 uentrum, in quo rescindendo sic expirat: ut pleriq; Græcorû
 memorant, qui Pythiam corruerat ad ea dicenda, quæ cir-
 ca Demaratum acta sunt. Vt soli Athenienses, quod ador-
 tus Eleusinam, fanum deorum fuerat depopulatus. Vt Ar-
 giui, quia eos qui è pugna fugerât, Argiuius ex Argi templo
 ipsorum abductos obruncârât: & ipsum lucum quem in
 Argia occupasset, incenderat. Etenim Cleomeni Delphis o-
 raculum poscenti, responsum fuerat, eum Argos esse captu-
 rum. Qui posteaquam ad flumen Erasinum copias Spartia-
 rum duxit, quod flumen è lacu Stymphalio manare fertur
 (hunc enim lacum in uiraginem cõdi, & Argis postea exo-
 rientem apparere, illincq; iam eam aquâ uocari Erasinam)
 ad hoc igitur flumen posteaquam peruenit, ei hostias immo-
 lauit: & cum læta non essent exia de flumine transmitten-
 do, ait delectari se quidem Erasino, nolle prodere ciues suos,
 non tamen ideo Argiuos gauisuros. Moxq; illinc motis ca-
 stris ad Tyream uenit, & mari taurum cum mactasset, nauî-
 bus copias ad regionem Tirynthiam ac Naupliam duxit.
 Id audientes Argiui ad eos arcendos obuiâ tendunt ad ma-
 re. Et cum aduentarent Tirynthû, in loco cui nomen inditû
 est Sepia, relicta non magna inter duas acies intercapidine,
 confeder

confederunt è regione Lacedæmoniorum. Neq; uerò illic pugnam ex aperto reformidabant, sed ne dolo exciperentur. Nam ad hanc rem attinebat oraculum, quod Pythia ediderat communiter eis atq; Milesijs, in hæc uerba:

Verum quando marem præuertet femina uictrix;

Inter & Argiuos referet prælustris honorem;

Tunc Argiuarum reddet pleraq; gementes:

Vt uenturorum aiat quis quandoq; uirorum;

Telo sauus obit sinuoso corpore serpens.

Hæc omnia Argiuis cum contigissent, metum incutiebant.

Ideoq; eis uisum est, præcone hostium esse utendum, atq; ita

esse faciendum, ut quoties præco Spartiata quippiam Lacedæmonijs denuntiaret, idem facerent ipsi. Cleomenes anim-

aduertens Argiuos facientes quicquid apud Lacedæmones

præco denuntiasset, præcepit suis, ut cum præco denuncia-

ret prandendū, tunc raptis armis tenderent in Argiuos. Hoc

executi Lacedæmonij, in Argiuos è ubce præconis pranden-

tes impetum faciunt, eorumq; cum multos occiderunt, cum

plures in lucum Argi fugæ elapsos circumsederunt. Qui dū

asseruantur, Cleomenes hoc sibi faciendum putauit. Sciscita-

tatus quosdam, quos secum habebat, per fugas, misit præco-

netm ad euocandum nominatim eos Argiuos, qui in lucō præ-

clusi erant ad se redimendos. Est autē apud Lacedæmonios

redemptio in singulos viros, binte minæ. Ita Argiuorū quin-

quaginta, ut quisq; euocatus fuerat, Cleomenes interemit:

quod faciens, latebat ceteros qui in fano erant, utpote de so-

lucō interiecto, nō cernentes, quid illi extrinsecus agerēt: nisi

postq; quidam conscensa arbore, quod fiebat inspexit. Itaque

nō amplius, qui euocabantur, prodiere. Ibi Cleomenes iussit

unumquenq; setuorum lucum materia circumdare: atque

illis

Sepia lā-
cua.

Redemptio
apud Lacedæmon.

Cleomenes
lucū
Argiuorum
incendit.

illis obtemperantibus, lucum incendit. Eoq; iam ardente, p-
 contatus est quendam perfugarum, cuiusnam deorum esset
 ille lucus. Perfuga Argi esse respondit. Quo audito, Cleo-
 menes uehementer ingemiscens: O Apollo, inquit, uates,
 Argi lu- quantopere me frustratus es, dicens me Argos esse capturū,
 cas. conijcio iam exitum habuisse oraculū. Post hæc maiore coa-
 piarum parte Spartam redire permissa, ipse cum mille dele-
 ctis perrexit ad templum Iunonis, illic sacrificaturus. Sed sa-
 crificare super argum uolens cum à sacerdote uetaretur, ne-
 gante fas esse externo illic sacra facere, iussit seruos abdu-
 ctum uerberare. Ac posteaquam immolauit, Spartam abiit.
 Reuersum inimici ad Ephoros citauerunt, crimini dantes,
 quod pecunia corruptus, Argos cū facile posset non cepisset.
 Quibus respondit Cleomenes (incertum mihi uere an falso)
 se posteaquam templum Argi cepisset, putasse dei expletum
 esse oraculum, & proinde non prius tentandā urbem, quā
 sacris operatus sciret, an sibi deus illam traditurus esset, an
 impedimento futurus. Sibi autem apud Iunonis templum li-
 tanti effluxisse flammam è pectore simulacri: atque ita ipsos
 intelligere, proculdubio eum non esse Argos expugnaturū.
 Si enim è capite simulacri flamma extitisset, fore ut urbē ab
 arce caperet. Cum uerò è pectore fulgur extiterit, id omne
 fuisse confectum, quod deus confici uoluisset. Hæc dicens,
 credibilia, ac probabilia Spartiatis dicere uisus est, multoq;
 maiore parte sententiarum absolutos. Cæterum, Argos ita
 uiris desolatum est, ut serui eorū res omnes susceperint, atq;
 magistratus administrarint, dum filij casorum ad puberem
 adoleuere ætatem: qui sese in suum ius afferentes, ac reuersi
 Tiryas. Argos, mancipia eiecere. Serui eiekti, prælio Tirythem
 obinuere, eatenus quidem, dum fuit in eis mutua beneuol-
 entia,

Flamma è
 Iunonis si-
 mulacro.
 Argos à
 seruis oc-
 cupatur.

lētia, & donec ad eos uenit uates quidam Cleander, gene-
 re Phygaseus ab Arcadia. Is persuasit seruis, ut dominos ad
 orirentur. Vnde bellum inter eos diuturnum extitit, donec
 Argiui, ægrotē euasere ueliores. Ob hoc igitur aiunt Argi
 Cleomenem ad insaniam redactum, male perisse. Ipsi autem
 Spartiatæ negant ab ullo dæmonio Cleomenem ad insani-
 am redactum, sed commercio Scytharum, intemperantem
 theri esse factum, & iccirco furiosum Scythes enim Noma-
 des, post illatum sibi à Dario bellum, ad illum ulciscendum
 perstitisse: nūssiq; Spartam nuncijs ad societatem facien-
 dam ita pepigisse, tanquam ex utrorumq; utilitate foret, ut
 ipsi quidem Scythæ iuxta flumen Phasim conarentur Medi-
 cam regionem inuadere: Spartiatæ uerò ab Epheso ascen-
 dere, & ad certum locum utriq; occurrerent. Cum ijs Scy-
 this qui ad hoc missi sunt, consuetudinem habuisse Cleome-
 nem aiunt, atq; ex eo nimiam didicisse potandi intemperan-
 tiam: atq; ob id insanisse se arbitrari. Vnde quoties intem-
 perantius bibere uolunt, aiunt: Scythissatō, id est, age Scy-
 tham. Ita de Cleomēne referunt Spartiatæ. Mihi uerò ui-
 detur, ille has pœnas Demaratio pependisse. Eum defun-
 ctum, ubi audiēre Aeginetæ, Spartam nuncios misere uo-
 tiferatum contra Leutychidem de obsidibus, qui Athenis
 tenerentur. His Lacedæmonij, consilio inuito, multum inui-
 tiæ ab Leutychide illarum esse censuerunt, hominemq; de-
 dendum, quem illi Aeginam deportarent, pro ijs, qui A-
 thenis tenerentur. Hunc cum essent ducturi Aeginetæ, tunc
 ad eos Theasides Leoprepis, uir Spartæ probatus: Quid, in-
 quit, uiri Aeginetæ, facere uultis, rem ne Spartiatarum de-
 ditum à suis ciuibus abducere? Si nunc præ iracundia Spar-
 tiatæ ita decreuerunt, caute ne quod exitiale malum in ue-

Cleander
 uates.
 Cleome-
 nis insani-
 unde.
 Intemper-
 tia meri.
 Scytharū
 intempe-
 rantia.

Scythissatō
 to.

Theasides

stram regionem (si hoc feceritis) inferant. His auditis, Aeginetæ ab illo abducendo supersederunt, hac tamen conditione ut secum profectus Athenas Leutychides, redderet sibi uiros, qui illic depositi essent. Vbi Athenas uenit Leutychides, ac depositum repoposcit, Athenienses (ut qui reddere nollent) tergiuersari: quòd dicerent duòs in deponèdo reges fuisse, ideoq; iniquū esse id alteri sine altero reddi. Quibus negantiibus se reddiuros, Leutychides: Facite, inquit, Athenienses, utrum ipsi uultis, si reddetis sanctè facturi: è contrario, si non redditis. Qualis autem res circa depositum

Leutychi-
dis oratio
de deposi-
to reddend.

do.

contigerit Spartæ, uolo referre. Dicimus nos Spartiata fuisse tertia ab hmc ætate quendam Glaucum, Epicydidis filium, qui cū alijs summis laudibus excellebat, tū iustitia inter omnes optimè audiebat, qui per id tempus Lacedæmonem incolebant. & hæc procedente tempore cōtigisse, ut uir quidam Milesius Spartam uenerit, hominis conueniendi gratia, atq; ita sit eum allocutus: Ego sum uir Milesius, qui ad tuam Glauce fruendam iustitiam uenio. Nam cum esset tua fama celebris, cū per omnem aliam Græciam, tū uerò p Ioriam, apud memetipsum ratiocinatus sum: Ionia quidem semper obnoxia periculis est, Peloponnesus autem tutò summa data, & ob id uidere licet eosdem homines non habere pecuniam. Hæc reputanti mihi, atq; consultanti, uisum est diuidium mei census in pecuniam redactum deponere penes te, quòd probè intelligo hæc penes te deposita mihi incolumia fore. Tu uerò has pecunias accipe, & hanc notam, quā uñd eutodi: quam notam quisquis habens reposcet pecuniam, ei reddito. Hæc hospes, qui Mileto uenerat, dixit: atq; ea conditione depositum Glaucus accepit. Multo deinde tempore interrecto filij eius, qui pecuniam deposuerat, Spartam uen-

niunt,

niunt, Glaucum conueniunt exhibitaq; nota pecuniam repo-
scunt. Ille enimuero repellere homines, atq; his uerbis è con-
trario respondere: Neq; istius rei quicquam reminiscor, neq;
ad me pertinet scire, quæ dicitis. Volo tamen reminiscens
quicquid iustū fuerit facere & si accepi, iure optimo redde-
re: sin à principio nō accepi, Græcorū legibus in uos uti. Ad
quod confirmandū præstituo uobis tempus hinc ad quatuor
menses. Ita Milesij facta iactura, tanquam fraudati pecunia
discessere & Glaucus Delphos se contulit ad oraculum con-
sultandum. Cui consultantis an ὅρκω, id est, iureiurando, pe-
cuniam prædari deberet, Pythia respondit his uersibus:

Glauce Epicydides equidem expedit ad breue tempus

Vincere iurando, & sit interuerti nummos,

Iura, quandoquidem castum quoq; dura manet mors.

Sed iusiurandi proles (quæ nominis expers,

Et manuumq; pedumq;) uenit festina deinde,

Quæ genus, at domum subuertat funditus omnem.

At casti soboles hominis præstantior exit.

His auditis Glaucus ueniam sibi eorū, quæ dixisset, ut daret,
deū obsecrabat. Cui Pythia inquit, idem pollere, tentare deū
& facere. Tunc Glaucus accitis Milesijs hospitibus pecuniā
reddidit. Cur aut hæc oratio apud nos instituta sit, dicitur.
Glauci nunc nulla superest, neq; soboles, neq; domus, quæ il-
lius censeatur: sed ex Sparta radicitus extrita est. Ita bonum
est, nihil aliud de deposito cogitare, quā ut repetentibus red-
datur. Leutyichides hæc locutus, cū nihilo magis ab Athe-
niensibus audiretur, discessit. At Aegineta priusquā superio-
rū iniuriarum, quas Atheniensibus intulerant gratificantes
Thebanis, darent pœnas, hæc fecere: Cū Atheniensibus suc-
censerent, quod sibi ab illis iniuriam fieri arbitrarētur, se ad

ulciscendum apparabant. Erat enim Atheniensium in Sunio biremis quædam, quam Delum inde à Theseo quotannis mittebant. Hanc Aeginetæ locatis insidijs interceptæ, plenam primoribus Atheniensium uirosque alligauere. Ea clade ab Aeginetis accepta, Athenienses non amplius differendum putauerunt quin omnia in illos excogitarent. Etenim erat quidam Nicodromus, Cnæthi filius appellatus, uir in Aegina spectatus. Hic Aeginetas culpans, antea seipsum ex insula exegerat. Tunc uero cognito Athenienses esse animas eos ad nocendum Aeginetis, composuit cum illis de prodenda Aegina ad certam diem quo esset rem accessurus ipse, ex illos oporteret uenire subsidio. Atque ita ex composito urbem (quæ uetus uocatur) occupat. Sed Athenienses ad diem non affuerunt, quia classis eorum par Aeginetæ nondum erat comparata. Qui dum à Corinthijs commodari sibi naues rogant, interea res corrupta est. Corinthij per id tempus Atheniensibus amicissimi, dedere rogantibus naues uiginti, sed dantes uendiderunt singulas quinis drachmis: quoniam eas dono dare uetabantur lege. His acceptis Athenienses, cum suis instructis in summam septuaginta numero, in Aeginam nauigauerunt, perueneruntque postridie eius diei, qui erat destinatus. Qui cum ad diem non adessent, consensu nauigia Nicodromus ex Aegina profugit, alijs nonnullis Aeginetarum cum comitantibus, quibus Athenienses Sunium incolendum dederunt. Vnde illi procedentes, eos qui in insula erant Aeginetas, depopulabantur. Sed hæc posterius acta sunt. Proceres Aeginetarum superata plebe, quæ unà cum Nicodromo tumultum fecerat, mox eos, quos ceperant ad necem exegerunt. Vnde piaculum admisere, quod nullo studio expiare potuerunt, præoccupatiq. prius ex insula sunt deie-

Nicodromus.

Naues qui
tis drach
mis addi-
&c.

Properb.

At, quàm deum sibi propiciauerint. Nam cum septingentos è plebe, quos uiuos ceperant, ad necem educerent, unus eorum è umculis elapsus, fugit ad Cereris legifera uestibulū, eiusq; cardinibus prehensis adhærebat: quem illi cum auellere nō possent, abscisis uiri manibus ita deduxerunt, quæ manus cardinibus consortæ manserunt. Hæc cum apud se fecissent Aeginetæ, classe septuaginta nauium cum Atheniensibus, qui superuenēre congressi, superantur. Victi nauali prælio, eosdem quos prius Argiuos in auxilium uocauerunt sed illi noluere eis amplius auxilio esse, causati, quòd & naues Aeginetæ necessariò sumptæ à Cleomene oram Argolidem tenuissent, & ipsi cum Lacedæmonijs in terram descenderent, ut nonnulli quoq; è Sicyonibus nauibus descenderent in eadem contra ipsas expeditione. Quo nomine utrisq; mulcta ab Argiuis iniuncta est mille talentorum, quorum quingenta uterq; populus solueret. Et cum Sicyonijs suam culpam agnoscentes, centum talentis cum Argiuis decidissent. Aeginetæ ne agnoscere quidem culpam uoluere. Erant enim superbiores. Eapropter rogantibus eis, nemo amplius Argiuorum publicè auxilium tulit: sed uoluntariorum circiter mille, duce quodam, cui nomen erat Eurybates, quinque certaminum uictori. Quorum pleriq; non remeauere, Aeginetæ sed in Aegina ab Atheniensibus occubuere. Et ipse dux Eurybates singulari certamine ter uictus, quarto à Sophane De celis filio oppetiit. Verùm Aeginetæ sua classe adorti incompósitos Athenienses superauere, eorumq; naues quatuor cū ipsis pugnatoribus cepere. Et Athenienses quidem bellum cum Aeginetis contraxerunt. Persæ autem, quæ ipsius partes erant, exequebatur, cum famulo assidue in memoriam redigente, ut reminisceretur Atheniensium:

Mardonius à præfectura se-

motus.

Datis.

rum Pisistratidis assidentibus, Atheniensesq; criminantibus, tum cupiditate per hunc pretextum subigendi Græcos, qui ei terram, & aquam denegassent. Itaq; Mardonium, qui mælem naualem gessisset, præfectura amouit, aliosq; designatos duces aduersus Eretriam, & Athenas mittit, Datisq; Datisq; nere Medum, & Artaphernem, Artaphernis fratris sui filium, datis mandatis, ut Athenas atq; Eretriam diriperent, captiuosq; in conspectum adducerent. Postquam hi duces declarati ab rege digressi, ad planitiem Ciliciæ maritimam deuenire cum ingenti, ac bene instructo exercitu, & ibi castra posuere, aduenerunt nauticæ copię omnes, ut singulis erant imperata. Ad hæc equestres naues, quas superiore Darius anno mandauerat tributarijs suis præparandas. In has introductis equis, atq; terrestri peditatu, sexcentis cum triremibus in Ioniam contenderunt. Hic non recto cursu secundum cõinentem in Hellespontum, etiam Thraciam uersus nauigabant, sed è Samo unde soluerant, præter Icarium, interq; insulas, præcipue (ut ego sentio) metu circumeundi Athon, quem superiori anno circumnauigantes, magnam iacturam fecerant. Præterea coacti sunt propter Naxon, quam antea non cepissent: ad quam posteaquam ex Icario pelago appulsi sunt (in hanc enim ut primum copię ducerentur, Persæ urgebant) Naxij memores priorum, fuga se in montes concitauerunt, non ausi resistere. Persæ ijs, quos adepti sunt in seruitutem raptis, delubra, atq; urbem incenderunt. His actis, ad cæteras insulas redeunt. Hæc dum illi agunt, Delij relicta, & ipsi Delo, fuga in Tenum abeunt. Eo tendentes naues præcedens Datis, non sinebat ad Delum habere stationem, sed trans Delum apud Rheneam. Et simul cognito, ubi Delij essent, misso caduceatore, his eos uerbis affatus

Datis ad Delos oratio.

affatus est: Viri sacri, quid fuga abistis, non pro merito de me male opinantes? Ego enim, & ipse mea sponte animatus sum, & ab rege iussus, quo in loco duo dii geniti sunt, ne quid aut eum locum, aut eius incolae ledam. Redite igitur ad vestra ipsorum, & incolite insulam. Hac Delijs per caduceatorem dixit. Mox trecenta iheris talenta super aram comminuta adoleuit. His actis aduersus Eretriam primum nauigauit, simul omnem classem, simul Iones pariter, atque Aeoles agens. Statimque ab illius digressu Delos tremuit (ut Delij aiunt) ad meam usque aetatem, tunc & primum, & postremum commota, deo mala uentura hominibus portendente. Nam sub Dario Hystaspis, & Xerxe Darij, & Artaxerxe Xerxis filio, tribus his deinceps aetatibus plus malorum passa est Graecia, quam uiginti alijs ante Darium aetatibus partim a Persis, partim ab ipsis premoribus de principatu bellanibus, ut non ab re Delos commota sit, prius immobilis, de qua in oraculis ita scriptum erat:

Delos tremante.

Et Delon, quamuis sit adhuc immota, mouebo.

Est sane in nostra lingua pollent haec nomina: Darius, quod coercitor: Xerxes, quod bellator: Artaxerxes, quod magnus bellator. Barbari postquam a Delo ad alias insulas profecti sunt, sumebant illinc tum copias, tum liberos insulanorum obsides. Vt uero insulas praeternauiantes Carystium appulerunt, Carystijque negarunt se uel obsides daturus, uel militatu pro. ros aduersus uicinas ciuitates, uidelicet Athenas, & Eretriam significantes, Carystij tam diu obsessi sunt, eorumque ager uastatus, donec in deditionem Persarum uenerunt. Eretrici se audito Persarum exercitu aduersum se uenire, auxilia ab Atheniensibus implorauere. Quibus non deneganda auxilia rati Athenienses, miserunt subsidio illis ea 4. millia hominum, qui

Carystus castra.

Chalcidensium equitum obtinuerunt prædia. Sed Eretriensium haudquaquam sincerum erat consilium, qui tamen accersiebant Athenienses, tamen ancipiti sententia uacillabant: quibusdam eorum censentibus urbem deferendam, & in cacumina Eubæe eundum: quibusdam qui propria luctra à Persis expectarent, proditionem molientibus. Horum uirorumque animos animaduertens Aeschines, Nothonis filius, Eretriensium primarius, patefecit Atheniensibus omnem præsentium rerum statum, orauitque, ut domum abiret, ne una cum illis occumberent. Hæc consulenti Aeschini obtemperantes Athenienses, illinc in Oropum transgressi, salutem sibi pepererunt. At Persæ eò aduecti, naues oræ Eretricæ ad fanum, & Chœreas, & Aegilia applicuerunt: positiq; his locis, continuo equos exposuere, & tanquam cum hostibus conficturi se instruxere, aduersus quos non decreuerant Eretrienses sibi esse prodeundum. Sed quandoquidem sententia de urbe non deferenda euicerat, merito dabant operam, ut mœnia custodirent. Ad orientibus ea Persis, acri pugna per sex dies certatum est: multisque utrinque cadentibus, septimo die Euphorbus Alcimachi, & Philagrus Cynei, inter populares suos uiri spectati, urbem hostibus prodidere: quam ingressi Persæ, postquam templa spoliare, incenderunt, in ultionem eorum templorum, quæ Sardibus deflagrauerant, hominibus iussu Darj in seruitutem captis. Positi Eretria, aliquot illic dies morati, in Atticam nauigauerunt, tuncque magnam partem uastauerunt, rati idem facturos Athenienses, quod Eretrienses fecissent. Etenim erat locus Atticæ Marathon, proxime Eretriam, ad equitandum opportunissimus, quo illos Hippias, Pisistrati filius deducebat. Eodem Athenienses, & ipsi re audita ad uim accendendam

Euphorb. & Philagrus proditores.
Eretria capta.

etndam procefferunt decem præfectis ſibi ducibus, quorum
decimus erat Miltiades, cuius partem Cimonem, Steſagoræ
filium fugere ex Athenis Piſiſtratum Hippocratis, tū filium
contigerat : & dū fugit, obtinere Olympiadem quadriūgo
ceriamine: quam uictoriam muneris gratia tranſtulit in Mil
tiadem ex matre germanum: proximaq; Olympiade eiſdem
equabus aliam Olympiadem cum uiciſſet, à filiis Piſiſtrato
interfectus eſt, non iam uiuo Piſiſtrato. Interfectus eſt autē
ad Prytanæum, noctu ſummiſſis percufforibus: ſepultusq; æ
ante urbem trans uiam, quæ uocatur Diacæle : & è regione
ſepulcræ ſunt equæ illæ, quæ treis Olympicas uictorias repor
tarant. Idem quod iſtæ, iam aliæ equæ fecerunt, quæ fuerūt
Euagoræ Laconis. Aliæ præterea nullæ. Per idem tempus
maior natu filiorum Cimonis Steſagoras, apud Miltiadem
patrum in Chersoneso educabatur. Minor aut apud ipſum
Cimonem Athenis erat, nomen habens à Miltiade Cherso
neſi conditore. Hic igitur Miltiades è Chersoneso tunc pro
fectus, dux Athenienſium erat è duplici cæde elapſus : ſemel
cum cum Phœnices uſq; ad Imbrum perſecuti ſunt, magni
facientes capere hominem. ut ad regē perducere: uterū cū
ab ipſis elapſum, domum ſuam reuerſum, ac ſe reducem eſſe
exiſtimantem, inimici ſui exceperunt, & ad iudiciū dedu
xerunt, accuſantes occupatæ in Chersoneso tyrannidis. Hoc
reatu liberatus, ſuffragiis populi dux declaratus eſt. Duces
cum adhuc in urbe eſſent, ante omnia legatum Spartiā mit
tunt Phidippidem, illum quidem Athenienſem, ſed tabella
riam operam faciliantem. Tūc Phidippidi, ut ipſe retulit,
& Athenienſibus renunciavit, circa Parthenium montem,
qui ſupra Tegæam eſt, obuius fuit Pan: compellatoq; na
nctum Phidippide, iuſſit nunciari Athenienſibus, quid
ita

Phidippides.

Parthenius
mons.

ita Athenienses nullā gererent curam sui, qui bene ipsis uellet, quiq; iam saepenumero de eis benemeritus fuisset, atq; etiam futurus esset. His uerbis fide habita Athenienses, quod eorum iam status erat bene constitutus, extruxerunt sub ar-

Panos templū.

ce templum Panos: illiq; annuis hostijs, ex quo nuncium accipere, sacrificant, & ardenti candelabro supplicant. Phidippides autem hic, qui sibi Pana dixit apparuisse, tunc cū a ducibus missus est, iterum Athenis egressus, Spartam peruenit, aggressusq; magistratus: Lacedaemonij, inquit, orant uos Athenienses, ut sibi opem feratis, nec ciuitatē inter Graecos uetustissimam contemnatis in discrimen adductam, ne Barbaris uiris seruiat. Etenim Eretria direpta est, insigniq; ciuitate Græcia imbecillior reddita. His mandatis à Phidip-

Lacedaemoniorum lex.

pide expositis, plasebat quidem Lacedaemonijs opem ferre Atheniensibus, sed id sibi impossibile confectum facere uidebatur, nolentibus legem rumpere. Nam erat nonus dies instantis mensis, quo die negabant se progressuros, orbe lunari non impleto. Et illi quidem plenilunium expectabant. Hippia autem Pisistrati filio, qui Barbaros in Marathonem perducebat, uisum hoc in somnis superiore nocte oblatum est.

Hippiæ somnium.

Videbatur sibi Hippia cum matre concumbere. Quo ex somnio coniectabat fore, ut reuersus Athenas, ac receptio dominatu senex domi suæ obiret. Hunc in modum interpretabatur uisum suum. Ei tū (dum prædam Eritriensem, quam deposuerat in insula Styreorum, nomine Aegileæ, reportat: dumq; naues ad Marathonem appulsas in stationibus locat, ac Barbaros in terrā egressos disponit) talia administranti cōtigat sternutatio, iussusq; solito uehementior. Vnde cōcussus eius, uipote senis, plerisq; dentibus, unus illorū ex uiolentia iussuendi excussus est, & in arenā delapsus: qui magna adhibea ad

bita ad inueniendū diligentia, cū tamen appareret, suspirās
 Hippias, ad eos qui aderant, ait: *Hæc terra non est nostra,*
nec eam poterimus nobis subiectā efficere: sed tantummodò
partem, quantum spacij deus, qui mihi aderat, obinet. Huc
Hippias suam uisionem interpretabatur euasisse. Athenien-
sibus apud Herculis fanū instructis superuenire auxilio Pla-
tænses, omni cum populo, qui sese Atheniēsis dederāt,
 & pro quibus frequentes iam labores susceperant Athenien-
 ses. Dederant autē sese hoc modo: Cū à Thebanis preme-
 rētur Plataēnses, primū Cleomeni Anaxandridæ, qui inter- Platænses.
 uenerat, atq; Lacedæmonijs sese dederunt, à quibus tamen
 recepti non sunt, hac oratione utentibus: A nobis, qui procul
 habitamus, frigidū quoddā fueris uobis auxiliū. Nam pri-
 usquā nostrū quisquam audiat, possitis occupati ab hosti-
 bus saepe expugnari. Suademus autē, ut uos Atheniensibus de-
 datis, uicinis pariter, & ad tutandū non inualidis. Hoc La-
 cedæmoni nō tam consulebant Plataēnsibus, quod eis bene-
 uellent, quā quod optarēt Atheniensēs defatigari Bæotio
 bello. Id suadentibus Lacedæmonijs non aduersati Plataēn-
 ses, aditis Atheniensibus, dū rē diuinā duodecim dijs faciunt
 eis ad arā supplexiter sedentes sese dederūt. Aduersus quos
 Thebani re audita exercitū duxerunt, in eorū auxiliū Athe-
 nenses uenerunt. Sed dum confecturi prælium essent Corin-
 thijs haud cotemnendā sibi rem putantes, ad eos reconcilian-
 dos interuenire: atq; utrorūq; permissu regionē hunc in mō-
 dum terminarunt, ut Thebani eos Bæotios, qui nollent inter
 Bæotios censerī, sinerent facere quod uellent. Hōc ubi de-
 creuēre Corinthijs, abscessere. Abscedētes quoq; Atheniensēs
 aggressi Thebani sunt. cōmissaq; pugna, repulsi. Itaq; Athe-
 nenses transgressi, quos Corinthijs statuerunt terminos, Ase-

pum fecerant limitem Thebanis. Ergo Plataenses Atheniensibus sese cum dedidissent, ad Marathonem tunc auxilia uenerunt. Erant autem in Atheniensium ducibus ancipites sententiæ, alijs uetantibus fieri præliū, pauciores enim se esse quàm ut cum Medis confligerent alijs quorum erat Miltiades, ad pugnandum hortantibus. Itaq; cū essent bifariæ sententiæ, & deterior uinceret, ibi Miltiades Callimachum Amphidæum adijt, tunc fortè belli principem: qui magistratus per suffragia electus in danda sabā, hoc est, in declaranda sententia undecimus est. Nam quondam Athenienses in discenda sententia parem ducibus faciebant Polemarchū. Ad hunc Miltiades: In te, inquit, nunc Callimache situm est, utrum in seruitutem Athenæ redigantur, an tu eas librando memoriam tui in omne æuum relinquis, qualem ne Harmodius quidem, atq; Aristogiton reliquerunt. Nam Athenienses nunc in maximum omnium (ex quo nati sunt) uenere discrimen: qui si Medis succumbāt, palām est, quæ passuri sint traditi Philippæ: sin autem superent, poterit hæc ciuitas urbium Græciæ effici prima. Quo autem pacto hæc fieri, & quod modo ad te harum rerum arbitrium redire, queat, nunc exponam. Nostræ, qui duces sumus, bifariæ sunt sententiæ de prælio committendo: alijs id suadentibus, alijs dissuadentibus. Qui nisi præliū committimus, uereor ne magna exislat seditio, quæ mentes eorum sollicitet ad sentiendū cū Medis: Si pugnamus antequam aliud uitij in nonnullis subeat, possumus dijs æquis cum uictoria discedere. Hæc omnia ad te tendunt & abs te dependent: qui si meæ sententiæ accesseris erit & tibi patria libera, & ciuitas omnium Græcorum princeps: Sin accesseris sententiæ dissuadentium pugnam, eorū, quæ recensui, bonorum tibi contraria existlent. Hæc dicens

Miltiades;

Polemarchus
magistratus.
Athenien.

Miltiades, Callimachum induxit. Ita accedente sententia principis belli obtentum est, ut confligeretur. Post hæc ydæces, quorum sententia de confligendo fuerat, ut cuiusq; dies imperitanti uenerat, uicem suam Miltiadæ dabant quam ille accipiens, non tamen prius decertandum putauit; quàm dies imperij sua aduenit. Itaq; ubi uices eius fuere, tunc Athenienses hunc in modum instructi sunt ad cōfligendum: Dextro cornu præerat Callimachus princeps belli. Ita enim lex apud Athenienses tunc postulabat, ut is dextrum cornu teneret. Hoc duce sequebātur deinceps cæteræ tribus, ut quæque ordine erat. Nouissimi sunt collocati Plataenses, ydem sinistrum cornu tenentes. Quo factum est, ut ab huius pugnae tempore, quoties Athenienses ferunt hostias apud pænegyrias, id est, publicos conuentus, qui quinto quoq; anno fiunt, Atheniensis præco conceptis uerbis precetur bona Atheniensibus pariter, & Plataensibus. Igiur Atheniensium acies tunc apud Marathonem instructa idcirco sic erat, quòd aciem Medicam imitabatur: sed in medio paucis conferta ordinibus, ideoq; illis debiliior utroq; autem in cornu confertior, quæ posteaquam ita instructa est, ac sacrificium litaturæ esse Athenienses audierunt, tunc cursum in Barbaros tendunt. Erat autem inter utraq; aciem non minus octo stadiorum intercapedinis. Quos cursu ferri in se uidentes Persæ, aptabant se tanquam illos excepturi: insanie dantes id, quòd cernerent cursu tendere, cum pauci essent, non equitatu, non sagittis fretos. Hoc ita Barbari interpretabantur. Athenienses, posteaquam conferti confligere cum Barbaris, pugnam memoratu dignā ediderunt. Quippe primi omnium Græcorum (quos ipsi nouimus) cursu in hoste usi sunt. primi sustinuerunt æternæ Medici ueste indutos: cū antichas uel audire nomen

Medici

Athen. exercitus ordo

Medorum Gracis terror fuisset. In Marathone cum diu pugnatum esset, Barbari circa mediā aciem uicerunt, ubi Persæ stabant, & Sacæ: eaq; perrupta, hostem in mediterranea persequabantur. At in utroq; cornu uicere Athenienses, Plataensesq; ab Barbaris, qui terga dederant fugere permisis, contrahunt cornua, & cum ijs, qui mediam ipsorum aciem perfregerant, dimicantes superant, fugientes Persas urgent, caduntq; donec ad mare progressi, petito igne naues corripuerunt. Quo in certamine Callimachus belli princeps interficitur, egregia nauata opera. Occubuit è ducibus quoq; Stesileus Thrasylus, et Cynægirus Euphorionis filius, dū summā puppim apprehendit, abscissa bipenni manu cecidit: nec non alij Athenienses multi, & clari. Septem quidem naves obtinuerunt Athenienses hoc modo: Cæteris Barbari retractis, receptisq; captiuis Eretriensibus ex insula, ubi reliquerant, circūuehuntur Sunium, animo prauertendi Athenienses in urbem abeuntes. Cæterum Alcmaonide ab Atheniensibus insimulati sūt, quod uidelicet ex cōposito Persis adhuc apud insulā agentibus clypeū ostenderint. Dū illi Suniū circūuehuntur Athenienses euestigio abeuntes celerrimè ad ferendā urbi opē properarunt Barbarosq; eodem tendentes præterterunt, progressiq; ex Herculis templo, quod est in Marathone, in aliud Herculis templū, quod est in Cynosargi, castra posuerūt. Barbari superata classe in Phalero (hic enim Atheniensium naualia tūc erāt) super eū locū aliquandiu propter tempestatē morati, rursus in Asiā abierunt. Quorum in hac pugna apud Marathonem gesta, occubuisse circiter sex millia trecenti: Atheniensium uerò centum, nonaginta duo. Tot ex utrisque cecidere. In qua pugna hæc res mira contigit, ut Atheniensis quidam Epizelus Cuphagoræ filius, dum

stante

Callimachi ex
des.

Stesileus.

Cynægirus.

Sunium.

Clypeus Athe-
niensis.

Maratonis
clades.

stante acie pugnat strenue, luminibus caperetur, neq; sauciuit
ulla parte corporis, neq; ictus, atq; ita cæcus in reliquum ui-
ta tempus, permansit. Quem audiui dicere solitum de sua
elade, uisum sibi esse resistere uirum quendam armatū pro-
ceto corpore, cuius mentum omnem clypeum inuūbraret:
& hanc laruam ipsum prætergressam fuisse, sed illum, qui
sibi uisisset occidisse. Hac Epixelum solitum commemo-
rare audiui. Datis in Asiam cum classe rediens, ubi Myronē
tenuit, uidit in somnis uisum. Id tamen quod fuerit, non tra-
ditur. Vbi primū dies illuxit, naues rimatus est, compertoq;
in nauī Phœnicea simulacro Apollinis inaurato, sciscitatus
est quo è templo sublatum esset. Et ubi audiuit, ex quo tem-
plo nauigans sua nauī in Delum: (Iam enim Delij in insulā
redierant) ibi simulacrū in templo deposuit, præcepitq; De-
lij, ut illud in Delium Thebanorum referret, quod est suprà
mare è regione Chalcidis. Hoc ubi præcepit Datis, uela illinc
fecit. Delij tamen hanc statuā nō reportauerunt, sed uicesi-
mo post anno, eam Thebani ex oraculo in Delium contulerūt.
Datis, & Artaphernes, posteaq; in Asiam nauiganēre, captiua
uōs Etrurienses Susa perduxere. Quos Darius rex, etsi in eorū
ante captiuitatem multum contraxerat acerbitalis, quod se
prioris iniuria lacesissent, tamen ut in conspectū suū addu-
ctos uidit, ac sibi subiectos, nullo alio malo affecit, sed in sua
Cistia regionis mansione collocauit, cui nomē est Anderica,
ducētis, ac decē stadijs procul à Susis, quadraginta à puteo,
qui exhibet trifariās rerū species. Nā ex eo asphaltū (id est,
bitumen) & salē, & oleū hauriūt, ad hūc modum: Flauritus
quidē celoneo (id est, instrumento ciconia) pro situla autē di-
midiato utre ad ciconiā alligato, quo in puteo decusso, quicū-
quid hauritur, mox in cisternā diffunditur, atq; huic aliō esa-

Epizeli
prodigia
sa caritatis

Apolliniā
simulacrū

Et

fusum,

fusum, triplici uarietate cōcrescit. In asphaltum quidem, &
 salem, proinus. Hoc autem oleum Persæ Rhadinacem ap-
 pellant, atrū, ac grauitèrens. Hoc loci rex Darius locauit
 Eretrienses: quem ad meam usq; memoriam tenere, seruan-
 tes pristinam linguam. Quod ad Eretrienses attinet, ita ha-
 bet. Post plenilunium duo millia Lacedæmoniorum Aibe-
 nas uenerunt, tanta festinatione adipiscendi hostem, ut tri-
 duo quàm ex Sparta discessere, in Atticam peruenerint: &
 licet serius ad pugnam uenissent, tamen intuendi Medos cu-
 pidi, ad illos intuendos in Marathonem perrexerunt. Qui-
 bus uisis, laudatisq; Atheniensibus ob præclarū facinus, rur-
 sus redierunt. Tenet admiratio me, nec rationem inire pos-
 sum, Alcmaeonidas unquam Persis ex composuo ostendisse
 clypeum, quod uellent Athenienses Barbaris, atq; Hippiæ
 subesse: quippe, quos constat in habendis odio tyrannis, ue-
 hementiores esse quàm Calliā Phœnippi filiū, qui fuit pater
 Hipponici. Nā Callias cū alia omnia in Pisistratū inimicis-
 sum cōmentus est, tū uerò solus Atheniensis, omnium illius
 Athenis eiecti, cū publicè sub præcone, uenderentur bona, &
 mere ausus est. Huius Calliæ mentionē crebrò pleriq; omnes
 habere debent, cū ob ea, quæ dicta sunt, ut uiri summopere
 patriā liberantis, tū ob hæc, quæ in Olympia fecit. Nam &
 in equorū cursu palmā obtinuit, & in quadrigario fuit secū-
 dus: & in ludis Pythijs cū primas obtinuissent, in uniuersos
 Græcos sumptuosissimus exitit: tū ob id, qualem se in follat
 suas, quæ tres fuerunt, exhibuit. Nam posteaquā nobiles ex-
 titere, hoc eis magnificentissimum munus est gratificatus: ut
 quem sibi unaquæq; uellet ex omnibus Atheniensibus, eum
 deligeret: atq; ita eam illi nuptam dedit. At Alcmaeonida,
 aut perinde, aut nihil minus quam Callias perosi tyrannos
 fuere.

Lacedæ-
 moniorū
 post bellū
 auxilium.

Alcmaeo-
 nidas an
 scutū Per-
 sæ prodi-
 derint.

Piliæ Cal-
 liæ.

fuere. Quo maior me admiratio subit, minusq; admittō crī-
 minationem, eos clypeum Persis ostendisse: qui per omne tē-
 pus tyrannos effugerunt, & quorum astutia Pisistratida ty-
 rannidem reliquerunt. Atq; ita multo magis Athenarum li-
 beratores extiterunt meo iudicio, quā Harmodius, & Ari-
 stogiton. Illi enim Hipparcho interemptio, non tam ceteros
 Pisistratidas ab affeclanda tyrannide reprefferūt, quā ad
 illam irritauerunt. Alcmaeonida autem proculdubio Athe-
 nas liberauerunt: siquidem ij uerē fuere, qui Pythiā persua-
 sere ad Lacedamonios commonefaciendos, ut Athenas li-
 berarent, quemadmodum sup̄ius à me commemoratū est.
 At enim forsitan succensentes Atheniensi populo, patriā pro-
 diderunt. Imò nulli erant eis inter Athenienses uiri illustri-
 res, neq; qui magis essent honorati. Neq; uerò sermo obtinu-
 it, clypeum ab his fuisse ostensum, fuit enim ostensus clypeus
 id quod negari non potest, quippe quod factum fuerit. Sed
 quis ostenderit, non habeo iā dicere. Erant autem Alcmaeo-
 nida iampridem Athenis clari sanē usq; ab Alcmaeone, atq;
 etiam Megacle. Etenim Alcmaeon, Megaculis filius, ijs Lydis
 qui Sardibus à Cræso Delphos ad oraculum ierant, admini-
 strum se præbuit, eosq; comiter accepit. Cuius beneficentiam
 Cræsus à Lydis, quos ad oraculum miserat, eū audisset, ho-
 minem accersijt & ubi aduenit, eū donauit tanto auro, quā-
 to semel corpore suo ferre posset. Ad hanc doni conditionē
 Alcmaeon hanc astutiam attulit: Pergrādem tunicam ami-
 elus, ingenti in ea sinu relicto, cothurnisq; (quos laxissimos
 reperit) calceatus, ad thesaurū perrexit, ad quē ducebatur.
 Ibi in aceruū ramentorum procumbens, primum cothurnos
 quibus erat indutus, auro quantum ferebāt referfit. Deinde
 omnem sinum suum, atq; etiam crines ramentis subigens, &

Alcmaeo-
 nidarū ge-
 neris cla-
 ritas.

parte in os desumpta, è thesauro processit, agrè trahens eos
 thurnos, cuius alteri rei quam homini similior: cuius os
 cum turgidum esset, & omnia onusta, id cernens Cræsus, in
 eachinnumq; erumpens, ea omnia illi donauit: nec minora
 his alia dona dedit. Ita domus hæc uehementer locupletata
 est. Et Alcmaeon quadrijugos equos alens, uicit Olympia.
 Sed eam domum deinde secunda ætate, Clisthenes Sicyonis
 tyrannus euexit: ut multo magis quam prius inter Græcos ce-
 lebris extiterit. Erat enim Clistheni, Aristonymi filio, Myro-
 nis nepoti, Andrei pronepoti, filia nomine Agarista: quam
 pater destinabat nuptiū dare ei, quæ præstantissimū Græcorū
 omniū cōperisset. Cū igitur ludi Olympici celebrarentur, &
 ex eis Clisthenes curriculo quadrigali uictor extitisset, nun-
 tiari iussit uoce præconis, ut quisquis sese dignū putaret, quī
 Clisthenis gener esset, is ad sexagemū diē, aut prius Sicyone
 præstō foret: quoniā Clisthenes intra annū à sexagesimo die
 incepturus exeq nuptias destinaasset. Itaq; omnes Græci, aut
 sua ipsorū, aut familie claritate sibi confidentes, eō proci cō-
 tenderunt: quibus Clisthenes, & curriculum, & palæstrā ad
 certandum præparauerat. Ex Italia illuc se contulit Smin-
 dyrides, Hippocratis filius, Sybarita (florebat autem maxio-
 mē Sybaris ea tempestate) qui unus uir in plurimum delicia-
 rum processerat: & Siritanus Damas, Samyris filius, eius, q
 sapiens appellabatur. Et hi quidem ab Italia uenerunt. Ab
 Ionio autem sinu Amphimnestus, Epistrophii filius, Epidan-
 nius. Aetolus uerò Males, germanus Titormi illius, qui Græ-
 cos robore fuerat supergressus. & in extrema Aetolie homi-
 nes fugerat. E Peloponneso Leocides, Phidonis Argiuorū
 tyranni filius, eius inquā Phidonis, qui spacia Peloponnen-
 sibus statuit, lōgē omniū Græcorū insolentissimus: qui sum-
 motis

motis Heliensium agonotheis, id est, munerarijs, ipse agonothea extitit in Olympia, id est, certamen, præmumq; proposuit, nec non Amiantus, Lycurgi filius, Arcas, ex Trapezunte: & Laphanes Azenus, ex urbe Pæo, filius Euphorionis eius, qui (ut in Arcadia fertur fama) in domum suam excepit Castorem, & Pollucem, & ob id in omnes homines hospitalis: & Heleus Agæi filius, uir præclarus. Hi ex ipsa Peloponneso uenerunt. Ex Atheniensibus autem Megacles Alcmaeonis eius filius, qui ad Cræsum se contulerat: & alter Hippoclidem Tisandri filius, diuitijs, ac forma inter Athenienses præcipuus. Ex Eretria, quæ per id tēpus florebat, Lysanias: solus hic ab Eubœa. Et Thessalia à Scopadeis Diaflorides Cronomus. Ex Molossis Alcon. Tot proci fuere. Qui cū ad diem præstitutam adfuissent, Clisihenes ante omnia patriam singulorum, familiamq; percontatur. Deinde eos annum apud se detinens, explorauit uniuscuiusq; & uirilitatem, & iracundiam, & eruditionem, & mores: nunc cum singulis, nunc cū uniuersis congressus, & iuniores in gymnasia educens, præcipuè tamen in cōuiujs experiebatur. Quandiu enim eos apud se tenuit, hoc fecit, ac magnificè accepit. Sed ei inter procos præcipuè cordi erant Athenienses: & illorum magis Hippoclidem, Tisandri filiū strenuū esse iudicabat, cū præsertim ei, maiores, Cypselidis Corinthijs propinqui fuissent. Cum autem destinatus nuptijs dies illuxit, quo ipse Clisihenes edixerat iudicaturum se, quem ex omnibus deligeret, mactatis centū bobus, in conuiuium, tū ipsos procos, tū omnes Sicyonios accepit. Postea uerò quā cœnatum est, proci certamen de musica habere cœperunt, pariter, & de oratione habenda in medium, procedente potatione. Hippoclidem cum longè alios antecederet, iussit tibicinem sibi

canere *ἰαμίλειαν*, id est, sedatum quoddam saltationis genus. Tibicine obsequente saltauit, sibi quidem placens, sed Clisthenes omnem rem cernens dissimulabat. Post hæc, cum aliquantulum interquieuisset Hippoclidēs, iussit quandā sibi inferri mensam. Qua illata primum super equi Laconicos saltauit modulos, mox alios Atticos, tertio super mēsam copite statuto, eturibus ueluti brachijs modulabatur. Ad cuius primam ac secundam saltationem, etsi stomachabatur Clisthenes tam impudentem sibi generum fieri, tamen sese continebat, nolens in eum erumpere. At ubi uidit eturibus ueluti manibus gesticulantem, iam se ultra continere non sustinens, inquit: Fili Tisandri, desaltasti matrimonium. Cui excipiens ille ait, Non est istud curæ Hippoclidæ. Vnde pro uerbium factum est, Non est istud curæ Hippoclidæ. Tunc Clisthenes silentio imposito, in medium hæc protulit: Viri proci meæ filiæ, uos equidem omnes laudo, uobisq; omnibus si fieri posset gratificarer, neq; unum ē uobis præcipuum probans, neq; ceteros improbens. Verum fieri non potest, ut de unica uirgine deliberans, omnium noto satis faciam. Itaq; singulis uestrum, qui compotes huius matrimonij non estis, tanquam dignis meæ filiæ nuptijs, quodq; domo peregrè abfuisitis singula argenti talenta dono do. Megacli autem Alcmaeonis filio meam filiam Agaristiam despondeo ritu Atheniensium. Annuente conditioni Megacle, nuptiæ apud Clisthenem celebratæ sunt. Nactenus quæ iudicandis procis gestæ sunt. Atq; hunc in modum Alcmaeonidæ per Græciam celebrari cœperunt. Porro ex horum coniugio, Clisthenes quoque materno cognominis procreatur, qui Atheniensium tribus populariumq; statum instituit. item Hippocrates, ex Hippocrate uerò alius Megacles, et alia Agaristia, ab Agaristia Clisthenis

Megacles
Alcmaeonis
filius,
gener Clis-
thenis fa-
ctus.

Clísthénis nomen habens: quæ nupta Xanthippo Ariphro-
 nis filio, cū prægnans esset, uisa est sibi in somnis parere leo-
 nem, paucosq; post dies peperit Xanthippo Periclem. Miltia-
 des cū antea probatus apud Athenienses, tū uerò post re-
 bonam gestam in Marathone, maioribus incrementis auctus,
 petit ab Atheniensibus septuaginta naues cum propugnato-
 ribus, & pecunia, non promens eis, cui regioni bellum esset il-
 laturus, sed tantummodò se illos locupletarum, si se sequeretur.
 Ad eam enim regionem se illos ducturum, unde affatim
 aurum nullo negotio reportarent. His uerbis Athenienses,
 erectis animis, naues (ut petierat) tradiderunt: Quibus Mil-
 tiades acceptis, in Parum nauigat, per speciem ulciscendæ
 iniuriæ, quam intulerant Parijs, ~~sed~~ triremi in Marathone
 amā cum Persis uenissent. Hoc colore orationis utebatur.
 Cum autem infensus esset Parijs ob Lysagoram Tisei filium,
 genere Parium, qui ipsum apud Hydarnem Persam accusa-
 uerat: eò postquam peruenit Miltiades, Parios intra mœnia
 coactos obsedit, missoq; caduceatore poposcit centum talen-
 ta, negans si ea sibi non darent, se prius illinc abducturum
 copias, quam eos euertisset. Parij non ut quicquam pecuniæ
 Miltiadi dent cogitant, ut custodiant urbem, excogitant,
 cū alia loca intercipientes, tū maxime unde ea oppu-
 gnari poterat, adeò, ut noctu laborantes, murum du-
 plo, quàm olim fuerat, excitarint. Hactenus Graci de
 hac re commemoranda consentiunt. Deinceps gesta ipsi
 Parij referunt hunc in modum: Miltiadem cum inops con-
 filij esset, adisse, atque allocutum fuisse mulierem capti-
 uam, genere Pariam, nomine Timūm, quæ esset indi-
 genarum deorum administra. Hanc cum in conspectum ue-
 nisset, consilium ei dedisse, si magnificaret, Parū capere, ex-

Timo sa-
 cerdotissa.

requeretur, quæ à se præciperentur. Eius deinde præceptis auditis, Miltiadem accessisse ad maceriam quædam ante urbem, qua in maceria sepelitur templum Ceteris legiferæ: eamque, quia fores aperire non poterat, transiisse: et illam transgressum solarium ascendisse ad aliquid intus faciendum siue ad mouendum aliquid, quod moueri nefas esset, siue ad aliquid, quodcunque sit, agendum. Et cum pro foribus esset, subeunte horrore præoccupatum, eadem uia reuertisse: de qua maceria desilientem femur conuulsisse: alij in genua procidisse aiunt. Ita Miltiades male habens, domum remeauit, neque pecuniam Atheniensibus portans, neque Paro partita: urbe tantum per sex et uiginti dies obfessa, et agro populato. Parij, cognito quod ministra deorum Timo Miltiadem admonisset, uolentes ob id de ea supplicium sumere, postquam obsideri desierunt, Delphos miserunt sciscitatum, num ministram deorum condemnare deberent, quæ ratione capiendæ patriæ hostibus detexisset: quæque Miltiadi exposuisset sacra, quæ ad uirile sexum efferrî nefas esset. Id Pythia fieri non permisit, negans Timon parum rerum esse autorem: sed quia Miltiades non bene obediens esset, ideo ei ducem malorum apparuisse. Hæc Parij

Miltiades Pythia respondit. Miltiadem à Paro reuersum, cum alij Athenienses in ore habebant, tum præcipue Xanthippus, Ariphronis filius: qui eum apud populum accusauit, quod Athenienses circumscripsisset. Cui accusatiigni Miltiades non per se ipse respondit (neque enim poterat, quippe qui putrescente femore iaceret in lecto) sed pro eo amici eius: allegantes cum alia multa. & Lemnum expugnatam, quam ultus Pelasgor Atheniensibus tradidisset, tum uero pugnam in Marathone gestam. Interuentu tamen populi, ne capuis dānaretur, quin **Miltiades** obitus, quaginta talentis culpa mulctus est. Post hæc Miltiades dis-

solutus

soluto, atq; marcescente femore decessit. Quinquaginta autem talenta Cimon filius excoluit. Porro Lemnum Miltiades hunc in modum obtinuerat: Pelasgi postea quam ex Attica ab Atheniensibus exacti sunt, sine iure, sine iniuria: nā de hoc nihil habeo, prater relata: quia Hecataeus Egesandri in ser-
monibus ait, iniuria. Athenienses enim, cum viderēt regionē
mona.
qua erat sub Hymesso, quam illis habuandā dederant, mercedem muri circa arcem olim extracti bene excultam, quæ prius mala fuisset, & à nemine accipi digna, liuore captos fuisse, & libidine terræ potiunda: & ita illinc exegisse illos, nulla alia re in excusationem allata, Vt autem Athenienses aiunt, iure eieci quippe cum essent sub Hymesso habitantes, illinc prodire solitos hanc iniuriam intulisse: Quoties filia, ac filij Atheniensium ad Nouem fontes aquarum pergerent nulla dum enim, aut eis, aut ullis Græcis per id tempus micipia erant) Pelasgos eis per contumeliam, & contemptum uim attulisse: neq; hoc fecisse contentos, ad extremum manifestò deprehensos de inuadendis Atheniensibus consilia agitasse: Se uerò adeò meliores, quàm illi fuerant, uiros fuisse ut cum haberent facultatem interimendi eos, quos sibi infidiatos deprehendissent, tamen noluerint: sed eis præceperint ut è regione excederent: atq; ita illos solum uertisse, & tum alia loca, tum Lemnum obtinuisse. Illa Hecataeus, hæc Athenienses aiunt. At Pelasgi hæc Atheniensium iniuriam ulciscendi auidi, ij, qui Lemnum incolebant, quari quanda dies festi Atheniensium celebrarentur, biremibus instructis, insidias manipularum collocarunt uxoribus Atheniensium, diem festum Dianæ apud Brauronem agētib; permulsiq; illarum illinc raptis abierunt, & in Lemnum delatas pro cōcubinis habuerunt. Hæc feminae postea quàm filijs abunda-

Hecatai ser-

mona.

Atheniensium
uxores raptæ.

uere, lingua eos Attica, ac moribus Atheniensem imbuerunt. Et illi consuetudinem cum Pelasgidum filiis habere abnuebant: & si quis è suis ab illorum ullo uapularet, cuncti auxilio aderant, & mutuo sese tatabantur: ac dignos se, qui alijs pueris dominarentur, existimabant, atq; adeo longè praeualebant. Quare animaduersa Pelasgi inter se collocuti sunt, considerantesq; rem esse indignam, inter se dicebant: Si nunc, dum pueri sunt, dignoscunt sibi opitulari aduersus filios uxororum legitimarum, quas uirgines duximus, & eis continuè praesse conantur, quidnam facient in uirilem adultæ ætatis? Itaq; cum id eis aliis infudisset, placitum est, ut eos filios è matribus Atticis susceptos necarent. His necatis, addunt, & cades matrum. Ex hoc facinore, & illo superiore sceminarum, quæ uiros suos unà cum Thoante interemerunt, usu receptum est per Graciam, ut teterrima quæq; facinora Lemnia appellentur. Pelasgi cum eis post necem liberorum, atq; uxorum, neq; tellus fructum redderet, neq; uxores, neq; pecora, ut prius gignerent, pariter fame, & liberorum orbitate uexati, Delphos miserunt petitum aliquod laxamentum praesentium malorum. Iussi à Pythia pœnas Atheniensibus, quas illi uellent pendere, Athenas iere: pollicitiq; sunt datum.

Athenien. ad
Pelasgos. ros se pœnas illis omnis iniuriæ. Athenienses stratis incuria
Pelasgos. totis quam poterant splendidissimè, appositâq; mensa omnium bonorum refertissima, iusserunt Pelasgos ita se habere

Pelasgorum
responsio. tem regionem sibi tradere. Tunc Pelasgi excipientes dicere: Si naui uento aquilone, atq; uno die nos è uestra regione in nostram peruehet, ita demum uos quod petitis trademus. Hoc dixète, quod scirent fieri non posse. Nam Attica multò magis ad austrum uergit, quàm Lemnus. Hæc hæc ténus. Tunc compluribus deinde interiectis annis, ubi Chersonesus (quæ est

est in Hellesponto) Atheniensium ditionis fuit, Miltiades Cimonis, uentis Etesijs perflantibus, ex Eleunte (quæ est in Chersoneso) soluens in Lemnum delatus est, præcepitq; Peisistrachis, ut ex insula excederent: redigens eis in memoriam oraculum, quod nunquam illi expletum iri sperassent. Quorum Elephæstiienses quidem obtemperauerunt: Myrmæi autem non agnoscentes Chersonesum esse Atticam, tamdiu obsessi sunt, donec in deditionem uenerunt.

Ita Lemno potiti sunt Athenienses, atq; Miltiades,

Lemnos capta.

HERO.

HERODO. TI HALICARNAS. SEI HISTORIARVM.

Liber VII.

Qui inscribitur

POLYMNIA.

P

Ostea uerò quàm nuncius pugnae ad regem
Darium Hytaspis filium allatus est, ad Ma-
rathonem gesta, cum antea uehementer in-
sensus esset ille Atheniensibus, quòd Sardis
inuasissent, longè insensior factus est, ac pro-
pensior ad bellum Graeciae inferendum: missisq; continuò
nuncijs ad ciuitates, edixit, ut singula multò quàm antea ma-
iores copias, nec non naues, nauigia, equos, rem frumenta-
riam compararent. His nuncijs Asia triennium exagitata
est. Vbi cum delectus agitur optimi, cuiusq; aduersus Grae-
ciam militaturi, & apparatus operum datur, quarto anno Aeo-
gyptij (qui fuerant à Cambyse subacti) defecere à Persis:
quo magis aduersus utrosque Darius expeditionem sumere
properabat, Aegyptios, atq; Athenienses. Dum haec compa-
rat, interea ingens inter eius liberos de principatu exortia dis-
sensio est, quoniam ex instituto Persarum, oportebat ita de-
mum ire in expeditionem, cum regni successorem declaras-
set. Erant autem Dario antequàm regnaret liberi tres, è prio-
re uxore Gobrys filia suscepti, & post partum regnum alijs
quatuor, ex Atossa Cyri filia. Superiorum maximus natu-
erat

Aegyptiorum
à Persis defe-
ctio.

Darij liberi de
Imperio disce-
pantes.

Lex Persarum.

erat Artabazanes, posteriorum Xerxes. Qui cum ex eadem matre non essent, disceptabant: Artabazanes quidem, quòd omnis paternæ sobolis ipse maximus natus foret, cum apud uniuersos homines sit institutum, ut maximus natus liberorū obtimeat principatum: Xerxes uerò, quòd ipse Atossa genitus esset, filia Cyri, qui Persis libertatem acquisisset. Dario nondum ferente sententiam, aderat fortè Demaratus, Aristonis filius, qui per id tempus altercationis Spartano regno exutus, ac Lacedæmonē profugus, Susa ascenderat. Hic uir audita liberorum Darij controuersia, adiit (ut fama fertur) Xerxem, admonuitq; ut ad cætera, quæ pro se dicebat, hoc adderet: se quidem genitum è Dario iam rege, & Persarum imperium obtinente: Artabazanem uerò è Dario cum erat priuatus: proinde, neq; æquum, neq; iustum esse, alium quæpiam potius, quàm se illam dignationem adipisci. Quomā ^{Successionis} ^{ius.} Sparta quoq; sic usurparetur, ut si cui, antequàm regnèt, filij nascantur; deinde regi iam alius nascatur, huius postea nati successio regni sit. Hac à Demarato subiecta ratione utentem Xerxem, tanquam iustè dicentem, Darius regem de Xerxes rex
clarauit: quanquam etiam citra præceptum Demarati Xer
xès (ut mea fert opinio) regnauiisset: quippe cum omnis po-
tentia penes Atossam esset. Declarato Darius Xerxe rege
cū conaretur rebus apparatis, exire in expeditionem, altero
ab defectione Aegyptiorum anno supremum diem obiit, sex
& triginta annis expletis, haud compos uoti, ut Aegyptios,
& Athenienses ulcisceretur. Eius morte regnum ad Xerxē ^{Darij obitu}
filium deuenit, qui ab initio nequaquam animatus erat ad
bellum Græciæ inferendum, sed Aegypto. Ceterum, Mat-
donius consobrinus eius, Gobrys, & sororis Darij filius,
cum aggressus, his uerbis est allocutus: Domine, haud deco-

rum est Athenienses tam male iam de Persis meritos, nō dare pœnas eorum, quæ perpetraverunt. Tu uerò quod in manibus habes, perfice, tamē ubi Aegyptum, quæ dignitati tuæ iniuriā fecit, domueris, sume aduersus Athenas expeditionem: ut & bene de te loquantur homines, & post hac abstinere alius à bello tibi inferendō. Et hæc quidem erat ratio ultionis exigendæ. Illa autē rationis accessio, Europā esse regionē admodū speciosam, omniaq; genera feliciū arborum ferentē, ac summæ bonitatis, & dignā, quæ à solo inter mortales rege possideatur. Hæc Mardonius dicebat, ut iuuenis, ac nouarū rerū cupidus, imperijq; Græciæ pro rege administrandi, quod etiā regi persuasit, cōditione temporū adiutus. Nam alia, ut rex ad hoc faciendū induceretur, adiumento fuere. Primum ē Thessalia nunciū ab Alebadis, ad regē inuocandum aduersus Græciam, se enim omne obsequiū præstituros. Alebada autem isti erant Thessaliæ reges. Deinde ij Pisistratidæ, qui Susa ascenderant, qui cum eadem uerbā habuerunt, quæ Alebada, tūm uerò prætendebant Onomacritum quendam Atheniensem, quem secum habebant, sortilegum, & Musæi sortium ediffertorem. Ascenderant autem cum eo reuersi in Græciam. Nam Onomacritus ab Hipparcho, Pisistrati filio, Athenis fuerat eiectus: quod per La-
Musæi sortēs. sum Hermionis manifestō deprehensus fuisset, inter Musæi sortes hanc etiam inseruisse, fore ut insulæ Lemno adiacentes, mari submergerentur. Ob id Hipparchus hominem eiecerat, cum familiarissimè illo antea uteretur: & tunc cum eodem, ut in conspectū regis ueniret, ascenderat: deq; eo honorificè cum alijs Pisistratidis loquebatur. Onomacritus, si quæ sortes eladem Barbaro nunciabant, earum nullam retinuit. Itaq; accedente hoc sortilego, & Pisistratarum,

& Alebadarum suasionibus, Xerxes ad inferendū Græciæ
 bellū inductus est. Sed altero à morte Darij anno, primatū
 expeditionem fecit aduersus Aegyptios, qui rebellauerant
 quos subactos, & in archiorem, quàm sub Dario fuerant ser-
 uitutem redactos, tradidit gubernandos Achemeni fratri
 suo Darij filio, quem præsidem Aegypti interiecto, deinde tē-
 pore interemti Inarus, Psammatichi filius, Pænus. Xerxes
 recepta Aegypto producturus aduersus Athenas exercitum
 præstantissimos quosq; Persarum in conciliū vocauit, ut
 & illorū sententias audiret, & ipse diceret, quæ liberet. Qui
 his consiliis, ita locutus est: Viri Persæ, equidem ego nō ero
 huius instituti autor, sed ab alijs traditi imitator. Nā quem
 admodū à maioribus natū accipio, ex quo imperium hōr à
 Medis eripuimus, Astyagæ per Cyram amoto, nunquam cō-
 quieuius, sed ita Deus agit & multa nobis sibi obsequeuti-
 bus in melius confert: atq; ea quidem, quæ Cyrus, Camby-
 sesq;, ac pater meus fecere, quas gentes imperio addidit, nō
 attinet referre apud probè scientes. Ego posteaquam hanc
 sedem accepi, dedi operā, ne ab ijs, qui hoc honore sunt fun-
 ctī degenerarem, nūc minus potentia Persis acquirerem.
 Quod animo uersans, inuenio nobis accessurā gloriā pari-
 ter, ac honorem; & regionem, neq; inferiorem, neq; deteriori-
 ra, quam recuperauimus; sed feraciorē; unā cum ulsione
 iniuriæ, atq; uindicta. Ideoq; nūc ego uos cōtraxi, ut id quod
 agere constitui, uobis exponerem: Cōstituo iuncto Hellespō-
 to copias per Europam tradutere in Græciam; ut Atheni-
 ensium ulciscar iniurias, quas cum Persis alijs, tūc patrī
 meæ intulere. Scitis autem, & Dariū aduersus hos homi-
 nes bellum mouere destinasse, uerū ei morte præuento nō
 contigit, ut illos ulcisceretur. Ego uerō eius uicem, aliorūq;

Xerxis oratio
 ad Persas de
 bello Græciæ
 inferendo.

Persarum

Persarum ulcissens, non prius desinam, quam expugna uero;
 incenderoq; Athenas: cuius ciues, & me, et patrē meū priores
 iniuria affecerunt. Semel cū Sardis unā cū Aristagora Mi-
 lesio serup nostro profecti cremauerūt lucos, ac delubra. Ita
 rū in nos quid fecerint terrā suā ingressos, cum Datis, & Ar-
 taphernes duces fuere, omnes scitis. Harum gratia rerum ir-
 ritor ad inferendum eis bellum: quos atq; ipsorum finitimos,
 regionem Relopis Phrygis incolentes, si in potestatem rede-
 gerimus, tot hostes futura esse ratiocinando comperio, ut te-
 tram Persidem ætheri Iouis conterminam reddituri simus.
 Nullam enim regionem spectabit sol finitimam nostrā, sed
 ego omnem pertransus Europam, unā uobiscum cunctas re-
 giones in unam redigam. Nam ita rem habere audio, nullā
 reliquam esse hominum, neq; ciuitatem, neq; gentem, quæ nō
 bis cum dominicare possit. Ita subactis his, quos dixi, & qui nos
 lacesserunt, iugū seruire sustinebunt. In quo si mihi uos grā-
 tificari uolueritis, ubi tempus uobis indicauero, quo uos præ-
 sto esse oportet, tūc unusqu; s; debet impigrè adesse. Quo-
 rum, qui ornatissimis cum copijs aderit, eū donabo his, quæ
 in nostra domo preciosissima habentur. Et hæc quidem ita
 agenda sunt. Sed ne solus uidear in concilio sententiam di-
 cere, rem pono in medio, iubens unicuiq; quam libet senten-
 tiam dicere. His dictis loquendi finem fecit. Post quem Mar-
 donius: Domine, inquit, tu uerò non modo superioribus Persis,
 sed etiam uenturis es præstantior: qui cum alia, & opti-
 ma, & uerissimā cōmemoras, tum utro quod Iones, qui Eu-
 ropam incolunt, non sinēs habere ludibrio nos, cum sint in-
 digni. Etenim res indigna est, si Sacas, & Indos, & Aethyo-
 pes, & Assyrios, aliasq; multas, ac grandes nationes, quæ ni-
 hil Persæ læsere, tamen potentia prolātandæ grātia in pro-
 uincias

Mardonij sen-
 tentia.

iniurias redeamus: Græcos qui nos laceſſere iniuria inceperunt, non ulciſcemur. Quidnam metuentes, quas illorum copias, quam pecuniarum uim? Ebrum pugnam nouimus, eorum nouimus uires eſſe imbecilles, eorum quos ſubegimus liberos, penes nos habemus: hos qui domi noſtræ habitantes, Iones, & Aeoles, & Diores appellantur. Quos ipſe quoque expertus ſum, dum eis iuſſu patris tui intuli bellum, cumque in Macedoniam uſque proceſſiſſem, & penè uſque ad ipſas Athenas nemo mihi pugnaturus occurrir: & ſanè coſueuere Græci (ut audio) inconſultiſſimè inire bella, propter imperitiā ac ſiniſteritatem. Nam cum bellum inter eos indiſtum eſt, in locum quem pulcherrimum, planiſſimumque inuenire deſcendentes, ibi prælia faciunt, ita ut magno cum ſuo malo uiſtores inde diſcedant. Deuiſi (ne longius repetam) ad interuentionem deueniunt. Quos oportebat, cum ſint eiſdem linguæ, interpoſitis caduceatoribus, ac nuncijs tollere controuerſiam, & omnia alia potius agere, quam pugnare: aut ſi neceſſe habent inter ſe omnino pugnare, locum aliquem inuenire utriſque difficillimum, & ibi fortunam belli tentare. Hoc itaque ritu haud probo utentes Græci, nunquam mecum uerbis egerunt de dimicando, cum Macedonia tenus promouendiſſem. Tibi autem rex, quis obuiam uenturus eſt bellandi cauſa, copias Aſiæ, atque omnem claſſem agentium? Non eò audacia procedent (ut reor) Græcorum res. Quod ſi me fallit opinio, & illi uecordia elati ad pugnandum nobiſcum ueniunt, diſcant nos eſſe in re bellica præſtantiſſimos hominū. Nihil igitur ſit quod non experiamur. Nam ſua ſponte nihil ſit, ſed omnia ab experimento hominibus fieri conſueuerunt. His Mardonius ſententiæ Xerxis aſſentatus, loqui ceſſauit. Tum ſilantibus alijs Perſis, nec diuerſam ei, quæ dicta eſſet,

Artabanus sententiam dicere audentibus, Artabanus, Hytaspis
 grauis sen- latus, Xerxes patruus, uir circumspectus, ita inquit: Rex
 tentia. nisi diuersa inter se sententiae dicantur, non potest quis elige
 Diuersita- re meliorem, sed necesse habet ea, quae dicta est, uti. At cum
 tis in sen- plures dicta sunt, licet tanquam aurum purum deligere: quod
 sententia di- cendia uti- per se discerni cum nequeat, comparatum cum altero discer-
 litas. ni potest. Ego patri tuo Dario, eidemque fratri meo suadebam,
 ne sumeres aduersus Scythas expeditionem, uiros nulla us-
 quam oppida incolentes. Sed ille sperans Scythas Nomades
 se subacturum, mihi non est assensus. Itaque sumpta expeditio
 ne, multis & egregijs uiris de exercitu amissis abscessit. Tu
 uero rex bellum inferre destinas uiris multo quam Scythae
 sunt praestantioribus, quique & mari, & terra, optimi esse di-
 cuntur, quibus in rebus quid durum sit, hoc me tibi iustum est
 Coniectu- promere. Iuncto pontibus Hellesponto, ais te copias per Eu-
 ra e pre- ropam in Graciam deducturum, atque eos conuenit, aut ter-
 teritis, ra, aut mari, aut utroque inuadi. Siquidem feruntur uiri esse
 fortes, cuius rei licet hinc argumentum capi. Si tot copias
 ductu Datis, & Artaphernis Atticam regionem ingressas,
 soli Athenienses profligauerunt, ergo utraque regione con-
 gressi sunt. Quod si conscensis nauibus pugna nauali uictori-
 res ad Hellespontum nauigauerint, ac deinde pontem solue-
 rint, hoc durum fuerit rex. Neque uero hoc ex mea unius pri-
 uata prudentia coniecto, sed eo casu, quo aliquando parum
 absuit, quin opprimeretur, cum pater tuus iuncto Bosphoro
 Thracio, ac flumine Istro pontibus commisso, traiecit ad
 Scythas. Eum traiectum, Scythae omnino institere precari-
 tones, quibus custodia pontium delegata erat, ut interse-
 derent. Quo tempore si Histiaeus Mileti tyrannus aliorum
 sententiae accessisset, ac non contraxisset, actum erat de
 rebus

rebus Persarum, res dictu quoque horribilis, omnem regis statum in uno uirgo positum fuisse. Quare noli te ullum tale adire discrimen, nulla subsistentie necessitate, sed tibi potius obtempera. Nunc cœtum in præsent missum facito, iterumque dum tibi uidebitur re apud te ipsum considerata, edicto quod optimum esse arbitraberis. Bene enim consultare, competio maximum esse lucrum. Nam etiam si quid è contrario euenturum est, nihilo tamen minus bene consultum est, superauitque fortuna consilium. At qui turpiter consultaui, si ei fortuna obsecundauit, ille est quidem uoti compos, nihilo tamen minus male consilium cepit. Vides ut prægrandia animalia fulmine deus feriat, nec sinat inolescere: parua utrò nihil ledat. Vides ut magna semper ædificia, magnasque arbores, huiusmodi fulminum tela percutiant. Gaudet enim deus emittentissima quæque deprimere. Itaque ingens exercitus ab exiguo profligatur, quoties deus his, quibus inuidet, aut metum intulit, aut tonitruum. Propterea quidam secus, ac eorum dignitas postulabat, in calamitatem inciderunt, quia deus neminem alium, quam seipsum sinit magnifice de se sentire. Omnes res properando parit errores, unde magna detrimenta fieri absolent. In cunctando autem bona insunt: si non talia, quæ statim uideantur esse bona, certe, quæ suo tempore bona quis esse comperiat. Et hoc quidem tibi rex suadeo. Tu uerò Gobrys filii Mardonii, desine loqui stulta de Græcis, haud dignis, qui male audiunt. Nam Græcis detractum, ipsum regem uis excitare ad bellum illis inferendum: ad quod tu omni auiditate contendis (quod absit) ut fiat detractio. Namque importunissima res est, in qua duo sunt, qui iniuriam faciunt: uauis, cui iniuria fit. Qui enim detrabit, iniurius est,

Consultat.
tibi uidebitur

Moræ cō-
pecta.

Ff 2 quod

quod non presentem accusat. Item qui huic credit, iniurius est, quod prius credit, quā rem compertā habeat. Et illi, cui absenti detrahitur, ob id fit iniuria, quod ab altero insimulatur ut malus, ab altero talis putatur. Quod si omnino bellū his hominibus inferre oportet, agedum rex ipse permaneat domi apud Persas, nostrum amborum liberi deponantur, tu in expeditionem ito, delectis (quos uelis) uiris, ac quanti scūq; copijs: & si ex sententia tua res succedent regi, interimantur liberi mei, & insuper ego sin succedent, ut ego dico, interimantur tui, & insuper tu si redieris. Quod si hanc subire cōditionem recusas, cupisq; in Græciam prorsus deducere exercitum, affirmo fore, ut aliqui eorum, qui hic relinquentur, audiant Mardonium post allatam Persis magnam aliquam calamitatem, à cambus uolucrisq; discerpi, aut in Atheniensium solo, aut in Lacedæmoniorum, nisi fortè antea interuiam, tunc agniturum, aduersus quales uiros suades regi, ut moueat bellum. Hac Artabano locuto, Xerxes ita percutus, his uerbis excepit: Artabane, quod patris mei frater es, hoc te subleuat, ne dignam stulta oratione mercedem recipias. Hac tamen te notabo ignominia, qui instrenuus es, & ignauus, ne comes sis meæ in Græciam expeditionis, sed hic unā cum sceminis maneas. Ego etiam sine te (quæ dixi) conficiam, neq; enim fuerim Darij, qui fuit Hystaspis, qui fuit Arsamnis, qui fuit Ariariamnis, qui fuit Teispei, qui fuit Cyri, qui fuit Cambysis, qui fuit Achæmenis filius, nisi Athenienses ultus fuero: probè intelligens, si nos quieuerimus, non quieturos illos sed nostram terram cum exercitu inuasuros: pro ut colligere licet ex ijs, quæ illi facere cœperunt, qui & Sardis incenderunt, & Asiam incur sarunt. Itaq; neutris cedere licet, sed propositum est certamen agendi, aut patiendi,

Xerxis ad
Artabanū
iuvenile
respōsum.
Xerxis ge
nealogia.

ut aut hæc omnia sub Græcis, aut illa omnia sub Persis sint. Medium enim inimicitarum nullum est. Quare honestum erit nos iam iniuria lacessitos exigere ultionem, ut quam calamitatem passurus sum, intelligam, profectus aduersus eos viros, quos etiam Pelops Phryx nostrorum maiorum seruus ita subegit, ut ad hoc usque tempus, & ipsi homines, & eorum regio ab illius (qui subegit) cognomine appellentur. Hæc hæctenus locutus est. Deinde sub uesperum, cum cum uteret Artabani sententia, per noctem apud se consulans, compertit prorsus non esse sibi opus inferre Græciæ bellum, immutataque rursus sententia cum obdormisset, uisus est in somnis (ut fertur à Persis) uidere quendam corpore ingenii, atque specioso, qui sibi astantis diceret: Reuocastine sententiam Persa de inferendo Græciæ bello, cum prædixeris Persis te comparaturum esse exercitum, neque si reuocaueris eam, bene facis: neque qui tibi assentiatur, adest. Quare perge ire eam uiam, quam interdum ire destinauisti. Hoc locutus ille, uisus est Xerxi ab aspectu euanuisse. Vbi dies illuxit, huius insomniæ nulla ratione habita, coactio eorundem Persarum, quos pridie coegerat concilio, Xerxes ita uerba fecit: Viri Persæ, ueniam mihi date dicenti contrariam superiori sententiam. Nam & ego nondum ad summum, quod perueniendum est mihi, prudentiæ perueni: & qui ut illud faciam suadent, nullo unquam à me tempore abscedunt. Eoque mihi Artabani sententiam audienti, confestim iuuentus efferbuit, ut uerba in uirum grandem natu effunderem petulantiora, quam debui. Nunc itaque agnoscens erratum meum, utar illius sententia: & quoniam reuocaui expeditionis sumenda sententiam, nos quieti estote. Hæc ubi audire Persæ, læticia affecti

Somnium
Xerxis.

Xerxē in-
stituti in el-
pit pœni-
tere.

regem adorauere. In sequenti nocte idem rursus insomniū
 quiescenti Xerxi assistens, inquit: Fili Darij, uideris expedi-
 tionem apud Persas reuocasse, uerbis meis pro nihilo habi-
 sis quasi illa à nemine audisses. Hoc igitur nunc bene intel-
 lige, nisi ex tempore mis expeditionem, hoc tibi ex ea re contin-
 get: Quemadmodum breui magnus, & amplius effectus es,
 ita breui rursus humilis eris. Hoc uiso perterrefactus, è cu-
 bili exiit, simulq; nuntium misit ad accersendum Artaba-
 num. Qui ubi aduenit, ita ad eum inquit: Artabane, ego ste-
 tim cum in te bene consulentem mihi stultis uerbis inuectus
 sum, non fui compos mentis. Sed non multo post pœnitens,
 cognoui id mihi esse faciendum, quod tu præcipiebas. Tas-
 men id uolens exequi non possum. Nam mihi iam animo im-
 mutato, & prioris sententiæ pœnitenti apparuit in somnis
 uisio, dissuadent omnino hoc, quod posterius facere consti-
 tueram: quin etiam nunc interpositis miris abscessit. Quod
 si deus est qui insomniū misit, eiq; prorsus est cordi expe-
 ditionem sumi aduersus Græciam, continget idem tibi quod
 mihi insomniū, itidem ut mihi præcipiens. Quod ita fore
 coniecto, si omnem meum ornatum sumas, eoq; indutus in
 sella mea consideas, & deinde in cubili meo capias somnum.
 Hæc locuto Xerxi, Artabanus initio nolle obsequi, etq; na-
 gare se dignum, qui regio in folio sederet: tandem cum co-
 geretur, fecit imperata, hæc prælocutus. Apud me rex tan-
 tundem ualet bene sentire per se, & alteri bonam dicenti
 sententiam accedere, quæ ambo tibi cum adsint, malorum
 tamen hominum colloquia te deprauant: quemadmodum
 mare, quod est hominibus omnium utilissimum, ferunt ab
 ingruentibus uentorum flatibus non fini natura sua ui-
 . Ego uerò cum ex te male audiui, non tam meam dolui ui-

sem quàm tuam: qui cum propositæ essent duæ sententiæ
 Persis: una quæ detrimentum augetet, altera quæ tolleret,
 dicens perniciosum esse imbui animum usu plura semper ex-
 petendi: his propositis sententijs, tu elegisti iam quæ & tibi,
 & Persis est periculosior. Nunc autem cum ad te mutato in
 melius consilio, de sumenda aduersus Græcos expeditione
 ais accessisse in somnium, alicuius dei nutu, quod te uetat di-
 mittere exercitiū, hoc non res diuina est fili. Insomnia enim
 ista sunt, quæ aduentia homines frustrantur, quemadmodū
 ego te docebo multis, quàm tu annis natu grandior. Consu-
 erunt ipsa somniorum uisa plerumq; frustrari ob ea, quæ quis
 per diem mente agitauit. Nos superioribus diebus expedi-
 tionem hanc inter manus, & quidem uehementer habui-
 mus. Quod si hoc non est cuiusmodi ego dico, sed aliquid
 diuini habens, tu ipse omnia in summa dixisti. Apparebit
 enim, ut tibi ita, & mihi eadem iubens. Verùm nihilo magis
 apparere mihi debet tuum amictum gerenti, quàm non ge-
 renti, sed meum: neque magis quiescenti in tuo toro, quàm
 non, sed in meo: si etiam alias, uult se exhibere. Neq; eò ue-
 sania peruenit illud, quicquid est, quod sese obtulit in som-
 nis, ut me cernens putet esse te, ducto è uestibus argumento.
 Id si me contemptui habebit, profectò nec aspectu suo digna-
 bitur, siue mea gerentem uestimenta, siue tua, sed te adibit,
 quod iam animaduertendum est. Nam si frequentius acces-
 serit, ipse quoq; fatebòr diuinum esse. Ceterùm si ita tibi a-
 gendum uidetur, neq; id reuocari potest, an ad cubandum
 in tuo cubili pergo. Age, mihi quoque, cum ista perfecero,
 appareat. Hac tantum conditione tuæ sententiæ acquies-
 scam. Hac locutus Ariabani, quod speraret ea, à Xeræ
 sine ullis uerbis admissum iri, iussa, executus est. Et cum

Insomnia
 orum la-
 dibria.

induta sibi Xerxis ueste, regali solio resedisset, moxq; recubisset, idem insomnium dormientem adiit, quod Xerxes adierat, eiq; supersistens, ita inquit: Tunc ille es, qui festinantem ire in Græciam Xerxem distines, tanquam eius curator? Tu neq; in futurum, neq; in præsens consideras, qui dissuades id, quod est fatale contingere? Quid autem Xerxem pati necesse sit, nisi dicto audiens fuerit, ei ipsi demonstratum est. His uerbis Artabano uisus est ille uir in somnis minitari, candentibusq; ferramentis conari oculos ipsi eruere.

Artabani
Insomnium.
Concupiscere multa malum
est.

Qua de re uehementer exclamans Artabanus exiit, aditoq; Xerxi obseruatam sibi in somnis uisionem exposuit, secundoq; loco hæc inquit: Equidem rex, ego ueluti homo, qui multa iam uideram, & magna negocia sub Fleesonibus contigisse, non sinebam te omni ætati indulgere, gnarus re esse malam multa concupiscere: memoria tenens, quomodo cum exercitu Cyri contra Massagetæ actum fuerit, quomodo cum exercitu Cambysis contra Aethiopes, qui etiam cum Dario militauit aduersus Scythas. Hæc sciens ego, seniebam te (si quiesceres) omnium hominum beatissimum. Sed quoniam diuinus quidam instinctus est, & Græcos clades quædam (ut uidetur) missa diuinitus manet, ego quoq; cedo, ac sententiam mutuo. Tu uero, quæ diuinitus missa sunt, indicato Persis, iubetoq; ipsi, quæ ad apparatus pertinentia ante præceperas, operam dent. Hoc agito, ne quid tuorum deo tribuente desit. His dictis, & sublatis uisione animis, ubi dies extitit, ibi confestim Xerxes hæc Persis exponit, Artabano, quem constabat prius solum oraculum id fuisse dehortatum, tunc exhortante, Post hæc incepti expeditionem Xerxi tergium in somnis uisum oblatum est; quod Magi auditum, conjectarunt ad uniuersam terram pertinere, portendereq; omnes homines

homines Xerxi seruituros. Visum autem tale erat: Videbatur sibi Xerxes surculo oleagino coronatus esse, cuius olea Xerxis uisio, ramis uniuersa tellus occuparetur, & mox corona capiti circumdata, euanesceat. Hac Magis interpretatis, sine mora Persæ, qui in concilio fuerant, ad suam quisque præfecturam digressi, omni studio incubuerunt ad exequenda iussa, cupidi dona, quæ propozita fuerant obtinendi. Xerxes ita copias Xerxis copias suas contraxit, ut omnem continentis locum scrutaretur. Si quidem à debellata Aegypto per totum quadriennium comparauit exercitum: atque eius apparatus quinto anno incensum mouit cum ingenti copiarum manu. Nam omnium quos nouimus exercitum hic multò maxime extitit: adeò ut ad eum nihil fuisse uideatur, aut ille Darius, qui aduersus Scythas ductus est: aut ille Scythicus, qui Cimmericos insequens, Medicam regionem inuasit, ac penè omnia superiora Asia subegit, ac tenuit: quo nomine Darius postea Scythas inuitulatum, aut ille (ut fama fert) Atreide aduersus Ilium: aut ille ante Troicum bellum Mysorum Teneorumque, qui per Bosporum in Europam transgressus, omnes Thraces in ditio nem suam redegit, ad Ioniumque pontum degressus, ad Penneum usque amnem, qui ad meridiem uergit, processit. Neque illi omnes exercitus; neque alij ijs adiecti, cum uno hoc comparari merentur. Quis enim non adduxit ad Xerxem ex Asia copias: quæ aqua præter ingentes amnes potando non defecit? Alij namque naues præstabant, alijs ut peditatum, alijs ut equitatum, alijs ut nauigia ad uectandos equos eorum, qui unâ militabant, alijs ut naues longas in usum portuum præstarent, iniunctum erat, alijs ut frumentum & naues, quæ triennio superiore præparate erant, præcipue propter Athon, ut in quo superior classis dum circumuehitur, afflictata est. Ad

Eleuantem enim Chersonesi clasus habebat stationē, illūq;
 omnes copiae sub uerbis caperunt. Athon effodere per
 nices alijs succedentibus, adiuantibus etiam in effodiendo
 accolis praepositis operi Bubare, Megabyxi, & Arteo, Arte
 Adios mons, chaei filio, Persis. Est autē Athos mons ingens, ac nobilis, ad
 mare pertingens. Ab hac parte hominibus cultus, ad conti-
 nentem desinens in speciem Chersonesi, id est, peninsulae cum
 Isthmo, duodacim stadiorū. Haec planicies, atq; tumuli, ē ma-
 ri Acanthiorum ad mare, quod est cōtra Toronem, nō sunt
 magni. In hoc Isthmo, ubi Athos finiuit, sita est urbs Graeca
 nomine Sana. Quae autē extra Sanam, & intra Athon sita
 sunt urbes, eas tunc Perses ē continenti insulas facere ag-
 gressus est, quae haec sunt: Dion, Olophyzus, Acrothoon. Thy-
 sus, Cleonae. Iste sunt urbes, quae apud Athon incoluntur.
 Hunc in modū Barbari locū nationatim effodiebant, recto
 limite iuxta Sanam. Posteaquam depressa erat fossa ab ijs,
 qui in imo fodiebant, alijs humum effossam assidue tradebāt
 alijs super scalas stantibus, & hi excipientes tradebant dein-
 deps alijs, dū ad summam perueniebatur, qui illam efferebant
 atq; abijciebant. Qua in re tumuli effossi duplicem laborē
 illis, praeterquam Phoenicibus praebant. Nam cū eandem
 facerent fossae mensuram superius in ore, quā inferius in fun-
 do, id necesse fuit contingere. At Phoenices cū alijs in re-
 bus, tūc uerā in illo prudentiā suam declarauerunt: qui par-
 tē, quae eis contigerat, ita excauauerunt, ut os fossae duplum
 esset, quā ipsam fossam esse oportebat, procedētesq; opere
 assidue illā coartabant, ut cū ad imū deuentū esset, fossa cae-
 terorū partibus adaequaretur. Est autē hoc loco praeiū quod-
 dā, ubi illorū erat, & mereatus, & praetoriū, quo multū etiā
 ex Asia frumenti moliti cōportabatur. Hanc fossam Xerxes

(ut ego coniectura colligo) iactantia gratia deprimi iussit, potentia ostentanda cupidus, ac memoria relinquenda. Nā cum liceret nullo negotio naues per Isthmum transportare, iussit Isthmū intercedi, ad mare recipiendū in fossam, tanta latitudinis, ut duae triremes simul illac agitari possent. Eisdē imperatū est, ut fossam facerent, quib. fuerat, ut flumen Strymona pontibus iungerent. Haec Xerxes hunc in modū fecit. Comparauit item ad pontes armamenta sirpi, atq. albi lini, dato hoc Phœnicibus, atq. Aegyptijs negotio, ut commeatū exercitui comportarent ne homines, nēue iumenta, quae ducebantur in Græciam, absumerentur. Sed admonitus iussit illum in loca, quae cuiq. opportunissima essent, alius alia uia comportaret, undiq. ex Asia nauibus onerarijs, & uecturis. Verū plerūque comportarunt in quae dicitur, Album litus, Album litus, ut quisq. præceptum erat. Alij in Tyrodiam, Perinthiorum oram, alij in Doriscum, alij in Eiona, quae est super Strymonem alij in Macedoniam. Dum illi in imperato sibi traiectū occupantur, interea Xerxes, coactis omnibus pedestribus cepit, iter ingressus est Sardis uersus, mouens ex Crisallis Capadociae. Illic enim edictū erat, ut cunctae copiae cogerentur, quae per cōtinentem erant cum Xerxe iturae. In quibus quiscunq. praefectorum agmen pulcherrimē instructum ducens, ab rege donatus sit proposito præmio, affirmare nō possum, quia nec à principio, cum res in iudicium deducta est, cognoui. Posteaquā transmissso flumine Haly, attigerunt Phrygiam, itinere per eam facto peruenierunt. Celenas, ubi fontes Maendri exsunt: & alterius annis non minoris Maendro, nomine Cataractae, qui ex ipso foro Celenarum exoritur, influit in Maendrum. In qua urbe, & in quo foro uisitaui suspensa Sileni, Marsiae pellis, in utrem formata: quam

quàm à Phrygiis fertur Apollo illi detractam suspendisse. In hac urbe residens Pythius Atys filius, Lydus, omnem regis exercitum, atq; ipsum Xerxem magnificentissimo hospitio excepit: spoponditq; se pecuniam ei in bellum suppeditaturum. Ob quam sponsonē, Xerxes eos, qui aderant, Persas interrogauit, quisnam esset Pythius, & quantum possideret, qui hoc polliceretur. Illi, rex, inquit, hic ille est, qui Dariū patrem tuum aurea platano, ac uite donauit: quiq; nunc omnium hominū diuitijs princeps est secundū te. Hæc ultima uerba Xerxes admiratus, secundo loco percontatus est ipse Pythiū, quantum ei pecuniarū esset. Cui ille, Neq; te, inquit, celabo rex, neq; dissimulabo me scire meas ipsius facultates, sed sciens perinde exactè recte sebo. Etenim simul atq; accepi te ad mare Græcum esse descensurum, uolens tibi ad bellum pecuniam dono dare, subducta ratione comperi mihi esse argenti quidē duo millia talentorū, auri uerò quadragies centena millia nummū Daricorū septē millibus minus: quæ tibi dono do. Nam mihi ipsi uictus ē mancipijs, atq; ex agricolis suppetit. Hæc Pythius. Quib; uerbis delectatus Xerxes: Hospes Lyde, inquit, ego ex quo Persidē regionē egressus sum, neminē adhuc nactus sum, qui in exercitū meū hospitalitatē exercere uoluerit: aut qui in conspectū meum ueniens, sua sponte pecuniā mihi ad bellū cōferret, præter te: qui & exercitū meū egregia hospitalitate profecutus es, & ingentē pecuniā polliceris: ob quæ uicissim ego te hīs remunerandū duco: hospitem meū te facio, & ista quadragies centena millia nummū meo ipsius explebo, datis septem millibus: ne quadrigentæ myriades, id est, quadragies centena millia sint imperfectæ, sed addito ē meis supplemento summa sua solida: quæq; possideas, ipse possideto, ac scito semper talis esse. Nam ita agentem

Aurea platano
atq; uitæ.
Pythiæ facultates,

agentem te, neq; in præsens, neq; in posterum pœnitebit. Hæc locutus, & quæ dixerat executus, perrexit assidue porro ire: prætergressusq; urbem Phrygiam nomine Anaua, & stagnū ex quo conficitur sal, peruenit. Colossas Phrygiæ oppidum, ubi Lycus amnis hiatus terræ subiens occultitur, deinde ferè quinq; post stadia emergēs, elabitur, & ipse in Mæandru. Profectus è Colossis exercitus, uenit ad oppidū Cydra, quod est in finibus Phrygum, ac Lydorū ubi cippus depactus, atq; erectus à Cræso est, indicans literis eos fines. Ex Phrygia in Lydiam uentum est ad diuortia uiarum, quarum sinistra in Cariam fert, dextra Sardis quam tenentibus necesse est prorsus Mæandrum transire, urbemq; Callatibum præterire, in qua sunt opifices mellis è myrica, & tritico conficiendi. Hæc uiam tenens Xerxes, cōperit platanū, quā ob pulchritudinē Platanus aureo monili.
aureo monili donauit, eamq; tuendam uiro immortalī delegauit. Et ad urbem Lydorum altero die peruenit. Postquā Sardis aduenit, principio caduceatores dimisit in Græciam, petitum terram, & aquam: edictūq; ut cœnas regi instruerent ad omnes ciuitates. Sed neq; Athenas, neq; Lacedæmonem uisit ad terram, & aquam. Hæc quicumq; antea petenti Dario non dederant, eos tunc perterritos omninō datos arbitrabatur. Id igitur uolēs explorare, caduceatores dimisit. Secundum hæc sese apparabat, tanquam Abydū profecturus, cum interea ij, quibus negotium hoc datum erat, Hellepontum ex Asia in Eutopam coniunxerant. Est autem Chersonesi in Hellesponto, Sestium inier & Madytium urbes, ora salebrosa, quæ in mare procurrit Abydo tenus è regione. Vbi non longo post tempore sub Xanthippo Ariaphronis filio Atheniensii duce, Artayctē hominem Persam Sesti præfectū cepere uiuū, slipitiq; suffixerūt: qui etiā in tēplum

plum Proteſilai, quod eſt in Eleunte, adductis feminis neſ-
fanda perpetrabat. Ad hanc orā ex Abydo iungere pontem
inchoauēre ij, quibus hoc munus erat delegatum: hinc Phœ-
nices albo lino, illinc Aegyptij ſirpo. Eſt autē ex Abydo ad
ulteriorem continentē ſeptem ſtadiorū traiectus: quem pon-
tibus iunctū, ingens adorta tempeſtas ea omnia dirupit, atq;
diſſoluit. Quod cū audiſſet Xerxes, indignē ferens, iuſſit ire
centa Hellesponto uerba inſtigi, & in eius pelagus par cō-
pedum demitti. Iam audiui, miſiſſe quoq; cū his euā, qui ſti-
gmata Hellesponto inurerent: ceriē mandauit, ut colaphos
Hellesponto incuterent, dicentes barbara uerba, ac ueſana:
O aqua amara, dominus hanc tibi irrogat pœnā, quod eum
leſiſti, qui de te nihil malē meritus erat. Te tamē Xerxes, ue-
lis nolis, trāſmitet: meritoq; nemo hominū tibi ſacrificat, ut
doloſo pariter, & amaro flumini. Hac pœna mari Xerxes
plecti iuſſit: atq; eis, q; præpoſiti operi erāt caput præcidi. Et
illos quidē pōtes fecerunt ij, quibus hac ingrata merces pro-
poſita erat. At alij architecti, qui alios fecerunt, hoc modo
iunxerūt: Biremes, triremesq; trecentas ſexaginta uerſus Pō-
tum Euxinū cōpoſuēre. Item ab altero latere trecentas qua-
tuordecim: Ponto quidē tranſuerſas, Hellesponto autē ſecun-
dū defluxū, ut ſtabiliret funes armamentorum, prægrandes
quoq; ancoras, quas cōpoſuerant dimiſerunt, partim ab hoc
latere contra Pontū, uentorū cauſa, qui extrinſecus ſpirant:
partim ab altero cōtra ueſperū, & Aegeū, euri & auſtri cau-
ſa: relicto ad aurorā tribus in locis inter biremes trāſitusui q;
uellet, in Pontū minutis nauigijs, et extra Pontum nauigare
poſſet. His actis cōtenderunt à terra armamenta, contorquē-
tes machinamētis ligneis, nō iā ſeparatim utraq; ſed bina ex
albo lino hinc, quaterna ē ſirpo illinc. Quorū quidē retina-

Hellesponto cō
pedes Xerxes
inūcit.

ling

culorum

culorū crassitudo hæc erat, & species: sed pro portione lineamēta grauiora, singulis cubitis singula talenta pēdentibus. Itē eto potibus traiectu ~~codices~~ lignorū discissos, & ad latitudinē ratis adequatos apicē instrauerunt super armamenta intentā. Hos ubi gradatim disposuerunt, tūc uerō rursus deo super innexerunt. Quod posteaquā fecēre, materiā attulerunt, concinnēq; imposuerunt, deinde super materiā aggerē cōportarunt: quo interiecto, semper hinc atq; hinc, ne maris aspectu iumenta, & equi terrentur, prætenderūt. Perfectis his, quæ ad pontes pertinebāt, & itē circa Athon aggeribus ad fauces fossæ propter æstuaria maris ne ipsæ fauces aducl obstruerentur, Xerxes nunciato sibi prorsus alueo absoluto Sardib. ubi hybernauerat, incunte uere instructio cū exercitū profectus est Abydum uersus, cui mouenti sol sua in celo Solis eclipsis. sede relicta apparere desiit. cum nulla nubes, uerū serenissimus aër esset: & pro die nox exiuit. Id animaduertenti Xerxi cura incessit percontandi Magos, quid ostentum id uellet portendere: illi respondent, deum significare Græcis ciuitatū defectionem, quod dicerent solem Græcorum, lunam ipsorum esse præsidem. Eare audita, Xerxes maiorem in modum letatus, ire pergebat. Quem procedentē aggreffus Pythius Lydus celesti ostento perterritus, elato animo propter munera his uerbis allocutus est: Domine, concedēsne quiddam, quod impetrare cupio, tibi leue concessu, sed mihi pro magno futurū: Xerxes nihil non potius illū, quā quod petebat, petiturū ratus, se concessurū respondit, & ut peteret proloqui inpsit. Pythius ubi hoc audiuit, sumpta fiducia: Domine, inquit, quinq; mihi liberi sunt, quos omnes contingit in militiam tecum ire aduersus Græciam: horum uni tu quæso rex misertus mei, qui huc processi atatis, indulge militiam

hæcatillo-

uacationem, ei qui natus est maximus, ut & mei ipsius, & censuram gerat: quatuor tecum unum ducas: ita confectis, quae in animo habes, rursus reuertaris. Rex ob id admodum indignatus, his uerbis respondit: Homo improbe, tunc cum ego ipse in expeditionem eam aduersus Graciam, filiosque meos, & fratres, domesticos, & amicos ducam, ausus es mentionem filij tui facere, qui meus est seruus, quem oportebat cum omni familia, & uxore me comitari? Probe nunc discito hoc, animum in hominum habitare auribus. Qui bene audit, eius corpus uoluptate perfunditur: qui uero male, is exacerbat. Tu itaque cum bene fecisti, & alia eiusdem generis promissisti, non gloriaris te supergressum esse regem munificentia. Postea uero, quam ad imprudentiora conuersus es, non tu quidem pro merito, sed minora quam pro merito accipies. Nam te, & quatuor liberos liberant tua munera. Unius, autem quem praecipue complecteris, damno multabere. Haec cum respondisset, subito imperauit his, quibus delegatum erat haec exequi, ut maximum natu filiorum Pythij inuentum discinderet medium: eiusque discissi dimidium ad dexteram uiam, & dimidium ad sinistram disponent, & illac transiret exercitus. Haec ubi sunt executi, illac exercitus pertransiuit: in quo praecedebant hi, qui sarcinas portabant, & impedimenta. Post hoc omnigenarum gentium non distinctae, sed promiscuae copiae numero ultra dimidium exercitus. Post has intercedebat interuallum (neque enim cum rege miscebantur) quarum principes erant mille equites, & Persis omnibus delecti. Secundum hos totidem hastati, & hi delecti ex omnibus, uersus deorsum in terram spiculis. Post hos equi decem quam pulcherrime ornati, qui Nisaei dicuntur: ideo sic dicti, quod est ingens Medicae regionis campus nomine Nisaeus, qui gra-

Animus in auribus hominum habitat.

Pythij filij discerantur.

Exercitus ordo.

dit

des fert equos. Hos 10. equos sequebatur sacer Iouis currus quem 8. equi albi trahabant, ponè auriga comitante, qui pedib. ingrediens habenas tenebat. Hanc. n. sella nemo mortaliū inscendit. Post quē ipse Xerxes uehebatur curru equorum Nisaeorum, praecedente auriga, cui nomen erat Patirāphi, Otanis filio, hominis Persae. Hunc quidem in modum Sardibus processit Xerxes: sed è curru, quoties ratio exgebat, in essedum transcendebat. Eum sequebantur hastati Persarum optimi, ac nobilissimi mille, è more pila gestantes. Post hos aliut delectus equitatus mille Persarum. Deinde è cæteris Persis decem millia peditum delecta, quorum mille in lanceis pro coronis gestabant mala punica argentea gerebant item aurea, & ii qui in terram uersus spectantia spicula habebant, etiam mala ii, qui Xerxem proximè sequebatur. Haec decem millia ordine subsequēbatur equitatus decē millia Persarum, relictā post hos duorum stadiorum intertapedine, mox ibat cætera multitudo promiscua. ita exercitus è Lydia perterritus ad flumen Caicum, & regionem Mysiam: à Caico autē à laua habens montem Canam, per Atarnem ad urbem Carinam. Ab hac per campū Thebanū ad urbem Atramittium & antandru Pelasgidem praetergrediens & Idam ad sinistrā manū stringens, ad terram Iliensem peruenit: cui primum sub Ida noctem agenti, tonitrua & fulgura ingruerunt, & complures ex eo exercitu perdidērunt. Deinde ad Scamandrum est uentum, qui fuit fluuiorū omnū primus, ex quo iter è Sardib. fieri cæptū est. Hunc profluentem sua aqua destituit, nec hominibus iumentisq. potantib. suffecit. Eò Xerxes postquam peruenit, Priami Pergamum ascendit, loci uisendi cupidus. Quod ubi contēplatus est, & singula quæq. eorū audiuit, Minerua Iliadi mille boues immolauit: quarū libamine Magi heroibus parentauerūt. His

Laurearū
coronaz.

Scamandri
aqua exer
citus Xer
xis non
suffecit

Scamander fluius Europam & ab Asia oriens.

actis, terror per noctem exercitum inuasit, simul atq; illuxit
illinc mouerunt, & leua stringentes Rhation urbem, & O-
phryneon, & Dardanon, quæ Abydo contermina est: & dex-
tra, Gergitas & Teucros. Vbi Abydon uenerint, Xerxi in-
cessit cupido omnem exercitum oculis subiiciendi. Itaq; in
prætorio quodam quod ei Abydeni prius ab illo iussi, è can-
dido lapide in tumultu regio pro dignitate extruxerant, re-
sidents prospiciebat litus, & illic terrestres copias atq; clas-
sem. Quam dum intuetur, subijt cupiditas spectandi illius
certamen. Id certamen postquam commissum est, in quo Si-
donij uicere, uoluptatem Xerxes cepit, cū certaminis, tū co-
piarū spectaculo. Et cū intueretur omnē Hèllespōtū nauib.
obductū, omnia littora atq; Abydenorū plana hominib. re-

Xerxes ut ferta, ibi se beatū esse iactauit, & post hæc lachrymas fudit:
so exerci- Quod animaduertens Artabanus eius patruus, qui liberè
tū illacry- scitans dissuaserat bellum Graciæ inferendum, his uerbis
mauit. interrogauit: Quā diuersa rex inter se nunt facis, & dudum
dixisti: quā te beatū esse dixeras, nunc lachrymas fundis Et
ille: Reputantē me, inquit, quā breuis sit omnis humana uita
subijt horū miseratio: quorū cū tot sint, nemo ad centesimū
annum supererit. excipiens Artabanus: Atqui, inquit, alia, q̃
istud est, uiuendo miserabiliōra patimur. Ita tā breui nullus
hominū adeo felix extitit, neq; horū, neq; aliorū, cui nō cre-
bro, nedum semel, subeat animo moriendi uoluntas potius,
quā uiuendi. Nam incidentēs calamitates & morbi uita
perturbant, efficiuntq; ut cū breuis sit, tamen per longa ui-
deatur. Ita mors optatissimum est per fugium ærumnosa uita,
quā deus dulci gustu aspergens, ob id inuidius fecisse de-
prehenditur. Cui Xerxes: Artabane inquit, quoniam huma-
næ uitæ conditio talis est, qualem tu exponis, eā commemorare
superfedeamus: neq; trisium faciamus mentionem, cū

*inceda in manibus habeamus. Hoc mihi potius ediffere: Nō
 si tibi ita enidens in somni uisio fuisset oblata, pestares nē
 adhuc in priore sententia, dissuadens mihi aduersus Græciā
 bellum, an in ea persisteres? agedum aperte hoc mihi dicitō.
 Ei respondens Artabanus: Visio, inquit, rex, quæ in somnis
 obiecta est, ad uotum succedat amborum. Ego tamē adhuc
 metuo & adeo metu percussus sum, ut nō sim apud me Nā
 mecū reputans cum alia multa, tum uerō duo, & ea omnium
 maxima, uideo tibi esse hostilissima. Adhæc Xerxes: Hæc
 tu, inquit, quænam ista ais mihi hostilissima esse: uirum ho-
 rum tibi improbandum uidetur, tanquam nō satis copio-
 sum, terrestris ne exercitus, quasi multo numerosior ille Græ-
 cus futurus esse uideatur: an classis, tanquam illorum classe
 inferior an hæc ambo? Nam si ob hoc imbecilliores tibi ui-
 dentur nostræ res, celerrimē possit alter exercitus comparari.
 Respondit Artabanus: Neq; hunc, rex, exercitum impro-
 bauerit quisquam qui sit mentis compos, neq; hanc nauium
 multitudinem, uerū etiāsi cōgeris, duo dico esse tibi mul-
 to hostiliora, ea sunt, terra & mare. Neq; enim usquam ma-
 ris portus est eiusmodi, ut ego coniecto qui surgente tempe-
 state sit capax huius tuæ classis, idoneusq; ad eam tutandā:
 neq; uerō unum tibi portum esse oportet, sed uniuersam
 continentem esse portum, quō se recipiant naues. Itaq; cum
 portus tibi opportuni desint, intellige homines in arbitrio
 fortuitarum esse, non fortuita in arbitrio hominum. E duo-
 bus uno exposito, pergam dicere alterum. Terrā cum ob alia
 tibi hostilis est, tum eo hostilior, si nihil obstiterit, quō lon-
 gius processeris, assiduē uictiora surripiens. Nulla est homi-
 nibus rei bene gerendæ satiētas. Et sanē etiam ut nemo tibi
 occurrat, dico regionem dum maior maiori in tempore fiet,
 famē esse allaturā. At uir ita demū fuerit opt. si in dilibe-
 rando quidē omnē rem, quācūq; pati possit, reputans exci-*

*Xerxes &
 Artabani
 colloquiū.*

*Duo Xer-
 xis hæc
 dicunt.*

nescit, in re aut agenda est audax. Qui Xerxes: Artabane,
 inquit, merito tu quidem horum singula commemorasti. Ta-
 men non est, ut omnia reformides, omniaque pera que conside-
 res. Nam si uelis in rei consultatione semper omnia perinde
 considerare, nunquam aliquid efficias. Satius est omnia ala-
 critter aggredientem, dimidium ærummarum pati, quam o-
 mni in re præsumpto metu nihil omnino pati. Quod si re-
 pugnano omnibus quæ dicuntur, non ostendis quid firmum
 sit, perinde peccas atque is qui contraria istis dicat. Et hoc
 æqualiter se habet. Scire uero aliquem (cum sit homo) qua
 ratione quid firmum esse oporteat, nequaquam arbitror. At
 ijs, qui facere quid uolunt, consuevit plerumque succedere e-
 molumentum: raro autem ijs, qui pensant omnia, et quos age-
 re piget. Cernis quod res Persica potentia processit: quod nun-
 quam progressam uideres, si ij, qui ante me exiitæ reges, i-
 stiუსmodi consilijs quibus tu, usi fuissent: aut non utentes i-
 stis sententijs alios suasores tales habuissent: nunc pericula
 contemnentes, tanto perẽ statum suum prouexerunt. Magna
 enim negocia, magnis cum periculis suscipi uolunt. Quare
 hos illorum facta æmulantes, optimo anni tempore ingredi-
 mur: subacta que omni Europa, rursus reuertemur, nullam us-
 quam, neque famem, neque rem tristem passi. Nam et comæda-
 tus affatim ipsi nobiscum portamus: et ad quamcunque uel re-
 gionem uel gentem ueniemus, eius re frumentaria potiemur.
 Nam aratoribus, non pastoribus inferemus bellum. Post hæc
 Artabanus: Quandoquidem, inquit, non sinis ullam rem for-
 midari, et tamen meum admittis consilium, necesse est enim
 de multis negocijs in longius extrahi orationem: Cyrus Cæ-
 byse genitus, omnem, præter Athenas, Ioniam Persis tribu-
 tariam reddidit. Quare suadeo, ne quo pacto hos homines
 aduect-

Magna cum
 periculis
 suscipi.

aduersus patres suos ducas. Nam sine Ionibus satis superq̃
sufficimus hostē superare: quos necesse est aut iniustissimos
esse, si metropolim suam in seruitutem redigant: aut iustissi-
mos, si illius libertatem adiuuent. Si iniustissimi erunt, nullo
modo certē nobis magno usui futuri: si iustissimi, magnam
poterunt suo exercitu asferre perniciem. Itaq̃ hoc uetus di-
ctum tanquam probum, rex in mente habe: non statim ab
initio exitum omnem esse manifestū. Adhuc excipiens Xer-
xes. Artabane, inquit, sententiarum (quas dixisti) in hac præ-
cipue falleris, qui Iones metuis ne immutentur, quorum ma-
ximum habemus conulitium: quorum & tu testis es, & alij,
qui sub Dario aduersus Scythas militauerunt: cum in eorū
esset potestate situm uniuerſas Persarum copias & perdere
& seruare, fidem tamē iustitiamq̃ præstitisse, nec quicquam
nos læsisse. Præterea cum liberos suos atq̃ uxores in nostra
terra reliquerint, non est causa cur eos aliquid rerum noua-
rum moliri suspicemur. Quare ne hoc quidem extimescas,
sed bonum habens animum, tutare meam domum atq̃ prin-
cipatum. Tibi enim soli ego sceptrum meum permitto. Hæc locu-
tus Xerxes, Artabanum Susa dimisit, iterumq̃ illustrissimos
quosq̃ Persarum accersit: qui posteaquam præstō fuere, his
eos uerbis allocutus est: Persæ, ego uos, quorum opera mihi
opus est, contraxi, ut uiri præstantes existatis, ne uere res hæc
nunc gestas à Persis magnas præclarasq̃ dedecoretis: sed tū
singuli, tum uniuersi exhibeamus nos alacres: cōmune enim
hoc hominibus bonum est, strenuos esse. Ea q̃ de re uos cen-
sui præmonendos, ad bellum constanter tolerandum. Nam
(ut ego audio) aduersus uiros egregios tendimus, quos si su-
perauerimus, nullus unquam nobis alius exercitus obstabit.
Nūc igitur deos præsides terræ Persidis precati, tranſeamus.

Xerxis ad
Persas ora-
tio.

Xerxis II.
facto.

Ac eodem quidem die sese ad transeundum parauerunt. Pō-
stero aut tanisper morati sunt, dū solē exorientē cernerent,
omnisarios odores in pōtib. congerētes, ac myrio iter cōster-
nentes. Vbi sol exortus est, ex aurea phiala Xerxes libans in
mare, apud solem uota concepit, ne quid sibi aduersi contin-
geret, quo prius desisteret Europam subigeret, quā ad il-
lius terminos peruenisset. Hæc precatus, phialam in Helles-
pōtum abiecit, aureumq; craterem, ac gladium Persicum,
quem acinacem uosant. Hoc pro comperto diiudicare non
possum, utrum soli dedicans, gladium dimiserit in pelagus:
an Hellespontum, quod cum flagellasse pœniteret, in com-
pensationem gladio donauerit. His actis, per alterum pon-
tium, qui uergebat in pontum, peditatus omnis equitatusq;
transiit: per alterum, qui uergebat in Aegeum, iumenta at-
que seruitia, precedentibus decem millibus Persarum, coro-
natis omnibus, quos promiscuus omnium nationum seque-
batur ex eo exercitus. Et hi quidam die: in sequenti autem
primi transiēre equites, quiq; spicula deorsum uersa gesta-
bant, & ij etiam coronati, dehinc equi sacri, ac sacer currus,
tum ipse Xerxes. Pōst hastati & mille equites, & præterea
alius exercitus. Quinetiam naues pariter ad ulteriora litte-
ra agebantur: quanquam hic audiui, postremum omnium
pertransisse regem. Xerxes posteaquam in Europam traie-
xit, conspicabatur exercitum sub uerberibus transeuntem.
Transiit autem eius exercitus septem per dies totidemq; no-
ctes, nullo tempore intermisso, ibi iam transgresso Hellespō-
tum Xerxes, fertur quidam uir Hellespontius dixisse: O' Iupi-
ter, quidnam tu sub specie uiri Persæ, & accepto Xerxis pro-
Iouis nomine, Græciam ē sedibus suis exigere uis, omnes ho-
mines ducens, cum etiā ciuitas hac tibi liceret facere idē. Trās-
gressi

gressis omnibus & iter ingredientibus, ingens prodigiū oblatum est, quod Xerxes nihili fecit, etsi coniectura discutiedum. Siquidem equa leporem enixa est, quod facile erat ad coniectandum. Fore enim ut Xerxes exercitum aduersus Graciam cum maximo strepitu & ambitiosissime duceret, rursusq; pro seipso sollicitus, ad eundem locum fuga recurreret. Alterius quoq; ei prodigium, dum Sardibus foret, exhibitum est. Mula enim mulum edidit, ancipitia genitalia habentem, maris & feminae, sed maris superiora. Quorum prodigiorum utrunq; pro nihilo habens ire pergebat, comitantibus cum terrestribus copiis, nauticis extra Hellespontum nauigantibus, ac terram legentibus, & è diuerso atq; terrestres agentibus. Nam ipsi quidem uesperum uersus ad promontorium Sarpedonis nauigabant: quò cum peruenissent, iussi erant permanere. Illi uerò ad auroram & solis exitum, iter faciebant per Chersonesum, dextrorsum habentes sepulchrum Helles filiae Athamantis, sinistrorsum Cardiam urbem per medium oppidi, cui nomen est Agora, id est, forum. Illinc deflecentibus ad sinum nomine Melanae, hoc est, nigrum, fluius, cui idem est nomen, nō suffecit, sed alueum suum deseruit. Hoc fluuio transmissis, à quo sinus hic cognominatur, ad uesperum uersus contenderunt, Aeolion urbem Aeolidem & lacum Stendoridem pratercuntes, Helles sepulchrum, ad Doriscum peruentum est. Est autem Doriscus Thraciae litus pariter & campus ingens, quem grande flumen Elebrus interfluit ubi extructus est is murus, qui Doriscus appellabatur, cui impositum est Persarum praesidium à Dario iam inde cum Scythis inferebat bellum. Cum igitur longus digerendis recedendisq; copiis idoneus ei uideretur, Xerxes ita sibi faciendum putauit. Eius iussu nauarchi, cum eo

Ostenta Xerxi oblata.

Mula mulum peperit.

Melanae fluius.

Helles sepulchrum.

appulissent, omnes naues ad littus Dorisco contiguum receperunt ubi Sala urbs, Samothracia & Zona sue sunt: cuius ultimum promontorium Serrium nominatur, qui locus quodam fuerat Ciconum. In hoc littus appulsa classe, ac subditi eta, qui in ea subducenda laborauerant, respirauere. Per hoc tempus apud Doriscum Xerxes lustrabat exercitum equidem quantum singuli attulerint copiarum, pro certo affirmare non possum: quoniam à nullis prorsus hominibus id refertur. Constat autem terrestrium copiarum numerum fuisse 170. myriades, id est, decies septies centena millia. Quorum numerum hoc modo inierunt: Contraxerunt unum in locum myriadem, quæ sunt decem millia hominum: qua coartata quam maxime poterant, circulum extrinsecus descripserunt loco circumscripto emissâq; illinc myriade, septem circumdederunt, catenus excitantes, ut umbilico tenus pertingeret. Eam ubi fecere, aliam subinde atq; aliam myriadem introduxerunt, donec omnes connumerauerunt, connumeratos autem nationatim digesserunt. Ex quibus qui militabant, hi erant Persæ, hunc in modum ornati: Circa capita gestabant pilea, quæ uocant tiaras, impenetrabilia: circa corpus tunicas, uarijs squamis è ferro confectas in similitudinem piscium. Femoralia circa crura pro clypeis, gerra, id est, cetras, pharetris subter pendentibus: hastas breues arcus grandes sagittas arundineas. Ad dextrum femur pugiones è balteo suspensos. Hi ducem habebant Otanem patrem Amastris, quæ erat uxor Xerxis. Vocabantur autem quondam Persæ à Græcis Cepheneis: à se uero ipsis atq; ab accolis, Artai. Verum posteaquam Perseus, Danaei & Iouis filius, ad Cephenum Beli filium commeauit, & Andromedam eius filiam duxit uxorem, tulit ex ea filium, quæ Persen appellauit: cumq; il-

VB.
Persarum
ornatus.

Sic reliquit: d quo (nam Cepheus carebat virili prole) co- Persarum na-
 gnomen sortiti sunt Persæ. Medi eodem ornatu instructi mi mon aude.
 litabant. Nam hæc armatura Medica est, non Persica. Hæc
 bebant autem ducem Tigranem Achæmenidem. Il quondã
 ab omnibus uocabantur Arii: sed ubi ad eos concessit ex A-
 thenis Medea Colchis, immutauerunt & ipsi nomen: ita de
 seipsis Medi commemorant. Cisi in militia cætero ornatu,
 ut Persæ sunt armati, sed pro pileis nãtras ferunt. Bis dux e-
 rat Anaphanes, Otanis filius. Hyrcani quoq; Persicæ arma-
 tura ornati, ducẽ habebãt Megapanũ, qui postea Babylonis
 procurator fuit. Assyrii qui militabant, hunc habebant or-
 natũ: Ferreas in capitibus galeas, barbarico quodam modo
 consertas, non facillẽ penetrabiles: clypeos, hastas, pugiones,
 Aegyptiacis adsimiles: & præterea ligneas clauas ferro in-
 ductas, ac lineos thoraces: Hi à Græcis Syrii uocabãtur: sed
 à Barbaris Assyrii sunt uocati, inter quos Chaldei sunt. Iis
 præerat Hottaspes, Artachai filius. Bactrii capitis ornatu in
 acie similimo illi Medico muniti erãt, sed more gentis, arum
 almeis arcubus, & hastis breuibus. Sacæ, qui Scythæ sunt, cri-
 stas in capitibus cassides gestabant, in acutũ erectas, atq;
 cõpactiles induiti femoralibus: nec nõ arcus gentiles, atq; pu-
 giones, ad hoc dolabras, ac bipennes. Hos, cum sint Scythæ
 Amyrgi, Sacæ appellãt, quod cũctos Scythas Persæ Sacæ
 appellant. Bactrijs, & Sacis præerat Hystaspes Darii filius,
 & Atossa Eyri filia. Indi uestiti erãt amictu è lignis cõfecto:
 arcus arundineos gestabant, iteq; arundineas sagittas ferro
 præfixas: ita instructi Indi, erant sub duce Pharnaxatre Ar-
 tabatis filio. Arii Medicis arcubus muniti erãt, cæteris quem
 admodũ Bactrii. Is præerat Sisamnes Hydarnis filius. Parthi,
 & Chorasmii, & Sogdi, & Gãdari, et Dadicæ, eandẽ in acie

quam Baſtrij armaturam geſtabant. Quorum Parthiſ, & Choraſmij: præerat Artabaxus Pharnacis, Sogdis Axanes Artai Gandarij, & Dadicis Artyphius Artabani filius. Caſpij ſiſyris, quod eſt genus penulæ, induiti, arcus gentili more arundineos geſtabant, & acinaces, ducem ſui agminis habentes Ariomardum, Artyphij germanum. Sarangæ indumenta geſtantes uerſicoloria decori erant, caligasq; genuum tenuis extentas, arma habebant arcus, lanceasq; Medicas, ducem Pherendate Megabaxi filio. Paſtyas, & ipſi ſiſyris ferebant & uernasulos arcus, atq; pugiones: quorum dux erat Attagyntes, Itramitis filius. Viſ, & Myci, & Paricani, eodem modo quo Paſtyes armati erant. Sub his ducibus, Viſ quidem, & Myci, ſub Arſamene Darij, Paricani uero ſub Siromitre Oebaxi filio. Arabes ſuccincti erant Ziras amicuſ genus, & cuiusq; recuruos, habilesq; geſtabant. Aethiopes pardorū pelibus, leonumq; amicti, arcus è palmarum ſpatis factos gerebant, quatuor nā manus cubitis longos: & uem prælongas ex arundine ſagittas, pro ferro præfixas eo lapide acuminato, quo ſigilla ſculpūt: præterea haſtas caprea cornu præfixas, in modum ſpiculi acuminato, & clauas præferratas. Si cum erunt in pugnam, dimidiatum corpus gypſo, dimidiatū minio illinunt. Arabum, Aethiopumq; qui trans Aegyptum incolunt, dux erat Arſames, Darij filius, & Aryſtonæ, Cyri filia: quā Darius ex uxoribus maxime adamans, cum talari ex auro tunica effinxit: Arſames quidem Aethiopibus, q; ſunt trans Aegyptum, atq; Arabibus præerat. Ii autem Aethiopes, qui ſunt ab ortu ſolis (nam biſariam militabant) cenſebantur cum Indis, ſpecie nihil admodum à cæteris differentes, ſed ſono uocis duntaxat atq; capillatura. Nā Aethiopes, qui ab ortu ſolis ſunt, promiſſos crines: qui ex Africa, criſpiſſimos

simos inter omnes homines habent. Aethiopes, qui ex Asia sunt, plectraque arma quae Indi gestabant, pellesque frontium equinatum, cum auribus atque iubis in capitibus, ut ipse iuba pro cristis essent, et hirtae aures equinae rigerent. In locum clypeorum pelles gruuen praetendebant. Parni corio armati iere ac iaculis praestitis, duce Masange, Aorizi filio. Paphlagonum capitibus gerebant compactiles cassides, scuta exigua, basias haud longas: praeterea iacula, pugionesque pedibus caligas more gentis ad media crura subientas. Bandem quam Paphlagonum armaturam gestabant, Lygies, et Matieni, et Mariandini, et Syri. Hi Syri a Persis Cappadoces uocantur. Paphlagonum, et Matienorum dux erat Dotus, Megasidi filius: Mariandini, et Lygium. et Syrorum, Gobryes Dary filius, et Artystone. Phryges simillimam Paphlagonicam armaturam gerebant, paulum differentes: qui (ut Macedones aiunt) tam diu uocati sunt Bryges, quam diu Europae fuerunt Macedonum accolae transgressique in Asiam, una cum loco nomen inmutauere in Phryges. Armenij horum cultu armati erant, utique Phrygum coloni. His utrisque praerat Artachmes, qui Dary filiam in matrimonio habebat. Lydi proxime ad Graecorum armaturam accedebant, olim Maones uocati: pristinoque nomine sublato, ab Lydo Atyis filio cognomen acceperunt. Mysi super capita gentiles galeas ferebant, scutula quoque, ac praestita iacula. Sunt autem Lydorum coloni, a monte Olympo Olympiensi nominati. Horum utrisque praerat Artaphernis filius, qui collega Dace apud Marathonem conflixit. Thraeces e pelle uulpina cassides gestabant, tunicis indui, et insuper circumdati uariis sagulis, pedibus, ac tibijs induis caliga e pellibus hinnulorum: ferentes praeterea iacula, et pelias, et pugioniculos. Hi transgressi in Asiam, uocati

Artaphernes.
Thracum ar-
matura.

Tauri, Myli.

cati sunt Bithymi prius appellati (ut ipsi aiunt) Strymonij, quod Strymonem accoleret: à suisq; sedibus exacti. Teucris, & Mysis, Thracibus, qui Asiam incolūt, praeerat Bagassaces Artabani filius, gestantibus breuia è corio scuta, & bina singulis ueruta ad lupos conficiendos apta, in capitibus aereas cassides, & sup̄ cassides ex aere factas aures bouis, et cornua, impositis etiā cristis, cruribus panno Phœniceo indutis, Martis oraculum apud hos homines est. Cabatees Maëones, qui Lasinij uocantur, eundem cultum gestabant, quem Cilices: quem ego, dum ordine ad Cilices ueniam, indicabo Milyæ lanceolas gerebant, & uestes fibulis substrictas, & eorū nonnulli Lycios arcus, in capitibus galeas è pellibus factas. Horum omnium praefectus erat Badres Hystanis filius. Moschi lineas circa capita cassides gerebant, scutaq; ac hastilia breuia, sed longa in hastilibus spicula. Eodem quo Moschi ornatu militabāt Tibareni, & Macrones, & Mosynæci, quos hi regebant: Moschos, & Tibarenos Ariomardus, Darij filius, & Parmyis filia Smerdis filij Cyri. Macrones, & Mosynæcos Artayctes, Chorasmi filius, qui Sesti in Hellespōto praefes erat. Mares in capitibus ligneas galeas gerebāt, scutulaq; è crudo bouis tergo, atq; lanceolas, præterea machæras, quibus atq; Colchis praeerat Pherendates, Theaspis filius, Alarodij, et Saspises eodem, quo Colchi ornatu militabant, duce Masistio, Sirometris filio. Insulanæ gentes, quæ rubro è mari secutæ sunt, ex ijs insulis, ad quas transportare rex solet, quos è suis locis summonet, gerebant simillima Medis, & uestimēta, & arma, quibus praeerat Mardontes Bagei, qui apud Mycalem dux altero anno in pugna oppetiit. Hæ erāt nationes, quæ per continentem ibant, ex quibus constabat pedester exercitus, quibus ij praeerant, qui commemorati sunt, quiq;

quicq̃ ordinārant milites, cōnumerauerantq̃, & chiliarchas,
 id est, tribunos, qui mille: & myriarchas, qui decem millibus
 præsunt, delegerunt, myriarchæ uerò cēturiones, decanosq̃
 creauerunt. Erant & alij agminum, & gentiū prætore: ue-
 rùm ij, qui nominati sunt, duces. Horū tamen & totius exercitus imperatores, Xerxis impe-
 ratoris, Mardonius, Gobryis filius, & Trimata-
 chmes, filius Artabani, qui dissuaserat bellum Græciæ infe-
 rendum, & Smerdones, Otanis filius, ambo hi fratrum Da-
 rii filij, Xerxis patruelles, & Masistēs Dario, & Atossa geni-
 tus, & Gerges Artagi, & Megabyzus Zopyri filius. Hi erāt
 imperatores omniū copiarū, præter deleta Persarū decem
 millia, quibus præerat Hydarnes, Hydarnis filius, qui uoca-
 bantur immortales, ob hoc, quòd si quis eorum, aut nece, aut
 morbo numerū imminueret, alius sufficiebatur: nec unquā
 plures erant, pauciores uē decē millibus, præcipuo inter om-
 nes cultu decori: & ydem præstantissimi omniū, ut dictū est,
 & præterea immenso auro conspicui, ducentes unā carrucas
 cū pallacibus, ac familia permulta, eaq̃ bellè ornata: nec nō
 camelos, ac iumenta, præter ceteros milites, qui commeatū
 supportabant. Equitant autem hæ nationes, sed non omnes
 habebant equos, uerū hæ solæ: Persæ, qui eadem erāt, quæ
 peditatus armatura ornati, nisi quòd quidam eorum habeo-
 bant in capitibus opera ex ære, ferroq̃ ductilia. Sunt quidā
 Nomades homines, qui Sagartiij appellantur, & gente, & uo-
 ce Persæ: sed cultu inter Persicum, & Pactycum, quī addu-
 xere equitatum octo millium equitum, armaturam neq̃ ahe-
 neā, neq̃ ferream assueti ferre, præter pugiones, utentes re-
 fte è loris conferta, qua freti in prælium eunt. Est aut præ-
 lium eorum hominum huiusmodi: Vbi cum hoste congressi
 sunt, inijciunt eas refles, in summo laqueos habentes, qui
 laqueant

Xerxis impe-
ratoris.

herodotus

Refles inflexi
& a pugna.

laqueus, cum aut equum, aut hominem adeptus est, cū ad se trahunt: ita illi illaqueati, conficiuntur. Talis horum pugna est, hīdemq̃ inter Persas censentur. Medi eādem equites quā pedites armaturam gerunt: & item Cisiij. Indi quoq̃ eandē quam peditatus suus gestant armaturam. Ceterū equos desultorios agebant, & currus, quibus curribus suberant, & equi, & asini agrestes. Bactrij eodem ornatu instructi erant equites quo pedites, & item Caspij. Pœni, & ipsi eandem quā pedites armaturam gerebant: curruum quoq̃ cuncti agitatores. Iridem & Caspij, & Paricahij, ut peditatus instructi erant. Nec non Arabes eo quo pedites ornati cūliu, agitabāt camelos, nihilo inferiores equis pernicitate. Hæ solæ gentes erant equestres. Fuitq̃ numerus equitum octo myriadum, id est, octoginta millium, præter camelos, & currus. Et alij quīdem equites in ordinem redacti erant. Arabes autem in ultimo locati, ob id postremi, ne equitatus consterneretur, equis camelos nō tolerantibus. Equitatus præfecti erant Harmamihres, & Tihaeus filij Datis. Tertius horum collega Pharrunches, Sardibus erat relictus agrotus. Nam cū Sardibus proficisceretur, in calamitatem incidit insciens. Equitante enim eo, canis sub pedes equi intercurris: quo equus improviso deterritus, atq̃ erectum sese attollens, Pharnuchem excussit. Hic collapsus sanguinem tuomuit: inciditq̃ in morbum, qui in phthisim, id est tabem euasit. Equo autem à casu statim domini, fecerunt famuli ut ille iusserat. Abducto namq̃ in eum locum, ubi dominum strauerat, crura cū genibus absciderunt. Itaq̃ Pharnuches à p̃fectura summotus est. Triremes inito numero fuere mille ducentæ & octo, quas hī adduxere. Phœnices cum Syris, qui Palestinam incolunt, trecentas, hunc in modum ornati. Circa capita galeas Graecanici

Equestrum Per
sarum copiarū
numerus.

tunicis sumillimas gerant, induiti thoracibus lineis cum scutibus umbone carentibus, cumq; iaculis. Hi Phœnices (ut ipsi memorant) quondam mare rubrum accolebant: illinc transgressi, maritima Syria habitant. Is tractus Syria, & quicquid Aegypto tenus est, Palaestina uocitatur. Hi circa capita cassides forcipiculatas gerunt conuexa scuta magnis umbonibus praedita, ac grandia pila nauica, & grandes bipennes. Eorum turba thoraces gerebat, ac magnos enses. Hunc in modum hi armati erant. Cyprij centum quinquaginta naues, hoc modo armati. Reges eorum mitris redimti erant. Reliqui tunicas gestabant, cetera ut Graeci. Quorum gentes sunt partim à Salamine, & Atheniensibus, partim ab Arcadia, partim à Cythno, partim à Phœnice, partim ab Aethiopia oriundi, ut ipsi Cyprij aiunt. Cilices centum naues. Hi circa capita ferebant geniales galeas, pro scutis parmulas è crudo bouis corio factas, lanceis uestibus induiti: bina singuli iacula gestantes, enses niatharæ Aegyptiæ persimilem, quondam Hypachæi appellati: sed à Cilice Phœnicæ Agenoris filio ita cognominati. Pamphilij triginta naues Græcanicis armis ornati, ab illis originem ducentes, qui cū Amphilocho, & Calchante è Troia discessi fuerant. Lycij praebuerunt naues quinquaginta, thoracibus, utrisq; armati, artubus quoque è cornu factis, & arundineis sagittis, sine pennis, atque iaculis, gerentes ex humeris suspensas caprarum pelles, & in capitisibus pilea pinnis coronata, quin etiam pugiones, & falces: è Creta oriundi, quondam Termile nominati, sed à Lyco Atheniensi, Pandionis filio, Lycij cognominati. Dôres; qui sunt ex Asia, naues triginta. Hi Græca gerebant arma, uti è Peloponneso propagati. Cares septuaginta naues cetera Græco more ornati: sed & falces, & pugiones gerebant: quos prius appellatus fuisse

Cypriorum uari-
um genus.
Cilices quide.

omni ap-
pellatio.

isse *Flatines*, in superioribus libris dictum est. Iones centum
naues, armati Græco ritu: qui quandiu in Peloponneso re-
gionem, quæ uocatur *Achaia*, incolucrunt. & ante aduentū
Danai, & *Xuthij* in Peloponnesum (ut Græci aiunt) uoca-
bantur *Pelasgi Aegidees*, id est, littorales: sed ab Ione *Xuthi*
filio, Iones sunt appellati. Insulari naues decem, & septem,
armati, ut Græci, & ipsi *Pelasgica* gens. sed mox *Ionica*, ob
eandem causam, ob quam & duodecim oppida sunt *Ionica*
ab Atheniensib. appellata. *Aeoles* sexaginta naues, ritu Græ-
co armati, olim *Pelasgi* (ut apud Græcos fertur. uocati. *Hel-
lespōtj* centū naues præter *Abydenos*: quibus mandatū erat
ab rege, ut circa locū manerent ad pontes custodiendos. Cæ-
teri è Ponto erant, Græco more armati, Ionū, ac Dorū colo-
ni. In omnibus autē nauibus epibatæ erant *Persæ*, & *Medi*, &
Sacæ. Quarū uelocissimas attulere *Phœnices*, & inter *Phœ-
niæ* optimas *Sidonj*. Harum singulis, & itē pedestribus co-
rū copijs præfecti erant uetnaci ducēs: quorū ego (quia rā-
tio historiae non exigit necessariū) non faciam mentionem.
Neq; enim singularum nationū ducēs, digni memoria fuere,
quarum quot urbes, tot ducēs extitēre: sed non ut ductores,
uerū ut serui, quemadmodum alij, qui ducebantur in mili-
tiam, uenēre: quoniam ducēs, penes quos summa imperij erat
ut singularum gentiū principes, quinam eorū *Persæ* fuerint,
à me commemoratum est. Nauticis hi præfuere. *Ariabignes*
Darij, & *Præxaspes Aspathinis*. & *Megabaxus Megabatis*,
& *Achamenes Darij* filius. *Iadicæ* quidem classi, & *Cariæ*
Ariabignes, ex *Dario*, & filia *Gobryis* genitus: *Aegyptiacæ*
autē *Achamenes*, *Xerxis* ex utroq; parēte germanus: reliquæ
autem classi reliqui duo. Porro biremes lembos quinquagin-
ta, aut triginta remorū, & actuariæ nauigia, & alia minora
cum

cum hyppagogis, quæ equos uehunt, contracta constat ad
 trium millium peruenisse. Eorum, qui in classe erant, secun-
 dum duces illustrissimi fuere Sidonius Tetramnestus, Allesi
 filius, & Tyrius Mapen Sironi, & Aridius Nerbalus Arba-
 li, & Cylix Cyennesis Horomedontis, et Lycius Cybernistus
 Siccæ. Cyprî autem Gottus Chersius, & Timonax Timago-
 ræ. Cariorum uerò Histiaus Timnis & Pygres Seldoni, &
 Damasithymus Candaulis filius. Aliorum nunc præfectorû
 mentionem facere supersedeo, tanquam non necesse habens:
 Verùm Artemisîæ præcipua me tenet admiratio mulieris,
 expeditionem aduersus Græciam secuta: quæ defuncto uiro
 ac pupilli filij principatum obtinens, nulla adaucta necessita-
 te, sed præstantia animi, atq; uirilitate in militiam concessit.
 Nomen ei erat Artemisîæ Lygdamis filia, paternum genus
 ex Halicarnasso, maternum è Creta. Imperans hæc Halicar-
 nasseis, & Cois, & Nisyrijs, & Calydnijs, quinq; cum nauib;
 uenit omni copia instructis. Ita post Sidonias hæ naues
 fuerunt illustrissimæ. Eadem apud regem optimas inter o-
 mnes socios sententias dixit. Quas ciuitates recensui sub il-
 lius imperio fuisse, earum uniuersam gentem aio Doricam
 esse, Halicarnasseorum quidem Træzeniam, cæterorum au-
 tem Epidauriâ. Hactenus de nautico exercitu. Xerxes inito
 copiarû numero, militibus instructis, concepit illos lustrân-
 do oculis obire, quemadmodû & fecit. Itaq; insenso curru
 singulas nationes lustrans, quænam essent percontabatur:
 quarû professionē scribæ excipiebāt, donec ad extremos e-
 quitû, peditûq; peruentû est. Hoc perfectò & nauib. in mare
 deductis, Xerxes è curru in nauim Sidoniâ transcendit resi-
 densq; sub aureo tabernaculo, præteruehēsq; nauîû proras,
 sciscitabatur de singulis iidem, ut de terrestri exercitu fe-

cerat, describiq; iubebat. Iam uerò nauarchi productas à lit-
 toris quatuor ferè iugerum spacio, naues stabilierant, còuers-
 sis à terra proris. & in unam frótem digestis, epibatis quoq;
 id est propugnatoribus tanquam ad bellum armatis, quos
 Xerxes inter proras, & littus nauigans, conspicabatur. Vbi
 autem, & classẽ lustrauit, egressus naui, accersit Demara-
 tum, Aristonis comitem, aduersus Graciã expeditionis, eiq;
 accersito, ita inquit: Demarate, iuuat nunc me, quæ cupio
 abs te interrogare, qui & Græcus es, & non ex minima ciui-
 tate, ut audio, tam ex te, quàm ex alijs Græcis, qui me allo-
 quendi gratia adeunt. Nunc igitur hoc mihi expone, nunqđ
 Græci sustinebunt manus contra me leuare? Nam (ut ego
 opinor) ne omnes quidem Græci, ac ceteri mortales, qui ad
 Hesperũ incolunt, si cõgregentur, pares fuerint nostris armis
 nec me inuadentẽ expectauerint: cũ nõ sint inter se cõcordes,
 libet tamen mihi abs te audire, quid de hoc dicas. His uerbis
 interrogauit. Demaratus excipiens: Vtra, inquit, apud te rex
 utar, ueritate ne, an iucunditate? Ille ut ueritate uteretur, ius-
 bere. Neq; enim sibi ob id eum minus iucundũ fore, quã ante
 fuisset. Hoc ubi Demaratus audiuit: Quoniã, inquit, me iu-
 bes rex omninò ueritatẽ proloqui, ea dicã, quæ nemo nisi mē-
 tiens apud te postea carpet: Græcia semp alumna fuit pau-
 pertatis, hospes uirtutis, quã à sapientia acciuit, & à seuera
 disciplina, quã usurpans Græcia, & paupertatẽ tuetur, & do-
 minatũ. Ita laudo quidẽ q̃es Græcos, qui Dorica illa loca nel-
 circa incolũt, sed nõ de cum his eis uerba faciã, uerũ de La-
 cedæmonijs solis. Iam primũ nego fieri posse, ut tuã orationẽ
 admittant, offerentẽ Græcia seruitutẽ. Deinde dico uentu-
 ros tibi obuiã ad pugnandũ, etiam si ceteri Græci omnes sen-
 tiant tecum. Neq; uerò de numero eorũ quæras, quot illi sine
 qui

Xerxes ad
 Demaratũ

Demarati
 cũ Xerxe
 confabu-
 latio.

Græciæ
 laudes.

Lacedæ-
 moniorũ
 uirtus.

qui hoc facere possint. Nam si in exercitu eorum mille fuerint, & tecum congregientur: & item siue pauciores, siue plures. Hac cum audisset Xerxes, sublato cachinno, inquit: Demarate, quod nam extulisti uerbum, mille omnino uiros cum tanto exercitu congressuros: Agedū dic mihi, nonne te ipsum ais istorum uirorum fuisse regem? Vis ne igitur sine mora tu cum decem uiris dimicare? Quod si uestri populares omnes tales sunt, quales tu prædicas, profectò secundum uestra instituta debes tu, qui illorum es rex, duplum præstare, quàm singuli eorum: qui si demis è meo exercitu pares sint, iure ab te posco, ut uiginti sis par: ita uerba, quæ dixisti, comprobantur. Atqui si tales sunt illi, ac tanta statuta, qualis quantusq; tu, ac ceteri Græci, qui in colloquium meum uenerūt, uidete ne cum tantopere gloriamini, frustra id, insolenterq; faciat. Nā age intelligā, quocūq; argumēto, unde fieri queat, ut mille, aut decem millia, atq; quinquaginta millia hominū, qui præsertim sint omnes liberi, nec unus imperio subiecti, tanto exercitui obstant, cum simus non plures, quam millena singulas eorum, si fuerint quinque millia. Nā sub uno

(quemadmodū apud nos fit) imperatore milites, illius metu,

etiam cōtra suam ipsorum naturam, meliores efficiuntur,

adactiq; uetheribus, uel pauciores aduersus plures eunt: idē remisso libero sibi arbitrio, neutrum horum faciunt. Adeo opinor Græcos etiam pares numero Persis, agrè cū eis solis certaturos: quinimò istud apud nōs solos est quod ais uerū nō ita multum, sed rarum. Sunt enim è Persis mei satellitibus, qui uelint cum ternis Græcis simul dimicare, quorum tu inexpertus, multa blateras. Ad hæc Demaratus. Intelligebam, inquit, rex ab initio, me uera dicentem, non incundū tibi futurū. Sed quia tu dicere me uerissima coegisti, dixi quæ

Millena sub
peratoris
uirtute meli-
ores;

erat è dignitate Spartanorum. Quanquam ipse optimè intelligis, quantopere nunc illos ego amem, qui me honore, & dignitate paterna exutum, extorrem, profugumq; fecerunt: quē pater tuus exceptum, uictu, ac domicilio donauit. Quare non est credibile, uirum prudentem respuere beneuolentiam exploratam, sed maximè obseruare. Ego enim, neq; cū decem promittam me posse dimicare, neq; cum duobus, ac ne singulari quidem certamine uolens certauerim. At si necesse fuerit, aut uehemens discrimen insituerit, libentissimè cum uno quolibet istorum omnium dimicarem, qui se singulos aiunt idoneos ad certandum cum ternis Græcorum. Etenim Lacedæmonij pugnando cum singulis, non sint illi quidem cæteris deteriores uiris: at conferti, cunctorum uirorum sunt excellentissimi. Nam licet sint liberi, non tamen sunt usq; quaq; liberi, quippe quibus præstet domina lex, quā multo magis metuunt, quam tui te. Faciunt ergo quæcunq; illa cogit. Cogit aut idē semper, uetans semper eos ex acie fugere quantūuis hominū multitudinē, sed iubens, ut ordinē nō deferētes, aut uincāt, aut occumbant. Hæc ego loquēs, si tibi blaterare uideor, uolo posthac in cæteris silentiū agere. Hæc etenim loqui cōactus, tibi uerò ex sentētia cōingat rex. Hæc locuto Demarato, Xerxes ad risum uersus, nulla indignatio ne pmotus est, sed comiter hominem remisit. Post Demarati colloquiū, ubi Dorisco præfecit prætorē Mascamen, Megastolis filiū, amoto eo quē Darius præfecerat, ire cū exercitu aduersus Græciā pgit. Huic Mascam, quē illic reliquit Xerxes, æni tanq; omniū prætorū præstantissimo, quos aut ipse, aut Darius constituisset, dona quotannis misit: & itē eius posteris Artaxerxes filius Xerxis Etenim ante hāc expeditiōnē, in Thracia, & ubiq; in Hellespōto prætores fuerant, qui omnes

Lex domi-
na.

Mascamis
elogium.

omnes post eandem expeditionem à Græcis electi sunt, & è Thracia, & ex Hellesponto, præterq̃ è Dorisco. Vnde Mascamen Græci permulta conati, tamen eicere nequiverunt. Ob id huic ab eo, qui in Persis regnat, semp dona mittuntur. Eorū uerò, qui à Græcis expulsi sunt, neminē rex Xerxes uirum egregiū esse dixit, præter unū Bogem ex Eione, quem laudare non desinebat, eiusq̃ (qui superfuere) liberos maximo inter Persas honore prosequēbatur. Siquidē magnis ferri laudibus Boges meruit, qui cū Atheniensibus, & Cimone Bogislaus Miltiadis filio obsideretur, liceretq̃ ei accepta fide egredi, & in Asiam re meare, tamen abnuī, ne regi pro metu superfuisse uideretur, sed ad extremum usq̃ p̃stitit, atq̃ ubi nihil in mœnibus cōmeatus reliquū fuit, accenso ingenti rogo, interemit liberos, coniugem, concubinas, familiā: eosq̃ in rogum deiecit. Dehinc omne aurū urbis, atq̃ argentum è muris dispersit in Strymonem. His actis, semetip̃se cōiecit in rogum. Ita hic merito à Persis ad hoc usq̃ tempus præconio celebratur. Xerxes è Dorisco in Græciam tendens, ut quosq̃ populos adibat, secum militare cogeat. Erat autem (ut superius à me expositum est) omnis ad Thessaliam usque tractus in ditionem redactus, et regi tributarius effectus à Megabazo, & mox à Mardonio. Digressus à Dorisco, præterijt primum Samothraces muros, quorū ultimū oppidū ad uesperam sitū est, nomme Mesambria, cui uicinum est oppidū Thasiorum, Stryma: quæ oppida interfluit amnis Lissus, cuius aqua tūc non suffecit copijs Xerxis, sed defecit. Hæc olim regio uocabatur Galaica, nunc autem Britanica: quæ tamen optimo iure Ciconū est. Transmisso profluente Lissii arefacto, Xerxes has Græcas urbes prætergressus est: Maroneā, Diceam, Abdera, eas in quā præterijt, & hos qui iuxta eas sunt, famosissimos

Samothra
ces muri.

15 fms 1/2

fiffimos lacus. Ifmeridem, qui Maroneam Strymamq; inter-
 iacet: Bistonidem Dicææ contiguum, in quem duo flumina
 ingrediuntur, Tranus, & Compsatus. Qui iuxta Abderam
 fit, nullum nobilem lacum præterijt Xerxes, sed fluuiū Ne-
 flum mare subeuntem. Post has regiones perrexerit mediterræ-
 neas uersus urbes. In quarum una est lacus, triginta ferme
 stadiorum in circuitu, piscosus, & admodum salisus quæ sola
 iumenta cum aquarentur, exiccare. Huic urbi nomen est,
 Piffyrus. Has urbes & maritimas, & Græcas, sinistorsum
 relinquens præterijt Xerxes. Per quas autem gētes Thraciæ
 prouinciæ iter fecit, hæ sunt: Pati, Cicones, Bistones, Sapæi,
 Dersæi, Hedoni, Satræ. Quorum qui maritimi erant, nau-
 bus secuti sunt: qui uerò mediterranei à me sunt com-emo-
 rati. præter Satras. Cæteri omnes terrestri itinere sequi co-
 æli sunt. Satræ nulli adhuc hominum, quantum nos scimus,
 fuere subiecti: sed soli è Thracibus ad meam memoriam li-
 beri semper perfluit. Editos enim montes incolunt, omni-
 genis arboribus, ac niuib; obsitos: uiri in re bellica eximij:
 apud quos oraculum est Bacchi, idq; in editissimis mōtibus.
 Eorum, qui in illo templo Bacchi uaticinantur, sunt Besii.
 Antistes uerò, qui reddit responsa, quemadmodum Delphis,
 & nihilo magis uariè. Peragrata quam dixi regione. Xerxes
 secundo loco transijt muros Pierum quorum unum nomen est
 Niphrage, alteri Pergamo. Hac iter præter eos montes fa-
 ciebat, à manu dextra relinquens mōtem Pantæum. magnū
 atq; excelsum, in quo aurea sunt, & argentea metall'a: quem
 cum Pieres, & Hodomanti, tūc præcipuè Satræ exercent,
 Super Pangæū ad aquilonem habitantes Pæones, Doberes,
 & Paoples prætergressus Xerxes ad uesperam uersus cōtem
 dit, donec ad flumen Strymonem peruenit, & urbem Eia-

Pierum
 muci.

nem, cuius prætor Boges (de quo paulò ante fecimus mentionem) adhuc uiuebat. Regio Pangæo monti circumiecta, nominatur Phillis. Hinc uesperum uersus, porrecta ad flumen Angiten, quod Strymonem subit. Hinc meridiem uersus ad ipsum Strymonem, ad quem Magi mactatis equis candidis litauerunt. His, & alijs compluribus medicamentis in flumē factis, per nouem uias Hedonorum ieretiuxtra quas Strymonem pontibus iunctum inuenēre. Audientes autem eum locū nouem uias Hedonorum appellari, totidem illic pueros, ac uirgines puellarum indigenarum filios uiuos defoderunt. Perficuum enim, defodere uiuentes. Nam & Amestrii Xerxis uxorem, iam prouecta ætatis, audio bis septem illustriū Persarum liberos defodisse, ad referendā pro se gratiā deo, qui sub terra esse fertur. Vbi à Strymone progressus est exercitus, illic ad solis occasum uersus, est litus, in quo sita urbem Græcā, nomine Argilū præterijt. Hæc, & qua super eā est regio, uocatur Bisaltia. Illic sinum Neptuni tēplū à læua manu habēs, prexit ad campū, nomine Sylēū, præteriens Stagyru Græcā urbē, puenitq; Acanthū, ducēs unā singulas harū gentiū, & itē accolæ mōtis Pangæi, & earū quas superius commemorauimus, qui maritimi erant, classe: qui procul à mari aberant, terrestri itinere sequentibus. Hanc uiam, qua Xerxes duxit exercitum, Thracēs neq; confundunt, neq; serunt, sed ad mea usq; tēpora magnopere uenerātur. Posteaq; Acanthū puenit Xerxes, præcepit Acāthijs, ut hospitalitatē exhiberēt, eosq; Medica ueste donauit: laudās quòd alacres cerneret esse ad bellū, quòq; audiret fossā esse absolutā. Xerxe apud Acanthū agente, cōtiguit ut Artachæes, q fossæ faciendæ p̄fuerat, morbo decederet, uir Xerxi spectat⁹, genere Achaemenides, statura inter Persas procerissima, quippe cui 4

Viuos defodere.

omnino digiti deerant, à longitudine quinque regionum cubitorum. Xerxes magno damno ducens maximum hominum fato functum, apparatissime eum funeravit, exhibito etiam epulo, eiusque tumulum omnis exercitus extruxit: cui tanquam heroi ex oraculo Acanthij sacrificant, nomine eum nunciantes. Et rex quidem Xerxes amisso Artachæ, iacturam se fecisse existimabat. At ij Græci, qui exercitum excipiebant, cum Xerxi cenam præberent, in omnem miseriam devenire, adeo quidem, ut suis laribus efficerentur extorres. Dum Thasij pro suis, quæ in continente sunt, urbibus, Xerxianas accipiunt copias, Antipater, Orgis filius, elatus animo, uir inter populares illustris, erogavit in cæna quadringenta argenti perfecti talenta. Eam rem ubi accepere qui præerant, alijs circa urbibus (tale enim conuiuium iam pridem indictum fuerat, et magni fiebat) hoc ubi accepere, præsertim præconibus passim prædicantibus, tum uero oppidani frumentum, quod in urbibus erat, inter se distributum molebant, farinamque triticeam, hordeaceamque in complures menses faciebant. Ad hæc excogitauere ob precium optima quæque pecora saginare, et aliuiles aues habere, terrestres, palustresque in cortibus, et in uiuarijs ad accipiendum exercitum. Quin etiam aurea, argenteaque pocula, et crateres faciebant, et cætera quæ mensæ imponuntur. Hæc omnia ipsi regi, et ijs, qui cum illo uescebantur, fiebant: cætero autem exercitui, quæ ad esum duntaxat præcepta erant. Sub aduentum exercitus, tabernaculum ubi Xerxes ipse maneret, statuebatur, reliqui sub dio agebant. Vbi tempus cænæ aderat, tunc cõuiatores laborem sustinebant. Ii cum expleti noctem illic exegerant, postero die reuulso tentorio,

Megacres et omni apparatu sumpto ita abscedebant, nihil relinquẽtes
 eis dictum, omnibus asportatis. Vnde Megacreontis uiri Abderitæ ele-

gans dictum exitit, qui suasis Abderitis, ut uniuersi, mares
 pariter, ac scemina, sua delubra adirent, suppliciterq; dijs as-
 sidentes precarentur, ut posthac dimidium futurorum malo-
 rum à se propulsaretur. Nam de prateritis magnam se gra-
 tiam illis habere, quòd rex Xerxes non bis quotidie cibū ca-
 pere consueisset. Fore enim ut Abderitæ, si iuberentur, ut etiā
 prandium simile cœnæ instruerent, aut non præstolarentur
 Xerxem aduenientē aut præstolati, pessimè inter omnes ho-
 mines affligerentur. Et eis quidem quanquā grauati, tamen
 quod imponebatur, exquebantur. Xerxes uerò ex Acantho
 duces classis à se dimisit, iussos ad Thermam cum classe se
 opperiri. Est aut Thermæ in Thermæo sinu sita, à qua ipse
 sinus habet cognomē. Hac enim compendariam magis uia
 esse audiebat. Nam è Dorisco ad Acanthum usq; ita instru-
 ctus exercitus iter fecerat, tripartito diuisus omnis iussu Xer-
 xis: ut una pars secundū mare iret unā cum classe, cui parti
 præerant, Mardonius, & Masistes: altera per mediterranea,
 cui præerāt Tritatachmes & Sergis: tertia inter has media,
 cū qua Xerxes ipse incedebat, ducibus Smerdone, & Mega-
 byzo. Nauticus exercitus ubi à Xerxe discessit, fossam ena-
 uigauit in Atho depressam, ac perductam ad sinum, in quo
 Assa, & Pidorus, & Singus, & Sarga urbes sitæ sunt. Ex qui-
 bus sumpto commilitio, pergit ire ad sinū Thermæū: circū-
 uectusq; Ampelon promontoriū Toronæū, præternauigauit
 has Græcæ urbes, unde & naues, & cōmilitiū sumpsit, Tho-
 ronam, Calipsum, Sermylam, Mecybernam, Olynthū quæ
 regio nunc Sitonia nominatur. Ab eo promontorio Ampeli
 præcidens mare usq; ad promontoriū Canastræum, totam
 ferè Pallenem præteruectus est. Illinc quoq; & nauis, & cō-
 militiū sumpsit ex Potideæ, ex Aphystic, Noua urbe, ex
 Hh s Argea,

Aegea, ex Therambo, ex Sciona, ex Menda, ex Sana. Hæc sunt urbes sitæ in Pallena, Phlegra prius appellata, Præternavigans hanc regionē, ad præstitutū locū tendebat, sumens etiā milites è uicinis Pallena urbibus, ac Thermaeo sinu cōterminis, quib. hæc nomina sunt. Lipaxus, Combrea, Liffæ, Gigonus, Camsa, Smila. Aenea, quarū regio adhuc Cressæa nominatur. Ab Aenea, in qua finis enumerandarū urbium mihi factus est, iā ad ipsum Thermanū sinū cursus classis exitit, & ad terrā Mygdoniā, donec ad Thermam, quò præceptū erat, peruentū est ad urbē Sindū, & ad Calestrā, sup Axiū sitā flumen, quod Mygdoniā terrā dirimit à Bottiæide: cuius terræ Bottiæidis arctum ad mare locū obtinent urbes Ichna, & Pella. Hic nauales copię circa flumen Axiū, & urbē Thermā, & alias in medio horū urbes statua habuēre, regē opperientes. Huc peruenire uolens Xerxes, Acantho profectus cum terrestribus copijs per mediterranea incedebat, peragrans Pæonium agrum, atq; Crestonicum, super amnē Chidorū: qui è Crestonæis initia sumpto, per terrā Mygdoniam fluens, in paludem (quæ est supra Axiū) euoluitur. Hæc iter faciente Xerxe, leones impetum dederunt in camelos, qui commeatum portabant. Sub noctem enim relictis locis consuetis eò descenderunt: nulloq; alio neq; iumento, neque homine tacto in camelos grassati sunt. Cuius rei causam admiror, quòd leones, quoties aliunde eis est quo indigent, abstinent ab inuadendis camelis, quòd animal nunquam antea, nec experti fuerant illic, nec uiderant. Sunt autem per ea loca leones multi, & boues agrestes prægrandibus cornibus, qui ad Græcos ueniunt. Leonum terminus est Abderorum flumen Nestus, et Achelous, qui per Acarnaniam fluit. Nam nemo aut ad auroram trans Nestum usquam gentium uidit

Leonum natura atq; loca.

viderit leonem in Europa, aut trans Acheloum ad Hesperum
 in reliqua continente: sed in horum fluuiorum medio leones
 gignuntur. Postquam Thermam uenit Xerxes ibi substitit,
 tantum maritimi spacijs occupantibus castris, quantum est
 ab urbe Therma, & Mygdomia, usque ad confluentem Lydæ
 & Haliæmonis: ubi agrum Bottiæidem, Macedonicumque
 disternunt. In his locis statim habuere Barbari, quibus
 potantibus solus ex ijs (qui commemorati sunt) amnibus, Chi-
 dorus est Crestonæis fluens non suppetiit, sed defecit. Xerxes
 est Therma prospiciens Thessalicos montes, Olympum & Os-
 sam, præclæræ magnitudinis, audiensque in medio eorum an-
 fractum angustum esse, per quem fluit Peneus, & illic uiam
 esse, quæ in Thessaliam ferret, cupidine captus est, nauigandi
 ad ostium Penei inspicendum: quia superiorem uiam te-
 nenti erat eundem per Macedones supernè habitantes ad Pe-
 ræbos, præter Gonnum urbem. Nam hac tutissimam iter esse
 audiebat. Atque ut concupiuit, ita & fecit. Itaque conscensa na-
 uis Sidonia, quam semper conscendebat, quoties ei tale ali-
 quid facere libebat, extulit signum cæteris nauibus profici-
 scendi relictis illic terrestribus copijs. Eo postquam perue-
 nit, ostia Penei contemplantem ingens admiratio cum subi-
 rei, accitos uia ductores interrogauit, num flumen posset a-
 uerri, ut alibi mare ingrederetur? Narratur autem Thessa-
 lia quondam lacus fuisse. utpote conclusa undique præaliis
 montibus. Nam quod Thessaliæ ad aurore spectat, id Pe-
 lion, & Ossa iunctis inter se radicibus præcludunt: quod ad
 uentum aquilonem, id Olympus: quod ad Hesperum, id
 Pindus: quod ad meridiem, & uentum austrum, id Ochryse
 quod inter hos montes medium id Thessalia est, ita deuectæ,
 ut cum alijs frequentes amnes in eam defluant, tum ij quinque
 præci.

Chidori aqua
 Xerxis co-
 pias non suf-
 fecit.

præcipue, Peneus, Apidanus, Onochonus, Enipeus, Pami-
 sus: qui è montibus Thessaliam ingentibus in eam planicie
 confluentes, per unum anfractum, & eum arcum in mare
 euadunt, in unam aquam omnes redacti: qui simul, ac con-
 fluentem fecerunt, Peneus retento suo nomine ceteros inno-
 minatos reddit. Fertur quondam, cum nōdum esset hic an-
 fractus, per quem flumina mearent, hos fluuios, & præterea
 lacum Bæbeidem, non fuisse nominatos, quemadmodū nūc
 & tamen non minus quam nunc fluxisse: sed suis fluentis o-
 mnem Thessaliam effecisse pelagus. Ipsi quidē Thessali me-
 morant Neptunū fecisse conuallem, per quam meat Peneus,
 haud absurdē sentientes. Qui enim arbitratur Neptunum
 terram quaterere, & quæ terræ motu discussa sunt, huius dei
 esse opera, ei cernenti hunc locū uidetur Neptunus id fecis-
 se. Nanq; diductio illa montiū (ut mihi uidetur) terræmotus
 est opus. Xerxi interroganti, num alibi essent in mare ostia
 Penæi, ductores sui rem compertam habentes. Rex, inquit,
 nulli sunt huic flumini alibi in mare tendentes exitus, quā
 hic ipse. Cuncta enim undiq; montibus redimita Thessalia
 est. Ad hoc Xerxes dixisse fertur: Solertes sunt uiri Thessali,
 qui suæ sibi imbecillitatis conscj, iampridem cū alia præui-
 derunt, tū uerò hoc, quòd regionem habeant facilem occu-
 patu, & maturè expugnabilē. Solū enim hoc esset negociū,
 flumen obstructo anfractu, auersoq; alueo, per quem meat,
 in eorū terrā inducere, à quo omnis Thessalia præter mōtes
 aquis obduceretur. Hæc ita se habere Xerxes apud filios A-
 lei dixit, quoniā Thessali è Græcis principes regi sese tradi-
 derant, ratus id illos per totā nationē diuulgaturos. Hoc lo-
 cutus, & locum contemplatus, Thermam renauigauit. Vbi
 cōplures dies circa Pieriam est cōmoratus (nam montē Ma-
 cedonicum,

cedonicū, ut illac in Perabos omnis transfiret exercitus, terra eius pars repurgabat) eodē legati, qui dimissi in Graciā fuerant ad terrā petēdā, regreſsi sunt partim inanes, partim terram & aquam afferentes. Quam qui dederunt hi fuēre: Theſſali, Dolopes, Enienſes, Perebī, Locri, Magnetes, Melienſes, Achai, Phthiotæ, & Thebani, ceteriq; Boeoti præter Theſpienſes, & Plataenſes: cū quibus ij Græci Perabī percufferant fœdus qui bellū aduerſus Barbarū ſumpſerāt. Fœdus aut ita habebat: Quicūq; Græci ſeſe dedidiſſent Perſæ, nō adaſſi neceſſitate, eorū decimū quemq; rebus bene cōſtitutis, ſe deo qui Delphis eſt deuoturos: ita apud Græcos iurandū habebat. Xerxes neq; Athenas, neq; Spartā legatos terrā petitū miſerat: ob id, quod quos antē Darius ad hoc ipſum miſiſſet, eorū alios illi in barathrū, alios in puteū deicerant, iubētes eos illinc terrā, & aquā ferre ad regē. Hac de cauſa Xerxes nullos illuc ad petendū miſit. Et Athenienſibus quidē, quod ita legatos tractarint, quid triſte cōtingerit, non queo dicere, niſi quod eorū ſolum cū urbe uſtatum eſt: quod tamen ipſum nō ea cauſa ſuſpicio cōtingiſſe. Lacedæmonijs uerō ira Thalibī, qui fuit Agamemnonis præco, incubuit. Eſt aut Spartæ Thalibī templū, cū eius poſteris, qui Thalibīadæ nominantur, quibus honos legationis Spartanorū ſemper tribuitur. Itaq; poſt eā rē Sparciatæ cū leta exta eis nō eſſent, idq; diu cōtingeret, pertreſi huius calamitatis Lacedæmoniorum, cætu frequenter coaſto hoc edictum propoſuēre: Si quis Lacedæmoniorum uelit pro Sparta occumbere. Tunc Spiritibius Aneriſti, & Bulis Nicolai filius, uiri Sparciatæ, & natalibus, et opibus inter primos, ultrō ſe obtulerunt ad ſatiſfaciendum ſua pœna Xerxi, Darij filio, ob legatos apud Spartā interemptos. Ita hos Sparciatæ tanquam mortem obitueros, miſerunt ad Medos.

Legati Darij in puteū cōiecti.

Thalibī ira.

gna admiratione tum audacia horum uirorum, tum uerba ab eis habita. Nam Susa tendentes, ad Hydarnē Persam Asianæ oræ maritimæ præuectū uenerūt, qui eos hospitaliter munificēq; acceptos, his uerbis interrogauit: Viri Lacedæmonij quid ita respūitis effici amici regis? Cernite enim ex me, & meo statu, quā sciat honore prosequi rex uiros egregios, uos itidem honoraturos, si uosipsi ei dederitis. Videamini modō apud eū esse uiri egregij: quoniā singuli uestrum, rege donāte principatū Græciæ obtinebunt. Ad hæc illi respōdentes:

Lacedæmoni-
orum deuoto-
rum respōsum
ad Hydarnem
Persam.
Adorare regē.

Hydarnes, inquit, nō ex æquo consiliū tuū ad nos spectat, atq; ad te, qui conditionis quam suades, expertus es, nostræ inexpertus. Nam seruitutem quidem nostri: libertatem autem nondum expertus es, utrum sit dulcis an non. Quæ si tibi experta foret, non ut hastis, sed ut securibus pro ea dimicaremus, nobis suaderes. Hæc Hydarni responderunt. Dehinc ut ascenderunt Susa, & in conspectum regis uenerunt, principio iubentibus sacellitibus, ac uim afferentibus, ut procubentes regē adorarent, & p̄ capita eos ad id agendū impingentibus, negauerunt, se unq; id esse facturos: neq; enim sibi esse cōsuetudinē hominem adorandi, neq; se ad id uenisse. Posteaq; in hoc repugnauerant, secūdo loco hæc illis. & his similia dixere: Rex Medorum, nos miserunt Lacedæmonij ad luen-

Xerxis magna
nimitas.
Legati non
uiolandi.

dā pœnā pro ijs legatis, qui Spartæ interiēre. Hæc illis dicentibus, Xerxes præ magnanimitate negauit se fore Lacedæmonij similem. Illos enim interimendis legatis, ius omnium hominū cōfudisse: se uerō, quod illis exprobraret, id non esse facturū, neq; eos occidendū, Lacedæmonios culpa soluturū. Hac re per Spartiātas gesta, in præsens ira Thalythij cessauit: etsi Spartā reuersis Sperthio, & Bule, longo deinde tempore interiecto, excitatū est inter Pelopōnenses, & Aibenienses bellum, ut Lacedæmonij aiunt, quod mihi diuinitus maximè

maximè uidetur esse gestū: quā ira Thalibij nuncios corripuerit, nec prius quieuerit. Quod autē ira inciderit in eorū, qui ad regem ascenderunt. filios; Nicolaū Bulis, & Anerisū Sperthij filium. qui piscatores Titynthios in nauī oneraria plena uitis nauigantes cepit manifestū est apud me diuinitus id factū esse. ex ira dei, quod nunchj, qui in Asiā à Lacedaemonijs mittebātur, proditi à Sitalce Tyrei Thracū rege, & à Nymphodoro Pythēi filio. Abderita, excepti sunt iuxta Bisanthem, quae est in Hellesponto: & abducti in Atticā ab Atheniensib. necati sunt: cūq; ijs Aristear Adimātī Corinthius Verū haec multis post regis expeditionem annis gesta sunt. Quae expeditio, ut ad superiorē orationē redeā, nomine quidē tendebat cōtra Athenas, re tamen uera cōtra cunctā Grāciā. Ea diu ante Graeci cum audissent; nō perinde oēs affecti sunt: Nā ij, qui terrā & aquā dederāt Persae, fiduciā animo psumebant, tanq̃ nihil ingrātū passuri à barbaro. qui nō dederant magno in metu uersabantur: quippe cum nulla tantā elassis esset in Gracia, quae posset accipere inuadentē, praesertim plerisq; bellū detrectantib. & libenter ad partes Medorū inclinantib. Hoc ego loco necesse habeo ferre sententiā apud multos quidē homines inuidiosam, nō tamen quod mihi uidetur uerū, dissimulabo. Si Athenienses formidātes periculū quod impendebat, patriā deseruissent, aut nō deserentes, sed pmanentes sese dedissent Xerxi. nihil omninō aduersus regē in mari quisquam conatus fuisset. Quod si in mari nemo Xerxi restitisset, idem in continenti factum fuisset. Et quāuis multae loricae essent muris inductae à Peloponnensibus p Isthmum, proditi à socijs Lacedaemonij, ij; q; non uolentibus sed per urbes à classe barbara occupatis deserti fuissent: deserti uerō, aut magna opera aggressi genere rē occubuisse

Athenienses
Græciæ li-
beratores.

aut uidentes iam alios Græcos cū Medis sentiētes, cū Xerxē depaſſi fuiſſēt: atq; ita utrinq; sub Persis Græcia fuiſſet. Nā murorū apud Isthmū loricatorū, quēnā utilitas fuiſſet rege mari potiēte, à nemine quiui audire. Nūc aut̃ ſi quis Athenienses Græciæ liberatores extiſſe dicat, profectō nō aberrauerit à uero. Nā utro ſe illi applicaſſent, hæ partes erāt præpōderaturæ. Cū uerò prætulerint Græciā præſtare liberam, nimirū ipſi fuēre, qui quicquid Græciæ reliquū erat cū Medis nō ſentiens, erexerūt: quiq; ſecundū deos regē repulerūt: ne oraculis quidē horrēdis, ac terribilibus, quæ ē Delphis ueniebāt: inducti ad Græciā deferendā: ſed perſiſtentes cōſtituerunt excipere hoſtem ſua inuadentē. Siquidē cōſultoribus Delphos miſſis, uti oraculo parati erant: & nunciij faſtis apud templum quæ ritus poſtulabat, ædem ingreſſi conſederunt: Quibus Pythia, cui nomē erat Ariſtonice, ita reſpōdit:

Pythiæ oraculum ad Athenienses.

Quid ſtatis miſeri? extrema relinquite terræ
Teſta fuga atq; urbis ſaſtigia celſa rotundæ:
Nam caput, & corpus minimē ſyncera manebunt
Extremiūc pedes poterunt ſupereſſe, manus uē:
Aut mediūm, ſed ea ignis edax deformia reddet,
Et Mars acer equis urgens Aſiægena curru.
Atq; alias pleraſq; tuas non ſolius arces:
Permultaſq; deūm ſæuis dabit ignibus ædes,
Quas ego præuidi iam nunc ſudore madentes,
Atq; metu tremere, & de laquearibus altis
Nigrantem cogente malo manare cruorem:
Ite, ſed ex adyto, atq; malis effundite mentem.

Timon illuſtris

His auditis Athenienſiū cōſultores maximo ſunt mœrore affe-
cti. Quib. inter ſeſe agitātib; tā triſte reſpōſum, Timon An-
drobuli filius, uir apud Delphos illuſtris ſuaſit hæc ferē, ut
ſumptis

ut sumptis oleæ ramis de integro reuerterentur ad consulendum suppliciter oraculum. Obtemperantes ei Athenienses dixere: O princeps, redde nobis oraculum melius de patria in honorem horum palmutum, quos gestantes ad te uenimus alioqui hinc abs te non abituri, sed in hoc adyto ad obitum usq; permansuri. Hæc dicentibus, antistes iterum hoc modo respondit:

Pallas Olympia cum multis hortatibus usa,
Et precibus blandita. Iouem placare nequiuit,
Hoc tibi fabor item responsum, adamantina fata.
Nam captis reliquis, quæ limes Cecropis ora.
Intus habet, quodcunq; sacer penetrale Cithæron.
Iupiter è ligno dat mœnia facta Mineruæ:
Quæ tibi sola tuisq; ferant inuicta salutem.
Tu uerò aduentum peditumq; equitumq; quietus,
Tarrestresq; acies ne præstolare, sed hosti
Terga dato, ueniet tibi sic tamen obuius ille.
Diuina Salamis mulierum pignora perdes,
Vsq; uel Cerere sparsa, coeunte uel usquam.

Pythiæ al
terum ora
culum ad
Athenienses.

Hæc legati ut erant ita arbitrati prioribus mitiora, postquã conscripserunt, Athenas rediëre: reuersiq; ad populum recitauere: & cum aliæ multæ sententiæ essent oraculum interpretantium, & ea plurimum perplexæ: quidam è maioribus natu dixere, uideri sibi deum respondere saluam fore arcem. Olim enim Atheniensium arcem præseptam uallo fuisse. Et ñ quidem interpretabantur uallum esse hunc ligneum murum. Alij uerò dicebant deum significare naues: easq; ceteris omisissis ædificare iubebant. Verùm hos, qui aiebant naues esse ligneum murum, fallebant, duo ultima Pythiæ dicta:

Diuina ô Salamis mulierum pignora perdes,
Vsq; uel Cerere sparsa, coeunte uel usquam.

Circa hos uersus confunde batur eorum sententia, qui classem uolebant esse ligneum murum. Nam oraculum qui interpretabantur in eam sententiam accipiebant, fore ut ipsi instructa classe ad Salaminem pugna nauali succumberet. Erat autem inter Athenienses quidam, qui in primores recens peruenerat, nomine Themistocles Neoclis filius: qui negabat interpretes omnia recta coniectare: quod diceret, si clades, quae praedicitur, ad Athenienses spectaret ullo modo, non ita placide nobis deum fuisse responsurum: sed sic, ô Salamis misera, pro eo quod dixit, ô diuina Salamis, si circa eam sui incolae foret oppedituri. Sed recte coniectantiib. sentiendum à deo contra hostes editum esse oraculum, non contra Athenienses. Itaque suadebat ut sese instruerent tanquam praelio nauali certaturi, & tanquam hic esset ligneus murus. Hanc Themistoclis sententiam Athenienses potius esse censuerunt, quam illorum, qui interpretantes oraculum, dissuadebant apparatus pugnae naualis: sed hanc esse in summa sententiam dicebant, non leuandam in hostem manum, sed ex Attica regione demigrandum, & aliam incolendam. Extitit & alia (ante hanc Themistoclis) sententia ad tempus egregia. Cum magna uis pecuniae è prouentu metallorum, quae sunt è Laurio, esset in aerario Atheniensium, aequè diuidenda uirum denis in singulos puberes drachmis: tunc Themistocles hanc dissuasit Atheniensibus distributionem, sed ex pecunia classem ducentarum nauium compararent ad Aegeticum bellum. Hoc enim bellum conflatum Gracia salutem attulit, cogens Athenienses nauticos fieri. Et quanquam haec classis in eum usum, in quem comparata fuerat, non uenit, tamen in utilitate Gracia cessit. Ipsa iam preparata cum praestitum esset & altera exadificari oporteret, placuit Atheniensibus. inito post oraculum consilio, barbarum Gracia inuadentem

Græcorum
de conspi
rando con
Alium.

cum

cum nauib. opperiri uniuersos deo obsequentes unâ cū Grætorum uoluntarijs. Et hæc quidē oracula Atheniensib. sunt reddita. Coactis aut̃ in eundem locū Græcis, qui per Græciā melius sentiebant: interq; se collocatis interposita fide ibi cōsilio habito. uisum est ante omnia missas faciendū pecunias debitas, & inimicias, & hostilitates. Erant aut̃ cū alia aliorū bella, tum uerò maximum inter Athenienses & Aeginetas. Posteaquam Xerxem cū exercitu Sardib. esse audiēre, Athenienses decreuēre cū aliquot in Asiam mittendos ad res regis explorandas, tum nuncios partim Argos ad contrahendam aduersus Persam belli societatem, partim in Siciliam ad Gelonem Dinomenis filium: partim in Corcyrā, partim in Cretam, iubentes opem Græciæ ferri, eo animo, ut si fieri posset, omnis uis Græca unum esset: & ad idem agendū omnes incumberent tanquam calamitate cūctis Græcis impēdente. Ferebantur aut̃ res Gelonis magnæ esse: nec multo minores quā Græcorum. Vbi hæc eis placuēre, & in gratiam inter se rediēre, principio speculatores in Asiam tres uiros misēre. Qui cum Sardis uenissent, in speculando regis exercitu deprehensi sunt: & à ducib. pedestrium copiarū torti deducebantur tanquam perituri, lata in eos mortis sententia. Id ubi Xerxes audiit, reprehensa ducum sententia mittit quosdam ē satellitibus iubens, ut si uiuos adīpiscerentur speculatores, ad sese deducerent. Eos adhuc superstitēs, adepti satellites, prehensos in regis conspectum adduxerunt. Sciens scitatus rex, quā de causa uenissent, præcepit satellitibus, ut homines circumducerent peditatum omnem equitatumq; ostentātes: & eos ubi contemplando illa expleti fuissent, sine noxa dimitterent quocunq; locorum ire libuisset. Hoc Xerxes ea ratione imperauit, quòd cogitabat fore, ut si speculatores necati fuissent, neq; Græci pīscerent potentiam suam

Xerxis fl.
ducia.

esse fama maiorem, neq; quippiam ipse laderet hostes trib. uiris interemptis, sed iisdem in Græciam regressos, Græci ut se opinari dicebat, auditis rebus suis antequam exercitum compararent, propriam libertatem traderent: atq; ita non oporteret suscipere molestiam de exercitu in eos ducendo. Hæc sententia Xerxis cum altera quadam congruit. Nam cum Abydi ageret Xerxes, uidit naues cursum tenentes per Hellespontum, quæ frumentum è ponto in Aeginam Peloponnesumq; portabant. Quas ubi audiêre eius assessores esse hostium, sese ad eas corripiendas accingebant, intuen-

Xerxis tra-
tagema. tes in regem, quando id agi præciperet. Xerxe eos interro- gavit, quonam illæ tenderent: qui cum respondissent, ad ho- stes tuos domine, & frumento onustæ: Tunc Xerxes excipi- ens, inquit. Nonne eodem quò isti, & nos nauigamus, tum re- bus alijs, tum uerò frumento instructi? Quid igitur hi offi- ciunt nobis, quibus commeatum portant? Ita speculatores rebus inspectis dimissi in Europam rediêre. Post quorum re- ditum Græci, qui contra Persam coniurârant, nuncios iterû Argos miserunt. Quibus Argiui responderunt, res suas ita habere, audisse se iam inde ab initio Barbarum excitasse ad uersus Græciam bellum: & cum accepissent intellexissentq; Græcos sese colligere, tentaturos Persæ obsistere, principes fuisse mittendi Delphos, qui deum consulerent, quid sibi op- timè facientibus esset euenturum. (Nuper enim sex millia fuisse interempta à Lacedæmonijs & Cleomene Anaxan- drida) eaq; de causa se misisse, & ijs qui missi fuerant inter-

Argiuorū
oreculū, rogantibus, sic Pythiam respondisse:

 Finitimis inuise, deis dilecte beatiss.

Interius tutamen habens impune maneto,

Et tutare caput, nam membra tuebitur illud.

Hæc illis Pythia prius respōderat. Postea uerò quàm nun-

cij Ar-

eñ Argos uenerunt, senatumq̃ ingressi mandata retulerūt,
 Argiui responderunt ad ea quæ dicebantur se paratos esse
 in 30. annos pacificare cum Lacedæmonijs percussio fœde-
 re: sed ea cōditione imperij, ut dimidiū imperij penes se esset,
 quanquam ius imperandi ipsorum sit, tamen dimidio impe-
 rij sese esse contentos. Hoc aiebant suum senatum responde-
 re, quamuis dissuadente oraculo societatem contrahere cum
 Græcis: quod etsi formidarent, tamen cupere ut fœdus 30.
 annorum feriretur, intra quos annos liberi sui in uirilem æ-
 tatem adulescerent: hac uidelicet ratione, ne si qua calami-
 tas ad superiorem accederet in bello Persico, nisi fœdera fo-
 rent, in posterum subiecti Lacedæmonijs essent. His dictis
 à senatu, quidam è nuncijs Spartanorū ita respondit: Quod
 ad fœdera quidem attineret, se ad eos qui plures essent, rele-
 gare quod autem ad imperium, id uerò sibi demandatum
 esse, ut responderent, dicerentq̃ Spartanis duos esse reges,
 Argiuis unum, ideo non p̃sse fieri, ut alterutro Spartæ re-
 gi abrogetur imperium: & nihil obflare quo minus cum ijs
 duobus rex Argiuis parem dignitatem obtineat. Ibi Argi-
 ui negare se perpeffuros insolentiam, sed præoptare à Bar-
 baro imperari sibi, quàm Lacedæmonijs cedere. Atq̃ ita e-
 dixerunt nuncijs, ut priusquam occideret sol, ex Agro Argi-
 uo excederent, alioqui hostium loco futuri hoc ipsi Argiui
 sic se habere memorant. Aliter tamen per Græciam narra-
 tur, Xerxem antequam bellum Græciæ inferret, misisse Ar-
 gos per caduceatorem: qui cum peruenit, ita fertur uerba fe-
 cisse: Viri Argiui, Xerxes rex hæc uobis inquit: Nos arbitra-
 mur Persen, ex quo nos progeniti sumus, fuisse filium Per-
 sei Danaes filij ex Andromeda genitū, quæ fuit Cephei fi-
 lia: ita ex uobis oriundi sumus. Quod cum ita sit, nefas est,
 & nos propagatoribus nostris inferre bellum, & uos alij opē

Argiui Xer-
 xi subdi ma-
 lunt, quàm
 Laced. esse
 inferiores.

Argiuorū
cum Persis
affinitas.

ferendo nobis aduersarios fieri: sed potius domi uestræ uos
confidentes ocium tenere. Nam si mihi ex sententia succedit
nullos pluris quàm uos faciam. Hæc Argiui cum audissent,
rem confecisse dicuntur, & à principio dissimulantes quod
actum esset, nihil poposcisse Græcos: sed cum ab illis repre-
henderentur, tunc partem imperij poposcisse, gnaros id La-
cedæmonios non concessuros, ut hoc prætextu ociū agerent:
cui rei cōpetit, quod quidā Græcorū multis postea annis ge-
stū fuisse memorant: Cū Susis Ménonijs alterius negocij gra-
tia essent Atheniensiu nunciij Callias Hipponici filius, & co-
legæ qui unā ascenderant, contigit ut Argiui & ipsi per id
tempus Susa mitterent nuncios, qui Artaxerxem filiū Xer-
xis interrogarent, an amicitiam, quā cum Xerxe contraxis-
sent, putaret adhuc durare, an ab illo pro hostibus haberen-
tur. Quibus Artaxerxes, imò uerò maximè perdurare respō-
dit: nullamq; sibi ciuitatē amiciorem putare, quàm Argos.
Verum anteduceatorem Xerxes Argos miserit ad ea di-
cenda, & an Argiuorum nunciij qui Susa ascenderunt, Ar-
taxerxem de amicitia interrogauerint, pro comperto dicere
non possum: nec ullam de his aliam proferre sententiam, ni-
si quam Argiui proferunt. Id æmum scio, si omnes homines
domestica mala in medium contulissent, & cum uicinis mu-
tare uolentes, mala uicinorum intuiti fuissent, libenter re-
portaturos rursum singulos ea quæ ipsi attulissent. Ita non
turpissimè ab Argiuis actum. Ego uerò quæ dicuntur dica-
re debeo, attamen non omnino omnibus credere: quod in u-
niuersum à me dictum sit: quoniam & hoc narratur, Argi-
uos exitisse, qui Persam in Græciam accersuerint, postea
quam cum Lacedæmonijs malè pugnassent, pro dolore præ-
senti

*senti quiduis praecipitantes: & de Argiuis quidem dictū est. In Siciliam autē ad agendum cum Gelone, tum alij nuncij à socijs iēre, tum uerò à Lacedaemonijs Syagrus. Huius Gelonis progenitor fuit Oecetor: qui in Gela erat ex insula Telo, quae ad Triopium sita: qui dum Gela conderetur à Lyn-
 dijs, qui erant à Rhodo & Antiophemo, assumptus non est. Interiecto tamen tempore, posterius eius deorum inferorum sacerdotes illic perseuerauerunt, oriūdi à Theline uno ex ea familia, qui eos illic collocavit hunc in modum: Quidam Geloni per seditionem eiecti, in Mastorium urbem (qua sita est super Gelam) profugerunt. Hos Telines Gelam deduxit nullis uirorum copijs adiutus, sed horum deorum sacris: quae unde acceperit, an ipse possederit, id uerò dicere non possum. His sacris fretus, eò deduxit illos, ubi posterius sui deorum sacrificuli essent. Quae res mihi admirationi fuit praeter ea quae audio, tantum opus Telinem effecisse: qualia opera non à quolibet uiro effici consueuerunt, sed ab eo qui sit casti ingenij, robustaq; praestantiae. Quanquam fertur ab incolis Siciliae, fuisse natura effeminatum, ac uiro molliorem. Hunc in modum ille dignitatem hanc adeptus est, Cleandro Patareo, qui septem annos Gela tyrannide potitus est, uita functo: à Sabylo autem Gelone fuit interfectus. Ibi frater eius Hippocrates suscepit imperium. Qua tyrannidem obtinente, erat illic Gelo prognatus Teline uas
 te cum alijs multis, quorum unus erat Aenesidemus Patavici, satellites Hippocratis. Hic diu post, ob uirtutem declaratus est totius equitatus praefectus. Nam quibus in bellis Hippocrates obsedit Callipolitanos, Naxios, & Zacleos, & Leontinos, pugnavitq; cum Syracusanis, & permultis Barbarorum, in ijs bellis Gelo extitit uir praestantissimus:*

Elorus fl.

Hybla urbs.

adeò ut ulla omnium (quas retuli) ciuitatem effugerit Hippocratis dominationem, præter Syracusanos. Quos pugna ad flumen Elorum superatos, Corinthij Corcyraijq; liberauerunt sub hac tamen conditione, ut Syracusani Camarinã quæ ipsorum quondam fuisset, Hippocrati traderent. Hippocrates cum totidem annos, quot frater Cleander tyranni dem obtinisset, illato Siculis bello, ante urbem Hyblam perijt. Ita Gelon per causam tuendi liberos Hippocratis, Euclidem & Cleandrum, ubi ciues quod abnuerent dicto amplius audientes esse, prælio uicit, ipse Gelonorum imperium adeptus est, liberis Hippocratis dominatu fraudatis. Post hoc commentum, quosdam Syracusanos qui Gamori uocabantur, à plebe suisq; seruis, qui Cyllyrij nominabantur, electos in patriam ex urbe Casmena reducendo, positus etiam est ipsis Syracusis. Nam ei uenienti plebe Syracusana & urbem & seipsam dedit. Quam Gelo ubi accepit, Gelam aquã tenebat minoris faciens, Hieroni fratri demandauit, sibiq; Syracusas habuit, & quidem pro omnibus urbibus. Ideoq; ea ciuitas confestim aucta atq; propagata est. Nam deductis eò Camarinæ Gelo ciuitatem dedit, Camarina eversa. Itemq; dimidio & eò amplius Gelonorum iudem ut Camarinæ fecit. Necnon Megarensium qui sunt in Cilicia, cum obsessi ad deditionem uenissent, locupletissimos quosq; qui bellum ei intulerant, & ob id se interfectum iri putarent, Syracusis traduxit, ac ciuitate donauit. Nam plebem Megarenses, quæ belli mouendi fuerat expers, quæq; nihil mali se passuram spectabat, Syracusas adductam uenundedit, ex Sicilia asportandam. Idem hoc fecit Euboijs, q; sunt in Sicilia procures à plebe distinguens. Hoc ideò de uerisq; fecit, quòd arbitraretur contuberniũ plebis re esse molestissimã.

Per ratione magnus tyrannus effectus est Gelo. Ad quē legati Græcorū, posteaquā Syracusas, coramq; uenerunt, ita locuti sunt: Lacedæmonij, & unā Athenienses, eorūq; socij nos misere ad te in societatem assumendū aduersus Barbarū, quem audisti prorsus bellū Græciæ inferre, iuncto pontibus Hellesponto, hominem Persam, secum omnes Eous ex Asia copias ducentem, per simulationem belli Athenis inferendi, nos inuadentem, cum in animo habeat omnem Græciā res digere in suam potestatem. Tu igitur, cui magna potentia adest, nec minima Græciæ portio, Siciliæ princeps, ferro opē ijs, qui Græciā à seruitute uindicant, eamq; unā cum illis liberato. Coacta enim cuncta Græcia erimus magna manus, pugnaq; pares inuadentibus nos. Quod si ē nobis alijs proditores fuerint, alijs ociosi sedeant, id sincerum quod supererit Græciæ, exiguū erit unde periculū est, ne omnis Græcia pessum eat. Neq; enim speraueris Persam, si nos pralio superauerit, ad te nō esse uenturū: quinimō hoc ante caueris: nobis nāq; opē ferendo temetipsum tutaris. Rei consilio gesta lætus plerunq; est exitus. Hæc legati dixere. Quibus respondens Gelo, multus in hac oratione fuit: Viri Græci, inquit, insolētem habetis orationē, qui ausi estis me adire hortantes ad in eundā aduersus Barbarum societate; cū ipsi me orantē prius aduersus exercitū Barbaricū recusaueris sociū. Nā dū mihi erat cū Carthaginensib. certamen, incūbenti ad ultionē necis Doris Anaxandridæ de Aegestanis exigendā, offerebāq; me adiutorē ad liberādā emporia, unde uobis magna emolumenta, atq; noliuptates prouenerāt, uos uenire noluisistis, neq; mei adiuuādī gratia, neq; ultionis de nece Doriana exigenda. Itaq; quantū in uobis est, oīa hæc à barbaris possidētur. Verū nobis hæc in melius reciderūt. Nūc quoniā circūuenit

Græcorum legati ad Gelonē

Gelonis responsio.

Doris Anaxandridæ.

nos, atq; attigit bellum, ita demum Gelonis memoria facta est. Sed cōtemptus à uobis, non ero uestri similis sed paratus ad opem ferendam ducentarum triremium, & uiginti millium armatorum, ac duum millium equitum, totidēq; ferentariorū, totidēq; leuis armaturæ totidē sagittariorū, totidem funditorū, ac rei frumentariæ cunctis Græciæ copijs suppeditaturæ, donec fuerit debellatū. Hæc me præstiturum recipio, sed ea lege polliceor, ut ego sim aduersus Barbarū Græcorū imperator. Aliter neq; ipse ueniam, neq; alios mittam, ea Syagrus audiens non tulit. Sed ô quā eiularet, inquit, Pelopides Agamemnō, si audiret Spartiatis imperiū subdidisse Geloni, atq; Syracusanis. Tu uerò ne feceris huius rei mentionem amplius. Sed si tibi animus est opem ferendi Græciæ esto sub imperio Lacedæmoniorum. Si dedignaris subesse, non habes animū opē ferendi. Ad hæc Gelo ubi uidit uerba Syagri auerfa, hanc ad extremum protulit orationē. Hospes Spartiata, contumeliæ homini factæ solent irritare indignationem. Verū tu cōtumeliosus in me uerbis inuehens, non tamē induxisti me ad uicē contumeliosē reddendā. Sed quādo uos ita imperiū amplectimini, multò me magis quam uos decet illud amplecti, qui multò maiorū copiarū, ac plurium nauium imperator sum. Cæterum, quoniā ista oratio uestra in contrariū nititur, nos aliquantum à superiore nostra oratione decedemus. Si uos terrestribus copijs præfueritis, ego nauticis præero. Sin uos mari imperitare iuuat, ego terrestribus copijs imperitare uolo. Ex quo oportet uos, aut alterutra harū rerū esse contentos, aut his socijs destitutos abscedere. Hæc Gelo conditionē offerrebat. Cui nuncius Atheniensis Lacedæmonios animaduertens, ita respōdit: Rex Syracusanorū, Græcia nos ad te misit nō imperatorū indiga, sed

Gelonis magna imperandi libido.

Atheniensis nūcū respōdit.

exercitus. Tu uerò prae te fers non missurum te exercitū, nisi sis Graciae imperator: uidelicet, ut illi imperes affectas. Itaque quantum ad eam partem pertinet, quod cuncto Graecorum exercitui praesse postulas, suffecerit nobis Atheniensibus silentium agere, intelligentibus Laconē fore idoneum ad reddendam pro utrisque rationem. Quantum ad illud attinet, quod poscis, ut uniuersae classis praesis, ita habeto: nos, etiam ut Laeo permittat, non esse permissuros praesse te classi. nostrum munus hoc est, nisi Lacedaemonij id uelint: quibus praesse classis uolentibus, non contradicemus, alteri uerò cōcedemus nemini. Nam alioqui frustra plus nauium quā ceteri Graeci consideremus, si Syracusanis imperiū cederemus, qui sumus Athenienses, & antiquissimae originis. soli Graecorum, qui nunquam solum uerimus, ē quibus uirum instruendo, ornandoque exercitu aptissimum Homerus uersificator ait illū isse, ut nō sit dedecus nobis haec commemorare. His Gelo ista respondit: Hospes Atheniensis, apud uos qui praesint habetis, qui iūbsint non habetis. Quocirca cum nihil cedere sed totum obtinere uelit: quā celerrimē hinc retrō abscedatis, renunciaturi Graciae, uer ex anno illi exaruisse. Cuius dicti sensus hic est: Cum constet probatissimam anni partem esse uer, talem esse suum exercitum innuebat, quo Gracia priuaretur, quasi quodam uere: quod illi exaresceret, non inita se cum societate. Hoc responso Gelonis accepto, nuncij Graecorum profecti sunt. Post haec Gelo, timens quidē ille Graecis, ne impares Barbaro essent tamen indignū, atque intolerandum sibi ratus ut profectus in Peloponnesum subesset Lacedaemonijs, qui Siciliae tyrannus esset, omissa hac uia, aliam inijt. Nam ubi primum audiit Persam transmisisse Hellepontum, misit cum tribus biremibus Cadmum, Scythae filium,

Goum,

Cum, multa cum pecunia, ac placidis uerbis, ad obseruandum, quò casura esset pugna: ut si Barbarus uinceret, ei pecuniam traderet, terramq; & aquam eorum locorum, quibus Gelo imperaret: sin uincerent Græci, rursus pecuniam reportaret. Hic Cadmus, ante id tempus, cum tyrannidem Coorum à patre accepisset satis ualidam, nullo aduerso casu, sed ob iustitiam sua sponte eam in media urbe deposuit, atq; in Siciliam abiit: ubi unâ cum Samijs urbem Zanclem, cuius nomen in Messanam mutatum est, tenuit atq; incoluit. Hunc Cadmum, atq; hûc in modum eò profectum, Gelo ob iustitiam quâ illi ex alijs rebus adesse nouerat, Delphos misit: cuius hominis inter alia, quæ edidit opera iusta, hoc non in postremis reponitur, quòd tantum pecuniæ à Gelone commissum interuertere cum posset, noluit: sed posteaquàm Græci pugna nauali superiores extitère, Xerxesq; cum exercitu abiit, & ipse in Siciliam rediit cum omni pecunia. Fertur autem & hoc ab ijs, qui Siciliâ incolunt, Gelonem inducto ad obtemperandum Lacedæmonijs animo fuisse laturum Græcis auxilia, nisi Terillus, Crimopi filius eiectus ex Himera, abi erat tyrannus, à Therone, Aenesidemii filio, Agraganti-norû principe, acersisset per id tēpus Phœnicû, & Pænorû, & Iberorum, & Ligyorum, & Elisycorû, & Sardorum, & Cynriorû trecenta millia, duce eorû Hamilcare, Hannonis filio Carthaginensium rege: quot Terillus abduxerat, cum persuasos hospitij necessitudine, tum præcipuè prompta animi uoluntate Anaxilei, Critenei filio, Rhegini tyranni, qui filios suos Hamilcari obsides dedit, ulciscendi soceri causa. Habebat enim Anaxileus in matrimonio Terilli filiam, nomine Cydippam. Ita Gelonem, cum nequiret auxilia Græcis ferre, Delphos misisse pecuniam. Prætera aiunt ijdem

contigisse, ut eodem die Gelo, & Thero Hamilcarem Carthaginiensem in Sicilia superârint, quo Græci in Salamin^e Persam, Quinetiam Hamilcarem, qui à patre quidem Carthaginienſis, à matre uerò Syracusanus erat, & ob uirutem Carthaginienſium rex, cum conflifixet prælio, uictū è conspectu fuisse ablatum audio nec unquam gentium, aut uiuū aut mortuum comparuisse. Omnia enim Gelonē indagando collustrasse. Apud ipsos autem Carthaginienſes illius imaginem colentes, hæc fama est: Dum Barbari cum Græcis in Sicilia ab aurora ad crepusculum sine intermissione pugnant (tamdiu enim extractum fuisse prælium) interea Hamilcarem in castris permanentem sacrificasse, atq; litasse, solida corpora aggerentem in ingentem pyram: sed conspectis suis in fugam uersis, ut erat in faciēdis sacris occupatus, sese in ignem misisse, atq; ita combustum è conspectu sublatum. Cui siue hoc modo, ut Phœnices, siue alio, ut Carthaginienſes, & Syracusani memorant ex oculis ablato, nunc Carthaginienſes sacrificant, extructis monumentis, cum alibi in omnibus suis colonijs, tum præcipue in ipsa Carthagine. Hactenus, quæ ad Siciliam attinent. Corcyraei aliud nuncijs responderunt, aliud fecerunt. Nam cum eos ijdem nuncijs, qui in Siciliam ierant, adissent, & eisdem, quibus Gelonem uerbis allocuti fuissent, polliciti sunt cōfestim se auxilia misissuros, ac præsidio futuros, negantes sibi Græciam neglectui habendam de salute periclitantem. Quæ si collaberetur, nihil aliud sibi superesse, quàm ut primo quoque die seruirent. Ideoq; sibi quoad possent, illam esse adiuuandam. Hæc illi aspectu speciosa responderunt. At ubi ferre opem oportuit, aliud habentes in animo, sexaginta naues instruxerunt, ægreiq; digressi, Peloponneso applicauere, ac circa Pylon;

ac Tanaron, quæ terra est Lacedæmoniorum, naues in statione statuere: obseruantes, & ipsi bellum quò caderet, desperantes fore ut Græci superarent, sed opinantes Xerxem multo superiorem, uictæ Græciæ imperaturum. Itaque curauere,

Gorceyreorum
bratio ad Xer-
xem.

ut hæc uerba apud Persam facerent: Adhortantibus nos Græcis ad hoc bellum rex, quod non minimum, & copiarum, & nauium, sed plurimum secundum Athenienses habemus, tamē aduersum te ire noluimus, aut quippiam tibi molestiæ facere. Hæc dicendo sperauerunt se plus aliquid, quàm cæteros allaturos, quod etiam (ut mihi uidetur) contigisset. Ad Græcos autem excusationem parauere, qua etiam usi sunt: Accusantibus enim Græcis, quod opem non attulissent, dixere sexaginta se triremes armauisse, sed per uentos etesiæ superare Maleam nequisse. Atque ita ad Salaminem se non cōtulisse, nec ulla malitiā à pugna nauali abfuisse. Et illi quidē ita Græcos à se summouerunt. Cretes postquā aditi sunt ab ijs Græcis, quibus hoc negotium datum erat, hoc sibi faciendum putarunt, ut certos homines publicitus Delphos mitterent deum consulturos, num sibi expediret Græciā defendere. Quibus Pythia respondit: O stulti, impudate uobis quas cunq; lachrymas ob ultionem Menelai uobis Minos iratus innusit. Quoniam illi quidem nō sunt ulti cædem Minois, in Camico factam. Vos autem ulti estis illis mulierem à uiro Barbaro raptam. Hæc Cretes allata ubi audire, ab auxilio ferendo super sedere. Siquidem fertur Minoem, cum Dædalum uestigans in Sicaniā, quæ nūc Sicilia dicitur peruenisset, ui eius uitæ allata occubuisse. Interiecto deinde tempore, omnes Cretes præter Polichnitanos, & Præsios diuinitus instructos, cum magna classe in Sicaniā traiecisse, & quinquennio obsedisse Camicum, quā

Cretensium ora-
culum.
Minois cædes.

(ut

aut mea fert opinio) Acragantini incolunt. Ad extremum
 cum neq; illam expugnare possent, neq; permanere fame e-
 neceli, ea relicta abiisse: & dum circa Iapygiam cursum te-
 nerent, ingenti eos tempestate adorta, in terram fuisse cie-
 ctos: laceratisq; nauibus, cum nullus in Cretam receptus o-
 stenderetur, illis subsidentes urbem Hyriam condidisse: &
 mutato nomine pro Cretibus Iapyges Messapios esse effen-
 ctos, & pro insularis continenticos: & ab urbe Hyria alias
 incoluisse. Quas diu post Tarentini cum euerissent, ma-
 gnā in ruinam deuenēre, ut hęc maxima cades omnium
 (quas nouimus) extiterit, tū ipsorum Tarentinorum, tū
 Rheginorum: qui à Micytho, Chœri filio, ad tria millia cia-
 uium adacli opem ferre Tarentinis, interiēre. Ipsorum uerò
 Tarentinorum, qui cæsi sunt, numerus non est initus. Micy-
 thus, qui Anaxilei famulus erat, & procurator Rhegi reli-
 ctus, ubi ex ea urbe excidit, Tegeam Arcadum incoluit: cō-
 pluresq; statuas in Olympia consecrauit. Sed mihi Rhegino-
 rum, & Tarentinorum excessus ab oratione factus est. In
 Cretam igitur desolatam Præsi aiunt, cū alios homines,
 tū præcipuè Græcos immigrasse: tertiāq; ab excessu Mi-
 nois ætate, res Troianas gestas fuisse, in quibus non deterri-
 mos extiisse Cretenses Menelai defensores: & ob id eos
 Troia reuersos unā cum suis ouibus fame, pestilentiaq; cor-
 reptos, iterumq; desolatā Cretā cum reliquis, nunc à tertijs
 Cretensibus habitari. Harum rerum memoriam reficādo,
 Pythia illos ad ferenda Græcis auxilia animatos cohibuit.
 Ad Thessali necessitate subacti, circa initia Medorū partes
 fouerunt, cū expectarent non placere illis, quā Aleuada ex-
 cogitassent. Nam cum primum audiēre, Persam trajerre in
 Europam,

Europam, nuncios ad Isthmū mittunt: ubi prouisoires Græciæ delecti è ciuitatibus, coacti erant ad rebus Græciæ prospiciendum. Ad quos postquam uenère nunciū Thessalorum ita uerba fecere: Viri Græci, Olympiacum ingressum custodiri expedit, ut Thessaliæ pariter, atq; omni Græciæ sit belli tutamen. Nos equidem ad custodiendum præparati sumus, sed uos quoq; debetis multum illuc mittere copiarum: quas nisi mittatis, scitote nos pacationem inituros esse cum Persa. Neq; enim oportet nos adeò ante ceteram Græciam positos, pro uobis solos occumbere. Quibus ferre opem si rectisatis, nullam potestis iniungere necessitatem. Nulla namque fortior necessitas est, quàm imbecillitatis. Itaq; per nosmet aliqua ratione salutem nobis comparare conabimur. Hæc Thessali. Ob quæ Græci illuc mittendum decreuere exercitum pedestrem ad maris ingressum custodiendū. Exercitus ubi coactus est, per Euripum nauigat. Qui postquam ad Algas Achaia peruenit, egressus illic relictis nauibus, in Thessaliam contendit, & ad Tempe peruenit, ad ingressum, qui ab inférieure Macedonia Thessaliam fert, iuxta amnem Peneum, inter Olympum, & Ossam montes. Ibi castra posuere Græci, ad decem millia armatorum coacti, quibus aderat Thessalorū equitatus, ducibus è Lacedæmonijs quidē Eueneto Carmi delecto ex polemarchis, quanq̃ nō esset è regio genere ex Atheniensib; aūt, Themistocle, Neoclis filio. Verū paucos illic dies morati sunt. Aduenerūt enim ab Alexādro, Amyntæ filio, Macedone nunciū, suusum eis, ut illinc decederent, ne ingressu pstantes, ab exercitu irrupente procul carentur, uidelicet, multitudinem terrestre, nauticāq; indicando. Florū consilio Græci (nā & bene sibi cōsuli, & bono erga ipsos animo Macedo esse uidebatur) obtemperauerūt.

Quana

Quanquam mihi uidentur metu quoque id suasisse, quod au-
 dierant alium etiam esse in Thessaliam ingressum per Peræ-
 bos, in superiori Macedonia, iuxta urbem Gónon, quam
 transiuit exercitus Xerxis. Ita Græci ad naues regressi, rur-
 sus ad Isthmum se receperunt. Hæc fuit in Thessaliam sum-
 pta expeditio, dum rex in Europæ ex Asia transiurus erat,
 sed Abydi iam agebat. Thessali à socijs deserti, iam nihil
 ambigentes, ita prompti ad Medos transiére, ut in rebus ge-
 rendis sese regi præstiterint utilissimos. Græci ad Isthmum
 reuersi, ob ea quæ ab Alexandro dicta erant, consultabant
 et qua ratione bellum gerendum statuerent, et quibus in lo-
 cis. Elicitq; hæc sententia, ut præsidio aditum Thermopyla-
 rum custodirent: quippe, qui uidebatur et angustior quàm
 ille Thessaliæ, et solus ipsorum terræ propinquit. Nam se-
 mitam qua Græci intercepti postea fuère apud Thermopy-
 las, haud nouerant prius, quàm ducib. Trichinijs ad Termopy-
 las hostis peruenit. Hunc igitur aditum ut tuerentur decre-
 uère, ne Barbarus transiret in Græciam, usque classis peruehe-
 retur Histieotidem oram super Artemesium. Hæc enim lo-
 ca inter se uicina sunt, ut audiri utrinque possint, quæ apud al-
 teros gerantur. quæ loca ita se habent: Artemesium quidem
 à pelago Thracio, ex laxitate in arcum cogitur traiectum,
 qui est inter insulam Sciathum et continentem Magnesiæ.
 Ab angustijs autem Euboia, iam Artemesium excipit littus,
 in quo est Artemidis, id est, Dianæ templum. Ingressus uerbò
 in Græciam per Trichinum, ubi arctissimus, dimidij iugeris
 est, quanquam ad dexteram regionem non est hic locus ar-
 ctissimus, sed ante postque Thermopylas. Iuxta Alpenos ter-
 go sitos, tantummodo ad agendum uehiculum patet: ante-
 rius iuxta flumen Phœnicem, prope urbem Anthelam, solū

agendo uehiculo sufficit. Thermopylarum quod montis ad Hesperum uergit, inaccessum est, & prælati præcipitiꝝ protentum usq; ad Oetam. Quod aut uia uergit ad auroram, id à mari excipitur, ac uadosis. In hoc ingressu sunt calida lauacra, quæ ollas indigenæ uocant: & desuper ara Herculi extructa. Ad hos ingressus murus est ædificatus, super quem olim portæ erant. Eum autem ædificauerant Photenses metu Thessalorum, ex quo illi ex Thesprotis terram Acolidem ière habitatum, quam nunc possident. Et quia Thessali conabantur eos subigere, præsidio imposito tutabatur: aquâq; calidam ingressuri induxere, ut esset lacunosus locus: omnia excogitantes, ne in suam terram Thessali incursarent. Hic tamen murus quondam extructus, maiori ex parte iam uetustate erat collapsus: quo rursus excitato, uisum est illis faciendum, ut illic Barbarum arcerent à Græcia. Est autem proximè uiam uicus nomine Alpeni, unde frumentari Græci stauerant. Et hæc quidem loca uisa sunt Græcis opportuna. Cuncta enim rimati atq; ratiocinati sunt, ut ubi Barbari neque multitudine, neq; equitatu uti possent, ibi illos Græciã inuadentes exciperent. Postea uerò quam Persam in Pieria esse audiêre, ex Isthmo digressi sunt: peditatus ad Thermopylas insidendas, ceteri mare ad Artemisum. Dum Græci (ut cuiq; præceptum erat) properè ad succurrendũ tendunt, interea Delphi deum cõsuluere, de seipsis pariter, & de Græcia solliciti. His responsum est, ut uentos precarentur: illos enim maximos fore Græciæ auxiliatores. Delphi quod accipere oraculum, cum ijs primum Græcis communicauêre, quibus libertas cordi erat: quo nuncio illos, quod Barbari magnopere timerent, immortalis beneficio demeruerê. Deinde statuta uentis ara in Thyia, ubi fanũ est Thyiæ Cephisi filia,

Ventorum
ara.

filie, à qua & locus hic habet nomē; hostias illis immolauē-
 re: propter quod oraculum etiam nunc Delphi uentos propē-
 ciant. Nauticus Xerxis exercitus ex urbe Therma mouens,
 decem ex omnibus nauibus uelocissimas rectā misit in Scia-
 thum, ubi erant tres præsidiariæ naues Græcorum, Træze-
 nia, Aeginetica, Attica: quæ præuisis Barbarorum nauibus
 in fugam se proripuerunt. Sed ex ijs Træceniam, cui præce-
 rat Praxinus, insecuti Barbari, continuò excipiunt. Deinde
 strenuissimum quenq; propugnatorium eius ad portam ad-
 ductum, deinceps mactant. Eorum qui capti mactatiq; sunt
 & primo & strenuissimo erat nomē leoni, quod nomen non
 nihil fortasse nocuit. Aeginetica uerò, cuius trierarchus e-
 rat Asonides, nonnihil tumultus hostibus præstitit: quod e-
 ius epibata erat Pythius Ischenoi filius, uir eo die præstan-
 tissimus: qui capta nauī, tamen eousq; pugnando restitit, do-
 nec totus dilaniatus est: quem collapsum non mortuum, sed
 spirantem, Persæ qui nauim cœperant, admiratione uirtu-
 tis, magnum operæ precium putauerunt ut seruarent, uulneri-
 bus myrra medentes, sindonēq; byssiina & fascijs ea obli-
 gantes: ac rursus in castra sua reuersi, hominem uniuerso e-
 xercitui ostentabant admirabundi, ac probè obseruantes:
 tum alios quos in eadem iam nauī cœperant, tanquam man-
 cipia adseruarent. Duabus nauibus interceptis, tertia, cui
 præerat Phirmus uir Atheniensis, dum fugit ad hostia Pe-
 nei, impacta est, qua sine uiris Barbari potiti sunt. Nam A-
 thenienses simulatq; nauem impegerunt; ab ea desilierunt,
 & iter Thessaliā intenderunt, seq; Athenas receperunt. Hu-
 ius rei per ignes è Sciatho editos facti certiores Græci, q ad
 Artemesium castra habebant, & ob id perterriti, illinc Chal-
 cidem concesserunt ad Euripū tutandum, relictis per edita

Euboia loca diurnis speculatoribus. Ex 10. Barbarorum
 nauib. tres ad Herma, quod est inter Sciathum & Magnesiā
 nomine Myrmeca, prouectæ sunt. Quem locum ubi tenuere
 Barbari, lapideam illic columnam imposuere. Qui ex Ther
 ma soluerunt, ubi litus oculos effugit, cum omni classe nauig
 abant 11. dieb. ex quo rex à Therma discesserat, inter se dis
 sipati. sed eos Herma ducebat, quod erat in traiectu ferè Scy
 ris Pammorum. Hinc totum diem nauigantes Barbari, orā
 Magnesiā tenuerunt super Sepiadem, & litus quod est in
 ter urbem Casthanāam & orā Sepiadem. Ad hunc usq;
 locum Thermopylas, exors malorum Xerxis exercitus fuit:
 & adhuc classis, quæ admodū ego supputādo inuenio, mille
 ducentarū septē ex Asia nauū. In quib. à principio è singulis
 nationib. erāt millia ducēta & quadraginta unū ac quadringēti
 ducenos supputādo uiros in singulis: & præter indigenas
 propugnatores, addendo Persarum Medorumq; ac Sacorū
 tricenos epibatas. Reliquus autem hic exercitus constabat
 ex triginta sex millibus, ducentisq; ac decem. Adjiciam huic
 & superiori numero eos qui sunt ex biremibus: in quarum
 singulis plures fecerim 80. potius quā pauciores uiros. Qua
 rum nauium summa, ut superius dictum est, 3000. fuit. I
 ta in eis fuerunt uirorū 24. myriades; id est, ducentā & qua
 draginta millia. Hæc igitur erat classis ex Asia, unius &
 quinquaginta myriadum uirorum in uniuersum: & præte
 rea septē millia sexcenti decē. Peditatus fuit decies septiescē
 tēna millia: æquatq; 80000. quib. addo Arabes, q camelos: &
 Pænos, qui currus agitabāt, quæ facio uiginti millia. Quæ
 copię classiariæ & terrestres in summā redactæ, fuit ter &
 uicies centena, & præterea decem & septēna millia, sexcenti
 & decem. Has copias ex ipsa Asia fuisse contractas dictum
 est;

Xerxiana
 classis.

Copiarum
 Xerxianarū
 summa.

est, præter seruitia quæ sequebantur, & eos qui in frumenta
 rij, nauib. uehebantur. Huic omni enumerato exercitui ad-
 iungendus est ille ductus ex Europa, de quo ex opinione dice-
 re oportet. Si Græci, qui sunt è Thracia, ex insulis Thraciæ
 obiacentib. adduxerūt naues 120 quarū uiri sunt 34000.
 Terrestres copias adduxerunt Thraces, & Pæones, & He-
 ordi, & Bortiai, & genus Chalcidicum, & Brygi, & Picres,
 & Macedones, & Peræbi, & Emenses, & Dolopes, & Ma-
 gnetes, & Achæi, & qui maritima Thraciæ habitabant. Flo-
 rum nationum reor 300000. hominum fuisse, quæ myria-
 des illis Asiaticis adiectæ, sunt in summam uirorum pugna-
 tium ducentæ sexaginta quatuor, & præterea mille sexcen-
 ti ac decem. Hoc tanto pugnatorum numero non pauciora,
 sed plura fuisse arbitror, q̃ hos comitabatur seruitia. & eos q̃
 frumentarijs in nauigijs erāt. & alijs nauib. unā cū militari-
 bus uehebantur: quos neq̃ plures neq̃ pauciores facio, sed
 totidem. Ita æquati numero pugnatorum, exhibunt totidē
 myriadas: fientq̃ 528, myriades, & 3220. uiri, quos Xerxes
 Darij filius duxit ad Sepiadē, & usq̃ ad Thermopylas. His
 fuit uniuersus copiarum Xerxis numerus. Nam mulierum
 pnsentium, & pallacum & eunuchorum numerum, nemo
 pro comperio queat dicere: ac ne impedimentorum quidem
 aliorumq̃ iumentorum sarcinariorum, neq̃ canum Indico-
 rum exercitum comitatum, præ multitudine quisquam ini-
 re numerum possit. Quo minus miror, proditum esse, fluens
 ta quedam non suppetitauisse: magis miror unde tot my-
 riadibus cibaria suppetierint. Nam subducta ratione com-
 perio. si singuli quotidie singulas frumenti chænicas, id est,
 semodia non amplius accepissent, absumpta fuisse singulis
 diebus centum millia medimnorum, & trecentos, ac quadra-

ginta medimnos, qui singuli constant è senis modijs, haud annumerando mulieres eunuchosq; & iumenta, atq; canes.

Forma in Xerxe di-
gnitas. In quo exercitu cum tot uirorum millia essent, nemo aut specie aut magnitudine corporis erat, qui cū Xerxe ipso posset contendere, tanquā dignior qui illud imperium obtineret.

Nauales copiae, postquā è statione soluerunt, profectaeq; orā terrae Magnesia tenuerunt, quae est inter urbem Castaneam & oram Sepiadem, primae quaeq; naues ad terram habuere stationem, aliae deinceps in ancoris stetere, ad ostiauum usq; ordinem intra mare procedentes, utpote angusti ore littore quam ut classem caperet: atq; ita per noctem stetere. Sub ipsum uerò diluculum, ex sereno caelo & tranquillo, cū mare efferuesceret, incidit in eam atrorū tempestas, ac uehemens

Hellaspon-
tiarū uen-
tus. uentus subsolanus, quem Hellestontiam nuncupant, qui circa illa loca habitabant. Eum uentum quicumq; augete animaduenterunt, & quibus per conditionem stationis licuit, ij tempestatem praeuenerūt, reuulsisq; nauib. sese atq; illas incolumes praestiterunt. At quas naues uentus exteriores nauis est, earum alias ad loca, quae dicuntur furni, quae sunt in Pelio extulit, alias in litus, alias in ipsam Sepiadem illisit, alias in urbem Castaneam, alias in Melibœam expulit: erat enim intoleranda uis eius. Enimuerò feruntur Athenienses, Boream inuocasse ex oraculo alio, quod eis redditum est, ut generum suum ad sibi opitulandum inuocarent. Habet aut (ut apud Græcos fertur) Boreas in matrimonia Orithyiam Atticam Erichthei filiam. Ex hoc coniugio, ut fama est, Athenienses inducti sunt ad coniectandum Boream sibi generum esse: & dum in Chalcide pro Europa excubarent, cum intelligerent augeri tempestatem, aut etiam antè, inuocauere Boream, cui prius sacrificauerant, & Orithyiam, ut sibi auxilio essent, & Barbarorū naues corrumpere, quemad-

modum

modum prius fecerant circa Athon. Num ab id Boreas ingruerit in Barbaros apud stationē agentes, non queo dicere: certē Athenienses aiunt & ante fuisse sibi auxilio Boreā, & tunc illud effecisse. Atq; digressi illinc, delubrum Boreae extruxere ad amnem Ilisum. In hac tempestate, qui paucissimas naues, nō non pauciores 400. perisse aiunt, uiros quoq; innumerabiles, ac uim pecuniarum immensam: ut Ammoclis Cratineo Magneti maiorem in modum fuerit fructuosum hoc naufragium: qui aliquantō post, dum circa Sepiadem humum fodit, multa pocula aurea eiecta, multa argentea percepit, thesaurosq; Persarum inuenit, affatimq; aliarum ex auro rerum lucratus est, & cum alioqui non essent fortunatus, ē rebus repertijs mirificē est ditatus. uexebatur enim is quoq; ingrata quadam calamitate, uidelicet liberis orbatus. Nauium aut onerariarū, aliorūq; nauigiorū quae perierunt, numerus iniri non potest. Itaq; praefecti classis ueriti, ne sibi post acceptā calamitatem Thessali incurfarent, excelsum sibi uallum ē naufragijs circumdederunt. Triduo. n. tempestas perstitit. Quarto tandem die Magi incisiones faciendo, & ueneficijs incantando uentum, ad haec Theti, ac Nereidib. sacrificando, tempestatem compefcuerunt. siue alioquin tēpestas ipsa sua sponte cessauit. Theti aut idē Magi sacrificauere, quod ab Ionib. acceperant Thetim ex eo loco raptam fuisse à Peleo omnemq; eam oram Sepiadem illius esse, aliarumq; Nereidū. Et uentus quidē quarto die conquieuit. Atq; Graecis diurni sui speculatores, ex Euboicis uerticib. decurrentes, altero ab exorta tēpestate die indicauerunt omnia q̄ circa naufragiū cōtigerāt. Quae illi, ubi audire, fusi prius liberatori Nepruno libamētis. celerrimē rursū ad Artemisiū reuehuntur, sperātes sibi paucas aliquas naues fore cōtrarias. Ita ad Artemisium prouecti, iterum stationem

Aminoclis
fortuna.

Xerxis na
ues 400.
submersae.

Neptunus
liberator.

habuere ad templum Neptuni cognomine liberatoris: quod nomen ab illis inditum, ad hoc usque tempus perdurat. Barbari, posteaquam uentus conqueuit, & fluctus constrati sunt, reuulsis nauibus ad continentem enauigabant, circumuehentesque promotorium Magnesiæ, rectum cursum in sinum, qui ad Pegasæa fert, tenebant. In hoc Magnesiæ sinu locus quidam est, in quo fertur Hercules, cum è naui Argo aequatum missus esset, derelictus fuisse ab Iasone atque à socijs, dum in terram Colchidem ad uellus nauigarent. Illinc enim aquas in pelagus erant abituri, eaque de re nomen loco fertur esse Aphetæ, id est, dimissæ. Hoc in loco Xerxiæ naues stationem habuerunt: quarum 15. quæ longæ ultimæ appellabantur, prospectis Græcorum ad Artemisium nauibus, ratæ suas esse, in medium earum & ad hostes delatæ sunt, quarum dux erat Sandoces Thaumasi filius, Cumæ Aeolidis præfectus: quem ante Darius ob hanc causam captum cruci affixerat, quod cum è regijs iudicijs esset, iniquam sententiam ob pecuniam tulerat. Sed eius in cruce suspensi Darius reputans, plura peccatis esse beneficia, in domum regiam collata, hoc reperiens, agnoscensque properantius se quam prudentius egisse, hominem soluit. Ita regem Darium elapsus, ac uitæ restitutus, tunc in Græcos delatus, non iterum erat elapsurus. Hos ad se cursum tenentes Græci ubi uidere, cognito hominum terrore, aggressi repente cepere. In quarum nauium una captus est Aridolis, Alabandensium, qui sunt in Caria, tyrannus: in altera Penthyllus Demonoi, dux Paphius, qui Papho duodecim naues cum duxisset, amissis earum undecim tempestate, quæ ad Sepiadem extiterat, cum una quæ superabat, tendens ad Artemisium, captus est. Hos Græci quæ uolebant de Xerxis exercitu sciscitari, uinctos ad Corinthiorum Istrum dimiserunt. Cetera Barbarorum classis, præ-

per quindecim naues, quibus præfuisse Sandocē dixi, ad Amphetas peruenit. Xerxes cum terrestribus copijs per Thessaliam, & Achaïam iter faciens triduo, euasit in Melienses: cum in Thessalia certamen curule fecisset, suas equas experiendi gratia, quod illic optimas Græcarum equas esse audiebat. In eo certamine multo inferiores fuere Græcæ. Fluuiorum qui sunt in Thessalia solus Onochonus potantanti exercitui non suffecit. Xerxi ad littoralia Achaïæ tendenti, perductores sui cuncta referre cupientes, enarrabant id quod de templo Iouis Aphlystij ab indigenis enarratur: Athamantē, Aeoli filiū, inito cum Ino consilio, necē Phryxō machinatū. Deinde Achæos ex oraculo tale certamen illius posteris proposuisse, ut qui ex eo genere maximus natus esset, huic aditu curiæ, id est, prytanei (quā leitum Achæi uocāt) interdiceretur: ipsis excubias agentibus, si quis adisset, nō prius exire posset, quā mactandus esset. Ita multos, cum iam mactandi essent, eo metu in aliam profugisse regionē. Interiecto deinde tempore, cum reuersi essent, & in prytaneū ingressi, si essent deprehensi, toto corpore cooperto & cū paucos mactari consueſſe. Hoc posteros Cytissori Phryxo geniti ob id pati, quod cum Achæi expiationem lo: i facientes, ex oraculo Athamantē, Aeoli filiū essent immolaturi, Cytissorus iste, cū è terra Colchide uenisset, illum liberauit: eoq; factio posteris eius irā dei fuisse iniectā. Hæc cū audisset Xerxes, ubi ad lucū adfuit, & ipse ab eo abstinuit, & idē suis copijs imperauit: domūq; itē propugnatorū Athamantis, ac sanū ueneratus est. Hæc in Thessalia, Achaïaq; a quib; locis processit Xerxes in Melidē iuxta maris sinū, ubi totū diē æstus, atq; reciprocatio fluctuū fit. Huic sinui circumiectus est locus cæpestēr, alibi spaciosus, alibi arctus admodū. Et ipsi

Thessalia
equæ.Onochonus
defecit Xerxi.

campo circumiecti montes editi, atq; inaccessi, omnem Me-
liadem cingentes regionem, quæ petra Trechinia nominan-
tur. Prima in sinu urbs ab Achaia cœuibus est Anticyra, quæ
amnis Spherchius præterlabens, ex Eniësis in mare defluit.
A quo alter amnis 20. ferme stadijs abest. cui nomē inditū
est Dyrras: quæ fama est emeruisse ad ferendā Herculi opē. Ab
hoc totidē stadiorū intercapedine alius amnis est, qui uoca-
tur Melas, id est, niger. Vnde urbs Trechis quinq; stadia ab-
est, sita in amplissimo regionis spacio, à mōtibus ad mare, ut
pote duobus, & uiginti millibus iugerum planicie mōtis, qui
terrā Trechinia circundat. Ad Trechinis meridiē anfractus
est, p quē Asopus circa radices mōtis defluit: ad cuius meri-
diē alius nō magnus amnis est, nomine Phœnix, ex his mōti-
bus in Asopū defluens. Iuxta Phœnicē angustissimū uia est:
quippe qua muri coartata modo, plaustrū agi potest. A flu-
mine Phœnice ad Thermopylas quindecim stadiorū est in-
teruallū, in quo uicus est, nomine Anthela: quæ præterfluens
Asopus, in mare inuoluitur: & ei locus spaciosus est circum-
iectus, ubi templū Cereris Amphictyonidis extructū uisitur,
et sedilia Amphictyonibus, et ipsius Amphictyonis delubrum.
Rex Xerxes quidem in Trechinia Melidis castra habebat,
Græci uerò in transiū, qui locus à plerisq; Græcorum uocatur
Thermopyla: ab indigenis aut, atq; accolis Pyla. Hæc
erant utrorumq; castrorū loca, Xerxe omnibus, quæ ad uen-
tum boreā spectant, usq; ad Trechinem potita: Græcis, quæ
per hanc continentem ad austrum, & meridiem ferunt tenēs
tibus. Qui hoc in loco Persam Græci opperiebantur, hi fu-
ere, Spartanorum trecenti armati, Tegaitarum, & Mantie-
norum mille, totidem ex utrisq;. Ex Orchomeno Arcadia,
centum uiginti, ex reliqua mille. Tot quidem ex Arcadia. A

Cereris Am-
phictyonidis
sanum

Amphictyonū
sedilia.

Græcorū Per-
sam opperien-
tium eumen-
tatio.

Corintho aut quadringenti. A Phlyunte ducenti, & Mycenaeorum octoginta. Hi Peloponneso aderant à Boeotijs: Thespenses septingenti, Thebani quadringenti. Præter hos euocati erant Locrenses Opuntij cum omni copia, & Phocensium mille. Ipsi enim Græci eos euocauerunt, missis nuncijs, qui dicerent se quidē præcursores aliorū uenisse, cæteros aut socios propediem expectari: tutelam uerò maris esse in Atheniensium præsidio, Aeginetarumq, & eorum, quibus res naualis iniuncta esset (nec sibi quippiā esse formidolosam. Non enim deum esse, qui bellum Græciæ inferret, sed hominem: nec mortalem quempiam, aut esse, aut fore, qui ex quo natus est, mali exors sit: & ut quisq, maximus est, ita ei deberi maxima. Itaq, cū mortalis sit, qui bellū inferat, ab opinione esse casurū. Hac illi audientes, in Trechini auxilio iēre. Erant his cū alijs duces suæ quisq, ciuitatis, tū uerò penes quē summa imperij erat, quē maximē admirabantur Lacedæmonius Leonides Anaxandridæ filius, qui Leontis, qui Eurycratida, qui Anaxandri, qui Eurycratis, qui Polydori, qui Alcamenis, qui Telecli, qui Archelai, qui Egesilai, qui Doriagi, qui Leobotis, qui Echestrati, qui Hegesis, qui Eurysthenis, & Aristodemi, qui Aristomachi, qui Cleonidai, qui Hilli, qui Herculis filius fuit, adeptus ex inopinato regnū. Nā cū duo forēt ei fratres natu maiores, Cleomenes, & Doricus, aberat à cura regni. Verū Cleomene sine uirili sobole defuncto, et Dorico id nō superstitē, sed & ipso in Sicilia uita functo, ita regnū ad Leonidē puenit, qui Cleombroto maior natu erat. Is enim nouissimus fuit Anaxandridæ liberorū, habebatq, in matrimonio Cleomenis filiā: q, dū se ad Thermopylas cōtulit, delegerat trecentos è primoribus uiros, & quibus filij erant: assumpseratq, eos Thebanos, quorum de numero fecit.

Leonidis regis
Spartiatarum
genealogia.

feci mentionem, quorum dux erat Leontiades, Eurymachii filius. Hac de causa Leonides dedit operam, ut ex Gracis sumeret eos solos, quod eos maxime insimulabat, quod cum Medis sentirent, Euocabat igitur eos ad bellum sciendi cupidus, an una mitterent auxilia, an manifesto renuñciarent Graciorum societatem. Sed illi aliud sentientes, tamen auxilia miserunt. Eorum qui cum Leonide fuere, primos miserunt Spartiatae: ut his inspectis, alij socij in militiam proficisceretur, neue cum Medis sentirent, si eos superari audirent. Ipsi autem celebratis Carnijs (hac enim sacra morabantur eos) relictis Spartae custodibus, erant cum omni copia illuc celerrime ituri auxilio. Reliqui etiam socij ad id agendum iidem animati (nam tempus Olympiadis in hac negotia inciderat) haud suspicati tantum apud Thermopylas bello decernendum, praecursores miserant. Ita illi sibi faciendum statuerant. Atque Graci, qui apud Thermopylas erant, ubi ad ingressum Persa aduenit, metu perculsi, de decedendo consultabant. Ceteri Peloponnesenses consuebant faciendum, ut reuersi in Peloponnesum, Isthmi custodiam agerent. Huic sententiae cum insensu essent Phocenses, Locrij, Leonides suadebat illis perstandum, et nuncios ad accersendas subsidio ciuitates dimittendos, tantum se paucioribus, quam ut Medorum exercitum arcerent. Hac istis consultiatibus, Xerxes equitem quendam ad speculandum, quot illi essent, et quid agerent, mittit. Audierat enim iam tum cum in Thessalia esset, eo loci contractam esse exiguam copiam, eiusque duces esse Lacedaemonios, atque Leonidem, e genere Herculis. Biquem, ubi ad stationem Graecorum successit, contemplatur, aspiciatque non ille quidem omnes milites (nam eos qui contra murum quem excitauerant, excubabant, intueri ne quibat) sed eos qui extra murum agebant. Erant autem eo tempore, exterius manendi in La-

Lacedæmoniorū statione uices. Eos animaduertit partim se la-
 do gymnastico exercentes, partim comā pectentes. Hæc cū
 admiratione intuitus, eorū numero, ac cæteris omnibus pla-
 nè cognitis, per ociū sese recipit. Nemo enim illorū insequē-
 batur, sed hominē magno cōtemptui habebāt. Regressus ad
 Xerxē, cūcta quæ inspexerat refert. Quæ Xerxes audiēs, nō
 poterat coniectare eos ad id sese preparare: ut pro uirili, &
 perirēt, & pderent. Sed cū ridiculā rē sibi facere uiderentur,
 accersit ad se Demaratū, Aristonis filiū, qui in exercitu erat:
 quem, ut uenit, interrogauit horū singula, cupiēs nosse quid
 ab Lacedæmonijs ageretur. Et ille: Audisti, inq̃, antea me,
 dū aduersus Græciam proficisceremur, de his uiris. Et cum
 audisses loquentē hæc, quæ euentura prouidebā, derisui ha-
 buisti. Quanquā mihi summū discrimen est aduersus te rex
 ueritatē tuenti, audias tamen nunc quoq̃ ueritatē. Hi uiri ad
 nobiscū pugnandū de ingressu uenēre, atq̃ hoc apparāt. Nā
 ita sese apud eos habet cōsuetudo: Quoties adituri sunt ani-
 mæ periculū, capita comūt: ac scito si hos, & qui Spartaē mā-
 serūt, subegeris, nullā hominū gentē aliā esse, quæ contra te
 rex audeat tollere manus. Etenim nunc aduersus regnū in-
 ter Græca pulcherrimū atq̃ uiros præstānissimos tendis. Xer-
 xe, quòd hæc ei admodū incredibilia uiderētur, interrogāte,
 quo pacto tātilla copiae cū suis pugnaturæ essent: rursus, in-
 quit, pro uano me ducas, nisi hoc tibi, ut ego annuo, usu ue-
 nerit. Hæc dicens, tamen Xerxi nō persuasit. Itaq̃ quadriduū
 Xerxes supersedit, ratus eos illinc fugā esse facturos. Quin-
 to die cū putaret impudentiā illorum, atq̃ temeritatē esse in-
 permanendo, ira percitus, Medos in eos, ac Cissios mittit, im-
 perās, ut illos caperēt uiuos, & in conspectū suū abducerent.
 Medi, ubi factō impetu in Græcos impressionem fecerunt,

multū

Persarum cum
Lacedæmonijs
congressio.

multi cadebant, alijsq; superuenientibus nihil tamen promouebant, etsi uehementer ingruiebant: palam facientes, cum alijs omnibus, tum uero ipsi regi, se quidem multos homines esse, at paucos uiros. Fuit autem hic pugna congressus interdia. Post ubi Medi se ægre tutabantur, tum uero ipsi se subduxere: Persæq; subeuntes excepere ij, quos immortales rex appellabat, quorum dux erat Hydarnes, tanquam facile hostem profligaturi. Vbi & hi cum Græcis congressi, nihilo plus quam Medi proficiebant, sed eodem modo pugnabant, utpote longioribus hastis quam Græci utētes, & in locis angustis, ubi nullus multitudinis erat usus. Ibi Lacedæmonij dignam memoratu pugnam edebant, cum alijs in rebus ostentantes se perire inter imperitos pugnare, tum uero quod quoties terga uertebant, conserti fugiebant. Quos Barbari, dum fugientes cernerent, cum uociferatione, & strepitu ingruiebant. At Græci rursus se conuertentes, aduersis pectoribus eos excipiebant: ac tum innumeram Persarum multitudinem prostrauerunt cum quidē ex Spærtiatis quoq; pauci aliquot occubuerunt. Persæ, posteaq; & cateruatim, & uniuersis copijs iter occupare conati, nihil tamen promouebant, iterum sese receperunt. Fertur Xerxes, cum ad spectaculum adesset, in ipso congressu pugnandi ter à solio resiliisse, quod uidelicet exercitui suo timeret. Postero die nihilo melius Barbari præliati sunt. Nam sperantes fore ut illi, qui pauci essent, & sauci, nequireret manus leuare ad pugnandum, cum conflisissent, eos Græci excepere, instructis ordinibus, & in suo quisque loco, ac per nationes digesti, præter Phocenses, qui in monte ad iter obsidendum locati erant. Persæ ubi nihil aliud quam pridie agi uident, abscedunt. Ibi regem ancipitem, quidam in re præsentis consiliū capefferet, Epialtes, Euridemi filius allocuturus adiit, tanquam magna ali-

quæ

qua re ab illo remunerandus, & indicauit ei tramitē, qui per montē ad Thermopylas ferebat qua re Gracos, qui illic cōfiterāt, euerit. Is postea Lacedæmoniorū metu in Theſſaliā profugit: cuius profugi Pylagoræ Amphictyones apud Pylæā cōgregati, caput pecunia proſcripſerūt: qui interiecto deinde tēpore, ab Athenade uiro Trechiniō, Anticyræ (nam illuc redierat) interceptus eſt. Quē eſi ob aliā cauſam, quam ego in ſequentib. reddā, Athenades hic interemit, nihilo tamē ſecius ab Lacedæmonijs præmiō affectus eſt. Hūc in modū Epialtes poſtea interiit. Eſt & alia quæ fertur ſama: Onetē, Phanagoræ filiū, Carastiiū, & Corydalū Anticyrēſem, fuiſſe qui ea dixerint regi, & circū mōtē Perſas deduxerint: quod apud me proſus fide caret. Nā hinc licet obiectemus, primum, quod Gracōrū Pylagoræ, nō Onetæ, & Corydalī, ſed Epialtæ Trechini caput pecunia proſcripſerūt, quod ſcī licet eū cōpertiffimū haberēt: Deinde quod Epialtē ob hanc cauſam ſcimus ſe fuga proripuiſſe. Poſtremō, quod Onetes q̄ non erat Melienſis, ita demū tramitē illū nouiſſet, ſi in ea regione permultum diuerſatus fuiſſet: ideoq̄ Epialtæ culpant aſcribo, quod Perſas per montem circunduxerit, & ad tramitem perduxerit. Xerxes ea, quæ Epialtes ſe conſecturum ſpondebat probans, maiorem in modū latus, ſine mora Hydarnem cum ijs, quibus præerat, copijs miſit. Ille circa lucenarū incenſionē, id eſt, ſub crepuſculū, ē caſtris proſectus eſt, & tramitē ingreſſus, quē tramitē indigenæ Melienſes ueſtiga uerunt: eoq̄ inueſtigato Theſſalos deduxēre aduerſus Phocenſes eo tēpore, quo Phocenſes interſepto muris trāſitu, ad arcendū bellum in præſidio erant. Extrinſecus nihil admodum præſeptus tranſitus erat cū nihil eſſet utilis Meliēſibus. Thermopyla-
tum callis. Memum ſic ſeſe habet ille callis. Ab Aſopo fluuiō, qui per montis

montis meat anfractum, incipit, cui monti, ac uia idem nomen est inditum Anopæa. Hæc Anopæa per dorsum montis extenta, desinit iuxta Alpenum urbem, quæ prima est ex Locridibus, Melienses uersus; ac iuxta lapideum nomine Melampyrum, id est, nigrum fontem, ac iuxta malitiosorum sedes: ubi angustissimus calvis est. Hac uia, atq; ita se habente, Persæ Asopo traiecto, iter tota nocte fecerunt, à dextra Octæos montes, ad sinistram terram Trechiniorum habentes: ac sub exortu aurore in cacumen montis tuaserunt: quo in loco (sicut superius ostensum est) mille Phocensium armatorum praesidium excubabat, tum ad suam terram, tum ad uiam tutandam. Nam transitus inferior, à quibus dictum est custodiebatur. Illam uero per montem uiam Phocenses sua sponte Leonida custodiebāt: atq; hoc modo Persas ascendisse animaduertuerunt. Cū eos illi toto monte conscendendo propter frequentiam quercuū latuissent, tamen edito multo strepitu (ut res postulat) frondiū subter pedes confratarum (erat enim cæli tranquillitas) Phocenses recurrerunt: & dum sibi arma induunt, confestim Barbari adfuere: qui conspicati uiros arma sibi circumdantes, obstupere. quippe qui (ut in exercitu asseruatum fuerat) neminē sibi sperabant occursum. Ibi Hydarnes perterritus, ne Phocenses Lacedæmonij foret, Epialtem pconatus est, quisnā ille esset exercitus. Mox certior rei factus, Persas tāquā in aciem instruxit. Quorum missilibus multis, crebrisq; Phocenses cum ferirentur, fugam fecerunt in uerticem montis, gnari aduersum se ab initio illos uenisse, & se preparabant tanquā perituri. Ita illi sentiebant. Vtrum eis spretis, ij qui circa Epialtē, & Hydarnē, erāt Persæ, rapidi de monte descendūt, At ij Græcis, qui apud Thermopylas erant, primum uates Megistia extis inspectis, indicauit

Megistia ex-
aspicia.

uit mortem illis pariter & sibi impedere. Deinde transfuga
notum fecere, Persas montem circuire: sed hi adhuc per no-
elis tempus. Tertio loco significauere speculatores diurni,
quia uerticibus montis decurrerunt iam die illucescente Hic
inter se consultantes Græci, sententijs discrepabant. Alij e-
nim stationem non deferendam suadebant, alij ab eis dissi-
debant. Postea separati partim discedunt, dilapsiq; in suam quis-
que urbem se recipiunt: partim, qui cum Leonide erant, ad il-
lic perstandum se accingunt. Fertur aut ipse Leonides eos
qui abscessere, dimisisse, de illorum uita sollicitus. Se uero &
Spartiatas, qui adessent, non facturos e sua dignitate, si sta-
tionem defererent, ad quam tutandam ab initio uenissent.
Ceterum ego magis illi opinioni accedo, Leonidem postea-
quam animaduertit socios ignauos, & inuitos esse ad peri-
culum subeundum, ueniam eis abeundi dedisse, sibi uero de-
cedere inhonestum putasse: permanenti autem illic, ingen-
tem gloriam futuram, & Sparta nunquam defuturam fe-
licitatem sperasse. Siquidem iam inde ab initio moti belli
Spartiatas a Pythia redditum erat oraculum, fore, ut aut
Sparta euerteretur a Barbaris, aut rex eius occumberet.
Quod oraculum hexametris illa uersibus reddidit, in hæc
uerba:

Spartiatas
oraculum.

Vobis, ampliuagæ colitis qui mœnia Sparta,
Aut urbs clara dabit Persa uictore ruinam,
Aut si non erit hæc, oriundus ab Hercule quidam,
Flebitur extinctus rex in Lacedæmonis ora.
Nam neq; taurorum, neq; uim feret ille leonum:
Sed louis, & cuius reor haud tolerabile robur,
Alterum donec passim discerpserit harum.

Hæc reputantem Leonidem, cupidumq; gloriæ comparan-
dæ, crediderim solum ex Spartiatas remisisse socios potius,
Ll quàm

quam illos qui abierant in sententijs dissidentes tam de-
 mittere abisse. Cui rei nō minimo id mihi testimonio est, quod
 uatē Megistiā huius expeditionis comitē, qui ferebatur Acar-
 nas esse, & à Melāpode oriūdu, p̄uelo cutū ex extis ea, q̄ erāt
 euentura: uoluit propalā Leonides dimittere, ne secum peri-
 rer, sed ille noluit abscedere filium modō, qui ei unicus erat,
 unā militantem dimisit. Ita socij, quos Leonides remittebat,
 ei obitēperantes abiēre. Thespienses tantū atq; Thebani per-
 sistēre cum Lacedaemonijs, Thebani quidem inuiti ac nolen-
 tes, quippe quos Leonides loco obsidum distinebat: Thespiē-
 ses uerō libentissimi, qui negauerunt se Leonide, & qui cum
 erant desertis, abcessuros: permanentesq; unā cum illo occu-
 buerunt, quorum dux erat Demophilus Diadromei. Xerxes
 sub exortum solis libaminibus facilis, tātisq; moratus, dum
 tempus esset, quo forum solet maximē frequens esse hominū
 bus, ē castris mouit. Etenim ita ab Epialta erat mandatum.
 Nam descensus à monte erat compendarius magis, ac bre-
 uioris multo spacij, quā circuitus mōtis atq; ascensus. Bar-
 bari, qui circa Xerxem erant, ad Leonidem & ad Græcōs,
 qui cum eo erant accessere: & illi tanquam ad necem iam
 multo magis, quā à principio fecerant, progressi sunt ad
 fauces inuoluitus laxiores. Nam munitiones muri eos tutabā-
 tur. Et cum superioribus diebus in loca arctiora prodeuntes
 dimicassent, tunc extra angustias factio concursu permulti
 Barbarorum cadebant. Nam duces à tergo sui quisq; agmi-
 nis, uerberibus, quæ gestabant, unumquēq; cadebant; assē-
 duē ad procedendum adhortantes. Multi eorum in mare de-
 cidentes, absumebantur, multo plures inuicem uiui procula
 cabantur, cum nulla pereuntis ratio haberetur. Cumq; sci-
 rent impendēre sibi necē ab ijs, qui montem circuirent, quod
 roboris

Spartiatarum ex-
 des ad
 Thermopylas.

robore habebant, id omne in Barbaros ostendebat, ingruentes, ac sese intrudentes. Quorum plerisque cum iam lanceæ diffractæ essent, nonnulli gladijs Persas obtruncarent, tunc Leonides in hoc labore cecidit, nauata strenuissimè opera & cum eo alij insignes Spartani: quorum ego tanquam strenuorum uitorum nomina audiui, & quidem trecentorum omnium. Persarum quoque illic cum multi alij tam celebres ceciderunt, quam in celebres: tum uerò duo Darij filij, Abrotantes & Hyberanthes: quos Darius & Phrataguna Artutis filia tulerat. Atarnes autem erat Darij regis frater, Hystaspisq; Arsamæi filius: qui dum Dario filiam nuptum dedit, omnem insuper ei domum tradidit, ut qui esset unica pater. Hi duo Xerxis fratres super cadaver Leonidæ pugnantes occubuerunt, adeo uehementi Persarum Lacedæmoniorumque conflictu, ut Græci; ter hostibus in fugam uersis, cadaver Leonidæ uirtute subtraxerint, & eousque persliterint, dum ille cum Epialte erant, adfuere: quos ubi audire Græci, tum uerò pugnandi ardor immutatus est. Nā ad angustias sua sese recepere, & introgressi murum, tumulum quendam occupantes, addensati insedere cuncti, præter Thebanos. Est autem tumulus in ingressu, ubi nunc super Leonidem stat lapis deus leo. Hoc in loco defensantibus sese gladijs, qui adhuc eis supererat, Barbari circumfunduntur, & manibus, & uocibus incessentes. Alij ex aduerso urgentes, & munitionem muri subruentes, alij undique circumuenientes ac circumstantes Lacedæmoniorum atque Thespiensium. cū tales extiterint, præstantissimus tamē extitisse fertur Dieneçes Spartanus: quē antequā cum Medis confligeretur, hoc dixisse aiunt, cum a quodā Trichinio audisset Barbaros præ multitudine sagittarum, quas emitterent, solem obducere, tantam eorū esse

Leonida
morsGræcorum
ultusLeo lapis
deus.Dieneçes
præstantia.

copiam. adeò non expauesactus est, ut parui faciens Medorum turbam, responderit: Omnia sibi bona Trichinium hospitem nunciare: si Medi solem obducerent, se sub umbra cū illis non in sole pugnatu-
 ros. Hæc & alia huiusmodi dicta memoratu digna, aiunt Dienece-
 m Lacedæmonium reliquisse. Secundum hunc è Lacedæmonijs duo fratres præstantis-
 simi feruntur fuisse Alpheus & Maron, Orsiphanto geniti.
 E' Thespiensibus Dithyrambus Harmatidei. His eo loco
 ubi ceciderunt sepultis, & ijs qui primus, quam socij à Leo-
 nide remissi sunt occubuerant, epigrammata his uerbis in-
 scripta sunt:

Terdecies centum hic certârunt millibus olim

E' Peloponneso bis modò mille uiri.

Hæc uniuersis superscripta sunt, illa peculiariter Spartiatis:

Nos Lacedæmonijs refer hic peregrine iacentes,

Exhibito illorum uocibus obsequia.

Hoc Epigramma inscriptum est Lacedæmonijs, illud uati-

Megistæ
 epigramma. Nobilis hæc bustum est (Medi occidère) Megistæ,
 Sperohion ad fluuium, non sed inultus obit.

Qui uates obitum quamuis præsciret adesse,

Spartæ haud sustinuit deseruisse duces.

Qui hos epigrammatis & cippis exornârunt, Amphistyo-
 nes fuère, præter epigramma uatis Megistæ, quod Simoni-
 dês Leoprepis filius, propter hominis familiaritatem inscrip-
 sit. Ex his trecentis duo Eurytus & Aristodemus, feruntur
 ob extremam lippitudinem è castris ab Leonida remissi, &
 in Alpenis decubuisse: & communicato inter se consilio, cum
 liceret aut salutem sibi parare Spartam uersus, aut si reuer-
 ti recusarent unâ cum alijs occumbere, in neutro horum,
 quæ licebat eis facere inter se conuenisse: sed cum senten-
 tijs discreparent, Aristodemus quidem præ ignauia reman-
 sisse:

fuisse: Eurytus uerò audita Persarum circuitione, petisse arma seque eis indutum iussisse seruum, ut ad pugnautes deduceret. Ille ubi deduxit, fugam se mandauisse: hic dato in agmine impetu, occubuisse. Quod si uel Aristodemus solus redire Spartam neglexisset, aut si ambo reduces fuissent, uidentur mihi Spartiata nullam his poenam irrogaturi fuisse. Nunc altero eorum extincto, in hunc, qui habens eandem occumbendi occasionem, tamen occumbere noluerit, necessario debuisse magnopere irasci. Quidam hunc in modum, et ob hanc causam Aristodemum sospitem rediisse Spartam aiunt. Alij enim, cum ab exercitu pro nuncio mitteretur, et posset pugna fieri adesse, tamen recusasse, sed moratum in uia, fuisse supersitem sociumque eius, qui una mittebatur, in pugnam profectum oppetisse. Aristodemus Lacedaemonem regressus, probro et ignominia notatus est probro, quod eum nemo, neque igni, neque alloquio impertiuit: ignominia, quod Aristodemus fugax appellatus est. Verum hic omnem sibi obiectam culpam, in pugna apud Plataeas gesta deleuit. Fertur item alius ex eisdem trecentis superfuisse, in Thessaliam pro nuncio missus, cui nomen erat Pantita: sed Spartam reuersus, cum opprobrio esset, sese strangulasse. Thebani, quorum dux erat Leontides, ui retenti aduersus regis copias, tamen à patribus Graecorum, è quibus erant, dimicauerunt. At ubi res Persarum superiores esse animaduicerunt, ibi à Graecis qui cum fuerant ad tumultum ire properantibus se dissociantes, manus ad Barbaros protenderunt, ad eosque propius accesserunt, referentes (quod uerissimum erat) sese cum Medis sensisse, terramque et aquam regi inter primos dedisse ac ui coactos ad Thermopylas uenisse, et à culpa cladis illatae abesse. Haec regi allegantes, quorum etiam Thessalos testes habebant, seruati sunt: non tamen usquequaque

Thebani
manus protendunt.

Thebanis
stigmata
regia in-
fruntur,

fortunati. Nam Barbari, qui eos cœpère, aliquot ut accedebant obtruncauerunt: pluribus inssu Xerxis regias notas inusserunt, à duce Leontida exorsi. Cuius filium Eurymachum postea Plataenses 400. Thebanorum ducem, quod urbem ipsorum occupasset, interemere. Hunc quidem in modum Græci ad Thermopylas dimicauerunt. Xerxes autem accitum Demaratum interrogauit, hinc orsus: Demarate, uirum te bonum esse indicio ueritatis experior. Quæ enim dixisti, ea omnia perinde euenire. Nunc hoc mihi pandito, quot nã sunt Lacedæmonij, quot ue eorum tales in re bellica, an & uniuerſi: Cui Demaratus: Multitudo rex, inquit, Lacedæmoniorum omnium magna est & urbes multe. Quod autem discere uis à me, scies: Est in Lacedæmone urbs Sparta octo millium ferme uirorum, qui omnes his qui hic pugnauere sunt similes: ceteri Lacedæmonij non illi quidem similes, sed tamen uiri sunt strenui. Ad hunc Xerxes: Demarate, inquit, ægedum, expone, quo pacto hos uiros minima cum difficultate subigamus. Tu nanq̃ calles, quò tendant eorum consilia, utpote quorum rex fuisti. Cui Demaratus: Cum tu, inquit, me rex libenter consulas, æquum est me tibi quod optimum sit expromere. Id quod uis hoc pacto fiet, trecentas naues cum suis propugnatoribus in oram Lacedæmonicam miseris. Adiacet autem illi insula nomine Cythera, quã obrui mari quã extare conducibilius esse Lacedæmonijs Chilon aiebat, uir apud nos sapientissimus: uidelicet expectans semper ab ea aliquid tale futurum, quale nunc ego expono: non ille quidem tuam classem præuidens, sed quamcunque similiter extimescens. Ex hac igitur insula proficiscentes tui Lacedæmonios terrent. Ita illi domestica occupati bello, neq̃ tibi erunt infesti: neq̃ ceteræ Græciæ, cum à tuis pedestribus

Cythera
insula.

stribus copijs expugnabitur, auxilia ferent. Subacta reliqua
 Gracia, Laconici per se reddentur inualidi. Quod nisi fe-
 ceris, hoc fore expecta: Est Peloponnesi arctus Isthmus, quo
 in loco Peloponnesibus omnibus coactis, alia tibi praelia su-
 perioribus atrociora futura prospicio. At si illud feceris, &
 Isthmus hic citra praeliū, & cetera urbes ultro tibi se dedēt.
 Post hunc Achaemenes Xerxis frater, classis praefectus, cum
 ei colloquio interesset, ueritus ne Xerxes ad id agendū indu-
 ceretur: Animaduerto, inquit, te rex uerba admittere uiri, Achæme-
nis consiliū.
 qui tibi prosperè agenti inuidet, aut etiā res tuas prodit. His
 enim moribus uti Graeci gaudent, ut & fortunato inuideāt,
 & meliorem oderint. Quod si è praesenti conditione, tū na-
 ues 400. naufragiū fecerint, 300. alias è cetera classe mi- Graecorum
mores.
 seris ad obeundam Peloponnesum, profectio fient nobis ad-
 uersarij pares ad decertandū. At si coniuncta classis fuerit,
 inexpugnabilis reddetur, & ante omnia nobis illi impares
 erunt: simulq; omnis exercitus nauticus terrestri, & inuicem
 terrestres una iter faciēs, nautico erit auxilio. Quos si distra-
 xeris, neq; tu illis usui eris, neq; illi tibi. Tu uerò tua ipsius be-
 ne cōstitueris, si aduersariorū res apud te nō agitaueris. Hic
 hū bellū sistēt, hac agēt, tot numero sunt. Illi. n. per sese ad
 sibijsis prospiciendū sufficiunt, & nos itidē ad prospicien-
 dum nobis. Quod si Lacedaemonij aduersus Persas in pu-
 gnam ibunt, impendentē sibi cladē haudquam deuitabunt.
 Adhuc subiiciens Xerxes: Rectē, inquit, Achaemenes uideris
 dicere, quod & faciam. Demaratus quod optimum illic qui
 dem mihi sperat esse, id suadet: eius tamen sententia à tua
 superatur. Neq; uerò illud admitto, eum nolle rebus meis
 bene consultum, ut ex ijs quae antea ab hoc dicta sunt, &

ex ipsa re coniecto. Quoniam ciuis quidem ciui in secundis eius rebus inuidet, eumq; malè odit: ac ne consulenti quidem se ciui, ciui ea subiecerit, quæ putat optima, nisi singulari uirtute præditus, quales pauci sunt. Hospes autem hospiti prospera fortuna utenti omnium est beneuolentissimus, eiq; cōsultanti optimè consulit. Quapropter ab insectatione, qua in Demaratum uteris hospitem meum, posthac abstinere te iubeo. Hæc Xerxes locutus, inter cæsos transijt, ubi erat Leonides: quem cum audisset Lacedæmoniorum regem eundeq; ducẽ fuisse, iussit abscisso capite in crucẽ tolli: ut mihi cum alijs multis inditijs, iũ hoc præcipuè manifestũ sit, regẽ Xerxem maximè omnium excanduisse in Leonidam uiuentem. Nam alioqui nunquam in defunctum hoc genere deliquisset: cum ex omnibus (quos ego noui) hominibus Persæ solent uiros in re militari præstantes, honore afficere. Illi quib. imperatum erat, id executi sunt. Redeo ad eam narrationẽ, unde mihi discessum est. Lacedæmonij primi regem aduersus Græciam tendere acceperunt, atq; ita Delphos ad oraculum miserunt. Vbi responsum est, id redditum, cuius paulò ante memini. Acceperunt autem mirum in modum. Demaratus enim Aristonis, qui profugit ad Medos, non ille quidem Lacedæmonijs beneuolus, at & ego arbitror & ratio dicat: tamen hoc fecit, siue in hoc bene illis consultum uolebat, ut coniectare licet, siue quodd insultaret. Nam posteaquam Xerxes statuit aduersus Græciam sumere expeditionem, id Demaratus, qui Susis erat, cum accepisset, censuit Græcis esse indicandum, sed cum aliter nequiret, quippe periculosum erat, ne deprehenderetur, hanc rem commentus est: Sumptis duarum tabellarum pugillaribus, ceram illinc eradit. Deinde in eorum ligno cōsiliũ regis exarat. Quod

literis

Leonides
in crucem
tollitur.

Demarati
pugillares.

literis exaratum, rursus cera inducit, ne quid negotij apud
 uiarum custodes exhiberent pugillares, qui ferrentur. Qui Literarum mi-
ra occultatio.
 ubi Lacedæmonem allati sunt, non poterant eos Lacedæmo-
 nij interpretari, antequàm (ut ego accipio) Cleomenis filia,
 eademq; Leonidæ uxor Gorgo, illos admonuit, ipsam rem
 interpretatâ iubens ceram effringi. Fore enim, ut literas in
 ligno reperirent. Ita ei auscultantes Lacedæmonij,
 literas repertas relegerunt, easq;
 deinde ad Græcos dimi-
 serunt.

LI 5 HERO.

HERODO- TI HALICARNAS- SEI HISTORIARVM

Liber *VIII.*

Qui inscribitur
V R A N I A.

Græcorū clas-
sis aduersus
Xerxem.

Tque hæc quidem ita gesta dicuntur esse, Græci autem, quibus res classiaria delegata erat, hi fuere: Athenienses, qui naues centum, uiginti septem præbuere, iunctis sibi Plataënsibus: qui etsi rei nauticæ in-
experti, tamen strenuè, alacriterq; pro se illorum naues armauerant: Corinthij præbuere naues quadraginta Megaren-
ses uiginti: Chalcidenses totidem sibi ab Atheniensibus præ-
bitas armauerunt: Aeginetæ undeuiginti: Sicyonij duodecim:
Lacedæmonij decem: Epidaurij octo: Eretrienses septem:
Træzenij quinq; Styreenses duas: Chij totidem, cum totidē
penteconteris, id est, nauigijs quinquagenū remorum, qui-
bus auxiliares erant Locri: Opuntij cum septem pentecon-
teris. Hæ naues ad Artemisium in statione erāt: quarū quot
quisq; præbuerint, mihi dictum est. Vniuersarū uerò, præter
penteconteres, ad Artemisium coactarum numerus fuit du-
centarum septuaginta unius. His ducē, penes quem summa
imperij esset, Spartiatæ præbuerūt Eurybiadem Euryclidæ
filium. Nam socij negauerūt se, nisi Lacon esset imperator,
secuturos esse Athenienses ductores, sed exercitum, qui fu-
turus

iurus erat soluueros. Etenim iam inde ab initio, antequam
 in Siciliam ad societatem inuendam mitteretur agitatū ser-
 monibus erat, tanquam expediret rem nauticam Athenien-
 sibus permittere. Caterum recusantibus socijs, cessere Athe-
 nenses, quod magnificerent Graciam superesse, quam intel-
 ligebant esse perituram, si de principatu contenderent, recte
 sentientes. Nā intestina seditio tanto deterior est bello, quod
 concorditer geritur, quanto bellum deterius est pace. Hoc
 itaq; ipsum intelligentes, non repugnandum putauerunt, sed
 tantisper concedendum, quoad magnopere illis indigebant,
 quemadmodū constituerant. Siquidē posteaq; expulso Persa
 iā de illius terra decertabāt, superbiā Pausaniæ causati, La-
 cedamonios ducatu abdicauerunt. Verum hæc posterius ge-
 sta sunt. Tunc autē ij Græci, qui ad Artemisiū se cōtulerant,
 ubi uiderunt eo multū nauū ad Aphetas esse contractū, &
 omnia plena exercitu hostili, perculsi metu, quod præter opi-
 nionē suā, expectationemq; res Barbarorū succederent, con-
 sultabant de facienda fuga ex Artemisio interiorem in Græ-
 ciā. Quorū consultatione cognita Eubœi obsecrabant Eu-
 rybiadem, ut aliquantulum temporis præstolaretur, dum i-
 pso liberos, atque domesticos subducerent. Vbi non persua-
 dent, ad ducem Athenensium Themistoclem transgressi, pe-
 tiscuntur cum eo triginta talentis, ut tamdiu ante Eubœam
 perstarent, donec pugna nauali decerneretur. Themistocles
 hac ratione Græcos retinuit. Eurybiadem ex hac, tan-
 quam ex sua ipsius pecunia, quinque talentis impertit.
 Hoc persuaso, Adimantum Ocyti Corinthiorum ducem,
 qui solus reluctabatur; negans se permarisurum, sed ab
 Artemisio profecturum, ita allocutus est iureiurando inter-
 posito: Tu uerò baudquaquam nos deseres, quem ego ma-
 ioribus

Themistocles
corruptio.

Adimantus.

ioribus donabo muneribus, quàm quæ rex Medorū tibi mitteret socios deferenti. Hæc locutus, statim ad nauem, Adimāti tria misit argenti talenta. Illis pecunia corruptis, cum Eubœis gratificatus est Themistocles, tūc reliquā pecuniæ quā acceperat lucrifecit: quam eum interuertisse ideo latuit, qui acceperant, quod putabant eam ab Atheniensibus ad hoc ipsum uenisse. Ita in Eubœa perstitere ac præliū fecere, quod ita gestum est: Barbari cum ad Aphetas circa diluculum uenissent, cumq; id quod etiam ante audierant cernerent, paucas Græcorum naues ad Artemisium stationem habere libidine tenebantur aggrediendi, si fortè eos intercipere possent. Cæterum, ex aduerso inuadendum non uidebatur, ne se conspectis obuiam tendentibus Græci fugam capefferent, noxq; fugientes exciperet. Sed euenire oportebat ut hi effugerent, & illorum insidiatium, ne ignifer quidem euaderet. Igitur ad hanc rem transigendam hoc sunt machinati: Ducentas ex omnibus nauibus delectas extra Sciahum circum agunt, iuxta Capharea, & Gerestum, ad Euripum, ne circumuehentes Eubœam ab hoste cernerentur, sed cum circumuenirent: ducentis quidem nauibus, quæ hæc irent, uiam (quæ retrò ferebat) obsepientibus, reliqua uerò classe ex aduerso ingruente. Hoc capto consilio, quas constituerant naues miserunt, non habentes in animo ipsi eo die Græcos adoriri nec priusquam signum, quod conuenerat cū ijs, qui circumuehebantur, ab illis ederetur iam de suo aduentu. His circummissis nauibus, reliquarum apud Aphetas numerum inibāt. In quibus retensendis dum occupati sunt, Scyllias quidam Scyonæus, qui iisdem in castris erat, omnium ea tempestate hominum optimus urinator: qui etiam in naufragio ad Pelium facto, multam pecuniam Persis serauit.

multa

Scyllias urinator.

multa & sibi lucratus est: hic Scyllias iampridem in animo habuerat ad Græcos transire sed cum ad eam diem non fuisset nactus occasione, tunc ad Græcos transfugit, sed incertum quonam modo illinc transierit. Demiror tamen, si uerum est quod refertur. Refertur enim cum ex Aphetis mare subisset, non prius enersisse, quàm ad Artemisium peruennit, octoginta ferme maris stadia emensus. De hoc uiro, & alia memorantur, partim mendacijs similia, partim uera: de quo mihi ea probatur opinio eum nauigio ad Artemisium peruennisse. Is ubi eò peruennit Græcos certiores fecit, & naufragij facti, & nauium ad circumeundam Eubœam dimissarum. Hoc illi audito inter se collocuti sunt: & cum multæ essent sententiæ dictæ, illa euicit, ut cum diem illic maneretur, & in statione perstaretur: dehinc media nocte solucentes proficiscerentur, & classi hostium, quæ circumageretur, occurrerent. Post hæc ubi nemo ex aduerso fert, obseruato diei crepusculo ipsi feruntur in Barbaros animo experiunda fortunæ, cum in pugnando, tum in perrumpendo. Quos Xerxiæ milites, ducesq; paucis cum nauibus uenientes in se conspicati, magnæ hoc illis dementiæ dantes, & ipsi naues educunt, sperâtes facile se illos ire interceptû. Merito sanè sperâtes, quod uiderêt paucas esse Græcorû naues, suas uerò multo plures, atq; uelociores. Itaq; præ contemptu illos in medio cœcludunt. Ex Ionib. uerò ij, qui Græcis bene uolebât. inuiti militabât: magnæ calamitatis loco ducêtes, quod uiderêt circumueniri illos, quorû neminẽ animaduenterêt esse rediturû. Adeo eis infirma res Græcorum esse uidebatur. At ij Iones, quibus id quod fiebat uoluptati erat, pro se quisq; adnitebatur, ut ipse primus aliqua nauis Atheniensium capta donû ab rege acciperet. Nâ apud exercitum plurimus erat per hos de Atheniens

naualis pugna
iracorum, cū
erit.

Atheniensibus sermo atq; respectus. Græci, ubi eis signum datum est, primum conuersis in Barbaros proris, puppes in medium coegerunt. Deinde secundo signo dato opus cepissent: quanquam in exiguo spacio deprehensi: & à frôte mox triginta Barbarorum naues excipiunt; in quibus & Philaonem Chersis filium, Gorgi Salaminiorum regis germanum, & in eo exercitu uirum eximium. Græcorum autem primus nauem hostium cepit. Atheniensis Lycomenes Aeschrei filius; idemq; palmam rei bene gestæ retulit. In hac pugna, cum inuicem nunc hi, nunc illi superiores essent, interuentu noctis ditempti sunt: & Græci quidem ad Artemisium reuerti. Barbari uerò ad Aphetas, multò maius opinione sua certamen experti. In hoc praelio solus è Græcis, qui cum rege erat, Artidorus Lemnius ad Græcos transfugit: quem Athenienses ob eam rem tractu soli in Salamine donarunt; Vbi nox affuisset (erat autem anni tempus mediæ æstatis) immensa uis aquarum exiit per totam noctem, & dira tonitrua à Pelio. Cadauera quoq; ac naufragia ad Aphetas efferebantur, & circa nauium proras excipiebantur, & remorum palmulas perturbabāt. Hæc audientes, qui illinc erāt milites, metu consternebantur, credentes se esse uiq; perituros, ut qui in tantum malorum deuenissent. Quippe quos antequam respirassent è naufragio, & tempestate, quæ ad Pelion extiterat, cepisset atrox pugna naualis, ex pugna nauali uehemens imber, & ualidi aquarum in mare discursus, ac dira tonitrua. Et istis quidem huiusmodi nox contigit. At hīs, quibus negocium datum erat, ut Eubœam circumirent, quanquam eadē nox, tamen multò etiam atrocior erat: tanto quidem, quanto maius est, quod eos dum in pelago ferrentur inuasit, & tristis exitus fuit. Vt enim eos cursum tenentes tempestas, ad
pluuia

iracorum uis-
toria.

pluvia adorta est, cum essent ad concaua Eubœæ, ac flatu ferrentur, ignari quo efferebantur, ad petras impingebantur. Et id omne à Deo fiebat, quo Græcæ classi par redderetur id nauium quod supererat, nec multò plus foret. Atq; hi quidem circa Eubœæ concaua periëre. Barbari uerò, qui apud Aphetas erant, ubi ipsis libentibus dies illuxit, naues suas stabilierunt, satis habentes, cum malè rem gessissent, quietem agere in præsens. At Græcis auxilio trës, & quinquaginta naues Atticæ superuenëre: quæ suo aduentu illis tum animû ad diderunt, tum nuncium attulerunt, eos Barbaros, qui Eubœam circumuehebantur, tempestate illa, quæ exiiterat, cunctos interisse. Itaq; Græci eadem, qua pridie obseruata hora profecti, naues Cilicû inuasëre. Quas ubi corrupëre, & nox aduenit, iterû se ad Artemisium receperunt. Tertio die Barbarorum duces, tum indignè ferentes, à tantula se classe uexari, tum à Xerxe supplicium timentes, non expectandum sibi amplius censuerunt, ut Græci priores pugnam capefferët, sed instructas naues circa meridiem eduxerunt. Contigit autem, ut per hos eosdem dies, & hæc naualia pralia, & illa in Thermopylis terrestria gererentur. Erat autem omne certamen hic, in mari de Euripo, quemadmodum illis, qui cum Leonida erant, de transitu arcendo. Græci quidem sese adhortabantur, ne Barbaros intrare Græciam sinerent: Barbari uerò, ut Græcorum copijs profligatis, transitu potirentur. Protedente Xerxianorum classe in aciem ordinata; dum Græci se apud Artemisium immitotos tenerent, tunc eos Barbari, ut comprehenderent, lunata classe circumdabant. Ibi Græci ex aduerso prodeuntes, conflixëre. Qua in pugna pari Marte pugnatum est: Nā Xerxiana classis præ magnitudine, & copia sua in se incidebat, perturbatis naui-
libus;

uibus, & mutuo incurfantibus: resistebat tamen, neq; cederet. Indigna enim res uidebatur, à paucis nauibus in fugam conuerti. Itaq; multæ Græcorum naues interibant, multi etiam uiri, sed multo plures Barbarorum, & naues, & uiri: atq; ita dimicantes, utriq; ab alteris abscessere. Hoc in prælio Xerxianos inter milites optimam Aegyptij nauauerunt operam, cum alijs magnis editis operibus, tum hoc quod quinq; Græcas naues cum ipsis propugnatoribus cepere. Et Græcis eo die præstantissimi extitere Athenienses, & inter Athenienses Clinias Alcibiadis filius: qui domestico sumptu ac propria nauì, cum ducentis uiris militabat. Vbi utriq; libenter in diuersum abiere, ad suas stationes sese recepere. Græci dirempto prælio reuecti, etsi caesorum corporibus, ac naufragijs potiti erant, tamen quòd malè affecti essent, præcipueq; Athenienses, quorum dimidium nauium uulneratū erat, de fugiendo in ulteriora Græciæ deliberabant. Themistocles, reputās si ab amicitia Barbari Iones, & Cares abduceret, fieri posse, ut reliquos superarent: dū Eubœi pecora ad mare propellunt, illuc duces contraxit: eisq; dixit, se astutiam quandam habere, qua speraret, optimos quosq; sociorū ab rege abduclum iri. Haftenus rem enudauit, addiditq; ad eam transigendam hoc ab illis agendum esse, ut Eubœicorū pecorum quantum uellet quisq; mactaret. Satiùs enim esse suorū copijs illos potiri, quàm hostē. Ac monuit, ut suis quisq; popularibus præciperet ignem accendere: sibi aut de discessu sub tempus opportunum curæ fore, ut sine noxa abirēt. Hoc illis probatum cum esset, accensis ignibus ad pecora est itū. Nam Eubœi contempto Bacidis oraculo, tanquam nihil dicente, neque exportauerant quicquam, neque importauerant, uelut impendente eis, bello, res sibi quoque ipsis detri-

Themistoclis
commentum.

detrimentosas effecerant. Ita enim habebat de his oraculū
Bacidis:

Dum iuga Barbaricus canabacea iactat in æquor

Eubœa capræ mugientes fac procul absint.

His uersibus cum nihil illi niterentur, tamen si mala tum adē
rant, tum impendebant, subat, ut in plerisq; aduersa fortu-
na uerentur. Dum hæc isti agebant, aduenit ex Trechinē
speculator. Nam ut erat apud Artemisium speculator Po-
lyas, genere Anticyrensis, cui datum erat negocium cum ex-
pedito nauigio ætuario, ut renunciaret his, qui apud Ther-
mopylas erant, an classis non discessisset. At Abronychus
Lysiclis filius Atheniensis, apud Leonidam, paratus cum
lembo ad nunciandum ijs, qui ad Artemisium agebant, si
quid noui pedestribus copijs contigisset: hic inquam Abro-
nychus adueniens indicauit ea, quæ circa Leonidam & eius
exercitum gesta erant. Qua illi re audita, non iam sibi disse-
rendum abitum putauerunt: sed ut quiq; locati erant absces-
serunt: primi Corinthij, postremi Athenienses. Quorum A-
theniensium uelocissimis nauib; delectis, Themistocles ad
aguas potabiles se conferens, in lapidib; literas incidit: quas
postero die Iones ad Artemisium uenientes, legerunt in hæc
uerba: Viri Iones, haud iuste facitis, militantes aduersus pa-
tres, & Græciā redigenes in seruitutem. Sed quod præci-
puum fuerit, state à nobis. Sin hoc facere non potestis, saltē
nunc sitis in medio: quod & ipsi facite, & Caret nunc faci-
ant obsecrate. Quod si horum neutrum agere licet, & ma-
iori necessitate estis obstricti, quā ut possitis desciscere, in
re gerenda, dum pugnam conferimus, sponte agatis instre-
nue, memores à nobis uos esse oriundos, & inimicitiarum
nobis cum Barbaro principium à uobis extitisse. Hæc The-
mistocles (ut arbitror) ancipiti consilio scripsit, ut si literæ

Literæ The-
mistoclis
ad Iones
lapidibus
incisæ.

regem laterent, Ionas induceret ab rege ad se deficiendum
 sin ad eum deferrentur, darenturq; criminini, infidos eidē red-
 deret Iones. ut à prælijs naualibus summouerentur. Postquā
 hæc Themistocles inscripsit, extemplo uir quidam Histiaeus
 nauigio aduectus, Barbaris nūcium attulit, Græcos ab Ar-
 temisio profugisse. Illi homine quid fidem non haberent, ser-
 uari iussu, naues ueloces ad rem explorandā miserunt. Quæ
 per illos renunciata, ita simulatq; reuulsu sol, omnis classis
 addensata, ad Artemisium contendit. Vbi ad meridiem usq;
 immorata, mox ad Histiam proceffit. Eò appulsi, urbe Hi-
 stiaeorum potius sunt, & optimam portionem agri Histiaei,
 matitimosq; uicos omnes percursauerunt. Dum illi hoc in
 loco agunt, Xerxes præparatis, quæ ad casus pertinebant,
 præconem ad classiarios mittit. Hæc autem præparauerāt:
 Quicumq; è suo exercitu apud Thermopylas cæsi (erant autē
 20000.) eorum mille fermè relictis, ceteros depressa fossa
 humauit: & ne à classiario exercitu cerni possent, eam hu-
 mum exagitauit, folijsq; constrauit. Præco ubi ad Histiam
 peruenit, facto totius exercitus cœtu, hæc dixit: Viri socj,
 rex Xerxes dat ueniam cuicumq; libet, relictis ordinibus ire
 uisum, quemadmodum pugnatur cum amencibus hominib.
 qui se superaturos sperauerant coplas regis. Hæc ubi denun-
 tiauit præco, mox nihil infrequentius, quam nauigia fuit, i-
 ta multi uisere cupiebant. Profecti eò, omnes Lacedæmoni-
 os esse, ac Thespenses credebant, qui strati iacebant, cum
 etiam seruos cernerent. Neq; uerò eos, qui eò transierant, la-
 tuit quid Xerxes circa suorum cadauera fecisset. Etenim
 ridiculum erat, quod mille iacentes extarent, ceteri uerò cō-
 ferti eundem in locum quater milleni comportati sitiq; ef-
 fusi. Atq; hunc quidem diem in spectaculo consumpserunt.
 Postero

Histia
 urbs ca-
 pitur.

Xerxis ri-
 diculum.

Postero autem die classiarum Histiaam ad classem remeare
 vult. Reliqui qui cum Xerxe erant, iter ingressi sunt, ad quos
 pauci quidam ab Arcadia perfuga uenerunt, victus inopes
 et operam suam prestare cupientes, qui in conspectu regis
 adducti, interrogatiq; cum ab alijs Persis, tum uero a quo-
 dam precipue de Græcis, quidnam illi agerent? responderunt,
 eos agere Olympia, et spectare certamen gymnicum, atq; equum
 stre. Rursus eodem percontante, quidnam illis præmiū esset
 propositum, propter quod certarent? Oleaginam coronam
 inquirunt esse qua donarentur. Ibi Tigranes Artabani filius
 generosissimam dixit sententiam, qua apud regem pro timi-
 da est habita. Audiens enim præmiū illis coronam esse, non
 pecuniam, silentium tenere non potuit, quin coram omnibus
 diceret: pater Mardon, in quos uiros induxisti nos ad pu-
 gnandum qui non pecuniarum certamen agitent, sed uirtu-
 tis? Hoc ille dixit: Eo interim tempore post acceptam apud
 Thermopylas calamitatem, cōfessum Thessali caduceatores
 ad Phocenses mittunt, utpote his infensi, cum semper antea
 tum præcipue post nouissimam eladem. Etenim non multis
 ante hanc regis expeditionem annis, cum ipsi Thessali et
 eorum socij omni cum copia bellum Phocensibus intulissent,
 à Phocensibus fugati sunt ac male mulcati. Nam cum ad
 Parnasum usq; processissent Phocenses, secum habentes Tele-
 liam uaticinum illum Pleleum, ibi Tellias hic huiusmodi rem-
 tis commentus est: Sexcentos uiros à Phocensibus prestan-
 tissimos gypso, tam ipsos, quam arma illinit: eosq; sub nocte
 in Thessalos dimisit, dato præcepto, ut quemcumq; albicantem
 non cernerent, cum obtruncarent. Hos primum Thessa-
 lorum excubitores, aliud quoddam prodigium esse arbitra-
 ti, deinde ipse exercitus adeo exhorruerunt, ut tribus milli-

Olympicū
 præmiū
 Tigranis
 dictum.

Certamen
 non pecu-
 niarum,
 sed uirtutis.

bus caesorum atq; scutorum Phocenses potiti sint: quorum
 Abx op. scutorum dimidium apud Abas, alterum dimidium apud
 Delphos dedicauerunt: & ex decima pecuniarum huius pu-
 gnæ factæ sunt statuae grandes, quæ circa tripodem è regio-
 ne delubri Delphis uisuntur: & altera eiusmodi, in Abis re-
 posita. Hoc Phocenses in peditatum Thessalorum, à quibus
 obsidebantur, egerunt. Equitatum quoq; eorundem, qui in
 suum agrum incurfauerat, insanabili clade afflixerunt. Ad
 ingressum enim, qui est iuxta urbem Hyampolim, depressa
 ingenti fussa, amphoras illic inanes deposuerunt, humumq;
 desuper iniecerunt, eamq; reliquo solo cœquauerunt. ubi cū
 Thessalos expectarent incurfuros, in eos Thessali impetu da-
 to, tanquam rapturi in amphoras inciderunt, ibiq; equorum
 crura contrafacta sunt. Ob hæc ambo Phocensibus insensī
 Thessali, nullo caduceatore ita dixere. Nū dissimulatis am-
 Thessali ad plus Phocenses agnoscere non esse uos nobis pares, qui &
 Phocenses. antehac inter Græcos, quandiu partes illorum nobis placue-
 runt semper uobis antecellimus, & nunc apud Barbarum
 adeo pollemus, ut penes nos sit & agro uos exuere, & in serui-
 tutem redigere? Quam facultatem cisi obtinemus, tamen
 iniuriarum non sumus memores, nisi ut eo nomine 50. talen-
 ta rependatis: & nos uobis recipimus, omnia nos ab agro ue-
 stro damna auersuros. Hæc Thessali Phocensibus denuncia-
 bant, quod soli Phocenses inter eius loci homines cum Me-
 dis non sentiebant: idq; nulla alia causa, ut ego coniectura
 comperio, quàm Thessalorum odio, partes Medorum, ut mi-
 hi uidetur, secuturi, si Thessali partes Græcorum fouissent.
 Hæc deferentibus Thessalis, negarunt se Phocenses pecu-
 niæ Phocenses ad duros: & sibi itidem ut Thessalis, facultatem esse sen-
 Thessalos. tiendi cū Medis, si aliter sentire uellent: sed nequaquā fore,
 ut sponte essent proditores Græciæ. His uerbis renunciatis,
 adeo

adeò Theſſali ſunt in Phocenſes indignatione perciti, ut Barbaro duces itineris extiterint, & ex Trechina Doridem regionem incurſauerint. Nam eius regionis podion angu- Podion Doridis.
ſtus illie, 80. non amplius ſtadia in latum protenditur. Inter Melidem ac Phocenſem regiones ſitus urbis olim Dryopie erat, Hac autè regio, Doru, qui ſunt in Peloponeſo, metropo-
lis eſt. Hanc igitur Doridem regionem ingreſſi Barbari, ni-
hil admodum leſerunt: cū Medis. n. eſſi Theſſalis non uide-
batur. ſentiebant. Poſteaquā è Doride in Phocidem ingreſſi
ſunt Barbari, ipſos quidem Phocenſes non ſunt adepti: quo-
rum nonnulli cacumina Parnaſi conſcenderant (qui uertex
eſt iuxta urbem Neonē illic ſitam nomine Tithorea). eoq; ſe
receperant: ſed plures ad Locros Ozolas in urbem Amphif Criſæus campus.
ſam, quæ ſupra Criſaū ſita eſt campū: omnē tñ agrū Phocen-
ſem incurſauerunt (ſic enim ducebantur à Theſſalis) & om-
nia quæ naſti ſunt, igni ferroq; uaſtarunt. Vrbes etiā ingreſ-
ſi, ignes in ſacras ades iniecerunt. Nam peragrātes eā iuxta
Cephiffum amnem, cuncta populati ſunt, & hinc urbē Dry-
mon incenderunt, illinc Charadeam, & Erochū, & Tethro-
nium, & Amphicæam, & Neonē, & Pedicas, & Tritæas, &
Elatea, & Hyampolim, & Parapotameos. id eſt, fluminis
accolas, & Abas, ubi delubrum Apollini: erat locuples, &
theſauris donarijsq; compluribus exornatū: in quo ut tunc,
ita nunc redduntur oracula. Hoc delubrum poſteaquā di-
ripuere, incenderunt. Phocenſium etiā quosdam per monta-
na inſecuti ceperunt, & mulieres aliquot, quas præ multitu Mulieres
ſuprando
extinxi.
dine ſtuprantium extinxerunt. Prætergreſſi quoq; fluminis ac
colas. peruenere ad Panopeas. Vnde biſariam copię iam di-
uiſa fuerunt: quorū plurima pars ac ualidiſſima, cum ipſo
Xerxe Athenas uerſus tendens in Boeotios, in agrum Or-

chamēniorum ingressa est. Bœotij cum Medis uniuersi sen-
 tiebant: quorum urbes uiri Macedones in eis collocati, qui
 ab Alexandro missi fuerant, seruauerunt, uolentes planum
 facere Xerxi, Bœotios sentire cum Medis. Et hi quidē Bar-
 bari hâc iter intenderunt. Cateri uerò cum suis ducibus Par-
 nassum à dextra perstringentes, ad templum quod est Del-
 phis processerunt, quicquid agri Phocensis nansciscabantur
 id omne faciētes. Nam & Panopeorum oppidum crema-
 uerunt, & Dauliorū, & Aeolidenſiū. Ideò autē hâc ab alijs se-
 iuncti pergebant, ut direpto, quod Delphis est, templo, pecu-
 nias repræsentarēt Xerxi regi: qui omnia, quæ in eo templo
 erāt memoratu digna, melius norat (ut ego audio) quā quæ
 in adib. suis reliquerat, permultis assidue referentibus cum
 alia, tū præcipuè Cræsi Haliattis filij donaria. Hoc Delphi
 cū audissent, in extremam prorsus deuenire formidinē. Qua
 attoniti, deum de sacra pecunia consultârunt, num eâ bu-
 mi defoderent. an alium in locū transportarent? Eam deus
 illis interdixit, ne amouerent: se enim suffecturū esse ad res
 suas tutandas. His auditis, Delphi de semetipsis curandum
 putauerunt, liberis uxoribusq; in Achaiam traiectis. Pleriq;
 uertices Parnassi superauerunt, & ad Corycium antrū, qui-
 dam ad Amphissam Locridem se subduxerunt: deniq; ome-
 nes Delphi urbem deseruerunt præter 60. uiros, ac prophe-
 tam, id est, uaticinum. Postea uerò quā Barbari subeuntes,
 appropinquabant, templumq; cernebant, interim propheta
 cui nomen erat Aceratus, inspicit ante delubrum sacra ar-
 ma prolata è conclauī, quæ intus proposita fuerant, quæ ne
 fas erat cuiquam mortali contingere. quod ostentū ē Del-
 phis qui aderant perrexit nunciatum, Vbi Barbari prope-
 rantes peruenēre ad sanum Mimeruæ, quod est ante templū,

Aceratus
 propheta.

cum

tum uerò etiam maiora quàm superius prodigia representa-
ta sunt, re: præf. Flò hæc ualdè miranda. Nā arma Martia,
sua sponte extra delubrū propolita apparuerunt. Quod ta-
men secundo loco actum est, ex omnibus miraculis, maxima
est admiratione dignum. Cum enim Barbari ad sacellum
Minerue, quod est ante templum accederent, interea è cæ-
lo fulmina in eas deciderunt: & à Parnasso duo abscissi uer-
tices, magno cum fragore sunt deuoluti, permultasq; eorū
interceperunt. Atq; ex ipso sacello Minerue uociferatio iu-
bilitatioq; extiterunt. Quibus omnib. pariter ingruentibus, ter-
ror incussus est Barbaris, ut fugæ se mandarent. Ea re co-
gnita, Delphi descendentes magnam eorum stragem edidē-
re. Qui superfuere, restā ad Boeotios effugerunt: & cum re-
dissent, referebant (ut ego accipio) alia se præter ea quam di-
xi miracula, uidisse duos æmātos humana natura angustio-
res insituisse, sibi eadem facientes atq; insequentes. Hos duos
Delphi aiunt indigenas heroes esse. Phylacō & Autonoi, Delphorum
quorum sana uisuntur. Phylaci quidem, secundum ipsam ui- indigena
sam super eadem Minerue: Autonoi uerò prope Castaliam heroes.
sub Hyampeo uertice Saxa, quæ à Parnasso deciderunt, ad
huc ad nostram usq; memoriam integra extant in fano Mi-
nerue protempla-
ris Minerue,
ris locata, ad quod per Barbaros deuolu-
ta peruenire. Atq; hic receptus à templo horum uirorum
fuit. Græcorū classis ab Artemisio profecta, rogatu Atheniē-
siū ad Salam nē substituit. Quod ut facerent, ideò rogauerāt
Athenienses, tum ut liberos atq; uxores ex Attica subduce-
rent, tum ut consulerent, quid sibi agendū esset. Nam in re-
bus quæ cōtigerant, consilium capiendum habebāt, tanquā
opinionē frustrata: quippe qui putassent inuenturos se Pelo-
ponnenses, ad excipiendum Barbarum in Eubœa subsiden-
tes: horum nihil inuenerāt sed audiebāt illos Isthmū muro

sepire: hoc ante omnia curantes, ut ipsi superessent, & terrâ suam obtinentes tutarentur, omiſſis cæteris. Plac Athenienſes cum audiſſent, ita ſocios obſecrârunt, ut ad Salaminem ſiſterent claſſem. Quò alijs appalliſ, Athenienſes in terram ſuam proſecti propoſuêre ediſtum, ut qua quiſq; Athenienſium ratione poſſet, ſeruaret liberos atq; domeſticos ſuos. Ibi plurimi eorum ſuos in Træzenem miſerunt, quidam in Aeginam, nonnulli in Salaminem, pro ſe quiſq; properantes ſua pignora exportare, quòd uellent oraculo obſequi: & ante omnia, quòd Athenienſes aiunt, ingentem anguem arcis cuſtodem in templo fuiſſe obſeruatum. Et tanquam re uera eſſent quæ dicunt, ſerpenti menſtrua non ceſſant libamina proponere quæ ſint è melle confectâ: quæ cum ſemper ſuperioribus temporibus depaſcerentur, tunc illibata manſerât. Id cum ipſa templi antiſtes indiçaſſet, eò magis Athenienſes eòq; promptius deſeruêre arcem, tanquam à deo etiam deſtitutam. Exportatiſ itaq; rebus omnibus, ad caſtra nauigauerunt. Poſteaquam eos, qui ab Artemiſio ſoluerant, ad Salaminem ſubſtiſſe audierant, reliqui claſſarij, qui ad Træzeniam erant eòdem confluxêre. Nam in Pogonê Træzeniorum portum coiretur, etæ ediſtum. Pluresq; multò contractæ ſunt naues, quàm ad Artemiſium decertauerât: & à pluribus ciuitatibus eodem, quàm ad Artemiſium duce Eurybiade Euryclidis filio, uiro Spartiata, non tamen è genere regio quarû multò plurimas ac maxime ueloces obtinebant Athenienſes: quæ claſſis ex his conſtabat: Ex Peloponneſo Lacedæmonij ſedecim naues præſtabant: Corinthij totidem quot ad Artemiſium præſtiterant: Sicyonij 15. Epidaurij 10. Træzenij 5. Hermionenſes 3. Hi Dorici generis ac Macedonia gentis, Hermionēſibus exceptis, ex Eri-neo, & Pmido, & Driopide nouiſſimè proſecti. Hermionenſes

Serpens
Athenienſis
ſua cuſtos,

Pogon
portus.

Quæ gen-
tes Græcæ
naues præ
buerint ad
claſſem.

ses Dryopes sunt, ab Hercule, & Meliensibus, è regione, quæ Doris nunc uocatur, abducti. Hæ copiae Peloponnesium erant. Eorum, qui sunt in exteriori continente, Athenienses supra quam ceteri naues præstabant, soli centum octoginta quippe quibus non affuerunt in pugna ad Salaminem gesta Plateenses. ob hanc causam, quod cum Græci ab Artemisio digressi sunt, ubi ad Chalcidem peruenerunt, Plateenses descendunt in ulteriorem regionem Boætiæ, & ad recipiendos domesticos suos se conuerterunt. Ita dum in suis conseruandis occupantur, relictæ fuere Athenienses sub Pelasgis, eam, quæ nunc Græcia nuncupatur, tenentibus. Pelasgi erant Cranai nominati: sub rege uero Cecrope, Cecropidae cognominati. Erechtheo autem adepto imperium, immutato nomine Athenienses appellati: deinde Iones ab Ione Zuthi filio, qui dux exiit Atheniensis exercitus. Megarenses tantumdem copiarum, quantum ad Artemisiū attulerunt. Amprachii septem cum nauibus auxilio uenerunt: Leucadij cum tribus, Dorici ges, & à Corintho oriunda. Ex insularis Aeginetæ triginta naues exhibuerunt, quibus alia quoque erant naues instructæ, sed ijs oram suam tutabantur. Verum cum triginta omnino nauibus præcipue uelocitatis, ad Salaminem diuicauerunt. Sunt autem Aeginetæ Doræ, ab Epidauro. Cui insulae nomen antea fuerat Oenone. Post Aeginetas easdem, quas ad Artemisium 20. naues Chalcidenses, & 7. Eretrieneses, hi Iones sunt. Deinde Chij easdem adduxere, gens ab Atheniensibus Ionica. Naxij naues adduxere quatuor, quemadmodum & ceteri insulari, à popularibus ad Medos dimissi: sed illorum iussa aspernati, transiere ad Græcos, discessu Democriti, uiri inter ciues illustis, & tunc trierarchi. Naxij Iones sunt, ab Atheniensibus ductes origine, Scyreenses quoque easdem quas in Artemisio naues

præbuere. Cynthij unam omnino, & unū penteconterem. Ho-
rum utriq; Dryopes sunt. Seriphij etiam, & Siphnij, & Melij
fuere in partibus. Hi enim soli ex insul. nis terram Barbaro,
& aquam negauerunt. Intra Thesprotos hi omnes, & annē
Acherontem incolunt. Siquidem Thesproti cum sint conter-
mini Ampraciotis ac Leucadijs, ex ultimis regionibus in mi-
litiā uenerunt. Eorum qui extra hos habitant, soli fuere
Crotoniata, qui Græciæ periclitanti auxilium unā nauī tu-
lere. cui præerat Phayllus, is qui ter Pythico certamine ui-
cerat. Sunt autem Crotoniata genere Achæi. Et cæteri qui-
dem ex hac classe triremes præbuerunt. Melij autē, & Siphnij
& Seriphij penteconteres, id est, biremes: Melij duas, Siphnij
Seriphijq; biremem utriq;. Melij ab Lacedæmone genus du-
centes: Siphnij, & Seriphij ab Atheniensibus Iones. Summa
nauium præter biremes, fuit trecenta, quinquaginta octo.
Quæ posteaq; ex ijs, quas dixi, urbibus, ad Salaminem conue-
nerunt, inter earū duces cōsultabatur, Eurybiade rogāte, ut
qui uellent sententiā dicerent, ubinam ex ijs locis, quibus ipsi
potirentur cōmodissimum foret pugna nauali decernere. Id
enim Attica pro derelicta erat: itaq; de cæteris deliberaba-
tur. Pleraq; illorū sententiæ in hoc congruebant ut profecti
ad Isthmum, ante Peloponnesum decertarent, hac uidelicet
ratione: quod si malè pugnassent, ad Salaminem quidem sibi
in insula obseffis nullū subsidiū ostendebatur: ad Isthmū ue-
rò, dabatur ad suos effugium. Hæc ratio cum à ducebus Pe-
loponnesium redderetur, aduenit quidam Atheniensis, nun-
tium iam Atticam Barbarum esse ingressum, eamq; omnē
igne uastare. Nam copię, quæ cum Xerxe erant, Bæotiā per-
agrans, incensa tūm Thespiensium, qui in Peloponnesum
discesserant, tūm Plataensium urbe, Athenas peruenerāt, &
omnia

Nauium Græ-
carum summa
ad Salaminē.

Thespia urbe
vastatur.

omnia illa peruasabant. Ideo autem Thespiam, & Plataë
 incenderunt, quod à Thebanis acceperant illas ciuitates nā
 consentire cū Medis. A traiectu Hellesponti, ex quo iter in-
 gredi cōpere Barbari, unum mensem triuēre transcundo in
 Europam, tres alios dū in Atticam peruenēre, Calliade sum-
 mum Athenis magistrate gerente: urbemq; desertam cepēre,
 paucis quibusdam Atheniensibus in templo reperiis, necnon
 quæstoribus ararijs, & hominibus egenis, qui præsepta fo-
 ribus, atq; lignis arce, subeuntes arcebant, qui non exierant
 illinc ad Salaminem simul præ inopia uictus, simul opinione
 oraculi comprobandi, quod reddiderat eis Pythia, murum
 ligneum inexpugnabilem fore, id interpretantes ex oracula
 effugium esse, non naues. Hos Persæ, castris ex aduerso ar-
 cis positis in prominenti colle, quem Arcium pagum Atheni-
 enses uocant, hunc in modum obsederunt: Sagittas stupa cir-
 cundatas, ubi incenderant, emittebant in illorum uallum.
 Athenienses, quanquam obsessi, & ad ultimum malorū de-
 ducti, etiam conscenso uallo tamen resistebant: ac ne uerba
 quidem Pisistratidarum conditionem deditiois offerentiū,
 admitterant: & cum alia ad repugnandum excogitarunt,
 tūc uerò hoc, quod in Barbaros portis subeuntes deuolue-
 bant saxa molaria: adeo ut Xerxes per diu inops consilij fue-
 rit, quod eos expugnare non posset. Tandem ex difficultati-
 bus, accessus quidam apparuit Barbaris. Necesse enim erat
 secundum oraculum, omnem Atticam, quæ in cōiuncte est,
 subijci Persis. Igitur à fronte arcis, à tergo autem portarum
 & ascensus, qua parte nemo excubabat, quaq; nemo crede-
 bat quempiam hominum ascensurum, hac parte (cisi loca
 prærupto) quidam conscenderunt iuxta templum Aglauriæ
 filię Cecropis. quos ubi in arcem ascendisse uiderunt Athe-
 nienses,

Atheniensium
 uirtus in pro-
 pugnanda arce.

nienſes, partim è muro ſeſe præcipitauerūt, atq; extincti ſunt partim in adem refugerunt. At Perſæ qui aſcenderunt, primum ad portas contendunt, eiſq; patefactis ſupplīces trucidant. Atq; ubi omnium ſtragem fecerunt, direpto templo arcem incendunt. Athenis omninò Xerxes potitus, equitē quēdam Suſa ad Artabanum mittit, nunciatum res bene geſtas,

Athenarum ac præſentem ſtatum Poſtero die quàm nuncium miſerat, **arx incenſa.** conuocatis Athenienſium exulibus expeditionis ſuæ comitiſbus, iuſſit ut conſcenſa arce, hoſtias ſuo ritu immolarent: ſiue aliquo in ſomnijs uiſo, ſiue ſua ſponte facti pœnitēs quòd templum concremaſſet. Exules Athenienſes id quod iuſſi erant, executi ſunt. Cuius rei cur mentionem fecerim, exponam. Eſt in arce hac Erechtheios (qui fertur fuiſſe terri-
Olea in arce Athenienſi. gena) templum, in olea eſt, & mare, ut apud Athenienſes prædicatur, Neptuno & Mineruæ in teſtimonium poſita, quòd de regione decertaſſent. Hanc igitur oleam unà cum

cætero templo contigit, ut Barbari exurerent, quam Athenienſes, qui ab rege iuſſi erāt rem diuinam facere, altero ab incenſione die, cum in templum aſcendiſſent, aſpexerunt fruticaffe, edito à ſtipite uirgulto, cubiti inſtar. Et hæc quidem illi narrauerunt. At Græci qui apud Salaminem erant, ubi nunciatum eſt, uti res circa Athenienſium arcem haberent, eo perturbationis deuenēre, ut nonnulli è ducibus non expectarent, dum propoſitum negotium conſtitueretur, ſed in naues irruerent, ac uela tollerent tanquam profeſturi. Cæteriſq; qui relinquebantur, ſtatuèrent ſibi ante Iſthmum prælio nauali decernendum. Et cum nox ad fuiſſet, digreſſi è concilio, naues conſcenderunt. Ibi Themistoſtem pergentē ad nauem ſciſcitatur Mneſiphilus, uir Athenienſis, quidnam ab ipsis decretum eſſet, & cum ab eo audiſſet decretum eſſe.

ut ad

ut ad Isthmum proficiscerentur, & ante Peloponnesum dimicaret: Si isti, inquit, à Salamine proficiscantur, id tu pro nulla amplius patria dimicabis. Ad suam enim quisque patriam remeabunt: ut nec Eurybiades, nec alius hominum quispiam cohibere possit, quo minus copia dilabantur. Græciq; peribit consilij inopia. Quare si quid comminisci potes, age, quod decretum est, conare irritum reddere, & Eurybiadem à sententia reuocare, ut hic præstet. Themistocles, cum hæc admonita ei admodum probarentur, nullo reddito responso, ad Eurybiadis nauem perrexit. Vbi hominem conuenit, ait uelle se de negotio communi cum eo colloqui. Huc ille in nauem ingressum iubet loqui, quæ uellet. Cui Themistocles assidens, quæcunq; à Mnesiphilo acceperat, tanq; à semetipso refert, & alia adijcit multa, donec Eurybiadem à sententia reuocauit: persuasisq; ut è naui prodiret, & duces ad consilium contraheret. Si posteaquam congregati sunt, priusquam ad eos Eurybiades referret id, cuius gratia ipsos coegerat, Themistocles multis agebat uerbis, prout magnopere expediebat. Quem interfatus Corinthiorum dux Adimantus Ocyi. Themistocles, inquit, in certaminibus ij, qui ante alios urgent, colaphis cæduntur. Eum refellens Themistocles: Atqui, inquit, reliqui non coronantur. Comiter Corinthio cū respēdisset, ad Eurybiadē cōuersus, nihil eorū dicebat, quæ dixerat prius: illos posteaq; à Salamine profecti fuissent, dilapsuros. Præsentibus enim socijs, nō putabat sibi de eorum quempia accusare: sed aliunde oratione sumpta: In te nunc, inquit, situm est seruare Græciam, si mihi accedens, nauale hic prælium facias, & non horum quibusdam credens, classē ad Isthmum abducas: utrunque cum audieris,

Adimantus dicit
Themistocles
consilium

audieris, inter se comparato. Si ante Isthmum confliges, in
 patenti pelago dimicabis, ubi nobis minimum expedit, naues
 habentibus, & grauiores, & numero inferiores. Ex quo eti-
 am si in alijs feliciter nobiscum agatur, tamen amittes Sala-
 minem, & Megara, & Aeginam. Nam illos una comitabitur
 suus pedester exercitus: atq; ita tu eos in Pelopónesum ages,
 omnemq; Græciam in discrimen adduces. Sin autem id fe-
 ceris quod suadeo, hæc in eo reperies commoda: Primum si
 in arcto conflixerimus nos pauca naues cum multis, pro-
 fectò si aqua belli contingent, multò superiores erimus: quo-
 niam in arcto pugnare, pro nobis est: in spaciofo, pro illis.
 Præterea Salamis seruetur, ubi nostri nunc liberi collocati
 sunt, & uxores. Est & alia hic causa, propter quam item de-
 bes præcipuè hic manere, quòd pro Peloponneso, & Isthmo
 pugnabis: quòd caue (si sapias) ne istos ducas. Si id quod spe-
 ro continget, ut classe uincamus, Barbari, neq; ad Isthmum
 nobis adierunt, neq; usquam longius ab Attica procedent sed
 nullo ordine abibunt: unde nobis lucrifaciemus quæ serua-
 uerimus Megara, Aeginamq; , atq; Salaminem, apud quam
 incredibile est nos hostibus fore superiores. Credibilia enim
 suadentibus hominibus ferè prosperè cedit. Secus facientes,
 ne deus quidem uult adesse, & humanæ sententiæ indulgè-
 re. Hac dicentem Themistoclem, rursus interpellans Adi-
 mantus, iubeat silere eum, cui patria non esset: quinetiam
 Eurybiadem non sinere uirum extorrem sententiam dicere:
 & ita demum id sinere, cum urbem Themistocles haberet
 uidelicet exprobrans, quòd Athenæ captæ essent, teneren-
 turq; ab hoste. Tunc Themistocles, & ille Corinthijs mul-
 ta ingerens probra, ratione ostendit, sibi esse, & solum, &
 urbem multò maiorem, quàm illis, unde naues ferè du-
 centia

Salamis Athe-
 nienſium pro-
 fugium.

gente essent armata, quas nulli Græcorum inuadentes pos-
 sent propellere. Hæc cum ratione significasset, ad Eurybia-
 adem transiens, maiori cum acrimonia loquebatur, inqui-
 ens: Tu uero si hic manes, uir eris egregius: sin minus, Græ-
 tiæ euerfor (totum enim belli momentum nobis naues susti-
 nent) sed mihi crede, nisi hoc feceris, nos sicuti sumus ubi do-
 mesticos receperimus, in Sirin, quæ in Italia est, profecturos,
 quæ olim iam nostra est: quanquam (ut oracula aiunt) à no-
 bis condi oportet. Vos autem talibus socijs destituti, meorū
 uerborum reminiscimini. Hæc dicente Themistocle, Eury-
 biades edocebatur: & ob id edocebatur, ut mihi uidetur,
 quod maxime formidabat, ne si ad Isthmum classem redu-
 xisset, ab Atheniensibus desereretur, quibus deserentibus id
 reliqui non essent in pugnando hostibus pares. Ita sententi-
 am eam probauit, ut illinc permanentes, pugna nauali de-
 ternerent. Quod ubi Eurybiadi placuit ij, qui alieratio-
 nibus uelitati fuerant circa Salaminem, cum illis sese appa-
 rarent, tanquam prælium nauale facturi, dies illuxit: & si-
 mul oriente sole, extitit terræ motus, & maris, propter quod
 uisum est faciendum, ut Aeacidas in auxilium inuocarent.
 Id ubi fecerunt, & omnibus qui illinc è Salaminē sunt, dijs
 uota fecerunt, & Aiactem Telamonis filium inuocauerunt: Alax Telo
 nauemq; ad Aeacum, & ad alios Aeacidas inuocandos Ae- monus.
 ginam miserunt. Narrabat autem Dicæus Theocydis, uir
 Atheniensis, atque idem exul, & apud Medos factus illu-
 stris, per id tempus, quo Attica regio Atheniensibus deso-
 lata, à pedestri Xerxis exercitu uastabatur, se fortè fuisse
 tona cum Demarato Lacedæmonio apud campum Thria: Thriastus
 hum, uidisseq; puluerem triginta ferme millium uirorum campus
 capax ab Eleusine: & cum demirarentur, quorum nam
 hominum

hominum esset ille pulvis, statim se audisse uocem, quæ uox ipsi uideretur Iacchus mysticus: & Demaratum, ut qui esset sacrorum, quæ fierent in Eleusine ignarus interrogasse quid: nam esset quod ita sonaret: seque dixisse: Demarate, non aberit quin grandis aliqua clades contingat regis copiis. Hoc autem palam est, cum Attica sit desolata, numen ab Eleusine resonans, uenire auxilio Atheniensibus, ac sociis. Quod si in Peloponnesum incumbat, periculum regi erit, eiusque copiis, quæ sunt in continente: sin ad classem, quæ ad Salaminem est conuertetur, periculum adibit rex, ne nauticum amittat exercitum. Hæc solennia Athenienses quotannis celebrant Cereri atque Proserpine: & his sacris, quicumque uult, & Atheniensium, & aliorum Græcorum, initiatur: & uox quæ audis, est in hoc fido Bacchantium. Ei ad hæc dixisse Demaratum, si le, necne alicui cuiusquam hoc uerbum dixeris: quod si ad regem referatur, capite plectaris, ut ne ego te, nec alius quispiam hominum queat eripere. Quamobrem tene silentium de hac expeditione: diis cura erit. Hoc Demaratum admonuisse aiebat. Ex illo autem puluere ac uoce factam esse nubem, eamque in sublime elatam, Salaminem uersus ad Græcorum exercitum fuisse delatam. Ita se didicisse, nauticas Xerxis copias esse perituras. Hæc dicens Theoclydis filius referebat, Demaratum atque alios testes citans.

Classiarum autem Xerxis copiarum, ubi conspecta strage Læonicorum, ex Trechinia in Histiam traiecerunt, triiduū illic moratæ, per Euripum nauigabant, totidemque diebus ad Phalerum præsto fuerunt. Nec enim minori, ut mihi uidetur, numero, uel pedestres copiarum uel nauticarum Athenas promotæ sunt, quam ad Scpiadem atque Thermopylas. Nam in supplementum eorum, qui aut tempestate ad Thermopylas, aut in naualibus ad Artemesium præliis interierunt, eos substitutam, quæ
nondum

Bacchantium
uox.

non dum regem assecuti fuerant, Melienses, Dorienses, Locros, Bæotios: qui cū omni copia aduenerunt, exceptis Thepiensibus & Plataeensibus: necnon Carystios, Andrios, Tenids, ac ceteros omnes insulanos, præter quinque ciuitates, quarum nominum superius habui mentionem. Nam quo magis penetrabat in Græciam Persa, eò plures eum nationes sequebantur. Qui omnes, exceptis Parijs, postquam Athenas uenere, & ad Phalerum (Parij autem in Cybno relictis, quò bellum caderet, spectabant) ibi Xerxes ipse ad classem descendit, animo cætum classiariorum faciendi, & eorum audiendi sententias. Eò profectus ubi præsedet, assidentibus, qui accitu eius aderant, suæ quoque gentis tyrannidis, ac nauium præfectis, ut cuique rex honorem dederat, quorū primus erat Sidonius rex, tum Tyrius, deinceps alij gradatim: misit ad eos Mardonium tentandi gratia, sciscitatum singulos, præliū nauale faceret, necne? Posteaquā Mardonius à Sidonio exorsus, singulos circumiens interrogauit, ceteri quidem eandem dixere sententiam. iubentes fieri prælium. Artemisia uerò: Hæc, inquit, Mardoni quæ dico regi refertas, me neque in prælijs ad Eubœam gestis ignauissimam extitisse, neque minima contulisse in te domine. Ideò cum talis sim, æquum esse ea quæ in rem tuam maxime esse sentio, demonstrare. Itaque hoc tibi suadeo, ut nauibus parcas, nec prælium nauale facias cum ijs uiris, qui tanto sunt tuis in mari præstantiores, quanto foeminis uiri. Quid enim necesse habes omnino uenire in discrimē pugnae naualis? Nonne Athenas habes, quarum gratiam in expeditionem sumpsisti: nonne reliquam Græciam? Nemo tibi obstitit. Qui tibi obsistebant, ita summoti sunt, ut eos decebat. Quo autem ego re easuras hostium res arbitrer, id exponam. Si non instabis pugnae nauali committendæ, sed classem perges hic continere

Sententia
rogante
à Xerxe de
classica in
eūda pugna.
Artemisia
consilium.

ad terram, et tendere ipse in Peloponnesum, tunc tibi domine succedent ea quorum gratia uenisti. Neque enim diu tibi resistere Græci possunt, sed dilabentur, et abs te ad suas quisque urbes defugient. Quorum neque commeatus est eis in hac insula, ut ego audio, neque esse credibile est: neque si tu in Peloponnesum pedestres copias duces, hic eos præstituros, qui illinc huc aduenerunt, neque de pugna pro Atheniensibus facienda curaturos. Quod si pugnam naualem gerere approperabis, uereor ne copiarum nauicarum male re gesta, pedestribus sit exitio. Præterea hoc etiam rex in animum dimitte, usui uenire, ut bonis quidem hominibus mali serui sint, malis autem boni. Ideoque tibi (qui uirorum est optimus) serui sunt mali qui numero sociorum censentur. Aegyptii; Cyprii, Cilices, Paphlagonii, et quibus nulla utilitas est. Hæc loquente Artemisia, quicumque ei beneuolebant, noxiam illi rebantur ipsius orationem, tanquam aliquid mali passura ab rege, quem uetas ret pugnam facere naualem. At illi quidem qui male ei consilium uolebant, inuidebantque, utpote cui inter primos sociorum omnium honos haberetur, gaudebant eius (quam dixerat) sententia, tanquam peritura. Xerxes, postquam ad eum sunt relata sententia, magnopere delectatus est Artemisiae sententia: et cum iam antea officiosam esse sensisset, tunc multo impensius collaudauit. Nihilominus ut pluribus staretur, iussit, ratus ad Eubœam sua sponte male pugnassee, quod uidelicet ipse abfuisse. Itaque constituit spectaculo pugnae naualis interesse. Classiarum, ubi nunciatum est illinc esse soluedum, classem Salaminem uersus ducunt. et per ocium in aciem sunt digesti. Sed cum eos dies defecisset, quo minus praelium committerent (nox enim interuenit) in posterum diem sese instruebant; cum interim Græcos metus formidoque coepit,

Sententia
plures anim
cunt me-
liores.

pit, cum alios, tum uerò Peloponneses: quod ipsi desideret in Salamine, pro Atheniensium terra essent certaturi. Qui, si superarentur, in insula deprehensi forent obsidendi, sua terra sine praesidio relicta. Per eandem noctem pedester exercitus Barbarorum contendebat in Peloponnesum: quanquā cuncta quæ poterant, excogitata erant, ne Barbari per continentem ingrederentur. Nam ubi Leonidam cum suis apud Thermopylas occubuisse accepere Peloponneses, celerrimè ex urbibus concursu facto. Isthmum insederunt, dux Cleombrotus Anaxandridæ filio. Leonidæ fratre. Ibi confidentes, primum uiam Scironidem obstruxerunt. deinde consilio inito Isthmum muro inædificabant, opusq; perficiebant: quippe nemine (cum tot millia uirorum essent) cessante. Nam et lapides et lateres, et ligna, et cistas sabulo plenas afferebant, nullo temporis momento opus intermittentes, neq; diurno, neq; nocturno. Qui à Græcis ad Isthmum auxilia cum omni copia uenerunt, hi fuere Lacedæmonij, et Arcades, et Hælei, et Corinthij, et Sicyonij, et Epidaurij, et Phliasij et Traxenij et Hermionenses: Hi fuerunt, qui auxilio uenerunt metuentes periclitanti Græciæ. Ceteris enim Peloponnesibus id nihil admodum curæ erat, et Olympia iam et Caria præterierant. Incolunt aut Peloponnesum gentes septem: quarum duæ indigenæ, eundem quem habitauerunt olim locum cum nunc habitant, Arcades, et Cynurij. Una Achaia, quæ nunquam quidem è Peloponneso excessit, sed pristino loco egressa, alienum incolit. Reliquæ quatuor è septem aduenitiæ sunt, Dorienses, Aetoli, Driopes, Lemnij. Doriensium multæ sunt et insignes ciuitates: Aetolorum sola Hælis: Dryopum Hermiona, et Asina, quæ ante Cardamy-

Cleombrotus.
Scyromis uia.

Peloponnesi
nati gentes
septem.

lam Laconicam sita est. Lemniorū omnes paroreitani. Cynurij, cum sint indigenæ, soli putantur Iones esse, sed effecti sunt Dores, ipsa die sub imperio Argiuorū impositi, cū essent Orneata & Pericæci. Harū igitur septē gentiū, ceteræ p̄ter eas, quas recensui, è medio cesserunt. Et, si ingenuè loqui fas est in medio sedentes cū Medis sentiebāt. Apud Isthmū quidem in tali labore isti occupati erant, utpote pro omni iam cursu, quod nulla spes è classe effulgeret, currentes. Quæ audientes illi, qui in Salaminē erant, formidine afficiebantur, non tam pro seipsis, quàm pro Peloponneso solliciti: adeò ut aliud alium audiens, summissa uoce admiraretur in Eurysbiade consilij inopiam. Tandem res erupit in medium, conciliumq; contractum est, & multa de hoc ipso dicebantur, ab his quidem oportere in Peloponnesum nauigare, & pro illa adire periculum, non autem pro regione captiua manentes pugna nauali decernere. Ab Atheniensibus uerò, & Aegineis, & Megarensibus minus esse illis manētes dimicare.

Ibi Themistocles, postquam sententia Peloponnesium euehit, clanculum è concilio egressus, misit ad classē Medorū nauigium, cum quodam iusso dicere quæ oporteret, cui nomen erat Sicino, contubernali suo, atq; eodem pædagogolibrorum suorum: quem post has res gestas ipse Thespiensem fecit (ubi Thespienses in ciuitatem sunt recepti) atq; locupletem. Is tunc nauigio ad duces Barbarorum prouectus hæc inquit: Dux Atheniensium, quod partibus regis fauet, præoptatq; res uestras quàm Græcorum esse superiores, misit me iam clām alijs Græcis indicatum uobis illos metu percultos fugam facere uelle, & nunc offerri uobis occasionem exequendi rem omnium præclarissimam, nisi per negligentiam eos dilabi sinatis. Nam neq; inter se consentiunt, neq;

uobis

Themistoclis commentum.

nobis amplius obsistent, quum cernatis inter se dimicantes eos qui uobiscum, & eos qui contra uos sentiunt. Hac re Sicinus indicata, ab illis absecessit, Cui fidem habentes Barbari tum in insulam paruam nomine Psyttaleam, quæ inter Salaminem & continentem sita est, multos Persarum traieciunt: tum mediam circa noctem cornu quod ad uesperam spectabat, producunt Salaminem uersus, eam circumituri. Producunt item, quæ circa Ceon & Cynosuram instructa erât, occupantes omne fretum Munychia tenus, Ideò autem & naues producebant, ne qua Græcis liceret effugere: sed circumuenti pœnas darent præliorum ad Artemisium gestorû. Ad insulam uerò Psyttaleam traieciabant aliquot Persas, ut commisso nauali certamine, cum plurimum & uirorum, & naufragiorum eò efferretur (erat enim insula in traiectu pugnae futura sita) ij Persæ suos seruarent, alios interimerent. Hoc ne hostis sentiret, clanculum egere, nulla noctis parte concessa somno. In has ego res intuens, non habeo ad uersari oraculis tanquam non ueris, uolens euidenter loquẽtia conari refellere:

Bacide
oraculũ.

Auricomæ postquam Dianæ littora iungent
Nauales pontes cum littoribus Cynosuræ,
Spe stolidas sortes, quod Athenas Marte subegit,
Compescet iuuenem meritissima pœna superbum,
Instinctum furijs sibi cedere cuncta putantem.
Nam miscebitur æs æri, Mars sanguine pontum
Inficiet: Graijs tunc libera tempora reddet
Saturno genitus simul & uictoria pollens.

Cum ita euidenter in his à Bacide dicatur, profectò neque ipse de fide oraculis deroganda ausim dicere, neq; ab alijs dici sustineam. Inter duces, qui in Salamine erant, ingens conflatus est tumultus nondum scientes à Barbarorum nauibus

bus circumueniri. Vbi aut orto sole inspexerunt hostem instructum, censuerunt ibidem sibi manendum. Quibus congregatis, applicuit ex Argina Aristides Dysimachi filius Atheniensis quidem sed in exilium à populo eiectus, quem ego (ut eius mores accepi) uirum optimum Athenis atq in-
fissimum fuisse censeo. Hic uir concilio assistens, Themistoclem euocauit, non amicum sibi, sed in primis inimicum. Verum præ magnitudine præsentium malorum oblitus simultatum, euocauit hominem colloquendi gratia: præsen-
erat enim Peloponnenses maturare ad Isthmum classem reduce-
re. Qui cum prodisset Themistocles, ad eum inquit: Nos et alio tempore, et hoc ipso contendere debemus inter nos hac de re, uter nostrum de patria præclarius mereatur. Te uero certior facio, per a quæ esse Peloponnensibus multa uerba facere, aut pauca, de abducendis hinc nauibus. Ego tibi quod ipsemet uidi, refero: nunc, ne si uelint quidem, Corinthios atq ipsum Eurybiadem enauigare posse, quoniam circumdati ab hostibus undique sumus. Quare ingressus ad eos, hoc indicato. Cui respondens Themistocles: Lucunda sane (inquit) iubes, bonum afferens nuntium. Nam quod ego precabar, ut fieret, id ipse tu conspiciat fieri, uenisti nuntiatum. Ut enim scias, quæ sunt à Medis, propter me fiunt: quoniam opus factum fuit, ut Græci, qui nolabant sua sponte ad pugnam descendere, descenderent inuiti. Tu uero, quando quidem iucunda nuntiatum uenisti, per te ipsum nuntiato. Quæ si ego retulero, uidebor rem commentitiam dicere, nec ipsis persuadebo, tanquam non hoc agentibus Barbaris. Itaque tuè ingressus, uti res habet, ipse referas. Quod ubi feceris, si tibi fidem habebunt, optime habet: sin minus, perinde nobis erit. Neque enim si undique circumdati sumus, ut in
ait,

Themisto-
clis cum
Aristide
simultas
et collo-
quium.

eis, amplius isti defugient. Aristides concilium introgressus, eadem retulit, dicens se ex Aegina uenisse, & agere clausum, quod latuerit statione hostium. Omne enim classem Graecorum, a Xerxis classe circumuentam. Ideoque hortari se, ut ad defensionem sui, illi sese prepararent. Hac locutus Aristides, retro abiit. Rursus inter duces altercatio orta, plevisque eorum fidem nuncio non habentibus: quibus non credentibus, aduenit triremis transfuga Teniorum, cui praerat Panetius Sosimonis filius, quae omnem ueritatem attulit Euius facti nomine, Tenij in tripode, qui Delphis dedicatus est inter eos, qui Barbarum debellauerunt, scripti fuere. Ex hac naui, quae ad Salaminem, & altera, quae ad Artemisium transfugit, expleta est Graecorum classis 380. nauium. Graecorum clasio summa.

Due namque prius ad explendum numerum defuerant naues. Graeci, ubi eius uerba Teniorum fecerunt fidem, sese apparuerunt tanquam dimicaturi. Et sub diluculum cum propugnatorum certum fecissent, Themistocles ex omnibus quae expedirent, praecipiebat: cuius orationis summa erat, meliorum cum peioribus comparatio, quaecumque in hominis natura atque industria existunt, exhortatus, ut meliora eligerent. Vbi perorauit, iussit illos ingredi naues. Quibus ingressis, rediit ab Aegina triremis, quae profecta ad Aeacidas erat. Moxque omnes naues Graeci soluerunt in quos mouentes, continue Barbari sunt inuecti. Ibi ceteri quidem Graeci cum inhiherent remos, cessantesque irent, Aminias Pallenius, uir Atheniensis, euectus nauim in hostilem incurrit: cui implicitus cum haereret, nec abstrahi posset, ita ceteri uenientes auxilio conferti sunt. Hunc in modum adiunt Athenienses exitisse initium pugnae.

Pugna ini-
tium ad
Salamine,

*Aeginetæ uerò nauim, quæ ad Acacidæ abierat, fecisse ini-
tium. Quamquam etiam refertur, simulachrum mulieris fuisse
eis oblatum: & eum apparuisset, ita illos exhortatum, ut
omnis Græcorum exercitus exaudierit, sed prius his uerbis
conuictatum: Heus uos, quousq; remos inhibebitis? Aduer-
sus Athenienses instructi erant Phœmices. Nam ij cornu te-
nebant, quod ad Eleusinam hesperumq; uergebat. Aduer-
sus Lacedæmonios instructi erant Iones. Hi cornu tenebāt,
quod ad auroram spectabat & Piræum, quorum pauci ad-
monitu Themistoclis, de industria ignauiter agebant, pleri-
que minimè. Enimuero complurium trierarchorum nomina
commemorare possem, qui Græcas naues expugnauère, sed
neminem nominabo præter Theomestorem Androdaman-
tis, & Phylacon Histiaei filium. ambo Samios. Quorū dun-
taxat idè mentionem non facio, quod Theomestor ob hæc
nauatam operam à Persis Sami creatus, Phylacus, inter be-
nè de rege meritos ascriptus est & multo tractu solū dona-
tus. Benemeriti autem de rege, Persica lingua Orosanga
uocantur. De his quidem ita res habet: Multitudo autem re-
giarum nauium ad Salaminem expugnabatur, partim ab
Atheniensibus, corrupta, partim ab Aeginetis, utpote Græ-
cis seruato ordine ac loco certantib. Barbaris & incōpositè
& inconsultè agentib. ut non mirū fuerit talem eis rem con-
tingere, qualis contigit: quanquā eo die fuerunt atq; exite-
runt longè seipsis præstantiores, & quā ad Eubœam exite-
rant, pro se quisq; adnitentes, ac Xerxē reformidantes, quod
ab eo singuli conspici arbitrabantur. Et de alijs quidem uel
Barbarorum, uel Græcorum singulatim, quomodo dimica-
uerint, non possum pro comperto referre. circa Artemisiam
uerò hoc rei gestum: Ex quo impensius illa regi commen-*

data

data est (nam posteaquam regia res in multum tumultuatio-
nis deuenerant, hoc interim tempore Artemisia, cum nauis
eius Attica insequeretur, nullum habens effugium, quia an-
te ipsam naues amicorum, sua uero proxima hosti erat) hoc
sibi putauit faciendum, quod & fecisse profuit. Nam ut sua
giebat Atticam nauem, in nauem sociam, quæ erat uirorum
Calyndensium, impegit, quæq; rex Calyndensium Damasi-
thymus uehebatur. Cum quo, etsi huic iam inde, dum essent
in Hellesponto, contentio intercessit, tamen incertum, an cõ
sulcò id fecerit, an fortuitò nauis Calyndensium oblata fu-
erit. Eam Artemisia, ubi incurrit, pariter demisit, prospero
casu usa, & duplex hinc sibi bonum adepta. Nam trierar-
chus Atticæ nauis eam conspicatus incurrisse Barbarorum
nauem, existimans, hanc aut Græcam esse nauem, aut è Bar-
baris profugisse, & à Græcis pugnare, ab hac ad alias se con-
uertit. Ita ex hoc facto contigit Artemisiæ, tum ut pestem
euitaret, tum ut è malo opere præcipue se probatam Xer-
xem redderet. Si quidem fertur, cum rex spectans animada-
uertisset hanc nauem alteri incurrisse, quendam eorum qui
aderant dixisse: Cernis Artemisiam domine, ut bene prælia-
tur, utq; nauem hostilem depresso. Et regem interrogasse,
numquid uerè id opus Artemisiæ esset: & illos, qui plane nos-
sent insigne nauis Artemisiæ, ita rem habere adfirmasse,
ratos eam nauem, quæ corrupta esset, hostilem fuisse. Nam
præter cætera, quæ mulieri (ut dictum) prosperè cesserunt,
hoc quoque accessit, quod è naui Calyndensi nemo seruatus
est, qui existeret accusator. Vnde Xerxem ferunt, ad ea quæ
narrabantur, dixisse: Viri quidem extiterunt mihi fæminæ,
fæminæ autem uiri. Hæc aiunt dixisse Xerxem, In eo præ-
lio, cum alij multi, & illustres uiri, tam Persarum, Medo-

Artemisiæ pu-
gna gloriola.

rumq̃, quàm aliorum sociorū occubuerē, tūm uerò dux Ariabignes Darij filius, Xerxisq̃ frater, è Græcis pauci. Quippe qui gnari erant natandi, cum suæ naues corruptæ essent, nec ipsi pugna perissent, ad Salaminem enatabant: cuius rei quia imperitii erant Barbarorum pleriq̃, in mari perierē. Posteaquam eorum primæ naues in fugam uersæ sunt, tūm uerò plurimæ corrumpebantur. Nam quæ in posterioribus locata erant, dum earum propugnatores conantur præterire, ut & ipsi aliquam operam regi nauarent, undiq̃ in suorum naues incidebant. Quo in tumultu etiam hoc actum est, ut quidam Phœnices quorum naues corruptæ fuerant, regem adeuntes, insimulauerint Iones tanquam proditores, quòd propter eos amissæ naues essent. Vnde id contigit, non ut Ionum duces interficerentur, sed ut ij Phœnices, qui illos insimulabant, eam acciperent mercedem. Etenim illic adhuc ea loquentibus, Samothracia nauis Attica impacta, eam demersit: & in hanc Aeginetica impulsæ, ipsam depresso. Verum Samothracæ, ut qui iaculatores essent, epibatas nauis, quæ suam depressoerat, iaculorum ictibus deturbarunt: eorumq̃ conscensa nauis potiti sunt: quod factū Iones liberauit.

Conam præ- Nam Xerxes, ubi id egregium facinus Ionum aspexit, **stantia.** conuersus ad Phœnices, ut erat supra modum mæstus, & omnes arguens, iussit eorum capita præcidi, ne cum ipsi imbelles essent, meliores criminarentur. Quoties autem suorum quempiam aliquod opus edentem cernebat, de eo homine percontabatur, sedens sub monte, qui est è regione Salaminis, nomine Aegaleo, & scribæ trierarchum illum, à familia, & urbe scripto annotabant. Et cladi Phœnicum, qui aderant, additus est Ariaramnes Persa, quanq̃ amicus regis. Et illi quidam in Phœnices conuertebantur. Barbaris autē in fugā uersis, &

ad

ad Phalerum elabentibus, Aegineta in freto subsistentes, operam memoratu dignam ediderunt. Nam Athenienses qui dem in tumultuatione naues sibi obsistentes, fugientesq; expugnabant. Aegineta uero eas, quae elabebantur: ac quoties aliqua effugiebat Athenienses, eo ipso cursu in Aeginetas incidebat. Cum interim conflixerunt naues duae, una Themistoclis insequens aliam, altera Polycriti Crio geniti, Aeginetae, dum nauim Sidoniam inuadit, illam uide licet, quae speculatoriam in Sciatho Aegineticam ceperat, qua uehebatur Pytheas Ischemi: quem Persae seminecem plagis, tamen admiratione uirtutis seruatum in nauis habebant. Sidonia quae hunc circumferebat nauis, una cum Persis est intercepta, ut Pytheas ita sospes redierit in Aeginetam. Polycritus ubi insperxit Atticam nauem, agnito signo nauis imperatoriae, inelamans Themistoclem. iocatus est, exprobrans Aeginetae, quod cum Medis sentirent. Hoc Polycritus sua nauis incurrens, in Themistoclem iaculatus est. Barbari, quorum naues supererant, fuga se proripuerunt in Phalerum ad pedestres copias. In hac pugna nauali è Graecis optime audierunt Aeginetae secundo loco Athenienses: è uiris Polycritus Aegineta, Atheniensesq; Eumenes Anagyrasius, & Aminias Paleneus, qui & Artemisiam est infecurus, non prius desiturus, quam aut illam cepisset, aut ipse captus esset, si Artemisiam ea nauis uehi animaduertisset. Quippe trierarchis Atheniensium praeceptum erat ut eam caperet: propositumq; praemium decem millium drachmarum ei, qui uiuam cepisset. Indignè enim ferebant mulierem aduersus Athenas militare. At illa (antea dictum est) ausugit. Fuerunt & alij quorum naues incolumes in Phalerum euaserunt. Admantum Corinthiorum ducem, Athenienses ferunt statim in-

Aeginetarum
frenuitas.

Praemium es-
piendae Arce-
milia.

Sciradis Miner
æ templum,

ter initia concursus nauium expauesactum, atq; perterritū
sublatis fugæ se dedisse: Corinthiosq; inspecta fuga nauis
imperatoria, itidem abiisse. Et cum fugiendo uenissent ad
templum Mineræ Sciradis, quæ est in Salamine, occurrisse
eis celocem diuinam cum pompa: quem quisnam misisset, cum
non constaret, scirentq; neminem suæ classis ad ipsos misisse,
eos ob id coniectasse rem diuinam esse: & illos, qui in celoce
erant, ubi propiores fuerunt, ita locutos fuisse: Adimante,
tu quidem conuersis in fugam nauibus abscedere uis Græco
rum proditor, at illi quantum uotis conceperunt, uictores
hostium euadent. Et cum his uerbis fidem non haberet Adi
mantus, hæc iterum dixisse: ipsos posse pro obsidibus ductos
mortem obire, nisi constaret Græcos esse uictores: ita conuer
sa naui, Adimantum cum cæteris ad classem suorum, re iam
ab alijs nauata, uenisse. Hic de illis apud Athenienses ru
mor exitit, quod ipsi Corinthij negant, seq; inter primos pu
gnatores exitisse affirmant, pro quibus testimonium dicit
reliqua Græcia. Aristides Lysimachi filius, Atheniensis, cu
ius paulo antè, ut uiri optimi, mentionem feci, per eum tu
multum, qui circa Salaminem fiebat, hoc rei gessit: Permul
tis eorum, qui ad littus Salaminis locati erant sumptis, ge
nere Atheniensibus, & in Psyttaleam insulam traductis, o
mnes Persas, qui in ea insula erant, interemit. Defuncti na
uali pugna Græci, reductis in Salaminem nauibus, potiti
sunt naufragijs, quæ illis supererant: parati ad aliam dimi
cationem, quod sperarent regem ijs, & quæ ei reliquæ erant,
nauibus usurum. Porro naufragiorū pleraq; uentus xephy
rus ex Attica moliens, asportauit in oram nomine Coliadē:
ut impletum sit oraculum, cum de cæteris, quæ ad pugnam
naualem pertinent, faciens mentionem, tum uerò de naufra

Aristidis fa
ciens.

gys illuc euectis, à Bacide, & Musæo multis annis antea prædictum, ac redditum Lysistrato Atheniensi, uiro somilego, quod omnes Græcos latuerat:

Florrebunt remis mulieres Coliadenfes.

Hoc aut futurum erat in expeditione regis. Cognita sua clade Xerxes, ueritus, ne quis Ionum à Græcis subornatus, aut sua sponte, ad soluendos pontes in Hellespontum nauigaret, unde ipse in Europa deprehensus, de salute periclitaretur, de fugiendo cōsultabat: nolens tamen, neq; à Græcis, neq; à suis detegi, aggerē in Salamine tentabat educere, nauesq; Phœnicū onerarias, ut pro rate, ac muro essent, innectebat: & se tanquam aliam pugnā naualem facturum, ad bellum instruebat. Quæ agentem uidentes ceteri, pro certo habebant eū manendi animo, atq; bellandi illa apparāte: sed nihil eorum Mardonium latebat, ut probè gnarum ingenij illius. Xerxes & hæc fecit, & simul in Persidem misit, qui præsentem cladē nunciarent. His nuncijs nihil perniciousius transcurrit in rebus humanis, quod negocium hunc in modum est à Persis excogitatum. Quot ex diebus tota uia constat, totidem equos, ac uiros ferunt: esse distinctos ad singulorum dierum iter faci-

Tabellionū Persarum cursus, & modus.

dum, quos neq; uis niuium, neq; imber, neq; æstus, neq; nox distinet, quin propositum sibi cursum celerrimè conficiant. Quorum cursorum primus mandata tradit secundo, secundus item tertio & ita deinceps illa mandata in alium, atque alium pertranseunt, quemadmodum apud Græcos fax, quā Vulcano per uices ferre cursores perseuerant. Hanc equorum cursitationem Persæ angareion appellant. Et primus quidem nuncius Susa perlatus, Xerxem Athenis positum esse, tāta Persas, qui relictī erant, uoluptate affecit, ut omnes nias myrto constrauerint, & per eas odores incenderint, &

Fax Vāleant.

ipsi

ipsi in sacrificijs, ac gaudijs versarentur. Secundus autem ita
 eos consternauit, ut uniuersi uestes dilaniarent, uociferatiq;
 usq; & ciulatu irrequieto uterentur, culpam in Mardonium
 refundentes, non tam de classe, quàm de ipso Xerxe solliciti:
 idq; tamdiu, dum Xerxes illos ita affectos redeundo sedauit.
 Mardonius cum uideret Xerxem magnam è pugna nauali
 iacturam fecisse, suspicans agitare fugam ex Athenis pro se
 ipso anxius erat, tanquam pœnas daturus qui regi persuasisset
 inferre Græciæ bellum: putabatq; sibi conducibilius esse
 periclitari, aut subigere Græciam, aut magna opera aggressum
 honestè uita defungi: quanquam opinio eius de subigenda
 Græcia propensior erat. Hoc cum secum agitasset, regem
 hac oratione est allocutus: Domine, noli mœrorem ob hanc
 rem gestam capere, aut pro ita magna hoc iactura ducere.
 Nō enim certamen, quo omnia nostra constant, in lignis est,
 sed in uiris, & equis. Itaq; nemo tibi, aut horum, qui tibi ui-
 dentur omnia confecisse, egressus è nauibus, conabitur ob-
 uiam se ferre, aut ex hac continente: unde qui se obuios tu-
 lere, pœnas dedere. Quod si tibi uidetur faciendum, ut Peloponnesum
 tentemus, continuò tentemus: sin uidetur superse-
 dendū, supersedeamus licet, nec animo consterneris. Neq; e-
 nim ulla possunt ratione subterfugere Græci, quo minus ra-
 tionē dent eorū, quæ & nunc, & antea perpetrarūt, cuiq; sint
 serui. Et hoc quidē præcipuè tibi agendū puta. Quod si tibi
 constitutū est, ut ipse cū exercitu reuertaris, aliud quoq; ha-
 beo ex hac re consiliū: Rex, ne cōmittas tu, ut Persæ Græcis
 ludibrio fiant. Nō enim res Persarū afflictæ sunt: neq; tu, ubi
 nam uiri fuerimus ignaui dicere potes quales si Phœnices, et
 Aegyptij, & Cyprj, & Cilices fuere, nihil ista ad Persas at-
 tinet culpa. Quare, quoniam Persæ huius rei insontes sunt,
 tam

iam mihi credito. Si tibi non uidebitur permanendū, remea
 ipse ad solum natale cum pleraq; parte copiarum. Ego cum
 delectis de exercitu trecentis millibus militū, debeo Graciā
 in tuam redigere seruitutē. His auditis Xerxes, ut ex malis,
 gauisus est, uoluptatēq; cepit: & ad Mardonium inquit, se, ubi
 ad conciliū retulisset, responsurū, utrū eorum esset factururus.
 Et cum in conciliū uocasset delectos Persarum proceres,
 placuit ei Artemisiam quoq; ad consultandum accersi: quā
 solam cōstabat antea quæ facienda essent intellexisse. Quæ
 ubi aduenit, eam Xerxes summotis alijs Persarum consilia-
 rijs, atq; satellitibus hunc in modum allocutus est: ubet me
 Mardonius hic permanere ad tentandū Peloponnesum, ne-
 gans ullam culpam huius damni esse penes Persas, atq; pe-
 destres copias, sed eis uolentibus hoc tentari debere. Itaque
 aut hoc me facere hortiatur, aut sibi tradere trecenta millia
 delectorum militum, ad subigendam mihi Græciam me ue-
 rō ad patrias sedes cum reliquo exercitu reuerti. Tu igitur,
 quæ de pugna nautali non gerenda probè consuluisti, utrum
 mihi suades horum, quod eligendo bene mihi consuluerō.
 Hæc Xerxi consultanti respondens Artemisia: Arduum, in-
 quit, rex, me dicentem tibi optima, prosperum consilium da-
 re. tamen à statu rerum præsentium mihi uidetur esse facien-
 dum, ut tu ipse domum remees: Mardonium uerò hic relin-
 quas cum ijs quos uult, si modò uelit ille, atq; recipiat se ista
 facturum. Nam siue ea, quæ ait se uelle, subegerit, & hæc ei
 ex animi sententia succedant, tua res domine agitur, quia id
 tui serui effecerint: siue Mardonio contra opinionem suam
 contingat, non magna sanè calamitas erit, saluo, & te & re-
 rum domesticarum statu. Etenim si incolumis es, & domus
 tua, profectò Græci sæpenumerò pro seipsis multa cer-

Xerxes ad Ar-
temisiam.

Artemisia con-
siliū.

camina

tamina cursitabunt. At si quid contingat Mardonio cladi-
 id nullius erit momenti, Græciq; uincendo non uicerint, ser-
 uo tuo interempto. Tu uerò Athenis incensis (cuius rei gra-
 tia expeditionem sumpsisisti) reuerteris. Delectatus eo consi-
 lio Xerxes, quod idem illa suasisset, quod ipse haberet in a-
 nimo: quippe qui (ut ego opinor) non remansisset, si uel cun-
 cti, atq; cunctæ id ei suasisset, adeò perterritus erat: Artemi-
 sam laudatam dimisit, ducentem secū liberos regio Ephe-
 sum. Nam aliquot eū filij nothi comitabantur, cū quibus ad
 eorum custodiā misit Hermotimū, genere quidem Pedasens-
 sem, sed apud regem inter eunuchos nulli secundū. Incolumē
 aut Pedasenses super Halicarnassum: apud quos hoc rei fers-
 tur contingere, ut quoties Amphictyensibus (qui circa eam
 urbem habitant) aliquid aduersi certum intra tempus est e-
 uenturū, tunc antistiti, quæ illic Mineruæ est, grandis barbâ
 nascatur: quæ res bis apud eos accidit. Ex his Pedasensibus
 Hermotimus erat, cui maxima ex omnibus (quos quidē ipsi
 nouimus) ultio contigit acceptæ iniuriæ. Siquidem cum cai-
 ptū ab hostibus, ac uenalem mercatus est Panionius Chius,
 ex hoc impurissimo quæstu, quem facitabat, uitam ducens.
 Nam quos pueros forma præditos coëmerat, eos castrabat:
 ductosq; aut Sardis, aut Ephesum, magna pecunia uenum-
 dabat. Apud Barbaros enim præciosiores eunuchi sunt, quā
 qui non sunt castrati, in omni genere fidei gratia. Atq; ut al-
 ios permultos, ita hūc quoq; Panionius exercuit, ut q ex hac
 re uitam toleraret. Sed nō usq; quaq; infelix Hermotimus, è
 Sardibus ad regem cum alijs muneribus deductus est, pro-
 gressuq; temporis ex omnibus eunuchus maximo in honorē
 apud regem Xerxem est habitus. Cum autem rex aduersus
 Athenas moueret è Sardibus, per id tempus Hermotimus
 cuiusdam

Xerxis liberi.

Barba fuerit.
 ex ominosa.

Eunuchi in præ-
 cio habiti.

iūnsdam negocij gratia descendit in agrum Mysium, quē
 à Chijis incolitur, sed Atarneus uocitatur. Ibi inuentum Pa-
 nionium atq; agnitum allocutus est, & multis & communis-
 bus uerbis primum recensens ei, quod per illum esset assecu-
 tus bonā, deinde pollicens, quam gratiam illius meriti foret
 relaturus, si homo cum domesticis illuc commigrasset. Ea
 oratione libenter audita, Panionius contulit se illuc cum u-
 xore & liberis. Quem posteaquam cum omni re familiari
 adeptus est Hermotimus, his uerbis affatus est: O' omnium
 post homines natos scelestissime, qui ex nefandissima nego-
 ciatione quæstum facis: quid aut ipse ego, aut meorum quis-
 piam, uel tuorum cuiquam mali fecit, quod ex uiro neutrum
 me reddidisti? putabas fore, ut quæ nunc machinabaris, la-
 terent deos: qui iusta lege utentes, te infandorum opificem
 tradiderunt in manus meas, ut de pœna à me tibi irroganda
 quæri non possis. Hæc ubi exprobrauit homini, filijs in cons-
 pectum eius adductis, qui quatuor erant, coegit patrem, il-
 lorum genitalia recidere: quod cum coactus fecisset, filij e-
 ius adacti sunt eius uirilia abscindere. Ita supplicium ab
 Hermotimo in Panionium redijt. Xerxes filiorū Ephesum
 deducendorum negotio Artemisia deſtandato, accitū Mar-
 donium iussit è copijs, quas liberet eligere, ut consentanea
 uerbis facta exequi experiretur. Hactenus eo die est actum.
 Noctu autem, regis iussu præfecti classis à Phalero profecti
 retrò Hellespontum uersus abierunt, pro se quisq; acceleran-
 tes ad custodiendas rates, quibus rex pertransiret. Qui cum
 ad Zosterem aduentares, minuta quadam continentis pro-
 tentia promontoria, Barbari suspicati nauigia esse, per diū
 illinc aufugerunt.

Deorum
uindicta.

Tēpore deinde edocti nō nauigia esse, sed promōtoria in
 agmē sese receperūt. Vt dies illuxit, Græci cernentes ibidē

Græcorū
de insequē
do Persa
cōsultatio.

pedestres copias hostium perstare, rati classem quoq̃ citrē
Phalerum esse, ac pugnā naualē cōmittendā, sed ad resi-
stendum apparebant. Sed cognito illā uela fecisse, cōfessim
insequendā sibi censebant: itaq̃ eam insecuti Andro ienus,
cernere cum nequissent ad Andrum profecti consuliabant.
Quibus Themistocles suadebat, ut insulas uersus profecti,
classem hostium insequenti, rectā ad Hellestionū naviga-
rent, soluturi pontes. Huic contrariam Euribiades oppone-
bat sententiam, quōd diceret fore, ut si dissoluerent rates,
maxima ob id calamitate afficerent Græciam. Persarum e-
nim si deprehensus in Græcia manere cogeretur, non quietū
rū, quōd ibi ociū quidem agentī, nec ulla res posset procé-
dere nec ulli retrō ostenderentur receptus, & exercitus eius
fame conficeretur procedenti. At rebus gerendis operā dan-
ti, omnia possent per Europā succedere, iū in urbib. cum in
nationibus, quæ uel caperentur, uel ante se dederent: quin
etiam rem frumentariam habiturum ex annuis semper fru-
ctibus Græcorum: nunc aut̃ uideri illum, utpote uictum na-
uali pralio, non perstiturum in Europa: ideoq̃ permittendū
fugere, dum in terram suam fugiendo perueniat, de qua ter-
ra deinde certamen iam fieri iubebat. Huic sententiæ aliorū
Peloponnesium duces asserere. Themistocles postquā ani-
maduertit se non posse plerisq̃ persuadere, ut ad Hellestion-
um nauigarent, adiit Athenienses, qui præcipuē indignabā-
tur hostem effugere. animatiq̃ erant ad nauigandū in Hel-
lestionum, etiam per seipsos, si ceteri recusassent. Eorū ita
est allocutus: Et ipse multis iam huiusmodi casibus interfuit
& de multo pluribus audiui talia contigisse, uirōs ad neces-
sitatē redactos pralium instaurare, & superiorem quam
accepissent calamitatem emendasse. Itaq̃ nos, quoniam in-
uincimus quo pacto & nosipos, & Græciam tueremur, re-
pulsā

pulsa tanta hominum nube, non insequamur eos fugientes-
neque enim nos hoc efficimus: sed dum pariter ad heredes, qui in-
uiderunt unum esse uirum, & Asia regem & Europa, qui
sit impiissimus atque sceleratus: qui sacra perinde atque propheta-
na habens, utraque incendit, deorumque simulachra subuertit:
qui & mare cecidit flagellis, & copedes in illud deiecit. Sed
bene nobiscum in praesens tempus agitur. Ideoque nunc quidem
ut & nostri ipsorum, & nostrorum domesticorum curam ge-
ramus, & ut spacium quis ad reficiendas aedes, faciendamque
sementem habeat, in Graecia maneamus, Barbaro prorsus
eiectione. Cum autem uer appetet, tunc in Hellespontum & Ioni-
am nauigemus. Haec dicebat Themistocles animo sibi apud
Persam subsidium comparandi: ut si quid apud Athenienses
accideret aduersi, sibi haberet, quod se conuerteret, prout &
contigit. Haec dicenti Themistocli Athenienses, cum tamen
ab eo deciperentur, assensi sunt.

Themistoclis
nastis-
eied.

Nam cum antea prudens habitus fuisset, postea uero pru-
dens ac bona consulens conuersus esset. prorsus ad ei assentien-
dum prompti fuere. Ille, ubi Athenienses ipsius sententiam
probauere, misit euestigio uiros quosdam cum nauigio, ad
exponenda regi mandata, iussos tacere, etsi in omne tormen-
tum deuenirent: quorum unus erat Sicinus eius contuber-
nalis. Hi posteaquam ad Atticam peruenere; ceteris apud
nauigium remanentibus, ipse ad regem ascendit, atque ita est
allocutus est: Themistocles Neotlis filius, dux quidem Athe-
nensium, sed inter omnes socios uir optimus ac sapientissi-
mus, misit me tibi denunciatum, gratia tibi insetuendi, se-
retinuisse Gracos, classem tuam insequendi cupidos, pon-
tesque qui sunt in Hellesponto soluendi. Itaque nunc magno cum
silencio re illuc recipias. Haec renunciata, illi abiire Graeci,

posteaquam decreuerunt, neq; persequendam sibi ulterius Barbarorum classē, neq; nauigandum in Hellespontum ad soluendum traiectum, Andrum obsederunt, animo illam delendi. Nam primi ex insularis Andrii pecunias poscenti Themistocle denegauerant, eiq; alliganti Athenienses illuc ire duobus magnis numinibus fretos, Suadela & necessitate, & ita sibi dandas utiq; esse pecunias, responderāt Athenas proportionē magnas esse atq; felices, & dijs propicijs bene processisse. Nam se ad maximam soli tenuitatē redactos, Andriorumq; insulam totidem propitia numina nunquam derelinquere sed semper incolere Inopiam & Impossibilitatem: quib; dijs obnoxios Andrios pecuniā non daturus. Nunquam enim Andriorum impossibilitate ualidiorem fore Atheniensium potentiam. Hæc illi cum respondissent, nec pecuniam dedissent obsidebantur Themistocles uerò (neq; enim unquam acquirendo cessabat) ad cæteras insulas minacia uerba mittens, pecuniam flagitabat, eisdem nuncijs, eisdemq; uerbis utens, quibus apud Andrios fuerat usus: nisi pecuniam darent quam poscerentur, exercitum se Græcorū illic adducturum, & eam insulam obsessam deleturū. Hæc dicendo ingentem pecuniæ uim cōegit à Carystijs atq; à Parijs: qui audito tum Andrum obsideri, quòd cum Medis sensissent, tum Themistocle maximo in honore inter duces esse, hoc metu pecuniam misere. Aliarum aut insularum aliquā pecuniam dederit, necne, affirmare nequeo. Reor tamen aliquas quoq; dedisse, non has solum. Quanquam Carystij ne hæc quidem re contigit effugere cladem ut Parijs, qui Themistocle pecunia delinito, hostem deuitarunt. Ita Themistocles ex Andro profectus, clam cæteris ducibus exegit pecunias ab insularis. At copie Xerxis illic aliquot post pugnam

gnam dies immorata, mouerunt in Boeotios; eadem qua uenerunt uia. Quippe Mardonius uisum est simul regem praemittere: intempestiuum enim propter anni tempus belligerari, simul in Thessalia satius esse hybernare, & deinde incunte uere tentare Peloponnesum. Is ubi in Thessalam peruenit, ibi ante omnia decem millia Persarum (qui immortales uocantur) elegit, excepto eorum duce Hydarne, qui negauit se regem esse relicturum. Item de alijs Persis torquatos, & mille equites: adhuc Medorum, Sacarum, Indorum peditatum equitatumq; Has nationes sibi totas desumpsit: ex alijs autem socijs paucos, quorum duntaxat aut speciem animaduertebat, aut aliquod egregium facinus cognouerat: sed plurimos ex una gente Persarum delegit torquatos & armillatos. Secundo loco Medos, qui non numero Persis inferiores erant sed robore: ita, ut uniuersi, 300000 una cum equitibus essent. Hoc interim tempore, quo Mardonius habet delectum copiarum & Xerxes circa Thessalam agit, oraculum à Delphis ad Lacedamonios uenit, ut Xerxem pœnas necis Leonidae reposcerent, & quod daretur, ex eo reciperet. Mittunt igitur quam citissime Spartiata caduceatorem. Is adhuc in Thessalia nactus exercitum, ubi in conspectum Xerxis uenit, in ita uerba fecit. Rex Medorum, Lacedamonij te & Heraclidæ (qui à Sparta sunt) pœnas cædis reposcunt, quorum regem ipsorum interemisti, dum Græciam protegit. Ad ea Xerxes cachinnos tollit, ac diu responso non reddito: Hic, inquit, monstrato Mardonio. ut ei assisitebat Mardonius, pœnas tales dabit, quales illos decet. Caduceator hoc responso accepto, discessit. Xerxes Mardonio in Thessali relicto, ipse ad Hellepontum ire maturabat: intraq; 45. dies ad

Leonidæ
cædis uia
dicta.

Pestilentia
Xerxis co-
pias exci-
piti

traiectum peruenit, nullā propemodum partem copiarū du-
cens: quæ quocunq; ueniebant, & ad quoscunq; homines, eo-
rum direptis fructibus uescebantur. Vbi nihil fructuum re-
periebant, ipsa herba, ut è solo germinabat, nonnulli delibra-
tis corticibus, & strictis frondibus arborum, tam agrestium
quàm mansuetarum, nihil omninā relinquentes, hoc præ fa-
me facere coacti. Quos deinde pestilentia excipiens ac dy-
senteria, id est, tormina, inter uiam exstinguebant. Eorum
non multos Xerxes agrotos reliquit, iniungens ciuitatibus,
ut in quāq; ueniebat, uti illas curarent & pascerent: quosdā
etiam in Theffalia, & aliquot in Siri Pæonia, & in Mace-
donia: ubi sacrum Iouis currum, quem in Graciam tendēs,
reliquerat, reuersus non offendit. Eum Pæones Thracibus
cum dedissent, tamen repascenti Xerxi dixere, unā cū equis
interpascendum fuisse abactum à Thracibus, qui superiorā
Strymonis circa fontes incolerent. Quo in loco rex Bisal-
teorum, ac terræ Crestonica Thrac facinus eximium fecit,
Hic & se ualentem negauit Xerxi seruiturum: eoq; in edita
montis Rhodopæ abiit. & filius uetuit, ne aduersus Graciā
militarent. Illi patre contemptui habito, siue alioqui belli li-
bidine inspiciundi, militauere cum Xerxe. Qui, postquam
incolumes reuerterunt, omnibus pater (erant aut sex) ob eā
causam oculos effodit. Et illi quidem hanc mercedem acce-
perūt. Persæ autem, ubi citato itinere ad traiectum peruenē-
re, Hellespontum nauibus traiecere ad Abydum. Non enim
intentas iam rates inuenēre, sed tempestate dissolutas. Ibi co-
piosorem quàm in itinere com meatum adepti, nulla modes-
tia sese reficientes, ac mutatis aquis, permulti interibant ex
ijs, qui de exercitu superfuerant. Cæteri cum Xerxi Sardis
peruenēre. Narratur aut & aliter hæc res Xerxem, postea-
quam

quam Athenis profectus est ad oram super Strymonem, illic non amplius iter fecisse sed exercitu Hydarni permisso, quē ad Hellepontem deduceret, ipsum nauem Phœnissam conscendisse, ut in Asiam se reciperet: & dum cursum tenet ad Strymonia, ingenti uento fuisse exceptum: & eo uehementius tempestate uexatū, quod nauis referta uestitoribus erat, adeo quidē, ut super contabulationes essent frequentes Persæ, qui cum Xerxe uehebantur, Ibi metu percussus regem, cum clamore interrogasse gubernatorem, num qua salus eis esset? Et cum ille respondisset: Hæc, nulla admodum est, nisi horum tot nauigantium fiat aliqua exoneratio tunc Xerxem eo audito ita locutū Viri Persæ, nūc aliquis uestrūm declares si curam habere regis In uobis enim uidetur sita esse salus mea. Hæc ubi dixit Xerxes, illos eo adorato desiliisse in mare, atq; ita leuata naui, Xerxem incolumem in Asiam peruenisse. Et ubi primum in terram egressus est, hos egisse gubernatorem, quod regis quidem animam seruasset aurea corona donasse: quod autem multos Persarū perdidisset, decolasse. Hic aliter modus, qui narratur reuersionis Xerxis, haudquaquam fidem apud me habet, cum propter alia, tum propter obitum Persarum. Nam si id rege à gubernatore dictum est, tamen ex infinitis rationibus, uel ob hanc unam, cui repugnari non potest, negarim hoc regem fuisse facturū: quin potius Persas iussurū ē tabulatis in uentrem nauis descendere utiq; primores Persarum: & renuges Phœnices, nequaquā Persis numero pares, in mare deiecturū. Sed cum (ut dictū est superius) uinere pedestri cum reliquo exercitu in Asiam reuertisse Cuius rei id quoq; magno est testimonio, quod constat Xerxem cū rursus in Asiam resiperet se, Abdera peruenisse, adhibuisseq; conuiuio Ab-

deruas, & acinace aureo eos, ac tiara auro intexta donasse:
 & ut ipsi oppidani aiunt, illum postquam ex Athenis retrò
 fugit (quod apud me fide caret) illic primum zonâ resoluisse:
 adeo fuerat terrore correptus. Sunt autem sita Abdera ad
 Hellespontum, uel potius ad Strymonē, atq; ad litus, ex qua
 nauim ille conscendisse fertur. Græci posteaquā Andrū ex-
 pugnare nequeunt, conuersi in Carystum, uastato illorum
 agro, rediēre Salaminem. Ibi ante omnia dijs primitias sele-
 gerunt cū aliarum rerum, tum Phœnissarum triremiū tres:
 quarum una reportaretur apud Isthmum, quæ ad meā usq;
 memoriam extabat, altera apud Sumium, tertiā Aiæc illuc
 apud Salaminē. Secundo loco prædam inter se disperitiēre,
 ex qua primitias Delphos misere. Vnde statua effecta est lō-
 giudine cubitorum decem, truncam nauis partem manu su-
 stinens: eodem in loco stans, ubi Alexander Macedo aureus.
 Misit Delphos primitijs, Græci publicè deū percontati sunt
 nunquid perfectas & acceptas primitias accepissent? Qui-
 bus ille respondit, habere se quidem à Græcis alijs, uerū non
 ab Aeginetis: sed reposcere donum optimè nauatæ ad Sala-
 minem opere in pugna nauali. Id cum audissent Aeginetæ,
 aureas stellas tres dedicauerunt: quæ super malum nauis æ-
 reum stant apud angulum, proximi Cræsi craterem. Post
 disperitam prædam, Græci ad Isthmum nauigauerunt, da-
 turi præcipuum præmium Græcorum meritissimo, qui in
 hoc bello præclarissimè rem gessisset. Eò ubi peruentum est
 duces Græci in aram Neptuni suam quisq; sententiam scri-
 ptam detulere, quænam ex omnibus primum, & quem se-
 cundum iudicarent. In ea autem suum quisq; nomen inscri-
 psit, se illum qui præstantissimus extitisset, existimans: sed
 in secundis partibus Themistocli adiudicandis, plerique
 congru-

congruerunt. Ita cum singuli in primo loco singulos calculos haberent, in secundo Themistocles multò superior extitit. Et licet hanc rem Græci timore quodam supersederint indicare, in suam quisq; patriam reuelli, tamè Themistocles, & habitus est, & celebratus per uniuersam Græciam omnium Græcorum longè prudentissimus. Ipse, quia non fuisset honore affectus ab ijs, qui ad Salaminem dimicassent, ut honore afficeretur, Lacedæmonem se contulit. Eum Lacedæmonij, & splendide exceperunt, & magnifice honorauerunt. Et primas quidem partes rei bene geste Eurybiadæ, solertia uerò, ac dexteritatis Themistocli dederunt, & utriq; oleaginam coronam donarunt. Præterea hunc biga (quæ apud Spartam erat) præstantissima: laudatumq; uerbis amplissimis, trecenti ex primoribus Spartiatarum, qui equites uocantur, discedentem ad Tegeaticos usq; fines comitati sunt. Huc solum ex omnibus, quos nouimus, hominibus Spartiata abeuntem deduxerunt. Eidem, postquam ex Lacedæmone Athenas uenit, ibi Timodemus, unus ex inimicis eius, alioquin non è claris uiris, timore insaniens, crimini dabat itionem in Spartam: dicens illum Athenarum respectu, non sui, ab Lacedæmonijs honores affecutum. Et cū nō faceret finem talia dicendi, inquit ei Themistocles: O homo, ita res habet, neq; ego si Belbinitanus fore, sic à Spartanis honoratus fuisssem: neq; tu, etsi Atheniësis. Atq; hæc hæctenus. Artabazus Pharnacis, uir inter Persas cū antea illustris, tñ ex rebus Plataensibus factus illustrior, regē deducebat ijs sexaginta millibus, quæ Mardonius delegerat: quæ ubi traiectu tenus comitatus est, & iā esse in Asia sciuit, regressus circa Pallenem agebat, utpote Mardonio p Thessaliā, Macedoniāq; hybernāte, nec alias copias obire curāte. Nec è sua dignitate asistebat nō

diripere rebelles Potidaeas, in quos casu incidisset. Etenim Potidaea, postquam rex praeerat, & classis Persica à Salamine fugiens abiit è cōspectu, à Barbaris defecerant: mox alij quoq, ijs qui Pallenen incolebant rebellantibus. Tunc uerò Artabazus Potidaeam obsedit: suspicatus etiā Olynthios ab rege defecturos, & ipsos obsedit. Eā autem urbem tenebant Bottiaei, quae è sinu Thermaeo fuerant à Macedonibus ciecli. Hos Artabazus postquam obsidione cepit, in pauidem deductos trucidauit, urbemq, administrandam Cruebulo Toroneo tradidit à genere Chalcidensi, ita Chalcidenses Olynthā obtinere. Expugnata Olyntho Artabazus Potidaea obsidenda impensius incumberebat. Hoc faciens cū Timoxeno Scionaeorum duce de faciēda proditiōe transegit, incertum mihi quōnam modo ab initio. Neq, enim traditum.

Ad extremum ita actum est. Quoties exaratum libellū, aut Timoxenus ad Artabazum, aut Artabazus ad Timoxenum mittere uolebat, eū sagittae extremo inuoluebat: adaptatisq, desuper pennis ad locum, de quo conuenerat, sagittam emittebat. Sed Timoxenus, qui Potidaeam prodebat, proditiōis compertus est. Nam Artabazus ad conuentum locum sagittam dirigens, frustrante iactu humerū cuiusdam Potidaea percussit. Ad quem saucium turba (ut assalet in bello fieri) cum concurrisset, subito reuulsa sagitta, animaduertens libellum detulit ad magistratus. Aderat autem & ceterorum Pallenensium commilitum. Perlecto libello magistratus, & cognito proditiōis autore, non tamen censuerunt Timoxenum esse plectēdum, Scionaeae ciuitatis gratia: ne in posterū semper Scionaei pro proditoribus haberentur. Atq, hūc quidem in modū Timoxenus proditiōis manifestus fuit. Artabazus uerò tres iam menses obsidentem, ingens aestus maris excepit,

Litterarum per
Sagittā trans-
missio.

Artabazus more

excepit, & is diutius. Itaq; Barbari uidentes locum factum
 lacunofum, in Pallenen concesserunt. Quorum cum duæ
 partes permeassent illuuië, tres aliæ supererant: quas ubi per
 transissent, oportebat intrare Pallenen. Sed eas tanta maris
 aestuatio inuasit, quanta nunquam extiterat, ut indigenæ a-
 iunt, cum ea frequenter illic accidat. Eorum, qui nandi erant
 ignari, interiëre. Qui erant gnari, eos Potideatæ nauigijs ad
 porti, trucidauëre. Huius aestus, ac restagnationis, & cladis
 Persarum ferunt Potideatæ hinc causam extitisse: quod illi
 è Persis, qui sunt à mari oppressi, in templū Neptuni, & eius
 simulacrū, quod situm est in suburbijs, impië gesserant. Hæc
 fuisse causam illi uidentur uerè dicere. Eos qui superariëre
 Artabaxus in Thessaliam ad Mardonium duxit. Et cum ijs
 quidem, qui regem reduxerunt, ita est actum. Classarios au-
 tem Xerxis exercitus, qui super fuerat, ubi à Salamine fugi-
 ens attigit Asiam, rege cum alijs copijs è Chersonneso Abya-
 dum traducto, hyemauit apud Cumam. Idem primo statim
 uere Samum conuenit, ubi nonnullæ naues hyemauerant.
 Eius classis pleriq; nauigatores erant ex Persis, & Medis, du-
 cesq; superuenerant Mardones Bagæi, & Artayntes Artha-
 chæi filius. cuius patruelis Amitres ab eodem ascitus erat il-
 lorum collega. Hi utpote magnopere percussi, non audebāt
 occasum uersus procedere, ne unus quidem: sed apud Samū
 subsidentes Ioniam à rebellando prohibebant, trecentas na-
 ues cū Iadibus habentes, neq; expectantes fore, ut Græci in
 Ioniam irent: sed ut sua tutari contenti essent. ducta ex hoc cō-
 iectura, quod ipsos è Salamine fugientes non fuissent insecu-
 ti, sed libenter abscessissent. Atq; ut se uictos mari, ita longè
 superiorem terra Mardonium futurum arbitrabantur. Qui
 apud Samū erant, simul cōsultabant, si quid mali possent
 facere

Neptuni tem-
 plum apud Po-
 tidæatas.

facere hostibus, simul subausculabant, quoniam res Mardonij caderent. At Græcos excitabat, tum ueris aduentus, tum Mardonius in Thessalia agens. Et eorum quidem exercitus pedestris nondum cogebatur: naues autem in Aeginam ab-

Leutychildæ
genealogia.

Leutychildæ, qui fuit Menaris, qui fuit Gesilei, qui fuit Hippocratidæ, qui fuit Leutychildæ, q fuit Anaxilei, qui fuit Archidemi, qui fuit Anaxadridæ, qui fuit Theopompi, qui fuit Nicandri, qui fuit Charili, qui fuit Eunomi, qui fuit Polyde-
dis, qui fuit Prytanis, qui fuit Euryphontis, qui fuit Proclis, qui fuit Aristodemi, qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylly, qui fuit Herculis filius, ex altera ab regia fa-
milia. Horum omnes, qui prius commemorati sunt, præter duos post Leutychildem reges Sparta fuerunt. Atheniensium autem duce Xantippo Ariphronis filio, hac omni classe Aeginam profecta, adueniunt eo nuncij Ionum idem, qui nup-
ierant ad orandos Lacedæmonios, ut Ioniâ liberarent, quo-
rum onus fuit Herodotus Basilidis filius. septem ab initio, q

Stratæ Chiorum,

coniuuratione inter se facta de occidendo Stratæ Chiorum tyranno: postea conspiratione patefacta per unum eorum, qui rem detulerat, ceteri, qui sex erant, è Chio se subduxerunt, Spartamq contulerunt, & tunc Aeginam, oraturi Græcos, ut in Ioniâ nauigarent: agrèq exoratos Delon usq perdu-
xere. Nam ulteriora omnia Græcis formidolosa erant, tum locorum ignaris, tum plena hostium esse credentibus, & tan-
tundem abesse Samum, quantum Herculis calumnas. Con-
tingitq id rei, ut neq Barbari supra Samum Hesperum uer-
sus nauigare auderent, metu perterriti: neque Græci Chio-
rum rogatu aurores uersus ultra Delon. Ita timor medi-
um eorum tuebatur. Dum Græci nauigare in Delum,

Mar-

Mardonius, qui in hybernis ad Thessaliam erat, inde mouē
 misit ad oraculum quendam genere Europeanum, nomine Mu-
 rem, iubens, ut quantumtunc sibi liceret, persuaderet ad ora-
 culum consultandum: edocuitq; quid uellet ab oraculis sci-
 re. Quod autem fuerit, haud compertum habeo, non enim
 memoratur. Opinor nihil aliud, quàm de rebus praesentibus
 fuisse. Constat hunc Murem in Lebadiam uenisse: & merce-
 de corrupto quodam indigena ad Trophonium descendisse
 & ad Abas Phocensium, & illinc ad oraculum, quinetiam
 prius Thebas adisse. Ibiq; tum Apollinem Ismenium consu-
 luisse, quod illic, quemadmodum in Olympia, fas est in tem-
 plis sciscitari oracula: tum quodam non Thebano, sed ho-
 spite pecunia corrupto in delubro Amphiarai obdormisse.
 Ideo autem nemini Thebano licet eo in loco uaticinium es-
 se, quod cum Amphiaras optionem eis dedisset, utrum mal-
 lent uate uiri se, an auxiliatore. Thebani sibi auxiliatorem
 eum maluerunt. Ea propter ne fas est ulli Thebano illic ob-
 dormiscere. Tunc autem maximum exitisse miraculum, ut
 à Thebanis mihi narratur: Murem Europeanum peruestiga-
 tis omnibus oraculis, isse etiam ad fanum Apollinis Ptoi. Vo-
 catur autem id fanum ita: sed ipsorum Thebanorum est, si-
 tum supra paludem Copaidem, ante montem, proxime ur-
 bem Acraphiam. Ad hoc templum postquàm peruenit, is qui
 Mus appellaretur, secutos cum tris uiros publicè delectos ad
 describenda ea, quae homini responderentur. Et statim anti-
 stitem Barbara lingua usum: & qui eos subsequerentur stus-
 puisse, audientes Barbaram linguam pro Graeca. Cumq; ne-
 scirent quid in praesenti negotio ageret. Murem Europeanum
 pugillares ab eis, quos ferebant abstulisse & in illis ea, quae
 diceretur à propheta, exatasse, idq; ut dicebat, lingua Caria:

Amphiarai
oraculum.

Acraphia
oppidum.

& ubi

& ubi illa scripisset, digressum in Thessaliam abiisse. Et
 Mardonius intelligēs quid dicerent, nunciū dehinc Athenas
 mittit Alexandrū Macedonem Amyntæ filiū: tū quia in eū
 propensi erant Persæ (quippe cuius sororem Gygæā Amyn-
 tæ filiam in matrimonio habebat Bubares Persa, ex qua ge-
 nuit Amyntam in Asia, cui materni ferentem nomen, cui ab
 rege Phrygiæ data est incolenda urbs Alabanda) tum quia
 Alexandrum Mardonius audiebat ipsorum esse hospitem;
 ac de ipsis bene meritum, mittendum duxit, hac præcipuè ra-
 tione arbitratum se conciliaturum sibi Athenienses, populū,
 & multum, & strenuum esse audiens, & qui cladis Persicæ
 in mari acceptæ præcipuus autor extitisset. Quibus sibi con-
 ciliatis spem concipiebat facile potiundi maris, prout etiam
 contigisset. Nam terrestribus copiis longè sibi superior esse
 iudebatur. Ita colligebat suas res fore superiores rebus Græ-
 corū. Cui fortassis oracula illa reddita suadebant, ut Athe-
 niensem sibi socium ascisceret. His obtemperans, Alexandrū
 hunc mittebat septimum à Perdicca, qui Perdiccas Macedo-
 num tyrannidem obtinuit hunc in modū: Tres fratres à Te-
 meno oriundi, Gauanes, Aëropus, Perdiccas ex Argo in Illy-
 rios profugerunt & ex Illyris transgressi, superiorem Macē-
 doniam, peruenierunt ad urbem Lebæam. Ibi se ad mercenā-
 riam operam regi locauerunt, unus quidem equis, alter uerò
 bobus, minimus aut natus minutis pecoribus pascendis. Erāt
 autem priscorum hominum tyrannides in re nummaria e-
 xiles, non solum populares facultates, adeo ipsi regi sua u-
 xor coquebat cibaria. Hæc cum animaduertisset panē pueri
 Perdiccæ mercenarij dū coqueretur, effici duplū quàm erat,
 idq; semper contingere, indicauit marito. Ille re audita ilicō
 ingressus est, ut ostentū cerneret, quonam modo quid maius
 exiret-

Perdiccæ tyrā
 nidiæ origo.

extresceret. Moxq̃ accitis mercenarijs, ut à sua domo discederent, imperauit. Et cum illi dicerent, ita demum se abscedere iustum esse, ubi mercedem acceperissent, tunc rex mercedem nominari audiens hunc, inquit, solem ostendens, in deũ conuulsiuosus, dignam uobis mercedem reddo. Immeabat autem in aedes per fumarium sol. Hoc audientes maiores natu Gauanes, & Aëropus, steterunt attoniti. At adolescens, accipimus rex quæ dat prælocutus, gladioq̃ (nam gladiũ gerebat) circumscripsit in pauimento domus solem: circumscriptumq̃ cum iter in sinum suum hausisset, abiit cum ceteris. Quis autem esset, id quod faciebat puer, & quod data ceteris illorum assensu accipiebat minimus natus, renunciarit quidam essefforum regi. Hoc audito rex ira percitus equites, ad eos interimendos mittit. Est autem in ea regione amnis, cui tanquam liberatori immolant posteri illorum, qui ab Argo erant. Hic amnis posteaquam eum Temenida transierant, ita uehemens effectus est, ut ab equitibus transiri nequirit. Temenida in aliam Macedonia plagam transgressi, habitauerunt propè hortos qui ferebantur esse Mida Gordio geniti. Quibus in hortis sua sponte nascuntur rosæ sexagenũ foliorũ fragrantiori odore quàm ceteræ: & in quibus (ut fertur à Macedonibus) Silenus fuit exceptus. Super eos situs est mōs nomine Bērmus, per hyemem inaccessus. Hinc egressi, postquam eam plagam obtinuerunt Temenida, ceteram Macedoniam subegerunt. Ab hoc Perdicca hunc in modum Alexander oriundus est: Amynta filius fuit Alexander, Amyntas Alceta: pater Alceta fuit Aëropus, Aëropi Philippus, Philippi Argæus, huius Perdicca, qui parauit imperium. Ita Amyntæ fuit Alexander filius: qui ubi Athenas uenit, à Mardonio missus, ita uerba fecit: Viri Athenienses, Mardonius

Sol pro mēsa
cedo.

Rosæ sexagē
nam foliorũ

donius

Mardonij po-
sultata.

donius, hæc inquit : Nuncius mihi ab rege uenit in hæc uer-
bat. Atheniensibus iniurias, quas mihi insulerunt, omnes re-
mitto. Nunc autem Mardonio ita facito: Suam eis regionem
reddito: præterea aliam pro suo arbitratu eligant, suâq; li-
bertate potiantur. Quinetiam eorum templa, si mecû sœdus
inire uolent, omnia quæ ego incendi, restituito. Hic nuncius,
cû mihi allatus sit, necesse habeo hæc exequi, nisi p uos stete-
rit. Ego uerò hæc uobis ducò dicēda: quid insaniis bellū re-
gi inferentes, quem nec unq̃ superare, nec semper resistere po-
teritis? Nostis enim Xerxis & copias & facta: auditis quoq;
nunc de exercitu, qui mecû est, quē si superaueritis atq; uice-
ritis (cuius quidem nulla uobis si sapitis spes est) alius multò
maior aderit. Nolite igitur æqui parādo uos regi, priuari so-
la uestro, & pro uobisipsis assidue discurrere: imò potius his
molestijs uos explicare, cû adsit uobis pulcherrima explicādī
facultas, quod ab rege prouocati, ut societatem belli nobiscū
ineatis, circa dolum, & fraudem liberati eritis. Hæc me inf-

Alexandri ad-
hortatio.

sit Arhemēs apud uos Mardonius dicere. Ego uerò de mea
in uos beneuolentia nihil cōmemorabo. Neq; enim nunc pri-
mum eam cognouistis. Obsecro tamen, ut Mardonio morem
geratis, quos animaduerto nō semper ualidos fore ad geren-
dum cum Xerxe bellum: quales si animaduerteterem esse, ne-
quaq; huc cû his mandatis uenissem. Quippe regis uires su-
pra hominē sunt, & manus prælonga. Quod nisi properè as-
sentiamini magna pollicentibus, quippe ex æquo sœdus face-
re uolentibus, timeo uestram uicem, qui ex omnibus socijs, &
maximè in uia habitatis; & soli semper præcipuam cladem
accipitis, possidentes terram inter diuersas acies positam.
Itaq; inducīt in hoc animum, quod magnopere est ē uestra
dignitate, qum rex magnus uobis Græcorū solis iniurias re-

Longæ regum
manus.

mittens;

audirens, cupiat effici amicus. Hæc Alexander. Quem Athenas euntem ad inducendos in Barbari societatem Athenienses, cum audissent Lacedæmonij, id ne fieret uehementer extimuerunt, reminiscetes oraculorum fatale esse, ut ipsi cum cæteris Doriensibus à Peloponneso eijcerentur à Medis pariter & Atheniensibus. Ideoq; sine mora mittendos illos censuere legatos. Et sanè contigit, ut concioni adessent Lacedæmonij. Extraxerunt enim Athenienses tempus, probè scièntes fore ut Lacedæmonij audirent uenientem à Barbaro nuncium ad societatem contrahendam.

Quare de industria id fecere ad declarandam Lacedæmonij sententiam suam. Vbi dicendi finem fecit Alexander, excipientes nuncij Spartanorum ita locuti sunt: Nos uerò misere Lacedæmonij oratum uos, ne quid noui in Græciam agatis: neq; uerba, quæ afferuntur à Barbaro admittatis, quod neq; iustum sit ullo modo, neq; decorum cum alijs Græcis, tum præcipuè uobis, idq; multis de causis. Vos enim hoc bellum excitastis etiam nobis inuitis, & propter imperium uestrum est decertatum, quod certamen nunc in uniuersam Græciam emanauit: cuius totius uos præcipui autores fuistis, & Græcis causa seruitutis, res nullo pacto toleranda: cum præsertim constet, Athenienses semper & iam inde à præseis temporibus uindicasse permultos homines in libertatem: & tristè quidem conditionem uestram dolemus, quod iam bis prouentu frugum fraudati estis, & iam domibus quæ dirutæ sunt caretis. Quo nomine Lacedæmonij uobis ac cæteri socij spondent se uxores uestras & omnia ad bellum inutilia proximè domesticos suos, quoad bellum hoc stabitis, alituros. Neq; uerò uos Alexander Macedo seducat, commendans Mardonij orationem. Facit quod ei faciendum est,

P P

quippe

Athenien-
sum respō-
sum.

quippe qui tyrannus tyranno operam praestat. Sed non idem
vestra facere interest, si rectè sapiis, qui scitis nihil Barba-
ris esse, neq; fidum, neq; uerum. Hæc cum nunciij dixissent,
Athenienses Alexandro ita responderunt: Et ipsi cognitum
habemus hoc, uires Medorum etiam atq; etiam maiores esse
quàm nostras, ut id nihil intersit exprobrare nobis. Attamē
in tutāda lib. etate eatenus resistemus, quatenus ualebimus.
Vt autem societatem cum Barbaro contrahamus, neq; tū
persuadere tentes, neq; nos: si tu tentaueris, persuadēbimur.
Tu uerò renuncia Mardonio Athenienses dicere quoad so-
eodem itinere meabit, quò nunc me at, consq; se nunquam
cum Xerxe societatem inituros, sed se protegendo propulsa-
tuos cum fretos ope deorum atq; heroum, quorum ille ni-
hil pensi habens, & templa, & simulachra incēdit. Tu quoq;
posthac cum istiusmodi oratione ne committas, ut Athenis
uidearis, neūc per speciem emolumentorum infanda nos fa-
cere suadeas. Nolumus enim te ingrātū quippiam ab Atheni-
ensibus pati, quibus & hospes & amicus es. Hæc Alexan-
dro responderunt: nuncijs autem Spartiatarum illa. Lace-
dæmonios uereri ne fœdus ineamus cum Barbaro, sanē hū-
manum est, neq; hoc uerentes eos turpē est uenisse, quibus
mens Atheniensium inexplorata esset: quoniam neq; tantum
auri usq; gentium est, neq; regio ulla specie & bonitate ita
praestans, ut nos uelimus eius adipiscendæ gratia, cum Mē-
dis feniendo Graciam in seruitutem redigere. Quod ne fa-
ciamus etsi uelimus, multa & magna nos adhortantur, Pri-
mum atq; idem maximum, quod deorum aedes effigiesq; in-
censæ pariter & obrutæ sunt, quas nos in primis ultum ire
necesse est potius, quàm cum ijs fœderari, qui ista fecerunt.
Deinde quòd sumus Graci eiusdem & sanguinis & linguae,
quorum & sana & sacrificia communia sunt, & mores as-
similes,

similes, quorum proditores fieri Athenienses, non bene haberet. Itaque si nesciebatis, nunc ita accipiat, dum uel unus Atheniensium supererit, nunquam nos conuenturos esse cum Kerxe. Vestram tamen erga nos prouidentiam, quod consulitis nobis domo carentibus, ita ut domesticos nostros alere uelit, gratam habemus. Quod uestrum quidem beneficium cumulatam est: nos tamen ita tolerabimus, ut nihil uobis molestiae afferamus. Quod cum ita sit, copias primo quoque tempore emittendas citate. Nam ut nos coniectamus, non diu differet Barbarus ingredi regionem nostram: sed simulatque acceperit nuncium nos nihil eorum esse facturos, quae sperauit, aderit. Qui antequam adsit in Attica, tempus est nos in Boeotiam auxilio ire.

Pp

HE

HERODO- TI HALICARNAS- SEI HISTORIARVM

Liber IX.

Qui inscribitur

CALLIOPE,

Mardonius
Athenas
proficisci-
tur.

OC ab Atheniensibus reddito responso, Le-
cedamonij Spartam reuenterunt. Mardonius
posteaquam regressus ad eum Alexander
Atheniensium responsa indicauit, profectus
è Thessalia citato agmine Athenas ire contendit, quacumq;
iter faciebat, illinc uiros ad bellum sumens, Thessalis duci-
bus: quos adeò non pœnitebat eorum, quæ hætenus egerant
ut etiam multò studiosius Persam inducerent. E quib. Tho-
rax Larissæus & Xerxem effugientem deduxerat, & tunc
Mardonium propalam deducebat in Graciã. Mardonium
ubi cū exercitu Thebas peruenit, Thebani cū offendissent,
suadendo non sinebant progredi longius, quòd negarent il-
lum locum ponendis castris opportuniorem esse, quàm illū,
ubi subsidens consequeretur, ut omnem Graciam sine præ-
lio subigeret. Arduum enim esse etiam uniuersis hominibus,
uti subigere Græcos inter se conuenientes: quod & antea co-
gnouissent. Si uerò feceris (dicebant) quod nos suademus, oc-
cupabis nullo negotio ualidissima quæq; illorum consilia.
Mitte pecuniam ad eos qui præpotentes sunt in ciuitatibus.
Missa pecunia Graciam ad factionem rediges. Hinc eos,
qui

qui tecum non sentient, ad motis copijs, facile expugnabis. Hæc Thebani suadebant, quib. ille obtemperandum nõ putavit, partim animi fastu, partim acri quadã libidine Athenas iterum occupandi, præsertim sperans incensis per insulas ignibus declaraturum se regi Sardibus agentì, Athenas ab ipso teneri. Igitur in Atticam profectus, cum illic Athenienses ne tunc quidem inuenisset, sed plerosq; eorum in classe ad Salaminem esse audiret, urbem cepit desertã decimo mense quàm fuerat iterum à rege capta. Eò postquàm uenit, mittit ad Salaminem Murichidem quendam Hellepontium, cum eisdem mandatis quæ Alexander Macedo pertulisset. Mittebat autem eadem mandata, gnarus ille quidem non beneuolo erga ipsum animo esse Athenienses: sed sperans contumaciam deposituros, tanquam subacta omni Attica regione, & sub ipsius imperio posita. Hæc de causa Murichidem misit in Salaminem. Is ubi in senatum uenit, Mardonij mandata exposuit. E' senatoribus Lycidas senectiam dixit, satius uideri sibi esse, ut ea quæ Murichides apud senatum diceret, ipsi accepta ad populum referrent. Hæc ille dicebat, sius quod pecuniã à Mardonio accepisset siue quod id ei probaretur. Quòd si multaq; audire Athenienses, tamq; qui ex concilio, quàm qui extra concilium erant indignè ferentes, Lycidam circumsteterunt, lapidibusq; interemerunt. Lycidas la-
rant. Hellepontium uerò Murichidem dimiserunt illæsum, peditas.

Excitato de Lycida apud Salaminem rumore, & cognito, quod gestum erat, Atheniensium uxores alia aliam exhortantes, atq; prehendentes ultrò domum Lycidæ adire, hominisq; uxorem ac liberos lapidauerunt. Hunc in modum Athenienses in Salaminem transferunt. Quam diu ipsi co-

Athenien-
sium lega-
tio ad La-
cedæmo-
nem.

pias è Peloponneso uenturas sibi auxilio expectabant, tam-
diu hostes in Attica habuere statina. At ubi & socij tardius
segniusq; agunt & Mardonias aduentans iam esse in Bœo-
tia audiebatur, ita supportatis omnibus rebus, & ipsi in Sa-
laminem traiecerunt, nunciosq; in Lacedæmonem miserunt
conquestum de Lacedæmonijs, qui neglectui haberent Ban-
barum esse Atticam ingressum, neq; cum ipsis ei in Bœotidâ
occurrissent: tum admonitum eorum quæ sibi, si ad eum de-
ficere uellent, Mardonius spondidisset: tum prædictum, nisi
præsidio ipsis essent, se aliquod per semet remedium inuen-
turos. Agebant autem per id tempus Lacedæmonij solennia
quæ uocantur Hyacinthia, quæ festa dei celebrare plurimi
faciebant. Adhæc, murum sibi in Isthmo extruebant, qui id
pinnas acceperat. Ad hos posteaquam nuncij Athniensium
Lacedæmonem uenerunt, ducentes secum Megarensium ac
Plataensium legatos, Ephoris aditis, ita locuti sunt: Athe-
nienses ad hæc nos referenda miserunt: Regem Medorum
tum nostram nobis regionem reddere uelle, tum societatem
nobiscum æquis conditionibus inire citra fraudem & dolû,
tum aliam regionem nostræ addere, quam ipsi nostro arbi-
trio optauerimus. Nos tamen pudore Græci nominis, & pro
magno flagitio ducentes prodere Græciam, annuere nolle,
sed recusare, quâuis iniuria affectos à Græcis, ac proditos.
Qui, etsi non ignoremus conducibilius esse nobis societate
inire cum Persa quâ bellum gerere: tamen sponte nostra so-
cietatem non inibimus. Et hæc quidem nostra sunt (quæ in
Græcos præstamus) officia. At uos qui tunc in omnem me-
tum deueneratis, ne pacisceremur cum Persa, posteaquam
compertam habuistis sententiam nostram, nequaquam pro-
plendi Græciam, & murum quæ in Isthmo inædificatis ab-
soluistis,

soluistis, nullam habetis Atheniensium rationem. Et cum conueneritis nobiscum de occurrendo Persæ ad Bootiam, desertos exiistis, pro nihilo ducentes Barbarum Atticam esse ingressum. Itaque uobis Athenienses in præsens usque succensent quod non estis officio functi. Quod superest, ut primo quoque tempore nobiscum copias mittatis, iubent quo Barbarum in Attica quoniã in Boetia defecimus, excipiamus nostra in terra: ubi campus Thriasius appositissimus erit ad dimicandum. Hæc ubi accepere Ephori, responsum in die posterum distulerunt. Postero die in alterum, idque in decem dies fecerunt, diem de die extrahentes: intra quod tempus uniuersi Peloponneses magno studio incumbentes, Isthmum muro includere, ad finemque perduxere. nec possum dicere causam cur illi tantopere solliciti fuerint, cum Alexander Macedo Athenas pergebat, ne Athenienses Medorum partes sequerentur: nunc autem nihil aliud curarint, quam ut sibi Isthmus inædificaretur, putantes se non amplius quicquam Atheniensibus indigere. At sub aduentum Alexandri in Atticam muro (quem extruebant) nondum perfecto, Persas uerementem extimescebant. Tandem et responsum, et exitus fuit huiusmodi: Prædie quam iam ultimum concilium fieret, quidam Tegeata nomine Chileus, apud Lacedæmonios maxima inter hospites potentia, cum audisset ab Ephoris omnia quæ Athenienses dixissent, his uerbis eos allocutus est. Uro se habet uiri Ephori, si Athenienses non sentiunt nobiscum, sed cum Barbaro, quamuis ualido muro sit Isthmus ædificatus, tamen magnæ fores patefactæ sunt Barbaro in Peloponnesum. Quare prius audiat, quam aliquid decernant quod cladem Græcia adferat. Hoc Chileus consilium dedit. Quod in animum admittentes Ephori, confestim ni-

hil collocati cum nuncijs, qui à ciuitatibus uenerant, quinque milia Spartiatarum cum adhuc nox esset, dimiserunt, praeposito eis Pausania Embroti filio. Qua praefectura erat quidem Plistarchi Leonida geniti. Sed cum is puer esset, Pausanias praefectus est: qui eius patruelis erat, & idem tutor. Nam Cleombrotus Anaxandridae filius, pater Pausaniae iam non supererat, non diu post, quam copias quae murrum extruebant in Isthmo reduxerat, uita functus. Reduxerat autem ab Isthmo copias Cleombrotus ob eam causam, quod ipsi inter sacrificandum aduersus Persam, sol in caelo obscuratus esset. Elegit autem Pausanias sibi collegam Eurysthenem Doris filium suum gentilem. His copijs à Sparta cum Pausania profectis nuncijs de illarum profectiōe ignari, ubi dies illuxit, Ephoros adeunt, habentes in animo abiire in suam quique urbem. Vbi adierunt, ita uerba fecere: Vos quidem Lacedaemonij desidentes hic Hyacinthia agitis, at luditis socijs proditis. Athenienses uero, ut à uobis laesi ob penuriam sociorum, ita ut poterunt cum Persa transigent. Soluta autem societate uobiscum, palam est nos, si regis fuerimus socij, militiae comites futuros, in quamcunque regionem nos illi educant. Inde uos discetis quidnam uobis ex ea res sit euentura. Haec locutis nuncijs, Ephori iureiurando interposuo, dixere se copias putare in Orestio esse, tendentes aduersum peregrinos. Peregrinos enim Barbaros appellabant. Hoc illi non intelligentes, quid diceretur, sciscitabantur. Sciscitantium rem omnem edocli atque stupefacti, quam celerrime abiire ad illos insequendos, & cum ijs 5000. finitimorum Lacedaemoniorum delecta. His Isthmum uersus ire maturantibus, Argiui, ubi primum audire copias à Sparta cum Pausania profectas, praekonem quem optimum è diurnis cursoribus

inueni.

Sol obscuratus.
Buryana.
Aet.

inueniunt in Atticam mittunt ad Mardonium: qui uideli-
cet antea receperunt se futuros impedimēto, quò minus Spar-
tata egredereur. Præco ubi Athenas peruenit, Mardoni,
inquit, miserunt me Argiui nunciatum, ubi inuentum ē La-
cedæmone esse progressam, seque ne illa progredereur, præ-
stare nequisse. Ad hæc tu bonum consilium adhibe. Hoc il-
le locutus, retrò abscessit. Quo audito, Mardonius iam non
fidebat amplius perstare in Attica: ubi ideo hæctenus inmo-
ratus fuerat, quod audire cuperet, ac scire, ab Atheniensio-
bus quid ageretur, neque populans, neque ledens Atticum
agrum, assidue sperans fore, ut secum illi paciscerentur.
Quod ubi desperauit re comperta, priusquam Pausanias cū
copijs isthmū egredereur, subduxit exercitum incensus A. Athenarum
themis, si quid aut murorum, aut adium priuatarum, sacra- incendium
rumque extahat, eo omni diruto, atque obruto: Ideo autem ex-
cedendum sibi putauit, quod neque adequitabilis esset Attica
regio: neque, si ipse malè pugnasset, euadi poterat, nisi per an-
gustias, ubi à paucis transitu prohiberi posset. Statuit igitur
recedere illinc Thebas, tūm urbem amicam, tūm regionem
equitibus opportunam. Profec̃to illinc Mardonio, cū iā iter
facienti, perfertur nuncius properans, alium exercitum mil-
le Lacedæmoniorum Megara iter habere. Eo audito, con-
sultabat, si quo pacto hos primum posset excipere. Itaque con-
uersum exercitum ducebat Megara, præmisso equitatu, qui
omnem oram Megaridem incurfaret. Hucusque Europa ad
solem occidentē uersus longissimè processit, hæc Persica ex-
peditio. Post hæc nuncius ad Mardonium uenit, Græcos in
Isthmo coactos esse, ita retrocessit per Deceleam. Magistra-
tus enim Thebani accolæ Asopiorum accersierant, qui Mar-
doniū in Sphendakias, et illinc in Tanagrā duces itineris de-
duxerunt.

duxerunt. In Tanagra noctem moratus Mardonius, postea die in agri Thebani Scolon transfusus tramitibus peruenit: ibi Thebanorum rura tametsi Medicas partes fouentium vastauit: non illorum odio, sed ingenti necessitate adactus, quod uellet, tum castra communire, tum si sibi in acie non cederet, ex sententia effugium coniparare. Exporteuit autem castra sua ab Erythraeis secundum Elysias Plateensi tenus agro, iuxta flumen Asopum muro communita: sed non pro magnitudine castrorum, uerum per singulas fronte ter dena stadia habenti. Hoc in opere Barbaris occupatis, Attaginus Phrynonis filius Thebanus, conuiuio magnifice apparato Mardonium ipsum, & Persarum honoratissimos quinquaginta inuitauit. Fiebat autem cena Thebis. Inuitati illi hominem sunt secuti. Cetera quae referam, ex Theopandro accepi, homine quidem Orchomenio. sed Orchomeni inter primos honesto: qui se quoque aiebat ad hanc cenam ab Attagino inuitatum cum quinquaginta Thebanis, nec utrosque seorsum discubuisse, sed in singulis lectis alternos, Persam, & Thebanum. Secundum cenam cum potioni daretur opera, Persam, qui eodem toro recumbebat, Graece ipsum interrogasse cuius esset: se uero respondisse Orchomenium esse: tum illum dixisse: Quoniam tu mihi mensa consors, & libaminum effectus es, uolo tibi relinquere sententia mea monumentum, ut ipse quoque praescius huius rei quid tibi consulere. Cernis hos Persas in conuiuium acceptos, & copias quae ad flumen in castris relictæ sunt. Horum omnium paruo post tempore pauculos cernes superfluit. Et inter dicendum multas lachrymas Persam effudisse: admiratumque se oratione, ad illum dixisse: Nonne hæc Mardonio expedit dicere, & ijs Persis, qui secundum eum in ha-

nore sunt? Et illum subiecisse, Hospes, quicquid ex Deo fieri oportet id homini inuitabile est. Nam ne credibilia quādam dicentibus credere quisquam uult. Hoc permulti Persarum cum sciamus, tamen Mardonium sequimur illigati necessitate. Est enim hoc in hominibus acerbissimum, cum quā multum sapit, minimè potentem esse. Hæc ego ex Orchomenio Thersandro audiebam, & ideo ipsum hæc statim alijs enarrasse prius, quā prælum ad Plataeas factum est. Mardonio in Boeotio statua habenti, adduxerunt copias ceteri circa Græci, qui cum Medis sentiebant, & ad Athenas congregati sunt præter Phocenses. Nam illi uehementer partibus Medorum studebant, non tamen uoluntarij, sed coacti. Idem non multis post diebus quā Thebas ætūm est, & ipsi aduenere mille armati, duce Harmocyda inter populares spectatissimo. Eos Mardonius ubi Thebas peruenere, missis equitibus iussit seorsum in campo subsidere: quod cum fecissent, protinus affuit uniuersus equitatus. Unde postea rumor exercitui Græcorum, qui cum Medis erant, persuasit Phocenses ab equitatu iaculis confodi: quimetiam per ipsos Phocenses idem diuulgatum est, quos tunc dux suus Harmocycles his uerbis adhortabatur: O Phocenses palam est hos homines certè nos neci destinasse, accusatos (ut opinor) à Theffalis. Quare unumquemq; uestrū oportet egregium uirum esse, potius quā dedentes nos sceleratissima morte trucidari. Ipsi quoq; intelligāt se Barbaros esse inter Græcos, quibus mortem intulerunt. His suos Harmocycles hortabatur. Quos ubi conclusere equites, inuehebantur tanquā ad eos occidendos, telis intentis ueluti emissuri: nonnulliq; emisserunt. Phocenses ex aduerso stantes facto orbe quoque persus cū sese opponerēt, ibi equites digressi retrò abiere incertum

Sapientes non
esse potentes.
acerbum est.

certum

cetum an ad hos interficiendos rogatu Theſſalorum ierint equites : & poſteaquam animaduertuerunt eos ad defendendum ſe conuertere, ueriti ne ipſi uulnerarentur, ita retrò abſceſſerunt, tanquam à Mardonio iuſſi, experiri uoluerint, nūquid illi præſtātia haberent. Poſt abſceſſum equitatus miſſo ad eos præcone, Mardonius ita inquit : Bono eſtote Phocēſes animo : uiros enim uos eſſe dediſtis ſpecimen, non tales, quales ego audieram. Quo magis alacri animo tolerate hoc bellum. Non enim aut me beneficijs, aut regem uincetis. *Haſtenus, quæ circa Phocēſes ſunt geſta. Lacedæmonijs, ubi ad iſthmum uenere, illic caſtra communire. Quod audientes cæteri Peloponnēſes, utiq; ij, quibus meliora cor di erant, cernentesq; Spartiatis egredi uolentes, indignum ſe putauerunt, à Lacedæmonijs ſe in exeundo ſuperari. Itaq; cum pulchrè litatum eſſet, cuncti ex iſthmo proſecti ſunt, & in Eleuſinem peruenerunt. Vbi cum pulchra etiam fuiſſent exta, ire perrexerunt. Quibus Athenienſes è Salamine proſecti, in Eleuſine admixti ſunt. Illi poſtquam ad Erythras Boætiæ uenēre, cognito Barbaros ad Aſopum caſtra habere: inito de hac re concilio, è regione tetenderunt ſub Cithæronis radicibus. In quos Mardonius, quod in campum non deſcenderent, omnem immittit equitatum, cui præerat Maſiſtius, à Græcis Maciſtus dictus, uir apud Perſas inchyſus, Nyſæo equo inſidens, aureo freno, & alijs inſignibus eximie ornato. Equites ubi promouere ad Græcos, per turmas egreſſi, multum detrimenti inferebant, ſceminas eos cōpellando. Erant fortè Megarenſes ea parte collocati, qua parte nulla alia magis oppugnari, nullaq; magis ab equis adiri poterat. Hac impreſſione equitum Megarenſes quia premebantur, mittunt ad duces Græcorum præconem, qui ita*

ita cum uenit, uerba fecit: Megarenſes aiunt, uiri ſocij, non ſoli excipiendis hoſtibus impares ſumus: qui tenemus eandem, in qua collocati ſumus à principio, ſtationem. Ibi haſtæ, ſtenus, tametiſi ægrè, tamen ſtrenuè, fortiterq; reſiſtimus. Nunc niſi alios nobis ſubſtituatis, ſciote nos ab acie diſceſſe ſuros. Hæc ubi præco renunciavit, Pauſanias expediri fecit Græcos, ſi qui alij ultrò ad locum irent, ut Megarenſibus ſuccederent. Recuſantibus cæteris, Athenienſes ſuſcepere hoc munus, uidelicet, eorum trecenti delecti: quibus præerat Olympiodorus, Lamponis filius. Hi fuere, qui præ omnibus Græcis ad Erythras caſtra habentibus inſtructi ſucceſſere, ſagittarijs ſibi aſſumptis. Qui cum aliquandiu pugnaſſent, hic fuit pugnae exitus: impreſſionem faciente per turmas equitatu, equus, Maſiſtij ut erat præ alijs emi-nens, ſagitta per latus ictus eſt: quo dolore in pedes erectus, Maſiſtrum excuſſit. Collapſum conſeſſim Athenienſes circumſiſtunt, equo prehenſo, hominemq; ſeſe deſenſurum interimunt, cum aliquandiu non potuiſſent. Ita enim fuerat armatus, quod, ſcilicet, intus gerebat thoracem, aureis ſquamis conſectum, deſuper Phœniceum paludamentum. Eius thoracem cum ferirent, non prius aliquid proferunt, quam quidam re animaduerſa illum percufſit in oculo. Ita Maſiſtijus collapſus interiit, quæ res latebat alios equites. Non enim cum aut ab equo cadentem uiderant, aut occumbentem. At ne tùm quidem, cùm ſe recipiebant, quod actum erat cognouere: ſed poſtquam conſtitere, quia nemo ipsis imperabat, ſtatim deſiderauerunt ducem: cognitoq; (quod geſtum erat) mutuo ſe adhortari, omnes in hoſtem equos admiſere, ut mortuum eriperent. Eos conſpicati non iam turmatim, ſed uniuerſos pariter irruere, cæterum exerci-

tum inelamauerunt. Dum omnis peditatus auxilio ueniebat, interea cietur acce praelium de cadauere. At ubi praesidio uenire copia, non amplius perstitere equites: ita nec mortuum eripere poterant, & alios super illum e suis amiserunt. Digressi illinc duo circiter stadia, consultantes quid facto opus esset, decreuere sibi carentibus praefecto eundem ad Mardonium. Vbi in castra rediere, ingens luctus, cum omnem exercitum, tum uero Mardonium cepit extincti Masistii uiri secundum Mardonium honoratissimi, tam apud Persas, quam apud regem: ita ut eiulatus eorum omnem Bœotiam peruasit, & seipsum, & equos, & iumenta totonderint. Et Barbari quidem suo more Masistium defunctum honorabant: Graeci autem postquam equitatum inuadentium exceperunt, & exceptum repulere, multo sunt audaciores effecti, & ante omnia cadauer plaustro impositum per stationes circumtulerrunt. Erat autem spectaculo digna proceritatis, ac formae gratia. Quod ideo faciebant, quia cuncti relictis stationibus ad intuentum Masistium pergebant. Dehinc consuetum ad Plataeas descendendum, quod sibi Plataeensis ager multo esset opportunior habendis castris quam Erythraeus, cum propter alia tum propter aquandi commoditatem. Vbi uisum est in eum locum, & ad fontem Gargaphium, qui ibidem est, satius abire, & dispositis stationibus illic habere castra, sumptis armis abierunt per radices Citharonis secundum Hasias in agrum Plataensem. Eo cum peruenire, stationes nationatim communierunt, proxime fontem Gargaphium, & fanum Androcratis herois, per non editos tumulos, & locum planum. Ibi in distinguendis nationibus magna sane altercatio exiit inter Tegeatas, & Athenienses, utrosque se dignos, qui alterum cornu tenerent arbitrantem.

& sua facinora præclara, tum recentia, tum prisca referen-
 tes. Dicebant his uerbis Tegeatæ: Hoc nos semper dignè
 honore à socijs omnibus habui sumus, quotiescunq; à Pelo-
 ponnesibus communiter in externas peregrinationes itum
 est, & proximè, & quondam iam inde, ex quo Heraclidæ
 post mortem Eurysthei sunt conati in Peloponnesum redi-
 re: quo tempore hanc dignitatem affecuti sumus, ob hanc
 rem gestam: Posteaquam cum Achæis, & Ionibus, qui tunc
 Peloponnesum incolebant, nos auxiliarij in isthmum profe-
 cti consedimus aduersus eos, q; redire conabantur, tunc Hyl-
 lus orationem habuit, non expedire, ut uterq; exercitus con-
 fligendo periclitaretur: sed ut alijs quiescentibus secum sin-
 gulari certamine dimicaret is, quem Peloponneses iudica-
 rent, è suo exercitu præstantissimum. Accepta conditione Pe-
 loponneses fœdus in hæc uerba percusserunt: Si uincet Hyl-
 lus Peloponnesium ducem, ut Heraclidæ in paterna reuer-
 rantur: sin uictus fuerit, retrò Heraclidæ cedant, & exerci-
 tum abducant, neue per annos centum de redeundo in Pe-
 loponnesum agitent. Omnibus socijs ad eam rem uolunta-
 rijs, electus est dux, atque idem rex noster Echenus, Eropi
 filius, Phegeos nepos, qui singulari congressus certamine
 Hylhum interemit. Ex quo facto nos cum alia decora inter
 Peloponneses affecuti sumus, quæ adhuc obtinemus: tum
 hoc ut alteri cornu præessemus, quoties cõmuniter itur in ex-
 peditionē. Et uobis quidē Lacedæmonij nō aduersamur, sed
 optionē cedimus utri cornu p̄esse malitis. Alteri uerò cornu
 ut præsimus nobis uedicamus, quemadmodū fecimus ad hoc
 tēpus etiā citra hoc factū, quod narrauiimus, Atheniensibus
 digniores, qui hanc dignitatem obtineamus: quippe quī
 præ

Achæ. & Tegea-
 tarum de loci
 dignitate al-
 tercatio.

prosperè, & multa uobiscum, uiri Spartiatae, certamina decertauimus, & multa cum alijs. Quo fit, ut equius sit nos alterum cornu tenere, quàm Athenienses, à quibus non tales gestae res sunt, quales à nobis, neque recentes neque uetustae. Hae Tegeatae. Ad quae hunc in modum respondere Athenienses: Etsi scimus has copias pugnandi cum Barbaro, non altera candi gratia esse contractas, tamen quoniàm Tegeata referre cōstituit praeclara facinora, tum uetusta, tum noua, quae per omne tēpus utriq; fecerūt: necesse habemus, & nos exponere apud uos, unde nobis patriū sit, q̄ semper egregij fuimus, esse primos potius, quàm Arcadibus. Heraclidas, quorū ducem isti apud isthmum se pradicant interfecisse, nos soli excepimus, eiection prius ab omnibus Gracis, quos illi Mycaenora feruitutem fugientes adibant: & Eurysithei iniuriam unā cū eisdem pugnando propulsauius, uictoriaq; potiti sumus de ijs, qui tum Peloponnesum tenebant. Praeterea Argiuos, quā aduersus Thebas cum Polynice militauerāt, uita defunctos, & insepultos, ducta in Cadmeos expeditione à nobis receptos fuisse dicimus, & in nostra terra apud Eleusinē humanatos. Iam uerò nostrū praeclarum facinus extat in Amazonidas: quae à flumine Thermodonte aliquando in nostrā terrā excurrere. Ac ne in heroum quidem laboribus, qui ad Troiā bellauerunt, fuimus in postremis. Sed nihil admodum pertinet horū facere mentionē. Etenim siue, qui tūc egregij fuēre, nunc instrenui sunt, siue tunc instrenui, nunc egregij sunt, satis sit de rebus priscis haec dixisse. Vt nulla res aliae à nobis gestae sint, quae multae, & praeclarissimae sunt, si ab ullis alijs Gracis, certē ob rē in Marathone à nobis gestā digni sumus qui hoc decus, & alia insuper obtineamus: qui soli Gracora p nos cū Persa dimicauimus, & rē tantā aggressi uictores euasimus,

Athen. in Marathone uictoria.

uasimus sex & quadraginta nationibus superatis Quo solo nomine digni sumus, ut hunc loci honorem consequamur. Verum non decet hac rerum conditione de loci conditione contendere: ubicunq; & iuxta quoscunq; uobis Lacedæmoniū uidebitur, appositissimum nos stare, illuc euntes obtemperabimus. Vbicunq; loci non collocati fuerimus, conabimur strenui existere: itaq; educite nos tāquam obtemperaturos. Hac cum pro sua porte dixissent Athenienses, cunctus Lacedæmoniorum exercitus succlamauit digniores, qui cornu tenerent Athenienses quā Arcades. Ita Athenienses Tegeatis superiores habuere cornu, mox hunc in modum instructi sunt, & qui superuenēre Græcorum, & qui à principio uenerant. Dextrum cornu tenebant Lacedæmoniorum decem millia, quorum quinq; millia erant Spartiatarū, quos custodiebant leuiter armata triginta quinq; millia seruorū, septenis seruis circa singulos Spartiatas collocatis. Applicauerant sibi Spartiata, & honoris, & uirtutis ergo, Tegeatas numero mille & quingentos armatos. Secundum hos stabant Corinthiorum quinq; millia, præter hos inueniebātur apud Pausaniam stantes trecenti Potidæatæ eorum, qui erant ex Pallene. Iuxta hos stabant Arcadum Orchomaniotum sexcenti iuxta hos Sicyontum tria millia. Hos sequebātur Epidauriorum octingenti, super hos locati erant Træcenij mille. Iuxta Træcenios totidem Lepræatæ. Post hos Mycenæorum, & Tyrinthiorum 400. Secundum hos mille Philiasij: dehinc Hermionēses 300. Iuxta Hermionem Eretrienſium & Styreorū 600. Iuxta hos Chalcidensiu 400. Post hos Apratiatarum 500. Post eos Leucadiotum & Anactoriorum 800. Hos sequebantur Pallenensium, qui sunt

ex Cephalenia, ducenti. Post hos instructi Arginetarū 500.
 iuxta hos Megarensium tria millia, quos sequebantur Plataensium sexcenti. Vltimi & ijdem primi stabant Athenienses, leuū tenentes cornu, octo millia, duce Aristide, Lysimachi filio. Hi omnes, præter eos qui septem circa singulos Spartanos stabant, fuerunt numero triginta octo millia & septingenti, omnes grauis armaturæ aduersus Barbarum contracti. Leuiter uerò armati, triginta quinque millia, septē
 . circa singulos Spartiatis collocati, unusquisq; ad pugnam
 dum instructus. Circa ceteros Lacedæmonios ac Græcos
 singuli fermē leuiter armati numero triginta quatuor millia quingenti. Summa totius leuis armaturæ, quæ pugnare
 posset, sexaginta millia quingenti. Totus autē Græcus exercitus, qui ad Plateas conuenit pugne aptus, tam leuis, quam
 grauis armaturæ, fuit centum, octo millia ducenti. Sed numerum centum decem expleuere Thespenses, qui aderant
 ad mille & octingentos qui nec ipsi arma habebant. Et hi quidem Græci ad flumen Asopum castra distributi communerant. Barbari uerò qui cum Mardonio erant, postea
 quam Masissium luxerunt, cognito Græcos apud Plateas esse, & ipsi ad Asopum, qui illac fluit, è regione sunt à Mardonio collocati, aduersus Lacedæmonios Persæ, qui numero antecedeabant, eorum acies, quæ multæ erant usq; ad Tegeatas opponebantur. ita ut quod robustissimum in exercitu erat, id omne contra Lacedæmonios: quod infirmus, id contra Tegeatas esse. Hæc faciebat Mardonius Thebanorum indicio atq; admonitu. Iuxta Persas idem collocauit Medos, ut ex aduerso essent Corinthijs & Potidæatis, & Orchomenijs, & Sicyonijs. Post Medos collocauit Bæstrios ex aduerso Epidauriorum, & Traxeniorum, & Lepræ
 tarum

Græcorū
 ad Plateas
 exercitus
 summa.

Persæ ad
 Plateam
 copiarum
 ordo.

tarum, ac Tyrinithiorum. Mycenæorumq; & Phliasiorum. Secundum Bæstrios collocavit Indos ex aduerso Hermionensium, & Eretricorum, Styreorumq; & Chalcidensium. Post Indos statuit Sacas oppositos Ampraciatis, & Anaclorijis. & Leucadijs, & Pallenensibus, & Aeginetis. Post Sacas posuit, ex aduerso Atheniensium, Plataeensiumq; ac Megarensium, Bæotios, & Locros, & Melienses. & Thessalos, & mille Phocensium. Non enim Phocenses omnes à partibus Medorum stabant, sed eorum nonnulli cum Græcis sentiebant apud Parnasum deprehensi, & illic uexabant uastabantq; Mardonij copias pariter & Græcorum, qui cum illo erant. Contra Atheniensis item posuit Macedonas, Thessaliaq; accolæ. Hæ nationes à Mardonio in aciem instructæ erant maximè celebres, maximèq; insignes, & præcipuè mentione dignæ nec non cæterarum quoq; gentium uirium memoratu digni cum aliarum, tum Thrygum, Mysorum, Thracû, Pæonum. Quinetiam Aethiopum & Aegyptiorû, qui Hermotybies & Calasiries nominantur, gladio cincti: qui soli sunt ex Aegyptijs pugnaces, à Mardonio, cum adhuc esset in Phalero, è nauibus, in quibus hi nautigantes erant, in terram translati. Non. n. cum pedestribus copijs. quæ cû Xerxe Athenas ierant, Aegyptij censi fuerant. Barbarorum, ut etiam superius ostensum est trecenta millia fuere. Græcorum uerò Mardonij auxiliariorû nemo numerum (neq; enim numerati fuerunt) nouit. Vt autem coniectura colligilicet, ad quinquaginta millia fuisse coniecta. Tot fuere ex aduerso instructi pedites. Equitatus uerò seorsum erat collocatus: ita dispositi nationatim, manipulatimq; utriq; postero die sacrificauerunt. Apud Græcos haruspex erat Tisamenus, Antiochi filius, Is. n. hûc exercitû uates comitabatur, Hæ-

leus quidem, & ex genere Iamidaeorum Chytiades, sed à Lacedæmonijs ciuitate donatus. Nam consultantī uaticiniū apud Delphos de prole, respondit Pythia quinq; ipsum maximas palmas è certaminibus reportaturum. Oraculo non intellecto, Tisamenus gymnasijs operam dabat, tanquam gymnicas uictorias adepturus Cumq; se exerceat ad quinque certamina, in uno dum currit Olympia, uenit in contentionem uictoriæ cum Hieronymo Andrio Lacedæmonij interpretantes non ad gymnica certamina spectare Tisameni oraculum, sed ad bellica, conabantur cum mercede condutere, ut unā cum Heraclidis bellorū dux regibus foret. Hic animaduertens Spartiatis plurimi facere ipsius amicitiam, abnuibat: quod negaret se alio precio id facturum, quā si Spartiatam se ciuem facerent, omnia iura ciuitatis imperantes. Id Spartiatæ cum audissent ab initio ferentes indignè, oraculum missum fecerunt. Tandem imminente hoc ingenti Persici exercitus metu annuebant, impertireq; homini uolebant. Eos ille immutatos intelligens, negare iam se eo solo esse contentum: sed oportere fratrem suum Hegiam etiam fieri Spartiatam, eadem conditione, qua & ipse fieret. Hoc dicens imitabatur, ut coniectare licet, Melampodem, regnum pariter & ciuitatem deposcens. Etenim Melampūs cum ab Argiuis mercede conduceretur è Pylo, ad compefcendum morbum furoris mulierum Argiuarum, deposcebat pro mercede dimidium regni Aecusantibus id Argiuis atq; digressis, cum plures è mulieribus inscirent, ita obtemperantes quod Melampūs poposcerat daturi. reuerterūt. Ibī ille cernens hos esse immutatos, plura optauit, negans se indulturum quæ uellent: nisi & fratri suo Bianti tertiam partem regni donassent. Argiui in arcum redacti, hoc quoq;

quoque annuerunt. Ita Spartiatae Tisameno, quo maiorem in modum egebant, prorsus assenserunt, & concessu istorum Tisamenus Heleus, Spartiata effectus, quinque maxima certamina ex oraculo illis obtinuit. Hi duo ex omnibus hominibus soli sunt à Spartiatis ciuitate donati. Quinque autem certamina hæc fuere. Vnum & id primum hoc, quod pugnatum est ad plateas Alterum, quod in Tegea cum Tegeatis atque Argiis. Tertiū quod in Dipæensibus cum vniuersis Arcadibus, præter Mancineos Quartum quod cum Messenijs ad Isthmū. Vitimum, quod in Tanagra cum Atheniensibus & Argiuis. Hoc ultimum consummauit quinque certamina. Tisamenus igitur Spartiatarum iūc ductor, uaticinatus est Græcis in agro Plataensi, Et apud Græcos quidem pulchre litatum est, si se defenderent, non si Asopum transgressi pugnam inciperent. Mardonio autem incipiendæ pugnae audio non extitère pulchra exca nisi & ipse sese defenderet. Nam is quoque Græcis sacrificijs utebatur, haruspicem habens Hegesistratum Heleum, & Telliadeorum præstantissimum. Hunc ante ea tempora Spartiata cum cepissent, in umcula coniecerant morte affecturi, ut à quo multa intoleranda perpesi fuissent. Hegesistratus in calamitate positus, ut pro anima sollicitus, & qui ante mortem multa ac tristitia foret passus, rem perpetravit fide maiorem. Nam ut erat lignis atque ferratis soleis uinctus, ferramento quodam positus, cō festum excogitauit opus omnium (quæ nos nouimus) animosissimum. Commensus qua ratione reliquū pedis educeretur, præcidit sibi calcem Hoc actō cum ab excubitoribus obseruaretur, subruto muro profugit Tegeam uersus, noctu iter faciēs, interdiu syluis se abdebat atque immorās, ut trinoctio Te-

Tisamen
certamina.

geam perueniret, Lacedæmonijs eum passim perscrutantibus, admirantibusq; magnoperè hominis audaciam, cuius dimidiatū pedē iacentē cernebant, ipsum non inuenire possent. Ita Hegesistratus Lacedæmonijs elapsus, in Tegeam, quæ per id tempus non erat pacata Lacedæmonijs, transfugit. Sanato uulnere, & ligneo pede afficto, ex professo Lacedæmonijs, hostis exiit. Sed non ad postremum ei protractum, in Lacedæmonios odium profuit. Nam in Zacyntho cum uaticinaretur, ab his captus atq; interemptus est. Verū hic Hegesistrati interitus posterior rebus Plataensibus fuit, Tunc autem is à Mardonio non exigua summa conductus, cupide sacrificabat, tum in Lacedæmonios odio, tum lucri gratia. Cum igitur exta non essent pulchra ad pugnam committendam, neq; ipsis Persis, neq; Græcis, qui cum illis erant (habebant enim & Græci suū baruspicem quendam Leucadium Hippomachum) cumq; dilaberentur multi Græci, suasisit Mardonio Timogenides Harpyi filius, Thebanus, ut exitus Cithæronis custodiendos curaret, quod diceret asiduè Græcos ad hostem quotidie transire, seq; complures deprehendisse. Iam dies octo abierant positus è regione castris, cum ille Mardonio hoc consilio dedit. Mardonius admoneri se probè intelligens, primis tenebris equitatū mittit ad ingressus Cithæronis, qui Plataas ferunt: quæ Bæcij tria capita Athenienses capita quercus appellāt. Equites missi non frustra peruenēre. Nacti enim ingredientia capum quingenta iumenta, quæ commeatum è Peloponneso ad exercitū subuehebant, diripiunt: & eos, qui iumenta sequebantur immisericorditer trucidant, neq; iumentis, neque hominibus parcentes. In quibus occidendis posteaquam satis

Hegesistra
ti interitus,

Tria capita,
Capita quercus.

tis sunt grassati, cum cæteris quæ eripuerant, ad Mardonium
 sunt & ad exercitum reuersi. Post hanc rem gestam biduum
 assumptum est, neutris pugnam laceßere uolentibus. Nam
 etsi Asopo tenus Barbari processerant irritandi Græcos gra-
 tia, neutri tamen sibi transeundum statuebant. Equitatus
 modo Mardonij progrediebatur, & Græcos molestia affi-
 ciebat: quia Thebani in amorem Medorum uehementer
 propensi, ferebant alacriter bellum, & assidue prouehaban-
 tur usque ad prælium. Deinde excipientes Persæ pariter ac
 Medi, præcipue præclara facinora edebant. His amplius ad
 decem usque dies nihil est actum. Vbi undecimus dies illuxit
 cum & Græci multo plures efficerentur ad Plataeas castris
 è regione positis, & Mardonius stationem grauaretur, ibi
 uenere in colloquium Mardonius Gobryis & Artabazus,
 Pharmacis filius, uir apud Xerxem inter paucos Persarum
 uirtutis expertæ. Quorum consultantum hæc fuere senten-
 tiæ: Artabazi quidem expediens esse contractis quamprimū
 copijs ire ad mœnia Thebana, quò multum rei frumenta-
 riæ ipsis, multumque pabuli iumentis compararent, atque ibi
 confidentes per ociū rem conficerent, uidelicet cum multū
 auri, tum signati tum non signati haberent, multum etiam
 argenti ac poculorum, ne parcerent illis, sed ea ad Græcos
 mitterent, eos præcipue qui ciuitatibus præsiderent. Fore
 enim, ut illi suam traderent libertatem, neque oportere pu-
 gnandi adire discrimē. Eadem Thebanorum quæ illis senten-
 tia erat, tanquam aliquid ultra hoc prospicientis. Mar-
 donij autem sententia ferocior pertinaciorque, & nullo
 modo cedens: quippe opinantis meliorem suum esse,
 quam Græcorum exercitum: Satius primo quoque tem-
 pore configere, quam committeere, ut plures, quam

Artabazus
 & Mardo-
 nij de ine-
 undo præ-
 lio.

coacti erant Græci, cogerentur. Hegesistrati uerò auspiciâ
 ualere sinere, nec eis uim offerre: sed Persarum more serua-
 to, debere confluere, Mardonio ita opus factô esse censenti,
 nemo contradicebat. Qui ubi sententia sua uicit, accitis co-
 hortium præfectis, & qui secum erant ducibus Græcorum
 (penes eum namq; erat summa imperij, non penes Artaba-
 rum) percontabatur, num quod oraculum scirent de Persis
 tanquam perituris in Græcia. Silentiis euocatis, partim
 quòd ignorarent oracula, partim quòd haud tutum puta-
 rent proferre quod scirent, inquit ipse Mardonius: Quomô-
 dos aut nihil nostis, aut promere non audetis, ego rem pro-
 feram, ut bene cognitam habens: Est oraculum Persis fata-
 le esse, ut in Græciam profecti diripiât templum, quod Del-
 phis est, utq; direpto templo omnes intereât. Quocirca cum
 hoc sciamus, neq; diripere conabimur, neq; adhibimus tem-
 plum, itaq; interitum deuitabimus. Quo nomine quicunq;ue
 uestrum bene Persis uolunt, uoluptatem capiant, tanquam
 Persis Græcos superaturis. Hæc locutus secundo loco signâ
 dedit, ut omnia appararent, & corpora curarent, ueluti sub
 lucis exortum prælio futuro. Oraculum autem, quod ad
 Persas aiebat spectare Mardonius, id ego scio non Persis
 redditum esse sed Illyrijs, & Encheleorum copijs. Quod au-
 tem de hoc prælio redditum est à Bacide, id uerò hoc fuit:

Gramineis ripis Asopi ac Thermodontis,
 Barbaricæ Græci acies clamore coibunt.
 Hic multi occumbent defuncti munere uitæ,
 Quando sagittiferis aderit lux ultima Medis.

Hæc ego. atque alia his similia è Musæo noui ad
 Persas spectauisse. Fluuius autem Thermodon Tana-
 gran, ac Glisantem interfluit. In sequenti nocte, quâ Mardo-
 nius

nus de oraculis interrogauit, exhortatusq; suos est, excubito-
 res dispositi fuere. Eius noctis cum multum processisset,
 conticiniumq; in exercitu esset, & tempus concubium, tunc
 Alexāder, Amyntæ filius, dux & idem rex Macedonum, ad
 excubias Atheniensem adequitauit, petijtq; ut cum ducibus
 colloqueretur. Id audientes excubitores, plerique remanse-
 runt: nonnulli ad duces concurrerunt: quibus aditis, inqui-
 unt, quendam equo aduectum esse è castris Medorum: quĩ
 nihil aliud proloqueretur, nisi nominatim appellans Athe-
 niensem duces uelle se in colloquium illorum uenire. Du-
 ces hoc audito, confestim ad locum excubiarum secuti sunt.
 Quos Alexander ubi uenere, his uerbis allocutus est: Viri
 Athenienses, hæc ego uobis uerba deposito trado, ne cui ef-
 feratis, nisi Pausamæ: ne ob id me perditum eatis. Quod
 haudquaquam dicerem, nisi cum uniuersa Græcia sollicitus
 essem: quippe qui uetusta origine Græcus sum, nec uellem ui-
 dere Græciam pro libera seruientem. Itaq; uos certiores fa-
 cio, Mardonium, atq; exercitum litare non posse: alioqui o-
 lim iam conflicturum.. Is nunc sacrificia ualere sinere con-
 stituit. & ubi primum illuxerit uobiscum confligere, extime-
 scens admodum (quantum ego conijcio) ne plures ad copias
 uestras accedant. Ad hæc parati estote. Quod si differret
 Mardonius, nec cōmitteret certamen, uos perseuerate hic ma-
 nere: paucos enim dies eis suppeditat cōmeatus. Sin hoc bel-
 lū uobis ex sententia finietur, debebit aliquis uestrum remis-
 nisci mei: meaq; libertatis: qui Græcorum causa, re adeo tes-
 merariā, libenter tamen feci, ut ad uos consiliū Mardonij de-
 ferrē: ne Barbari ex improviso uos adorirētur. Ego aut sum
 Alexander Macedo, Hæc locutus Alexander, ad exercitum

Alexander ad
 Athenienses.

se recepit, ad suamq; stationem. Duces Atheniensium ad cornu dextrum profecti, quæ ab Alexandro audierant, Pausania retulere. Hac ratione Pausanias in exercitum Persarum adductis: Quoniam inquit, sub auroram prælium fiet, expedit uos Athenienses stare in acie aduersus. Persas uobis cognitos, ut qui cum Medis in Marathone pugnaſtis: nos uerò, qui eorum sumus in experti, atq; ignari (nemo enim Spartiata Medorum periculum fecit) contra uobis oppositos Bæotios, & Theſſalos: quorum sumus experti, horum Græcorum gratia. Itaque opus est, sumptis armis uos in hoc dextrum, nos in sinistrum cornu transire. Ad hæc ita respondere Athenienses: Nobis quoque olim iam inde ab initio, posteaquam aspeximus Persas aduersus nos esse instructos, fuit in animo istud dicere, quod uos dicere occupaſtis: sed uerebatur, ne non grata esset uobis oratio. Nunc quandoquidem ipsi fecistis huius rei mentionem, & nobis iucunda oratio est, parati sumus istud exequi. Vbi hoc utrisque complacitum est, & loca permutauerunt, sub auroram rem aduertentes Bæotij ad Mardonium detulerunt. Ea audita Mardonius extemplo, & ipse conatus est Persas contra Lacedæmonios transferre. Pausanias hoc fieri intelligens, nec latere factum suum, rursus in dextrum cornu Spartiatas reducit. At ubi Mardonius, & ipse suos in sinistru duxit, & acies pristino in loco stetere, misso caduceatore ad Spartiatas, Mardonius ita inquit: Lacedæmonij, uos uerò fama fert omnium (qui istic sunt) esse præstantissimos: qui neq; è bello fugiatis, neq; ordines deferatis: perstantes, aut interficiatis hostes aut ipsi occumbatis. Horum nihil admodu ueri est. Quippe antequam manus conserantur, nos cernimus fugientes,

Pausania, exercitus ordo.

Mardonij in Laodæmonibus, obiurgatio.

gentes, aciemq; deferentes: & relegato Atheniensibus periculo, consistentem ex aduerso nostrorum seruatorū quod neuiquam est factum præstantium uirorum. Ex quo plurimū de nobis nos fefellit opinio, quos expectabamus ex nominis gloria missuros uestra sponte caduceatorem nos prouocatum, quod cum solis Persis, tanquam huic rei sufficientes pugnare uelletis. At nihil tale inuenimus, quale ferebatur: sed potius esse uos metu perterritos. Nunc igitur, quoniam ipsi non occupastis hoc dicere, occupamus. Ut quandoquidem uos inter Græcos præstantissimi esse existimamini, & nos inter Barbaros, dimicemus totidem, utrique numero. Etsi uideatur, ut cæteri quoque itidem, & illi postmodū pugnent, Sin hoc non uideatur, sed satis esse, nos solos decernere, nos soli decernamus, & utri è nobis uicerint, ij totum exercitum uicisse censeantur. Hæc fatus caduceator, cum aliquandiu expectassent, nemine quippiam respondente, retrò abiit, & rem Mardonio retulit. Ille maiorem in modum latatus, & frigida uictoria elatus equitatum in Græcos immisit. Equites in Græcos inuecti, omnem illorum exercitum perturbabant, iaculis, sagittisq; ineffentes. Qui cum essent equites sagittarij, cominus pugnare insueti, fontem Gargaphium unde cunctus Græcorum aquabatur exercitus, confuderunt, obstruxeruntq;. Eum iuxta fontem soli Lacedæmonij stationem habebant: cæteri Græci, ut quiq; stationes habebāt, procul illinc aberant. Erat quidam Asopus in propinquo: sed aquari ex eo ab equitibus, missilibusq; prohibiti, ita ad fontem itabant. Hunc in modum aqua exercitus exutus cum esset, & ab equitatu perturbaretur, duces Græcorū tum his, cum alijs de causis frequētes ad Pausaniā in dextrū cornu

Gargaphius
fons.

cornu ueniunt. Qui etsi tales essent rerum status, tamen ob id præcipuè angebantur, quòd iam re-frumentaria deficiebantur, cum ipsorum serui in Peloponnesum missi frumentatum, intercluderentur ab equitatu, quo minus ad castra reuerterentur. De hoc deliberantibus ducibus usum est, si Persæ eo die supersederent committere prælium, esse eundem in insulam, quæ ab Asopo, & à fonte Gargaphio, ubi castra habebant, decem stadijs abest ante oppidum Plataensem sita in continente, hunc in modum: Fluius supernè è Cithærone delabens in campum diuortia facit: rursusq; intercapedine trium ferme stadiorum sua fluenta commiscet. Huic insulæ nomen est Oeroe: quam Asopi filiam esse, in ligena aiunt. In hunc locum Græci transire decreuerant, ut & affatim aquæ ad usum haberent, neq; ab equitatu, sicuti cum ex aduerso erant, infestarentur. Et decreuerunt transire nocte secunda uigilia, ne ipsos proficiscentes conspiciatis Persis, insequente equitatu, in tumultum uenirent. Quin etiam cum ad eum locum uentû esset, ubi Asopi filia Oeroe diuortio aquarum è Cithærone cingitur, mitterent sub noctem dimidium copiarum in Cithæronem, ad recipiendâ seruitia, quæ frumentatum concesserant. Erant enim illa in Cithærone interclusa. Hæc ubi statuerunt, totum illius diè incessente equitatu immensum laborem pertulerunt. Sub exitum diè digressis equitibus ea noctis hora, qua de abeundo conuenerat, plerique sumptis utensilibus abscesserunt, non habentes in animo, quem ad locum ut irent, conuenerant. Nonnulli, ut moueri ceptum est, iter Plataensem ad urbem intendunt, cupidi equitatum effugere, in templumq; Iunonis fugiendo perueniunt, quod situm est ante urbem, à fonte Gar-

Oeroe insula.

Iunonis sem-
plum.

Gargaphio uiginti stadijs distans. Quò ubi peruenere, positis pro templo armis, circa templum ipsum castra posuere. Hos Pausanias cernens ab exercitu digressos, præcipit, & ipse Lacedæmonijs, ut sumptis armis irent, quàm ceteri præcederent, ratus illos tendere ad locum constitutum. Ibi ad obtemperandum Pausania ceteri præfelli parati cum essent, Amompharetus Poliada tribunnus cohortis Pitaneorum negare se fugituum peregrinos, nec ultrò dedecoraturum esse Spartam. quinetiam mirari id, quod fieri cerneret, quippe & colloquio superiori interfuisset. Pausanias aut, & Euryanax, cum indignè ferentes, non parere sibi illum, tum indignius cohortem Pitaneam relictum iri tribuno repugnante, quod erat futurum, si ipsi eos missos faceret, gratia exequenda ea, quæ cum alijs Græcis constituissent: hoc reputantes substituerunt cum Laconicis copijs conabanturque, persuadere homini non id factum opus esse: & alij quidem hortabantur solum Amompharetum à Lacedæmonijs, ac Tegeatis relinquere Athenienses autem hoc sibi faciendum putarunt, ut ubi collocati erant, ibi persisterent, intelligentes Lacedæmoniorum ingenia aliud sentientium, aliud dicentium. Itaque ubi exercitus mouere cepit, equitem ex suis miserunt speculatum, nunquid Spartiata tentarent abire, & abire prorsus in animo haberent, sciscitantumque à Pausania quidnam facere oporteret. Præco ubi peruenit ad Lacedæmonios, cernit in loco instructos, eorumque primores tendere ad rixas. Hortantibus enim Amompharetum Euryanacte, & Pausania ne Lacedæmonios, qui soli remanebant, in periculum traheret: nec dum persuadentibus, donec uenit est ad iurgia interuenit præco Atheniensis, Amomphareto inter altercandum sumere ambabus manibus saxum.

et illud ante pedes Pausaniae ponente, ac dicente, se illo calculo sententiae suae calculū dare, non fugiendos esse peregrinos, appellans Barbaros. Eum Pausanias insanum, nec potentem mentis uocans, ad praekonem Atheniensium, quae iussus erat percontantem respondit, ut illis referret praesentem rerum suarum statum, obsecrans eos ad sese uenirent, et de discessu eadē, quae ipsi agerent. Pracone ad Athenienses reuerso, hos inter se altercantes aurora deprehendit. Ad id tempus Pausanias moratus, dato signo ceteros omnes Lacedaemonios Tegeatis sequentibus per edita abduxit, ratus Amompharetum non deserturum alios, prout et contigit. Horum iunere rursus instructa acie Athenienses iere. et quia Lacedaemonij praerupta occupauerant, et Citharonis radices, metu equitatus ipsi deorsum ad campum deflexere. Amompharetus non credens ausurum ipsos relinquere Pausaniam, circuire eos, qui manebant ne desererent ordinem. At ubi ij qui cum Pausania erant, iam abibant, tunc ratus est disciplina militari se deferi sumptis armis cohortem suam lento gradu ducere ad agmen, quod decem circiter stadia progressum ad amnem Meloentem, in loco, qui dicitur Argiopijs, ubi situm est templum Cereris Eleusinae substitit: opperiens Amomphareti cohortem, eo consilio, ut si Amompharetus cum sua cohorte non discederet loco, in quo instructa erat, sed in eo persisteret, retrò ad hominem suppetias iret. Itaque et Amompharetus cum suis ad ceteros peruenit, et omnis Barbarorum equitatus ingruerat, agens pro sua consuetudine. Nam cum inspexisset locum, ubi superioribus diebus habuerant Graeci castra, uacuum, admissis equis assidue insequi pergens, illos assequutus urgebat. Mardonius quoque cognito hostium nocturno

Eturmo abitu. inspectoq; loco deserto, accitis Thorace Larissaeo, & fratribus eius Eurypylo, & Thrasydio, inquit: Filij Aleuei, quidnam dicetis adhuc, cum hac deserta cernatis à Lacedaemonijs, quos negabatis uos finitimi ex acie fugere, sed uiros summos esse in re bellica, qui & primi, ut omnes uis dimus, locum in acie immutauerunt, & nunc proxima nocte se fuga proripuerunt? Proripuerunt autem, quia necesse eis erat cum his praelio decernere, qui non falsò sunt hominum praestantissimi quo facto nullius esse se precij inter Gracos, & ipsos nullius precij uiros, ostenderunt. Ceterum uobis Persarum inexpertis, sanè quàm ignoscebam laudantibus istos uobis expertos. Artabazum autem uehementius admirabar formidare Lacedaemonios, & prae formidine sententiam dicere ignauissimam. expedire ex his castris nos in urbem Thebanorum concedere obsidendos. Quam sententiam rex antea aliunde quàm ex me audiet. Sed de hoc aliàs dicetur. Nunc autem istis ita facientibus nò est remittendum, sed instandum, donec intercepti nobis dent poenas eorum, quæ in Persas perpetrarunt. Hæc locutus, Persas Asopo transmissos cursim ducit contra Gracorum agmen, tanquam fugam capeissentium. Lacedaemoniosq; solos, ac Tegeatas animaduvertebat. Nam Athenienses transuersis tramitibus subterprærupta in planum digressos non cernebat, Ceteri Barbarorum agminū præfecti Persas mouentes ad Gracos insequendos conspicati, & ipsi signis cuncti insequuntur, pro se quisq; maturantes incompòsite, & nullo ordine uia ingressi. Et illi quidem uociferatione, ac tumultu instabant Gracis, tanquàm excepturi. Pausanias autem, ubi equitatu premi cepit, equitem ad Athenienses mittit, qui hæc diceret: Viri Athenienses,

Thorax Larissaeus.

Barbarorum uociferatio.

nienfes,

nienſes, propoſita dimicatione maxima, ut aut libera Græcia ſit, aut ſeruituti obnoxia, proditi ſumus à ſocijs noctu elapſis, & nos Lacedæmoniꝝ, & uos Athenienſes. Quod reliquum eſt, ita nobis uidetur eſſe faciendum, ut quàm ſtrenuiſſimè poſſumus noſmetipſos deſenſantes, mutuò ſimus auxilio. Si in uos priores impetum dediffet equitatus, è noſtra dignitate erat, & Tegeatarum, qui nobiſcum Græciam nò prodiderunt, ſubſidio uobis uenire. Nunc, quoniam totus in nos equitatus contendit, debetis uos ad partem maximè laborantem ſuppetias ferre. Quod ſi uobis aliquo diſcrimine occupatis, fas non eſt ſubſidio uenire, ſaltem hoc gratificamini nobis, ut ſagittarios mittatis, qui uos agnoſcimus longè omniũ (qui in hoc bello ſunt) promptiſſimos eſſe ad nos exaudiendos. Hæc ubi audiere Athenienſes, cū mouerēt ad ferendā ſtrenuè opẽ, & iā aduentarent, ibi in eos ij Græci, q̃ partes regias ſequebantur, ex aduerſo inſtructi inuadunt. Quo factū eſt, ut Athenienſes ijs urgentibus auxilium ferre nò poſſent, ægrè admodum id ferentes. Ira deſtituti Lacedæmoniꝝ, numero cū leui armatura quinquaginta millia & Tegeatæ numero tria millia (hi enim nuſq̃ ab Lacedæmoniꝝ dirimebātur) ſacrificauerunt tanq̃ cōſlicturi cū Mardonio, præſentibusq̃ copijs: & cū litare non potuiſſent, multi eorū interea cadebant, multò plures uulnerabantur. Conſertis enim gerris, Perſæ ingentē uim ſagittarū emiſerunt, adeò inſtanter, ut laborantibus Spartiatis, & quia litare nò poterāt, reſpiciens ad templum Iunonis Plataenſium Pausanias, imploraueritq̃ deam, obſecraueritq̃, ne ſpes ſua ipſos omninò fruſtraretur. Adhuc eo deam his uerbis inuocante, Tegeatæ prius exurgentes in Barbaros tendunt: ſtatimq̃ poſt Pauſa-

Getris Perſica.

nia preces sacrificantibus Lacedæmonijs exta pulchra extin-
dere. qui aliquantò post & ipsi in Persas eunt. Persæ omis-
sus arcubus ex aduerso steterunt. Ad quorum gerra, primū pu-
gna atrox commissa est iuxta ipsum Ceteris templum, eaq̃
pertinax, donec ad propulsionem uentum est. Siquidem Bar-
bari prehensantes lanceas confringebant, nec audacia, nec
robore inferiores: sed inermes erant & imperiti, nec hostib.
prudencia pares: qui etsi deni plures uē aut pauciores in sin-
gulos irruebant, tamen quia confusi incidebant. à Spartia-
tis conficiebantur. Mardonius qua parte ipse ex equo albo
ciebat pugnam, mille delectis Persarum præstantissimis sit-
patus, ea maxime parte hostem urgebat. qui quandiu super-
fuit tamdiu Persæ resistētes, seseq̃ defensantes, strauēre mul-
tos Lacedæmoniorum. Postea uerò quā Mardonius & ag-
men, quod circa illum robustissimum erat, occubuit, tum de-
mum alij quoq̃ terga uertentes cessere Lacedæmonijs, plu-
rimum enim eis officiebat uestis, armis uacās Inermes enim
cum armatis prælium faciebant. Ibi & ultio necis Leo-
nida de Mardonio peracta est, secundum oraculum Spar-
tatis redditum: & uictoria omnium (quas unquā nouimus)
speciosissima potitus est Pausaniæ, Cleombroti filius, Ana-
xandridæ nepos. Horū superiora maiorum nomina in Leo-
nida recensui, qui & Pausania maiores fuēre. Oppetijt au-
tem Mardonius ab Aïmnesto, uiro inter Spartiatis eximio:
qui aliquandiu post bellum Medicum trecentos uiros secum
habens, apud Stenyclerum cum omnibus Messenijs, quibus
cum erat bellum, conflixit, ubi ipse & trecenti occubuēre.
Ad Plateas autem Persæ postquā à Lacedæmonijs in fu-
gam uersi sunt, nullo ordine ad castra sua conuenerunt, & ad

Pausaniæ
uictoria.
Mardonij
cadet.

murum ligneum, quem fecerant in parte quadam agri Thebani. Tenet me admiratio cum iuxta lucum Cereris dimicaretur, ne unum quidem Persarum uisum esse intrasse sanū, neq̃ circa templum occubuisse, sed plerosq̃ in profano: opinor (si quid de rebus diuinis opinari oportet) deam ipsam eos non recepisse, quia templum quod est in Eleusine, Anacloriorum concremauerant. Hactenus pugna hæc gesta est. Artabazus Pharnacis filius, cui iā inde ab initio displicuerat, Mardonium relinqui à rege in Græcia, quiq̃ multis uerbis in pugnam dissuadens, nihil profecerat, hoc sibi agendū putauit: Is quod sibi non placerent, quæ à Mardonio fiebāt, eos quibus præerat (præerat autem non paruis copijs) ad quadraginta millia hominum ducebat instructos, dum præliū fiebat, quid futurū esset è præliō probè intelligens, iusserratq̃ omnes ire confertos quacumq̃ ipse duceret, & quæ uiderent ipsum festinantem. Sic iussas tanquam ad pugnam copias ducons, cernit Persas fugientes. Ita non seruato amplius eodem ducendi ordine, sed repente effuso cursu fugæ se dedit, non ligneum murum uersus, aut Thebana mœnia, sed ad Phocenses, animo celerrimè perueniendi ad Hellepontum. Et ij quidem hœrsū iter intenderunt. Cæteris autem Græcis, qui stabant à regis partibus, ignauiter de industria agentibus, Bæotij tamen perditū cum Atheniensib; decertauerunt. Nam ex Thebanis (qui cum Medis sentiebant) hi non parum strenuos se præstiterunt, qui nolentes ultrò ignauiter agere ita dimicarunt, ut trecenti primores eorum, ac fortissimus quisq̃ illic sub Atheniensibus occubuerint. Vbi & illi terga dederunt, non quò Persæ & alia multitu-

Macedonici
guæus Per
sarum.

Atheniensibus
um uictoria.

do,

do, quæ aut cum nemine pugnauerat, aut nõ expectauerat; sed Thebas uersus fugerunt. Omnem rem perpendisse à Persis, quanquam & ipsorum quidam antè quàm cum hoste congraderetur, fugæ se mandauerunt, apud me fidem faci, quod ad Persas intuebantur atq; ita cuncti illis uictis suam capefferunt, præter equitatum tum alium, tum Bæotiorum: qui hæcenus profuit fugientibus; ut assidue adhærens hosti, arceret eum ab amicis, quos Græci insequebantur. Insequabantur enim Græci uictores, urgendo Xerxianos atq; interficiendo. Inter hunc tumultum nunciatur Græcis, qui circa templum Iunonis instructi à pralio aberant, geri prælium & Pausanianos uincere. Eare audita, Corinthij, Megareses, & Phliasij nullo ordine eunt Corinthij rectà per colles qua itur ad Cereris templum: alij per campum, quæ planissima uiarum est. Quos iam hosti propinquos, nullo ordine irruere conspicati Thebani equites quorum præfectus erat Asopodorus Timandriæ, equos in illos incitauerunt, eosq; adorti sexcentos strauerunt. Ceteros ad Citharonem usq; persecuti, terga ceciderunt. Et si quidem Megareses atq; Phliasij nulla cum laude perierunt. At Persæ ceteraq; multitudo postquam ad ligneum marum effugerunt; turres antequàm Lacedæmonij aduenirent, ascendere occupant. Illis conscensis, quàm commodissime possunt murum præstruunt. Ex quo subeuntibus mox Lacedæmonijs, acrior extitit muri oppugnatio. Nam quoad Athenienses abfuere, non modò sese Barbari defensabant, sed etiam Lacedæmonijs antecellebant, utpote ignaris murorum oppugnatorum. Vt uerò Athenienses superuenere, tum atrox muri oppugnatio propugna-

Muri Persarum expugnatio.

Rr 2 tioq;

tioq̃ extitit: eaq̃ permagno temporis spacio, tandem uirtu-
 te & pertinacia Athenienses murū transcenderunt, subru-
 runtq̃, atq̃ ea parte se Græci infuderunt, quorum Tegeatæ
 introire principes: ijdem tentorium Mardonij diripuerunt,
 & ex eo cum alia, tum uerò equorum præsepe Mardonij ex-
 ere totum spectatu dignum, quòd præsepe Mardonij, Te-
 geatæ in templo Alæ Minervæ reposuerunt. Nam cætera
 quæ cepere, in unum cum cæterorum Græcorum præda cõ-
 tulerunt. Proruto muro, Barbari non amplius cateruam cõ-
 gere, nemo strenuitatis memor esse, uidelicet oppressi intra
 exiguum tempus, & tot hominum millibus interceptis exte-
 riti. Quos tanto studio Græci trucidabant, ut ex trecentis
 millibus, exceptis quadraginta millibus, cum quibus Artaba-
 zus aufugit, ne tria quidem millia hominum cadi superfue-
 rint. E' Lacedæmonij, qui Spartani essent, unus & trigin-
 ta sunt omninò desiderati. Tegeatarum sedecim, Athenien-
 sium duo & quinquaginta. Inter Barbaros strenuissimi ex-
 titerunt è pedibus quidem Persæ, ex equitibus autem Sæ-
 cæ, è uiris uerò Mardonius. Inter Græcos cum Tegeatæ A-
 theniensesq̃ multum eminuerunt, tum multò plus Lacedæ-
 monij. Quod nulla alia re possum ostendere, nisi quòd om-
 nes ij, eos qui sibi oblatis sunt uicerunt. Lacedæmonij uerò
 (quod robustissimum fuit) hostileis exercitus superauerunt.
 Quorū longè præstantissimus extitit mea sententia Aristo-
 demus, is qui solus trecentorum ex Thermopylis quod eua-
 sisset, dedecus, ignominiamq̃ acceperat. Secundum hunc na-
 uauere operam Possidonius, & Philocion, & Amompha-
 retus Spartiata. Quanquam cum sermo haberetur, quisnā
 præstantissimus extitisset, ij Spartiata qui adfuere, censue-
 runt

In traden-
 da hac Bar-
 barorum
 cæde, dis-
 sentiunt
 nonnihil
 auctores.

runt Aristodemum, etsi præclara facinora edidisset, tamen ad eluendam eam, quam contraxerat inuidiam, ordinem de seruisse, & propalam mori uoluisse: Posidonium uero, qui perire noluisse, ob id extitisse tãtò præstabiliorem uirum. Verùm id fortasse liuore dixerunt. Qui hac in pugna mortem oppetiëre, omnes honore affecti sunt, præter Aristodemum: qui ideo caruit honore; quod ob causam prædictam sibi occumbendum putauit. Hi sunt, qui ad Plateas nobilissimi extitëre. Nam Callicrates extra prælium occubuit: quo nemo tunc in castra Græcorum præstantior uenerat, non modò Lacedæmoniorum, sed etiam aliorum Græcorũ. Hic, cum Pausanias sacrificasset, sedens in ordine, sagitta per latera ictus est: & cum alijs pugnantibus ipse exportaretur, sed morientem miserabatur, ad Aimnestum uirum Plateensem, inquit, non sibi dolere, quod pro Græcia periret, sed quod nihil manu usus esset, nullamq; operam nauasset dignam se & sua cupiditate nauandi. Ex Atheniensibus eminuisse fertur Sophanes Eutychidis filius, è tribu Decelensi. Decelenses autem rem aliquando gesserunt, ut ipsi Athenienses aiunt, in omne æuum fructuosam. Siquidem cum olim ad inuestigandam Helenam Tyndaridæ cum magnis copijs oram Atticam inuasissent, & populos è sedibus suis eijcerent, ignari quo nam loci subdiçta Helena esset, tunc Decelenses feruntur, & ut quidam uolunt, ipse Deceleus, cum dolore contumeliæ, quæ Theseo fieret, tam metu totius Atheniensium soli, ne uastaretur, exposuisse illis omnem rem gestam: eoq; deduxisse ad Aphidnas quas Titacus indigena Tyndaridis proderet. Quo ex factò Decelen-

Sophanis
fortitudo.

sibus permixtis ad hanc usque memoriam in Sparta immunitas uestigalium, & dignitas praesidendi: adeo quidem, ut bello quod multis postea annis inter Athenienses atque Peloponneses gestum est, Lacedaemonij cum ceteram Atticam popularentur, a Decela temperauerint. Ex hoc populo ortus Sophanes & praclarissime inter Athenienses nauata opera, ancipiti sermone celebratur. Vno fertur gestasse ferream ancoram à balteo thoracis catena alligatam: quam quoties aduentantibus hostibus propinquus erat, obijciebat: ne illi irruentes ipsum ex ordine summouere possent. Rursus eisdem in fugam reuertentibus, resumpta ancora in fugientes insequabatur. Altera sermone à superiori differente fertur gestasse ancoram non ferream ex balteo alligatam, sed insignatam in scuto, quod nunquam acquiescens assidue rotabatur. Extat & alterum Sophanis praclarum facinus, quod obsidentibus Aeginam Atheniensibus, Eurybiadem uirum Argium quinque certaminum uictorem ex prouocatione interemit. Sed aliquanta post hoc bellum, in quo uir egregius extitit, dum Atheniensium una cum Leagro Glauconis dux esset, & de metallis aureis decertaret, contigit, ut ab Hecataebus apud Daton occubuerit. Post Barbarorum stragem ad Plateas editam, transfugit illuc ad Graecos mulier quaedam, quae erat pallax Pharandatis filij Theaspir Persae. Haec cum accepisset Persas fusos esse, Graecos uictores, tum multo auro ornata inter ancillas, & ipsas exornatas cum ueste speciosissima carpento aduenit: ex eoque descendens, pergit ad Lacedaemonios adhuc in caede occupatos: & intuita Pausaniam illa omnia administrantem, agnouit hominem:

cuius

omnis & nomen iampridem & patriam didicerat. Eius gen-
 nua amplectens, Sparta rex, inquit, libera me supplicem ca-
 pitivitatis: seruitute, quā etiam hoc facto demeritus es. quod
 istos extinxisti. neq; demonum, neq; deorum respectum ha-
 bentes. Equidē genere sum Coa, Hagetorida Antagorida
 filia: ui raptam ex Co Persa quidam habuit. Huic respon-
 dens Pausanias: Bono, inquit, animo esto, tum quia supplex
 tum quia loqueris uera. Mām filia es Hagetoridae Coi, mi-
 hi inter omnes (qui illa circa loca incolunt) hospitii summi.
 Hec locutus, eam in praesentia Ephoris qui aderāt, commē-
 dauit. Postmodum in Aeginā, quō illa uoluit. ducendā cu-
 rauit. Post huius mulieris digressum continuō Mātinei su-
 peruenerunt re iā confecta, qui se animaduertentes uenisse
 serō ad pugnā, magnae iacturae loco id sibi esse putauerunt,
 sed idoneos se esse ad sumendas de se poenas dixere. Itaque
 cognito Medos, qui cum Artabazo erat, fugae se mādasse,
 eos in Thessaliā usq; persequuti sunt, etsi uetantibus Lace-
 damonijs insequi fugientes. Iidem postea domum reuersi,
 duces duos exilio mulctauerunt. Post Mātineos aduenēre
 Helei, qui itidem ut Mātinei magno id sibi detrimento exi-
 stimātes, domū regredi sunt. suosq; & ipsi duces exilio mu-
 ctauerunt. Haftenus de Mātineis & Heleis. Erat ad Platae-
 as in exercitu Aeginetarum ē primoribus Lāpon Pytheti fi-
 lius: qui Pausaniā aggressus, infādisima usus est oratione,
 inquiens: Fili Cleombroti, rem tu mirificam & magnitudi-
 ne & fulgore gessisti, cui dii tribuerunt, ut liberata Grae-
 cia omnes quos nouimus, Gracos gloria supergredere-
 ris. Quod superest in hac re agas ita, ut & tu maiore

Lamponis
 consilium.

fama celebreris, & aliquis Barbarorum posthac caueat ne
fanda facinora perpetrare in Græcos. Etenim Leonida a-
pud Thermopylas interempti reciso capite, Mardonius, ac
Xerxes truncum in crucem sustulerunt. Quibus si uicem
reddes, laudem nancisceris primum ab omnibus Spartiatis,
secundo loco ab uniuersis Græcis. Siquidem suffixo Mardo-
nio, Leonidam patrum tuum fueris ultus. Hæc Lampon
gratiam se initurum ratus apud Pausaniam dicebat. Cui
respondens Pausanias: Tuam, inquit, hospes Aegineta bene-
uolentiam atq; providentiam amplector, tamen ab æquitate
iudicandi decerras, Nam me, & patriam, quos in altum ex-
tulisti, ob hæc gesta ad nihilum redigis, cum suades mihi sa-
uire in mortuum. aisq; me auditurum melius, si istud fecero,
quod Barbaros decet potius facere quàm Græcos, quodq;
illis exprobramus. Quare ego neq; Aeginetis, neq; ijs qui-
bus ista probantur assentior; contentusq; sum Spartiatis pla-
cere, ut pie agam, pieq; dicam. Leonidæ uerò cui me iubes
parentare, affirmo & ipse, & cæteris, qui apud Thermopy-
las occubuerunt magnificè esse parentatum innumerabili-
bus horum muneribus. Tu uerò posthac ad istud consulen-
dum, ne me audieris, quod tibi impune esse, loco beneficij po-
nas. Hoc cum ille audisset, abiit. Pausanias edicto proposi-
to, ne quis de præda quid tangeret, iussit seruos omnem cõ-
portare pecuniam. Illi per castra dispersi inueniunt tento-
ria auro. & argento reperia, lectosq; auro & argento
constratos: crateras etiam aureas, phialasq;, & alia ua-
sa potoria, necnon saccos super plaustra interlucentibus, in-
tus inclusis ex auro & argento lebetibus Quinetiam è cæso-
rum cadaueribus exuebant armillas, & torques, & acinaces
aureos.

Pausaniæ
responsum
ad Lamponem.

Præda Græcorum è Persarum præda.

auro. Nam uarij generis uestimenta nullius momenti ha-
 bebantur. Earum rerum multum furto subtrahentes serui
 Aeginetis uenundabant, multum quod occultare non pote-
 rant, representabant. Vnde principium extitit in gentiū dis-
 iunctionum Aeginetis, utpote aurum à seruis pro arte mercan-
 tibus: ac collata pecunia decimam selegerunt, ex qua tum
 deo, qui Delphis est, tripes aureus ibi repositus est, insistens
 super tricipiti ex arte colubro, proximè aram, tum deo, qui
 est in Olympia. Iupiter æreus decem cubitorū, tum deo, qui
 est apud isthmum, Neptunus æreus septem cubitorum. Hæc
 parte selecta, ceteras inter se distribuerunt, pro suo quisque
 merito accipientes. Itemq; pallacas Persarum, & aurum, &
 argentum, & reliquam pecuniam cum iumentis. Quæ autē
 peculiariter data sunt, qui optimam operam nauauerunt ad
 Plateas, refertur Ænemine, data tamē fuisse arbitror. Certe
 Pausania sunt ex omnibus dena, & ea delecta dono data, ex
 ex mulieribus, equis, talentis, camelis, & item ex ceteris re-
 bus. Feruntur autem hæc quoq; acta esse, & Xerxem, dum è
 Græcia fugit, omnem apparatus suum ex auro, argentoq;
 & peripetasmatis Mardonio reliquisse, & Pausaniam, dum
 eum apparatus uisit, iussisse pistores, & coquos cœnam su-
 bi, quasi Mardonio instruere. Quod cum illi fecissent, tum
 Pausaniā lectos intuentē aureos, argenteosq; probè instratos,
 mensas etiam aureas, ac argenteas, magnificumq; cœnæ ap-
 paratum, propositis bonis stupefactum, imperasse per iocum
 suis ministris, ut Laconicam instruerent cœnam. Id cum il-
 li fecissent. & multum interesset, ibi eundem cachinnan-
 tem accersisse Græcorum duces, eisq; ibi conuenerunt, in-
 ter ostendendum utriusque cœnæ apparatus dixisse: Viri

Persarum
 luxu.

Lacedæmo-
 niorum fruga-
 litas.

Græci, hac ego uos de causa conuocaui, quod uolebam uobis amentiam Medorum ducis ostendere: qui cum talem uirum duceret, ad nos subigendos uenit, qui tam miserè uictus sumus. Hæc Pausanias apud Græcorum duces dixisse fertur. Interiecto deinde tempore, complures Plataensium repperunt loculos auri, argentiq̃, & aliarum pecuniarū. Hoc

Caput sine quoq̃ rei apparuit postmodum in his mortuis. carne nudatis, ut cum eorum ossa comportarent unum in locum Plataenses, inuentum sit caput nullam futuram habens, sed ex uno osse solidum. Item maxilla cum eo quod super maxillā est, habens dentes etsi distinctos, tamen ex uno osse uniuersos tam meliores, quā ceteros. Quinetiam ossa uiri quinq̃ cubitorum. Postero die Mardonij cadauer non exiit, incertum à quibus hominibus subtractum. Audiuī tamen iam diuersos illum sepelisse: & ob id permultos scio ingentia dona ab Artonte, Mardonij filio, accepisse. Quis curam suscepit cadaueris Mardonij humandi, pro comperto nō potui audire: habet tamen huius rei non nihil fama Dionysiosphages Ephesius. Mardonius quidem hoc modo tumulatus est. Græci uerò, posteaquam prædam dispartierunt, caesos separatim quisque suos tumularunt. Lacedæmonij tribus sepulchris effectis, in eorum uno sacerdotes, è quibus fuere Postdanius, & Amompharetus, & Philocyon, & Callicrates: in alio reliquos Spartiatis, in tertio seruos humauerunt. Hunc in modum Lacedæmonij sepulsi sunt. Tegeatæ uerò, & Athenienses suos utrique promiscuè condiderunt: nec non Megarenses, atque Phliasii suos ab equitatu interemptos. Horum omnium sepulchra fuerunt plena. Nam aliorum sepulchra, quæ ad Plateas ostenduntur, ea sunt
(quantum

(quantum ego accipio) ab ijs excitata, qui erubescere se à pugna abfuisse, cum fero superuenissent. Quippe tumultus illic uisitur, qui dicitur Aeginetarum: quem ego audio, decem post hanc pugnam annos rogatu Aeginetarum ab Cleado, Autodici filio, Plataensi illorum hospite, excitatum fuisse. Græcis statim à casorum humatione in agro Plataensi inito consilio uisum est bellum Thebis inferendum, petendumq; eos, qui cum Medis sensissent: & in primis Timegendem, & Attaginum, qui principes factionis extitissent: & in eos dedidissent, non prius ab urbe discedendum, quam eam euerfissent. Hoc ubi decreuere, undecimo à pugna die mouentes, obsedere Thebanos, iussos dedere quos dicimus uiros: Abnuentibus dedere Thebanis, agrum eorum populabantur, murumq; adoriebantur. Quibus ab agro uastando non discedentibus, uicesimo die Timegenides ad populares ita inquit: Viri Thebani, quandoquidem Græcis ita constitutum est, non prius abscedere ab oppugnatione Thebarum, quam aut eas expugnauerint, aut nos dedideritis, absit, ut nostra causa Thebanus ager amplius uexetur. Sed siat per causam deposcendi nos, pecunias cupiunt, pecunias eis de publico demus. Nam & publicè cum Medis sensimus: non autem nos soli. Siue re uera deposcentes nos urbem obsident: nos ipsi nos in disceptationem exhibemus. Eum Thebani sanè probe, & opportunè locutum arbitantes, euestigio caduceatorem ad Pausaniam misère, uelle se uiros dedere. Ea re inter eos conuenta, Attaginus ex urbe profugit, cuius liberos ad se Pausanias adductos culpa absoluit, negans pueros factionis Medicæ esse principes. Cæteri, quos Thebani dedidère, ipsi quidem putabant, se

Græcorum
sepulchra.

crimen

ertimen refutatuſ, ac pecunia elapſuſ. Pausanias autem hoc ipſum ſuſpicans, fortè ubi illos accepit, dimiſiſ omnia bus ſociorum copijs, Corinthum deductoſ ſupplicio affecit. Hæc hæſtenus, quæ ad Plataas, & ad Thebas geſta ſunt.

Artabaſiluga. Artabaſum, Pharnacis filiuſ, ut è Plataeis fugiens, porro ſe proripuerat, Theſſali, cum ad ipſoſ ueniſſet, hoſpitiuſ inuitatum, interrogabant de reliquo exercitu, ignari prorſuſ rei ad Plataas geſta. Ille intelligens, ſi omne ueritatem pugna referret, adituſ ſe uitæ diſcrimen cum ſuo exercitu (fore enim, ut omneſ cognita re ipſum adoriretur, ideoq; ne apud Phocenſeſ quidem retulerat quippiam) ad Theſſaloſ ita locutuſ eſt: Equidem uiri Theſſali mauſro (ut cernitiſ) quàm celerrimè peruenire in Thraciam, miſſuſ cum hac exercituſ parte ad quoddam negociuſ tranſigenduſ. Mardoniuſ ipſe cum ſuo exercitu aderit, noſtriſ ueſligijs inſiſtens, cui hoſpitiuſ, & officiū præſtate. Hæc enim uoſ interim præſtiſſe non pœnitebit. Hæc fatuſ, copioſ feſtinabunduſ per Theſſaliā, Macedoniāq; agebat, rectā Thraciam ueſſuſ, tanquam uerè properans, ac regionem mediterraneā præcidens, peruenit Byzantiū, per multoſ ſociorum in itinere relictiſ, qui à Thracibuſ obtruncati ſunt, quod fame atque labore erant eneſti. Ex Byzantiuſ nauigijs tranſmiſit in Aſiam. Hunc in modum ille redijt. Quo autem die ad Plataas pugnatuſ eſt à Perſiſ, eo die contigit hoc apud Mycalem Ioniæ geri. Cum apud Delon Græci conſiderent. ij, qui unā cum Leutychilda Lacedæmonio nauibuſ

Thraſyaleuſ, uenerant, eò appuſi ſunt è Samo legati, Lampon, Thraſyclei, & Athenagoraſ, Archeſtratiſ, & Hegeliſtratuſ, Ariſtagoraſ filiuſ, miſi à Samiſ clam Perſiſ, ac tyranno Theo-

Theonnestore, Androdamantis filio, quem Persæ tyrannum Sami constituerant. Hi cum adierant duces, uerba fecit Hegesistratus multa, & uaria: Fore enim, ut si tantummodò hos uiderent Iones, à Persis deficerent, nec Barbari expectarent: etiam ut expectarent, tamen non aliam prædam talem illi reperirent. Præterea deos inuocans obsecrabat, ut Græcos Græci liberarent, ulciscerenturq; Barbarum: quæ facilia dicebat factu esse, quia naues illorum segnes essent ad cursum, nec pares Græcis ad prælium. Si quid uerò apud hos suspicionis subesset, ne dolo deducerentur, dicere paratos esse se, ut in horum nauibus pro obsidibus agerentur. In his obsecrandis, cum multus esset hospes Samius, sciscitabatur eum Leutyichides, siue hominis gratia, uolens audire nomen, siue casu, id deo agente: Samie hospes, quod est tibi nomen? Ille respondet. Hegesistrato. Leutyichides interpellata reliqua eius oratione, si quam instituerat. Accipio, inquit, pro augurio Hegesistratum. Hospes Samie, effice tu nobis, ut, & tu, & tui isti comites nobiscum nauigetis data fide, Samios promptos esse ad inuendam nobiscum societatem. Hæc locutus, & rem pariter exequi aggreffus est. Nam cum Samij ex templo fidem, interposito etiam iureiurando, dedissent, de sua societate cum Græcis. Leutyichides dimissis domum cæteris legatis, iussit eum, cuius nomen pro augurio acceperat secum nauigare. Græci, cum illuc diem commorati, postridie pulchrè litauere, haruspice Deiphono, Euenij filio, Apolloniata, ex Apollonia, quæ est in sinu Ionico. Huius patri Euenio res huiusmodi contigit: Sunt in hac Apollonia sacræ Solis oues, quæ interdum secundum flumen pascuntur, quod è monte Lac-

monte,

mone, per Apolloniatem agrum fluit in mare, iuxta Ostium portum. Eas noctu stabulantes in antro, non procul ab urbe, custodiunt delecti uiri, diuitijs, & genere, inter populares suos splendidissimi, singulis annis singuli, quod ex oraculo quodam Apolloniata eas oues permagni faciant. Ibi Euenius hic, cum aliquando delectus, ad custodiendas oues non excubaret uigilans, sed obdormisset, ingressi antrum lupi, circiter sexaginta oues trucidarunt. Id ubi ille animaduertit, rem suppressit, neminiq; aperuit, habens in animo totidem mercari, quas substitueret. At Apolloniata, ubi id acceperunt (neque enim eos, quod gestum erat, latuit) adductum in iudicium, Euenium condemnauerunt, ut quia uigiliam edormisset, uisum priuaretur. Quem posteaquam excacauerunt, mox eis neque pecora scitificare, neque humus pro consuetudine fructum ferre. Erant autem illis pecora, & in Dodona, & in Delphis. Interrogati prophetæ causam mali præsentis, responderunt causam esse, quia custodem sacrarum ouium Euenium inique luminibus orbassent (se enim immisisse lupos) nec prius ab illius ultione cessaturos, quam ei satis fecissent ex his, quæ in eum perpetrassent, ut ipse sibi suo arbitrio satisfactum putaret. His perfectis, daturos se Euenio tale donum, quod habentem plerique hominum putarent beatum. Hæc Apolloniatis sunt reddita oracula. Quæ Apolloniata silentio suppressentes, quibusdam è ciuibus exequenda delegauerunt. Illi hunc in modum putarunt exequenda: Euenium in statione sedentem adeunt, eique assidentes, alij de rebus uerba faciunt, donec deueniunt ad miserandam hominis calamitatem. Ità introducta eius rei mentione, percontantur quam multam optaret,

Euenius ex-
excatur.

optaret, si eam uellent pendere Apolloniata. Hic qui oraculum non audisset, se optare dixit duo prædia ciuium, quos nominabat, quorum patrimonia omnium Apolloniatarum putabat esse pulcherrima, & præterea domiciliū, quod in urbe sciebat esse optimum. Horum si compos effectus esset, non infensum se posthac fore dicebat, sed hæc satisfactione contentum. Hoc cum respondisset Euenius, tum ij, qui ei assidebant excipientes: Eueni, inquit hanc tibi satisfactionem Apolloniatae pro ereptis oculis, tibi rependant, ex oraculo eis reddito. Euenius, ubi omnem rem audiuit, indigno animo tulit sese fuisse deceptum. Ciues ea prædia à dominis mercati, huic, qui illa opsasset, dedere, qui mox deinde insitam diuinationem obtinuit, unde celebratissimus euasit. Huius Euenij filius fuit Deiphonus, qui Euenius uates. ductus à Corinthijs exercitui uaticinabatur. Deiphonus uates. Quanquam illud quoque audiui, Deiphono negocium in Græcia fuisse exhibitum: quod se filium Euenij, cuius non esset, nuncuparet. Postquam litauere Græci, classē è Delo Samum uersus soluerunt: quam cum Samum applicuissent, ad templum Iunonis eam locauere, sese ad prælium nauale apparantes. Eorum cursum ad se esse Persæ audientes, & ipsi cæteras naucs ad continentem reducunt, præter Phœnissas, quas abire permiserant. Non enim censebant, pugnam naualem sibi esse capeßendam, cum pares hosti non esse sibi uiderentur. In continentem autem idcirco nauigabant, ut essent sub suo peditatu, qui apud Mycalē agebat, præcepto Xerxis ab alijs copijs relictus, ad Ioniam tutandam, numero sexaginta millia, duce Tigrane, omnium Persarum, & specie, & statura eminentissimo.

Ad

Ad hunc exercitum constituerant refugere duces Persica-
clasis, subductisq; nauibus, munimenta ualli circumdare, in
illarum, suumq; praesidium Hoc inito consilio, profecti sunt
ad Potniensium templum Mycales, praeteruecti ad Gaso-
nem, & Scolopoetiam, ubi Cereris Eleusinae cernitur templū,

Neleus Codri.

quod Philistus, Pasiclis filius condidit, sectans Neleum Co-
dri filium in colonia Mileti locanda. Ibi subductas naues
munimento circumdederunt: & è saxis, stipitibusq; feliciū
arborum, quas ipsi exciderunt: & circum munitiones depa-
ctis sudibus se instruxerunt, tanquam, & obsidendi, & uicto-
ria potituri. In utrunq; enim casum ratione mixta sese appa-
rabant. Hos abiisse in continentem postquam accepere Grae-
ci, tanquam eos Barbari effugissent agrè ferebant, incerti
quid agerent, retrōne se reciperent, an tenderent in Helle-
sponsum. Tandem neutrum horum uisum est esse faciendū,
sed porro eundem in continentem. Preparatis igitur ad pu-
gnam naualem tabulatis, alijsq; quibuscunq; opus erat, ad
Mycalem nauigant: & cum proximè castra hostium uene-
re, neminem ex aduerso obuiam ferri uident, sed naues intra
murum subductas, & magnam uim peditatus pro littore di-

Leutyichides
stratagemas.

spositam. Ibi primum Leutyichides nauem littori applicās,
quam maximè appropinquare poterat, Iones per praconem
compellabat, inuens: Viri Iones, quicunq; è uobis me exau-
ditis, intelligite quae dico. Nihil enim horū, quae uobis man-
do, intelligunt Persae: ubi pugnam conseruerimus, debetis
omne omnia remitti libertatis. Deinde tessera Hebes. Hoc
qui è uobis non audiūt, ab eo qui audiūt, discat. Huius fa-
cti eadem mens fuit, quae Themistoclis ad Artemisium:
quod uidelicet haec uerba, si laterēt Barbaros, inductura ad
obse-

obsequendum Ionas essent sin delata ad Barbaros essent, redderent eis Græcos suspectos. His per Leutychidem admonitis, secundo loco Græci naues littori admovent, & ex illis in litus egressi, sese ad pugnandum instruebant. Quod facientes cū cernerent Persæ, & scirēt Samios fuisse adhortatos, arma Samijs adiungunt, suspicati illos sentire tum Græcis. Quippe, Samij exceptos, circa Atticam Athenienses à Xerxe, & illuc classe Barbarorum deuectos, redemerant omnes, Athenasq; cum iuatico remisserant Quo nomine nō in minimam suspicionem uenerant, quod 500. hominum capita hostium Xerxis liberaissent. Præterea Milesiis tanquam maxime locorum gnaris, Persæ imperant, ut compita, quæ ad cacumina Mycales ferunt, custodiant eo consilio facientes id, ut Milesii ab exercitu abessent: Hunc in modum ab ijs Ionibus, qui aliquid rerum nouarum molituri uidebantur, si facultatem nacti essent, Persæ sibi præcauerunt. Iisdē facta ex gerris testudine, se constipauerunt. Græci ubi instructi fuere, ire in Barbaros tendunt quibus incuntibus, aduolauit in uniuersum exercitum rumor, caduceumq; supra flumen positum apparuit. Rumor autem huiusmodi ad eos ferebatur: Græcos acie in Bæotijs superasse Mardonij copias: Multis autem signis res quæ diuinitus fiunt, declarantur, etsi nunc eodē die contigit utraq; clades, ea quæ ad Plataas accepta, & quæ ad Mycalem accipienda erat. Fama quæ huc ad Græcos uenit, reddidit eos multo ferociores, & ad subeundum ultro periculum alacriores. Alterum etiam quiddam concurrere contigit, ut ad utranq; pugnam essent Cereis Eleusinae templa Nam apud ipsum Cereis fanum (ut à me superius demonstratum est) in agro Plataensi pu-

Res diuinitus fuerat signis declaratur.

gna commissa est, & ueni in Mycale, iuxta Cereris delubrum
 pugna erat committenda: ut non ab re uenerit ad istos fama
 Platæarum pugna.
 Mycales pugna.
 uictoriae Pausaniae atque Graecorum. Nam pugna ad Plate-
 as diluculo diei gesta est, apud Mycalem uesperis. Quartum
 utranque eodem eiusdem mensis die gestam esse; non diu post
 ab his rem repetentibus, declaratum est. Ante rumoris adue-
 tum subibat istos timor, non tam de seipsis, quam de Græcia
 ne Mardonio subijceretur. At ubi fama hæc aduolauit, im-
 pensius atque properantius ad congregiendum processerunt:
 tanto animo Græcis ac Barbaris in pugnam tendentibus,
 tanquam insula eis & Hellespontus proposita præmio essent.
 Athenienses, & qui iuxta erant, instructi penè ad dimidium
 copiarum, iter tenebant per litus atque planiciem. Lacedæ-
 monij autem, & deinceps collocati, per confragosa & mon-
 tes. Quæ dum Lacedæmonij circuibant, interim Athenien-
 ses in altero cornu præliabantur: Persæ, quoad eis gerra mæ-
 sere recta, sese defensauere, nihilo inferiores hostibus. Po-
 stea uerò quam Atheniensium, & eorum qui cum Athenien-
 sibus erant, copiae adnixæ sunt, uehementius se mutuò adhor-
 tantes, ut laus operis ipsorum esset, non Lacedæmoniorum,
 tum commutari iam res, & deiectis gertis Græci cõferri im-
 pressionem facere in Persas: illi accepto impetu perdiu re-
 sistere. Ad postremum in munitiones refugere, cum quibus
 pariter irruperunt Athenienses, & Corinthij, & Sicyonij, &
 Træzenij: ita enim erant in acie collocati. Vbi uerò & mu-
 rus captus est, ibi Barbari non roboris memores esse, sed fu-
 ga, præterquam Persæ. Hi soli ad paucos redacti pugnabāt
 Græcis assidue in murum irruentibus. Quorum duo duces,
 Artayntes,

Arctantes, & Ithramitres, classiarij exercitus duces effugerunt: totidem pugnantes occubuerunt, Mardontes. & pedestrium copiarum dux Tigranes. Adhuc dimicantibus Persis, superuenere Lacedaemonij ac Socij, qui eos, qui supererant trucidauerunt. Ipsorum quoq; Græcorum complures illic cecidere, & cum alij ex Sicyonijs, tum eorum dux Perilaus. Quinetiam Samij qui in exercitu Medorum militabant, quibus adempta arma fuerant, ut uiderunt statim ab initio pugnam pertinaciorem, quoad poterant Græcis suppetias ire. Quos inchoasse cernentes alij Iones, ita & ipsi à Persis deficientes, adorti sunt Barbaros. Milesijs præceptum erat, ut exitus uiarum custodirent, Persarum salutis gratia, ut si quis casus (quemadmodum accidit) eos deprehendissent, Milesijs ducibus salutem sibi ad Mycales cacumina compararent. Huius quidem rei causa Milesij illic collocati fuerant, ne si pugna adessent, aliquid innouarent. At illi è contrario prorsus quam iussi fuerant, fecere: alijq; quæ ad hostem ferrebant uis, in Barbaros ingruere, & ad extremum in eis mandandis omnium extiterè hostilissimi. Hunc in modum Ioniam iterum defecit à Persis. In hoc pralio præclarissimam inter Græcos operam nauauerunt Athenienses, & ex Atheniensibus Hermolycus Euthœni filius, uir in Pancratio celebris: cui postea contigit, ut bello Athenienses, & Carystios in pugna apud Cynnum agri Carystij facta, casus in Geraestio iacuerit. Secundum Athenienses egregij extiterè Corinthij Træzenijq; ac Sicyonij. Græci pquâ multis Barbarorum alijs in pugna, alijs in fuga interfectis. eorum naues incendunt, totumq; murum, egesta illinc in littus præda, &

*Ioniam rēp
sus Græciā
restituta.*

644 HEROD HALICARN.

*Ioniz
translato.*

quibusdā pecuniarum thesauris repertis. Vbi castra atq;
naues cremauere uela fecerunt. Et cum Sanum appu'si es-
sent, cōsultabat de gente Ionica transferenda; & ubi man-
in Græcia illam locari oportere, cuius ipsi imperium obli-
nerent. Neq; enim uidebatur eis fieri posse, ut per omne tem-
pus Ionibus tutandis præessent: aut si non præessent, speran-
dum esse, ut Iones a Persis rebellasse gauderent. Adhæc ma-
gistratus Lacedæmoniorum censebant emporia nationum
Græcarum, qui cum Mædis sensissent; cæciliis incolis danda
cū territorio Ionib. habitanda. Athenienses è cōtrario, non
esse princip. uū Ioniz summouedū, nec Lacedæmonijs de i-
psorum colonijs consultandum. Et cū hoc contenderunt
Athenienses libenter eis cessere Peloponneses, atq; ita Sa-
mios, & Chios & Lesbios, ac cæteros insulanos, qui secum
militabant, ad societatis fœdus adegerunt: data acceptaq;
fide cum iureiurando, se permansuros in societate, nec ab ea
desiuturos. Hoc iureiurando accepto, ad pontes soluendos
nauigauerunt, rati adhuc illos intentos se esse inuenturos. Et
illi quidem in Hellepontum nauigabant. Si uerò Barbãri,
qui profugerant non ita multi, cum ad cacumina Mycales
peruenissent se Sardis recipiebant. Qui dum iter faciunt,
Masistes Darij filius, qui pugna malè gesta affuerat, conui-
ciari Artayntæ: cum alijs multis probris tum uerò dicere, il-
lum muliere fuisse ignauiozem, ita illam præfecturam admi-
nistrasse, dignumq; omni malo esse qui de regia domo ma-
le meritus esset. Apud Persas summo opprobrio datur, au-
dire se muliere esse ignauiozem. Artayntes ubi multa audiuit
indignè ferens acinacem in Masistem stringit interficiendū
uiduus: quem irruentem cernens Xenagoras Praxilai filius,

*Muliere
ignauiof.*

italis

Halicarnassens, ut stabat à tergo, hominem medium arripit, sublatum humi allidit, intereaq; satellites Masistes adiuvant. Eo facto Xenagoras & ipsius Masistis gratiam inijt, & Xerxis, cuius fratrem servasset. Quippe ab eo ob hanc tem totius Ciliciæ præfectura donatus est. Nihil hoc amplius inter viros Barbari egerunt, Sardisq; peruenerunt, ubi rex erat, ex eo tempore quo prælio navali male gesto Athenis, illuc profugerat. Sardibus autem tunc agens, adamabat uxorem Masistis, quæ & ipsa illic erat. Ea cum potiri non posset, neq; donis misitandis, neq; vi, quam offerre volebat fratris Masistis respectu: quæ res & mulierem retinebat, probe cognitam, non se coactum iri vi: ubi Xerxes cætera prohibuit, huc evasit, ut si ius suo Dario in matrimonium daret filiam huius mulieris ac Masistis: existimans, si hoc fecisset, commodius se illa positurum. Contractio matrimonio, alijsq; ex consuetudine celebratis, Susa profectus est. Eò postquam peruenit, & uxorem Dario domum duxit, ita de tempore ab uxoris Masistis amore cessavit, adamata ex familiaritate mater Masistis filia, cui nomen erat Artayntæ, Qua cum possetur, processu temporis res patefacta est, hunc in modum: Amestris uxor Xerxis, amiculum quod ipsa texerat, grande atq; distinctum, & spectatu dignum, viro donavit. Quo ille delectatus atq; amictus, ad Artayntam se confert, atque ubi se oblectavit cum ea iussit à se petere mulierem, quæ optaret sibi fieri in remunerationem obsequij. Omnia enim quæ peteret, impetraturam. Ad hoc ille respondens (debatur enim toti familiæ infortunium) Dabisne inquit, mihi quicquid à te petiero? Xerxes omnia alia potius eam petituram ratus, cum iureiurando promisit. Qui postquam iuravit,

Exercitu
donari a-
pud Persas
eximium.

rauit, mulier intrepidè amictum poposcit. Xerxes enim uerbò recusare non ob aliud, quàm quòd uereretur Amestris: ne sic illa rem, quæ agebatur, iam pridem suspicata prebenderet: offerre & urbes, & immensam uim auri, & copias militum, quibus nemo præter illam esset præfecturus. Eximium autè donum est apud Persas, exercitu donari. Verùm cum non posset persuadere mulieri, amiculum dedit. Quo dono illa supra modum læta, eo gestando gestiebat. Amestris ubi mulierem habere amiculum sciuit, & rem gestam, non in puellam concepit odium, sed in illius matrem, penes quam culpā & quam huius rei autorem esse credebat, exitium machinatur. Obseruato itaq; tempore, quo uir suus Xerxes regalem instrueret cœnam, quæ cœna semel quotannis eo diē, quo rex creatus est, instruebatur. Cœnæ nomen Persicè Τύχη, Græcè Τύχη, id est, perfectia: in qua rex solùm caput ornatur, Persasq; strenis donat. Hoc diē obseruato, Amestris à Xerxe petijt, ut se Masistis uxore donaret. Xerxis id indignū factū nefariumq; arbitrari, uxore germani dono dari: eamq; infontem negocij illius, cuius causa uxor sua eam flagitaret. Tandem huius precibus euictus & instituto, quò nefas est, regia cœna proposita orantem non exorare, inuitus admodū annuit, tradensq; uxori, ac iubens facere, quod liberet, germano ad se accersito, ita inquit Masista, tu Darij filius es, idemq; mihi frater, præterea uir eximius, tamen cum ista muliere, cum qua contubernium habes, noli habere: in cuius locum dabo tibi filiam meam, eum qua contubernium habeas. Istam autem, quam in matrimonio habes (non enim mihi uidetur habenda) missam facias.

Xerxes
Masisti iu-
bet ut uxo-
rem repu-
diet.

*facias. His uerbis stupefactus Masistes: Domine, inquit, quā
 tu mecum orationem habes importunā, qui uxorem, ex qua
 liberi mihi sunt adolescentes, & filia, quarum unam tu filio
 tuo duxisti uxorem, iubes me relinquere, quæ mihi est ex a-
 nimi mei sententia, ut filiam tuam in matrimonio ducam?
 Equidem rex, etsi magnifacio me dignari coniugio filia
 tuæ, tamen neutrum istorum faciam: Tu uerò, qui nequa-
 quam necesse habes, noli me cogere: alius non inferior me
 exister maritus filiaæ tuæ, sine me meæ uxoris consuetudine
 frui. Hac ille cum respondisset, percitus ira Xerxes: Atqui,
 inquit, ita tecum Masista agetur, ut neq̃ iam tibi filiam me-
 am nuptum dem, neq̃ tu consuetudine tuæ diuius fruaris,
 ut discas accipere oblata. Masistes his auditis, extra abiit,
 hæcenus locutus, domine nondum intercessisti. Hoc interim
 tempore dum Xerxes cum fratre colloquitur, Amestris ac-
 citis satellitibus Xerxis, uxorem Masistæ excarnificat, m-
 mlias præcidit, easq̃ canibus abiicit: præcidit nares, aures,
 labra, linguam, atque ita excarnificatam remittit domum.
 Hæc cum nihil audisset Masistes, metuens tamen
 aliquid sibi esse mali, cursu se domum proripiebat. Vbi ue-
 rò mutilatam uxorem uidit, confestim inito cum liberis con-
 silio, abiit Bactra cum iilis, & alijs quibusdam, tanquam
 prouinciam Bactriam ad defectionem inducturus, & pluri-
 mum mali regi factururus: quod & contigisset (ut mihi uide-
 tur) si occupasset ad Bactrios, & ad Sacas ascendere. Ete-
 nim præses erat Bactriorum, à prouincialibusq̃ dilige-
 batur. Sed hæc cum perpetraturum Xerxes audiens, missis ad-
 uersus hominē copijs, & ipsum, & liberos, et copias in itinere
 trucidauit. De amore Xerxis, & necs Masistæ hæc hæc-*

Amestris
 crudeliter
 in Masistæ
 uxorem.

Sestius ob-
detur;

nus. Græci à Mycale profecti Hellespontum uersus, primum circa Lection stationem habuerunt, à uentis intercepti. Inde soluentes, Abydon tenuerunt, pontesq; quorū præcipuè causa illuc ierant credentes se adhuc eos intentos esse inueniuros, cum reperissent solutos, deliberabant. Leutychidi, & qui cum eo erant Lacedæmonijs, uidebatur in Græciā redeundum: Atheniensibus autem, & eorum duci Xanthippo, illic manendum, ut Chersonesum tentarent. Itaq; Peloponnesenses quidem abiēre: Athenienses uerò ab Abydo in Chersonesum traiciunt, ac Sestium obsident. Huc, postquam auditum est Græcos in Hellesponto adesse, tanquam ad omnium eius tractus urbium ualidissimo muro præditam, conuenēre, cum alij ex alijs circa oppidis, tum ex Cardia, Oebazus, Persa, qui arma è pontibus illuc comportauerat. Tenebant autem id oppidum indigenæ Aeoles, iunctis Persis pariter, & magna sociorum frequentia. Tyrannidem illius prouinciæ obtinebat Xerxis prætor Artayctes, ille quidem Persa, sed dirus tamen, & facinorosus, qui Xerxem Athenas tendentem ex Eleunte circumuenit, petitis Protefilai Iphiclo geniti pecunijs. Etenim est in Eleunte Chersonesi Protefilai sepulchrum, & ei fanum circumiectum, ubi inerat ingens uis pecuniæ, nec non phialæ aureæ, argenteæq;, & æs, & uestis, aliaq; donaria, quæ Artayctes rege donante compilauit, cum his uerbis eum circumuenisset: Here, est hoc in loco domus uiri Græci: qui cum militum copijs terram tuam adortus, meritis morte pœnas dedit, eius mihi domum dato, ut discant alij non militare aduersus regionem tuam. Hæc dicendo facile erat persuadere Xerxi, ut largiretur sibi domum eius uiri, ad quo nihil suspicabatur illum

ea sentire. Enimuero sentiebat Artayctes Protésilauum in prouinciam regis militasse, quod uidelicet Persæ omnem Asiam suam esse arbitrabantur, & eius semper qui potitur regno. Hic postquam pecunijs ab rege donatus est, eas ab Eleunte ad Seston exportauit, fanumq; consecuit, & coluit: & quoties Eleuntem ibat, in penetrali cum mulieribus concumbebat, Tunc autem ab Atheniensibus obsidebatur nullis rebus preparatis, quæ pertinerent ad tolerandam obsidionem, quam non expectauerat, ex improviso à Græcis inuasus. Illi, posteaquam sibi obsidentibus aduenerat autumnus, grauari peregrinam à patria expeditionem, quoniam murum expugnare non possent. Itaq; orare duces suos, ut se illinc reducerent, Duces negare se prius id facturos, quam aut murum expugnassent, aut ipsos respublica Atheniensium accersisset, Adeo res illa eis cordi erat. At ij, qui cum Artaycte intra muros erant, in omnem adducti sunt calamitatem, adeo, ut funibus lectorum elixis uescerentur: ubi iam ne hæc qui tem habebant ita sub noctem capefferunt fugam cum alijs Persæ tum Artayctes, & Oebasus, delapsi à posteriori murorum parte, quæ præcipue destituta ab hostibus erat. Postquam illuxit, Chersonitani è turribus rem indicauere Atheniensibus portasq; patefecere. Atheniensium plebisq; fugientes Persas persequentibus, alijs urbem tenuere. Oebaxum in Thraciam fuga elapsum, Thraces Absinthij exceptum, Plestoro indigenæ deo ritu suo immolauerunt: cæterum eius comites aliter interfecerunt. Artayctes autem cum suis in ita posterius fuga, cum pauci essent, super Aegos fluentia circumuenti, cum diu sese defensassent, parim occubuerunt, parum uiui sunt capti. Quos Græci alligatos

Pames mira.

Plestoras Thracum deus.

Sestum duxerunt, interq; eos Artayctem cum filio suo. Pen-
 tur à Chersonitanis, uni eorum, qui illos seruabant, dum cap-
 nem salsam torret, tale ostentum extitisse : Offa illa salsura
 prius imposita resiliit, palpitauitq; , quemadmodum pisces
 recens capti. Qua de re cum circumfusi admirarentur, Ar-
 tayctes ostentum ut uidit, aecito uiro, qui salsuram coque-
 bat : Hospes, inquit, Atheniensis, non est quod hoc metuas
 ostentum, quod nò tua causa extitit, sed meq;. Protesilaos qui
 est apud Eleuntem signum dante, qui mortuus, ac sale con-
 ditus, habet à dijs potestatem, eum, à quo iniuriam excepit,
 pexandi. Nunc igitur ei donaria restituere in animo habeo.
 Pro pecunijs quidem, quas è templo sustuli huius dei, cen-
 tum talenta pendam: pro mea uerò ipsius salute, ac filij, du-
 centa. Hæc pollicens, Xanthippo Atheniensium duci non
 persuasit, tùm sua sponte animato, tùm ab Eleuntinis exo-
 rato, quo Protesilaum ulciscerentur, ut hominem interime-
 ret. Itaq; adductum hunc in littus, in quo Xerxes traiectum
 iunxerat, ut alij aiunt, in tumulum urbi Madyta imminen-
 tem, depacti humi asscribis suspenderunt, filio eius ante pa-
 tris oculos lapidibus abruto. His actis, Athenienses in Græ-
 ciam remeauerunt, portantes tùm alias pecunias, tùm uerò
 arma pontium, tanquam apud templa reposituri. Nec aliud
 præterea quidpiam gestum est per eum annum. Huius Ar-
 tayctæ, qui suspensus est, auus paternus fuit Artembares, qui
 orationem quandam habuit apud Persas, quam orationem
 excipientes Persæ ad Cymum deuulerunt, in hæc uerba. Quã-
 doquidem Persis Iupiter principatum dedit, & ex uiris tibi,
 Cyre, Astyage deiecto, agedum demigrantes ex hac regio-
 ne, quam exigam habemus, & asperam, obtineamus melio-
 rem

Artayctes su-
 spensus.
 Artembares.

rem aliam, Multæ sunt nobis confines urbes, multa longina
 quæ: quarum unam incolentes, efficiemur admirabiliores a-
 pud plerosq. Decet autem hoc eos uiros facere, qui possunt.
 Nam quando facultas nobis præstabitur melior, quàm dum
 multorum hominum imperium habemus, & uniuerse Asiæ:
 Hac oratione audita, Cyrus haudquaquam admiratus, ius- Cyrî sententia
 sit eos illud facere, sed ita, ut iubendo admoneret, se post hæc
 præpararent non ad imperandum alijs amplius, sed alijs pa-
 rendum. Natura enim comparatum esse, ut è mollibus re- Molles uiri e-
regionibus
mollibus.
 gionibus molles uiri existant, neq. ex eadem terra admiran-
 de fruges, & gregij bello uiri gignantur. Hac Cyri senten-
 tia Persæ superati, à sua destiterunt: præoptaruntq.
 exile solum incolentes imperare alijs,
 quàm campestre colentes,
 alijs seruire.

HERODOTI HALICARNASSEI
 historiarum libri noni, & ultimi
 F I N I S.

BASILEAE,

EX OFFICINA HENRICPE-
trina, Mense Martio, Anno
M. D. LXXIII.

